

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

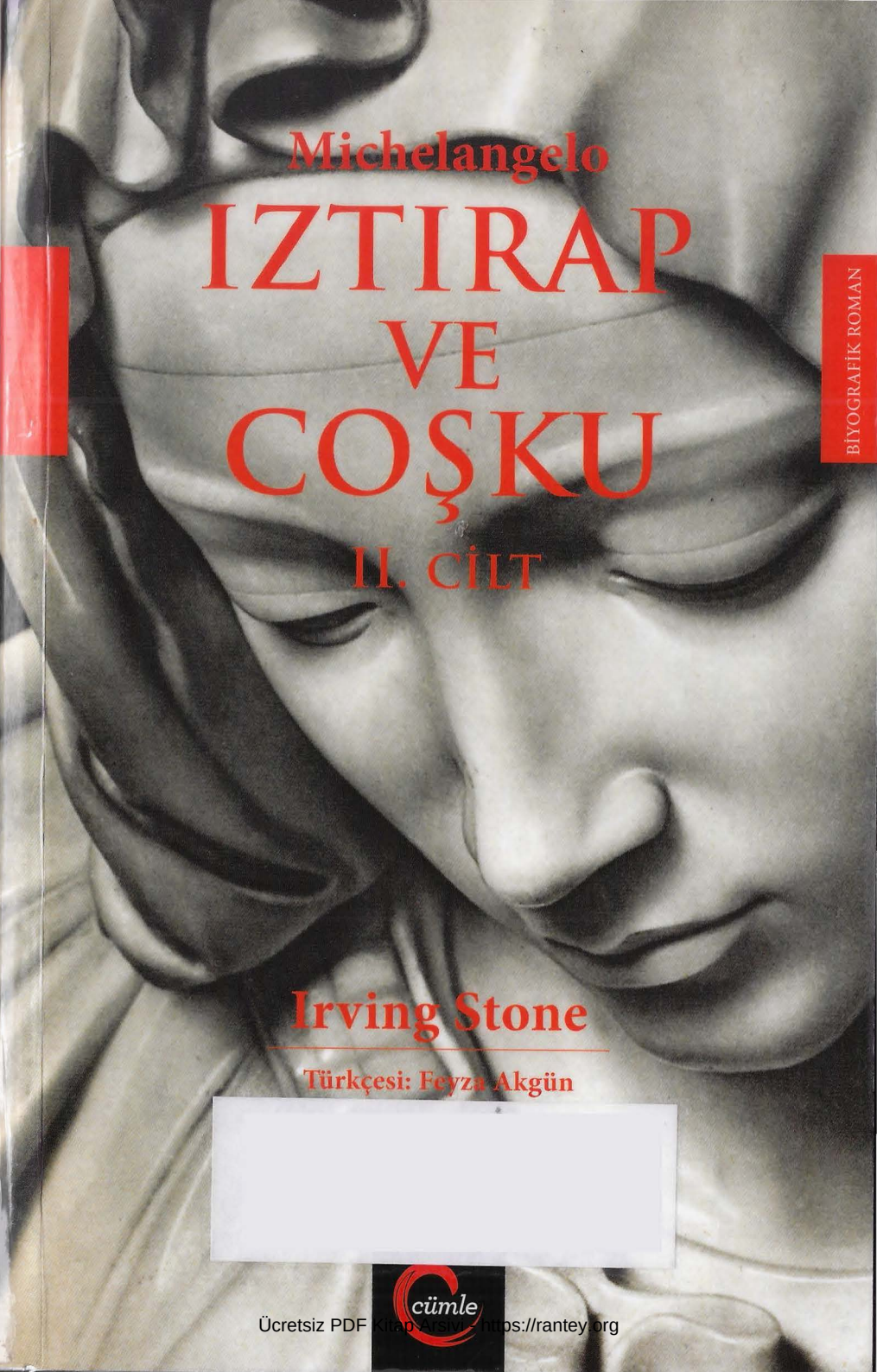
RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Michelangelo

IZTIRAP VE COŞKU

II. CİLT

BIYOGRAFİK ROMAN

Irving Stone

Türkçesi: Feyza Akgün

Irving Stone

1903 yılında San Francisco'da doğmuş, 1989'da Los Angeles'ta ölmüştür. Yazdığı biyografik romanlarla tanınmıştır. Abraham Lincoln, Charles Darwin, John Adams, Vincent van Gogh, Michelangelo, Sigmund Freud, Jack London gibi isimlerin hayatlarını romanlaştırmıştır.

Yazarın Vincent van Gogh hakkında yazdığı eser en başarılı eserlerinden biridir ve 1956 yılında, Kirk Douglas'ın başrol oyuncululuğuyla beyaz perdeye aktarılmıştır. Öne çıkan eserlerinden bir diğeri olan Michelangelo hakkındaki romanı için de uzun yıllar İtalya'da yaşamıştır.

Yazarın, Freud'a dair yazdığı İnsan Ruhunun Derinliklerinde ve Jack London'a dair *Doludizgin Bir Denizci* Jack London isimli eserleri Türkçeye kazandırılmıştır.

Michelangelo İztırab ve Coşku

II. Cilt

Irving STONE

Türkçesi:
Feyza AKGÜN

Michelangelo
İztırab ve Coşku
II. Cilt

Özgün Adı
The Agony and the Ecstasy

Cümle Yayınları: 27
Biyografi Dizisi: 8

Yayın Yönetmeni
Muhsin METE

Son Okuma
Ayşe DEMİR

Teknik Hazırlık
Kelime Yayıncılık

Kapak ve Sayfa Tasarımı
Sarakusta
www.sarakusta.com.tr

Bu kitabın tüm yayın hakları © Kelime Yayıncılık tarafından
© 1961 Doubleday'den alınmıştır.

Birinci Baskı, Kasım 2015

Takım Numarası: 978-605-9147-16-3

ISBN: 978-605-9147-18-7

Yönetim Adresi
Kelime Yayıncılık Reklam Tic. Ltd. Şti.
Reşit Galip Cad. Hatır Sok. No: 23/2 G.O.P / ANKARA
Telefon: (0312) 437 08 85 - 437 08 86
Faks: (0312) 437 08 87
e-posta: bilgi@kelimeyayincilik.com
www.cumleyayinlari.com

Baskı
Dumat Ofset
Bahçekapı Mah. 2477 Sokak No: 6 Şaşmaz - Etimesgut / ANKARA
Telefon: (0312) 278 82 00 pbx
Faks: (0312) 278 82 30
www.dumat@dumat.com.tr

Cümle Yayınları, Kelime Yayıncılık'ın tescilli markasıdır.
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Altıncı Bölüm

Dev

Floransa Loncalarının başkanına ait olan kahverengi taş binayı seyrederken Floransa'nın Haziran güneşi yüzünü yalıyordu. Roma'dan komisyonsuz ve birikimsiz dönerken Argiento'yu, Ferrara'nın dışındaki bir çiftlikte yaşayan ailesinin yanına göndermek zorunda kaldı. Kendisi de baba evine dönecekti. Lodovico, Roma'da kazandıklarından istifade edip şimdi yaşadıkları geniş eve yatırım yapmıştı. Bu nedenle Michelangelo evin ön kısmında, en iyi odaya yerleştirildi. San Pietro Maggiore'de küçük bir ev satın almış, onun geliriyle de Santa Croce'de Buonarroti ailesine ait tartışmalı arazi üzerindeki soru işaretlerini kaldırmıştı. Nispeten daha gözde bir mekân olan St. Proculus'taki bu evi kiralamıştı son olarak. Enfes Pazzi Sarayı'na bir blok uzaktaydı.

Lucrezia'nın ölümü Lodovico'yu yaşlandırmıştı. Yüzü daha ince, yanakları çöküktü, saçını kalın bir kütle hâlinde omuzlarına kadar uzatmıştı. Jacopo Galli'nin de tahmin ettiği gibi, Buonarroti ve Giovansimone için

kurmuş olduğu işten bir şey çıkmamıştı. Buonarrato sonunda Porta Rossa'ya yakın bir yün dükkânına yerleşmişti; Giovansimone parçalanmış bir çocuktı, ilgisi olmayan işlere giriyor, sonra birkaç hafta ortalıktan kayboluyordu. Zar zor okuyup yazabilen Sigismondo hâlâ Pisa'ya düşmanlık güden Floransa'ya paralı askerlik yapıp birkaç scudi kazanıyordu. Lionardo da ortadan kaybolmuştu, kimse hangi manastıra gittiğini bilmiyordu. Yengesi Cassandra ve amcası Francesco'nun başı ise ufak rahatsızlıklardan kurtulamamıştı.

Michelangelo ve Granacci uzun uzun kucaklaştılar, biraraya gelmekten mutluluk duyuyorlardı. Geçen yıllar süresince Granacci bir servet kazanmıştı ve Ghirlandaio'nun atölyesindeki Jacopo'nun sevinçle aktardığı dedikodulara göre Porta Romana'nın üst kısmında kalan Bellasguarda tepelerindeki villasında bir metresi vardı. Granacci hâlâ Ghirlandaio'ya yardım ediyor, karşılığında da stüdyoyu kendi işleri için kullanıyordu. Michelangelo'nun masasındaki çizimleri karıştırdı.

“Görüyorum ki işe açıksın.”

“Floransa'daki en iyi stoğa sahip dükkân.”

“Hiç müşteri var mı?”

“Yok. Soggi'ye katılacağım.”

Granacci kıkırdadı. “Çok başarılı. Daha geçenlerde Yeni Pazar'a yakın kasap dükkânı satın aldı.”

“Bertoldo'nun baldır yontma metodu.”

Ağaçların altında Osteria'ya gitmek için yola koyuldular. Via dei Proconsolo'dan sola döndüler. Badia Kilisesi'ni

geçtiler, Baccio d'Agnolo tarafından tasarlanmış olan Serristori Sarayı ile Borgo dei Greci ve Via dei Benci'ye girdiler. Burada antik Ghibelline Sarayı ve Alberti saraylarından ilki bulunuyordu. Sütunlu bahçesi ve sütunbaşları Giuliano da Sangallo tarafından tasarlanmıştı.

Floransa onunla konuşuyordu. Taşlar onunla konuşuyordu. Karakterlerini, değişen yapılarını, gömülü katmanlarının gücünü hissetti. Mimaride pietra serenanın kullanıldığı yere dönmek ne müthişti. Bazı insanlar taşın canlı olmadığını düşünür, "taş gibi soğuk", "taş gibi sert" derler. Parmakları onun hatları üzerinde bir kez daha dolaşırken dünyadaki en canlı, en ritmik, duyarlı, uysal, sıcak, dirençli, renkli ve hayat dolu maddeydi.

Restoran Lungarno'da incir ağacının gölgelediği bir bahçeydi. Aynı zamanda aşçı olan, restoran sahibi nehre inip, iple bağlanmış bir sepet çıkardı. Bir şişe Trebbiano'yu önlüğüyle kurularıp, masada açtı. Michelangelo'nun dönüşüne içtiler.

Topolino'ları görmek için tanıdık Settignano tepelerine tırmandı. Bruno ve Enrico evlenmiş, her biri kendi için evin uzak köşelerine birer oda eklemişti. Ailenin şimdiden beş torunu vardı ve gelinlerin ikisi de tekrar hamile kalmıştı.

"Bu hızla devam ederseniz, Topolinolar, Floransa'daki bütün pietra serenaya hâkim olacak."

"Devam edeceğiz," dedi Bruno. Anneleri, "Arkadaşın Contessina de Medici'nin kızı öldükten sonra bir oğlu oldu," diye ekledi.

Contessina'nın Floransa'dan uzaklaştırılmış olduğunu duymuştu. Fiesole'nin kuzey yamacındaki bir köy evinde kocası ve oğluyla sürgün hayatı yaşamaktaydı. Kayınpe-
deri Nicolo Rodolfi, Piero'yu Floransa kralı olarak geri
getirtip Cumhuriyeti yıkmak için komplo düzenlemek
suçuyla asılmış, evlerine ve mallarına el konulmuştu. Yıl-
larca onu görmemiş olmasına rağmen Contessina'ya olan
sevgisi değişmemişti.

Ridolfi Sarayı'nda gerçek anlamıyla istenmemişti. Bu
yüzden ziyarete de gitmedi. Şimdi fakirlik ve utanç için-
de yaşarken nasıl olur da ziyaretine giderdi? Talihsizlik
yakalarını bırakmadığına göre herhangi bir ziyaret acıma
olarak anlaşılmaz mıydı?

Geçen beş sene boyunca şehrin kendisinde de belirgin
değişimler yaşanmıştı. Signoria Meydanı'nda yürüyen
insanlar, Savonarola'nın vücudunun yakıldığı yerden
başlarını utanç içinde önlerine eğip geçiyorlardı. Aynı za-
manda bilinçlerini Savonarola'nın yıktığı şeyleri yenile-
riyle değiştirerek kontrol altına almaya çalışıyorlardı. Bu
nedenle sarraflar, gümüşçüler, terzi ve işlemecilerinden
terra-cotta tasarımcılarına, ahşap mozaikçilerine, tezhip
sanatçılarına ve müzik aletlerine para akıyordu.

Michelangelo'nun sarayda sık sık gördüğü ve Lorenzo de
Medici'nin politikadaki en parlak genç olarak yetiştirdiği
Piero Soderini şimdi *gonfaloniere* yani Floransa belediye
başkanı olarak Floransa Cumhuriyeti'nin başında bulu-
nuyordu.

Lorenzo ile Savonarola arasındaki ölümcül savaştan beri
ilk defa Floransa'daki gruplar arasındaki uyumu sağla-

mıştı. Floransa'dan kaçmış olan sanatçılar, şehirdeki hareketliliği hissetmeye başlayınca Milan, Venedik, Portekiz ve Paris'ten dönmeye başladılar. Bunlar arasında Piero di Cosimo, Filippino Lippi, Andrea Sansovino, Benedetto da Rovezzan, Leonardo da Vinci, Benedetto Buglioni vardı. Savonarola'nın gücü ve etkisiyle durdurulmuş olan işler yeniden başladı: Botticelli, Il Cronaca olarak bilinen mimar Pollaiuolo, ozan Rosselli, Lorenzo di Credi, Medici heykel bahçesindeki soytarı ve skandalları yayan kişi Baccio da Montelupo dönenler arasındaydı. On iki üyelik bir lonca organize ettiler, Rustici'nin devasa heykel stüdyosunda aylık düzenlenen yemeğe her bir üyenin dört misafir getirme hakkı vardı. Üyelerden biri olan Granacci de Michelangelo'yu davet etti, ancak Michelangelo çalışmaya başlamadıkça katılmayacağını söyledi.

Geldiğinden beri pek neşeli günler geçirmemişti. Roma'ya giderken bir çocuktuk, ama oradan bir yetişkin olarak mermerden dağlar yaratmaya hazır hâlde dönmüştü. Şimdi ise hem yatak odası hem de çalışma odası işlevini gören odanın duvarına çivilediği Merdivendeki Meryem ve Sentorlar çalışmalarına bakarken Floransa'nın Baküs ya da Pieta'dan hiç haberi olmayacağı gerçeğini umutsuzluk içinde düşündü.

Jacopo Galli hâla Roma'da onun için çalışıyordu: Brj'den Mouscron kardeşler Pieta'yı görmüş ve Merdivendeki Meryem'le ilgilenmeye başlamışlardı. Bu kardeşler İngiltere'den Roma'ya kumaş getiriyorlardı. Galli, Mouscron'ların Roma'ya yapacakları bir sonraki ziyarette muhteşem bir anlaşma imzalayabileceklerini düşünmekteydi. Bunun yanında Siena Katedrali'ndeki amcası

Papa II. Pius'a ait aile sunağını şereflendirmek için gerekli olan figürleri yaptırmak üzere Michlangelo'yla çalışmayı düşünen Kardinal Piccolomini vardı.

“Galli olmasaydı işsiz kalırdım. Çimenler büyürken atlar açlıktan ölür.” diye kendi kendine düşünmekteydi Michelangelo.

Döner dönmez ilk işi Duomo'ya gidip bazılarının “ince parça”, bazılarının da “naif” dediği beş metrelik bloğu incelemek oldu. Ondaki fikirler çıkarmaya çalışıyordu. Beppe'ye dönüp,

“Sağlam mermer.” dedi.

Gece mum ışığında Dante ve Eski Ahit'ten okudu. Kahramansal bir tema arayışına girmişti. Loncanın ve katedral görevlilerinin devasa blok hakkında kararsız kaldıklarını duymuştu. Pek çoğu Milan'daki Santa Maria della Grazie'nin yemekhanesi için yaptığı Son Akşam Yemeği tablosu ve atlı Kont Sforza heykeliyle ulaşılamaz üne kavuşan Leonardo da Vinci'ye bu işi vermek istiyordu.

Michelangelo ahlaki suçlamalardan aklanan ve on sekiz sene önce Milano'ya giden Leonardo ile hiç tanışmamıştı. Ama Floransa'daki sanatçılar onun İtalya'daki en büyük zanaatkâr olduğunu söylüyordu. Öfkeli ve şaşkın olan Michelangelo, Leonardo'nun Meryem ve Çocuğu ile St. Anne'nin sergilenmekte olduğunu duyunca Santissima Annunziata'ya gitti. Panonun önünde durduğunda kalbi deli gibi atıyordu. Çizimde böylesi bir orijinallik, figürlerde böylesi gerçekliği daha önce hiç görmemişti. Tabii kendi çalışmalarında. Masadaki folyoda kolları

ve bacakları açık, arkadan görülen bir erkek figürünün çizimi vardı. Daha önce hiç kimse bir erkek figürünü böylesine canlı ve ikna edici sunmamıştı. Leonardo'nun da diseksiyon yaptığından emin oldu. Üç figürün önüne bir sıra çekip kopyalamaya koyuldu. Kiliseden ayrılırken kendini yola gelmiş, dersini almış hissediyordu. Eğer kurul komisyonu Leonardo'ya verilirse bu karara kim karşı çıkabilirdi? Baküs ve Pieta hakkında kuzeye gelen birkaç haber yeteneğini ispatlayabilir miydi?

Leonardo komisyonu reddetti. Onun için heykel zanaatkarlara layık olan değersiz bir sanattı. Michelangelo haberi aldığı anda karmaşık duygulara kapıldı. Duccio bloğunun serbest kalmasından ve Leonardo da Vinci'nin yarışın dışında olmasından memnundu, ama bütün Floransa'nın diline dolanan küçümseyici yorumu nedeniyle gücenmişti.

Şafak sökmeden uyandı, alelacele giyinip Via del Proconsolo'yu koşarak geçti ve Duomo atölyesine vardı. Sütunun köşesinde bekledi. İlk gün ışığının diagonal ışınları mermerin üzerinden akıp geçiyordu. Kendi gölgesi de bir devin gölgesine dönüşmüştü. Nefesini tuttu. İncil'den bildiği kadarıyla Davut'un hikâyesini düşündü. "O sabah Golyat'la karşılaştığında Davut böyle hissetmiş olmalı" dedi kendi kendine.

Eve döndü, Davut'la ilgili bölümü yeniden okudu. Günlere göre Davut'a uygun erkeksi, güçlü figürler çizmeye çalışıyordu zihninde. Medici Sarayı'ndan tanıdığı Gonfaloniere Soderini'ye, Yün Loncası'na, katedralin çalışma merkezine tasarı üzerine tasarı yolladı. Ama hiçbir şey olmadı. Çıkınaza girmiş, mermer atesiyle yanıyordu.

Babası, onu dairenin arka kısmında kalan oturma odasındaki deri sandalyede bekliyordu. Kucağında Roma postasıyla gelmiş bir zarf vardı. Michelangelo bir bıçakla zarfı açtı. İçinde Jacopo Galli'nin el yazısıyla yazılmış bir mektup duruyordu. Kardinal Piccolomini ile anlaşmaya varmak üzere olduğunu yazıyordu. Ancak bu, isteyeceği tarzda bir anlaşma olmayabilirdi. "Yine de seni uyarmalıyım, isteyeceğin ya da hak edeceğin bir anlaşma değil."

"Oku bana," diye seslendi Lodovico. Koyu amber rengindeki gözleri zevkle parlıyordu.

Michelangelo'nun yüzü, Andrea Bregno sunağının dar nişlerine sığacak küçüklükte tamamen giyinik on beş tane figür yapacağını öğrendiğinde asıldı. Çizimleri Kardinal tarafından onaylanacak ve ekselansları son heykeli beğenmediği takdirde baştan yapılacaktı. Beş yüz düka ödenecek ve Michelangelo üç yıl boyunca başka bir sözleşme yapamayacaktı. Bunun için son heykelin de tamamlanıp onay alması gerekiyordu. Lodovico ellerini göğsünün üzerinde ısıtıyordu.

"Üç yıllık anlaşma için beş yüz düka, Roma'da kazandığın kadar iyi değil, ama kiramıza eklenince mütevazı bir gelir olur." dedi Lodovico.

"Tam olarak öyle değil, Baba. Mermeri de benim ödemem gerekiyor. Eğer Kardinal onaylamazsa bütün heykelleri baştan yapmam gerekecek."

"Ne zamandan beri bir kardinali memnun edemiyorsun? Galli gibi becerikli bir bankacı İtalya'daki en iyi heykel-

leri yaptığına garanti vermek istiyorsa, sen neden endişeleniyorsun? Avans olarak ne ödeyecekmiş? Erken ödeyen iki katını verir.”

“Avans yok.”

“Malzemeleri nasıl tedarik edeceğini düşünüyorlar? Parayı benden alacağını mı zannnediyorlar?”

“Hayır Baba, bunda daha fazlasını bildiklerini düşünüyorum.”

“Tanrı’ya şükür! Avans olarak yüz düka verecekse Galli anlaşma yapsın. Böylece işimizi güvence altına almış oluruz.”

Michelangelo bir sandalyeye çöktü.

“Üç yıldır heykel yapıyorum. Bir kez olsun kendi seçtiğim figürü yapamadım.”

Sandalyeden fırladı, koşarak dışarı çıkıp kapıyı arkasından gürültüyle kapattı. Kestirme yoldan Bargello’yu ve Firenze Meydanı’nı geçti. Dar bir sokaktan Signoria Meydanı’nın aydınlığına çıktı. Gri kül kümesini geride bıraktı. Bu, Savonarola’nın yakıldığı noktayı anmak için yerleştirilmiş bir yığındı. Signoria’ya açılan geniş merdivene yöneldi. Solunda, üç basamağını tek seferde çıktığı taş merdiven vardı.

Buradan Floransa Konseyi’nin toplandığı yüksek tavanlı konsey salonuna geçti. Burası bin kişiyi alabilirdi. Büyük salon bir masa ve birkaç sandalye dışında boş sayılırdı.

Sol tarafında hâkimin bulunduğu odalara yöneldi. Burada bir zamanlar arkadaşı Gianfrancesco Aldovrandini’nin

oturduğu gibi şimdi de Piero Soderini oturuyordu. Kendisi Gonfalionieri olan on altıncı kuşak Soderini'ydi.

Michelangelo, Soderini'nin odasına bekletilmeden alındı. Meydanı ve Floransa'daki çayırların pek çoğunu gören muhteşem bir manzarası, şık siyah panellerle kaplı, Floransa leylaklarıyla süslenmiş geniş bir tavanı vardı. Devasa meşe masanın akasında Cumhuriyet'in baş yöneticisi oturuyordu. Roma'ya son seyahatinde, Soderini'ye Baküs'ten bahedilmişti ve Pieta'yı görmek için St. Peter's'a götürülmüştü.

"İyi günler," diye mırıldandı Soderini. "Bu sıcak günde sizi hükümet koltuğuna getiren şey nedir?"

"Sorunlar, Gonfaloniere," diye yanıtladı Michelangelo, "Sanırım buraya neşesini hafifletmeye gelmez hiç kimse."

"Bu yüzden böylesi büyük bir masada çalışıyorum. Floransa'nın bütün sorunlarını çözebilirsin diye."

"Geniş olan sizin omuzlarınız."

Soderini başını küçümseyici bir hareketle yukarı aşağı salladı. Kesinlikle güzel bir baş değildi. Sarı ve tuhaf şekilli bir şapkayla örtülmüş olan saçları beyazlamaya başlamıştı. Çenesi uzun ve sivri, burnu kemerli, cesaret ve beceriden yoksun olan ela gözlerinin üzerindeki kaşları biçimsizdi. Floransalılar, o günlerde hiçbir Toskanalı'da bulunmayan erdemlerle donatılmış olduğunu söylerlerdi: Dürüsttü, sadeydi ve karşıt grupları bir araya getirebilirdi.

Michelangelo, Piero Soderini'ye Piccolomini anlaşmasından söz etti.

“Bu komisyonu istemiyorum Gonfaloniere. Dev’i yontmak için sabırsızlanıyorum! Duomo heyetini ve Yün loncasını karara varmaya zorlayabilir misiniz? Kazanamazsam yarış dışı kalırım. Kaçınılmaz son olarak Piccolomini sözleşmesini imzalarım.”

Zorlukla nefes alıyordu. Soderini geniş masanın arkasından boş boş baktı.

“İşleri zorlamanın zamanı değil. Pisa ile olan savaşımız bizi tüketti. Caeasar Borgia, Floransa’yı fethetmekle tehdit ediyor. Geçen gece Signoria ona rüşvet verdi. İlk sene için otuz altı bin altın florin. Floransa kuvvetlerinin generali olarak yaptığı hizmet karşılığında.”

“Şantaj” dedi Michelangelo. Soderini’nin yüzü kızardı. “Bir çoğu kesilmesini istediği eli öper. Şehrin, Caesar Borgia’ya daha ne kadar ödeme yapacağını bilmesinin yolu yok. Loncalar bu parayı Signoria’ya sağlamak zorunda. Bu yüzden Yün loncasının neden bir heykel tartışmasına girmeyeceğini anlarsın.”

Aralarındaki boşluğu duygusal bir belirsizlik doldurdu.

“Piccolomini’nin anlaşmasına daha açık davransan senin için iyi olmaz mı?” diye önerisini sundu Soderini.

Michelangelo homurdandı, Kardinal Piccolomini on beş figürü de seçmek istiyor. O onaylayana kadar yontup duramam ki. Ve karşılığı: her bir figür için otuz üç düka. Kirayı ödemeye yeter. Ama ya masraflar?..”

“Ne zamandır heykel yapıyorsun?”

“Bir yıldan fazla.”

“Hiç ödeme yapıldı mı?”

“İki defadan fazla.”

Michelangelo'nun dudakları titredi. “Anlamıyorsunuz. Bu sunak Bregno tarafından yapıldı. Bütün mermerler kıyafetli olmalı. Yoksa karanlık nişlere girecekler. Hayatımın üç yılını Bregno'nun yeterince süslü sunağını daha da süslü hâle getirmek için nasıl harcarım?”

Acılı çığlığı odada asılı kaldı.

“Bugünün işini yarına bırakma,” dedi Soderini. Sesi yatıştırıcıydı. “Yarın yapman gerekeni de yarın yaparsın. Caesar Borgia'ya rüşvet verdik. Sanatçı olarak senin için geçerli olan, bizim gibi devlet adamları için de geçerli olan, tek bir kural vardır: Hayatta kalma.”

Santo Spirito'da Başrahip Bichiellini yazmalarla dolu masasının gerisinde oturuyordu. Kâğıtları bir kenara itti. Gözlüklerinin arkasındaki gözleri ıslı ıslıldı.

“Ne türlü hayattta kalmak? Hayvan gibi yaşanınca hayatta kalmış mı sayılıyoruz? Yazık! Altı sene önce tanıdığım Michelangelo hiç yoktan iyidir diye düşünemezdi. Bu fırsatçılık vasat düzeyde beceriye sahip insanlar için geçerlidir.”

“Katılıyorum, Peder.”

“O zaman komisyonu alma. Ya elinden gelenin en iyisini yap ya da hiçbir şey yapma.”

“Uzun vadede siz haklısınız, kısa vadede sanırım Soderini ve babam haklı.”

“Uzunu kıyası yok,” diye bağırdı Rahip, sesinde gücenmişliğin ağırlığı vardı. Sadece kendini yetiştirip bulman için Tanrı’nın bahsettiği sayılı günler var. Onları israf etme.”

Michelangelo başını utaçla öne eğdi.

“Eğer bir ahlak hocası gibi görünüyorsam,” dedi Rahip sakince “unutma ki senin karakterinle ilgilenmek benim işim.”

Michelangelo parlak gün ışığına çıktı. Ölü odasından çıktığında yaptığı gibi, Santo Spirito Meydanı’ndaki çeşmenin kenarında oturdu, yüzünü yıkadı. Bağırdı, “Üç yıl! Aman Tanrım!”

Atölyesine döndü, Granacci anlattıklarını pek dinlemiyordu.

“Michelangelo, iş yoksa en sefil yaratık olursun. Saçma heykeller yapsan ne olur? Senin en kötü işin diğerlerinin en iyisini geçer.”

“Adamı çıldırtırsın. Aynı anda hem övüyorsun hem de yeriyorsun.”

Granacci sırtıttı. “Gerçeklerle yüzleşmeye çalışıyorum... yontmak mı istiyorsun, Piccolomini’nin sözleşmesini kabul et ve elinden gelenin en iyisini yap. Daha iyi bir iş çıktığında daha güzel heykeller yaparsın. Gel benimle ve misafirimle yemek ye.”

Michelangelo başını salladı, “Olmaz.”

Çizim masasına ve Mouscronlar çin Meryem Ana çiziminin başına döndü. Piccolomini'nin sözleşmesi için aziz bulmaya çalışıyordu, ama Duccio bloğu ve dev Davut aklından çıkmıyordu. 1. Krallar 16: 17 şunları okurken buldu kendisini:

“Bu arada Rabb'in ruhu Saul'den uzaklaştı... Kötü bir ruh Saul'ün üzerine güçlü bir biçimde indi. Saul “Arpı iyi çalanı bulun ve bana getirin” dediğinde, hizmetçilerden biri, “Ben böyle biriyle tanıştım, çok becerikli bir çalgıcıdır gerçekten, Beytüllahimli Yişay'ın oğlu. Gürbüz olmasının yanında güvenilir bir savaşçıdır, hoşsohbetir ve cana yakındır. Tanrı onunladır...”

Biraz sonra savaşta Golyat'la karşılaşmasını sorduğunda, Davut'un karşılaşmasını sorduğunda, Davut şöyle yanıtladı:

Kulun babasının sürüsünü güder, bir aslan ya da ayı gelip sürüsünden bir kuzu kaçırınca, peşinden gidip ona saldırır, kuzuyu ağzından kurtarırdım. Eğer aslan ya da ayı üzerime gelirse, boğazından tuttuğum gibi vurur öldürürdüm.”

Satırlara bakakaldı, aslan ya da ayı... “boğazından tuttuğum gibi vurur öldürürdüm.” Kutsal kitapta bundan daha büyük cesurluk ya da yiğitlik gösterisi var mıydı? Hiçbir zırhı ve silahı olmayan genç bir adam hayvanların en güçlülerini çıplak elleriyle boğuyordu?

Floransa'da gördüğü Davut'lardan herhangi biri böyle si bir sahneyi bırak gerçekleştirmeyi tasavvur bile etmiş

olabilir miydi? Sabah Castagno tablosu önünde durdu, ince kolları ve bacaklarıyla küçük elleri ve ayaklarıyla düzgün hatları olan ufak yüzüne düşen saçları ile kadın olmakla erkek olmak arasında kalmış Davut'un gençliğine bakıyordu. Sonrasında Antonio Pollaiuolo'nun Davut Victor'una gitti. Nasılsa Castagno'nun Davut'undan biraz daha yaşlı görünüyordu. Bacakları yere sağlam basmış, ancak bir hanım ellerine benzeyen ufak parmakları az sonra tatlı yiyecekmiş gibi kıvrılmıştı. İyi geliştirilmiş bir vücudu, duruşunda kararlılık görülüyordu. Ancak bunun da Floransa asilzadesine yakışır biçimde sırmalarla süslenmiş paltosu vardı. Michelangelo onun yeryüzünde en pahalı ve aristokratik biçimde giyinmiş çoban olduğunu düşündü.

Signoria Meydanı'na koştu, Sala dei Gigli'ye uzanan merdivenleri çıktı. Kapının dışında Verrocchio'nun bronz Davut'u duruyordu. İstek dolu bir yeniyetmeydi. Sala'nın içinde Donatello'nun mermerden ilk bronz Davut'u vardı. Michelangelo daha önce hiç görmemiş olsa da hassasiyeti ve bitişi karşısında şaşakaldı. Elleri güçlüydü, zengin kıyafetinin altından görünen bacağı Castagno ve Pollaiuolo'nun tablolarından daha ağırdı. Boynu da daha kalındı. Ama gözleri boştu. Karşısında sarkmış bir gıdık, ince bir ağız ve bu boş ifadeyi süsleyen yaprak ve yemişlerden oluşan bir taç vardı.

Bahçeye inen merdivenlere yöneldi. İki yıl boyunca Medici'lerin bahçesinde beraber yaşadığı Donatello'nun bronz Davut'unun önünde durdu. Sarayın yağmalanmasından sonra şehre mal edilmişti. Güçlü kolları ve boynu ile vücudunu taşıyabilecek güçteki ayakları ve bacakla-

rıyla tutkuncasına hayran olduğu heykeldi. Şimdi eleştirel bir gözle baktığında diğler Floransalı Davutlar gibi bunun da sevimli hatları olduğunu görebiliyordu. Süslü şapkanın altında neredeyse kadınsı bir yüzü vardı ve uzun lüleleri omzuna dökülüyordu. Bir erkeğin tenasül organlarına sahip olsa da bir genç kızın yeni çıkmakta olan göğüsleri de vardı.

Eve döndü, zihninde farklı fikirler yarışyordu. Bu Davutlar özellikle Donatello'nun yapmış oldukları, genç oğlanlardı. Kafası ayakları altında duran Golyat'ı bir yana bırak ne aslan öldürebilirdi ne de kaplan. Floransa'nın en iyi sanatçıları ne diye Davut'u bir ergen ya da süslü genç bir züppe olarak tasvir etmişlerdi? Kimse "kırmızı yanaklı, güzel suratlı, hoş görünümlü Davut" betimlemesinin ötesine geçememiş miydi? Yoksa "Eğer aslan ya da ayı üzerime gelirse, boğazından tuttuğum gibi vurur öldürürdüm." dizesini okumamışlar mıydı?

Davut bir adamdı! Tanrı onu seçmeden bu hayvanların üstesinden gelmişti. Ne başardıysa kendi başına, koca yüreği ve koca elleriyle başarmıştı. Böylesi bir adam beşyüz kiloluk zırhı giyen devasa Golyat'la yüzleşmekten çekinmezdi. Aslanları ve ayıları alt etmiş genç bir adama Golyat ne yapabiliirdi?

Şafak vakti, yanına ölçüm aletini de alarak yeni temizlenmiş sokaklardan Duomo'ya gitti. Blok üzerinde figürleri ölçüp biçti. Davut'un kalçalarının duracağı yeri, vücudunun geri kalanının sığması için kılı kılına ölçüm yaptı.

"İyi değil." diye yorum yaptı Beppe. "Elli yıl boyunca heykeltıraşların burada ölçüm yaptığını gördüm. Her zaman 'İyi değil, heykel sığmayacak' derler."

“Yaratıcılık meselesi Beppe, bak bir bloğun silüetini, çiziceğim senin için. Şu nokta en derin bölümü gösteriyor, sütunun yarısına kadar geliyor. Şimdi şu da kalçayı çıkaracağımız dar bölge, karşısında da öne çıkmış bilek ya da el.”

Beppe sırtını kaşıdı.

“Ah,” diye bağırdı Michelangelo, “İşe yarayacağını düşünüyorsun! Ne kadar memnun olduğunu vücudunun hangi bölgesini kaşıdığından bilirim.”

Haftalar geçti. Rustici’nin projenin kendisi için çok büyük olduğunu düşündüğünü öğrendi. Sansovino da Ducio sütunundan bir şey yapabilmesi için ekstra sütuna ihtiyacı olduğunu söylemişti. Aralarında Baccio, Buglioni ve Benedetto da Rovezzano’nun da bulunduğu yarım düzine heykaltıraş sütundan kaçıyordu. Bunun sebebi de sütunun orta yerinden derince delinmiş olması ve incelendiği yerden ikiye ayrılma olasılığıydı.

Bir kurye içinde Piccolomini’nin sözleşmesinin bulunduğu bir paket getirdi.

“...Siena’nın pek saygıdeğer kardinali Floransalı heykeltıraş, Lodovico Buonarroti-Simoni’nin oğlu Michelangelo’yu yeni, temiz, beyaz ve damarsız olup birinci kalite heykel yapmaya elverişli Carraro mermerinden on beş adet heykel yapmakla görevlendirmiştir. Herbiri iki el yüksekliğinde olmalıdır. Beş yüz altın düka karşılığında üç yıl içinde tamamlaması gerekmektedir.”

Jacopo Galli son üç heykeli bitirmeden ölmesi durumunda Kardinal Piccolomini’ye yüz düka ödemeye söz vermişti. Kardinal Piccolomini, Michelangelo’nun ilk çizimlerini

kabul etti. Ancak anlaşmada onur kırıcı bir taraf vardı. “St. Francis heykelciği drapeleri¹ ve başı tamamlamadan bırakmış olan Pietro Torrigiani tarafından yapılmış olduğundan heykelin geri kalanı Michelangelo tarafından tamamlanacak, böylece yaptığı diğer heykeller arasında duracaktır ve gören herkes onun Michelangelo'nun elinden çıktığını söyleyecektir.”

“Sözleşmeye Torrigiani'nin başladığından hiç haberim yoktu.” diye Granacci'ye bağırdı Michelangelo. “Onun ardından çöpçülük yapmanın rezilliğini bir düşünsene.”

“Sert sözler,” dedi Granacci. “Torrighiani'nin tek bir figürü bile bitirecek kadar kabiliyeti olmadığını ve bu nedenle Kardinal Piccolomini'nin sana teklif etmek zorunda kaldığını söylersek?”

Galli, sözleşmeyi imzalayıp, hemen işe başlaması için Michelangelo'yu sıkıştırıyordu. “Gelecek bahar, Mouscron kardeşler Brüj'den geldiği zaman, ayaklı Merdiven'deki Meryem heykelciğini alınana yardımcı olacağım. Gelecekte daha iyi işler çıkacak.”

Bir kucak dolusu Davut çizimini alıp Piero Soderini'ye ricada bulunmaya gitti. Gonfaloniere yün loncasını harekete geçirebilse komisyonu Michelangelo alabilecekti.

“Evet, biraz baskı yapabilirim,” diye katıldı Soderini. “Ama o zaman Kurul kendi iradesi dışında karar vermiş olur. Sana sinirlenirler. Kendileri bu parçayı isteyip, seni heykeltıraşları olarak seçmeliler. Bir fark algılayabiliyor musun?”

1 Kumaş süsü (çene)
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

“Evet, mantıklı geliyor,” diye yanıtladı Michelangelo. “Ancak daha fazla bekleyemiyorum.”

Via del Proncosolo’dan çıkıp Badia’dan biraz aşağıya indi. Burada sarayın bahçesine uzanıyormuş gibi görünen kemerli bir geçit vardı. Michelangelo evden heykel bahçesine giderken buradan defalarca geçmişti ve zanaatkarlar meydanına açıldığını biliyordu. Sarayın arka duvarları, küt kalmış kuleler ve iki katlı evler arasında kalmış bir gizli dünya. Tabakhanecilerin, bakırcıların, marangozların, yün boyayıcıların, keten eğiricilerin ve makas üreticilerinin ünlü Corso ve Pellicceria caddelerindeki açık pazarlar için üretim yaptığı yirmi kadar atölyeye ev sahipliği yapıyordu. Burada, oval şekilli meydanın güney ucunda, eskiden bir ayakkabıcının bulunduğu kiralık bir dükkân buldu. Gün ışığının büyük bölümünü almaktaydı. Üç aylık kirayı peşin ödedi. Ferraralı Gesuati aracılığıyla Argiento’ya mektup gönderdi. Mektupta gelip çalışmasını, atölyede onun için bir yatak olduğunu söylemişti.

Haziran sıcağında zanaatkâr kulubelerinin önündeki masalarda çalışırdı. Boyacıların kolları maviye, yeşil ve kırmızıya boyanmış, metal işçileri deri önlüklerini cüseli bellerine sarmış, marangozlar ise havayı rendelenmiş taze talaş kokusu ile doldurmuştu; hepsi tam bir şekilde doldurdukları alanı kendilerine özgü seslerle, Michelangelo’ya kendini evinde hissettirecek arka plan müziği sağlıyordu.

Argiento geldi. Toza bulanmış, ayakları perişan olmuştu.

“Anlayamıyorum Argiento, Roma’dayken her Pazar atları görmek için çan kulesine yürürdün.”

Argiento tere bulanmış yüzünü kaldırdı.

“Çiftlikleri ziyaret etmeyi severim, orada çalışmayı sevmem ama.”

Karşılarındaki marangoz, çizim masası kurmalarına yardımcı oldu. Argiento hırdavatçılar çarşısına koşup ikinci el bir demir ocağı bulmaya gitti. Michelangelo da demir çubukları ve birkaç sepet kestane odunu alıp keskilerini yapmaya koyuldu. Floransa’da iki blok mermer buldu ve üç tane daha mermer blok almak için Carrara’ya ayrıntılı tarif gönderdi. Sonra da kil ya da balmumu model olmadan, Kardinal Piccolomini’nin onayladığı çizimlere bakmadan, bir buçuk metrelik bloğu yerleştirdi ve eline tekrar mermer almanın sevinciyle St. Paul’ü bitirdi. Sakallıydı ve hoş hatları ilk Hristiyan misyonerinin Romalı kimliği ve Yunanlarla olan bağını ortaya koyuyordu. Kat kat elbiseyle örtülü olmasına rağmen vücudu kaslı ve sıkıydı. Hiç ara vermeden İsa’nın en yakın havarisi, İsa’nın hayata dönüşünün şahidi, yeni kilisenin üzerine kurulduğu St. Peter’in heykeline geçti. Bu heykel fiziksel ve zihin olarak daha sakindi. Göğsü ve omuzları üzerindeki yumuşak ve yatay biçimli örtü ile vurgulanmış olan ilginç tasarımlı dikey kumaşlarla ruhsal açıdan yansıması görünüyordu.

Meydandaki zanaatkârlar onu, şafak vakti çalışmaya gelmiş yetenekli bir sanatçı olarak kabul ettiler.

Bir çırak meydanı yıkadıktan sonra şafakta çalışmaya başlayıp akşam da saçı, yüzü, burun delikleri, gömleği ve yalın ayakları ile bacakları talaşa bulanmış hâlde işi bırakıyordu. Hatta bazı zamanlar odun yongası, boya ya da

küçük deri veya keten parçalarına bulanmış oluyorlardı. Bazı zamanlar içlerinden biri testere, çekiç ve bıçakların kazıntı sesini bastıracak şekilde bağırırdı:

“Bu bir mucize! Bütün Floransa sıcaktan kavrulurken bizim meydanımızda kar fırtınası var.”

Bu sırada Michelangelo'nun kesikleri bahar toprağına işleyen sabanlar gibi beyaz mermeri işliyordu.

Dükkânın yerini Granacci hariç herkesten sakladı. Öğle yemeğine giderken uğrayıp şehirle ilgili haberleri getirdi.

“İnanamıyorum Haziran on dokuzunda sözleşmeyi imzaladın, Temmuz'u yeni yarılarmış olmamıza rağmen iki heykeli tamamlamışsın. Oldukça iyi görünüyorlar, işe yarayacak şeyler yapmayacağınla ilgili o kadar da mız-mızlanmıştın. Bu hızla gidersen on beş heykeli yedi ay içerisinde bitirirsin.”

Michelangelo, St. Peter ve St. Paul heykellerine bakarak, ağırbaşlı bir şekilde: “Bu ilk iki figür fena sayılmaz çalışmaya duyduğum açlığı yansıtıyorlar. Ancak o dar nişlere itildikleri zaman fazla yaşayamayacaklar. Sonraki iki heykel Papa II. Pius ve muhteşem Gregory'e ait. Başlarında Papalık tacı ve uzun sert elbiseleri olacak...” diye cevap verdi.

“Neden Sienna'ya gitmiyorsun?” diye sözünü kesiti Granacci, “Torrighiani'den kurtulursun. Daha iyi hissedeceksin.”

O gün ayrıldı.

Toskana bir asalet bölgesiydi. Kırsal kesim o kadar sevimli bir biçimde tasarlanmıştı ki, dağlarını ve vadilerini süzen bir göz tek bir taşın bile üzerinde sendelemezdi. Yeşil tepelerin kıvraklığı, dalgalanan selviler, taşı usta bir şekilde işlemiş olan nesillerden kalmış teraslar, bir zanaatkar tarafından hem güzellik hem de üretkenlik için dizilmiş gibi görünen geometrik tarlalar, tepelerdeki şatoların mazgallı siperleri, ormanların arasından gri-mavi ve altın bronzluğunda yükselen uzun kuleler ve her bir çimeni görünür kılan temiz havası büyüleyici birer detay oluşturunuyordu. Alt kısımda Temmuz'la olgunlaşmaya başlamış olan arpa ve yulaflar, fasulye ve pancarlar, yolun her iki tarafında da gümüşü bir yeşillığe sahip zeytin ağaçlarının yatay dallarını sarmaşık gibi sarmış üzümler vardı. Ağla örülmüş gibi görünen zeytin ve şarabın habercisi olan bu bahçe manzarasını oluşturunuyordu. Atı ile bu tepelerde dolaşırken fiziksel bir mutluluk hissetti. Pürüzsüz İtalya gökyüzüne gittikçe yaklaşıyordu, soluduğu hava o kadar temizdi ki alçaklık ve küçüklük ondan uzaklaşıyor, bütün varlığıyla yüceliyordu. Bu sadece mermerle uğraşırken hissettiği sevinçti.

Toskana, insanın bağırsaklarındaki düğümü çözer, dünyasındaki kötülükleri silip atardı. Tanrı ve insan bu yüce sanat eserini oluşturmak için birleşmiştir. Michelangelo burası cennet bahçesi olmalı diye düşündü. Adem ile Havva artık cennette değildi, ama onun heykeltıraş gözlerine bir cennet gibi görünmekteydi Toskana. Dalgalanan tepeleri altındaki vadi boyunca kıvrıla kıvrıla ilerleyen yeşil ırmağın şiirselliği ile mekânda geçmişe gidiyordu.

Orada burada taş evleri, güneşte olgunlaşmış kiremitli çatıları ve ot yığınlarını görebiliyordu.

“İtalya, Avrupanın bahçesidir,
Toskana da İtalya’nın bahçesidir,
Floransa Toskana’nın çiçeğidir.”

Gün batımına doğru Paggibansi’den de yukarı çıktı. Balta girmemiş ormanlarla, ırmaklarla, verrev gün ışığı altında gibi parlayan göllerle kaplıydı. Apenin dağları, Poggibansi’ye uzanan uzun tepeye indi. Burası bir şarap merkeziydi. Temizlenmiş halısı olmayan bir handa heybesini bıraktı, daha sonra Giuliano da Sangallo’nun yükselen Poggio Imperiale’sini keşfetmek için şehrin ötesindeki tepeye tırmandı.

Burası Lorenzo’nun Floransa’ya açılan vadiyi kontrol eden oldukça güçlendirilmiş noktayı geçmemeleri için düşman askerlerine karşı yaptırdığı kale-saraydı. Ancak Lorenzo ölmüştü, Poggio Imperiale de terk edilmişti.

Taşlı patikadan güçlükle indi. Akşam yemeği hanın bahçesinde servis edilmişti, gürültülü bir şekilde uyudu, şafak vakti uyanıp seyahatinin ikinci kısmına başladı.

Sienna sıcak kızıl-kahve tonlarında bir şehirdi, bu kızıl-kahve toprağından yapılmış olan tuğlalar kullanılmıştı. Aynen yanık turuncu toprağında rengini alan Bolonya gibi. Şehri çevreleyen duvardan içeri girdi, Campo Meydanı’na koyuldu. Deniz kabuğu şeklindeki bu meydan hususi sarayların bulunduğu tepeden diğer köşedeki Pubblico Meydanı’na iniveriyordu, nefes kesici taş işçiliğine sahip Mangia Kulesi gökyüzünü delip geçiyordu.

Çevresinde her yaz at yarısının yapıldığı meydanın merkezine, Della Quercia'nın sevimli çeşmesine doğru yürüdü. Sonra dik taş merdivenleri hızla çıkıp Ghiberti, Donatello, Della Quercia tarafından yapılmış vaftiz bölümlerinin bulunduğu vaftizhaneye geldi.

İtalya'nın en iyi heykeltıraşlarının elinden çıkan bu işi incelemek için vakit ayırdı, sonra vaftizhaneden çıkıp katedralin dağ gibi dik merdivenlerine yöneldi. Giovanni Pisano tarafından oyulmuş figürleriyle muhteşem görülen siyah-beyaz mermerli ön yüzün Campanile'nin gül rengi pencerelerinin karşısında şaşkınlıktan ağzı açık kaldı.

İçerideki zemin mermer madeniydi eski ve yeni ahitten sahneler betimleyen siyah beyaz renklerde kakma işleriyle doluydu.

Sonra birden yüreği buruldu. Önünde Bregno sunağı bulunuyordu, Nişler hayal ettiğinden daha sığ idi, her birinin tepesinde ağır biçimde yontulmuş deniz kabuğu benzeri kubbeler vardı. Figürlerin başları ve elleri görülenbiliyordu. Bazı nişler yüksekteydi ve içlerinde ne tür heykeller olduğunu kimse bilmiyordu.

Nişleri ölçtü zihninde, figürlerin duracağı kaideleri gözden geçirdi. Bekçiyi aramaya çıktığında kırmızı suratlı, konuşkan, orta yaşlı bir adam karşıladı onu.

“Ah, siz beklediğim Michelangelo Buonarroti'siniz. Aziz Francis birkaç hafta önce Roma'dan geldi Vaftizhane ocak ve diğer her şeyden uzakta serin bir odaya yerleştirdim onu. Kardinal Piccolomini size iyi bakmamı söylemişti. Meydanın karşısındaki evinizde odanız hazır bile.

Eşim Sienna'nın en iyi tavşan sosunda eriştesini hazırlıyor...”

Michelangelo kelimeler denizinde yüzüyordu.

“Beni Aziz Francis’e götürür müsün? Yapılması gereken ne kadar iş kaldığına bakmak istiyorum.”

“Elbette! Ama unutmayın ki burada Kardinal Piccolomini’nin misafirisiniz ve Kardinal bizim için önemli birisidir...”

Michelangelo, Torrigiani’nin heykeli karşısında zorlukla yutkundu: Ahşaptan, cansız, altında yaşam belirtisi olmayan gereksizlik derecesine varmış kıyafetler içerisinde; damarsız, derisiz, kemiksiz elleri ile ifadesiz bir yüz... Bütün bunlar yarım kalmış bloğu acımasızca incelerken gözüne çarpan noktalar idi.

Kuşların bile tanıyamayacağı bu zavallı, bozulmuş, Aziz Francis’e sahip olduğu bütün sevgi ve beceriyi vereceğine söz verdi. Bloğa tekrar girmesi gerekecekti, yapay süsleri sıyrarak, işlenmiş kısımları atacak ve bütün figürü baştan tasarlayacaktı. Sonuçta Aziz Francis Michelangelo’nun zihninde azizlerin en naifi olarak canlandırıldığı şekliyle yeniden tasarlanacaktı. Ancak karara ertesi gün varması gerekiyordu, sonrasında çizim malzemelerini getirir ve katedral dağından oyulmuş soğuk bir odada asma pencereden yayılan ışık altında oturup Aziz Francis’i yaşlılar, dertliler, terk edilmişler için duyduğu aşkla ortaya çıkana kadar düşünüp durabilirdi.

Ertesi gün çizimleri yaptı. Geceleri keskinlerin ucunu yeniliyor, eline uygun dengeye getiriyor ve çekicinin ağırlığı-

na alışıyordu. Bir sonraki şafakta inanılmayacak bir hızda çalışmaya başladı. İncecik bloğun içinden ince kıyafetlerinin altında yolculuktan yorgun düşmüş omuzlarındaki kemikler çıkmış, zayıf bacaklı, diz kapakları belirgin, elleri etkileyici biçimde canlı, yiyecek dağıtmak ve doğadaki her şeye hayranlık duymak için yollara düşen ayakları ise yorgun.

St. Francis ve içinden çıktığı yaralı mermer arasında bir özdeşlik hissetti. Başa ve yüze geldiği zaman kendi saçlarını yansıttı heykelde. Alna doğru düz bir hat şeklinde taranmış saçları kendi göçük suratı. Aynen Torrigiani'nin yüzünü çökerttiği günden sonraki sabah Medici aynasında görmüş olduğu gibi: Gözlerinin arasındaki burnu ezilmiş, bir S çizerek aşağıya iniyordu, gözünün üstünde bir yumru, altındaki yanak şişmiş; Tanrı'nın dünyasına baktığında üzülmüş bir St. Francis; yine de acı çeken hatların üzerinde affedicilik, tatlılık, kabullenmişlik.

Chianti tepelerinden eve gelirken hüznün bastı. Atından yorgun bir hâlde indi. Heybesini sırtına attı. Argiento'yu heyecanlı bir şekilde onu beklerken buldu.

“Peki Argiento, neye koşun?”

“Ganfaloniere Soderini, seni görmek istiyor. Saatte bir uşak gönderdi!”

Signoria Meydanı, her bir pencereden ve mazgallı kule-
nin tepesinden sarkıtılmış olan yağ lambalarının turuncu
ışığı ile parlamıştı. Soderini, locada bulunan Konsey'deki
arkadaşlarından ayrılıp, Donatello'nun, Judith'inin kar-
deşi önünde Michelangelo'yu karşıladı. Akşamın bunal-

tıcı sıcağına karşı sade ipek gömlek giymişti, ama ifadesinde memnuniyet vardı.

“Neden yağ lambaları? Neyi kutluyoruz?”

“Seni.”

“Beni mi?”

“Kısmen.” Soderini’nin gözleri turuncu ışık altında yaramazca parladı. “Konseyimiz bu öğleden sonra yeni bir anayasa üzerinde anlaşmaya vardı. Resmî açıklama bu. Gayriresmî açıklama ise Yün Loncası yöneticileri, Dev’i sana...”

Michelangelo dondu. İnanılmaz bir şeydi. Duccia sütunu onundu!

Soderini sesinde aynı neşeyle devam etti. “Floransa’daki en iyi heykeltıraşımızın Sienna Kardinali tarafından tutulduğunu görünce, kendi kendimize sorduk: “Sienna, Floransa’nın kendi sanatçılarını takdir edemeyeceğini mi düşünüyor? Her şey bir yana, onlarla bir sene savaştık...”

“Ama Piccolomini anlaşması...”

“Vatanseverlik görevin nedeni ile Piccolomini sözleşmesini ertelemelisin. Eylül’de de ilk iş Duccio bloğunu almalısın.”

Michelangelo göz kapaklarındaki o bildik hissi duydu.

“Size nasıl teşekkür edebilirim?”

Soderini’nin yol yol sarı saçlarının örttüğü uzunca kaşını sallayarak, “Biz Il Magnifico’nun çocuklarıyız, aramızdaki bu bağı korumamız gerekir.”

Ayakları onu Borgo Pinti'den indirip Via delgi Artisti'ye; oradan da kapıyı geçip Affrico Nehri boyunca yürüyüp, Settignano tepelerine çıktı. Topolino ailesi bahçede oturmuş tepelerden gelen akşam esintisinin keyfini çıkarıyordu.

“Dinle” diye seslendi, “Şimdi duydum Duccio sütunu benim oldu!”

“Artık birkaç pencere çerçevesini sana emanet edebiliriz o zaman.” diye takıldı babaları.

Michelangelo ellerini uzattı. “Beni onurlandırdığınız için teşekkür ederim babam. Ancak iyi bir taşçı, yapı bloklarını şekillendirmek ister.”

Gece orada kaldı, büyükbaba ve en küçük oğlanın arasında kemerin tam altında eski bir saman sergisinin üzerinde uyudu. Gün doğarken uyanıp pietra serena kesen işçilerin yanına koşturdu. Birkaç saat çalıştı, güneş vadinin tepesine doğru ilerlerken eve geçtiler. Anne ona bir testi su uzattı.

“Annem, Contessina nasıl?” diye sordu

“Kırılğan... Ama dahası var. Signoria onlara yardım edilmesini de yasakladı.” Toskana'lılara özel o zarif, umutsuzluk işaretini yaptı.

“Piero'ya duyulan nefret hâlen zehirliyor.”

Michelangelo kana kana sudan içti, sonra bahçeye çıkıp Bruno'ya: “Birkaç parça demir ayırır mısın?” diye sordu.

“Her zaman fazladan biraz demir vardır.”

Michelangelo ocağa odun attı ve küçük çekiçlerle keski-lerden oluşan bir set yaptı. Aynen altı yaşındayken Topolino babanın ona yaptığı gibi. Sonra dikdörtgen şeklinde bir serena kesip, taş ustasının alfabetesini üzerine oydu. Zikzaktan tutun da köpek dişli keskiye kadar her şeyi.

Topolino'lara “Hoşçakal” dedi. Bir tür mistik iletişim sayesinde aile haberi ilk aldığı anda onlara koştüğünü biliyordu. Geceki ziyareti, mermer blokları üzerine harcadıkları samimi çalışma saatleri kendilerine duyduğu sevgisinin devam ettiğini gösteriyordu.

Ödünç aldığı at yaşlı ve yorgundu. Dik patikanın yarısında Michelangelo attan inip hayvanı çekmeye başladı. Bayırın tepesinde güneş Mugnone Vadisi'ni gül rengi ve mora boyarken batıya döndü. Fiesole'ye giden kestirme bir yoldu bu. Sezar'ın lejyonlarının fethetmekte güçlük çektikleri, Roma'nın hemen dışında, Veii'de başlayan Etrüsk şehirler birliğinin kuzey çapasıydı. Sezar, Fiesole'yi yerle bir ettiğini düşünmüştü, ama Michelangelo kuzey yamacından ilerlemeye başladığında Poliziano'nun vilasını uzaktan görebiliyordu, hâlâ birbirini tutan ve el sürülmemiş Etrüsk duvarlarını ve şehrin orijinal taşlarından tekrar yapılmış olan yeni evleri gördü.

Contessina'nın evi Mugnone Nehri'ne giden yokuşun yarısında dar ve dik bir patikanın sonundaydı. Tepedeki kale için yapılmış bir rençber eviydi bu. Michelangelo atını bir zeytin ağacına bağladı. Bir sebze bahçesinden geçti ve kulubelerinin önündeki küçük verandada oturmakta olan **Ridolfi ailesine baktı. Contessina** hasır bir

sandalyede oturuyordu. Göğsünde bir bebek ayaklarının dibinde de altı yaşında oynayan bir çocuk vardı. Bulunduğu yükseklikten hafifçe seslendi:

“Ben, Michelangelo Buonarroti ziyarete geldim.”

Contessina hemen başını kaldırdı ve göğsünü örttü.

“Michelangelo bu ne sürpriz. Aşağı gel, aşağı gel, yol sağ tarafta.”

Ridolfi gururlu incinmiş yüzünü kaldırırken sıkıntılı bir sessizlik yaşandı. Michelangelo, serena parçasını, aletleri heybesinden aldı ve aşağı indi. Ridolfi hâlâ ona bakıyordu. Hareketsiz durmaktaydı. Oyuncak gereçleri, çekici ve taşı Contessina’nın ayakları dibine koydu.

“Dün Duccio sütunu işini aldım. Gelip size söylemem gerekiyordu. Il Magnifico da böyle olsun isterdi. Sonra en büyük oğlunun altı yaşına gelmiş olması gerektiğini fark ettim. Benim öğrenmeye başladığım zamandı, onun öğretmeni olacağım. Tıpkı altı yaşımdayken Topolinola’nın bana öğrettiği gibi.”

Contessina’nın kahkahası zeytinliklerin üzerinde çınladı. Ridolfi’nin katı dudakları bir gülümseme ile seğirdi. Alçak bir sesle; “ Bizi bu şekilde ziyaret etmen çok kibarca. Biliyorsun ki paryayız.”

İlk kez Ridolfi ona hitap etmişti. Ve ilk defa Michelangelo ona Contessina’nın düğününden beri bu kadar yakındı. Ridolfi otuzuna daha gelmemiştir, ancak sürgün ve öfke yüzünü harap etmişti. Piero de’ Medici’yi geri getirmek için yapılan komploya dahil olmamıştı ama,

Cumhuriyet'i küçümsediği biliniyordu ve Floransa'da oligarşik düzenin geri gelmesi için çalışmaya hazırdı. Dünya çapında yün ihracatına dayalı olan aile serveti şehir devletini ekonomisine yardımcı olması için kullanılmaktaydı.

“Bunu da benim için içemeyeceğim daha zehirli bir içecek hâline getiriyor,” dedi Ridolfi. “Ama bir gün gücü geri kazanacağız. O zaman görürüz!”

Contessina'nın gözlerinin yandığını hissetti. Dönüp ona baktı, doğrudan. Tavrından olanları sakinlikle karşıladığı anlaşılıyordu. Floransa'nın en zengin saraylarında yaşadıktan sonra mütevazı yemek yemek ve yıpranmış giysiler içinde olmak ve bir köy evinde yaşamak zorunda kalsa bile. “Kendinden bahset. Roma'daki yıllarından. Hangi heykelleri yaptın? Baküs hakkında bir şeyler duyduk.”

Michelangelo bir resim kağıdı almak için gömleğine uzandı, kemerinden kömür kalemi çıkarıp Pieta'yı resmetmeye başladı. Ne amaçladığını anlattı. Tekrar Contessina ile olmak güzel şeydi, o koyu gözlerine bakabilmek. Sadece çocukça aşktan ibaret olsa da birbirlerini sevmemişler miydi? Bir kere sevdiysen sürmesi gerekmez mi? Aşk o kadar nadir, ona rastlaması o kadar güçtü ki.

Contessina, onun bu düşüncelerini sezdi. Her zaman sezerdi zaten. Oğluna dönüp;

“Luigi, Michelangelo'nun alfabesini öğrenmek istemez misin?”

“Yeni heykelini yapmanda sana yardım edebilir miyim, Michelangelo?”

“Buraya gelip sana öğreteceğim, aynen büyükbabanın bahçesinde Bertoldo’nun bana öğrettiği gibi. Şimdi şu çekici bir eline, keskiyi de diğer eline al. Taşın karşı tarafında sana nasıl heceleme yapacağını göstereceğim. Çekiç ve keski ile Dante’nin şiirleri kadar güzel heykeller yazabiliriz. Öyle değil mi, Contessina?”

“Öyle,” diye yanıtladı. “Herbirimizin şiirlerimizi yazmak için kendimize özgü bir alfabesi var.”

Topolino’nun atına ulaştığında gece yarısına geliyordu. Tepeyi indi. Babası hâlâ uyanıktı, siyah deri sandalyede bekliyordu. Belli ki iki gecedir uyumamıştı ve tükenmiş durumdaydı.

“Evet! Gelip haberleri babana vermek iki gününü alıyor demek ki. Bunca zaman neredeydin? Sözleşme nerede? Ne kadar ödüyorlar?”

“Aylık altı florin. ”

“Heykeli yapman ne kadar sürecek? ”

“İki yıl. ”

Lodovico hızlıca bir hesap yaptı, sonra öfkeli yüzüyle oğluna döndü.

“Ama bu toplamda sadece yüz kırk dört florin ediyor.”

“Kurul bitirdiğim zaman hakettiğimi düşündükleri takdirde daha fazla ödemeyi kabul ediyor.”

“Buna kim karar verecek? ”

“Vicdanları. ”

“Vicdan! Bir Toskanalı’nın vicdanının işi belirli bir yere vardiıramadığını hiç bilmiyor musun? ”

“Davut o kadar güzel olacak ki daha fazla ödeme yapmak isteyecekler. ”

“Piccolomini sözleşmesi bile bundan daha iyi, iki senelik aynı süreçte üç yüz otuz iki florin kazanacaksın, iki katından da fazla! ”

Michelangelo umutsuzlukla başını önüne eğdi. Lodovico oğlunun ifadesini görmezden gelerek, katiyetle:

“Buonarrotiler, Duomo ve Yün Loncası’na yüz seksen sekiz florinlik yardım yapacak kadar zengin değiller. Onlara Siena’dan beş yüz düka kazanana kadar Davut’u ertelemen gerektiğini söyle. ”

Michelangelo sakın bir şekilde, “Baba, Davut’u yapacağım. Neden hep bu anlamsız tartışmayı çıkarıyorsun?” Saatler sonra kardeşi Buonarroto:

“O kadar da anlamsız değil. Tartışmadan önce babama aylık ne kadar ödeme yapmayı planlıyordun?”

“Üç. Yarısı onun yarısı benim. ”

“Şimdi ona beşini vermeyi kabul ettin.”

“Onu yatıştırmak zorundaydım. ”

“Böylece birkaç saatlik bir tartışmadan sonra yirmi dört ay boyunca her ay fazladan iki florin almayı başarmış durumda. ”

Michelangelo yorgun bir şekilde iç geçirdi.

“Ne yapabilirim? O kadar yaşlı ve solgun görünüyordu ki. Kurul masraflarımı karşıladığına göre diğer iki florini ne yapayım ki?”

Buonaroto sızlandı. “Medici Sarayı’nda bir çırakken bundan daha varlıklıydın. O zamanlar en azından senin için birikim yapabiliyordum.”

Michelangelo pencereden dışarı bakıp Via San Proculo’da gezinen gece bekçisini seyretti.

“Babam hakkında haklıydın: Ben onun madeniyim.”

6

Granacci Kazan Şirketinin toplantısı nedeniyle bir kutlama partisi verdi. Michelangelo’nun iyi talihini kutlamak için, şirketin on iki üyesi geldi. Değneklerle yürüyen Botticelli topallıyordu, Ghirlandaio’ya rakip atölyeden Rosselli o kadar kötüydü ki sedye ile taşınmak zorunda kalmıştı. Michelangelo’ya içten bir selam verdi, Sansovino sırtını sıvazladı, diğerleri de tebriklerini iletti; David Ghirlandaio, Bugiardini, Albertinelli, Filippino Lippi, Il Cronaca, Baccio d’Agnolo, Leonardo da Vinci. On ikinci üye, Giuliano da Sangallo, uzaktaydı.

Granacci, bütün öğleden sonra boyunca Rustici atölyesini sosislerle, pastırmalarla, süt domuzlarıyla, hamur işleri ve Chianti damacanalarıyla doldurdu. Soggi’ye haberleri ulaştırmak için yaklaştığı zaman, elinde yine çanak dolusu salamura domuz ayağı bulunuyordu. Granacci, bütün şehri, Ghirlandaio atölyesini, Domenico’nun ye-

tenekli oğlunu, şimdi on sekiz yaşında olan Ridolfo'yu; Medici bahçesinde çıraklık yapmış herkesi; aralarında Donato Benti, Benedetto da Rovezano, Piero di Cosimo, Lorenzo di Credi, Franciabigio, genç Andrea del Aarto, Andrea della Robbia, ki o perdahlı çömleklerin mucidi-
dir, Floransa'nın önde gelen zanaatkârlarının, sarrafların, saat ustalarının, mücevher imalatçıların, bronz döküm ustalarının, mozaikçi Monte di Giovanni di Miniato'nun da bulunduğu pek çok insanı davet etmişti. Bunun dışında müzeci Attavanti, ağaç oymacıları ve Floransa baş elçisi olan mimar Francesco Filarete'nin de bulunduğu bir düzine ünlü heykeltıraşı ve ressamı da çağırmıştı.

Granacci, Gonfaloniere Soderini'ye, Herkül'ü sattığı Strozzi ailesine, Duomo ve Yün Loncası'na davetiyeler göndermişti. Çoğu geldi, eğlencede yer almaktan memnunnlardı. Bu büyük meclis Rustici'nin hınca hınç dolmuş, gürültülü atölyesinden meydana akıyor, Granacci'nin kiralamış olduğu akrobat grubu ve güreşçilerle eğleniyor, ozanlar ve müzisyenler meydanda dans eden genç kız ve erkekler için şarkılar söylüyordu. Herkes Michelangelo'nun elini sıktı, sırtını sıvazladı ve ister arkadaşı, ister tanıdığı, isterse de yabancı olsun onu kendisiyle birlikte kadeh kaldırmaya zorladı.

Soderini, Michelangelo'nun elini sıkıp, "Savonarola'nın gelişinden beri ilk kez şehrin bütün loncalarını üzerinde anlaştığı ilk büyük komisyon. Belki de bizim için yeni bir çağ başlıyor. Derinlerde yatan suçluluk duygumuzdan kurtulabiliriz."

"Hangi suçtan bahsediyorsunuz, Gonfaloniere?"

“Toplu ve bireysel g nahtan. Il Magnifico’nun ölümünden beri kötü zamanlar geçirdik; Floansa’yı, dünyadaki ilk  ehir yapan pek çok şeyi harap ettik. Caesar Borgia’ya verilen rüşvet, dokuz yıldır süren rezaletlerden sonuncusu. Ama bu ak am kendimizi seviyoruz. Belki daha sonra mermer bittiği zaman seninle gurur duyarız. Ancak  u an kendimizden gurur duyuyoruz. Bütün sanatçılarımız için, freskler, mozaikler, bronz ve mermer için büyük komisyonlar verilece ine inanıyoruz. Bir yeniden do u a şahitlik ediyoruz.” Elini Michelangelo’nun omzuna koydu. “Sen de ebe oldun. Bebe e iyi bak.”

Parti  afak vaktine kadar devam etti, ancak ondan önce yaşamını etkileyecek iki olay gerçekleşti.

 lki onu ne eyle doldurdu. Hasta ve ya lı Roselli, Lonca’nın on üyesini topladı ve:

“Eğer bir kelime oyununu mazur görürseniz, bir tah-tirevan üzerinde c mb  e getirilen bir Cauldron  yesi için, bu olay yemek içmekten ibaret değildir. Bu nedenle Ghirlandaio atölyesinden bir kişinin terfi etmesine her ne kadar sevinmesem de, bu vesile ile Lonca’dan istifa ediyorum ve yerime Michelangelo Buonarroti’yi aday gösteriyorum.”

Kabul edildi. Michelangelo, Medici heykel bahçesinden beri herhangi bir grubun parçası olmamıştı. Yalnız geçen çocukluğunu yeniden hatırladı, arkadaş edinmek, mutlu olabilmek onun için ne kadar zordu. Sıska,  ekingen ve istenmeyen bir  ocukt . Şimdi ise Floransa’nın bütün sanatçıları, hatta Lonca’ya kabul edilmeyi uzun süredir beklemekte olanlar bile onun seçilmesini alkıslıyordu.

İkinci olay ise ona büyük ölçüde acı verdi. Gayriihtiyari Leonardo da Vinci tarafından başlatılmıştı.

Michelangelo zaten, onu Signoria Meydanı'nda ayrılmaz ve sevgili arkadaşı-çırağı Salai ile gördüğü gün sinir olmuştu. Çocuğun Yunan heykellerine benzeyen bir çehresi vardı, ama yine de Leonardo'nun yanında sönük kalıyordu. Çünkü Leonardo'nun yüzü Pico della Mirandola'nın altın çağından beri Floransa'nın gördüğü en mükemmel yüzdü. Başını aristokratça bir tavırla geriye doğru atmış, görkemli denecek kadar geniş alnına kızıl saçları düşmüştü. Saçları hafif dalgalıydı ve omuzlarına kadar uzanıyordu. Çenesi ise küçümsediği Carrara mermerinden yapılmışçasına şekilliydi. Kusursuz tasarlanmış genişçe bir burnu, dolgun dudakları, insanın içine işleyen ve zekâ fışkıran soğuk mavi gözlerinin hükmettiği yüzü...

Leonardo figürü, Michelangelo'nun rutin bir şekilde her daim izlediği insanlardan farklıydı. Mükemmel bir yüzü, uzun boyu, zarif ve geniş omuzları ve bir güreşçininki kadar dar, ancak bir o kadar seri ve güçlü kalçaları vardı. Bir kral gibi gösterişli giyinmişti, gül rengindeki pelerini omuzlarının tamamını ve dizlerini örtmüyordu bile. Giydiği gömlek ve çorap da patlayacak kadar dar görünüyordu.

Michelangelo'nun kendisini çirkin ve şekilsiz hissetmesine yol açtı. Kendi kıyafetleri ucuzdu, yıpranmıştı ve üzerine tam oturmuyordu. Leonardo'nun berberden çıkmış altın sarısı saçları ve parfüm kokusu, boynu ve bileklerindeki kurdeler, mücevherler ve tarifsiz seçkinliği kendini kirli ve pejmürde hissetmesine yol açıyordu.

Bu durumdan Leonardo'nun arkadaşı olan Rustici'ye bahsettiğinde, Rustici onu payladı.

“Gösterişli dış görünüşüne aldanma. Leonardo'nun şahane bir zekâsı vardır. Geometri üzerine çalışıyor ve Öklit'in çalışmasını genişletiyor. Yıllardır hayvanları incelemek için kesiyor ve anatomik çizimleri için detaylı notlar alıyor. Jeoloji araştırmaları sırasında da Arao Dağları'nın tepelerinde deniz kabuklularının fosillerini buldu. Böylece bu bölgenin bir zamanlar deniz altında olduğunu kanıtladı. Bunun dışında bir mühendis ve inanılmaz makinelerin mucidi; çok namlulu silah, ağır yükleri kaldırabilmek için vinç, emme tulumba, su ve rüzgar sayaçları. Şimdilerde de kuş gibi havada uçabilecek bir makine üzerine çalışıyor. Zengin bir soyluyu taklit etme çabaları ise dünyayı Vinci adında bir hancı kızının gayrimeşru çocuğu olduğunu unutturmaya yönelik bir performans. Aslında Floransa'da senin kadar çok ve sıkı çalışan tek kişi o. Savunması olan zarifliğin altındaki gerçek Leonardo'ya bak sen.”

Bu zeki resitalin karşısında Michelangelo bu adamın heykeltıraşlığa karşı yaptığı yorumlara duyduğu öfkesini dillendiremedi. Bu akşam kendisini sıcak bir şekilde karşılamış olması da rahatsızlığını bir nebze gidermişti. Fakat ardından Leonardo'nun yüksek tondaki sesi çınladı:

“Heykeltıraşlık mekanik bir sanat olduğu için Duccio bloğunu yapmayı reddettim.”

“Donatello'ya da mekanik demeyeceksiniz herhâlde,” diye yanıt verdi derinden gelen bir ses. “Bazı açılardan evet,” dedi Leonardo. “Heykeltıraşlık ressamlıktan çok

daha az zekâ gerekirir, pek çok açıdan onun doğallığından yoksundur. Yıllarca onun üzerine çalıştım ve deneyimlerime dayanarak söylüyorum ki, resim çok daha zordur ve daha yüce bir mükemmelliğe ulaşır.”

“Yine de böylesi önemli bir komisyon için ?..”

“Hayır, hayır ben mermer yontmam. İnsanı terletir ve bütün vücudunu yorar. Mermer yontucu günün sonunda bir alçı ustası ya da fırıncı kadar kirlenmiştir, burun delikleri tozla tıkanır. Saçı, yüzü ve bacakları toz ve kıymıklara bulanmıştır. Kıyafetleri pislenir. Resim yaparken güzel kıyafetlerimi giyerim. Günün sonunda tertemiz ve yenilenmiş bir şekilde dışarı çıkarım. Arkadaşlarım bana şiir okumaya gelirler. Ben resimle uğraşırken bana müzik çalarlar. Müşkülpesent, titiz bir adamım. Heykel işçiler içindir.”

Michelangelo sırtının kaskatı kasıldığını hissetti. Omzunun üzerinden geriye baktı. Leonardo'nun sırtı ona dönüktü. Yeniden öfkelenmişti. Leonardo'yu etrafında döndürüp tepeden baktığı heykeltıraş yumruğuyla güzel yüzünü dağıtmak için can attı. Sonra hızlı bir şekilde odanın diğer köşesine gitti. Ne kendine ne de diğer heykeltıraşlara zarar vermek istiyordu. Bir gün Leonardo'ya bu laflarını yedirtecekti.

Ertesi sabah geç uyandı. Arno Nehri kurumaya yüz tutmuştu. Derin bir havuz bulabilmek için kilometrelerce yukarı çıkmak zorunda kaldı. Bulunca da yüzüp banyosunu yaptı. Sonra da aynı yolu dönüp Santo Spirito'ya uğradı. Başrahip Bichiellini kütüphanedeydi. Michelangelo'nun verdiği haberi ifadesizce dinledi.

“Ya Kardinal Piccolomini sözleşmesi?”

“İki lonca bu görevlendirmeyi imzaladığı zaman, diğerrinden kurtulmuş olacağım.”

“Ne hakla? Başladığın işi bitir!”

“Ama Dev benim için büyük bir fırsat. Görkemli bir şey yapabilirim.”

“Yükümlülüğünü yerine getirdikten sonra,” diye sözünü kesti Bichiellini.

“Bu durum, nefret ettiğin sözleşmeyi imzalamandan da fena bir fırsatçılık.” Sesi tekrar yumuşadı. “Enerjini seni tatmin etmeyen figürlere ayırmak istememeni anlıyorum. Ama başlarken bunu biliyordun. Kardinal Piccolomini bizim bir sonraki papamız olabilir, o zaman Signoria da aynen VI. Alexandre’ye uyup Savonarola’ya işkence ettiği gibi senin de Siena parçalarına dönmeni isteyebilir.”

“Zaten herkes bir sonraki papa!” diye sert bir yanıt verdi Michelangelo. “Giuliano da Sangallo, Kardinal Rovere’nin papa olacağını söylüyor. Şimdi de siz Kardinal Piccolomini’nin...”

Başrahip ayağa kalkıp Michelangelo’nun yanından ayrıldı. Hızlıca meydana bakan kemeraltına yöneldi. Michelangelo da peşinden koştu. “Beni affedin Peder ama Davut’u şimdi yapmam gerekiyor.”

Başrahip meydanın karşı tarafına doğru yürüdü, Michelangelo’yu Ağustos’un acımasız ışıltısı altında yalnız bıraktı. Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Beppe soğuk bir hoş geldin dedi. “Demek Duccio bloğuna bir şey ödemediye sahip oldun!” Sırıtıp, saçsız kafasını kaşıdı.

“Beppe, hoşuna gitsin gitmesin, iki tam yıl beni kanatlarının altına aldın.” Ustabası homurdandı. “Sanki katedrali ayakta tutmakla ilgili yeterince sorunum yokmuş gibi. Ama Eserler Kurulu ne istiyorsan, mermer, keski, tatlı kızlar... sana vermemi istiyor.”

Michelangelo kahkaha atınca, ustalar koşturup geldi. Bahçeye buyur ettiler Michelangelo’yu. Duomo çalışanları, Duomo iş binaları arkasındaki bloğu, caddenin kuzey tarafındaki Via de Servi’den güneyindeki Saat Caddesi’ne kadar sekiz ayaklık tuğla duvara bağlayarak son hızda yürütüyordu. Duccio bloğunun bulunduğu ön kısımda, katedralin bakımını yapan ustaların yatakhaneleri vardı. Arkadaki yapı da, kereste, tuğla, döşeme taşlarına depo olarak kullanılıyordu. Michelangelo işçilere yakın olmak istedi. Böylece dahil olmadan alet sesleri ve gürültülerini duyabilecekti. Arka bahçenin merkezinde bir meşe ağacı vardı, onun da arkasında adı olmayan bir geçiş, kilitli, paslanmış bir demir kapı. Evin tam iki blok ötesindeydi bu kapı. İsteddiği zaman gece vakti gelip çalışabilirdi ya da bahçenin kapalı olduğu tatil günlerinde uğrardı.

“Beppe, bu kapıyı kullanmaya izin var mı?”

“Kimse yasaklamıyor. On iki yıl önce malzemeler kaybolmaya başladığı zaman ben kilitledim onu.”

“Orayı kullansa sorun olur mu?”

“Öndeki girişe ne oldu?”

“Hiçbir şey. Ama bu kapının etrafına atölyemi kurabilirsek, kimseye rahatsızlık vermeden buradan girip çıkabilirim.”

Beppe dişi olmayan ağzıyla çiğneme hareketi yaparken Michelangelo'nun kendini ve ekibini dışlayıp dışlamadığını düşünüyordu. Sonra:

“Ben yaparım, sen planlarını çiz.” dedi.

Ocağının ve malzemelerinin sığması için on beş metre yüksekliğinde bir arka duvara ihtiyacı vardı. İskeleye çıktığında görünmemesi için de dört buçuk metre daha yükseltilmesi gerekebilirdi. Herbir yanda on metre aralıklarla alçak döşemeler istedi, ancak çalışma alanının üstü yağışsız geçen dokuz ay boyunca açık kalacaktı. Parlak Toskana güneşi şehri geçerken Dev de onun ışığı altında yıkanacaktı.

Atölyeyi meydana tutmaya karar verdi, devasa mermerden uzağa gitmek isterse buraya gelebilirdi. Argiento da burada yatabilirdi, gün boyunca da çalışırdı.

Duccio bloğu merkez yerinde o kadar derinden oyulmuştu ki, onu daha derine itmek ölümcül sonuçlara yol açabilirdi. Sarsıcı bir hareket ya da bir sallantının etkisi sütunu iki parçaya bölebilirdi. Bulabildiği bütün kâğıt parçalarını satın aldı. Yatay duran sütunun ön yüzeyine yapıştırdı ve bir silüet kesti. Bunları yaparken derin kesiğe çok dikkat ediyordu. Sonra kâğıtları meydana atölyeye götürdü ve onları duvara astırdı. Çalışma masasını kâğıttan silüeti görecektir şekilde çevirdi. İkinci bir

grup kâğıtla Davut'un tasarımını çizmeye koyuldu. Bu çizimde hangi parçaların atılacağı hangi parçaların kalacağı gösterilmişti. Bahçenin arka kısmında, mermeri üst ve alt köşelerinden kesti.

Beppe'nin ustaları, yeni çalışma alanına giden pürüzsüz bir patika açtılar. Dokuz yüz kiloluk sütunu kaldırıp altına silindir yerleştirmek için bir blok ve makara kullandılar. Sütun yavaşça hareket ettirildi, o ilerledikçe arka taraftan açıkta kalan silindir ustalar tarafından ön tarafa yerleştiriliyordu. Gece yarısında artık Michelangelo'nun atölyesindeydi. O ve Dev yalnız kalmışlardı.

Şimdi ise ilk defa Kurulu memnun eden çizimlerin ona hiç faydasının olmadığını anladı. Düşünme sürecinin bu ilkel safhasını aşmıştı artık. Emin olduğu tek şey, Davut'u baştan kesfetmesi gerektiği idi. Bütün şiirselliği, güzelliği, gizemi, erkek vücudunun doğuştan gelen dramasını ve bağlantılı formların arketipi ile esasını bulmalıydı.

Eski çizimlerini yaktı. En baştan başladı. Derin bir sorgulamaya girişmişti.

Yunanlar heykellerini o kadar mükemmel bir oran ve güçte yapmışlardı ki, onları geçmek imkânsızdı. Ancak figürlerde düşünce ya da ruh yoktu. Onun Davut'u, Lorenzo de Medici'nin uğruna savaştığı her şeyin vücut bulmuş hâli olmalıydı, Platon Akademisi'nin insanlık mirasına yakışacağını düşündüğü, sadece gelecek yaşamında kurtuluşu arayan küçük günahkâr yaratık yerine, güzellik, güç, cesaret, bilgelik ve inanca ulaşabilecek, zeki, iradeli, dünyayı âdemoğlunun yaratıcı zekâsının ürünleriyle

doldurabilecek kapasitede görkemli bir yaratık yapabildi. Onun Davut'u Apollo olacaktı, belki daha fazlası, Herakles olacaktı, belki onun da fazlası; Âdem olacaktı, çok daha fazlasıyla; dünyanın şimdiye kadar görmüş olduğu gerçekleştirilmiş en mantıklı ve insancıl dünyada işlev gören adam olacaktı.

Bunları kağıda nasıl aktaracaktı?

Sonbaharın ilk haftalarında bölük pörçük cevaplar edinebildi. Sinirlendikçe çizimleri de daha karmaşık bir hâl alıyordu. Mermerse sessiz ve dingindi.

"Kimse onu hayata getiremeyecek olabilir mi?" diye sordu Beppe. Michelangelo çok üzgün görünüyordu.

"Bunu bana söylemenin tam da sırası! Aynen evlenmeye giden bir kızın anne olmaya hazır mısın sorusuna maruz kalması gibi. Beppe, kil yerine mermerden bir model yapacağım. Bunun üçte biri kadar bir parça bulabilir misin bana?"

"Bilmem. İşçi ve malzeme ver dediler ama o büyüklükte bir mermer çok para demek."

Her zaman olduğu gibi oldukça büyük bir blok buldu. Michelangelo eline çekiç ve keskisini alıp problemini onlarla çözmek istiyormuş gibi mermere gömüldü. Ortaya çıkan şey, güçlü yapılı, ilkel bir genç adam oldu. Yüzü idealize edilmiş ve belirsizleştirilmişti. Mermeri gören Granacci, şaşkın bir ifadeyle:

"Anlamıyorum. Ayağı Golyat'ın başı üzerinde duruyor, ama aynı zamanda bir elinde kaya var ve omuzundaki sa-

pana ulaşmaya çalışıyor. Düşüncen ikiye bölünmüş, üst yarı sapanı kullanmaya kalkışmış, alt yarı ise zafer sahibi bir şekilde kurbanının üzerinde dinleniyor.”

“Beni övüyordun. Bir fikrim bile yok benim.”

“O zaman neden benimle villada birkaç gün geçirmiyorsun?”

Michelangelo delici bir bakış attı; Granacci bir villa sahibi olduğundan ilk defa bahsetmişti.

“Kafan dağılır, bir iki günlüğüne Davut’u unutursun.”

“Kabul edildi. Kaç haftadır gülümsediğimi hatırlamıyorum.”

“Villada seni gülümsetecek bir şey var.”

Gerçekten dediği oldu: Vermiglia adında, Floransalılara özgü şekilde sarışın, saçları kaşlarını yukarı kaldıracak şekilde sıkıca arkadan bağlanmış, göğsü yeşil tafta giysisi ile desteklenmiş bir kız vardı. Villadaki büyüleyici metresten kesinlikle. Denize dökülen Arno Nehri’ne karşı verandada yedikleri geç akşam yemeğine ev sahipliği etmekteydi. Kız içeri gittiğinde, Granacci:

“Vermiglia’nın pek çok kuzeni var. Senin için onlardan bir tanesini seçmesini ister misin? Burada kendini yalnız hissediyor. Şehre bakan bir daireniz olur. İkimiz için de hoş bir hayat olmaz mı?”

“Teşekkür ederim, arkadaşım. Bir hayat tarzım var zaten. Sıradan karşılaşmalar için Beppe ‘Gece hanımlara verdiğini sabah mermerine veremezsin,’ der.

Geceyi uyumadan pencere kenarında geçirdi, ayın parlayan ışığı altında Floransa'nın kulelerini ve çatılarını izledi. Neden iki Davut yapmıştı? Biri zafer sahibi, diğeri kayayı savurmaya hazır? Hiçbir mermer parçası aynı anda iki zamanı yaşayamaz, iki farklı mekânda birden de bulunamaz. Bir karara varmalıydı, hangi savaşçıyı çizecekti?

Şafakta, kararına adım adım yaklaşmaktaydı. Golyat gitmek zorundaydı. Siyah, ölü, kanla bulanmış, çirkin kafasının sanatta yeri yoktu. En baştan oraya konulmalıydı zaten. Davut'un bütün anlamı o korkunç kafa ile sonsuza dek ayak bileklerine zincirlenmişti. Davut'un yaptığı, düşmanın katlinden ibaret bir fiziksel aktiviteden ötesi olmamıştı. Ama Michelangelo için bu ondan sadece küçük bir parçaydı; Davut hayatının her kademesinde cesaret gösteren, bilgin, şair, devlet adamı, kâşif, dev bir vücut olduğu kadar dev bir zihin, zekâ ve ruhtu aynı zamanda. Golyat'ın kafası olmadan insan cesaretinin ve daha önemli düşmanlara karşı kazanılan zaferlerin bir sembolü olabilirdi.

Davut yalnız durmalıydı. Terebint Vadisi'nde durduğu gibi.

Kararı, kendisini yücelmiş ve bitkin hissetmesine neden oldu. Granacci'nin kaliteli çarşaflarına gömülüp uykuya daldı.

Atölyesinde sütunun önünde oturdu, Davut'un başını, yüzünü ve gözlerini çiziyordu. Bu arada kendi kendine:

“Fetih sırasında Davut ne hissediyordu? Şan? Haz? Kendini dünyadaki en güçlü ve büyük adam olarak hissetmiş

olabilir miydi? Golyat'ı küçümsemiş miydi ya da kaçan Filistinlileri görünce kibirlenip İsrailîlilerin alkışlarını mı toplamıştı?"

Bütün değersiz duygular, hiçbiri de onun çizime başlamasına yardımcı olamadı. Davut'un zaferinde heykel yapmaya değer ne buluyordu? Gelenek onu gerçeğe göre portre etmişti. Yine de savaştan sonraki Davut kesinlikle bir düş kırıklığıydı. Şanlı anı çoktan yitmişti.

O zaman önemli olan neydi? Davut ne zaman bir dev olmuştu? Golyat'ı öldürdükten sonra mı? Yoksa denemeye karar verdiği an mı? Öldürücü bir şekilde hedefi tutturacak olan sapanı kullandığı an mı? Ya da savaşa girmeden önce İsrailîlilerin, Filistinlilerin zeametinden kurtulmasına karar verdiği zaman mı yücelmişti? Niyeti, hareketinden daha önemli değil miydi? Karakteri değil miydi davranışlarından önemli olan? Ona göre, Davut'u dev yapan aldığı karardı, Golyat'ı öldürmüş olması değildi. Bocalıyordu çünkü kendisini ve Davut'u yanlış bir zamana hapsedmişti.

Nasıl bu kadar aptal, bu kadar kör olabilmişti? Golyat'tan sonra resmedilen Davut, kutsal kitaba ait Davut'dan başkası olamazdı. Özel bir insan... Tek bir adamı resmetmekten hoşlanmıyordu, evrensel insanı arıyordu. Zamanın başlangıcından beri özgürlüğü için savaşma kararı almış insanı.

Aradığı Davut buydu işte; kararlılığın yüceliğine erişmiş ancak hâlâ korku, kararsızlık, tikslenme ve şüphe gösteren; Kudüs'ün dağları arasında kendi yolunu takip etmek isteyen, orduların çarpışmasını ve maddi kazancı

çok önemsemeyen birisi. Golyat'ı öldüren kişi, bütün hayatını savaşa, savaşın sonuçlarına ve güce adanmış olabilirdi. Yüzünden hâlâ isteksizlik akıyor olabilirdi, içinde memnun olduğu pastoral yaşamı kralların ve sarayların hayatı ile değiştirmekten, kıskançlık ve entrikalardan, kontrolden ve diğer adamların kaderlerini değiştirmekten kaçınıyor olabilirdi. Herkesin yaşadığı bölünmeydi bu: Yansıtıcı yaşam ve aktif yaşam. Davut kendini eyleme adayan bir adamın, hayatını her gün ona emir veren efendinin amansız ellerine bıraktığını bilirdi. Eylem için kazanmış olduğu hiçbir şeyin, ne krallığın, ne gücün, ne de refahın bir adamın mahremiyetini çalmaktan daha önemli olmadığını, yeterli olmadığını içten içe bilirdi.

Eylem katılmak demekti. Davut ise katılmak istediğinden emin değildi. Yalnız bir adam olmuştu. Golyat'ı alt ettikten sonra dönüş olmayacaktı. Dahası Golyat'ı hüsrana uğrattığı an kendisi yok olacaktı. Dünyanın ona yapacaklarını o kendi kendisine yapmış gibiydi. Değişen hayat düzenine karşı şüpheci ve hoşnutsuz olmuştu. Vermesi gereken karar zordu.

Bu konsept Michelangelo'ya geniş dehlizler açtı. Yükseldi, kararlılık ve güç ile çizim yapıyordu; kilden, elli santimlik bir model yaptı, parmakları düşüncelerinin ve duygularının hızına yetişemiyordu. Ve hayret verici bir şekilde, Davut'un nerede olduğunu biliyordu. Bloğun sınırları ona kazanç sağladı. Zihnini en sade olanı yapmaya zorluyordu. Bütün ve kusursuz olsa asla yönelmeyeceği bir tasarıya. Mermer şimdi hayat buldu.

Çizim ve modelleme yapmaktan yorgun düştüğü zamanlarda, bir akşam sohbeti için Cauldron'daki arkadaşla-

rına katılıyordu. Sansovino, Vaftizhane'nin doğu kapısı üzerindeki, İsa'yı Vaftiz Eden Aziz John isimli heykeli yapmak için Duomo'ya taşınmıştı. Atölyesini Michelangelo ile taş ustalarının arasına kurdu. Rustici de mermerden yapacağı Boccaccio başı ve Tebliğ ile ilgili çizimleri yaparken yalnız kalmaktan sıkıldığı zamanlarda bahçeye gelir Michelangelo ya da Boccaccio ile çizim yapardı. Ondan sonra Baccio da Duomo bahçesine katıldı. San Lorenzo Kilisesi'nin alacağını düşündüğü çarmıh üzerine çalışıyordu. Bugiardini yakınlardaki bir handan sıcak yemek dolusu kaplar getiriyordu. Eski çıraklar hoş zaman geçiriyor, Argiento da Michelangelo'nun arka duvarında bulunan masanın üzerinde yemekleri servis ediyordu. Eski arkadaşlarından gurur duyan Soggi, ara sıra uğruyor ve yemek için pişmiş sosisler getiriyordu.

Ara sıra Fiesole'ye tırmanıp Luigi'ye pietra serena üzerine ders verirdi. Altı yaşındaki çocuk bu derslerden keyif alıyor gibi görünüyordu. Berrak yüzlü, yakışıklı bir çocuktü, Contessina'dan aldığı dikkatli zekâsı vardı ve dayısı Giuliano'ya benziyordu.

“Luigi ile harika geçiniyorsun,” dedi Contessina. “Giuliano da seni severdi. Kendi çocuğunu yapmalısın bir ara.”

Başını salladı.

“Pek çok sanatçı gibi ben de bir dilenciyim. Bir işi bitirdiğimde diğerini bulmam gerekir, iş beni hangi şehre götürürse orada çalışırım: Roma, Napoli, Milan ve hatta Sansovino'nun yaptığı gibi Portekiz. Aile kurulacak bir hayat değil.”

“Bundan daha derin,” dedi Contessina, sesi her zamanki gibi hafif ve emindi. “Mermerle evlisin sen. Baküs, Pieta, Davut senin çocukların.” Birbirlerine yakın duruyorlardı, Medici Sarayı’nda olduğu gibi. “Sen Floransa’dayken, Luigi senin çocuğun gibi olacak. Medici’lerin arkadaşlarına ihtiyacı var. Sanatçılara da.”

Kardinal Piccolomini, Bregno sunağı için yapılan heykeller için Floransa’ya bir temsilci gönderdi. Michelangelo temsilciye tamamlamış olduğu Aziz Peter ve Aziz Paul heykellerini ve papaların tamamlanmamış figürlerini gösterip en kısa zamanda bitereceğine söz verdi. Ertesi gün Baccio atölyeye geldi. Yaramaz yüzü yine bir gülümsemeyle kaplanmıştı. Haç yapma işini almıştı. San Lorenzo’da çalışması için yeterince alan olmadığı için, Michelangelo’ya meydandaki alanı paylaşıp paylaşamayacaklarını sordu.

“Kira ödemek yerine, çizimlerindeki iki papayı ben bitirebilirim. Ne dersin?” diye sordu.

Parçaları makul bir biçimde yaptı. Dört figür ve Aziz Francis tamamlandıktan sonra Michelangelo, Kardinal Piccolomini’den biraz daha zaman istemesi gerektiğini düşünüyordu. Bacci Çarmih’i yapmaya başladığı zaman, Michelangelo onu yanına aldığına memnun oldu, işinde, dürüst ve duygu doluydu. Duomo’dan her akşam döndüğünde Argiento atölyeyi süpürmüş oluyordu. O da Floransa’da olmaktan hoşnuttu. Gün boyunca Duomo’daki barakada çalışıyor, akşamları da onun gibi atölyelerinde uyuyan diğer çıraklarla birlikte zaman geçiriyordu.

En güzeli de, Giuliano da Sangallo'nun Savona'dan dönmüş olmasıydı. Orada Kardinal Rovere'nin aile mülkü üzerine bir saray inşa etmişti. Savona'dan ayrıldıktan sonra, Sangallo'nun yolu kesilmiş ve Pisalılar tarafından altı ay hapse atılmıştı. Üç yüz düka fidye verilerek kurtarılmıştı. Michelangelo onu Quarter of Sun'da bulunan aile evinde ziyaret etti. Burası Santa Maria Novella'ya yakındı. Hâlâ Kardinal Rovere'nin bir sonraki papa olması konusunda ısrarcıydı.

“Dev hakkındaki tasarımımdan bahset bana,” diye ısrar etti. “Floransa'daki ilginç mimari eserler hakkında bir şeyler duydun mu?”

“Birkaç tane var.” dedi Michelangelo. “Bir tonluk bir mermeri taşıyabilecek güçte döner bir masa var böylece ışığı ve güneşi kontrol edebilirim. Dört buçuk metrelik iskele yüksekliğini ayarlayıp bloğun çevresinde çalışabilirim.”

Sangallo şaşırmıştı. “Sen benim en iyi müşterimsin. Haydi bir kalem kâğıt al. İhtiyacın olan şey dört tane kule, açık rafları olmalı ki kalas istediğin yöne gidebilsin, işte böyle... döner levha ise mühendislik işi...”

8

Tepesinde yüklü yağmur bulutları vardı. Beppe ve ustaları tahtadan, dik bir çatı yaptılar atölyenin üzerine. Böylece beş metrelik sütuna yetecek kadar yer kalıyordu. Sonra da çatıyı, fırtınada uçmasın diye sıkıca sabitlediler.

Mermeri hâlâ yerde yatıyordu. Boyuna uygun bir ahşap kap yapmıştı ve yanlardan sarkan ölçülmüş iplerle

de Davut'un başının arkasında ne kadar mermer kullanılması gerektiğini ölçüyordu. Kolu bir sapanı almaya uzanıyormuş gibi görünecekti, kalçaları, devasa sağ elin içindeki kaya ve sağ baldırı destekleyen kütük oyuğun etrafında şekillenecekti. Bu noktaları kara kalem ile işaretledi, sonra Beppe'nin sayısı on beşe çıkarılmış olan mürettebatıyla sütunu sardı ve Sangallo'nun döner platformu üzerine yerleştirdi. Bunun ardından Argiento ile birlikte iskele kulelerini inşa etti.

Artık sütun ona sesleniyordu, kendini tamamen Michelangelo'ya vermişti. Aletleri korkutucu bir geçirgenlikle mermerin etine saplanıyordu, dirsekleri, kalçayı, göğsü, kasığı ve diz kapaklarını arıyordu içeride. Yarım yüzyıldır ortaya çıkmamış olan beyaz kristaller belli belirsiz nüanslardan tutun da kuvvetli darbelere kadar her bir dokunuşa sevecenlikle boyun eğiyor, keskisi ve çekici ayak bileklerinden dize oradan da kalçaya durmadan ilerliyordu. Michelangelo içinde yüz adamın gücünü hissediyordu.

Mermerle çalıştığı en görkemli deneyimiydi; bu kadar büyük bir figürü, bu kadar sade tasarımı hiç olmamıştı. Şimdiye kadar böylesine hassasiyet, güç, nüfuz ve derin bir tutku hissi tarafından ele geçirilmemişti. Başka hiçbir şey düşünemez olmuştu. Durup yemek yiyemiyor, kıyafetlerini değiştiremiyordu. Açlığını günün yirmi dört saati mermer ile dindiriyordu. Burun deliklerinde pıhtılaşan tehlikeli tozla, saçları Ficino'nunkiler kadar beyazla dolmuştu. Çekiç darbelerinin oluşturduğu titreşimler omuzlarına kadar çıkıyordu. Oradan göğsüne ve kasıklarına, kalçasına ve dizlerine iniyordu. Sevinçli bir yorgun-

lukla kendini yatağa attıktan sonra bile devam ediyordu bu zonklamalar. Sağ eli çekiçle çalışmaktan yorulunca sol eline geçiyordu, sağ elindeki keski ile aynı derecede hassasiyetle ve duyarlılıkla çalışıyordu. Geceleri mum ışığında devam etti. Argiento, gün batımında diğer atölyelere geçtiği için hiç ses olmazdı. Ara sıra iskeleyi ve döner platformu kontrol için uğrayan Sangallo'ya:

“Bir yıl boyunca gece gündüz çalışmak, hiç ara vermemek istiyorum.”

“Gece yarısı oldu, burası da buz gibi. Üşümüyor musun sen?”

Michelangelo arkadaşına yaramaz bir sırıtışla ve ay ışığında kedilerinki gibi parlayan gözleriyle baktı.

“Soğuk mu? Ateşler içinde yanıyorum. Bak gövdedeki gerilim nasıl da ortaya çıkmaya başladı. Birkaç gün içerisinde tamamen açığa çıkmış olacak.”

Deriden oyulmuş bölgenin zorluğuyla şimdi yüzleşmek zorunda kalmıştı. Figürü sütunun içerisinde yirmi derecelik açı ile yerleştirdi, çapraz olarak tasarladı ve de böylece Davut'un sol kısmı kalan mermer parçasına sığacaktı. Tasarımına mühendisliği de ekliyordu şimdi, sağ ayaktan başlayan güçlü ve dikey yapı, kısa kütük tarafından desteklenen sağ bacağa kadar çıkıyordu. Bu sağlam mermer sütun sayesinde Davut dik durabilecekti, asla içten çökmeyecekti.

Kompozisyondaki güzellik ve dengenin anahtarı, Davut'un taşı örten sağ eliydi. Bu Davut'un anatomisinin geri kalan bölümünün çıktığı formdu; aynen kadehi kal-

dırmak için havada duran Baküs'ün eli gibi, Bakire'nin Pieta'ya dönük yüzü gibi... Dışarıdan görülen damarları ile bu el genişlik ve sol kalçayı düz bir şekilde yapmak zorunda kalışını telafi edecek cüsse sağlıyordu. Kompozisyonadaki en hassas formlar sağ kol ve dirsekti.

Gittikçe işine gömülmüştü ve Granacci onu villaya gitmeye ikna edemiyordu. Rustici'lerle gerçekleşen sohbetlere hava çalışılamayacak kadar yağışlı ve soğuk olmadıkça çok da katılmıyor, bir şey anlatmayı bir kenara bırakın söylenenlere bile pek kulak veremiyordu. Michelangelo'nun kirli kıyafetleriyle ve tozlu saçlarıyla gelmeye hakkı olmadığını söyleyerek karşı çıkan tek kişi Leonardo da Vinci idi. Leonardo'nun yüzündeki acılı ifadeden, soylu burun delikleriyle hafifçe burun çekişlerinden, kendisinin kötü koktuğunu düşündüğü sonucunu çıkardı Michelangelo. Bir hafta boyunca uyurken bile kıyafetlerini çıkarmadığından bu konuda haklı olabileceğini düşünüyordu. Ama önemsemeyecek kadar meşguldü. Cauldron'a gitmemek bundan daha kolaydı.

Noel geldi. Ailesiyle birlikte Santa Croce'deki büyük ayine katıldı. Yılbaşını önemsemedi, Rustici'nin şirket teşrifatçısına yardım etmek için düzenlediği kutlamaya bile katılmadı. Aralık'ın karanlık günlerinde fırtına gibi çalıştı. Argiento, Michelangelo çalışabilecek sıcaklığı bulsun diye dört mangalı da kömürle besliyor, masayı ışığı en çok alabilecek şekilde çeviriyordu. Dört bir yandan çalıştıkça, Davut'u aşağı, yukarı, bir o tarafa bir bu tarafa döndürüyordu. Bacaklar arasındaki, kollar ile gövde arasındaki yoğun ağrı bozmuyordu. Heykelin boynu o kadar kalındı ki, Michelangelo kafasını koparmaktan korkma-

dan çalışabilirdi. Kahramanın başı için oldukça büyük miktarda mermer bıraktı, böylece ilerleyen zamanlarda dalgalı saçlar yapabilirdi.

Çalışmayı gözlemlemek için Soderini geldi bahçeye. Ücret belirlenmedikçe Michelangelo'nun evinde huzur bulamayacağını biliyordu. Aralık'ın ortasına doğru, Michelangelo beş ayını tamamladığında sordu:

“Kurula çalışmanı gösterebilecek kadar ilerlediğini düşünüyor musun? Onları buraya getirip son bir sözleşme ayarlayabilirim...”

Michelangelo, Davut'a baktı. Anatomi çalışması yontma yöntemini oldukça etkilemişti. Henüz başlangıçtayken bile, keskisi baldırlarındaki, kalçalarındaki, göğsündeki kas hareketlerini ortaya çıkarmıştı. İçerideki hareketleri vücut yüzeyine çıkarıyordu. Soderini'ye bir kas yapısının nasıl paralel bir doğrultuda ilerleyen liflere sahip olduğunu gösterdi; Davut'da gerçekleşen bütün eylem, bu paralel lifler üzerinden iletiliyordu. Sonra gönülsüzce Soderini'nin sorusuna döndü.

“Hiçbir sanatçı eserinin ham hâlinin görülmesini istemez.”

“Bitene kadar bekleyebilirsen Kurul oldukça yüksek bir miktar ödeyebilir...”

“Bekleyemem,” diyerek iç geçirdi Michelangelo. “Hiçbir ücret babamın iki yıl daha çekeceği üzüntüyü karşılayamaz.”

“İki yıl daha? Figürler bu kadar iyi bir şekilde çıkıyor olsa bile mi?”

“En hızlı ilerleyen çalışmam bu.”

“Güneşli bir günde buluşur buluşmaz üyeleri getireceğim.”

Yağmurlar dindi. Güneş açtı, temiz ve ılıktı, şehrin taşlarını kurutmaktaydı. Michelangelo ve Argiento çatının döşemelerini çıkardı ve gelecek kış için onları bir köşeye kaldırdı. Sonra kalasları da kaldırdılar ışığın atölyeyi yıkamasına izin verdiler. Davut vücudunun her bir lifi ile nefes atıp vermektedir, gri-mavi damarları aynen bir insan damarına benzer güzelliktedir, ağırlığın fazlaca bir bölümü sağ bacağa yüklenmişti bile.

Ertesi gün Soderini’nin öğlen vakti kurul üyelerini getireceği haberi geldi. Michelangelo bağırdı, “Argiento, temizliğe başla! İki aylık toz birikintisi üzerinde yürüyor olmamalıyım.”

“Beni suçlama,” diye bağırdı Argiento, “süpürmeme yetecek kadar zaman vermiyorsun. Bence bileğine kadar ulaşan bu birikinti içinde yürümeyi seviyorsun.”

“Haklısın, seviyorum. Ama Kurul üyeleri için fazla dikkat dağıtıcı olacaktır.”

Yargılamayı geçmek için gelen adamlara ne kadarını anlatmalıydı? Davut’un bu konsepti kendisinin bile sancılı birkaç ayını aldı ise, Floransa geleneğinden gelen bu insanların bir saat içinde anlamalarını beklemek haksızlık olurdu. Elleriyle yaptığından ziyade ağzından çıkacak olanları mı düşüneceklerdi?

Argiento her şeyi ovaladı, düzene soktu. Soderini de yanına aldığı on altı adamla tam da Giotto Kulesi’den çan

sesleri yükselmeye başladığı an geldi. Michelangelo onları sıcak bir şekilde karşıladı. Yün Sanatları Loncası'ndan Michelozzo'nun, Konsoloslar Pandolfini ve Giovanni di Pagno degli Albizi'nin, Çalışma Kurulu'ndaki Paolo de' Carnesecchi'nin, Kurul noteri Bambelli'nin ve diğer pek çoğunun adını hatırlamıştı. Yaşlı adamlar hâlen uzun koyu renkli, boyundan bağlamalı, kare şeklindeki ayaklarına ve bağcıklı ayakkabılarına kadar uzanan pelerinleri giyerek soğuktan korunmaya çalışıyorlardı. Daha genç ve maceracı olanlar ise, aile armalarının süslediği rengarenk çoraplarla ve kolları katlanmış gömleklerle baharı karşılıyordu.

Yarısı doğmuş olan Davut'un çevresini sardılar. Hava-daki beş metrelik yapıya saygı ile bakıyorlardı. Michelozzo, Michelangelo'dan mermeri nasıl işlediğini göstermesini rica etti. O da çekici ile keskisini alıp, keskinin ön tarafı mermere girerken arka tarafının da çekice nasıl gömüldüğünü gösterdi. Bir patlama değil yumuşak bir güç açığa çıkıyordu. Keskinin hızlı sonlanan hareketinin hafif bir ufalanma oluşturduğunu gördüler. Bu nedenle darbenin süresi uzadıkça, ufalanma miktarı azalıyordu.

Onları Davut'un etrafında döndürdü, eğimli yapısından aldığı gücü, kolların koruyucu ağdan nasıl kurtulacağını anlattı, çıplak devi tek başına destekleyen kütüğü gösterdi. Figür hâlâ yüzde yirmi oranında eğimliydi, ama fazla mermeri nasıl atıp heykeli dikleştireceğini anlattı.

Ertesi gün öğleden sonra Soderini elinde resmî evraka benzer bir evrakla çıkageldi. Michelangelo'nun sırtını sıvazladı.

“Kurul üyeleri memnun kalmış. Okuyayım mı? “Yün Sanatı Kurulu’nun saygıdeğer lordları, Duomo’nun Çalışma Kurulu’na Michelangelo Buonarroti’nin Opera’da bulunan ve Davut olarak adlandırılan Dev’i bugünden başlayarak iki sene içinde tamamlaması için dört yüz büyük altın verilmesini kararlaştırmıştır.”

“Artık bitirene kadar parayı düşünmeyebilirim. Bu bir sanatçı için cennet kadar güzel.”

Lodovico konuyu yeniden açana kadar bekledi. “Ödül kararlaştırıldı Baba, dört yüz büyük altın.”

Lodovico’nun gözleri ışıldadı, çökük avurtları aydınlandı.

“Dört yüz florin! Harikulade! Ve çalıştığın sürece aylık altı florin...”

“Hayır.”

“Eminim her ay kazandığın florinleri de ekliyorlardır. Onları geri alacak kadar cimri değillerdir?”

“İki yıl boyunca aylık altı florin almaya devam edeceğim...”

“Oh, iyi.” Lodovico kalemini aldı. “Bir bakalım, yirmi dört kere altı yüz kırk dört eder, dört yüz eklersek beş yüz kırk dört florin eder. Çok daha iyi bir ücret.”

Michelangelo hissizce cevapladı, “Hayır, sadece dört yüz florin. Toplamı bu. Aylık ödenen florinler avans yerine geçiyor. Sonunda düşülecek.”

Yüz kırk dört florinini kaybettiğini düşünen Lodovico’nun yüzünden neşesi silindi.

“Bu doğru değil,” diye mırıldandı. “Önce sana parayı veriyorlar, sonra da elinden alıyorlar.”

Michelangelo bunun nasıl olacağını biliyordu: Lodovico yaralı bir yüz ifadesi ile ortalıkta dolaşacak, birileri ondan faydalanmış gibi davranacaktı. Huzuru bulamamıştı hiçbir zaman. Belki de huzur diye bir şey hiç yoktu.

9

Cephesel çıkmaları, Davut’un sol ayağını, sol dizini, sağ bileğini, sol bileğini ve omuzdaki elini işaretlemek için mermere çivi ekledi. Bu sabit noktalarla dizden göğüse kadar olan kısmı yontabilecekti. Davut’un sağlam fiziksel duruşunu; gerginlikten dolayı titreşen göbeğini, sapanı tutan elini, taşı atmaya hazır sağ elini tasvir edebilecekti. Kendisini korumak için arka tarafta olabildiğince çok mermer bıraktı. Heykelin etrafında dolaşırken kırk farklı görüntü elde edilebileceği gerçeğini aklından çıkarmıyordu.

Davut’u bağımsız bir adam olarak tasarlamıştı, çevresindeki mekândan tamamen ayrı... bu heykel asla bir nişe yerleştirilmemeliydi. Bir duvara karşı durmalı, bir binanın ön yüzünü süslemeli ya da sert bir köşeyi yumuşatmak için kullanılmalıydı. Davut her daim özgür olmalıydı. Dünya bir savaş alanıydı, insanoğlu da her zaman baskı altında, tünediği yerde istikrarsızdı. Davut bir savaşçıydı; zalim, hissiz bir öç alıcı değil, özgürlüğe ulaşabilecek bir kişiydi.

Figür tamamlandıkça, fazlalıklarını atmaya, kendini mekanda tanımlamaya can atıyordu. Kendi hızı materya-

le uygundu, bu nedenle Pazar günü öğleden sonra onu ziyarete gelen Sangallo ve Sansovino tutkusu karşısında şaşkınlıktan kalakaldı.

“Hiç böyle bir şey görmemiştim,” diye seslendi Sangallo. “Son on beş dakika içinde herhangi bir taş ustasının dört saatte kesebileceğinden fazla mermer kazımış.”

“Beni korkutan miktarı değil, aceleciliği.” diye ekledi Sansovino. Parçaların iki metre yukarı fırladığını görüyorum, biz fark etmeden bütün heykel parçalara ayrılacak.”

“Michelangelo,” diye haykırdı Sangallo. “Çizgiye o kadar yakın çalışıyorsun ki, bir saç kılı inceliğinde hata yapsan, her şeyi kaybedebilirsin.”

Michelangelo çalışmayı bıraktı, dönüp baktığında arkadaşlarını gördü.

“Mermer madenden çıktıktan sonra, bir dağ değildir artık, nehir olur. Akıp, yönünü değiştirebilir. Benim yaptığım da bu işte, bu mermerin yatağını değiştirmesine yardımcı oluyorum.”

Diğerleri evlerine döndüğü zaman, Michelangelo, Davut’un dizleri dibinde oturdu ve onu seyretti. “Mermer sütununun taşımaya başlaması çok zaman alıyor, aynen bir elma ağacı gibi.” Heykeltıraşlığın içindeki her bir ayrı form onlar için harcanan sevginin ve zamanın aynası hâline geliyor. Sansovino’nun uyarısı onu korkutmamıştı, çünkü kendisini bloğun çekimiyle tanımlıyordu, tam merkezdeydi kendisi; kolların, bacakların, gövdenin ve başın ağırlığını o dengede tutuyordu. Her bir parçayı

yontarken tam olarak ne kadar yontması gerektiğini bilerek çalışıyordu.

Hem kendisinin hem de Davut'un eline batan tek diken, Leonarda da Vinci'nin heykeltıraşlığı küçümsemesiydi.

Michelangelo'ya ciddi bir tehdit olarak görünüyordu. Çünkü Leonardo'nun etkisi bütün Floransa'da yayılmaktaydı; eğer yeterince insanı heykeltıraşlığın ikinci sınıf bir sanat olduğuna ikna edebilirse, Davut'u tamamladığı zaman kayıtsızlıkla karşılanabilirdi. İçindeki karşı saldırı isteği gittikçe büyüyordu.

Bir sonraki Pazar günü Cauldron Şirketi, Rustici'lerin evinde buluştuğu vakit, Leonardo taş yontmayı tekrar hafife aldı. Michelangelo:

“Doğru, heykeltıraşlığın resimle hiçbir ortak noktası yok. Kendi sınırları dahilinde yaşar. Ama ilkel insanlar heykel yapmaya resimden binlerce yıl önce başladı. Heykeltıraşlık ilk ve orijinal sanattır.”

“Tam da bu iddiaya mahkûm,” diye yüksek perdeden bir cevap verdi Leonardo. “Güzel sanatlar gelişinceye kadar tatmin ediciydi sadece. Şimdi yok olmaya yüz tuttu.”

Öfkelenen Michelangelo kişisel saldırıya geçti. “Milano'daki atlı heykeliniz o kadar büyükmüş ki dökümünü yapamamışlar bu doğru mu Leonardo? Bu nedenle asla bir bronz heykel var olamayacak? Devasa kil modeliniz de o kadar hızlı parçalanıyormuş ki, Milano'da şaka konusu olmaya başlamış. Heykeltıraşlık aleyhinde konuşursunuz tabî ki, çünkü tek bir parçayı bile tamamlama kabiliyetiniz yok.”

Odada rahatsızlık veren bir sessizlik oluştu.

Birkaç gün sonra duyuldu ki, Caesar Borgia'ya olan borçlarına rağmen, Urbino üzerine yürüdüğünü ve Arezzo'da Floransa karşıtı bir isyana yardımcı olmaya gitmişti. Leonardo da Vinci mühendis olarak Caesar Borgia'nın ordusuna katılmaya gitmişti, Torrigiani ve Piero de' Medici ile omuz omuza çalışacaktı. Michelangelo küplere binmişti.

"O bir hain," diye sinirle bağırdı Rustici'ye. Çünkü Leonardo uzaklardayken mallarına Rustici göz kulak olacaktı. "Caesar Borgia ona yüklü bir maaş öneriyor, böylece Floransa'yı fethedebilecek. Hem de ona o kadar misafirperverlik gösterip, önemli resim komisyonları sağladıktan sonra..."

"O kadar kötü bir durum değil," dedi Rustici. Sesi sakinleştiriciydi. "Leonardo işlerini tamamlayamaz, Monna Lisa del Giocondo tablosunu da tamamlayabilecek gibi görünmüyor. Sanattan çok yeni savaş aletleri yapmakla ilgili. Caesar Borgia'nın teklifinde yeni silahlarını test etmek için bir fırsat gördü. Politikadan anlamıyor, bilirsin."

"Eğer yeni makineleri duvarlarımızı yıkarsa, bunu Floransalılara anlatırsın," diye sert bir cevap verdi Michelangelo.

"Bu şekilde hissetmekte haklısın Michelangelo ama unutma ki onun ahlakla alakası yok. İnsanlara uygulandığı şekliyle doğru ya da yanlış onu ilgilendirmez; sadece bilim ve bilgideki doğru ya da yanlışlar vardır."

“Ondan kurtulduğuma mutlu olmalıyım. Bir kere kaçıp, on sekiz yıl gelmemiştii. Umarım şimdi de o kadar süre gelmez.”

Rustici başını istekle salladı.

“Siz ikiniz başımızdaki Apenin Dağları gibi yükseliyorsunuz, ama yine de birbirinizden nefret ediyorsunuz. Anlamlı gelmiyor, değil mi?”

Mevsim döngüsü muhteşem sıcak havaları getirdi beraberinde. Ara sıra gelen yağmurlar Davut’a bir şey yapmadı, sadece üzerindeki tozu temizledi. Michelangelo, bir iki parça kıyafet giyiyordu sadece. Böylece güneş içine işleyip ona güç verebilecekti. Merdiveni bir kedi gibi hızlı şekilde inip çıkıyordu. İskeleye çıkıp, kalın ense, destansı baş ve lülelerle uğraşıyordu. Omurga üzerinde çok çalışmıştı, çünkü onun bütün vücudu taşıyıp, yönlendirdiğini ve hareketlerin kaynağı olduğunu göstermek istiyordu. Davut’da somut ve mükemmel olmayan hiçbir parça bulunamazdı. Erojen bölgenin neden çirkin gösterildiğini anlamamıştı. Eğer Tanrı, İncil’de Âdem’in yaratılışının anlatıldığı şekilde insanı yaratmışsa üreme bölgesini, kapatılacak, saklanacak bir şey olarak mı yarattı? Belki de insanoğlu yeryüzünde bozmuş olduğu pek çok şey gibi onun da kullanımını çarpıtmıştı. Ama bütün bunların heykelle ne ilgisi vardı? Küçümseven şeyi, tanrısal bir şeye dönüştürebilirdi.

Zamanın izini takip edemiyordu. Bütün gün yonttu. Gecenin ilerleyen saatlerinde, Floransalı genç sanatçıların toplandığı Duomo merdivenlerinde oturur, müzisyenleri dinler, Toskana’daki komisyonlar hakkındaki haber-

leri alır, geçen kızlar hakkında yorum yapan Jacopo'yu dinlerdi... on dört yıl önce yapmış olduğu gibi. Haziran ayında, Piero Soderini Gonfaloniere olarak iki aylığına seçildi bir kez daha. Toskana'da bu işi yapabilecek en iyi kişi olduğu için insanlar neden daha uzun süre için seçilmediğini sorgulamaya başladı.

Michelangelo, Contessina'nın bir bebek daha beklediğini öğrendiği zaman, Signoria Meydanı'na bakan ofisinde Soderini'yi ziyarete gitti.

“Çocuğunun doğumu için neden evine dönemiyor? Cumhuriyet'e karşı bir suç işlemeydi. Ridolfi'nin karısı olmadan önce Il Magnifico'un kızıydı. Hiçbir imkânın olmadığı o kulübede hayatı tehlikeye giriyor...”

“Köylüler binlerce yıldır o kulübelerde çocuk dünyaya getirdi.”

“Contessina bir köylü değil. Kırılgan birisi. Bu şekilde yetiştirilmedi. Yetmişler Konseyi'nden adalet isteyemez misin?”

“Bu mümkün değil.” Soderini'nin yüzü ifadesiz ve düzdü. “Yapabileceğin en büyük nezaket Ridolfi'den tekrar bahsetmemen olur.”

Soderini'nin iki aylık yönetiminin yarısı bittiği vakit Arezzo ve Pisa tekrar isyana başladı. Piero de' Medici Arezzo'da hoş karşılandı ve Floransa'yı fethetmede yardım sözü aldı. Caesar Borgia Fransızlar'ın misilleme yapmasından korktuğu için saldırı düzenlemiyordu. Şehrin kapıları gündüz kilitliydi, nehir boyunda yaşayanların merdiven indirmeleri yasaktı. Bu şekilde şehre kimsenin

alınmamasını hedefliyorlardı. Michelangelo, Gonfaloniere ile akşam yemeği yemek için Palazzo della Signoria'ya davet edilmişti. Saat yediye kadar çalışmak için yeterli olan ışıktan istifade edip, keten bir gömlek giymek için eve döndü.

Soderini masada oturuyordu, sarı-bayaz saçlarını yıkadığından ötürü hâlâ ıslaktı. Davut'tan bahsettiler, Soderini ona, Yetmişler Konseyi'nin anayasayı değiştirmek üzere olduğundan bahsetti. Bir sonraki Gonfalonieri, ömür boyu bu görevi yürütecekti. Sonra da rahatlamış ve güvenilir bir tavırla masaya eğildi.

“Michelangelo, Maréchal de Gié, Pierre de Rohan'ı duymuşsundur. 1494 istilasında VIII. Charles ile buradaydı. Onun en yakın danışmanlarından birisiydi. Medici bahçesinde bulunan bronz Davut'un onun yerine sahip olduğunu da bilirsin.”

“Sarayın yağmalandığı gün başıma öyle sert bir darbe almıştım ki kafamın arkasında bir yumru çıkmıştı.”

“O zaman iyi bilirsin. Fransız Sarayı'ndaki elçimiz Medici Sarayı'nda kaldığı sırada Mareşalin Davut'a aşık olduğunu ve ondan bir tane istediğini yazdı. Yıllardır Fransa korumasını parayla alıyorum. Bir defa da sanat eseriyle ödemek hoş olmaz mıydı?”

Michelangelo kendisine böyle arkadaşça davranan adama baktı. Onu reddetmek imkânsızdı. Onun yerine “Donatello'yu kopya etmeyeceğim değil mi?” diye sordu.

“Küçük değişiklikler yapmak iyi olacaktır, ancak Mareşalin belleğini yanıltacak kadar değil.”

Michelangelo eyrek armudun üzerine peynir koydu.

“Floransa için bir Şey yapma fırsatım hiç olmadı. Beni iyi hissettiriyor. Keşke aptallık etmeyip Bertoldo’dan döküm yapmayı ğrenseydim.”

“Floransa’da usta dkmclerimiz var; top ustası Bonaccorso Ghiberti, an ustası Lodovico Lotti.”

Vatanseverlik duygusu Signoria’nın bahçesindeki Donatello’nun Davut’unu görünce söndü. Kendi figüründe bu konseptten o kadar uzaklaŐmıŐtı ki! Eğer onu taklit edemezse, aynı zamanda deėiŐtiremezse?

Sabah bahçeye geri döndü. zerinde oturacağı bir kutu ve çizim kâğıtları getirmişti. Onun Davut’u Donatello’nunkinden yaşlı görünüyordu. Daha erkeksi ve daha kaslı. Mermere aktarılabilecek i gerilimlerle doluydu, oysaki bronz Donatello’da bunlardan pek yoktu. Atl-yesindeki masaya teçhizatlarını hazırladı. Dinlenme zamanını çizimlerini kabataslak kil yapıya dönüŐtürme-ye harcıyordu. Yavaş yavaş n figür açığa çıkıyordu. Floransa’nın çıkarı için Davut’un ayağını muzaffer bir Şekilde zerine koyacağı Bir Golyat kafası yapacağı için memnundu. Mareşal baş olmadan asla mutlu olmazdı.

Güzel havalar Kasım’a kadar devam etti. Bu arada Soderini mr boyunca bulunacağı Gonfaloniere görevine getirilmişti. Bütün Floransa meydana toplanmış, en ndeki Michelangelo gurur ve güven içerisinde renkli geçit törenini izlemekteydi. Ardından dondurucu kış bastırdı. Michelangelo ve Argiento çatıyı kapattılar, bağları yenilediler. Dört mangal soğuğu kırmaya yeterli olmuyordu.

Kulaklarını örten şapkasını taktı. Beppe de yandaki açıklığa bir branda gerdi. Ama kapalı havada çok az ışık geliyordu. Artık soğuk havadan olduğu kadar karanlıktan da muzdaripti. Mum ışığı ve kandil altında çalışıyordu. Baharın da faydası olmadı; sağanak yağmurlar Mart'ın ilk günlerinde başladı ve aylarca devam etti.

Nisan'ın sonuna doğru Signoria'nın yeni dairesindeki bir yemeğe davet edildi. Buna sarayda yaşamasına izin verilen ilk kadın olan Monna Argiento Soderini ev sahipliği ediyordu. Süit Giuliano da Sangallo ve genç Baccio d'Agnolo tarafından dekore edilmişti. Oturma odası, yemek ve yatak odaları eski noter ve bakan tarafından kullanılan ofislerin dönüştürülmesiyle oluşturulmuştu. Yemek odası fresklerle, tavanı yıldızla süslenmişti. Dolaplar ve büfe kakmalı ahşaptandı. Yemek masası şöminenin üzerine yerleştirilmişti, sıcak ve neşeliydi. Büzgülü yün gömleği içindeki görüntüsünden hoşnut bir şekilde yeşil pelerinini çıkardı. Soderini, karısının pencere önündeki çiçek saksılarıyla gösteriş yaptı.

“Bazı insanların pencere kutularının pahalı olmasından şikayet ettiklerini biliyorum,” dedi utanarak; “ama bence bu kadınlar Signoria Sarayı'nda yaşamasın demenin bir başka yolu.”

Yemekten sonra Soderini, Michelangelo'dan kendisine Duomo'ya kadar eşlik etmesini istedi.

“Yıllardır Floransa halkı katedral için On İki Havari yapılmasını konuşuyor. Gerçek boyutlarından büyük bir şekilde. Kusursuz Seravezza mermerinden. Bu epey bir yer kaplar değil mi?”

“Ve de binlerce mumun ışığını gerektirir.”

Soderini ana sunağın önünde durdu, Donatello ve Della Robbia mermer korosuna bakıyordu.

“Kurulun üyeleriyle görüşüyordum. Harika bir fikir olduğunu düşündüler.”

Michelangelo hissiz bir şekilde mırıldandı, “Bir ömür alır.”

“Ghiberti kapıları da öyle.”

“Bu Bertoldo’nun benden istediği şeydi, tam bir iş.” Soderini, Michelangelo’nun koluna girdi, uzun neften aşağı inip onunla açık kapıya doğru yürüdüler.

“Bu seni Floransa’nın resmî heykeltıraşı yapabilir. Kurul ile yapmaya çalıştığım anlaşmada, senin adına inşa edilecek bir ev ve senin tasarlayacağın bir atölye de bulunuyor.”

“Bana ait bir ev! Ve bir atölye.”

“Hoşuna gideceğini düşündüm. Yılda bir Havarî yapabilirsin. Herbiri teslim edildiğinde, evinin ve atölyenin diğer yüzde yirmisine sahip olursun.”

Michelangelo eşikte durdu. Devasa ve boş katedrale dönüp baktı. On iki Havarî’yi alacağı kesindi.

“Erstesı gün birleşık Kurulların aylık toplantı günü. Senin de gelmeni istiyorlar.”

Michelangelo yorgun bir şekilde gülümsedi. Sokakları geçip tepeye doğru yürürken üşüyor ve titriyordu, kalın

bir pelerin giymiş olduğuna sevindi. Settignano'ya tırmanırken ateşlenmişçesine terlemeye başladı. Düşüncelerini Soderini'nin sözleşmesine odaklayamıyordu. Settignano çiftlik evine vardığı zaman, gururu ağır bastı. Henüz yirmi sekiz yaşındaydı, kendine ait bir evi ve bir heykeltıraşın epik heykeller yapmasına yetecek büyüklükte bir atölyesi olacaktı. Verandada beş Topolino erkeğinin ortasında durup, pietra serena bloklarını uzun parçalar hâlinde kesmeye başladı.

“Patlamadan, bize söylesen daha iyi olur,” dedi babaları.

“Artık zengin bir adamım.”

“Ne tür bir zenginlik bu?” diye sordu Bruno.

“Bir evim olacak.”

Onlara On İki Havari'den bahsetti. Babaları evlilik ve doğumlar için saklanan yıllanmış bir şişe şarap getirdi. İyi talihe kadeh kaldırdılar.

Kaygıları gururunu bastırmaya başladı. Tepeyi indi, dereden geçerken taşların üzerinden atladı. İçinde annesini hatırladığı evi ve odaları görmek için karşı tarafa geçip biraz seyretti. Ne kadar gururlanırdı, ne kadar mutlu olurdu onun adına.

O zaman neden kendisinden mutlu değildi? On İki Havari'yi yapmak istemediği için mi? On iki yılını alacak olan bir işe kendini bağlamak istemediği için mi yoksa? Bir kez daha tamamen kıyafetli figürler yapmak zorunda kalacağı için mi? Davut'un muhteşem serbestliğinden sonra buna dayanıp dayanamayacağını bilemiyordu. On

iki figürün herbirinde yeni ve farklı bir şeyi nasıl ortaya çıkaracaktı?

Ayakları onu Giuliano da Sangallo'ya sürükledi. Arkadaşı çizim masasının başındaydı. Sangallo'nun tekliften haberi vardı, Soderini ondan ve Il Cronaca'dan sözleşmeye şahitlik etmek için toplantıda bulunmalarını istemişti. Il Cronaca evi tasarlayacaktı.

“Sangallo bu proje düşündüğüm bir şey değildi. Bir heykeltıraş gönülden istemediği bir işe on iki senesini bağlamalı mı?”

Sangallo yorumsuz bir şekilde, “Uzun bir süre” dedi.

“Heykeltıraş bir komisyondan diğerine koşturdukça, kiralanan bir kişi olarak kalacaktır.”

“Ressam ve heykeltıraş hep böyle olmuştur. Bunun alternatifini var mı?”

“Sanat eserlerini bağımsız bir şekilde yapmak ve isteyene satmak.”

“Duyulmadık bir şey.”

“Ama imkânsız mı?”

“... değildir belki de. Ama Gonfaloniere'yi ve Kurul'u reddedebilir misin? Ghiberti kapılarından beri sana en büyük komisyonu öneriyorlar. Üyeler gücenebilir. Bu da seni zor duruma sokar.”

Michelangelo başı elleri arasında kederle oturdu.

“Biliyorum, ne alabilirim ne de geri çevirebilirim.”

Sangallo sertçe Michelangelo'nun omzuna vurdu.

“Sözleşmeyi imzala, evini ve atölyeni kur, elinden geldiğince güzel ve çok sayıda havariyi yap. Yorulursan bitirirsin, evin geri kalan parasını nakit ödersin.”

“Bir diğer Piccolomini sözleşmesi,” diye kederle söylendi Michelangelo.

Sözleşmeyi imzaladı. Haber taze bir skandal haberi hızında şehirde yayıldı. Via de' Gori'deyken yabancılar bile saygıyla eğilip selam veriyordu. O da selamları alıyordu, ne kadar perişan olduğunu bilseler ne düşünürler merak ediyordu. Eve döndüğünde Buonarroti'yi oturma odasında buldu, heyecanla yeni evin planını yapıyordu. Francesco amcasıyla eşi Cassandra kendilerine ait bir üçüncü kat istediklerine karar vermişlerdi.

“Hemen inşa ettir,” dedi babası. “Ne kadar çabuk taşınırsak buranın kirasından o kadar erken kurtuluruz.”

Michelangelo sessizce dönüp sokağı seyretmeye başladı. Sesinde duygu yoktu.

“Bu benim evim olacak. Ve benim atölyem. Aile konutu olmayacak.”

Şok edici bir sessizlik oldu. Sonra babası, amcası ve yengesini aynı anda konuşmaya başladı. Öyle bir hâle geldi ki sesleri ayırt edemez oldu.

“Böyle bir şeyi nasıl yaparsın? Senin evin bizim evimiz. Kira bize kalır. Kim yemeğini, temizliğini yapacak?..”

“Artık yirmi sekiz yaşındayım, eve sahip olma yaşıma geldi. Bunu ben kazandım.” demekten daha iyisini biliyor-

du. “Bana arsa sağlanıyor, inşaat için sadece altı yüz florin harcamama izin var. Bu mermerleri alacak kocaman bir atölyeye ihtiyacım var. Kalan kısma sadece küçük bir ev yapılabilir, bir belki iki odalı...”

Fırtına günün kalanında, herkes tükenene kadar devam etti. Michelangelo çok katıydı; en azından sözleşmeden kendine ait çalışma alanı, içinde yaşayabileceği ayrı bir oda sağlamıştı. Ama aylık gelirinden bu evin kirasını da ödemeyi kabul etti.

Mareşal’in Davut heykelinin kil modeli hazır olduğunda Argiento’yu çan ustası Lodovico Lotti’ye ve top ustası Bonaccorso Ghiberti’ye yolladı. Dökümhanede kirlenmiş kıyafetleriyle çıkageldiler. Gonfaloniere onlardan bronz kalıba dökme konusunda Michelangelo’ya yardım etmelerini istemişti. Michelangelo’nun modelini gördüklerinde birbirlerine baktılar. Elinin arkasındaki kurumu yüzüne silen Lotti:

“Bunun dökümü yapılmaz,” dedi.

“Neden?”

“Alçı kalıp yapman gerekir.” dedi Ghiberti.

“Bu kahrolası sanattan hiçbir şey anlamıyorum.”

“Biz sadece başka bir kişinin yaptığını dönebiliriz,” diye yâhıtladı Lotti.

Michelangelo, Rustici, Sansovino ve Bugiardini’den yardım istedi. Bertoldo’yu daha dikkatli dinlemiş olabilirlerdi. Onlardan kil modelini tam ve gerçek boyutlarda yapması gerektiğini öğrendi, sonra onu parça parça alçı

ile kaplayacak. Herbir parçayı tanıyabilmesi için numaralandırması gerekiyordu. Kenarlarını birleştirebilmek için de yağ gerekiyordu...

“Basta!”² diye homurdandı Michelangelo. “Hiçbir bilgim olmadığına şüphe yok.”

Dökümcüler Davut’unu geri getirdiler. Kırmızı, damarlı, tümsekli, mahyalı ve yer yer metal yumruları olan çirkin bronz heykele boş boş baktı. İnsana benzemesi için ıstampa, eğe ve kesim aleti gibi malzemelere ihtiyacı olacaktı; sonrasında cila, metal keski, parlaticı, ponza taşı ve göze daha hoş görünmesi için yağ gerekecekti. Ondan sonra bile, Mareşal’in bunu Donatello’nun Davut’una benzetecek kadar kötü bir hafızası olabilir miydi? Şüphe götürürdü.

10

On İki Havari sözleşmesinin ilk meyvesi, Santa Croce Meydanı’ndan tanıdığı komşusu Agnolo Doni’den bir ziyaret geldi. Kendi yaşındaydı, babası yün ticaretinde güç kazanmaya başlamış, Santa Croce Meydanı’nda Albertini Sarayı yakınlarında terk edilmiş bir saray almıştı. Toskana’daki en zeki pazarlıkçı olarak ün yapmıştı. Bir servete ulaşmıştı ve sarayı baştan yaptırdı. Floransanın mali ve sosyal hayatında o kadar yükselmişti ki Maddalena Strozzi ile nişanlanmıştı.

Beppe, Doni’yi atölyeye mahcup bir şekilde getirdi. Michelangelo, Davut’un sol omuzundaki sapanı yapmak için

2 Yeter (ç.n.)

iskelenin üst kısmına çıkmıştı. Malzemelerini bıraktı, merdivenden indi. Doni pahalı bir kıyafet giymişti. İçinden kabarık kollu bir gömlek çıkıyordu, göğüsten ve belden altın kopça ile bağlıydı.

“Doğrudan meseleye geleceğim, Buonarroti,” dedi Michelangelo aşağıya inerken. “Müstakbel gelinim Maddalena Strozzi’ye düğün hediyesi olarak bir Holy Family yapmanı istiyorum.”

Michelangelo’nun yüzü sevinçten kızardı; Maddalena onun Herakles’i ile büyümüştü.

“Strozzilerin iyi bir sanat anlayışı var,” diye mırıldandı. “Beyaz mermerden bir Kutsal Aile...”

Doni’nin küçük ağzı, her bir yandaki düşey kırıklıkla çevrelenmişti.

“Hayır, hayır, iyi zevki olan benim! Sana iş vermeyi ben düşündüm, Maddalena değil. Sana mermerden kim bahsetti? Bu çok maliyetli olur, yuvarlak bir tablonun içine konulabilecek bir resim istiyorum.”

Michelangelo çekiç ve keskisini eline aldı.

“Neden tablo için bana geldiniz? On beş yıldır boyaya elimi sürmedim.”

“Sâfi sadakatten. Biz aynı çevrediniz. Santa Croce Meydanı’nda nasıl futbol oynadığımızı hatırlıyor musun?”

Michelangelo alaycı bir şekilde gülümsedi, Doni bastırdı.

“Ne diyorsun? Kutsal Aile. Otuz florin. Her bir figür için on florin. Cömert bir teklif değil mi? anlaştık diyelim mi?”

“Ressamların senden ne kadar isteyeceğini bilmiyorum, Doni. Ama pek çok yetenekli ressam var: Granacci, Filippino Lippi. Ghirlandaio’nun oğlu Ridolfo’ya ne dersin? İyi bir zanaatkâr olacak, ucuza da yapar.”

“Bak Buonarroto. Kutsal Aile’yi senin yapmanı istiyorum. Lippi ya da genç Ghirlandaio’yu istemiyorum. Gonfaloniere Soderini’nin iznini aldım bile.”

“Ama Doni, bunun mantığı yok. Yünü eğirmesi için kesiciye vermezsin...”

“Mermer yontmanın sanatçının sadece bir yönü olduğunu herkes bilir.”

“Yeter,” diye homurdandı Michelangelo, Leonardo’nun suçlamasını tekrar duymaktan sinirlenmişti. “Kutsal Aile’ni yapacağım. Ama yüz altın florine.”

“Yüz florin mi!” diye bağırdı Doni, öyle ki sesi Duomo’da yankılandı. “En eski arkadaşlarından birini nasıl kazıklayabilirsin? Gençliğinin oyun arkadaşını. Kardeşinin belinden cüzdanını çalmak gibi.”

Yetmiş florinde anlaştılar, amabüsürada Michelangelo’nun kulağının zarı mahvolmuştu. Doni’nin kurnazca bakışlarından kendisini alt ettiğini anladı, yüz florini ödeyebilirdi. Doni kapıdan çıkarken kibar bir şekilde “Mahalledeki en fena futbol oyuncusu sendin. Futbolda bu kadar kötü olup da heykelde nasıl böyle başarılı olabiliyorsun çok şaşıyorum. Ama kesinlikle zamanın sanatçısısın.” dedi.

“Bu yüzden mi beni istiyorsun, revaçta olduğum için mi?”

“Bundan daha iyi bir sebep olabilir mi? Çizimleri ne zaman göreceğim?”

“Çizimler benim işim. Biten ürün senin.”

“Ama Kardinal Piccolomini’ye çizimleri göstermiştin.”

“Git kendine bir kardinal bul o zaman.”

Doni ayrıldıktan sonra komisyonu alma konusunda kışkırtılmaya izin verdiği için aptallık etiğini fark etti. Resim yapmaktan ne anlardı? Ya da umrunda mıydı? Kutsal Aile’yi çizebilirdi, eğlenirdi de, ama renklendirme kısmı? Genç Ridolfi bu işin üstesinden daha iyi gelebilirdi oysa.

Yine de ilgisi uyanmıştı. Mouscronlar olur da Jacopo Galli sözleşmesini imzalarsa diye Brüz’deki tacirler için yaptığı Merdivindeki Meryem çizimlerinin pek çoğu duruyordu. Sıkıcı dünyadan çıkmış manevi yönü ağır basan çizimlerdi. Kutsal bir aile için tam tersi bir konsept olmalıydı: Dünyevi, sıradan insanlardan oluşan bir aile.

Sıcak yaz günlerinde dinlenme molası verdiği zaman, Toskana yollarını arşınıyor, tarlalarda çalışan, serin akşamlarda kapı önlerinde yemeklerini yiyen çiftçilerin, çocuklarını emzirdikten sonra kapının dış tarafındaki beşiklerine yatıran genç köylü annelerin resimlerini çiziyordu. Günler sonra Doni için, bir evde gördüğü güçlü ve sağlıklı genç bir kadını, başka bir evde gördüğü pembe yanaklı kıvrıcık saçlı tombul çocuğu, diğer bir evden de saçsız, uzun sakallı büyük babayı çizdi. Üçünü sevecen bir topluluk hâlinde çimlerin üzerine oturtmuştu. Çıplak bambininin ayakla-

rı, yüzü ve kollarının sahip olduğu pembe rengi oluşturmakta zorlanmadı, ama annenin ve Joseph'in kıyafetleri, çocuğun battaniyesi onu korkutuyordu.

Granacci uğradı, Michelangelo'nun şaşkınlığı onu eğlendirmişti.

"Renkli alanları benim doldurmamı ister misin? Mahvediyorsun her tarafını."

"Doni neden komisyonu ilk olarak sana vermedi ki? Sen de Santa Croce'densin. Sen de onunla futbol oynadın!"

En sonunda sanki renklendirilmiş mermerlermişçesine birkaç tek renk çalışma yaptı. Annenin kıyafetini gül rengi ve maviye boyadı, çocuğun battaniyesi ise parlak turuncu ile yanık turuncu arasında değişiyordu, Joseph'in sadece soluk mavi omzu ve kolu görünmekteydi. Ön planda birkaç çiçek ve çimenler görünüyordu. Arka planda ise yukarı bakan John'un yüzünden başka bir şey yoktu. Kendini eğlendirmek için bir tarafa deniz, bir tarafa da çıplak beş genç ile dağ çizdi. Bir duvarın üzerine oturmuşlardı, üzerlerine düşen güneşin altında bir Yunan frizi etkisi yaratıyorlardı.

Michelangelo biten resmi gösterdiğinde Doni'nin yüzü giymiş olduğu kırmızı tuniğin rengini aldı.

"Bu köylü resmiyle ilgili tek bir kutsal yan göster bana! Dini olan tek bir taraf! Benimle dalga geçiyorsun!"

"Bütün işimi alay etmek için çöpe atacak kadar aptal mıyım ben? Bunlar hoş insanlar, çocuğu yumuşaklıkla seviyorlar."

“Sarayda kutsal bir aile istiyorum ben!”

“Kutsallığın çevre ile bir ilgisi yoktur. İçten gelen manevi bir niteliktir.”

“Çimenler üzerinde yapılan piknik resmini benim zarif gelinime veremem. Strozzi ailesinden ayrılabilirim. Beni olabilecek en kötü duruma soktun.”

“İtiraz hakkı istememiş olduğunu sana hatırlatabilir miyim?”

Doni'nin gözleri kısıldı, sonra çığlıklar atan ağzıyla aynı anda açıldı:

“Benim Kutsal Ailem’de bu beş çıplağın işi ne?”

“Neden, denizden yeni çıkmışlar,” diye sakince yanıt verdi Michelangelo, “güneş altında kurulanıyorlar.”

“Ay seni etkilemiş,” diye haykırdı Doni. “Bir Hristiyan tablosunun arka kısmında beş çıplağın olduğu nerede duyulmuş?”

“Onları bir frizdeki figürler gibi düşün. Hem sana bir Hristiyan tablosu hem de Yunan heykeli verir, ekstra ücret de almam. Unutma ki ilk teklifin otuz florindi, her bir figür için on florin. Aç gözlülük yapmak isteseydim her bir genç için elli florin fazladan ücret alırdım. Ama yapmayacağım, çünkü seninle ben aynı mahalledeniz.”

“Resmi Leonardo da Vinci’ye götüreceğim,” diye homurdandı Doni, “ve o açık saçık beş figürü çıkarttıracağım!”

O ana kadar Michelangelo eğleniyor gibi görünüyordu. Bu söz üzerine bağırarak, “Sanat eserini tahrif etmekten dava edeceğim seni!”

“Parasını ben veriyorum, istediğim gibi tahrif ederim.”

“Savonarola’yı hatırla! Konsey’in önüne çıkaracağım seni.”

Doni homurdandı ve hızla çekip gitti. Ertesi gün uşağı içinde otuz beş filorin olan bir keseyle geldi. Üzerine anlaşılan fiyatın yarısı ve bir de Michelangelo’nun imzalaması için bir feragat mektubu. Michelangelo Argiento’yu kese ile beraber geri gönderdi, yanına da şöyle bir not ilaştirdi:

‘Kutsal Aile artık sana yüz kırk florine mal olacak.’

Floransa müsabakadan memnun kalmış, kimin kazanacağı üzerine bahse giriyordu. Michelangelo’nun şansı düşüktü, çünkü kimse Doni’nin bir anlaşmadan mağlup çıkacağını düşünmüyordu. Ne var ki Doni’nin düğününe kalan vakit azalıyor, Doni etrafta Floransa’nın resmi sanatçısına gelini için bir düğün hediyesi yaptıracakıyla övünüyordu. Doni, içinde yetmiş florin bulunan deri bir keseyle Duomo’ya geldi, ağlıyordu:

“Al, yetmiş florinin, bana resmimi ver.”

“Doni bu adil olmaz. Sen o resimden nefret ettin, seni anlaşmadan serbest bırakıyorum.”

“Beni alt etmeye çalışma. Gonfaloniere Soderini’ye gideceğim ve seni sözleşmeyi gerçekleştirmeye zorlayacağım.”

“Resmi bu kadar sevdiğinden haberim yoktu. Şimdi büyük bir sanat koleksiyoncusu olduğuna inandım. Yüz kırk florinimi ver bakalım...”

“Üçkâğıtçısın sen! Yetmiş florine yapmayı kabul etmiş-tin...”

“... bana gönderdiğin otuz beş florin yeniden müzakere yapma kapısını araladı. Artık ücretim yüz kırk florin.”

“Asla,” diye bağırdı Doni, “bu vasat köylü resmi için. Önce senin Bargello’da asılmanı görmem lazım.”

Michelangelo yeterince eğlendiğini düşündü, tam resmi Doni’ye gönderiyordu ki, yalın ayaklı bir köylü çocuğu ona bir kart getirdi:

“Maddelena’nın senin resmini istediğini duydum. Hiçbir düğün hediyesi onu daha çok memnun edemezmiş. C.”

El yazısını hemen tanımıştı. Maddalena Strozzi’nin bir zamanlar Contessina ile arkadaş olduğunu biliyordu; eski arkadaşlarından birinin hâlâ Contessina ile görüşüyor olması onu sevindirdi. Kıkırdadı, çalışma masasına oturup Doni’ye bir not yazdı:

“Tablomun sana ne kadar pahalı gelmiş olduğunu anlayabiliyorum. Eski ve sevgili bir arkadaş olarak, Kutsal Aile’yi bir başkasına vererek seni bu anlaşmadan kurtaracağım.”

Doni koşa koşa geldi, içi para dolu keseyi fırlatıp bahçe-deki herkesin duyabileceği yükseklikte bir ses ile:

“Tabloyu talep ediyorum! Yasal olarak benim artık.”

Deri keseyi aldı, bağını çözdü ve çalışma masasına yüz kırk florini saçtı. “Say, yüz kırk parça altın! Çimlerin üze-

rinde oturan zavallı çiftçi ailesi için. Beni bu kadar uğraştırmana neden izin verdim hâlâ anlayamıyorum!"

Michelangelo tabloyu kaldırıp Doni'ye verdi.

"Müstakbel eşinizi tebrik ediyorum."

Doni homuranarak kapıya yöneldi, "Sanatçılar! Beceriksiz sanırsın. Hah! Toskana'daki en kurnaz tüccarı batırırsın sen!"

Michelangelo paraları topladı. İşten tamamıyla keyif almıştı, tazeleyici bir tatil olmuştu sonuçta.

11

Borgia'lı rahip VI. Alexander'ın öldüğü Ağustos ayında büyük bir sevinç yaşandı. Siena'dan Kardinal Piccolomini papalığa aday gösterildiği zaman Giuliano da Sangallo ezilmiş, Michelangelo da kaygıya kapılmıştı. Piccolomini heykellerinde hiç ilerleme olmamıştı, bir çizim dahi yapmış değildi. Yeni papanın tek bir sözü ile Gonfaloniere onu Davut'tan alıp, kalan on bir figürü tamamlatıp göndermeye mahkûm edebilirdi.

Bir ay boyunca, Vatikan aksı düşene değin kimsenin atölyeye girmesine izin vermedi. Davut'un büyük bir bölümü açığa çıkmış, geriye sadece yüzü ve başı kalmıştı. İlk kez On İki Havari sözleşmesinin ağırlığını fark etti. Yıllarını alabilirdi. Kendisini Arno Nehri'ne atmak istedi. Piccolomini Roma'daki ani ölümüne kadar sadece bir ay boyunca Papa III. Pius olarak görev yapabildi. Bu sefer Giuliano da Sangallo kehanette bulunmaya başladı: Kardinal Rovere Papa II. Julius olarak seçildi. Sangallo'nun

evinde büyük bir coşku vardı, Giuliano herkese, muhteşem heykeller yapması için Michelangelo'yu kendisiyle birlikte Roma'ya götüreceğini anlatıyordu.

Leonardo da Vinci Caesar Borgia'nın ordusundan döndü. Gonfaloniere Soderini ve Signoria'nın oturduğu platformun tam arkasındaki duvara bir fresk yapması için görev almıştı ve kendisine Signoria'nın Büyük Salon'unun anahtarı verildi. Ödeme on bin florin olacaktı!

Michelangelo çok öfkelenmişti. Floransa'da yıllardır verilmemiş olan çok büyük ve önemli bir resim komisyonuydu. İki yılda tamamlanacak fresk için Leonardo'ya on bin florin ödeniyordu. Dev Davut için kendisine dört yüz florin verilirken. Aynı ağırlıktaki iş için. Floransa'yı fethetmesi için Caesar Borgia'a yardım eden adama! Leonardo, kendisine ödenecek miktarın yirmi beş katını alacaktı. Heykele ölümcül bir darbe indirdi.

O öfke ile Soderini'nin ofisine koşturdu. Soderini onu sonuna kadar dinledi, insanları dinlemek yeteneğinin bir parçasını oluşturuyordu. Son derece sakin bir şekilde yanıtlamaya başlamadan önce biraz bekleyip Michelangelo'nun odada yankılanan sesini dinlemesine izin verdi.

“Leonardo da Vinci harika bir ressam. Milano'daki Son Akşam Yemeği'ni gördüm. İtalya'daki hiç kimse ona eşit değildir. Milano'daki fersk hakkında çok istekliyim, Floransa'da da bir tane olmasını istiyorum. Eğer güzel olursa, bizi büyük ölçüde zenginleştirecek.”

Michelangelo aynı anda hem paylanmış hem de kovulmuştu.

Çalışmanın son aylarına geldi, iki yıllık çalışmanın sonuna gelmekten oldukça memnundu. Davut'un yüzüne geçti, onu varlığındaki bütün hassasiyet, sevgi ve sempati ile yonttu. Bir adım sonra erkekliğe adım atacak gencin güçlü, asil yüzü vardı. Ancak bu noktada ne yapması gerektiği konusunda hâlâ üzgün ve kararsızdı, kaşları çatık, gözleri sorgulayıcıydı. Dolgun dudakları sabırsız görünüyordu. Yüz hatları vücudun geri kalanıyla uyum içinde olmalıydı. Yüzündeki ifade her ne kadar düşman yüz kiloluk bir zırh giyiyor olsa da yaralanabilir olduğunu göstermeliydi. Her zaman savunmasız bir noktası olacaktı ve eğer insanın içindeki iyilik ağır basarsa bu incinebilir noktayı bulup içine nüfuz edebillirdi. Golyat'la olan bu mücadelenin aslında iyi ile kötü arasında yapılan mücadele olduğunu anlatmak istiyordu.

Baş, hem içten hem de onu çevreleyen auradan aydınlığını almalıydı. Buna ulaşmak için, Davut'un dudaklarında, çene kemiğinde ve burun deliklerinde hacim bıraktı. Gözler ve burun delikleri için bir delgi, kaşlar için de küçük bir keski kulak deliklerini derinleştirmek ve dişler arasını yapmak için küçük boy uçlar kullandı, delikler açıldıkça bunu büyükleri ile değiştirdi. Saç telleri arasında sayısız geçiş yaptı. Çukurlar birbirini düzenli, kontrollü bir şekilde takip ediyordu. İki avcunun arasında kullandığı ince iğneye çok hafif bir baskı uyguluyordu. En çok zorlandığı kısım alın bölgesindeki kırıksıklıklar, hafifçe içe çöken burun delikleri ve yine hafifçe aralanmış dudakları yaparken oldu.

Son ağın da çıkarılmasıyla, cila yapmaya başladı. Pieta'da olduğu gibi çok parlamasını istemiyordu. Tek istediği doğ-

ru oranlarda, gerçeğe benzer ikna ediciliğe sahip kan, kas, damar, kemik ve dokuların belli olmasıydı. Davut canlı insan etne sahip olacaktı. İçerisinde zekâsı, ruhu ve maneviyatı parlayacaktı; duyguyla ısıldayan Davut, Golyat'a çevrilmiş başının gerdiği boyun damarları, bununla birlikte yaşamının eylem göstermek olduğunu bilen insan.

1504 Aralık'ının ilk günlerinde Michelangelo, Piero de Medici'nin son kez harekete geçtiğini duydu. Floransa'ya karşı XII. Louis'ten yardım almak umuduyla Fransız ordusu ile çalışırken Gagliano Nehri'nde boğulmuştu. İspanyol ordusundan dört parça top kurtarıırken içinde bulunduğu tekne batmıştı. Signoria'nın bir üyesi "Bu haberi aldığımıza çok memnunuz!" dediğinde Michelangelo bir an için Alfonsina ve çocukları adına üzüldü. Ölüm döşegindeki Lorenzo'yu hatırladı, Piero'ya ülkeyi nasıl yönetmesi gerektiğini anlatıyordu. Aynı zamanda Piero'nun ölümünün Contessina'nın sürgününe son verebileceğini de hatırladı.

Aralık'ın sonunda Soderini Floransa'nın sanatçılarını ve zanaatkârlarını bir toplantı ile bir araya getirdi. DevDavut'un nereye yerleştirilmesi gerektiğine karar vereceklerdi. Michelangelo, Signoria'ya çağırıldı ve eline davetlilerin listesi verildi. Ressamlar arasında Botticelli, Rosselli, David Ghirlandaio, Leonardo da Vinci, Filippino Lippi, Piero di Cosimo, Granacci, Perugino, Lorenzo di Credi bulunuyordu. Heykeltıraşlar arasında ise Rustici, Sansovino ve Betto Buglioni, mimarlardan sa Giuliano ve kardeşi Antonio da Sangallo, Il Cronaca, Baccio d'Agnolo vardı. Dört sarraf, iki mücevherci, nakışçı, çömlek tasarımcısı, müzehhip, mimarlık yolunda

ilerleyen iki marangoz, yol ustası Ghierti, saatçi Lorenzo della Golpaia.

“Yazılmamış kimse görebiliyor musun?”

“Ben.”

“Katılman gerektiğini düşünmedim. Diğerleri konuşmaktan çekinebilir.”

“Ben de fikrimi açıklamak isterdim.”

“Açıkladın bile,” diye kuru bir yanıt verdi Soderini.

Toplantı ertesi gün Duomo’nun üst kattaki kütüphanesinde yapıldı. Akşam yemeğinden önceydi. Michelangelo’nun ortalarda gezmemesi gerekiyordu ancak kütüphanenin atölyeye bakan yüzünde pencereler vardı. Sanatçılar geldikçe artan sesleri duydu.

Bahçede yürüdü, küçük bir geçitten arka merdivenleri tırmandı. Biri sessizlik istedi ve gürültü kesildi. Signoria elçisi Francesco Filarete’nin sesini tanımıştı.

“Muhakememin yettiğince bu önerileri zihnimde evirip çevirdim. Heykelin konulabileceği iki alan var: İlki Donatello’nun Judith’inin olduğu yer; ikincisi ise, bronz Davut’un bulunduğu alan. İlki seçilebilir çünkü, Judith kötülüğün habercisi ve bulunduğu yere de uymuyor. Bunun yanı sıra bir kadının erkeği öldürmesi de doğru değil; hepsinden öte bu heykel kötü bir takımyıldızının altına dikildi ve o dikildiğinden beri sürekli kötüye gidiyoruz. Davut’un da sağ ayağı kusurlu; bu yüzden Dev’in bu iki alandan birisine konulmasını öneriyorum. Şahsen Judith’in yerini tercih ederim.”

Bu Michelangelo'nun işine geliyordu. Sonra tanımadığı bir başka ses konuşmaya başladı. Konuşan ağaç oymacısı Monciatto idi.

“Dev’in Duomo’nun bahçesindeki sütunların üzerine ya da kilise çevresine konulmasını öneriyorum. Neden oraya konulmaması gerektiğini bilmiyorum ama Santa Maria del Fiore Kilisesi’ne uygun olduğunu ve orada daha güzel görüneceğini düşünüyorum.”

Michelangelo, kuvvetsiz bir şekilde ayağa kalkan Rosselli’yi izledi.

“Hem Francesco Filarete hem de Francesco Monciato haklılar. Ancak ben Dev’in Duomo merdivenlerinde bulunması gerektiğini düşünüyorum, sağ tarafında. Bence bu en iyi yer olacaktır.”

Ardı sıra diğer fikirler geldi. Gallieno, meydandaki Marzocco, Aslan’ın bulunduğu yeri önerdi. Bu fikre David Ghirlandaio da katıldı; aralarında Leonardo da Vinci’nin de bulunduğu pek çok kişi sundurmayı seçti, çünkü bu sayede korunmuş olacaktı. Il Cronaca, Büyük Salon’u önerdi, Leonardo’nun fresk yapacağı yeri.

Michelangelo mırıldanıyordu, “Bir sanatçı da çıkıp, kendi yerimi seçme hakkım olduğunu söylemeyecek mi?”

O’ sırada Filippino Lippi, “Bence herkes bilgece fikirler verdi ama heykeltıraşın en iyi yeri seçeceğine eminim, Dev’in nerede duracağına dair bizden daha çok düşünmüştür mutlaka.” dedi.

İnsanlar bu fikre katıldı. Son olarak Angelo Manfidi:

“Siz yüce lordlar karar vermeden önce, aralarında yüksek dehâlârın bulunduğu Signoria’nın fikrini almayı öneriyorum.”

Michelangelo kapıyı gürültü etmeden kapattı ve arka merdivenlerden bahçeye indi. Gonfaloniere Soderini, Dev’i Michelangelo’nun istediği yere yönlendirebilirdi, şimdi Judith’in durduğu Palazzo Signoria’nın önüne.

Huysuz Pollaiuolo, Il Cronaca, Duomo’nun denetçi mimarı Davut’un taşınmasından sorumlu idi. Ama Antonio da Sangallo’nun yaptığı tekliften Giuliano kadar hoşnut görünüyordu. Mimar Baccio d’Agnolo yardıma gönüllü oldu. Şimdiye dek yapılmış olan en büyük heykelin Floransa sokaklarında taşınması problemiyle ilgilenen iki genç marangoz-mimar Chimente del Tasso ve Bernardo della Cecca da yardım etmek istedi. Heykel devrilme ihtimaline karşı sıkı sıkı bağlanmalıydı, ama heykele zarar vermeyecek kadar da gevşek olmalıydı.

“Davut’un dik taşınması gerekecek.” dedi Giuliano. “İçine heykeli yerleştireceğimiz yapı da hareket etmeli ki heykel yerinden kımıldamasın.”

“Çözüm?” diye sordu Antonio. “Taşıyıcının içinde başka bir taşıyıcı. Dev’i yatırmayacağız; onu büyük ahşap bir kafesin içinde askıya bağlayacağım. Sonrasında hareketle birlikte öne arkaya yavaşça salınacak.”

İki marangoz-mimar, Sangallo’nun talimatları doğrultusunda yedi metrelik üstü açık bir kafes inşa ettiler. Antonio, halatların üzerinde kolayca inip çıkabilen düğümler yaptı, ağırlık altında geriliyor, baskı azaldığında gevşi-

yordu. Davut koca ağırlara sarılıp kafese sokuldu. Atölyenin arkasındaki duvar yıkıldı, kafes silindirlerin üzerine alındı ve yol pürüzsüzleştirildi. Heykel Floransa sokaklarındaki bir millik yürüyüşüne hazırды.

Il Cronaca devasa kasayı silindirler üzerinde hareket ettirmek için kırk adam kiraladı. Kafes öne hareket ettiği zaman arkadaki silindir açıkta kalan silindirin yerine bir işçi tarafından alınıp hızlıca ön tarafa yerleştiriliyordu. Bacak arasından sabitlenen Davut düğümlerin izin verdiği ölçüde hareket edebiliyordu.

Kırk işçiye rağmen, bir saatte sadece birkaç metre ilerleyebildi. Akşam vakti yaklaşırken duvarın dışına çıkarılabildi, Saat Caddesi'nden köşeyi dönmüş, Via del Proconsolo'ya doğru giden keskin dönüşü almıştı. Yüzlerce insan bunu seyrediyordu, ama karanlık çöktüğünde bir blok ilerletilebilmişti.

Herkes birbirine "İyi geceler, yarın görüşürüz." deyip ayrıldı. Michelangelo da evine gitti, yatak odasına geçti. Zaman geçirmeye çalışıyordu. Gece yarısı rahat edemeyince evden çıkıp Davut'un yanına geri döndü. Ay ışığının altında bembeyaz parlıyordu, halatların altında özgürdü. Hâlâ eli sapanında, Golyat'a bakıyordu. Yüzü kusursuz bir güzelliğe ulaşacak biçimde keski ve cila ile işlenmişti. Kafesin içine bir battaniye attı. Davut'un sağ bacağının kütükle birleştiği yerde yatabileceği bir boşluk vardı. Buraya uzanabilirdi. Koşturmaları, sesleri ve kafesin sağ duvarına çarpan taşların sesini duyduğu zaman yarı uyanık bir hâldeydi. Sıçrayıp bağırdı:

"Nöbetçiler!"

Seslerin Proconsolo'ya ilerlediğini duydu, takip edip nefesinin yettiğinde bağıırıyordu:

“Durun! Gece bekçileri! Durdurun onları!”

Koşan yarım düzine insan gençlerden oluşuyor gibi görünüyordu. Deli gibi çarpan kalbiyle Davut'un yanına geri döndü, iki bekçi ellerinde fenerle onun yanında duruyordu.

“Bütün bu gürültü nedir?”

“Heykel taşlandı.”

“Taşlandı mı? Kim yaptı?”

“Bilmiyorum.”

“İsabet ettirdiler mi?”

“Sanmam. Sadece ahşaba çarpan taşın sesini duydum.”

“Kâbus görmediğine emin misin?”

“Size onları gördüğümü söylüyorum. Ve de duydum. Eğer burada olmasaydım...”

Davut'un etrafında dolandı, karanlıkta kontrol etti. Ona kim zarar vermek isteyebilir merak ediyordu.

“Vandallar,” dedi Soderini. Erkenden taşıma sürecini takip etmeye gelmişti. “Bu akşam bir bekçi koyacağım.”

Vandallar geri geldi, bir düzine insan vardı neredeyse. Gece yarısı geldiler. St. Proculus Caddesi'nden sessizce geldiklerini duydu. Onlara bağıırınca, taş yağmurunu erken sonlandırmak zorunda kaldılar. Ertesi sabah bütün Floransa Davut'a zarar vermek üzere bir hareket başla-

tıldığını duymuştu. Soderini onu Signoria'ya çağırıp, saldırganların kim olabileceğini sordu.

“Herhangi bir düşmanın var mı?”

“Bildiğim kadarıyla yok.”

“Floransa'nın düşmanı var mı diye sormamız gerekir daha çok.” dedi Herald Filarete. “Bu akşam bir daha denesinler bakalım.”

San Firenze Meydanı'nın büyük meydana bağlandığı yer olan Signoria Meydanı'nın alt köşesine geldiler. Ama Soderini bekçileri Davut'u çevreleyen kapı girişlerinde ve bahçelerde gizlemişti. Çetenin sekiz üyesi yakalandı. Uykusuzluktan yarı ölü hâlde bulunan Michelangelo isim listesini taradı. Tanıdığı kimse yoktu.

Sabah Bargello, Floransalılarla dolmuştu. Michelangelo suçlulara baktı. Beş tanesi gençti, belki on beşinde. Büyük arkadaşlarının yapmış olduğu teklife sırf biraz eğlenebilmek için evet demişlerdi. Neyi taşıdıklarından haberleri yoktu. Aileleri cezalandırıldı ve çocuklar serbest bırakıldı.

Diğer üçü daha büyüktü. Dargın ve intikam peşinde görünüyorlardı. İlki Davut'u, müstehcen bir şekilde çıplak olduğu için taşıdığını söyledi. Savonarola onun yok edilmesini isterdi. İkincisi çirkin bir eser olduğunu söyledi. Bazı insanların daha iyisini bildiğini göstermek için yapmıştı. Üçüncüsü ise Davut'un parçalanmasını isteyen bir arkadaşı için bunu yaptığını anlattı ama arkadaşının isminden bahsetmedi.

Üçü de hâkim tarafından cezaya çarptırıldı, cezayı veren hâkim eski bir Toskana söyleyişini de hatırlatmıştı: “Sanatın cahillik adında bir düşmanı vardır.”

Ertesi gün yolculuğun dördüncü günüydü ve Davut yerine ulaştı. D’Agnolo ve genç marangozlar kafesi kırdı. Sangallo düğümleri kesti, halattan oluşan kıyafetini soydu. Judith taşınmış, yerine sarayın meydana açılan merdivenleri üzerine Davut yerleştirilmişti. Michelangelo meydana gelirken nefesini tuttu, Davut’u hiç bu kadar uzaktan görmemişti. Görkemli zarafetiyle orada durup meydana ışığı ile aydınlatıyordu. Figürün altında durdu. Kendisini önemsiz, zayıf ve gösterişsiz hissediyordu. Artık ellerinden çıktığına göre güçsüz kalmıştı, kendine sordu: “Söylemek istediklerimin ne kadarını ifade edebilmişim?”

Dört gece boyunca bekçilik yaptı. Yorgunluktan yarı bilinçsiz hâle gelmişti. Bu akşam da nöbet tutacak mıydı? Davut bu kadar ortalık yerdeyken? İyi isabet almış birkaç büyük taş kollarını, hatta başını bile parçalayabilirdi. Granacci sert bir biçimde:

“Bir şey taşınırken böyle olaylar olur, ama artık kalıcı yerine yerleştiğine göre olaylar bitecektir.”

Michelangelo’yu evine kadar götürdü, botlarını çıkardı, yatağa yatırıp üzerini bir battaniye ile örttü. Kapıdan seyreden Lodovico’ya:

“Bırakın uyusun, iki gün geçse de ellemeyin.”

Canlanmış ve kurt gibi aç bir şekilde uyandı. Yemek vakti olmamasına rağmen, bütün aileye yetecek miktar-

da hazırlanmış çorba, lazanya ve haşlanmış balık tencere-lerini silip süpürdü. Midesi o kadar doluydu ki kendisini küvete zor attı. Beyaz kadifeden gömleğin, çorapların ve sandaletlerin keyfini çıkarıyordu.

San Firenze Meydanı'na geri döndü. Bir güruh Davut'un önünde sessizce bekliyordu. Heykelin üzerinde gece yapıştirilmiş kâğıt parçaları uçuşuyordu. Bu görüntüyü bir kez Roma'da, insanlar Vatikan'ın kütüphane kapısının üzerine Borgia'yla ilgili aşağılayıcı şiirler yazdığı zaman görmüştü. Navona Meydanı'nın yakınlarındaki Pasquino heykelinin mermer gövdesine şikayetler asılmıştı.

Kalabalığı yarıp meydana doğru yürüdü. Onun geçmesi için yol verdiler. İfadelerini okumaya çalıştı, gözleri kocaman açılmıştı.

Davut'un yanına geldi. Kaideye tırmandı. Kâğıtları kaldırmaya başladı. Herbirini tek tek okuyordu. Üçüncüsüne geldiğinde gözleri yaşarmaya başladı, çünkü bunlar sevgi ve kabul mektuplarıydı:

Bize özsaygımızı geri verdin
Floransalı olmaktan gurur duyuyoruz.
İnsan ne kadar yücedir!
Ona asla kötü denilemez
Yeryüzündeki en onurlu yaratıktır.
Güzel olanı yaptın.
Bravo!

Aralarından tanıdık bir kâğıt seçti, elinde daha önce tutmuş olduğu türden bir kâğıttı. Uzanıp okumaya başladı:

Babamın Floransalılar için ulaşmaya çalıştığı her şey Davut'ta ifade edilmiştir.

Contessina Ridolfi de'Medici

Gece şehre gelmiş, bekçileri geçmişti. Gelip Davut'u görme riskini göze almıştı. Sesi Floransalı'ların sesine katılmıştı.

Döndü, kendisini izleyen kalabalığa baktı. Meydanda sessizlik vardı. Yine de böylesi bir iletişimi hiç kurmamıştı o ana değin. Onun düşüncelerini okuyor gibiydiler. Bir ve aynıydı herkes. Onun bir parçasıydı insanlar, aşağıda durup ona bakan her bir Floransa'lının bir parçasıydı Michelangelo.

12

Jacopo Galli'den yanına Mouscron kardeşlerin imzaladığı bir sözleşme iliştirilmiş olan bir mektup geldi. "İstediğin herhangi bir şekilde Merdivendeki Meryem'i yapmaya özgürsün. Ne var ki tatlı yemekten sonra acı sos geliyor. Piccolomini'nin varisleri işini tamamlaman konusunda ısrarcılar. Onlardan sadece iki yıl süre uzatımı alabildim. Elimden gelenin en iyisi buydu."

İki yıl uzatma mı? Parçaları hemen zihninin arka köşelerine göndermişti.

Davut'un yankısı üzerine, zengin Pitti ailesinin ikinci göbekten akrabası, Arno'nun karşı kıyısındaki taş sarayda yaşayan Bartolommeo Pitti, Buonarroti ailesine bir ziyarette bulundu. Bartolommeo, evinin giriş katında bir terzi dükkânı bulunan utangaç ve mahcup bir adamdı.

“Bir sanat koleksiyonu yapmaya henüz başladım. Şimdiye dek üç adet tablom oldu. Sevimliler, ama büyük bir önemleri yok. Eşim ve ben eğer küçücük de olsa bir sanat eserinin doğmasına yardımcı olabilirsek çok mutlu olacağız.”

Michelangelo adamın sade tavrından, kaşsız alnı altında parlayan kahverengi gözlerinden etkilenmişti.

“Ne tür bir katılım düşünüyorsunuz, efendim?”

“Aklınızda bulunan ya da bizim için yapmayı düşünebileceğiniz küçük bir heykel olup olmadığını merak ediyoruz?..”

Duvarдан ilk heykelini, Bertoldo rehberliği altında yapmış olduğu rölyefi indirdi. “Uzun zamandır, Mösyö Pitti, bu rölyefte ne kadar hata yaptığımı düşünüyordum. Yeniden denemeyi istiyordum, ama daha çok yuvarlak bir tablo şeklinde. Böylece daha çok bir heykel görünümüne sahip olacaktır. Bunu sizin için denememi ister misiniz?”

Pitti donakalmıştı: “Bizi ne kadar mutlu ettiğinizi size ifade edemem.”

Michelangelo, Bartolommeo Pitti’ye merdivenlere kadar eşlik etti.

“Sizin için güzel bir şeylerin ortaya çıkacağından eminim. Bunu çok derinlerde hissediyorum.”

Signoria’dan, Il Cronaca’ya Michelangelo’nun evinin ve atölyesinin yaptırılması doğrultusunda bir karar çıktı. Pollaiuolo, her zaman üzerinde yediği tek yiyecek, yarım

düzine haşlanmış yumurta duran darmadağınık, biblo-
larla dolu masasında bütün çizimleri kaybetmişti.

“Diyelim ki, yapıyı ve odanın alanını oluşturdum, taş
blokları sen dizayn etmek istersin herhâlde değil mi?”
diye Michelangelo’ya sordu.

“Hoşuma giderdi, birkaç değişiklik yapabilir miyim?”

“Hangi müşterinin hoşuna gitmez ki?” diye homurdandı
Il Cronaca.

“Mutfağı üst katta isterim, oturma odası ile benim odam
arasında. Duvarda bacası olan bir şömine. Yatak oda-
mın dışında, arka bahçeye bakan, sütünlü bir sundurma.
Tuğla zemin, güzel pencereler, ikinci katta da bulunan
tuvalet. İnce kesilmiş taştan pervazı olan bir giriş kapısı.
İçi de tamamen alçılı. Orasını kendim boyayacağım.”

“Neden bana ihtiyaç duyduğunu anlayamadım,” diye
söylenmeye başladı Il Cronaca “Haydi araziye gidelim de
ışık ve güneşe göre evin yönünü belirleyelim.”

Michelangelo taş işlerini Topolino’ların yapıp yapamaya-
cağını sordu.

“Sen garanti veriyorsan.”

“Settignano’da şimdiye dek işlenmiş en güzel blokların
olacak.”

Açık alan Borgo Pinti ile Via della Colonna’nun köşesin-
deydi. Borgo’nun Cestello manastırıyla yakınlaştığı yer-
den on dört metre, Via della Colonna tarafında ise çok
daha fazla uzunlukta bir alan, arazinin sonunda da bir

nalbant ve marangoz dükkânı vardı. Ondan biraz kazık ödünç aldılar ve arazinin sınırlarını belirlediler.

Il Cronaca birkaç hafta sonra, yanında evin ve atölyenin planları ile döndü. Dışarıdan sert bir kare görüntüsü vardı, ancak iç kısmı konforlu olmaya yönelik tasarlanmıştı. İkinci kattaki yatak odasından, Michelangelo'nun sıcak günlerde yemeğini yeyip, dinlenebilmesi için bir sundurma çıkarılmıştı.

Topolinolar çok geçmeden onun tarifine uygun pietra serena kesmeye başladılar. Taşlar mükemmel damarlandırmalara sahip, mavi-gri renkte çıkıyorlardı. Şöminesi için gereken taşları, pervazda kullanılacak ince taşları ve inşaat için gerekli her şeyi hazırladılar. Il Cronaca iç kısımda kullanılacak alçıyı, çatı kiremitlerini getirdi. Ne var ki gece Michelangelo, dayanamayıp, bahçeye açılan kuyudan su çekti, alçıyı hazırladı sundurmayı yapmaya başladı. İç kısımları da sıcak mavi, gül ve turuncu tonlarıyla boyayacaktı. Bu renkleri Doni'nin Kutsal Aile tablosunu yaparken geliştirmişti. Stüdyonun güney duvarının tamamı bahçeye açılıyordu.

Mobilyaları ise kendi parasıyla almak zorunda kaldı. Birkaç eşya alabildi sadece; geniş bir yatak, sandık, yatak odası için bir sandalye, sundurma için soğuk ve yağışlı havalarda içeri taşınabilecek masa ve sandalyeler, oturma odası için bir deri koltuk ve kanepeler, çömler, kâseler, kızartma tavaları, tuz, şeker ve un için kutular alabildi. Argiento meydandaki atölyede bulunan yatağını alt kat- ta giriş kapısının yanındaki küçük odaya taşıdı.

Cassandra, "Evine kutsal varlıkların resimlerini koymalı-sın, onlara bakmak seni rahatlatır," dedi.

Michelangelo da yatağının karşısına ilk çalışması Merdivendeki Meryem'i, oturma odasına da Sentorlar'ı yerleştirdi.

"Safi narsisizm," dedi Granacci; "Yengen sana kutsal objeleri koy diyor, sen kendi çalışmalarını asıyorsun."

"Benim için kutsal onlar."

Yazın son güneş ışıkları açık stüdyoyu yıkarken keyif içinde çalışmaya devam etti. Fikirle dolup taşan zihni ve elleri sürekli çalışıyordu. Brüjlü Meryem Ana, Pitti'nin yuvarlak tablosu için çizimler, Duomo için Havari Aziz Matthew figürleri, Fransız Maraşel için bronz Davut. Meryem Ana için Carrara'dan bir buçuk metrelik blok geldiği zaman, Argiento'nun yardımıyla onu stüdyonun ortasındaki döner platforma yerleştirdi. Bir saat içerisinde kenarlarını törpülemişti. Figürlerin içeride kıvrandığını hissedebiliyordu, stüdyonun zeminini ilk çalışmasından çıkan kar fırtınası ile kutsadı.

Kişisel memnuniyeti, ortaya mutlu bir Meryem Ana çıkarmadı; aksine üzgün bir kadın vardı. Neler olacağını biliyordu. İlk bas-rölyefinin dinginliği, Meryem'in karar verme zorunda olduğu an bir daha asla yeniden yakalamamayacaktı. Bu genç anne adanmış bir kadındı, çocuğun başına ne geleceğini biliyordu. Bu yüzden bu güzel, tombul, sağlıklı oğlanın, korunma için eli annesinin koluna yapışmış bu çocuğu bırakmaya gönülsüzdü. Bu yüzden pelerinin bir ucuyla onu saklıyordu.

Annesinin ruh hâline karşı duyarlı olan çocuğun gözlelerinden melankoli okunuyordu. Güçlüydü, cesareti vardı,

annesinin kucağının sunduğu güvenli limandan ayrılabilirdi; ama şimdilik bir eliyle annesinin parmaklarını tutmuş, diğer eliyle de annesinin yanına yapışmıştı. Annesini mi düşünüyordu, oğlunu dünyada yalnız başına bırakmak zorunda olduğunu düşünüp onun için mi üzülüyordu? Ya da ona bağlanmış kendisi için mi?

Tatildeymiş gibi çalıştı. Görece daha küçük tam figürler, aşırı çaba gerektiren Davut'un ardından birbiri ardına neredeyse çabasız bir şekilde çıkıyordu. Meryem Ana'nın basit kıyafetini, uzun parmaklarını, uzun yüzüne düşen kalın örgülerini, kalın göz kapaklarını, çocuğun buklelerini, güçlü bedenini, dolgun yanaklarını ve çenesini yaparken çekici ve keskisi tüy hafifliğindeydi. Merhamet havası mermere de geçiyordu. Meryem Ana'nın yüzünü daha önce yapmış olduğu gibi idealize etmedi, maneviyatı sayesinde asil görünmesini umuyordu.

Granacci, "Hangi şapele konulursa konulsunlar oradaki en canlı varlıklar olacaklar." diye bir yorum yaptı.

Davut hakkında yorum yapmamış olan Başrahip Bichiellini, geleneksel kutsama için Michelangelo'nun evine geldi. Yere eğildi ve Meryem Ana'ya dua okudu. Sonra ayağa kalkıp iki elini de Michelangelo'nun omuzlarına koyarak,

"Bu Merdivendeki Meryem eğer gerçekten içten gelen bir temizlik ve yumuşaklıkla yapılmış olmasaydı bu hâle gelemezdi, seni ve atölyeni kutsuyorum."

Brüjlü Merdivendeki Meryem'in bitişini köşelerini yuvarlatıp, kare bir blok üzerine yerleştirerek kutladı. Son-

ra Pitti için olan parça üzerinde çalışmaya başladı. Armatür üzerindeki balmumu figür hemen şekil aldı, onun için rahat geçen bir zaman dilimiydi. Kendi stüdyosunda çalışıyordu ve aranan birisiydi. Elindeki iş, yapmaya kalkıştığı ilk dairesel heykeldi. Mermeri fincan tabağı şekline getirmekle Meryem Ana'nın oturabileceği sert bloktan bir düzlem yaratabiliyordu. Meryem ana bütün bir figür olarak ortaya çıkmışen önemli parçaydı, annesinin kucağına oturan çocuk ise ikinci bir düzlemdeydi. Meryem'in omuzu üzerinden bakan John ise altlığa iyice gömülmüştü.

Yarım düzine farklı yapı ve a'dan z'ye bütün keski çeşitlerini kullanmıştı çalışması bittiğinde. Meryem'in yüzü Pieta'daki gibi gerçek ten rengine benzer şekilde cilalandı, dokusal canlılığa sahipti. Meryem'in, yaptıkları arasında en güçlüsü olduğuna karar verdi, olgundu; çocuksa tatlılığı ve büyüleyiciliğiyle mutlu bir sübyanı canlandırıyordu. Figürler daireleri içinde özgürce hareket ediyorlardı.

Argiento, daire heykeli dikkatle battaniyelere sardı, yan taraftaki marangozdan bir el arabası ödünç aldı. Heykeli Pitti'ye götürmek üzere yola çıkardı. Michelangelo da yanında yürüyordu. Terzi dükkânının üzerine çıkarıp, yüksek ve dar bir büfenin üzerine yerleştirdiler. Pitti ailesinin soluğu kesildi. Sonra çocuklar ve ebeveynleri aynı anda konuşup gülüşmeye başladı. Heykeli farklı açılardan görmek için evin içinde dönüp duruyorlardı.

Onu takip eden aylar en mutlu olduğu zamandı. Hâlâ pek çok Floransalı tarafından Dev olarak adlandırılan Davut, şehrin sembolü, önderi ve koruyucusu kabul

edildi. İşler düzelmeye başlamıştı, Caesar Borgia o kadar hastalanmıştı ki, tehdit oluşturmaya bıraktı; Arezzo ve Pisa sakinleşmiş gibi görünüyordu; Papa II. Julius Floransa'ya yakın davranıyordu. Kardinal Giovanni de' Medici'yi Vatikan'da önemli bir konuma getirmişti. Güven duygusu ve enerji vardı havada. Ticaret patlama yapmış, herkes iş sahibi olmuş, herkesin ürünü için bir pazar oluşmuştu. Başta Soderini olan hükümet istikrarlı ve güvendedi. Yıkım getiren düşmanlıklar unutuldu.

Şehrin bu durumu Dev-Davut'a bağlandı. Açılış tarihi Floransalıların zihninde yeni bir çağın başlangıcını oluşturuyordu. Sözleşme ve anlaşmalara "Dev'in açılışından bir ay sonra" diye tarih atılıyordu. Konuşmalarda zaman şöyle bölünmüştü: "Bu Dev'den önceydi." ya da "iyi hatırlıyorum çünkü Dev'den sonraki ikinci haftada gerçekleşmişti."

Michelangelo, Soderini'den Contessina'nın, kocası ve çocuklarının Roma'da Kardinal Giovanni'nin koruması altına gönderilmesi sözünü aldı. Yetmişler Konseyi'ni ikna eder etmez bunu yapacaktı. Lonca'nın yemeklerinde cana yakın ve neşeliydi, Leonardo'ya saldırmayı bıraktı, komisyon arayan diğer heykeltıraşlara işlerinde yardımcı oldu. Argiento'yu kendisiyle birlikte daha uzun süre pratik için zorlamaya başladı. Settignano'ya tırmanıp ön pervazı için çıkarılan ince dekoratif parçaları seyrediyordu. Her biri bir mücevher gibi muamele görüyordu. Buradan da Luigi'ye ders vermek ve büyüyen Niccolo'yla oynamak için Contessina'nın evine yürüyordu. Kendi ailesine karşı sabırlıydı. Lodovico, oğullarına ev yapmak için yeni evler ve çiftlikler araştırırken sessizce dinliyordu.

Pitti ailesi, ona sanat âşığı bir entelektüel olan Taddeo Taddei'yi gönderdiler. Taddei, Üstat Buonarroti'nin kendisine bir tondo³ yapıp yapamayacağını merak ediyordu. Michelangelo'nun zaten bir çıkış noktası vardı. Pitti'lerin çalışması sırasında bulmuştu. Yeni fikrinin çizimini Taddei için yaptı, büyülenmişti. Yaptığının değerini bilen başka bir anlayışlı adam için yaptığı keyif verici bir çalışma daha.

Otuzuna basmadan birkaç ay önce arzuladığı kabul ve ifade tarzına ulaşmıştı.

13

Gurur süreci kısa sürdü.

Sangallo, II. Julius tarafından Roma'ya çağırıldıktan birkaç hafta sonra Michelangelo'ya cesaret verici bir not gönderdi: Papa'ya Davut'tan bahsetmişti, St. Peter's'deki Pieta'yı görmeye zorla götürmüştü onu, ve Avrupa'da kendisinin düzeyinde bir sanatçı daha olmadığına ikna etmişti. Papa heykel üzerine düşünmeye başlamıştı, yakında ne yaptırmak istediğine karar vermiş olurdu. Sonra Michelangelo'yu Roma'ya çağıracaktı...

Böylesi notların pek çoğu loncada elden ele geziyordu. Bu yüzden, II. Julius, Sansovino'yu iki anıt yapması için Roma'ya davet ettiği zaman çok şaşırdı. Biri Kardinal Recanati diğeri de Santa Maria del Popolo'daki Kardinal Sforza içindi. Lonca, Sansovino için tantanalı bir veda partisi düzenledi. Michelangelo kendi aşağılanmışlığını

3 Yuvarlak (ç.n.)

gizlemeye çalışarak bu partiye katıldı. Eski arkadaşının böyle bir şans elde etmesine memnun olmuştu. Prestijine sert bir darbe almıştı. Birçok Floransalı:

“Michelangelo ilk heykeltıraşa Papa neden onu değil de Sansovino’yu çağırdı?” sorusunu sormaya başladı.

1504 yılının ilk aylarında Leonardo da Vinci, vaktini mekânîk icatlarla, tulumbalarla, türbinlerle, Arno’ya, Pisa’dan uzak bir rota çizmekle, ayı incelemek için camdan bir büyüteç yapmakla geçirmekteydi. Freskini ihmal ettiği için Signoria’dan azar yedikten sonra, Mayıs ayında tekrar şevkle çalışmaya başladı. Büyük resim taslağı Floransa’da yankı buldu. Sanatçılar Leonardo’nun Santa Maria Novella’daki çalışma odasına gelip inceleme yapıyor, kopya ediyor ve stillerini değiştiriyorlardı. Şehirde, şaşırtıcı ve harikulade bir şeyin doğmakta olduğu söylentisi yayılmıştı.

Geçen aylarla birlikte insanlar Leonardo’ya ve onun çalışmasına hayran oluyordu. Her yerde onun ne kadar mükemmel olduğundan bahsediliyordu. Davut getirdiği güzel günlerle birlikte artık kanıksanmıştı. Michelangelo geride kaldığını hissetmeye başladı. Yolda önünü kesip kendisine hayranlığını ve saygısını bildiren kişiler artık onu şaşırtıyordu. Gününü yaşamış ve bitirmişti. Şimdi Leonardo da Vinci popülerdi. Floransa gururla “Toskana’nın ilk sanatçısı” diyordu ona.

Michelangelo için acı bir ilaç oldu. Floransalılar ne kadar vefasızdı. Onu hemen arka plana atmışlardı! Santa Maria Novella’yı Ghirlandaio ile orada geçirdiği zamandan iyi bilen Michelangelo kimseye görünmeden Leonardo’nun

çalışmasına bakmaya gitti. Anghiari Savaşı muazzam-
dı. Rustici kadar atlara hayran olan Leonardo, savaşta-
ki atlarla bir başyapıt meydana getirmişti. Antik Roma
zırhları içindeki savaşçıların sürdüğü şiddetli bir savaş,
birbirini vahşice yok etmeye çalışan, çarpışan, ısırarak
ve insanlar sanki bir bütündü. Bu kana susamış karşılaş-
mada birbirine geçmiş desenlerin içinde ayrı ayrı gruplar
seçilebiliyordu.

Leonardo büyük bir ressamdı, bunu tartışamazdı; belki
de dünyanın şimdiye kadar gördüğü en büyük sanatçı.
Onunla anlaşmaya varmaktan ziyade daha da ateşlendi
Michelangelo. Gün batımında Santa Trinita'yı geç-
ken, Spina Bankası'nın önündeki bir bankta gençlerin
Dante'den bir pasajı tartıştıklarını duydu. Michelange-
lo bunun Inferno'nun XI. Kanto'sundan olduğunu fark
etti.

“Felsefenin birçok bölümü

Doğanın gidişini Tanrı'nın aklına, sanatına göre ayarla-
dığını

Öğretir anlayanlara; iyi okursan *Fizika*'yı

Daha ilk sayfalarında,

Elinden geldiğince sizin sanatınızın da, ustasını izleyen
bir çıracak gibi

Doğayı izlediğini görürsün,

Öyle ki sanatınız Tanrı'nın torunudur sanki.”

Grubun ortasındaki adam başını kaldırıp baktı.

“İşte Michelangelo,” dedi Leonardo da Vinci; “Dizeleri o
yorumlayacak.”

Michelangelo gün sonunda evine dönen bir işçiye öylesine benziyordu ki Leonardo'nun bazı genç hayranları ona gülmeye başladı.

"Kendin açıkla," diye bağırdı Michelangelo, gülüşmeler için Leonardo'yu suçlamıştı. "Bronz bir at yapmaya başlayıp yarım bırakan sensin, yarım kalmış işinden utanmalısın!"

Leonardo'nun yüzü kıpkırmızı kesildi.

"Ben seninle dalga geçmiyordum, samimiyetle sordum. Diğerleri güldüyse bu benim suçum değil."

Michelangelo'nun kulakları sinirden çınılıyordu. Tek kelime duymadan uzaklaştı. Kendini yollara vurdu, gece boyunca yürüdü, öfkesini, utancını ve aşağılanmışlık duygusunu söndürmeye çalışıyordu. Aldırılmamaya, insanların kendisiyle laubali bir biçimde konuşmalarına inanamıyordu. Şehir artık bir başkasıyla ilgileniyordu.

Pontassieve'ye kadar çıktı. Şafak sökerken Sieve ve Arno'nun kesiştiği yerde, Roma ve Arezzo'ya açılan yoldaydı. Sorununa tek bir çözüm olduğunu biliyordu: Yakışıklılıkta, figürlere hükmetmekte, tavır üstünlüğünde Leonardo'yu geçemezdi. Ama o İtalya'daki en iyi zannatkarlardandı. Böyle söylenince kimse inanmazdı, kanıtlaması gerekiyordu. Ve Leonardo'nunkiyle aynı boyutlarda bir freskten başkasıyla bunu kanıtlayamazdı.

Leonardo'nun freski Büyük Salon'un güney duvarının yarısını kaplayacaktı. Soderini'den sol tarafı isteyebilirdi. Böylece herkese resimde Leonardo'ya taş çıkarabileceğini gösterebilecekti. Bütün dünya görüp yargılamalıydı. O zaman Floransa kimin ilk sanatçı olduğuna karar verirdi!

Granacci onu sakinleştirmeye çalıştı.

“Bu hastalık. Seni tedavi etmenin bir yolunu bulmalıyız.”

“Hiç komik değilsin.”

“Tanrım, komiklik yapmıyorum. Senin katlanamadığın şey Leonardo’nun yakınlığı.”

“Parfümünün kokusunu kast ediyorsun sanırım.”

“Ağır konuşma. Leonardo parfüm kullanmıyor, esans sü-rüyor.”

Granacci arkadaşının terden topaklanmalar oluşmuş kol-larına ve bacaklarına baktı, gömleği ocağın isinden kir-lenmişti.

“Bazen banyo yapsan ölmezsın.”

Michelangelo ağır bir sırık kapıp Granacci’ye savurdu, “Çık git stüdyomdan, seni hain!”

“Koku mevzunu ilk sen açtın, neden heykel yapabilecek-ken onun resimleriyle kendini rahatsız ediyorsun? Unut onu.”

“O ayağımdaki bir diken.”

“Farz et ki ayağı sargılı insanlarla dolu bir yarıştan ikinci çıktın, ne olacak?”

Michelangelo dişlerini sıktı. “Bana güven, Granacci, bi-rinci çıkacağım. Birinci olmak zorundayım.”

Öğleden sonra Gonfaloniere Soderini’nin ofisine uğradı. Banyo yapmış, berbere uğramış, temiz bir mavi gömlek-le oturuyordu.

“Üf,” dedi Gonfaloniere, olabildiğince uzak oturmaya çalışarak “berber saçlarına ne sürdü?”

Michelangelo kızarmıştı. “...kokulu yağ...”

Soderini bir uşağı havlu getirmeye gönderdi. Geldiğinde havluyu Michelangelo’ya uzatıp, “Çıkar şunu, kendi kokun kalsın. En azından doğal.”

Michelangelo, Soderini’ye geliş sebebini açıkladı. Soderini şaşkına dönmüştü; Michelangelo ilk defa kendini kaybetmiş hâlde görüyordu onu.

“Bu mantıksız bir şey!” diye bağırdı, masanın etrafında yürüyor ve Michelangelo’ya bakıyordu. “Ghirlandaio’daki fresk işlerini hiç sevmediğini bana kendin söyledin.”

“Yanılmışım.” Başı önde, sesi inatçıydı. “Fresk yapabiliyim. Leonardo da Vinci’den daha iyi bir şekilde.”

“Emin misin?”

“Yemin ederim.”

“Yapabildiğini düşünsek bile, neden mermere adadığın yılları çöpe atacaksın? Senin Meryem Ana’n Brüjli tüccarlar için ilahi bir şey. Pitti heykeli de öyle. Tanrı tarafından bahşedilmiş bir yeteneğin var. Parçası olmadığın bir sanat için neden bunları çöpe atacaksın?”

“Leonardo’nun duvarın yarısını boyuyor olmasından çok heyecanlamışsın, Gonfaloniere. Bütün dünyanın gelip görmek istediğini söylemiştin. Bir tarafı Leonardo da Vinci, diğer tarafı da benim tarafımdan boyanmış duvarı görmek için iki katı insan gelmesine ne dersin? Bence insanları heyecanlandıracak harika bir yarış olur.”

“Sen de onu geçebileceğini düşünüyorsun öyle mi?”

“Yemin ediyorum.”

Soderini altın kakmalı koltuğuna geri döndü, sertçe oturup başını inanamıyormuşçasına sallamaya başladı.

“Signoria bunu asla onaylamaz. Zaten On İki Havari için sözleşmeyi imzaladın.”

“Onları yontacağım. Ama duvarın diğer yarısı benim olmalı. Leonardo gibi iki yıla da ihtiyacım yok. Bir sene ya da sekiz on ay içerisinde bitireceğim...”

“Olmaz, dostum. Yanılıyorsun. Başını belaya sokmana izin vermeyeceğim.”

“Çünkü yapabileceğime inanmıyorsun. Sadece sözlerle gelmiş olduğum için haklısın, bir dahaki sefere çizimlerle geleceğim, sen de neler yapabileceğimi göreceksin.”

Soderini usanmış bir tavırla “Lütfen, bunun yerine bitmiş bir Havari ile gel. Bu yüzden sana o evi ve stüdyoyu inşa ettik, Havarileri yapabilesin diye.” Soderini başını kaldırıp tavandaki zambaklara baktı.

“Neden iki aylık Gonfaloniere olmakla yetinmedim, neden bu ömürlük işi aldım?”

“Çünkü sen şehri duvarın diğer yarısındaki şehir için on bin florin ödemeye ikna edecek kadar akıllısın.”

Signoria’yı ek bir miktar para ödemesiyle heyecanlandırdığı, Duomo Kurulu’ndan ve Yün Loncası’ndan bir senelik izin aldığı için Floransalılar’ı gururlandıracak bir

zafer sahnesi çizmeye karar verdi. Atları koruma içinde, askerleri de zırhları, miğferleri, ellerinde kılıçları ve mızrakları içinde çizmek istemiyordu. Yaralı, ölmek üzere insanlarla, başıboş dolaşan hayvanlar olmamalıydı.

Ama ne olacaktı?

Santo Spirito Kütüphanesi'ne gitti. Bir Agustinyan rahibinden Floransa ile ilgili bir tarih kitabı önermesini istedi. Rahip ona Villani'nin *Cronaca* adlı kitabını verdi. Guelflerle Ghibelline'liler arasındaki, Pisa ile diğer şehirler arasındaki savaşları okudu. Freski savaş hakkında olmak zorunda değildi. Bir ulusal zaferle ilgili olmalıydı. Floransa tarihinin neresinde tablosu yapılabilecek, Leonardo'nun savaş sahnesini alt edecek bir sahne bulabilirdi? Ondan zaferi nasıl çıkarabilirdi?

Günlerce okuduktan sonra, kalp atışlarını hızlandıran bir hikâye buldu. Pisa yakınlarındaki Cascina'da, Floransa ordusunun Arno yakınlarında kamp kurduğu sıcak bir günde gerçekleşiyordu. Saldırıdan emin olduğunu düşünen onlarca asker nehre yıkanmaya girmiş, birkaçı kurulanıyor, bir diğer grup da ağır silahlarını bir yana bırakmış güneşleniyordu. Aniden bir bekçi koşarak geldi, "Bittik biz, Pisa'lılar geliyor!" diye seslendi. Floransalılar nehirden çıktı, dışarıdakiler silahlarını yükledi... orada Pisa'lıların üç saldırısını da geri püskürttüler.

İşte yaşlısından gencine büyük bir grup insanı resmetme, üzerlerinde su ve güneşle hareket hâlindeyken onları dondurma, tehlike, gerilim, baskı altında saldırıya hazırlanmaları, eğilip bükülmeleri, silahlarına uzanmaları sırasında onları yakalayabilecekti. Heyecan verici bir iş

çıkarabilirdi. Hepsi birer Davut olacaktı, insanoğlunun cennet bahçesinde yaşadığı bir andan sonraki ürkekliğini yansıtan bir portre. Kâğıtçılar sokağına gitti. Bulabildiği en büyük kâğıtları, renkli mürekkepleri, tebeşirleri, siyah, beyaz, kırmızı ve kahverengi mum boyaları aldı ve çalışma masasına hepsini yerleştirdi. Hızlı hızlı çiziyordu, Cascina'daki sahneyi şekillendirdi, merkezde Donati, Kaptan Malatesta'ya "Bittik biz!" diye bağıırıyordu, askerlerin bir kısmı hâlâ su içindeydi, bir kısmı dik kıyıyı çıkmaya çalışıyor, diğerleri de bir taraftan silahlarına ulaşmaya çalışırken diğer taraftan da giyiniyordu.

Üç gün sonra Soderini'nin ofisine gitti. İki adam açılmış gözlerle birbirine baktı. Michelangelo zemine üzerinde yirmi erkek figürü olan bir düzine resmi sermişti. Bazıları karakalemle çizilmiş, bazıları tebeşir ile kırmızı tonlarda vurgulanmış, diğerleri de ten renginde parılıyordu.

Duvarın önündeki yüksek sandalyelerin birine oturdu. Yorgundu. Soderini resimleri sessizce inceledi. Başını kaldırdığında Soderini'nin onu saran sevecenliğini fark etti.

"Senin cesaretini kırmakta haksızmışım. Sanatçı olmak için aynı derecede resim ve heykel yapabiliyor olmak, mimarlıktan anlamak gerekirmiş. Bu da Davut kadar devrim niteliğinde olacak ve bize tekrar neşe getirecek. Komisyonu almanı sağlayacağım, Konsey üyeleriyle tartışmam gerekse bile."

Yaptı da, ama Leonardo'nun alacağının neredeyse üçte biri olan üç bin florine ikna edebildi. Kendisine bu kadar düşük ücreti layık gören komisyona öfkelense bile bu

Michelangelo'nun aldığı en büyük komisyondur. Resmi bittiği zaman gördüklerinde fikirlerini değiştireceklerdi.

Şimdi insanlar yolda durdurup, bir orman dolusu Davut yapıp yapmadığını soruyorlardı.

“Demek vatanına geri döndün,” dedi Granacci, biraz sertti.

“Fresk güzel bir şekilde biter bitmez yeniden bizim önde gelen sanatçımız olacaksın. Umarım çok büyük bir bedel ödemiyorsundur.”

“İnsan ne kadar ödemesi gerekiyorsa onu öder.”

14

1359'da Sanat Loncası tarafından kurulmuş olan Hayırseverler Hastanesi'nde uzun dar bir oda verildi kendisine. Boyacılar Sokağı'na bakıyordu. Santa Croce'deki eski evinden sadece birkaç blok ötedeydi. Burayı çocukluğundan hatırladığı, mavi, yeşil, kızıl akan nehir sayesinde biliyordu. Odası güneydeydi ve Arno'ya bakıyordu. Gün boyunca güneş ışığı içerideydi. Arkasındaki duvar Büyük Konsey Salonu'ndakinden daha büyüktü. Freske geçmeden önce resmini bir bütün olarak burada görebilirdi. Argiento'ya kapıyı kilitli tutmasını emretti.

Çılgın gibi çalışıyordu, şehre kanallar ve su pompaları yaparak Signoria'nın gözünü boyamaya ihtiyacı olmadığını göstermek istiyordu. Havalar soğumaya başladığında, Argiento'yu içerisinde kâğıtları bekleteceği balmumu ve terebentin almaya yolladı. Bütün resmi uzun dikdörtgen bir kâğıdın üzerine çizdi, sonra ölçümleyip kesti. Daha

önceki Sentorlar Savaşı'nın aksine anahtar figürler üç metre uzunluğunda olacaktı. Ama kısıtlı bir alanı işgal eden çıplak savaşçılarla benzer bir motife sahipti. Kollar, başlar, gövdeler birbirine dolanmıştı. Nehirden çıkıp, silahlarına, kıyafetlerine ulaşmaya çalışan bu insanlar bir bütünün melodramatik parçalarıydı sanki.

Sırtı dönük, zırhlı ve ayağının altında kılıcı olan genç bir asker, kıyafetlerini boşverip mızraklarını kapan çıplak gençler; güçlü bacakları ve omuzlarıyla iyice katılaşmış, gelen düşmana elleriyle saldırmaya atılabilecek güçlü askerler; nehirden çıkmaya çalışan üç asker, Donati'nin şaşkın bir hâlde yakaladığı ve silahları hazırlamaya koyulan merkezdeki askerler, kolunu hızla gömleğine sokmaya çalışan bir diğer asker, başında sarmaşıktan tacı olan çoraplarını giymeye çalışırken başka bir asker. "Tüm bu kaslar ve sinirler gerilim hâlinde görülebiliyor." diye açıkladı Granacci'ye. "Ağzın kenarlarındaki bu kıvrılma, aceleyi ve parmak uçlarına ne kadar yüklendiğini gösteriyor."

Dikkatle çalıştı, Banyo Yapanlar olarak adlandırdığı Cascina resmi, bir yılını alabilirdi, bu genç adamın gücünün ve yeteneğinin zirvesinde olduğunu düşünürsek altı ayda da biteceğini söyleyebiliriz. 1505 yılının ilk gününde üç aylık bir çalışmadan sonra bitmişti. Mücellit Salvatore, iki gün boyunca parçaları birleştirmek için uğraştı. Argiento, Granacci, Antonio da Sangallo ve Michelangelo resmi ince bir çerçevenin içine yerleştirdiler. Odayı yaklaşık elli adam doldurdu birden. Bulunduğu panelde korku, dehşet, umutsuzluk vardı ve bütün bu duygular aynı anda yükseliyordu.

Granacci, yaşam ile ölüm arasında yakalanmış bu adamların yıkıcı gücüne bakıyordu. Her biri kendi karakteri ve kararı doğrultusunda hareket etmekteydi. Zanaatkârlığın otoritesine hayran kalmıştı.

“Ne tuhaf,” diye mırıldandı, “az bir motivasyon yüce bir sanat eseri doğurabiliyor.” Michelangelo’nun cevap vermemesi üzerine devam etti. “Bu kapıları açınalı ve herkese ne başardığını göstermelisin.” dedi.

“Kapattığın kapılar üzerine insanlar söylenti yayıyor, Lonca’nın kendisi bile bana neden herkesi engellediğini sordu. Üç ayda başardığın bu mucizeyi gördüklerinde anlayacaklar.” diye ekledi Antonio.

“Büyük Salon’daki fresk tamamlanana kadar bir üç ay daha beklemek istiyordum, ama ikiniz de açmam gerektiğini söylüyorsanız, o zaman bunu yapmak zorundayım demektir.”

İlk olarak Rustici geldi. Leonardo’nun yakın arkadaşı olarak, Rustici’nin söyledikleri önem taşıyordu. Kelimelerini dikkatle tarttı.

“Leonardo atları tercih etti, sense insanları. Leonardo’nunki kadar olağanüstü bir savaş sahnesi yapılamadı, seninki kadar şok edici insanlar resmedilmedi şimdiye dek. Signoria’nın muhteşem bir duvarı olacak.”

Yirmi iki yaşındaki Ridolfo Ghirlandaio, Roselli’nin atölyesinde çalışmaktaydı. Çizimini yapmak için izin istedi. On dokuz yaşında kuyumcu dükkânından Piero di Cosimo’nun ressam atölyesine transfer olan Andrea del Sarto da çizim malzemeleriyle gelmişti. Antonio Sangal-

lo, yanında yirmi dört yaşında, Perugino'nun çırağı olan yeğeniyle çıkıp geldi. Perugino'nun eski çırağı yirmi bir yaşındaki Raphael Sanzio ise Michelangelo'nun ikinci yuvarlak tablosuna sahip Taddeo Taddei tarafından getirilmişti. Michelangelo'nun kanı Raphael Sanzio'ya ilk görüşte kaynadı. Duyarlı, soylu bir yüzü vardı. Hassas, idraki kuvvetli görünen gözleri, dolgun ama ciddi bir ağzı, uzun gür saçları vardı. Leonardo da Vinci'nin eşsiz yüzüne benziyordu. Süt gibi tenine rağmen oldukça erkeksiydi. Zarif bir sıcakkanlılığı vardı. Güçlü yüzü kendinden emindi, kirin zerresini taşı mıyordu. Kıyafetleri de Leonardo'nunkiler kadar güzeldi. Beyaz gömleği ve dantel yakası vardı. Renkli pelerinine, sıkıca yerleştirilmiş başlığı uyuyordu. Ama koku ya da mücevher kullanmamıştı. Genç adamın yüzünün, figürünün ya da kıyafetlerinin güzelliği, Michelangelo'nun kendisini çirkin hissetmesine yol açmadı. Oysa Leonardo'nun yanında kaçınılmaz olarak öyle hissediyordu kendini.

Raphael, resme döndü, günün geri kalanı boyunca tek kelime etmedi. Akşam karanlığı çöktüğünde, Michelangelo'ya gelip hiçbir şekilde yalakalık yapmadan:

“Bu çalışma ressim sanatını tamamıyla başka bir sanata dönüştürdü. Baştan başlamak gerekecek. Leonardo'dan öğrendiklerim bile artık yeterli olmayacak.”

Michelangelo'ya çevirdiği gözlerinde bir pimpiriğin hayranlığı yoktu; ifade ettiği şey, bu resmi Michelangelo'nun değil, mucizevi güçlerin yapmış olduğuydu.

Raphael, Perugino'nun atölyesindeki malzemelerini getirip resmin önünde çalışıp çalışamayacağını sordu. Se-

bastiano da Sangallo, Perugino'nun yanında yaptığı cıraklığı bırakıp bu büyük tablodaki kas şekillerini ve hareketlerini çalışmaya, Michelangelo'yu böylesi güç figürleri çizmeye iten şeyin ne olduğunu araştırmaya karar verdi. Bilmeden ve de istemeden Michelangelo, yetenekli genç cırakların başında buldu kendini.

Agnolo Doni sürpriz bir ziyaret gerçekleştirdi. Etrafta Michelangelo'nun kariyerine bir ressam olarak devam etmesini sağlayan kişinin kendisi olduğu haberini yayıyordu. Michelangelo ressam olmadığını söylememiş miydi? Doni bu kariyere başlaması için gerekli tek şeyin ona güven vermek olduğunu anlamamış mıydı? Hikâye mantıklı görünüyordu. Sırf bazı insanlar buna inandığı için Doni, Floransa'daki önemli sanat eksperlerinden sayılmaya başlandı.

Şimdi de Michelangelo'ya kendisinin ve eşinin tablosunu yaptırmaya geldi. Yüksek perdeden, "Bu komisyon seni bir portre sanatçısı yapacak," dedi.

Michelangelo eğleniyordu. Aslında Doni haklıydı. Kut-sal Aile'yi yapması için onu gaza getiren oydu. Ve eğer fırça ile boyayı tekrar hissetmemiş olsaydı kendini isteksiz, uzak ve yeteneksiz hissediyor olabilirdi. Ancak hâlâ portrelere uzaktı!

O an salona Raphael girdi. Michelangelo, Doni'ye döndü.

"Raphael sizin resimlerinizi yapacak, büyüleyici bir şekilde ve bire bir aynı olarak. Henüz başladığı için onu ucuza tutabilirsin."

“Benim sanat koleksiyonumun seviyesine çıkabileceğini düşünüyor musun?”

“Garanti ediyorum.”

Ocak'ın sonuna doğru, Perugino geldi. Raphael'in hevesinden çok etkilenmişti. Michelangelo'dan yirmi beş yaş daha büyüktü. Bir köylü gibi sağa sola sallanarak yürüyordu, yüzünde yıllarca katlanmak zorunda kaldığı yokluğun va parasızlığın oluşturduğu çukurlar vardı. Perugino, Verrocchio'nun yanında eğitim görmüş ve Paolo Uccello'nun inanılmaz ölçüde zor tekniği ile perspektifini ileriye taşıymıştı. Michelangelo onu sıcak biçimde karşıladı.

Perugino dikdörtgen salonun bir köşesinde sessizce durdu. Bir süre sonra Michelangelo onun resme yaklaştığını hissetti. Yüzü bembeyaz olmuştu, gözleri yanıyor ve sanki dudaklarından dışarı kelimeler dökülmek istiyormuş gibiydi. Michelangelo bir sandalye kaptı ve Perugino'nun arkasına yerleştirdi.

“Lütfen...oturun...ben biraz su getireceğim.”

Perugino sert bir tekme ile arkasındaki sandalyeyi savurdu.

“...hayvanca...”

Şaşkına dönen Michelangelo bakakaldı. Perugino sol elini göğsüne atıp, resmin önünden uzaklaşırken,

“Vahşi bir hayvana fırça verin, o da aynısını yapar. Bizi mahvedeceksin... hayatını yaratmaya adanmış bizleri!”

Kalbinden vurulmuş olan Michelangelo sadece, “Perugino, neden bana saldırıyorsunuz? Sizin çalışmalarınıza hayranım...” diye mırıldanabildi.

“Benim çalışmam mı! Bu şeyin...pisliğin önünde benim çalışmamı nasıl ağzına alabilirsin! Benim çalışmamda edep vardır, zevk, saygınlık vardır! Benim çalışmam resimse seninki resim olamaz. Herbir karesi ahlaksızlık.”

Buz gibi olan Michelangelo sordu, “Kötü olan teknik mi, çizimim mi, yoksa tasarımı mı?..”

“Bu konulardan hiç anlamazsın,” diye bağırdı Perugino. “Stinche’ye kapatılmalı ve edepli insanların yarattığı sanatı mahvetmekten alıkoyulmalısın.”

“Ben neden edepli olamıyorum? Nü resim yaptığım için mi? Yeni bir şey...”

“Bana özgünlükten bahsetme! Resimde devrim gerçekleştirmek için İtalya’daki herkes kadar ben de çalıştım.”

“Oldukça fazla çalıştınız. Ama resim sanatı sizinle son bulmuyor. Herbir gerçek sanatçı sanatı yeniden yorumlar.”

“Geriye gidiyorsun, medeniyetin öncesine, Tanrı’nın öncesine.”

“Savonarola gibi konuşuyorsunuz.”

“Bu ahlaksızlığın tek bir figürünü Signoria duvarına taşıyamayacaksın. Floransa’daki sanatçıları organize edeceğim...”

Hiddetle çıktı, tutulmuş bacaklarıyla, boynu dik bir hâldeydi. Michelangelo tabureyi düzeltip üzerine oturdu. Titriyordu. Uzak bir köşede saklanmakta olan Argiento bir bardak su ile geldi. Michelangelo parmaklarını suya batırıp ateş içinde kalmış olan yüzünü ıslattı.

Ne olduğunu anlayamamıştı. Perugino'nun bu çalışmadan hoşlanmamış olması anlaşılabilirdi. Ama böylesi bir kişisel saldırıya geçmesi, onu Stinche'ye koymaktan bahsetmesi... resmi yok ettirmek istemesi... Şüphesiz Signoria'ya gitmeyecek kadar akıllı başındaydı.

Ayağa kalktı, resme arkasını dönüp kapıları kapattı. Arnavut kaldırımlı Floransa sokaklarında yürümeye başladı. Sonra atölyesine döndü. Normale dönmüştü, bulantısı da geçmekteydi. Çekiç ve keski alıp Taddei'nin heykeli üzerinde çalışmaya başladı. Pitti konseptinin tam tersini yapmaya karar verdi, neşeli, eğlenceli bir Meryem Ana ve Oğlu olacaktı. Çocuk sahnede ağır basabilir diye, Meryem'i ikincil bir seviyede yaptı. Çocuk, John'un yaramaz bir şekilde onlara doğru ittiği saka kuşundan sakınmak için annesinin kucağında çaprazlamasına uzanmıştı.

Derin bir mermer seçti. Keskin bir uçla, Kudüs çölleri andırması için arka planı oydu. Beyaz parçalar başının etrafında uçuşuyordu ve fincan tabağı görüntüsü verebilmek için, pençe benzeri alet ile çalışıyordu. Meryem ve John dairesel çerçeveyi oluşturuyordu. İsa onları hem ayırıyor hem de bir arada tutuyordu, arka plana tutturulan hiçbir şey yoktu. Michelangelo ışığın yön değişmesiyle serbestçe hareket ediyordu. Burun deliklerine dolan mermer tozu bir şekerin ağzında bırakacağı tat kadar lezzetliydi.

Aptallık etmişti. Heykeltıraşlığı asla bırakmamalıydı. Kapı açıldı. İçeri Raphael girdi. Sessizce yanında durdu. Bu Perugino'nun adamıydı, buraya neden gelmişti ki?

“Arkadaşım ve ustam adına özür dilemeye geldim. Bir şok geçirdi ve şimdi hasta...”

Micheangelo, Raphael'ın dokunaklı gözlerine baktı.

“Neden bana saldırdı?”

“Belki senelerce ... kendisini taklit etmekte olduğu içindir. İtalya'nın en ünlü ressamlarından birisiyken ve Floransa'da, memleketi Perugia'da hatta Roma'da bile sevilirken neden değişmeyi düşünsün ki?”

“Sistine Kilisesi'ndeki çalışmasına hayran kalmıştım.”

“O zaman anlayabiliyor musun? Banyo Yapanları gördüğünde tam da benim gibi düşündü; bu bambaşka bir dünya, en baştan başlamam gerekiyor. Benim için bu bir mücadele idi, içine girmiş olduğum dünyadan çok daha heyecan verici olan bir başka dünyaya gözlerimi açtı. Ama ben daha yirmi iki yaşına bile girmedim. Önümde bir yaşam var, ama Perugino elli beş yaşında; asla baştan başlayamaz. Senin bu çalışman onun modasının geçmesine neden oluyor.” Durakladı, dikkatle düşünüyordu. “İnsanı hasta bile edebilir...”

“Buraya gelmeni takdir ediyorum Raphael.”

“O zaman cömert ol. Onu görmezden gelerek iyilik yap. Kolay olmayacak. Şikayet etmek için Signoria'ya gitti bile. Loncayı da bu gece topluyor, seni çağırmayacak...”

Michelangelo dehşet içinde kalmıştı.

“Ama bana karşı bir şeyler yapıyorsa kendimi savunmam gerekir.”

“Savunmaya ihtiyacın olmadığı çok açık değil mi? Burada, genç sanatçıların seni takip ettiği Floransa’da. Bırak konuşsun, birkaç gün sonra yorulup susacak...”

“Peki Raphael dilimi tutacağım.”

Sözünü tutmak gittikçe zorlaştı. Perugino haçlı savaşına benzer bir savaş başlatmıştı. Zaman geçtikçe öfkesi ve enerjisi azalacağına artıyordu. Sadece Signora’ya değil, Duomo ve Yün Loncası’na da şikayette bulunmuştu.

Şubat ayında Perugino’nun etkisiz olmaadığını anladı, çevresinde destekçilerinin bulunduğu bir grup bile oluşmaya başlamıştı. İçlerinden sesi en çok çıkan kişi on yedi yaşındaki Baccio Bandinelli’ydi. Floransa’nın en önemli sarrafının, ilham veren heykeltıraşının oğluydu. Babası aynı zamanda Leonardo’nun arkadaşlarındandı.

Granacci’yi aradı. Granacci her zamanki sakinliğini korumaya çalışıyordu.

“Pek çok nedenden ötürü Perugino’ya katılıyorlar. Bir heykeltıraş olarak, resim komisyonu aldığın zaman bazı dedikodular olmuştu. Ama diğerleri için bu resim bir çıkış noktası. Geleneksel, sıradan bir şey olsaydı önemseyeceklerini düşünmüyorum...”

“O zaman... kıskançlık mı?”

“İmrenme belki de. Senin Leonardo’ya hissettiğin türden. Bunu anlayabiliyor olman gerekir tabii.”

Michelangelo ürkütü. Granacci'den başkası ona bu lafı etmeye cesaret edemezdi. Ya da bunun ne kadar doğru olduğunu bilemezdi.

“Raphael'e bir şey yapmayacağım konusunda söz verdim. Ama artık ben de saldıracağım.”

“Saldırmalısın. Her gittiği yerdeki insanlarla konuşuyor: sokaklarda, kilisede...”

Kendi kampanyasına başlarken ilk iş olarak Perugino'nun şehirdeki çalışmalarını görmeye gitti. Santa Croce'den hatırladığı bir Piéta, Gesuati Manastırı için bir triptik ve Fiesole'deki San Domenico içinse bir tablo. Santissima Annunziata'daki Servite Sunağı'nı sona bıraktı, Perugino burası için Meryem'in Göğe Yükseliş'ini yapmıştı. İlk eserinin bir çizgisi, berraklığı, iyi renk kullanışı olduğu, manzaranın çekiciliği tartışılmazdı. Sonraki eserleri ise Michelangelo'ya sığ, dekoratif, algı ve coşkudan uzak göründü.

O Pazar Lonca'nın yemeğine gitti. Rustici'nin atölyesine girer girmez kahkahalar kesildi, yerini gerilime bıraktı.

“Gözlerinizi devirip susmanıza gerek yok, “ diye bağırdı. “Bunu ben başlatmadım ve devam etmesini istemiyorum.”

“Doğru.” diye yanıtladı pek çoğu.

“Perugino'yu da ben davet etmedim, kendisi geldi ve o zamana kadar gördüğüm en kötü saldırıyı başlattı. Karşılık vermediğime sizler de şahitlik ettiniz.”

“Seni suçlamıyoruz Michelangelo.”

O an stüdyoya Perugino girdi. Michelangelo bir an ona bakıp, “Birinin işi tehlikedeyse, kendisini savunmak zorunda kalır. Perugino’nun burada, Floransa’da olan çalışmalarını inceledim. Ve şimdi neden beni yok etmek istediğini anlayabiliyorum. Kendisini korumak için.” Odada ölüm sessizliği oluştu. “Bunu size kanıtlayabilirim, tablo tablo, figür figür...”

“Benim evimde olmaz,” diye sözünü kesti Rustici. “Ateşkes ilan edildi, onu kim bozarsa zorla çıkarılacak.”

Ateşkes ertesi sabaha kadar devam etti. Perugino, Michelangelo’nun Lonca önündeki konuşmasına o kadar hiddetlenmişti ki, Signoria’dan Banyo Yapanlar tablosuyla ilgili halk önünde bir savunma yapmasını talep etti. Oy alamazsa sözleşmesi iptal edilebilirdi. Karşı saldırısı sert oldu, ama başka bir seçenek de göremiyordu. Bütün Floransa’ya Perugino’nun yeteneğini tükettiğini söyledi. Güncel çalışmaları modası geçmiş şeylerden oluşuyordu, natürmort tablolarında anatomi yoktu. Geçmiş çalışmaların sönük birer kopyasıydılar.

Bir ulak onu Signoria’ya çağırdı: Perugino onu iftira ile suçluyordu. Güç kazanıp, Perugino’nun ününü zedelemekten dava açmıştı. Michelangelo belirtilen saatte Soderini’nin ofisine gitti. Perugino zaten oradaydı, yaşlı ve yorgun görünüyordu.

Geniş masasının arkasındaki Soderini de solgun ve gergindi. Signoria üyeleri iki yanına dizilmişti. Odaya girdiğinde Michelangelo’ya bakmadı. Öncelikle Perugino’yla

konuştu. Kavgayı onun başlattığına karar verdi, bir resme bakmaktan başka bir provakasyon olmamıştı çünkü. Michelangelo'ya dönüp, Perugino'ya karşı suçlamalarda bulunup bulunmadığını sordu. Michelangelo kendisini savunmak için yaptığını söyledi. Diğer yeler de sorular sordular. Sonunda Soderini, zgn bir ses tonuyla:

“Perugino hata ettin. Kışkırtma olmamasına rağmen Michelangelo'ya saldırdın. Onun ve işinin zarar görmesine neden oldun. Michelangelo sen de Perugino'nun çalışmalarını alenen kmsedin, her ne kadar kendini savunmak için olsa bile. İkiniz de birbirinizi incittiniz. Ancak Signoria, bundan daha fazla, Floransa'ya verdiğiniz zararla ilgileniyor. Dünyada sanat başkenti olarak nlyz. Gonfaloniere olduğum sürece bu n korumaya çalışacağım. Sanatçılarımızın bizi zor duruma düşürecek kavgalara girişmesini nlemeliyiz.

Bu nedenle Signoria her ikinizin de özür dilemesini istiyor, birbirinize saldırmaktan vaz geçecek ve Floransa'ya n kazandıran işlerinizin başına döneceksiniz. Michelangelo Buonarroti'ye karşı açılan iftira davası düşmüştür.”

Michelangelo tek başına Boyacılar Salonu'na yürüdü. Tiksinti duyuyordu. Temize çıkmıştı, ama içinde bir boşluk hissediyordu.

Tam da bu sırada Giuliano da Sangallo'nun daveti geldi: Papa II. Julius, Michelangelo'nun bir an önce Roma'ya gelmesini istiyordu. Seyahat creti olarak da yüz florin göndermişti.

Ayrılmak için pek iyi bir zaman değildi. Çünkü resim zihninde canlı bir hâldeyken onu duvara aktarması gerekiyordu. Yoksa çalışmasına başka tehditler de yönelebilirdi. Onun dışında Havarî Matthew'ü yontması gerekiyordu. Evde uzun süredir oturmaktaydı ve artık ödemenin başlaması lazımdı.

Yine de gitmeyi canı gönülden istiyordu. Papa'nın aklında sadece Papaların verebileceği büyüklükte bir komisyonu Michelangelo'ya vermek niyeti vardı. Son beş yıldaki huzurlu atmosfer Perugino tartışması ile bozulmuştu.

Gonfaloniere Soderini'ye davetten bahsetti. Konuşmaya başlamadan önce uzun bir süre Michelangelo'nun yüzünü inceleyen Soderini:

“Papa reddedilmez. Eğer II. Julius, ‘Gel!’ diyorsa gitmelisin. Onun arkadaşlığı Floransa için önemli.”

“Ya evim... iki sözleşme?..”

“Kutsal Babamızın ne istediğini öğrenene kadar bekletiriz. Ama onların yerine getirilmesi gerektiğini unutma!”

“Anlıyorum, Gonfaloniere.”

Çocuğu doğum sırasında ölen Contessina'yı ziyaret etmek için Fiesole'ye gitti ve onun adına Kardinal Giovanni ile konuşmak için izin istedi.

“Ben artık Medici değilim. Ridolfi'yim.”

“O hâlâ senin kardeşin...”

Gözleri sevecenlikle ona baktı, hâlâ yüzünden daha büyük görünüyordu.” “Çok incesin, dostum.” “Giovanni’ye mesajın var mı?” İfadesi bir anda değişti.

“Majestelerine Roma’da iyi vakit geçirmesini dilediğimi ilet.”

Michelangelo, Porta del Popolo’dan girer girmez, değişimin kokusunu aldı. Caddeler yıkanmıştı. Kokan onlarca sokak taşla döşenmişti. Yer yer yıkılmış duvarlar ve terk edilmiş evler sokakları genişletmek için yıkılmıştı. Via Ripetta yeniden döşenmişti, domuz pazarı da Roma forumundan temizlenmişti. Birkaç bina tadilat altındaydı. Sangallo’lar, Scossacavalli Sarayı’nda yaşıyordu. Papa’nın bunun gibi pek çok sarayı vardı, dışarıdan sert bir dizaynı olan sarayın oldukça geniş olan iç kısmı altıgen sütunlarla süslenmişti. Üniformalı bir uşak tarafından içeri alındığı zaman içerinin birçok Flaman goblenleriyle, odaların da pahalı altın ve gümüş eşyalar, antik heykel ve resimlerle donatılmış olduğunu gördü.

Sarayın içi insan kaynıyordu. Avluya bakan bir müzik odası, bir zannatkar atölyesine dönüştürülmüştü. Burada yarım düzine genç mimar, Sangallo’nun çırağı olmuş, meydanları genişletmek, Tiber üzerine köprüler yapmak, yeni akademiler, hastaneler, kiliseler inşa etmek üzere çalışıyorlardı. Planlar, Sistine Kilisesi’ni inşa etmiş IV. Sixtus tarafından tasarlanmıştı. VI. Alexandre’nin ihmal ettiği bu mekân, Sixtus’un yeğeni Julius tarafından yeniden canlandırılıp genişletiliyordu.

Sangallo, Michelangelo onu son gördüğünden yirmi yaş daha genç görünüyordu. Şark bıyıkları Avrupalı oranda

kısalmış, saçı tertemiz kesilmişti, kıyafetleri pahalı ku-
maştan yapılmıştı. Kendini gerçekleştirmiş bir adam gö-
rüntüsü veriyordu. Sangallo onu geniş mermer bir mer-
divenden yukarı çıkardı. Burada eşi Senyora Sangallo ve
oğlu Francesco ile oturduğu bir aile dairesi bulunuyordu.

“Seni Roma’da karşılamayı o kadar uzun süredir bekli-
yordum ki. Komisyon kararlaştırıldığına göre, Kutsal
Babamız seni görmek istiyor. Papalık sarayına bir an
önce gidip, yarına randevu alacağım.”

Michelangelo altında hafifçe gıcırdayan antik, kırılğan
bir sandalyeye oturdu.

“O kadar çabuk değil, daha Papa’nın benden ne yapma-
mı istediğini bile bilmiyorum.”

Sangallo bir diğer kırılğan sandalyeyi aldı,
Michelangelo’nun karşısına oturdu. Dizleri birbirine de-
ği-yordu, büyük bir heyecanla:

“... bir lahit. Ama sıradan bir lahit değil. Bir Dünya La-
hidi.”

“...bir lahit,” diye homurdandı Michelangelo. “Oh, ol-
maz!”

“Anlamıyorsun. Mausolus ya da Asinius Pollio’nun lahi-
dinden ya da Augustus ve Hadrian mozolelerinden daha
önemli olacak...”

“Augustus...Hadrian... Ama onlar devasa!”

“Seninki de öyle olacak. Mimari ölçülerde değil tabi,
heykeltıraşlık ölçülerine göre. Kutsal Babamız aklının
alabildiğine destansı heykeller düşünmeni istiyor, on,

yirmi, otuz! Phidias'ın Parthenon frizinden beri kimse-
nin getiremediği kadar çok figürü bir araya getiren ilk
heykeltıraş olacaksın. Düşünsene Michelangelo, bir la-
hitte otuz Davut! Bir mermer ustası için böylesi bir fırsat
doğmamıştır. Bu komisyon seni dünyadaki ilk taş ustası
yapacak.”

Kelimeleri tartamayan bir sersemlikle, “Otuz Davut!
Papa otuz tane Davut’u ne yapacak?

Sangallo güldü. “Küçük dilini yutmana şaşırmıyorum.
Kutsal Babamızın zihnindeki projeleri duyunca ben de
öyle oldum. Davut kadar büyük heykeller demek iste-
miştim.”

“Bu kimin fikriydi?”

Sangallo cevap vermeden önce bir an tereddüt etti.
“Kimin fikri? Beraber geliştirdik. Papa eski lahitlerden
bahsediyordu, ben de bunun dünyadaki en büyüğü ol-
ması gerektiği fikrini vermeden edemedim. Papaların
ölümünden sonra inşa edilmesi gerektiğini düşünüyor-
du, ama onu böylesi önemli kararların ertelenmemesi,
ihmalkâr davranabilecek yeni nesillere bırakılmaması
gerektiği konusunda ikna ettim. Onun kendi özel irade-
siyle kendine yakışacak bir anıt yapabileceğini söyledim.
Kutsal Baba fikrimi hemen anladı... Ve şimdi Vatikan’a
koşmam gerekiyor.”

Michelangelo yalnız başına, Borgo Vecchio’dan inip,
Sant’Angelo köprüsünü geçti. Via Canale ve Via Florida
boyunca yürüdü. Attığı her adım bir önceki kalışının ha-
tıralarını canlandırıyordu. Bazıları neşeli, bazıları hüzün-

l . Jacopo Galli'nin evi önünde bir müddet bekledi, ev tuhaf bir şekilde kapatılmış görünüyordu. Rahatsız olarak kapıyı çaldı, birden aylardır Galli'den haber almamış olduğunu fark etti.

Oturma odasında uzunca bir süre bekledi. Havasız, kullanılmamı tı. Galli'nin çalışırken etrafa yaydığı dağınık kitaplar ve el yazmaları ortada yoktu. Senyora Galli oda-ya girdiği zaman, yüzünü kaplayan solgunlu un güzelliğinin son parçalarını da götürmekte olduğunu fark etti.

“Neler oldu, Senyora?”

“Jacopo son derece hasta. Yata ına mahkûm bir hâlde.”

“Ama neden?..”

“Geçen kış soğuk algnılı ı yaşadı. Şimdi ci erleri etkil nmi . Dr. Lippi, arkadaşlarını getirdi, ama onun için hiçbir şey yapamadılar.”

Michelangelo yutkunup ba ını diğer tarafa çevirdi. “Onu görebilir miyim? İyi haberler getirdim...”

“Bunun faydası olur. Ama sizi uyarmam gerekiyor, sempati göstermeyin ya da hastalığından bahsetmeyin. Sadece heykeller hakkında konu un.”

Jacopo Galli sıcak battaniyeler altında yatıyordu. Bir avuç vücudu kalmıştı. Yüzünde de et kalmamış, göz çukurları b y m  t . Ancak Michelangelo odaya girince ne yle parladılar.

“Ah Michelangelo,” diye seslendi. “Seni görmek ne kadar güzel. Davut'un hakkında muhteşem şeyler duydum.”

Yüzü kızaran Michelangelo başını utanarak öne eğdi.

“Hâlâ bu kadar mütevazı olduğunu görmek beni sevindirdi.” dedi Galli.

“Eşeğe altın semer vurun, eşek yine eşektir,” diye çarpık bir gülümsemeyle yanıt verdi Michelangelo.

“Eğer Roma'daysan bu bir komisyon aldığın anlamına geliyor. Kimden? Papa'dan mı?”

“Evet. Giuliano da Sangallo ayarladı.”

“Majesteleri için ne yapacaksın?”

“Anıtsal bir yapı, mermerle dolu.”

Galli'nin gözleri ışıldadı.

“Davut konseptinden sonra, İtalya'daki en büyük lahit düşmanından böyle bir teklif! Davut, heykeli bambaşka bir dünyaya taşıdı.”

“Ama bu farklı. Aklıma gelebilecek bütün heykelleri alacak bir lahit.”

“Oldukça çok olmalı!”

Galli'nin sesinde bir heyecanlanma mı olmuştu? Michelangelo emin olamadı. “Majesteleri çalışılacak iyi birisi mi? Sistine'deki freskleri o mu yaptırdı?..” diye sordu.

“Evet çalışılabilecek iyi bir insan, çok fazla manevi olma ve onu sinirlendirmemeye çalış. Kontrol edilemez bir huyu vardır. Azimli, dürüst, iyi kalpli bir Papa. Birkaç ay önce dinsel görevleri satın almayı bitirecek bir yasa çıkardı. Borgia zamanındaki skandalların hiçbirisi olmayacak.

Ama daha çok savaş olacak. Julius bir ordu istiyor. Başa kendi geçip bir zamanlar Kilise'nin sahip olduğu bütün İtalya'ya sahip olacak...”

“Gücünü harcamamalısın, dostum, Michelangelo tüm bunları yakında öğrenecek.” dedi Senyora.

Jacopo Galli'nin başı yastığına düştü.

“Evet, öğrenecek. Ama unutma Michelangelo hâlâ senin Roma'daki idarecinim. Papa ile olan anlaşmanı hazırlamama izin vermelisin, iyi olacak...”

“Sensiz bir şey yapmam.”

O akşam Sangallo'ların evinde toplantı vardı: Üst seviye din adamları, zengin bankacılar ve tüccarlar, ki bunlardan bazılarını Michelangelo, Galli'nin bahçesinden tanıyordu ve Floransa kolonisi. Balducci sevinç çılgınlıklarıyla Michelangelo'ya sarıldı. Tekrar buluşmak için Trattoria Toskana'da bir akşam yemeği ayarladı. Saray yüzlerce şamdanla aydınlanmıştı. Üniformalı uşaklar, ortada dolaşarak misafirlere, yiyecek, şarap ve tatlı ikram ediyorlardı. Sangallo'ların etrafı hayranları tarafından sarılmıştı. Bu Giuliano'nun on beş senedir beklediği bir başarıydı. Bramante bile buradaydı, beş sene geçmiş olmasına rağmen hiç yaşlanmamıştı. Kel kafasının alt taraflarında hâlâ aynı bukleleri vardı. Soluk yeşil gözleri yine neşeyle gülüyordu. Kalın boynu, kaslı omuzları ve göğsü bir güreşçinin sahip olabileceği gücü yitirmemişti. Kardinal Riario sarayının avlusunda yaptıkları tartışmayı unutmuşa benziyordu. Bramante, Sangallo'nun mimar olarak Roma'ya dönüşünden memnun değilse bile bunu

hiç yansıtmıyordu. Misafirler ayrılırken Sangallo, “Bu bir parti değildi. Sadece arkadaşlarımız geldi. Her gece oluyor, işler değişiyor değil mi?”

II. Julius, Borgia adından bahsedilmesinden nefret ediyor olsa bile VI. Alexander’ın odasını kullanmak zorundaydı, çünkü kendisinin henüz hazır değildi. Sangallo, Michelangelo’yu Appartamento Borgia’ya götürürken, altın tavanları, gümüş duvar kâğıtlarını ve şarkın hâlîlalarını, Pinturicchio’nun bahçelerden oluşan rengârenk duvar resimlerini, kadife yastıklarla ve devasa taburelerle çevrelenmiş tahtı zihnine kazıdı. Geniş pencereleri, yeşil bahçelerle Monte Mario’ya kadar uzanan çam ormanlarını çerçeveleyen iki küçük kabul salonundan sonra geliyordu.

Papa II. Julius yüksek, mor renkli tahtında oturuyordu. Yanında özel sekreteri, Sigismondo de’ Conti, iki seromonî ustası Paris de Grassis ve Johannes Burchard, tüm ülkeden gelmiş olan kardinaller ve piskoposlar, elçiler vardı. Hepsi Papa ile özel konuşabilmek için sırasını bekliyordu. Papa ise ardı kesilmeyen yönergeler, gözlemler, cezalandırmalar yağıdırıyordu.

Michelangelo altmış iki yaşındaki eski Kardinal Giuliano della Rovere’yi inceliyordu. Borgia’nın papalığı satın almasından on iki sene önce bu hakkını yitiren kardinal, “bu haksız papazın, kilise haininin” azledilmesine karar verecek bir konseyin toplanmasını arz edecek cesarete sahipti. Bu hareketi on sene boyunca Fransa’ya sürgün edilmesine neden olmuştu, Sangallo da kilisenin tavanlarını tamir için göreve getirilmişti.

Michelangelo, sakalı olan ilk piskoposun önüne oturdu. Yeme içme konusunda kendini tutan ve bir zamanlar yakışıklı olan bu figürün yüzünde artık derin çizgiler vardı, sakalı da beyazlamaya başlamıştı. Papanın sarayına giderken Sangallo Papa'yı "ateşli aceleciliği" ile tanımladığı zaman Michelangelo büyük bir güç hissetmişti. Sangallo'nun sesi duvarlarda ve tavanda yankılanmıştı. Michelangelo "İşte gerçek bir adam" diye düşündü. "Papa olmayı bu kadar uzun süre boyunca planlayan kişi, kendinden öncekilerin bir ayda gerçekleştirdiği şeyleri neredeyse bir günde gerçekleştirecekti."

Papa II. Julius kafasını kaldırdı. Kapıda beklediklerini görünce eliyle içeri gelmelerini işaret etti. Sangallo eğilip Papa'nın yüzüğünü öptü, Michelangelo'yu tanıttı. Michelangelo da aynı şekilde eğilip Papa'nın yüzüğünü öptü.

"Senin baban kim?"

"Lodovico Buonarroti-Simoni."

"Eski bir Floransa ailesi," diye açıkladı Sangallo.

"St. Peter's'teki Piéta'nı gördüm. Orası lahitimin inşa edilmesini istediğim yer."

"Ekselansları St. Peter's'te özel bir yer belirtmek ister mi?"

"Merkezde," diye soğuk bir cevap verdi Julius.

Michelangelo yanlış bir soru sorduğunu tahmin etti. Papa lafını esigemeyen birisiydi. Michelangelo bu özelliğini beğendi.

“Bazilikayı inceleyeceğim. Lahtinizin nasıl olmasını istersiniz, Kutsal Babamız?”

“Bana istediğimi vermek senin görevin.”

“Vereceğim. Ama Ekselanslarının istekleri üzerine inşa etmeliyim.”

Bu cevap Julius’un hoşuna gitti. Tok sesiyle tekrar konuşmaya başladı, planları, fikirleri ile birlikte biraz tarihsel bilgi ve Kilise’yle ilgili arzuları da dökülüyordu. Michelangelo olabildiğince dikkatle dinledi. Julius onda dehşet uyandırdı.

“Senden lahitin dört bir yanında olacak bronz duvar süsü istiyorum. Bronz hikâye anlatmanın en iyi aracıdır, onun sayesinde hayatımdaki en önemli anları anlatabilirsin.”

Michelangelo dişlerini kilitledi, yüzündeki ifadeyi gizlemek için eğildi, içten içe “hikâye anlatmak hikâyecilerin işidir,” diye bağırmak istiyordu.

16

Son çıraklar da ayrıldıktan sonra, Sangallo’nun müzik odasından dönüştürülmüş odasındaki taburelerin birine oturdu. Ev sessizdi. Sangallo yedi yıl önce Roma’nın çizimlerini yapmak için kullandıkları tabletleri çıkardı.

“Doğru mu anlamışım bir dinle, Papa oda şeklinde bir lahit istiyor, ikincisi Kilise’yi yüceltip, güçlendirmiş olacağını anlatmak istiyor...”

“...Roma’ya sanatı, şiiri, bilgeliği geri getirdiğini. Antik ve klasik mezarlar üzerine notlarım burada. İlklerden

biri Anadolu'da milattan önce 350'li yıllarda Mousolus için yapılmış. Tarihçilerin betimlemelerinden yola çıkarak yaptığım Augustus ve Hadrian'nın çizimleri.”

Michelangelo çizimleri dikkatle inceledi.

“Sangallo, bu çizimlerde heykeltıraş işleri mimariyi süslemek için yapılmış, ön yüzü süslemek için. Benim lahitimde mimari sadece heykelleri bir arada tutmak için kullanılacak.”

Sangallo bıyıklarını burdu, bu kadar kısa olmalarına şaşırdı.

“Önce sağlam bir mimari tasarla, yoksa mermerlerin yıkılır.”

Müsaade istedi. Michelangelo tanrı ve tanrıçaların çizimleri üzerine düşünmek üzere yalnız bırakılmıştı. Yapısal yığın karşısında büyüldü. Lahiti küçük, heykelleri büyük yapmak istiyordu. Böylece mimari yapıyı küçülteceklerdi.

Kalem kâğıdı bir kenara bıraktığında sabah olmuştu. Güneşsiz Mart sabahı odaya gri bir duman rengini doldurdu. Sangallo'nun oğlu Francesco'nun yanındaki odaya girip soğuk çarşafı sarıldı.

Birkaç saat uyudu. Uyandığında kendini yenilenmiş hissediyordu. St. Peter's'e yürüdü. Piétasını görmek için Fransız Krallar Şapeli'ne girdi. Güçlü sabah ışığı karşıdaki pencereden içeri dolmuş, Meryem ile İsa'nın yüzüne yayılmaktaydı. Mermer dokunaklı bir canlılık taşıyordu. Bu iki figür üzerine parmaklarını dolaştırdıkça parça

parça anılar yükseldi. Eşsiz bir şekilde parlatılmış olan mermer dokunuşuyla ısınıp canlanıyordu. Buna ulaşmak için nasıl çalışmıştı!

Ana bazilikaya girdi, çapraz sanının merkezindeki sunağa baktı, altında St. Peter's'in mezarı vardı. Papa, lahitinin burada olmasını istiyordu. Sonrasında yüzlerce sütunla dolu antik tuğla yapının etrafında gezmeye başladı. Diğerlerinin üç katı genişliğe sahip merkezdeki nefin hangisi olduğunu merak ediyordu. Buralarda Papa Julius'un mezarı için bir yer olmalıydı. Böylece diğer doksan altı Papa ile aynı yerde olabilecekti.

Leo Baglioni'ye uğradı, ondan Kardinal Riario'nun papalık şansını kaçırmış olsa bile, Julius kuzeni olduğu için hâlâ etkinliğini sürdürdüğünü öğrendi. Sonra da Kardinal Giovanni de' Medici'nin Pantheon yakınlarındaki sarayına gitti.

Hiç olmadığı kadar şişman olan Kardinal Giovanni sürgündeyken Kardinal Rovere ile iyi vakit geçirmişti. Artık Rovere II. Julius'tu ve Giovanni de bu arkadaşlığın tadını çıkarmaktaydı. Michelangelo'yu görmekten ve Davut'la ilgili bilgi almaktan gerçekten memnun olmuştu. Odaya Giuliano girdi, artık tam bir adam olmuştu. Resimlerden tanıdığı Lorenzo'nun kardeşi kadar yakışıklıydı. Ve ilk kez Michelangelo'nun hatırladığı kadarıyla Kuzen Giulio onu düşmanlık beslemeden karşıladı. O da değişmişti; artık reddedilme korkusu kalmamıştı.

"Majesteleriyle hassas bir mevzu konuşabilir miyim?" diye sordu Michelangelo.

Kardinal Giovanni hâlâ hassas konulardan hoşlanmıyordu; çünkü genelde acı verici oluyorlardı. Ama Michelangelo'ya izin verdi.

“Contessina hakkında. Küçük evindeki mahrumiyetten cefa çekiyor. Neredeyse kimse onunla görüşüp ana yardım etmeye cesaret edemiyor.”

“Ona para gönderiyoruz.”

“Eğer mümkünse onu Roma'ya getirebilir miyiz...uygun bir yere?”

Yavaş yavaş Giovanni'nin yüzü kızarmaya başladı.

“Evimize olan sadakatinden etkilendim. Bunu düşüneceğim.”

“Floransa Konseyi rahatsız edilmemeli,” diye ekledi Kuzen Giulio. “Floransa ile yeni yeni dost olmaya başladık. Sarayı, Medici mülkünün tamamını tekrar elde etmek istiyorsak...”

Kardinal Giovanni, onu hafif bir el hareketiyle durdurdu.

“Bütün bunlar daha iyi zamanlarda gerçekleştirilecek. Uğradığın için teşekkür ederim, Michelangelo. Sık sık gel.”

Giuliano onu kapıya kadar geçirdi. Kardeşi ve kuzeninin görüş açısından çıktıkları zaman Michelangelo'nun koluna girip:

“Seni görmek çok güzel Michelangelo. Kız kardeşim için rica da bulunduğunu duymak da. Tekrar hep beraber olacağımızı umut ediyorum.”

Bear Inn'e uğradı. Eskiden kaldığı odaların karşısında, Tiber'e ve Castel Sant'Angelo'ya bakan, daha sessiz ve mahremiyeti olan odayı tuttu. Böylesi bir şansa Sangallo sarayında sahip olamazdı.

Sonrasında Balducci'yle buluşmak için Trattoria Toscana'ya gitti. Neredeyse otomatik olarak eski rutinine döndü. Davut halk arasında kabul gördüğü için çok memnundu. Kendine ait evi ve atölyesi vardı. Yine de sokaklarda gezerken hiçbir şey değişmemiş gibi geliyordu. Hiçbir şey değişmemişti.

Papa II. Julius için nasıl bir anıt yapabilirdi? Tiber'in gözlerini rahatsız eden çamurlu sularına bakarak kendi kendine "Ne yontmalıyım, kaç tane büyük boyutlu kaç tane de küçük boyutlu, figür yapabilirim? Alegoriler ne olacaktı? Lahitin kendisi fazla vaktini almadı, on bir metre uzunluğu, yedi metre genişliği, dokuz metre yüksekliği olacaktı. Zemin kat dört metre, asıl figürlerin bulunacağı birinci kat ise üç metre yüksekliğinde, son kat ise iki metre olacaktı.

Sangallo'dan ödünç aldığı İncil'i okurken, Davut'tan oldukça farklı bir figür buldu, kendi hayatında olmak isteyebileceği adam için model sunan ve insanın ulaşabileceği en yüksek noktaya ulaşmış kişi: Musa. Davut ne kadar gençliği temsil ediyorsa, o da insanın olgunluğunu yansıtıyordu. Halkının lideri, kanun koyucu, kaostan kurtarıp düzen, anarşiden çıkarıp disiplin getiren kişi olan Musa. Tüm bunlara rağmen, kusurlu, öfkelenenebilir ve zayıflıkları olan bir insandı. Lorenzo'nun yarı insan yarı tanrısı buradaydı. Çağlar boyunca tek bir Tanrı'ya bağlanmış

insanlık için zafer kazanan, medeniyet kurmaya yardım eden kişi. Bir aziz değildi, ama sevilen bir figürdü.

Musa ilk katın bir köşesinde durabilirdi. Havari Paul için düşündüğü köşenin karşısında. Piccolomini sunağı için araştırma yaparken onun hakkında bir şeyler okumuştı. Yahudi olarak doğan Paul, iyi eğitilmiş ve iyi yetiştirilmiş bir Roma vatandaşı, Yunan kültürü öğrencisiydi. Aynı zamanda hukuk âşığıydı. “Ben eziyet ettiğın İsa’yım,” diye bir ses duymuş ve ondan sonra hayatını Hıristiyanlığın mesajını Yunanistan’a ve Küçük Asya’ya anlatmaya adanmıştı. Roma İmparatorluğu kadar görkemli olan Kilise’nin temellerini atmıştı. Bu ikisi baskın figürler olacaktı. Diğer köşeler için de aynı derecede ilginç figürler bulabilirdi, sekizi de devasa, oturur hâlde bile iki buçuk metre yüksekliğinde.

Bunlar kıyafetli figürler olacağı için, asıl katta nü modeller ile çalışabilirdi. Lahitin her iki yanında dört Tutsak, omuzları ve başları bağılı oldukları sütunların üzerinden yükselecek şekilde. Her yaştan, yapıdan, inanıştan on altı figür olacaktı. Bunlar ölmek üzere olan, ezilmiş, tutsak edilmiş, acı çekerken betimlenmiş insanlar olabilirdi. Heyecanı arttı. Victors, yenilmezler figürleri de olacaktı, mücadele eden, umut eden, savaşı ve fethedenler. Banyo Yapanlar’ın üç boyutlu alanına benzer olacaktı.

Julius bronz duvar süsü istemişti. Michelangelo ona bunu verecekti, ama yapının en küçük parçası olarak dar bir banttta olacaktı. Gerçek friz ise nü figürlerin bulunduğu, mezarın dört bir yanını dolduracak bu kısım oluşturunca.

Haftalarca sevinç içerisinde çalıştı, zihninden akıp gelen ve Hint mürekkebi ile hayat bulan fikirlerle besleniyordu. Portfolyosunu Sangallo'ya götürdü.

“Ekselansları, tamamen çıplak erkek figürleriyle dolu bir lahit istemeyecektir.” dedi Sangallo, yüzünde zoraki bir gülümseme vardı.

“Dört tane de alegori yapmayı planlıyorum. Kadınsı olacaklar, Rachel, Leah, Ruth gibi İncil’den alınmış figürler olacaklar...”

Sangallo mimari yapıyı inceliyordu.

“Birkaç nişe ihtiyacın olduğunu biliyorsun değil mi?”

“Ah Sangallo, niş olmaz!”

“Evet. Kutsal Babamız nişlere ne koyacağını sorup duruyor. Eğer bunu teslim ettiğinde tek bir niş bulamazsa... Ekselansları inatçı bir adamdır; ya istediğini alır ya da hiçbir şeyi.”

“Çok güzel, nişleri yapacağım... her bir tutsak grubu arasına. Ama yüksek olacaklar, iki buçuk üç metre yüksekliğinde. Figürleri onların önüne olabildiğince çok çıkaracağım zaferler ve kadim figürler örneğin.

“Güzel, artık Papa’nın düşünme tazına göre ilerliyorsun.”

Ne var ki yükselen çizim tomarları karşısında Sangallo ne kadar heyecan duyuyorsa Jacopo Galli de o kadar sessizleşiyordu.

“Toplamda kaç figür olacak? Yardımcı alacak mısın atölyene? Melekleri kim yapacak? İkna edici bir melek yapamadığını anlattığını hatırlıyorum. Yine de burada onlardan çok var...” Çökmüş, ateşli gözleriyle Michelangelo’nun yüzünü inceledi. “... Papa’nın sandukasını tutan melekler? Melek yaparken çektiğin zorluklardan yakındığını hatırlıyor musun?”

“Bunlar sadece taslak, rızasını kazanıp onu memnun etmek için.”

Son çizimini Sangallo’ya götürdü. Tutsaklar ve Zaferler zengin bir şekilde dekore edilmiş, mermer bloklarda oluşan bir platform üzerinde bulunuyordu. İkinci kattan başlarken, Musa ile Paul arasında kısa bir piramit formu ve sarkofajları bulunduran kubbeli bir tapınak bulunuyordu. Üzerinde de uçan iki melek. Ön kısım detayla işlenmişti, diğer üç kenarsa Papa’nın istediği gibi tutsak şehirleri ve sanatın koruma altına alınmasını temsil eden şeyler bulunduruyordu.

Şimdiye kadar mezar için otuz ila kırk arasında büyük figür bulmuştu. Buna nispeten daha az mimari yapı vardı. Sangallo bu devasa konsept karşısında şaşakaldı.

“Devasa bir mozole! Tam da Papa’nın kendisine düşündüğü şekilde.”

“Hemen gidip Kutsal Baba’mızdan randevu alayım.”

Jacopo Galli öfkeliydi. Senyora Galli’nin itirazlarına rağmen, kalkıp Michelangelo’nun çizimlerini incelemek için hazırlanmasına yardım etmek üzere bir uşak çağırdı. Michelangelo çizimlerini, VI. Alexander’e sone yazmış

olduğu masada yapıyordu. Bastıramadığı öfkesi ona güç vermişti. Yeniden iki metre on santimdi. Hastalığı sırasında çatallanan sesi artık tertemiz çıkıyordu.

“Bregno bile böyle açık olamazdı!”

“Neden açık? Muhteşem nü modeller çizmem için böylesi bir fırsat elde edemezdim, sen de bunları görememiş olurdun.”

Galli bağırdı “Bunu tartışan son kişi ben olmayacağım. Ama iyi figürler o kadar çok vasat figürle çevrelenmiş olacak ki arada sönük kalacaklar. Mesela şu bitmek bilmeyen dekoratif zincir...”

“Onlar çelenk şeriti.”

“Onları kendi başına mı yontacaksın?”

“... hayır, çok meşgul olacağım...”

“Bu meleklerin heykelini yapacak mısın?”

“Kil modeller kullanabilirim.”

“Ve tepedeki Papa figürü? Bu korkunç şeyi yontacaksın ha?”

Michelangelo bağırdı, “Sadakatsizlik ediyorsun.”

“Eski dost en iyi aynadır. Neden her tarafı mermer olan bir mozoleda bronz friz kullanıyorsun?”

“Papa öyle istedi.”

“Peki Papa, Navona Meydanı’nda baş aşağı durup, kalçanın mora boyanmasını isterse onu da yapacak mısın?” Galli’nin tavırları yumuşadı. Yavaşça, “Dostum benim,

göz alıcı bir mezar yapacaksın ama bunların hiç biri olmayacak! Burada kaç tane gerçek heykel gösterdin?”

“Kırka yakın.”

“O zaman hayatının geri kalan kısmını bu işe adayacak-sın?”

“Neden öyle olsun ki?”

“Baküs’ü kaç senede yaptın?”

“Bir.”

“Piéta?”

“İki.”

“Davut?”

“Üç.”

“O zaman basit bir matematikle bu kırk heykeli yapmanın kırk ila yüz yıl arasında vaktini alacağını bulabiliriz.”

“Hayır.” İnatçıydı. “Artık zannatımı öğrendim. Daha hızlı çalışabilirim. Şimşek hızıyla.”

“Hem hızlı hem de iyi olarak mı?”

“Her ikisi de, lütfen nefesini tüketme, sevgili arkadaşım. Ben iyi olacağım.”

Jacopo Galli delici bir bakış attı.

“Olacak mısın? Hadi emin olalım bundan.”

Masanın bir gözünü açtı, ince deri bir iple sarılmış bir kâğıt tomarı çıkardı. Üstünde Michelangelo Buonarroti yazılıydı.

“İşte Piéta, Piccolomini sunağı, Brüjli Madonna için yaptığım üç sözleşme. Kalem al ve herbirinin en iyi şartlarını yazalım.”

Senyora Galli yanına geldi. “Dokor yataktan çıkmamanı emretmişti. Gücünü korumalısın.”

Jacopo başını kaldırdı, utangaç bir gülümseme ile “Ne için? Bu belki de eski dostumuza yapabileceğimiz son iyilik. Bilerek bu işe devam etmesine izin veremem.” Sonra sözleşmelere döndü. “Eğer Papa’yı tanıyorsam, işin hemen bitmesini isteyecektir. On yada daha fazla sene beklet. Paraya gelince de oldukça sıkı pazarlık yapacaktır, çünkü elindeki parayı ordu için kullanmak istiyor. Yirmi bin dükadan bir kuruş bile azına inme...”

Michelangelo, Galli diğer üç sözleşmeden bölümler okudukça yazdı. Birdenbire Galli bembeyaz oldu, öksürmeye başladı. İki uşağı onu yatağına taşıdı.

Michelangelo’ya hafif bir “Elveda” diledi. Elindeki kanlı bezi göstermemeye çalışıyordu.

Appartamento Borgia’ya yeniden girdiği zaman, Bramante’yi Papa ile ateşli bir konuşma yaparken buldu. Rahatsız hissetti kendisini, Bramante neden mozole için ayarlanmış saatte gelmişti? Kararda onun da mı fikri olacaktı?

O ve Sangallo diz çöktü. Asil bir şekilde karşılandılar. Bir odacı Julius’un önüne bir masa getirdi.

“Kutsal Baba’mız, açıklamama izin verirseniz...”

Papa dikkatle dinledi, sonra elini masaya sertçe vurdu.

“Bu hayal ettiğimden de iyi. Ruhumu tam olarak anlamışsın. Bramante, sen ne dersin? Roma’daki en güzel mozole olmayacak mı?”

“Bütün Hristiyan alemindeki en güzel mozole olacak efendimiz,” diye yanıtladı Bramante. Yeşil gözleri Michelangelo’ya kilitlenmişti.

“Buonarroti, Sangallo bana Carrara’dan kendi mermerlerini seçmek istediğini söyledi.”

“Taşın mükemmel olup olmadığına sadece ocaktayken karar verebiliyorum, Kutsal Babamız.”

“O zaman hemen yola çık. Taşları satın alabilmen için Alamanto Salviati sana bin düka ödeyecek.”

Bir an sessizlik oldu. Michelangelo saygılı bir şekilde, “Heykeltıraşlık için, Ekselansları?”

Bramante kaşlarını kaldırdı, sonra Julius’a baktı. “Bu taş ustası Majesteleri için çalışmanın yeterince büyük bir onur olduğunu düşünmüyor. Bu işten kar sağlamaya çalışıyor.”

Papa bir an düşündükten sonra:

“Mozole tatmin edici bir şekilde tamamlandığı zaman Papalık hazinesi sana on bin düka ödeyecek.”

Michelangelo yutkundu, Galli’nin sesi yankılanıyordu, “Yirmi bin dükadan bir kuruş eksik alma. Bu bile on senelik bir çalışma için az kalır.”

Ama Kutsal Papa ile nasıl pazarlık edebilirdi ki? Önerdiğinin iki katını nasıl isterdi? Özellikle de Bramante, yüzündeki bu alaycı ifade ile yanında dikilirken? On bin düka taşları alıp Roma'ya getirmeye yeter ancak. Ama bu heykelleri de yapmak istiyor! Heykellere öncelik verdi. Bramante'ye hızlıca baktı:

“Cömertsiniz, Kutsal Baba'mız. Şimdi tamamlama süresinden bahsedebilir miyim? En azından on senem...”

“İmkansız,” diye gürledi Papa. “Mozolemi görmek en büyük istediğim. Sana beş yıl süre tanıyorum.”

Michelangelo kalbinin yerinden çıkacağını hissetti. Aynen yanlışlıkla bir heykeli devirip kırdığında olduğu gibi. Beş yıl içinde kırk heykel? Bir yılda sekiz heykel? Musa'nın kendisi bile tek başına yaklaşık bir sene süresini alırdı. Tutsakların ve Muzafferlerin her bir figürü yarım sene, Havarî Paul...

Galli'ye gösterdiği inatçılıkta çenesi nasıl kilitlenmişse yine aynı şekilde kilitlendi, bir kişi para için yaptığı kadar zaman için pazarlık edemezdi Papa ile. Başarabilirdi... Jacopo Galli haklıydı, beş sene içerisinde kırk heykelli bir mozole yapmak insan kapasitesinin üzerindeydi. İnsan üstü bir başarı göstermesi gerekiyordu. İçinde on sıradan heykeltıraşın gücü vardı, gerekirse bu yüz olurdu. Bu onu öldürse bile beş yılda işi bitirecekti.

Saygıyla başını eğdi. “Hepsi istediğiniz gibi yapılacak Kutsal Baba'mız. Şimdi kararlaştırdığımıza göre sözleşmeyi yapabilir miyiz?”

Karşılığında tuhaf bir sessizlik aldı. Bramante başını boğaninkine benzer omzu üzerine indirmişti. Sangallo'nun

yüzü taş kesilmişti. Papa bakıyordu. Michelangelo'ya işkence gibi gelen bir süreden sonra, Julius yanıt verdi:

“Her şey ayarlandığına göre sen ve Sangallo St. Peter's'e gidip anıt için bir yer bakabilirsiniz.”

Sözleşme hakkında tek bir kelime edilmedi. Michelangelo sol elini göğsünün üzerine bastırdı, gömleğinin altında Jacopo Galli'nin kendisine dikte ettiği kâğıt duruyordu.

Papa'nın yüzüğünü öptü, kapıya yöneldi. Arkasından Papa, “Bir dakika, Bramante de sizinle gelsin ve tavsiye versin.”

Bazilikada neredeyse hiç yer yoktu. Böylesi bir mozole için kesinlikle alan bulunamazdı. Eğer onca sütunun arasına o kadar heykel yapılırsa yürünecek ya da nefes alınacak bir yer kalmayacaktı. Küçük pencerelerden de fazla ışık gelmiyordu. En azından bazilikada hareket etmeyi kısıtlayacak büyük bir engel oluşturuyordu. Dışarı çıktı, arka tarafta gezindi. Arka tarafta yarım kalan kubbeyi hatırladı. Sangallo ve Bramante, bir seksenlik tuğla duvarın önünde buluştular.

“Bu nedir, Sangallo?”

“Araştırmalarım göre burada antik bir Templum Probi varmış. Papa V. Nicholas yıktırmış ve piskoposun tahtı için bir tribüne başlanmış. Yapı yükselmeye başladığında ölmüş, bu nedenle şimdiye dek bu şekilde kalmış.”

Michelangelo duvarın önüne atladı, enini ve uzunluğunu adımlayarak ölçtü.

“Bu bir çözüm olabilir, burada mozole için yer bulunabilir. İstedığımız yükseklikte bir çatı inşa ederiz, iç duvarları alçılarız ve ışık için de pencereler yaparız, kare bir kubbe için de bazilika duvarından biraz alırız...”

“Ön şartları var,” dedi Bramante.

“Hayır yok,” diye atıldı Sangallo. “Eğreti bir çözümden çok daha iyi olur. Çatı genişliğe göre çok yüksekte olur, duvarlar da Sistine Kilisesi’nde olduğu gibi içe eğilimli olur.”

Hayal kırıklığına uğramış olan Michelangelo, “Ama, Sangallo bazilikayı kullanamayız.”

“Benimle gel.”

Çevrelerinde onlarca karışık yapı vardı. Bütün bunlar St Peter’s, 319’da Constantine tarafından ilk kez kurulduğundan beri inşa edilmiş olan yapılardı. Şapeller, koro alanları, sunaklar, kullanılan materyallerde bir karmaşa vardı: siyah tüf, krem rengi travertenler, kırmızı tuğla, koyu lav ve beyaz kireçtaşı ile karıştırılmış *peperino*.⁴

“Seninki kadar orijinal bir mozole için tamamen yeni bir yapı inşa etmeliyiz, mimarisi mozolenin kendinden doğmalı.”

Michelangelo’nun umutları yeniden yeşermeye başladı.

“Ben tasarlar ve Ekselansları ile görüşürüm. Mesela burada çürümekte olan mihrapları ve ahşap parçaları te-

4 Bir tür volkanik taş (ç.n.)

mizlersek yeterince alan elde edebiliriz. Şehirden bile görülebilir.”

Michelangelo Bramante'nin bakışlarının sırtında delik açtığını hissetti. Ne var ki arkasına döndüğünde Bramante'nin gözlerinin bu fikri kabul edercesine parladığını görünce şaşırdı.

“O zaman bu fikir senin de hoşuna gitti, Bramante?” diye sordu Michelangelo.

“Sangallo kesinlikle haklı. Burada güzel bir şapele ihtiyacımız var, etraftaki bütün pürüzler temizlenmeli.”

Sangallo keyiflenmişti. Michelangelo teşekkür etmek için Bramante'ye döndüğü zaman, mimarın gözlerinin opaklaştığını ağzının kenarında hafif bir seğirme oluştuğunu gördü.

Yedinci Bölüm

Papa

Carrara dağlarındayken asalet yıllarının bitmiş olduğunu bilmesine imkân yoktu. 1506'da Julius'un verdiği yeni yıl resepsiyonuna katılmak ve Ripa Grande'ye ulaştıkları zaman tekneleri boşaltmak için Roma'ya döndü. Ancak burada kendisi ile Papa arasında bir savaş başlamış olduğunu öğrendi. Bramante, Julius'u Sangallo'nun fikrinden caydırmış, onun yerine şapelin kaldırılacağı yerde yeni bir St. Peter's yükselmeye başlamıştı. Bu halk arasındaki yarışma sonucunda seçilen en iyi tasarımdı. Michelangelo, mozolesi için bir hazırlık göremedi. Papa'nın verdiği bütün parayı mermerleri satın almaya ve taşıtmaya kullanmıştı ama Papa bitmiş bir heykel görmeden başka bir ödeme yapmak istemiyordu. San Pietro Meydanı'nın arkasında ona tahsis ettiği ev için de onlarca düka kira ödemesi gerektiği bildirilmişti.

“Kirayı ödemedен önce Kutsal Babamızın bana ödeme yapmasını bekleyebilir miyim?” diye sordu.

Puslu bir Ocak günü yanında Piero Rosselli ile limana indi. Rosselli freskler için en iyi duvarı hazırlayabilecek bir duvar ustasıydı. Gençliğinde denizlere açılmış çilli bir suratı olan huysuz bir adamdı. Ocakların arasında uygun bir güverteye çıkmaya çalışıyormuş gibi yürüyordu.

“Bu akıntıyla kışları pek çok kere uğraştım,” dedi, gözleri Tiber’in kabarmış sularındaydı. “Bir teknenin buraya çıkması günler alır.”

Sangallo’nun evine geri döndü. O, ellerini şömine-nin önünde ısıtmaya çalışırken eski arkadaşı da Eski Bazilika’ya eklenecek yeni St. Peter’s’in çizimlerini gösteriyordu. Sangallo orijinal kilisenin yerini değiştirmek konusunda Sacred Kolej’den ve halktan gelen itirazları alt ettiğini düşünüyordu.

“O zaman Bramante’nin yarışı kazanacağını düşünmüyorsun?”

“Yeteneği var, Montorio’daki San Pietro’da bulunan Teppietto’su bir mücevher niteliğinde. Ama kilise yapma konusunda hiç tecrübesi yok.”

O sırada içeri Francesco Sangallo girdi, “Baba! Kral Titus’un eski sarayında büyük bir heykel bulmuşlar. Papa senin oraya gidip kazıyı denetlemenini istiyor.”

Santa Maria Maggiore’nin bahçesinde çoktan bir kalabalık toplanmıştı. Yarısı hâlâ toprak altında olan bir çukurdan sakallı bir başı ve devasa gövdesi bulunan bir heykel parıldadı. Bir kolu boyunca ve diğer omzuna dolanan bir yılan vardı; her iki yanında iki gencin kolları, başları ve omuzları çıkmıştı. Onları da aynı yılan sarmıştı.

Michelangelo'nun aklına Lorenzo'nun çalışma odasındaki ilk akşamı geldi.

“Bu Laocoon!” diye bağırdı Sangallo.

“Pliny'nin bahsettiği!” diye ekledi Michelangelo.

Heykel iki buçuk metre yüksekliğindeydi ve muhteşem bir görüntüsü vardı. Haber yayılmaya başladığında, bahçe, sokaklar ve Santa Maria Maggiore'nin merdivenleri yüksek rütbeli kilise adamları, tüccarlar, soylular ve ödüllü almak isteyen insanlarla doldu. Arazinin sahibi çiftçi heykeli bir kardinale dört yüz beş düka karşılığında satmış olduğunu duyurdu. Vatikan'ın Merasim Ustası, Paris de Grassis beş yüz düka önerdi. Çiftçi kabul etti. Paris de Grassis Sangallo'ya döndü. “Ekselansları onu hemen Papalık sarayına getirmeni istiyor,” dedi. Sonra Michelangelo'ya dönüp ekledi, “Bloğu incelemek için öğleden sonra senin de hazır bulunmanı istiyor.”

Papa, Laocoon'un Belvedere köşkünün kapalı terasına konulmasını emretti. Burası Papalık sarayının karşısındaki bir tepedeydi.

“Figürleri dikkatle incelemeni istiyorum, bana tek bir sü-tundan elde edilip edilmediğini söyleyeceksin.”

Michelangelo heykeli incelemeye başladı, önünü arkasını keskin gözleri ve hassas parmakları ile gözlemliyordu. Heykelin Rodoslu heykeltıraşlar tarafından bir araya getirilirildiği yerde dikey dört birleşim yeri vardı.

Belvedere'den ayrıldı. Jacopo Galli'nin bankasına doğru yürüdü. Galli'nin olmadığı bir Roma ne kadar farklı

görünüyordu, arkadaşının tavsiyesine şimdi ne kadar ihtiyaç duymaktaydı. Baldassare Balducci, bankanın yeni müdürüydü. Floransa'da bulunan ailesinin, Floransa kolonisindeki diğer aileler gibi Roma'ya yatırımları vardı. Balducci de zengin bir Roma ailesinin pek de güzel olmayan ama yüklü bir çeyizi olan kızıyla evlenme fırsatını kaçırmamıştı.

"Pazar günleri artık ne yapıyorsunuz, Balducci?"

Balducci'nin yüzü kızardı. "Eşimin ailesi ile geçiriyorum."

"Spor yapmayı özlemiyor musunuz?"

"Hâlâ ava gidiyorum... silahla. Bir banka sahibinin saygıdeğer biri olması gerekir."

"Ne tutuculuk! Sizi böyle geleneksel görmeyi ummuyordum."

Balducci iç geçirdi. "Hem zenginleşip hem de kendini eğlendiremezsin. Kişi gençliğini kadınlarla, orta yaşını parayla, yaşlılığını da bowlingle geçirmeli."

"Oldukça bilgeleşmişsiniz. Bana yüz düka borç verebilir misiniz?"

Rüzgârın getirdiği yağmura karşı durup üzerinde mermer yüklü gemilerin güverteye yaklaşma çabalarını izledi. Geminin burnu iki kere dalgaların altında kalmıştı. Tekne ve otuz dört vagon yüküne denk değerli yükü, kaba Tiber'in dibini boylayacak gibi duruyordu. Nehrin kenarında sıırıslıkla bir şekilde beklerken denizciler son

bir çaba ile halatları atıp tekneyi kenara bağladılar. Bu fırtınada yükü boşaltmak ise imkânsızdı. Nispeten daha küçük olan blokların taşınmasına kendisi de yardım etti. Akıntı teknenin halatlarını defalarca zorlamıştı. Ancak Sangallo yanında vinçle gelene kadar koca bloklar hareket ettirilemedi.

İş tamamlanmadan önce karanlık çöktü. Uyanık kalıp öfkeli fırtınanın sesini yükseltmesini dinledi. Sabah güverteye gittiği zaman Tiber'in taşmış olduğunu gördü.

Ripa Grance artık bir bataklıktı. Güzel mermer blokları çamurla ve sarı alüvyonla kaplanmıştı. Paçalarındaki kumları temizlemek için suya doğru zorlukla ilerledi. Aklına, en temiz ocağı ararken geçirdiği aylar, blokların dağın içinden alınmasını ve aşağı indirilmesini gözettiği günler geliyordu. Çizilip, parçalanmaması için yüklenene kadar başlarında beklemişti. Roma'da geçirdikleri sadece birkaç saatten sonra ne hâle gelmişlerdi?

Yağmurların dinip, Tiber'in geri çekilmesi üç gün aldı. Guffati'nin oğulları kendilerine ait arabayla gelip, blokların evin arka bahçesine taşınmasına yardımcı oldu. Michelangelo, Balducci'den ödünç aldığı parayla onların ücretlerini ödedi. Sonra sütunları sarmak için büyük bir tente ve birkaç kullanılmış mobilya satın aldı. Aralık'ın son gününde, ıslak ve lekelenmiş mermerlerinin ortasında masanın başına oturdu ve babasına bir mektup yazdı. Yanına da bir not ilişti. Babasından bu notu, Michelangelo çalışmasına kaldığı yerden devam edene kadar Signoria'nın el koyması üzerine Ferrara'daki çiftliğe giden Argiento'ya iletmesini istedi.

Argiento'nun gelişini beklerken, Sangallo, Cosimo adındaki yaşlı bir marangozu önerdi. Başı gümüşü saçlardan ince bir tabakayla örtülmüş nemli gözlere sahip bu adamın kalacak bir yere ihtiyacı vardı. Pişirdiği yemekler reçine ve talaşı andırıyordu. Ama Michelangelo'ya mozolenin iki katının ahşaptan modelini yaparak yardımda bulundu. Haftada iki kez genç Rosselli, Portico'daki balık pazarına gider, taze istiridye, midye, karides, mürrekkep balığı ve levrek alır, Michelangelo'nun şöminesi üzerinde *cacciucco* ya da balık yahnisi yapardı. Üç adam baharatlı *orégano* sosunu silip süpürürdü.

Ocak, İsveç demiri, kestane odunu satın alırken kullanacağı yüz düka için tekrar Balducci'yi ziyaret etmesi gerekti.

"İkinci bir borç vermekte sorun görmüyorum. Ama senin daha derin bir çukura çekilmeni de istemiyorum. Bu işten ne zaman para kazanmaya başlayacağını düşünüyorsun?"

"Julius için bir şeyler yontmaya başlar başlamaz. Ama öncelikle birkaç bas-blok yapmam gerekiyor. Argiento'yu ve Duomo atölyesinden bir taş ustasını buraya getirmeyi düşünüyorum. O zaman Musa'yı yapmaya başlayabilirim..."

"Ama bu aylar alır! O zamana kadar ne ile geçinmeyi düşünüyorsun? Mantıklı ol, Papa'ya git. Kötü bir veznedardan ne koparabiliyorsan onu al."

Eve döndü, Cosimo'nun mozole için yaptığı ahşap modelin ölçümünü yaptı. Sonra eline mermeri alıp üç mas-

ke bunları hattatlığa ait çizgilerle süsledi. Şimdiye kadar üç destek bloğu olmuştu. Argiento mektubuna cevap vermedi. Duomo'daki taş ustası da gelemedi. Sangallo Papa'dan para istemek için iyi bir zaman olmadığını düşünüyordu.

“Kutsal Babamız St. Peter's'le ilgili planları inceliyor. Kazanan Mart'ın ilk günü açıklanacak. O zaman seni Ekselanslarına götürürüm.”

Ama Mart'ın ilk günü geldiğinde Sangallo'ların evine sessizlik çöktü. Michelangelo eve vardığında, terk edilmiş bir hâlde buldu, zanaatkârlar bile çalışmaya gelmemişti. Sangallo, karısı ve oğlu birbirlerine sokulmuş oturuyorlardı. Sanki evde birisi ölmüş gibiydi.

“Bu nasıl olabilir?” diye bağırdı Michelangelo. Sen Papa'nın resmi mimarisin. En eski ve en sadık arkadaşlarından birisin.”

“Sadece dedikoduları duydum: Papa'nın etrafındaki Romalılar Floransalılardan nefret ediyorlarmış, ama Urbino'yu sevdikleri için Bramante'ye de yakınlık duyuyorlarmış. Bazıları da Kutsal Baba'mızı güldürüp, eğlen-diriyormuş...”

“Şaklabanlar! Muhteşem kiliseler inşa ediyorlar mı peki?”
“Kendilerini sevdireyorlar.”

“Leo Baglioni'den gerçeği öğreneceğim.”

Baglioni yüzüne gerçek bir şaşkınlıkla baktı. “Gerçek mi? Gerçeği bilmiyor musun? Gel benimle.”

Bramante, Vatikan'a yakın bir yerden, Borgo'dan eski bir saray satın aldı. Onu yıktırıp basit şıklıkta yeniden inşa ettirdi. Ev Roma'daki önemli insanlarla dolup taşıyordu: Vatikan'dan saray mensupları, Kilise'den prensler, soylular, profesörler, sanatçılar, bankacılar ve tüccarlar. Bramante ilgi odağı oldu, bütün gözler ona çevrilmişti ve herkes ona hayrandı. Kırmızı yüzü ışıldıyor, yeşil gözleri zafer heyecanıyla yanıyordu.

Leo Baglioni, Michelangelo'yu geniş bir çalışma odasına aldı. Duvarlarda ve çalışma masalarının üzerinde Bramante'ye ait yeni St. Peter's'in çizimleri duruyordu. Michelangelo yutkundu: Floransa katedralini sönük bırakacak gösterişli bir binaydı. Yine de şık, şiirsel bir tasarımı ve asil bir konsepti vardı. Sangallo'nun kare yapı üzerine yerleştirilen bir çatıdan oluşan Bizans yapısı bunun yanında sıkıcı ve kale benzeri bir şeye dönüşüyordu.

Michelangelo artık gerçeği görmüştü: Ne Floansalılardan nefret eden Romalılarla alakalıydı ne de Bramante'nin eğlendirici bir insan olmasıyla alakası vardı. Yetenekle alakalıydı. St. Peter's her açıdan daha güzel ve daha modern di.

"Sangallo'nun adına üzüldüm," dedi ciddiyetle, "ama bu bir yarışmaydı kimsenin aklında kazananla ilgili bir şüphe yok. Eğer sen Papa olsaydın ne yapardın? Komisyonu arkadaşına verip daha başlanmadan modası geçen bir yapı mı isterdin? Ya da yeni gelen ve Hristiyanlık âleminin en güzel kilisesini yapacak olan kişiye mi verirdin?"

Michelangelo cevap vermedi. Merdivenlerden uçarak indi, Borgo'ya çıktı. Nefessiz kalana kadar Leonine

Duvarı'nın etrafında dolaştı. Eğer o, Michelangelo Buonarroti, Papa II. Julius olsaydı, o da Bramante'nin planını seçmek zorunda kalırdı. Genişletilmiş meydanlardan ve kaldırım ile döşenmiş sokakların yapabileceğinden çok daha görkemli ve yeni bir çağ başlatabilecek bir yapıydı.

O gece soğuk yatağında uykusuz bir şekilde uzanırken ve her seferinde son soluğunu alıyormuşçasına horlayan Cosimo'nun horultularını dinlerken, Bramante'nin Papa onları mozole için yer aramaya gönderdiği andan itibaren bunu planladığını fark etti. Sangallo'nun ayrı bir bina fikriyle Michelangelo'nun görkemli mozole fikrini kendi amaçları doğrultusunda kullandı ve yeni katedral için alacağı komisyonu kesinleştirdi.

Bramante'nin St. Peter's'i bir mozole için mutlaka görkemli bir yer olacaktı. Ancak Bramante kilisesinde böyle bir şeye izin verir miydi? Övgüleri ve dikkatleri Michelangelo Buonarroti ile paylaşmaya istekli olur muydu?

2

Mart ayının ortalarına doğru güneş yüzünü gösterdi. Michelangelo, yaptığı üç devasa sütunu Guffatti ailesinin yardımıyla dik pozisyona getirdi. Yakında fazla kısımları atıp Musa ve Tutsaklar heykeline başlayabilecekti. Nisan'ın başında Papa ve Bramante'nin 18 Nisan'da yeni katedralin temelini atacaklarını duydu. Paris de Grassis protokolü hazırlamakla meşguldü. İşçiler Papa'nın inip ilk taşı kutsayacağı çukuru kazarlarken Michelangelo, eski kutsal bazilikanın yeni yapıya dâhil edilmediğini gördü. Ayrıca yeni kiliseye yer açılması için yıkılacaktı. Hoşnutsuzluğunu yüksek sesle dile getirdi. Sütunları ve

antik oymaları çok seviyordu. Roma'daki Hristiyanlığın ilk tapınağının yok edilmesini kutsal şeylere hürmetsizlik olarak görüyordu. Kiminle karşılaşırsa karşılaşsın bu konudan bahsetti. Ta ki Leo Baglioni onu, Bramante'nin nahoş dalkavuklarının saldırıyı kesmezse Papa'dan önce kendi mozolesini inşa etmek zorunda kalacağı tehdidine karşı uyarıncaya dek.

"Senin Tiber'e atılmanı istemem politikadan anlamayan genç arkadaşım," diyerek güldü Leo.

Carrara'daki teknelerin sahibi olan adamdan bir mektup aldı. Mermerlerin bulunduğu diğer bir postanın Ripa Grande'ye Mayıs'ın ilk günlerinde geleceğini yazıyordu. Mermerler gönderilmeden önce Michelangelo'nun ödemeyi yapması gerekiyordu. O kadar dükası kalmamıştı. Yıkanıp Papalık sarayına gitti. Gür sakalı kakım⁵ kürkünden yapılmış yüksek yakasından fışkıran Papa Julius küçük taht odasındaydı. Yanında en sevdiği mücevhercisi vardı. Julius adama dönüp bağırdı.

"Büyük ya da küçük olsun taşlar için bir *baiocco*⁶ daha ödemek istemiyorum."

Michelangelo sarraf çıkana ve Papa bir nebze sakinleşene kadar bekledi ve sonra öne çıkıp;

"Kutsal Babamız mermerleriniz yolda, tekne ücreti mermerler buraya taşınmadan önce ödenmeli. Faturayı karşılayacak ödeneğim kalmadı. Sütunları almak için biraz daha para verebilir miydiniz?"

5 Sansargillerden etçil bir hayvan (ç.n.)

6 Papalık devletinde kullanılan para birimi (ç.n.)

“Pazartesi gel,” diye kısa bir cevap verip sustu.

Bahar güneşinde açan sarı çiçekleriyle Roma güzel bir yerdi ama Michelangelo bunların hiçbirini göremiyor başında fırtınalar kopuyordu. Bir tüccar gibi kovulmuştu! Niçin! Sanatçı, yetenekli bir tüccardan ibaret olduğu için mi? Ama Papa onun, İtalya’daki en iyi mermer ustası olduğunu söylemişti.

Hikâyesini Baglioni’ye anlattı. Kutsal Baba’daki bu değişikliğin sebebini bilip bilmediğini ona da sordu. Leo gerçeği saklayamadı.

“Bramante, Papa’yı kişinin kendi mezarını yaptırmasının uğursuzluk getireceği konusunda ikna etti. Zamana bırakılması gereken bu şey ölümü yakınlaştıracabilirdi.”

Michelangelo ahşap bir sandalyeye çöktü, zorlukla nefes alıyordu.

“Ne yapmalıyım?”

“Pazartesi tekrar git. Hiçbir şey olmamış gibi davran.”

Pazartesi tekrar gitti. Sonra Salı, Çarşamba günü, Perşembe günü. Her defasında huzura kabul ediliyor soğuk bir şekilde karşılanıyor ve geri gelmesi söyleniyordu. Cuma günü Papalık sarayındaki muhafız onu geri çevirdi. Sıcak bir öğle vakti olmasına rağmen Michelangelo baştan ayağa buz kesti. Bir yanlış anlaşılma olduğunu düşünerek tekrar saraya girmeyi denedi. Yolu kesildi. O sırada Papa’nın kuzeni Lucca Piskoposu geldi.

“Senin sorunun ne?” diye muhafıza bağırdı. “Üstat Buonarroti’yi tanımıyor musun?”

“Tanıyorum Ekselansları.”

“O zaman neden onu geri gönderiyorsun?”

“Affedersiniz ekselansları, böyle bir emir aldım.”

Michelangelo eve doğru yürüdü omuzları sarsılıyordu. Zihni alevler içindeydi. Adımlarını hızlandırdı. Evin kapısını kilitleyip şu satırları karaladı:

“Çok değerli Babamız, bugün emirleriniz doğrultusunda saraydan geri çevrildim; bu nedenle, eğer beni isterseniz Roma’dan başka yerlerde aramalısınız.”

Mektubunu Papa’nın uşağı Messer Agustino’ya yazdı. Cosimo’yu bulması için bir komşu çocuğunu gönderdi. Yaşlı adam koşarak geldi.

“Cosimo, bu akşam Roma’dan ayrılmak zorundayım. Yarın birini bul bu eşyaları kapat.”

O akşam Porta del Popola’da bir at kiralayıp Floransa’ya yola çıktı. Roma’yı ilk gördüğü yer olan şehrin kuzey çıkışında geri dönüp uyuyan şehre son bir kez baktı. Yüzyıllardır süren bir kan davası sonunda ortaya çıkmış bir Toskana sözünü aklına getirdi bu manzara:

“Roma’ya giden sersem, evdeki sersemi geçer.”

İkinci günün ilk saatlerinde Poggibonsi’deki bir hanın önünde atından indi. Daha önce Torrigiani’nin yarım bıraktığı St. Francis’i tamamlamak için Siena’ya giderken de burada mola vermişti. Atların gürültüsünü duyduğunda duvarın yanındaki bir küvette banyo yapmaktaydı. Dönüp baktığında Baglioni’yi beş ulağın başında

buldu. Çok koşmuş olan atları dinleniyordu. Terden sı-
rılıslam olan yüzü ile titiz arkadaşına bakıyordu. Kıya-
fetleri tozdan renk değiştirmişti.

“Leo! Seni Poggibonsi’ye hangi rüzgâr attı?”

“Sen! Kutsal Baba, arkadaş olduğumuzu biliyor. Beni
gönderdi o yüzden.”

Michelangelo, Papa’nın gardiyanlığını yapan silahlı beş
adama baktı.

“Ne? .. Ben Floransa’ya dönüyorum...”

“Hayır, dönmüyorsun!” Baglioni atından indi, gözünün
önündeki saçları temizledi ve heybesinden bir parşömen
kâğıdı çıkardı. “Bu Papa Julius’tan bir mektup. İtibar-
sızlık suçundan dolayı yakalanıp Roma’ya getirilmeni
emrediyor...”

“Onun huzurundan kovulmayı hak etmedim ben.”

“Her şey düzelecek.”

“Şüphelerim var.”

“Kutsal Baba’nın sözü var.”

“Kutsal Baba’nın kötü bir hafızası var.”

Atlılardan cüsseli olanı, “Bağlayalım mı, Efendi Baglio-
ni?” diye sordu. “Kendi semerinin üzerine atabiliriz onu.”

“Güç kullanmam emredilmedi. Michelangelo, Papa’nın
beklettiği ilk kişi sen değilsin. Eğer Julius “Bekle!” di-
yorsa bekleyeceksin. Bu bir gün de sürebilir, bir ay da,
bir yıl da.”

“Floransa’ya temelli dönüyorum.”

“Temelli değil. Kimse Papa’yı askıda bırakamaz! Yemin ediyorum ki Papa olanlardan ötürü üzüntü duyuyor. Geri dönüp işini tamamlamanı istiyor.”

“Kimsenin bana pislikmişim gibi davranmasına müsaade etmem.”

“Papa herhangi bir kimse değil.” Leo biraz daha yaklaştı böylece atlılar ne söylediğini duyamıyordu, “Bravo! Floransalı Marzocco gibisin. Ama artık özgürlüğünü teyit ettiğine göre, geri dön. Beni zor durumda bırakma.”

Michelangelo sessizdi; Baglioni hep iyi bir arkadaş olmuştu. Ama kendine olan saygısı ne olacaktı? Kimse bir diğerine onurundan vazgeçmesini söylememeliydi. Leo’ya böyle söyledi. Baglioni’nin yüzü ciddileşti.

“Bir Papa’yı geri çevirmek mümkün değil. Göreceksin. Er ya da geç. İlerde daha kötü olacak. Bir arkadaşın olarak onun iradesine karşı gelmemeni öneriyorum. Nasıl kazanabilirsin ki?”

Michelangelo başını eğdi, gözlerini kısıp ayağının altındaki kumların oluşturduğu desenleri incelemeye koyuldu.

“Bilmiyorum, Leo... Ama şimdi dönersem her şeyimi kaybederim. Evimi ve sözleşmemi geri almak için Floransa’ya geri dönüyorum. Ama eğer isterse Papa’nın mozolesini yaparım... Signoria kulesinin gölgesine.”

Babası onu gördüğüne mutlu olmadı; Michelangelo'yu Roma'da Papa'dan yüklüce para kazanırken hayal ediyordu. Caddeye bakan odasına geçip, Taddei'nin Hanımımız heykelini çalışma platformunun üzerine yerleştirdi. Duomo'daki atölyede tutulan Havarî Matthew mermerini kontrol etti ve hâlâ bitmemiş olan bronz Davut'unu eve getirdi. Boyacılar Salonundaki tablosu oradan kadırılmış Palazzo della Signoria'nın Büyük Salon'undaki galeride köknar bir çerçeve içerisine asılmıştı.

Poggibonsi hanının bahçesinde olanların yayılması sadece birkaç saati aldı. Granacci ile akşam yemeği için Rustici'nin stüdyosuna gittiği zaman bir kahraman gibi karşılandı.

"Papa sana ne büyük bir komplimanda bulunmuş!" diye bağırdı Botticelli. Julius'un amcası Papa IV. Sixtus için Sistine Kilisesi'ndeki freskleri boyamıştı kendisi. "Peşinden silahlı bir birlik yollamak. Hangi sanatçının başına gelmiştir?"

"Asla," diye homurdandı Il Cronaca. "Sanatçı birbirine benzer. Biri kaybolursa yerini bir başkası alır."

"Ama Papa sanatçıyı bir birey olarak tanımlamıştı, 'Yetenek ve hünerleri onda bulunduğu şekliyle bir başkasında bulunamaz.' dememiş miydi?" diye heyecanla ekledi Rustici.

"Başka ne yapabilirdim?" diye bağırdı. "Vatikan'a girişim yasaklanmıştı..." Bu sırada Granacci eline bir kadeh içki tutuşturdu.

Ertesi sabah, Michelangelo, başkaldırısının Floransa hükümeti tarafından hoş karşılanmadığını öğrendi. Ofisine girdiği zaman Gonfaloniere Soderi'nin yüzü çok ciddiye.

“Yaptığın şey konusunda çok kaygılıyım. Roma’da, Papa’nın heykeltıraşı olarak Floransa’ya çok yardımın dokunabilirdi. Ona karşı gelerek bizim için tehlike yaratmış oldun. Savonarola’dan beri Papa’ya karşı gelen ilk Floransalısin. Kaderinizin aynı olmasından korkuyorum.”

“Meydanda asılıp sonra da yakılacağımı mı düşünüyorsun?” Elinde olmadan titredi.

Soderini ilk defa gülümsedi.

“Sapkınlık suçu işlemedi, sadece itaatsizlik etti. Ama sonunda Papa kendi istediğini yaptıracak.”

“Gonfaloniere, tek isteğim Floransa’ya yerleşmek. Yarın Havari Matthew’ü yapmaya başlıyorum. Böylece evimi geri alabileceğim.”

Soderini’nin yüzü üzerindeki gömlek kadar sarardı.

“Floransa artık senin sözleşmeni yenileyemez. Ekselansları bunu kişisel bir hakaret olarak görebilir. Bu aralar kimse sana Papa’nın düşmanlığına maruz kalmadan iş veremez, Doni, Pitti ya da Taddei. Ya mozoleyi bitireceksin ya da Kutsal Baba’mız seni serbest bırakacak.”

“Var olan sözleşmeleri tamamlamam seni zor durumda bırakır mı?”

“Davut’u bitir. Paris’teki elçimiz heykel eline geçmediği için kralın sinirlendiğini yazıyor.”

“Ya Banyo Yapanlar? Freski yapabilir miyim?”

Soderini başını kaldırdı. “Büyük Salon’a gitmedin mi?”

“Uşak doğruca odanıza getirdi.”

“O zaman oraya bir gidelim.”

Doğruca Leonardo da Vinci’nin Anghiari çalışmasını sürdürdüğü Konsey platformunun doğu bölümüne gittiler. İstemsiz bir hareketle elinin tersiyle ağzını kapattı.

“Aman Tanrım olamaz.”

Leonardo freskinin alt kısmı tamamen harap olmuştu, renkler sanki çok güçlü bir mıknatısla çekilmiş gibi aşağı doğru akmıştı: Atlar, mızraklar, ağaçlar, kayalar, renklerin ayırt edilemez bir kaosu hâlinde aşağı sürüklenmişti.

Bütün düşmanlık, kavgalar, kin Leonardo’nun muhteşem duvar resmini çözen maddeye maruz kalmışçasına yok olup gitti. Koca bir yılını büyük bir uğraş vererek yaptığı böylesi bir çalışmayı kaybeden sanatçı için sadece derin bir üzüntü duydu. Nerede yanlış yapılmıştı? Toskana’lılar yüzlerce yıldır fresk ustasıydı. Soderini’nin omzuna dokunduğunu hissetti.

“Gonfaloniere, nasıl oldu bu?”

“Leonardo antik ısı ile boyama işini canlandırmak istiyordu. Pliny’den tarifi aldı, çözücü olarak mum, karışımı sertleştirmek için de tutkal kullandı. Bitirdiği zaman zeminde ateş yakarak ısı kullandı. Santa Maria Novella’da bulunan daha küçük boyutlu bir duvar resminde uygulayıp iyi sonuçlar aldığını söylemişti. Ama bu resim yedi metrelik bir çalışma ve üst kısımları ısıtabilmek için alevi

körüklemesi gerekti. Alt taraftaki yüksek ısı buradaki mumun erimesine yol açtı... ve beraberinde bütün boyaları da aşağı çekti.”

Leonardo, San Giovanni’de yaşıyordu. Kapıyı çaldı. Bir uşak çıktı. Geniş, aydınlık bir tavanı olan, sanat eserleri, müzik aletleri, şark halıları bulunan bir odaya alındı. Leonardo çin kırmızısı bir robdöşambr giymiş, büyük boyutlu bir not defterine yazı yazmaktaydı. Başını kaldırınca Michelangelo’yu gördü. Defteri bir çekmeceye kaldırıp üzerini kilitledi. Fiesole yakınlarında yaptığı bir uçuş denemesindeki kazadan kalan bir aksaklıkla yanına geldi. Parıldayan güzelliği sönmüş, gözlerine melankoli yerleşmişti.

“Leonardo, Signoria’dan geliyorum. Freskine ne kadar üzüldüğümü bilmeni isterim. Ben de hayatımdan bir seneyi heba ettim. Bu yüzden nasıl hissettiğini anlayabiliyorum.”

“Çok kibarsın.” Leonardo’nun sesi soğuktu.

“Ama gelmemin asıl amacı bu değil. Senden kabalığım için ... özür dilemek istiyorum. Sen ve Milano’daki heykelin hakkında söylediğim kötü sözler için..”

“Kışkırtılmıştın. Ben de mermer yontucular hakkında küçük düşürücü şeyler söyledim.”

Leonardo’nun buzları çözülmeye başlamış, mermer gibi olan yüzüne renk gelmişti.

“Sen burada yokken Banyo Yapanlar tablona baktım. Tam anlamıyla muhteşem. Çizimini yaptım, Davut’unkini yaptığım gibi. Floransa’nın ihtişamı olacak.”

“Bilemiyorum. Senin Anghiari Savaşı’nın benimkinin yanında gerçekleşmeyeceği için bütün isteğimi kaybettim.”

Gonfaloniere Soderini, iki gün sonra Michelangelo’yu çağırdı. Papa’dan gelen mektubu okuyacaktı. Papa, Signoria’dan Michelangelo Buonarroti’nin hemen Roma’ya gönderilmesini talep ediyordu.

“Kuzeye doğru devam etmem daha iyi olacakmış,” diye mırıldanarak cevap verdi Michelangelo. “Belki Fransa’ya. O zaman sizin sorumluluğunuzdan çıkmış olacaktım.”

“Papa’dan kaçamazsın. Onun kolu bütün Avrupa’ya uzanır.”

“Floransa’ya geldiğimden beri neden Kutsal Baba’mız için bu kadar değerli hâle geldim. Beni Roma’da kapıdan çeviriyordu.”

“Çünkü sen Roma’dayken görmezden gelinebilecek bir işçiydin. Onun hizmetini reddettiğin an, dünyadaki en çok istenen sanatçısı oldun. Onu fazla zorlama.”

“Ben kimseyi zorlamıyorum,” diye öfkeyle bağırdı Michelangelo; “sadece rahat bırakılmak istiyorum.”

“Çok geç. Bu Julius’un hizmetine girmeden önceydi.”

Bir sonraki postada Piero Rosselli’den aldığı mektup, alnına düşen buklelerin başında yılanlar gibi dans ettiği hissi uyandırdı. Papa işine devam etmesi için onu Roma’da istemiyordu çünkü Bramante mozole yapımının ölümünü hızlandıracağına onu tam olarak ikna etmişti. Papa

cenapları, artık Michelangelo'nun Sistine Kilisesi'nin kubbesini boyamasını istiyordu. İtalya'daki en çirkin, en kullanışsız ve eksik planlanmış yapı. Rosselli'nin satırlarını tekrar tekrar okudu.

“Geçen Pazar gecesi, Papa akşam yemeğindeyken, Bramante’yi çağırıp: ‘Sangallo yarın Floransa’ya gidecek, Michelangelo ile dönecek.’ Bramante: ‘Papa’mız, böylesi bir şey yapamaz. Ben Michelangelo ile görüştüm, şapel işini alamayacağını, kendisini sadece heykeltıraşlığa adanmış olduğunu, resimle ilgisi olmadığını söyledi.’ dedi. ‘Bu işi üstlenecek cesareti yok sanırım, sadece küçük tablolar yapmış. Ve bunlar görüş çizgisinin yukarısına yapılacak resimler, yerde çalışmaya pek benzemez.’

Papa da: ‘Eğer gelmezse, bana karşı hata eder, bu nedenle geleceğine eminim.’ Bunun üzerine ben de ayağa kalkıp, eminim sen de benim için böyle bir şey yapardın, şöyle dedim: ‘Papa hazretleri, Bramante, Michelangelo ile tek kelime etmedi. Eğer doğruyu söylüyorsa başımı vurun...’ ”

Michelangelo bağırarak, “Ben mi Bramante ile konuşmuşum? Ne büyük bir yalan! Neden Papa’ya böyle bir hikâye anlatmak istesin ki?”

Mektup Michelangelo’yu içinden çıkamayacağı bir telaşa düşürdü. Hiç çalışmıyordu. Settignano’ya çıktı. Ya konuşmadan oturuyor ya da Topolino’larla birlikte taş kesiyordu. Bir ara Contessina ve Ridolfi’yi ziyarete gitti. Bebek Nicolo artık beş yaşındaydı, kendisine mermerin nasıl uçurulacağını öğretmesini ısrarla istiyordu. Mareşal’in bronzunu tamamlamak ve cilalamak için sa-

atlerce uğraştı. Defalarca Büyük Salon'a gidip freskinden ilham almak için bekledi. Gonfaloniere Soderini onu çağırmadan önce bile Temmuz'un başında güneyden gelen rüzgârların önündeki yaşamı harap edeceğini biliyordu. Soderini Papa'nın resmî yazısını okumaya başladı:

"Heykeltıraş Michelangelo, bize bir sebep sunmadan, kaprisli davranarak işi bırakmıştır. Aldığım bilgilere göre dönmekten korkmaktadır. Böyle bir dehanın tabiatından haberimiz olduğu için ona öfkeli değiliz. Bu sebeple, kaygılarını bir kanara bırakıp, onu bizim adımıza ikna edeceğinize güveniyoruz. Eğer bize dönerse, bir zarara uğramayacak, Papa'nın iyiliklerinden daha önce faydalanmış olduğu gibi aynen faydalanmaya devam edecektir."

Soderini mektubu bıraktı. Pavia Kardinali'ne kendi el yazısı ile bir mektup yazdıracağım, senin güvenliğini temin edecek. Bu seni tatmin eder mi?"

"Hayır. Dün akşam Salviati'de, Tommaso di Tolfo adında Floransalı bir tüccarla tanıştım. Türkiye'de yaşıyor. Oraya gidip Sultan için çalışma fırsatım var."

Kardeşi Lionardo, Settignano'daki arazilerinin olduğu yerde buluşmaya çağırdı Michelangelo'yu. Lionardo, nehrin Buonarroti'lere ait tarafında Michelangelo da Topolino tarafında oturuyordu. Küçük derede ayaklarını serinletmeye çalışıyorlardı.

"Michelangelo sana yardım etmek istiyorum."

"Nasıl?"

“Önceki senelerde hata yaptığımı kabul ediyorum. Sen haklıydın. Br j’deki Merdivendeki Meryem çalışmanı gördüm. Roma’daki kardeşlerimiz Pi ta’ndan övgü ile bahsediyorlar. Sen de Tanrı’ya tapıyordun. Sana karşı olan hatalarım için beni affet.”

“Affedildin, Lionardo.”

“Sana söylemeliyim ki Papa Tanrı’nın yeryüzündeki elçisidir. Papa cenaplarına karşı gelmen Tanrı’ya karşı gelmen demektir.”

“Savonarola’nın VI. Alexandre ile çatıştığı doğru muydu?”

Lionardo başlığını gözlerini örtecek şekilde aşağıya indirdi. “Savonarola itaatsizlik etti. Papa hakkında ne düşünürsek düşünelim, o St. Peter’s’ten geliyor. Eğer her birimiz onu eleştirmeye kalkarsak Kilise kaosa sürüklenir.”

“Papalar yüksek makama getirilmiş birer insan, Lionardo. Neyin doğru olduğunu düşünüyorsam onu yapmam gerekiyor.”

“Tanrı’nın seni cezalandıracağından korkmuyor musun?”

Michelangelo karşı kıyıdaki kardeşine baktı. “Kişinin cesareti önemlidir. Tanrı’nın kölelikten çok özgürlüğü sevdiğine inanıyorum.”

“Haklı olmalısın.” dedi Lionardo. Başını  ne eğmişti. “ yle olmasa böyle heykeller yapmana izin vermezdi.”

Lionardo ayağa kalktı. Tepeye  ıkıp Buonarroti hanesine doğru yürüdü. Michelangelo da karşı tarafta Topo-

lino'ların evine doğru gidiyordu. Tepeye ulaştıklarında dönüp birbirlerine el salladılar. Birbirlerini bir daha hiç görmeyeceklerdi. Onun adına korku duymayan tek kişi Contessina idi. Papa Julius'a saygı duymuyordu. Yönetici bir ailenin kızı olarak dünyada ön sıralara getirildikleri şehirden kovulduklarını, ailesinin çabalarından nasiple-nip onları sever görünen insanlar tarafından evinin yağ-malandığını, kayınpederinin Signoria'da sallandırıldığını görmüştü ve sekiz senedir de bir köy evinde sürgün ha-yatı yaşıyordu. Otoriteye olan saygısı azalmaktaydı.

Kocası bu hislerini paylaşmıyordu. Ridolfi, Roma'ya git-mek istemekteydi. Bu nedenle Papa'yı üzmemekten kaçınıyordu.

"İstemeyerek de olsa bir daha buraya gelmemeni rica edeceğim Buonarroti. Papa'nın bundan haberi olacaktır. Kardinal Giovanni aracılığıyla Papa bizim son umudumuz. Bunu tehlikeye atmamamız gerekiyor."

Contessina kısık bir sesle, "Michelangelo buraya Floransa'daki konumunu tehlikeye atma ihtimali olduğu zamanlarda bile geldi. Sen Roma'daki pozisyonunu kaybedeceğin zamanda mı gelmeyecek?"

"Benim konumum değil, Contessina, bizim. Eğer Papa bize geri dönerse... her şeyden öte Buonarroti'nin bir zanaati var, Floransa'dan kovulsa bile gittiği yerde iş bulabilir. Roma bizim gidebileceğimiz tek yer. Bizim hayatımız ve oğullarımızın hayatı ona bağlı. Bu çok tehlikeli bir durum."

“Bu dünyaya gelmiş olmak bile başlı başına bir tehlike zaten,” dedi Michelangelo’ya bakarak.

“Bir daha gelmeyeceğim Mösyö Ridolfi, ailenizi korumanız lazım. Düşüncesizlik ettim.” dedi Michelangelo.

4

Ağustos’un sonlarına doğru Papa şövalyelerden ve soylulardan oluşan beş yüz kişilik bir ordu ile Roma’dan ayrıldı. Orvieto’ya geldiği zaman ona yeğeni Urbino Dükü de katıldı. Kan akıtmadan Perugia’yı fethettiler. Şehrin başında Kardinal Giovanni de’ Medici bırakılmıştı. Papa’ya daha sonra Mantua’lı Markiz Gonzaga da eğitimli ordusu ile katıldı. O sırada düşman Vedeniklilerin elinde olan Rimini’ye yaklaşmadan Apennine’yi geçtiler. Rouen Kardinali’ne rüşvet vererek Bolonya’yı korumak için askerlerini göndermesini sağladılar. Üç yeğenine kardihal başlığı verileceği sözünü almıştı ve Bolonya yöneticisi Giovanni Bentivoglio’yu halkın önünde aforoz etti. Bolonyalılar, Bentivaoglio’yu sürgüne gönderdiler ve Julius, Bolonya’nın üzerine yürüdü.

Yine de bunların hiçbiri Papa’nın başıboş dolaşan heykeltıraşını unutmasını sağlamadı. Signoria’nın diğer sekiz üyesi tarafından desteklenen Soderini, Michelangelo, Palazzo della Signoria’ya girer girmez bağırmaya başladı:

“Fransa kralının bile göze alamayacağı bir işe kalkışıp Papa’yla müsabakaya giriştin. Senin adına Papa ile savaş girmek istemiyoruz! Papa cenapları Roma’da bazı işler yapmanı istiyor. Aklını başına devşir ve git.”

Michelangelo yenildiğini anlamıştı. Aslında bunu Papa haftalar önce Umbria'ya sefere çıktığı ve fethettiği, sonra da Emilia'ya geçtiği zamandan beri biliyordu. Sokaktaki Floransalılar o geçerken başını çeviriyordu artık. Papa'nın dostluğuna ihtiyaç duyan Floransa fetihlerinde yardımcı olması için paralı asker bile göndermişti. Onların arasında Michelangelo'nun kardeşi Sigismondo da bulunuyordu. Kimse Papa'nın büyümüş ve kendinden emin ordusunun Apennine'leri geçip kendilerine saldırmasını istemiyordu. Signoria ve bütün Floransalılar Michelangelo'nun Papa'ya geri gönderilmesinde hemfikirdi. Onun için sonuçları ne olursa olsun.

Haklıydılar. Floransa galip geldi. Bolonya'ya gidecek Papa cenaplarıyla arasını olabildiğince düzeltecekti. Soderini onu terk etmedi. Kardeşi olan Volterra Kardinali'ne yazdığı bir mektubu Michelangelo'ya vermişti. O da Papa'nın yanındaydı.

“Bu mektubu bulunduran kişi, heykeltıraş Michelangelo, Papa cenaplarının isteği üzerinde size gönderilmiştir. Size onun iyi bir adam olduğunun teminatını veririz. Sanatının İtalya'da, belki de dünya üzerinde eşi benzeri yoktur. Bunun yanında tavırları ve karakteri de ince olup kişi ondan her istediğini alabilir. Ona karşı yumuşak ve anlayışlı olunduğu zaman yapabilecekleri herkesi şaşırtacak düzeydedir. Adı geçen Michelangelo için size teminat veririm.”

Ancak artık Kasım gelmişti. Bolonya sokakları saray mensupları, askerler ve Papa'nın sarayını dolduran rengârenk kıyafetlere bürünmüş yabancılarla doluydu. Maggiore Meydanı'nda bir tel kafeste bekletiliyordu. Bordello Sokağı'ndaki bir evden çıkarken görülmüştü.

Michelangelo himaye mektubunu Volterra Kardinali'ne götürecek bir ulak buldu. Sonra San Petrioni'ye çıkıp Âdem'in Yaratılışı, Cennet'ten Kovulma, Habil ile Kabil'in taştan heykellerine saygı ile baktı. Bu figürleri yapma hayallerinden ne kadar da uzaktaydı! Ayinin düzenlendiği kiliseye girdi. İçeride Papa'nın Roma'dan gelen hizmetkârlarından biri onu tanıdı.

“Mösyö Buonarroti, Papa cenapları sabırsızlıkla sizi bekliyor.”

Papa akşam yemeğindeydi. Etrafı yirmi dört kardinalle, ordudan genarallerle, soylular, şövalyeler ve prenslerle çevrelenmişti. Yemek salonunda neredeyse yüz kişi vardı. Michelangelo'ya Volterra Kardinali tarafından gönderilen bir piskopos eşlik etmekteydi. Kendisi hasta olduğu için gelememişti. Papa onu görünce sustu. Onunla beraber salonun geri kalanı da sessizliğe büründü. Michelangelo, Papa'nın büyük sandalyesinin yanında, masanın baş köşesinde ayakta bekliyordu. İki adam birbirine baktı, her ikisinin gözleri de ateşle parıldıyordu. Michelangelo omuzlarını geriye attı. Eğilmeyi reddetmişti. Söze başlayan Papa oldu.

“Çok geç kaldın. Gelip seni görmek zorunda kaldık!” Michelangelo bunun doğru olduğunu düşündü, Papa onun katettiğinden daha fazla yol katetmişti. İnatla, “Kutsal Baba'mız, Paskalya haftası Roma'da gördüğüm muameleyi hak etmedim.”

Salondaki sessizlik derinleşti. Michelangelo adına söze girmek isteyen piskopos bir adım öne çıktı.

“Papa cenapları, kişi sanatçıların bu huyuna karşı hoşgörülü olmalı. Genelde zanaatlerinin dışında pek bir şey bilmezler, görgüden de yoksun olurlar.”

Julius hiddetle sandalyesinden kalktı, gök gürültüsünü andıran bir sesle:

“Benim bile söylemeyeceğim şeyleri dile getirmeye nasıl cüret edersin? Asıl görgüsüz sensin!”

Piskopos şaşkına döndü, hareket edemiyordu. Papa işaret verdi. Onlarca görevli korkudan donmuş olan piskoposu tutup hızla odadan dışarı çıkardılar. Bir Papa’nın halk önünde dileyebileceği en büyük özürü duyduktan sonra Michelangelo diz çöktü, Papa’nın yüzüğünü öptü ve mırıldanarak kendi özürlerini dile getirdi. Sonrasında Papa onu kutsayıp: “Yarın karargâhıma gel. İşlerini ayarlayacağız.”

Şafak vakti, Aldovandini’nin kütüphanesine gitti. Daha önceki iki sefer sebebiyle Papa’ya elçi olarak gönderilmişti ve Papa tarafından Kırklar Meclisi’nin yönetici bir üyesi olarak seçilmişti. Yemek salonunda olanları hatırladıkça gülmeden edemiyordu. Açık teni ve gülen gözleriyle Michelangelo’nun on sene öncesinden hatırladığı gibi gençti.

“Birbirinize çok benziyorsunuz.” dedi. “Sen ve Julius. İkiniz de korkutucu mükemmelliğe sahipsiniz. Eminim, yedi ay boyunca ona karşı geldikten sonra papayı azarlayacak, senden başka bir adam Hristiyanlık âleminde yoktur. Sana saygı duyduğuna şüphe yok.”

Aldovandini’nin Kasım sonu soğuğuna karşı getirmiş olduğu esmer şekerle tatlandırılmış sıcak suyu içiyordu.

“Papa’mız benimle ne yapmayı planlıyor sence?”

“Çalıştırmayı.”

“Nerede?”

“Bir şey düşünecektir. Bizimle kalacaksın ne de olsa değil mi?”

Michelangelo zevkle kabul etti. Ardından yemeğe oturdular:

“Yeğenin Marco nasıl?”

“Oldukça iyi. Yeni bir kızı var, iki yaz önce Ağustos ortası tatili sırasında Rimini’de buldu.”

“Ya Clarissa?”

“Bentivoglio’lu amcalarından biri onu evlat edindi... Giovanni Bentivoglio ile kaçmak zorunda kaldığı zaman villasını iyi bir kira karşılığında Papa’nın saray mensuplarından birine verdi.”

“Onu nerede bulacağımı biliyor musun?”

“Sanırım Via di Mezzo di San Martino’da sanırım. Orada dairesi var.”

“Bana müsaade eder misin?”

Aldovandini ayağa kalktı, “Aşk ve öksürük saklanamaz.” diye mırıldanıyordu.

San Martino Meydanı’na bakan evinin kapısına çıktı, arkasında turuncu ışık yayan yağ lambaları vardı, yüzü kürk başlığı olan bir kıyafetle çevrelenmişti. Sessizce birbirlerine baktılar. Aynen Papa ile bakıştıkları gibi. Onu

ilk gördüğü zamanı hatırladı. Henüz on dokuz yaşında, ince, altın saçlı, yumuşak tavırları, kıvraklığı, boynunun, omuzlarının ve göğsünün güzelliği Botticelli'nin Simonetta'sını andırıyordu. Artık otuz bir yaşındaydı, olgunluğun verimli zirvesindeydi, sadece biraz kilo almıştı, ışıltısı azalmıştı. Yine de görkemli vücudunu her zerresine kadar hissetmekteydi. Aynı ses tonuyla konuşmaktaydı, kulaklarındaki zonklama kelimeleri birbirinden ayırt etmesini zorlaştırıyordu.

“Sana son söylediğim şey, Bolonya'nın kavşak noktasında olduğuydu. İçeri gel.”

Michelangelo'yu iki mangalla ısınan küçük bir bekleme odasına aldı, sonra ona döndü. Michelangelo, kürklü elbisesinin altındaki vücudunu sardı. Kürk dolayısıyla bedeni sıcaktı. Yanına çekti ve kendisine boyun eğen dudaklarını öptü. Kadın mırıldandı:

“Birbirimizi istemenin doğal bir şey olduğunu söylediğim zaman bir oğlan çocuğu gibi kızarmıştın.”

“Sanatçılar aşktan başka bir şey bilmezler, arkadaşım Granacci aşkı yoldan çıkma olarak tanımlar.”

“Sen nasıl tanımlarsın?”

“Sana olan hislerimi mi?”

“Evet.”

“Fırtına gibi... insanın bedenini kayalık kanyonlara sürükleyen, akıntı boyunca alıp götüren...”

“Ya sonra?”

“... artık konuşamıyorum...”

Bornoz çözüldü, omuzlarından aşağıya kaydı. Kollarını kaldırdı, birkaç tokayı da çıkarıp attı saçlarının beline dökülmesine izin verdi. Tavrılarında şehvet yoktu, ama hatırında kalan tatlılık vardı sanki aşk onun doğal tabiatıydı.

Sonrasında kaliteli yünle doldurulmuş, mavi kumaşların arasında uzandılar.

“Fırtına mı? ..” diye dalga geçti.

“... ama sonra adamı denize sürükler.”

“Aşk buldun mu?”

“Senden beri bulamadım.”

“Roma’da da uygun kadınlar var.”

“Yedi bin. Arkadaşım Balducci her Pazar akşamı sayardı.”

“Onları istemedin mi?”

“Benim tarzım değildi.”

“Bana hiç sonelerini göstermedin.”

“Bir tanesi ipekböceği ile ilgiliydi:

“Benim miydi, şu kabarık pösteki

Elbiselere dokunup işlenmiş...

Onun güzel bağrında bulunmak ne büyük mutluluktur!

Gün boyu bana sıkıca sarılır!

Ağırlığını taşıyan pabuçları olaydım keşke

Yollar yağmurla ıslandığı zaman ayaklarından öpeydim

Satırların tadını çıkarıyordu.

“Güzel bir göğsüm olduğunu nereden biliyordun? Beni sadece kıyafetli gördün.”

“Benim zanaatımı unutmuşsun.”

“Ya ikinci sone?”

Michelangelo ıztırap dolu sonesinden birkaç satır okudu:

“Şu çiçekten çelenk ne bahtiyardır
Ustaca örülmüş altın saçlarına sarılırken
Her bir çiçek öne doğru atılır
Kaşını ilk öpen olmak istercesine”

“Muhteşem bir heykeltıraş olduğunu duydum; gezginler senin Pieta ve Davut’undan bahsediyor. Aynı zamanda şairsin de.”

“Ustam Benivieni bunu söylediğini duysa şaşırırdı.”

Konuşmayı bıraktılar, yeniden beraberlerdi.

Clarissa, kulağına bir şeyler fısıldamaya başladı. Michelangelo yüzünü boynunda ve omuzlarında gezdiriyordu. Omuzları geniş ve taş ocaklarında çizimlerini yapmaya gittiği adamlarınki gibi güçlüydü, “Aşk uğruna âşık olmak... Ne kadar mükemmel. Marco’ya yakınlığım vardı, Bentivoglio sadece eğlendirilmek isterdi. Yarın günah çıkarmak için kiliseye gideceğim ama bu aşkın günah olduğuna inanmıyorum.”

“Aşk Tanrı icat etti. Bu güzel bir şey.”

“Şeytan bizi baştan çıkarıyor olabilir mi?”

“Şeytan insanın icadı.”

“Şeytan yok mu?”

“Çirkinlik şeytandır.”

5

Julius'un Reno Nehri kıyısındaki ordugâhına ulaştı. Ağır bir kar yağışı vardı. Julius boynuna kadar çıkardığı pal-tosu ve kocaman kürküne sarılmış, kulaklarını ve alnı-nı kapatan bir başlık içinde birlikleri denetlemekteydi. Askerlerin durumundan hoşnut kalmadığı çok açıktı. Askerlerine “hırsızlar ve hainler” diyerek kaba bir dille hitap etmekteydi.

Aldovandini ona Papa ile ilgili hikâyeler anlatıyordu; hayranları onun askerî yaşama uygun yaratılmış olduğunu söylerdi, çünkü kötü hava koşullarına rağmen uzun saatler boyunca onunla uğraşır, aynı zorluklara katlanı-r, olmadık küfürler ederdi. Bu hâliyle Eski Ahit'teki peygamberler gibi bir aşağı bir yukarı fırtına gibi eser, emirler yağdırır, birlikleri ona “Papa cenapları, sizi birlik komutanımız gibi görüyoruz.” derlerdi.

Julius çadırına döndü, sıcak kürklere sarılmıştı. Saray mensupları ve kardinaller tahtın etrafını sardı.

“Buonarroti, benim için hangi heykeli yapacağını düşünüyordum. Devasa bronz bir heykel. Seremoni kıyafetle-rim ve üçlü tacımla birlikte...”

“Bronz!” acılı bir çığlıktı. Papa'nın onu bronza mahkûm edeceği aklının köşesinden bile geçmemişti. Bolonya'ya hiç dönmemeliydi. Karşı çıktı:

“Benim zanaatim değil!”

Çadırdaki askerler ve piskoposlar arasında önceki gün yemek salonunda yaşandığı türden bir sessizlik yaşandı. Papa’nın yüzü öfkeden kıpkırmızı kesildi.

“Fransız Maréchal de Gié için bronz bir Davut hazırladığını duyduk. Ona gelince zanaatin oluyor da, kendi piskoposuna gelince zanaatin olmuyor mu?”

“Papa cenapları, Floransa’ya yapmak zorunda olduğum bir hizmet olması dolayısıyla yaptım.”

“İşte! Bu heykeli de Papa’ya bir hizmetin olarak yapacaksınız!”

“Kutsal Baba’mız kötü bir heykel oldu, tamamlanmadı bile. Dökümle, tamamlanmasıyla ilgili bir bilgim yok...”

“Yeter!” Papa’nın yüzü öfkeyle bağırırken çok canlı görünüyordu. “Yedi ay boyunca bana karşı gelmen yetmedi, şimdi bir de emrime karşı mı geliyorsun? Hâlâ benim irademe karşı çıkıyorsun. İflah olmaz bir adamsın!”

“Bir mermer yontucu olarak öyle değilimdir, Kutsal Babamız. İzin verin mermerlerimin başına geçeyim, o zaman emriniz altında en çok çalışan hizmetliniz olacağım.”

“Ültime vermeyi kesmeni emrediyorum Buonarroti. Ben Roma’ya döndükten sonra San Petronia’da Bolonyalıların tapınabileceği bronz bir heykelimi istiyorum. Şimdi gidip bir yer bul. Senin için bir niş inşa edeceğiz, olabildiğince geniş olacak. Ona sığacak şekilde görkemli bir bronz yapacaksın!”

Michelangelo mermerlerine geri dönebilmek için bu bronz heykeli yapmak zorunda olduğunu anladı. Yine de yedi aylık isyanının karşısında çok da kötü bir ceza olmamıştı.

Öğle vakti, Papa'nın karargahına geri döndü.

"Buraya ne büyüklükte bir heykel sığdırabilirsin?" diye sordu Julius.

"Oturan bir figür için, üç dört metre gerekecektir."

"Ne kadar tutar?"

"Sanırım bin düka için bu heykeli yapabilirim, ama benim zanaatım değil dolayısıyla sorumluluğunu alamam."

"Güzel bir hâle gelene kadar tekrar tekrar dök, seni mutlu edecek bir miktar vereceğim."

"Kutsal Babamız beni ancak, bronz sizi tatmin edecek noktaya ulaştıktan sonra mermerle çalışmama izin vererek mutlu edebilirsiniz. Eğer Ekselansları bunun sözünü verebilirlerse, bronz modele dört elle sarılacağım."

"Papa pazarlık yapmaz!" diye bağırdı Julius. "Haftaya bugün çizimlerini getireceksin. Çık dışarı!"

Aşağılanmış bir hâlde Clarissa'nın Via di Mezzo di Martino'daki evine gitti. Clarissa fuşya bir elbise giymişti, yakası açıktı ve beline pembe bir kuşak bağlanmıştı. Başında da mücevherlerden oluşan bir taç vardı. Michelangelo'nun solgun ve yaralı yüzüne baktı, burnunun içeri çökmüş kısmından öptü. Uyuşmuş olan zihnine ve bedenine geri döndüğünü hissediyordu Michelangelo.

“Bugün bir şeyler yedin mi?” diye sordu.

“Sadece azar.”

“Ateşte sıcak su var. Seni rahatlatacak bir duş almak ister misin?”

“Teşekkür ederim.”

“Mutfakta alabilirsin, o sırada ben de sana yiyecek bir şeyler bulurum. Sırtını da ben yıkarım.”

“Hiç sırtımı yıkatmadım.”

“Hiç yapmadığın pek çok şey olduğu o kadar açık ki.”

“Ve hiç yapmayacağım.”

“Çok üzgünsün. Papa’dan ne haberler var?”

Leonardo’nun Milano’da yaptığı kadar büyük bir bronz heykel istediğini anlattı. Böyle bir heykelin dökülmesi imkânsızdı.

“Çizimleri yapman ne kadar vaktini alacak?”

“Julius’u memnun edecek kadar mı? Bir saat...”

“O zaman bütün bir hafta serbest olacaksın.”

Oval bir küvetin içine sıcak suyu doldurdu, bir parça kokulu sabun verdi. Kıyafetlerini mutfakta çıkarıp temkinli bir şekilde sıcak suya girdi. Sonra rahatladığını gösterir bir şekilde bacaklarını uzattı.

“Haftayı neden burada harcamıyorsun? Sadece ikimiz oluruz. Kimse burada olduğunu bilmediği için seni rahatsız da etmez.”

“Sadece aşkla geçecek bir hafta. Bu mümkün mü? Kil ya da bronz düşünmeden?”

“Ben kil ya da bronz olmadığımı göre?”

Sabunlu kolarıyla Clarissa’ya uzandı.

“Bunca yıldır kadın formunun heykel için değersiz olduğunu söyledim. Yanılmışım. Sen dünyadaki en güzel vücuda sahipsin.”

“Bir kere hatasız bir şekilde yontulmuş olduğumu söylemiştin.”

“Pembe Crestole mermerinden. Ben iyi bir heykeltıraşım. Ama senin gibisini asla yapamam.”

“Beni anladın ama.”

Yumuşak melodili bir sesle güldü. Bu ses yaşadığı aşığılanmanın son kırıntılarını da aldı götürdü.

“Kendini şöminenin önünde kurulayabilirsin.”

Clarissa onu ikinci bir havluyla sarana, her yerini kıpkırmızı olana kadar ovmuştu. Sonrasında ince doğranmış dana eti ve bezelyeden oluşan yemeğe oturdular.

“Ganfrancesco Aldovandi’ye haber göndermeliyim. Onun evinde kalmam için davet etmişti.”

Bir an gerildi Clarissa. Aklından sildiği geçmişle yeniden yüzleşiyor gibiydi.

“Önemli değil arkadaşım. On sene öncesinde de seni istediğimi biliyordum.”

Vücudu gevşedi, kedilere has zerafetini yeniden kazandı. Masada karşısında oturuyorken yüzünü ellerinin içine almıştı. Kocaman gözlerle Michelangelo'ya bakmaktaydı. Michelangelo aç bir kurt gibi yemek yiyordu. Tatmin olmuş bir hâlde sandalyesini geriye attı, alevlerin ellerini ve yüzünü yalaması için şömineye döndü. Clarissa, yerinden kalkıp Michelangelo'nun dizinin dibine oturdu. Kıyafetinden hissedilen vücudu Michelangelo'yu şöminede yanan odunlardan daha fazla sardı.

“Hiçbir kadın kendisini böyle arzulamama sebep olmadı, bu nasıl açıklanabilir?”

“Aşk açıklanamaz.” Arkasını döndü, uzun ve ince kollarını Michelangelo'nun boynuna sardı. “Keyfini çıkarırsın.”

“Ve hayran kalırsın,” diye mırıldandı. Michelangelo kahkahalara boğuldu. “Eminim Papa bana böylesi bir iyiliği yapmayı düşünmedi. Ama...”

Haftanın geri kalan son gününde, tatlı bir dermansızlık hissediyordu, vücudunun bir parçasını hissetmek için çaba göstermesi gerekmekteydi. Dünya kaygılarından uzak bir şekilde eline kalem kâğıt aldı. Ellерinin çizim yapmak istememesine hayret ediyordu. Dante'den şu satırlar aklına geldi:

“Ne üzerindeyken örtülerin

Ne de altında, üne kavuşmaz

Hayatını sürdüren kişi ardında bir iz bırakır

Bu iz ya havadaki sis ya da denizdeki köpüktür.”

Bir an aklına Appartamento Borgia'da beyaz kıyafetleriyle oturmuş olan Papa geldi. Parmakları hareket etmeye başladı. Saatlerce Julius için deneme çizimleri yaptı. Papa'nın sol bacağı uzanmış, sağ bacağı içe çekilmiş, destek almak için bir kaideye oturtulmuş halde kolları kutsanmak için uzatılmıştı ve elinde katı bir şey tutmaktaydı. Kıyafeti Papa'nın ayaklarını dahi kapatacaktı. Bu da Michelangelo neredeyse dört metre bronz kıyafet yapması anlamına geliyordu. Parmakları ve yüz ifadesi görülebilir şekilde olmalıydı.

"Papa'nın yüzünü nasıl yapacaksın? Kutsal Babamız yüzünün benzediğini görmedikçe mutlu olmayacak."

"Kıyafetten sonra en nefret ettiğim şey portre yapmak. Arkadaşım Jacopo Galli'nin de dediği gibi, tatlı yiyecekten sonra acı sos geliyor."

Belirlenen saatte Papa'nın huzuruna çıktı. Elindeki çizimler onu mutlu etmişti.

"Görüyorsun ki Buonarroti, ben haklıydım. Bronz heykeller yapabiliyorsun."

"Affınıza sığınıyorum, Papa cenapları, bu bronz değil, karakalem. Ama elimden gelenin en iyisini yapacağım ve Roma'daki mermerlerime döneceğim. Şimdi hazinedarınız bana biraz ödeme yapabilirse ben de gerekli olan malzemeleri alayım."

Julius, Papalık hazinedarı Messer Carlino'ya döndü. "Buonarroti'ye ihtiyacı olan ne varsa vereceksin."

Soluk benizli, ince dudaklı hazinedar göğsünden çıkardığı yüz dükayı uzattı. Michelangelo'da sadece birkaç kilo-

metre uzaktaki Ferrara'da olan Argiento'ya bir ulak gönderdi. Signoria'nın yeni teşrifatçısı Manfredi'ye de bir not yazdı. Duomo'da çalıştırılmakta olan bronz dökümcüleri Lapo ve Lotti'nin, kendisine Bolonya'da yardım etmek üzere gönderilmelerini istedi. Cömert bir ücret verecekti.

Toskanalılar Caddesi'ndeki Via de' Toschi'de bulunan ahırdan bozma bir ev kiraladı. Yüksek tavanı, taşduvarları vardı ve pürüzlü bir şekilde turuncuya boyanmıştı. Arka tarafta bir bahçesi ve yemek pişirebileceği bir şöminesi bulunuyordu. Duvarlar yüzlerce yıldır boya yüzü görmemiş gibiydi. Ama Roma'daki evinden farklı olarak kuruydu ve duvarlarda su lekeleri yoktu. İkinci durağı kullanılmış mobilya satan dükkânlar oldu. Bunlardan birinde Prato çift kişilik yatağını buldu. Her iki yanında ve ayak ucunda hem sandık hem de sıra olarak görev yapan alçak tahta kısım vardı. Yatağın yanında güneşlik ile eski ve topak topak ama temiz bir halı da geldi. Bunun yanı sıra bir mutfak masası ve boyanmamış sandalyeler aldı.

Argiento Ferrara'dan geldi. Michelangelo, baharda Roma'ya çağırdığında abisinin çiftliğini bırakıp gelemediğini anlattı. Şömineyi ve mutfağı hazırladı.

Duvarları ve yerleri ovalarken bronz dökmeyi öğrenmek istediğini söyledi Michelangelo'ya.

Lapo ve Lotti Floransa'da aldıkları ücretten daha fazla kazanma umuduyla iki gün sonra geldiler. Kırk bir yaşındaki Lapo bedensel olarak Michelangelo'dan çok daha küçüktü ve öylesine dürüst görünüyordu ki, Michelangelo ona satın alma işlerini verdi. Balmumu, kil, bez parçaları ve döküm ocağı için tuğla alacaktı. Antonio

Pollaiuolo'nun atölyesinde kuyumcu çırağı olarak çalışmış olan Lotti ise zayıf, mor yanaklı, işine bağlı kırk sekiz yaşında bir zanatkardı. Floransa ağır silahlarının başında döküm ustası olarak çalışmıştı.

Prato gerdek yatağı Tanrı'nın bir lütfuydu; Lapo malzemeleri, Argiento da yiyecek ve mutfak malzemelerini aldıktan sonra yüz düka tükendi. Dört adam aynı yatakta yatıyordu. Bu durumdan sadece Argiento hoşnut olmamıştı:

“Her şey o kadar pahalı ki! Dükkânlar saray erkanı ve rahiplerle dolu, benim gibi fakir bir adama kimse bakmıyor.”

“Sabır Argiento, Messer Carlino'dan biraz daha para isteyeceğim. Sonra seni berbere götüreceğim ve yeni bir gömlek alacağım.”

“Değmez,” dedi Argiento. Kırılmamış bir koyuna benziyordu. “Berberler iki katını alır.”

Messer Carlino kara kara gözlerle Michelangelo'nun ricasını dinledi.

“Avamdan diğer pek çok kişi gibi Buonarroti, Papalık hazinedarının rolünü yanlış anlamışsın. Benim işim para vermek değil, para vermeyi reddetmenin yollarını bulmaktır.” dedi.

Michelangelo inatçı bir tavırla, “Bu heykeli yapmayı ben istemedim. Sırf masrafların bin düka tutacağını söylediyimi işittin. Papa cenapları da bana ödeme yapılmasını emretti. Ödeneği olmayan bir atölyede bronz heykel dökmem.”

“Daha önce verdiğim yüz dükayı ne yaptın?”

“Seni ilgilendirmez. Papa beni mutlu etmeye yetecek kadar para vereceğini söylemişti.”

“Dünyada buna yetecek kadar para yok,” diye soğuk bir cevap verdi Carlino.

Michelangelo'nun gözü karardı, hazinedarı sert bir Toskano deyimiyle iğneledi. Ürken Carlino'ya alt dudağını ısırtmıştı.

“Bana yüz düka vermezsen, Papa'ya gidip beni heykeli bırakmaya zorladığını bildireceğim.” diye devam etti Michelangelo.

“Bana ilk yüz dükayla yaptığın alışverişin faturasını ve şimdiki alacağını nereye harcayacağını bildiren bir yazı getir. Papa'nın hesabını doğru bir şekilde tutmalıyım.”

“Bahçıvan köpeği gibisin, ne lahanayı yiyorsun ne de başkasının yemesine izin veriyorsun.”

Silik bir gülümseme hazinedarın gözlerinden dudağının ucuna kaydı. “İnsanların benden nefret etmesini sağlamak benim işim. O zaman olabildiğince az gelirler.”

“Geri geleceğim.”

Önu sakinleştiren Lapo oldu. “Ne harcadığımı hatırlıyorum. Faturaları ben yazarım.”

Michelangelo Maggiore Meydanı'na, sonra bankacıların evleri ve Bolonya Üniversitesi ile kuşatılmış San Petronio boyunca yürüdü. Borgo Salamo'yu geçip, San Domeni-

co Meydanı'nın güney doğusuna vardı. Sabah ayininden sonra ağır bir kokuyla dolmuş olan kilisede doğruca Dell'Arca mermer sarkofajına doğru ilerledi.

Kendi tombul, kartal gibi kanatları olan köylü oğlunu görünce gülümsedi. Kollarında Bolonya'nın modelini tutan St. Petronius'u sevgiyle okşadı. Bir bilge ve azizin yüzünü andırıyordu. Eğilip St. Proculus'un temiz, beyaz kristallerini koklamak istedi. Birden doğruldu. St. Proculus iki parçaya ayrılmış ve sonrasında acemice tamir görmüştü.

Birinin ona baktığını hissetti. Hızla döndü, başının üst tarafı altına göre daha dar, yumurta kafalı, göğsünü örten eski püskü bir gömlek giymiş, kolları ve omuzları Bolonya toprağından dolayı turuncuya dönmüş bir adamdı.

"Vincenzo!"

"Bolonya'ya hoş geldin."

"Seni hain, bu heykellerden birini kıracağına yemin etmiştin."

"Kırıldığı gün, köyde tuğla yapıyordum, bunu kanıtlayabilirim."

"Bunun icabına sen baktın."

"Tekrar olabilir. Askerler Emilia'yı terk ettiği gün Julius'a yapacağın heykelin eriyeceğini söyleyen kötü kalpli insanlar var."

Michelangelo bembeyaz oldu. "Eğer Papa cenaplarına söylersem, seni asıp meydanda sallandırır."

“Beni mi? Benim gibi dini bütün birisi? Eğilip önünde haç çıkarmayı planlıyorum. Bu tehditi yöneltenler diğer heykeltıraşlar.”

6

Başlamadan bitirmesine sebep olabilecek büyük bir öfke ile işine sarıldı. Neyin dökümünün yapılacağını bilen Lapo ve Lotti, balmumu modelin altındaki armatürle ve büyütülmüş kil modellerle ilgili teknik bilgiler sağlıyordu. Ahırdan bozma soğuk odada beraber çalıştılar. Argiento’nun yaktığı ateş sadece küçük bir alanı ısıtmaktaydı. Havalarda ısındığı zaman daha önce mermer figürlerini yonttuğu San Petronio’nun arka bahçesine geçebilecekti. Lapo ve Lotti dört metrelik dev döküm ocağını kurdukları zaman böylesi bir alana zaten ihtiyacı olacaktı.

Aldovandini ona modeller gönderdi, etrafta da Papa Julius’a benzeyen bu adamların iyi bir ücreti hak ettiği dedikodusunu yayıyordu. Michelangelo sabahdan akşama kadar çizim yaptı, Argiento yemek ve temizlik işleriyle ilgilendi. Lapo malzemeleri satın almaya, Lotti de malzemeleri küçük bir ocakta test etmeye devam etti.

Toskanalılar iştahın yedikçe açılacağını söylerdi; Michelangelo da buna benzer şekilde ustalığın çalışmakla geliştiğini gördü. Kil modelleri otantik heykeller olarak düşünmese de çalışmaya devam ettikçe tabiatının kötü işler çıkarmasına izin vermediğini anladı. Bronz heykellerden ne kadar nefret etse de düştüğü çukurdan çıkmak için Papa’ya en güzel bronz heykellerden birini yapmaya mecburdu. İki katı zamanını alsaydı da bunu yapmalıydı.

Papa ne Bolonya'da ne de Roma'da hak ettiği gibi davranmıştı. Ama sırf bu nedenden ötürü bırakıp gitmeye hakkı yoktu. Eğer dev bronzu bitirirse hem kendisi hem de Buonarroti ismi onur kazanacaktı. Eğer Papa'yı mutlu edemiyorsa ya da mermerden aldığı yaratıcılık zevkini duymuyorsa bunlar ikincil öneme sahipti. Kendi doğrularının kurbanıydı. Bu doğrular da hiçbir şey yapmak istemediği zamanlarda bile onu en iyisini yapmaya zorluyordu.

Tek eğlencesi Clarissa idi. Bazen karanlık çöktükten sonra da çalışmaya devam ediyor, mum ışığında çizim ve modelleme yapıyordu. Böylece haftada birkaç günü Clarissa ile geçirebilmekteydi. Saat kaçta giderse gitsin yemeği şöminenin yanında ısıtılmaya hazır beklerdi. Oval şekilli küvet de dolu olurdu.

Çıkan kaburgalarını gördükten sonra, "Çok yemek yemiyorsun," dedi. "Argiento kötü bir aşçı mı?"

"Bunun sebebi daha çok Papalık hazinedarı tarafından üç defa geri çevrilmem. Ücretimin yanlış hesaplandığını söylüyor, ama Luppo harcadığı her kuruşu yazıyor."

"Akşam yemeği için her gece buraya gelemes misin? En azından günde bir öğün yemiş olursun."

Kelimeleri kendi kulaklarında yankılanınca gülmeye başladı.

"Karı gibi konuştum. Bolonya'da şöyle bir söz vardır: "Eşler ve rüzgâr gerekli kötülüklerdir."

Kollarını Clarissa'ya doladı, sıcak dudaklarını öptü.

“Ama sanatçılar evlenmez mi?” diye sordu.

“Sanatçı her yerde yaşar. En çok bu kadar yaklaşabilirim.”

Öpücüğüne karşılık verdi. “Bundan sonra ciddi şeylerden bahsetmeyeceğiz. Burada sadece mutlu olmanı istiyorum.”

“Sözüne Papa’dan daha sadık olursan iyi edersin.”

“Ben sana âşığım. Bu da sözümü tutmamı kolaylaştırıyor.”

“Umarım dört metrelik heykelini gördüğünde o da o kadar sevinir ki bana âşık olur. Sadece bu sayede mermerlerimi geri alabilirim.”

“Bu kadar özeller mi?”

“Sen ne kadar güzelsen, benim gerçek aşkım! Gözlerin kumrununkiler kadar yumuşak, peçenin ardından kısmen görülürler; gururla yükselen boynun asil bir şekilde süslenmiş; zarif göğsün zambakların arasında beslenen iki orman tanrısı... her parçan güzel, hiçbir kusurun yok. Aynı benim mermer sütunlarım gibi...”

Düzensiz aralıklarla evden, Futa Pass üzerinden yollanmış mektuplar geliyordu. Michelangelo ailesinden gelen haberleri dört gözle beklerdi ama genelde para istenirdi kendisinden. Lodovico, Pozzolatico’da bir çiftlik bulmuştu. İyi gelir getirecek bir yerdi ama kaporası hemen verilmeliydi. Michelangelo beş yüz hiç olmazsa üç yüz florin gönderebilir miydi? Porta Rossa yakınlara-

rındaki bir yün dükkânında çalışmakta olan Buonarroto ve Giovansimone'den şöyle ifadeler bulunan mektuplar alıyordu sürekli olarak: "Bize bir dükkân bulacağına söz vermiştin. Artık bir başkasının yanında çalışmaktan bıktık. Çok para kazanmak istiyoruz."

Kendi kendine söyleniyordu, "Ben de istiyorum," diğer üç çırak yatakta otururken Michelangelo battaniyelere sarınıp ailesine cevap yazdı:

"Floransa'ya gelir gelmez, kendi başınıza çalışabileceğiniz bir iş bulacağım. Çiftlik için gerekli depozitoyu da bulmaya çalışacağım. Paskalya perhizinin ortalarına gelmeden bronz heykeli dönebileceğimi düşünüyorum; dua edin ki güzel sonuçlansın; eğer öyle olursa Papa'yla aram iyi olacaktır..."

Saatlerce, Julius'un peşinden dolaşıp onun farklı açılardan duruşlarını çiziyordu: Ayin yaparken, tören yürüyüşündeysen, ilgi odağıysen, öfkeyle bağırırken, saray erkânının şakalarına yüksek perdeden gülerken, Avrupa'dan gelen heyetleri kabul ederken... Bu çalışmaları giysisi altında Papa'nın bütün kaslarını, kemiklerini, sinirlerini ezberleyene kadar sürdürdü. Sonra her bir karakteristik pozun balmumu ya da kilden modelini yapmak için ahırdan bozma evine dönerdi.

"Buonarroti ne zaman eserini göreceğim?" diye katedraldeki yılbaşı ayininden dönerken sordu.

"Sarayı ne kadar daha burada tutacağımı bilmiyorum, Roma'ya dönmem gerekiyor. Hazır olduğunda beni bilgilendir, ben de atöylene geleyim."

Bu sözün şevklendirdiği Michelangelo, Lapo, Lotti ve Argiento gece gündüz çalışıp dört metre yüksekliğinde ahşap bir armatür inşa ettiler, sonra yavaş yavaş kil eklediler ve bronzun döküleceği bir model elde ettiler. Papa'nın büyük tahtında oturmuş bir kolunu havaya kaldırmış, sol ayağını uzatmış çıplak figürünü elde etmişti. Önünde beliren Julius'un gerçek figüründen hoşnuttu. Bu figür boyutunun büyüklüğünde, kompozisyon, hatlar ve hareket yönünden gerçeğine benziyordu. Lotti ve Argiento'nun kendisi için inşa ettiği modelin kopyasını yaparken büyük keten kumaş parçaları ile çalıştı. Altındaki öfkeli figürü kapatmamak için Papa'nın resmî kıyafetlerini yaparken olabildiğince çok çalıştı. Heyecanlı bir şekilde, günde 20 saat çalışıyor sonra kendini yatağa, Argiento ile Lotti'nin arasına atıyordu. Ocak'ın üçüncü haftası Papa'yı davet etti:

“Papa hazretleri atölyeme gelebilir, model onun onaylaması için hazır durumda.”

“Harikulade! Bugün geleceğim.”

“Teşekkür ederim, hazinedarınızı da getirebilir misiniz? Kendisi Bolonez sosislerinden heykel yaptığımı düşünmekte.”

Julius öğleden sonra geldi. Yanında Messer Carlino da vardı. Michelangelo rahat sandalyelerinden birinin üzerine bir örtü atmıştı. Papa burada oturup sessizce heykeli inceledi.

Memnun olmuştu, ayağa kalkıp modelin etrafında defalarca dolaştı. Netliğinden ve gerçeğe benzerliğinden

bahsedip duruyordu. Sonra heykelin önünde durdu, neredeyse sert bir şekilde havaya kalkmış sağ eline şaşkınlıkla baktı.

“Buonarroti bu el kutsamak için mi kaldırılmış yoksa lanetlemek için mi?”

Michelangelo’nun hazırlıklı olması gerekirdi, çünkü bu jest Papa’nın Hristiyan dünyasını tahtından doğru yönetirken en çok kullandığı hareketti.

“Sağ el, Kutsal Babamız Roma’da olsalar bile Bolonyalı-lara itaatkâr olmayı emrediyor.”

“Ya sol el? O ne tutuyor olacak?”

“Kitap?”

“Kitap mı? Papa küçümseyici bir hâl takındı. “Bir kılıç olmalı! Ben alim değilim. Bir kılıç olacak!”

Michelangelo yutkundu.

“Kutsal Babamız sol elinde yeni St. Peter’s’in anahtarlarını tutuyor olsa?”

“Harikulade! Her kiliseden bu yapı için büyük miktarlarda para topluyoruz. Anahtar sembolü işimize yarayacak.”

Michelangelo Carlino’ya bakarak ekledi, “Fırına girecek model için üç yüz dört yüz kilo balmumu almam gerekecek...”

Papa harcamaların karşılanmasını emretti ve dışarıda bekleyen birliğine katılmak üzere çıktı. Michelangelo

Lapo'yu balmumu almaya gönderdi. Lapo kısa süre sonra dönmüştü.

“Yüz kilosunu dokuz florin, kırk soldiden aşağı bulamadım. Hemen alsak iyi olur, güzel bir fiyat.”

“Gidip, o kırk soldiyi de indirirlerse satın alacağımı söyle.”

“Bolonyalılar dediklerinden bir lira düşmemeleriyle ünlü insanlardır.”

Michelangelo, Lapo'nun sesindeki tuhaf tınıdan rahatsız olmuştu. “Yarına kadar bekleyebilir.”

Lapo başka işlerle uğraşırken, Michelangelo yavaşça Argiento'ya fısıldayarak, “Aynı dükkâna git ve fiyatını bir de sen sor.” dedi.

Argiento dödüğünde Michelangelo'nun kulağına “Sekiz buçuk florin istediler, simsar ücretini de düşürebilirim.”

“Ben de öyle düşünmüştüm. Lapo'nun dürüst ifadesi beni kandırdı! Carlino haklıydı. Al şu parayı, makbuzunu da getir ve onların arabasıyla buraya taşıt.”

Bir eşek yükü kapının önüne kadar getirdiğinde akşam olmuştu. Yükü eve indirdiler. Diğerleri gittikten sonra Michelangelo, Lapo'ya makbuzu gösterdi.

“Lapo benim üzerimden kar ediyormuşsun. Aldığın her şey üzerinden.”

“Bize bu kadar az ödeme yapıyorken, başka ne yapabilirdim?” yüzündeki ifadede değişiklik yoktu.

“Az mı? Geçen altı haftada yirmi yedi florin verdim. Duomo’da kazandığından çok daha fazlası.”

“Ama rezil bir hayat sürdürüyoruz burada! Yeterli yiyeceğimiz bile yok!”

“Sen ne yiyorsan biz de onu yiyoruz,” diye homurdandı Argiento. Yumruğunu sıkımişti. Pazardaki yiyecekler pahalı, hep saray erkânı ile ziyaretçiler yüzünden. Eğer daha az çalsaydın, daha fazla yiyecek alabilirdik.”

“Restoranlarda yemek, şarap dükkânlarında şarap ve Bordellos Sokağı’nda kadınlar var. Sizin yaşadığınız gibi yaşayamazdım ben.”

Michelangelo, “O zaman daha iyi bir hayat sürdüğün Floransa’ya dön,” dedi sert bir ifadeyle.

“Beni kovuyor musun? Bunu yapamazsın. Herkese iş üzerinde bir sanatçı olduğumu ve Papa için çalıştığımı söyledim.”

“O zaman geri dönüp aynı insanlara bir yalancı ve yan kesici olduğunu anlat.”

“Signoria’ya şikâyet edeceğim. Floransa’ya ne sefil bir insan olduğunu anlatacağım...”

“Kibarlık et de sana ilerideki harcamalar için verdiğim yedi florini bırak.”

“Asla, eve dönüş için yol param olacak o.”

Eşyalarını toplamaya başladı. Lotti üzgün bir tavırla Michelangelo’ya yaklaşıp, “Korkarım benim de onunla gitmem gerekiyor.”

“Ama neden Lotti? Senin bir hatan olmadı. Arkadaştık.”

“Size hayranım Efendi Buonarroti, başka bir zaman yine sizin için çalışabilmeyi umut ediyorum. Ama ben Lapo ile geldim ve onunla dönmeliyim.”

O akşam boş ve yankılı evlerinde tek başlarına kalan Michelangelo ve Argiento, yahniyi bile yiyemeden oturdular. Michelangelo, Argiento'nun uyumasını bekledi. Sonra Aldovandini'nin evine uğradı. Signoria'ya ve babasına birer mektup yazdı. Sonra el ayak çekilmiş caddeleri geçip Clarissa'nın evine gitti. Clarissa uyuyordu. Soğuk, gergin, öfke ve kızgınlıkla titreyen vücudunu Clarissa'nınkine sıkıca sardı. Ama hepsi buydu. Endişeli ve üzgündü, gözleri açık uzandı. Üzüntü, sevişmek için iyi bir ruh hâli değildi.

7

Sadece Lapo ile Lotti'yi değil, aynı zamanda Clarissa'yı da kaybetti. Papa paskalya için Roma'ya döneceğini bildirdi. Bu da Michelangelo'ya balmumu modelini kusursuzlaştırıp Papa'nın onayını alabileceği birkaç hafta tanıdı.

Deneyimli yardımcıları ve Emilia'da bulabileceği döküm ustaları yoktu. Bu, dinlenme, yeme ve uyumayı düşünmeden çalışması anlamına geliyordu. Çalışmadan kendini kurtarabildiği anlarda bile onunla vakit geçiremiyor, neler yaptığını anlatamıyordu. Asıl tutkusu üzerinde çalışmadığı zamanlarda boş caddeleri kör bir hâlde arşınlayıp, ona sahip olduktan sonra hemen ayrılıyordu. Clarissa üzgündü. Michelangelo ona her geldiğinde biraz daha uzaklaşıyordu. Sevgisi tükendiğinde aşklarının ilk

tatlı aylarındaki sevgilerini taklit etme ihtiyacı da görmemeye başladı.

Dairesinden ayrıldığı bir gece, balmumundan rengi değişmiş parmaklarını inceledi.

“Clarissa olaylar bu hâle geldiği için özür dilerim.”

Ayağa kalktı, ellerini umutsuz bir şekilde uzattı.

“Sanatçılar her yerde yaşar... ve hiçbir yerde. Sen bronz heykelin içindesin artık. Bentivoglio Milano’dan bir uşak göndermiş. Ve beni oraya aldirmek için bir araba...”

Birkaç gün sonra Papa son kez atölyeyi ziyarete geldi. Modeli, yeni St. Peter’s’in anahtarını tutan eli, aynı zamanda hem kızgın hem de munis ifadeyi onayladı. Julius kendi figürünü beğenmişti. Michelangelo’yu takdis etti. Bolonyalı bir bankacı olan Antonmaria da Lignano’ya giderlerin ödenmesi için yeniden emir verdi.

“Elveda, Buonarroti. Roma’da görüşürüz.”

Michelangelo’nun içinde umut ışığı yükseldi. “O zaman mozoleye devam edeceğiz... yani mermerlere?”

“Sadece Tanrı geleceği bilebilir,” diye yanıtladı Papa.

Umutsuz bir şekilde döküm ustası arayan Michelangelo Floransa’ya yeniden bir mektup yazdı. Toskana’daki en iyi usta olan Bernardino’nun gönderilmesini rica ediyordu. Bernardino Usta’nın meşgul olduğu bildirildi. Michelangelo döküm ustası bulmak için bütün şehri geziyordu. Sonunda bu işi yapmayı kabul eden Fransız bir top ustası buldu. Bolonya’ya dönüp beklemeye başladı.

Fransız hiç görünmedi. Tekar Floransa'ya mektup yazdı. Bu kez Usta Bernardino gelmeyi kabul etti ama Floransa'daki işlerini bitirmesi haftalarını alacaktı.

Mart ayı beklenmedik derecede sıcaktı. Bahar hasatını mahvetti. Şişman Bolonya, Zayıf Bolonya'ya dönüştü. Bunu veba takip etti. Birkaç gün içerisinde kırk aileyi kırıp geçirmişti. Sokaklarda ölenlerin bedenlerini kaldırmaya kimse cesaret edemiyordu. Michelangelo ile Arginto atölyelerini San Petrinio'nun bahçesine taşıdı. Burada az da olsa nefes alabiliyorlardı.

Usta Bernardino, Mayıs'ın sıcağında geldi. Balmumu modele onay verdi ve bahçeye tuğladan devasa bir ocak inşa etti. Takip eden haftalarda deneyleri devam etti. Ateşi, metallerin nasıl birleşeceğini deniyorlardı. Kül, toprak, at dışkısı ve kılından oluşan kapalı bir alan yapmışlardı.

“Acele etmemeliyiz,” diye Michelangelo'yu uyardı. Test edilmemiş tek bir adımda bütün çalışmamız çöpe gidebilir.”

Acele etmemeliydi, ama Papa'nın yanında çalışmaya başlayalı neredeyse iki sene olmuştu. Evini, yıllarını kaybetmiş, bu süre zarfında tek bir kuruş biriktirememişti. Anladığı kadarıyla Papa ile olan anlaşmasından kâr elde edemeyen tek kişi de o değildi. O sabah babasından gelen mektubu okudu. Diğer bir muhteşem fırsat için para istiyordu. Detayları yazmamıştı. Çünkü birinin çalabileceğinden korkuyordu. Ancak iki yüz florin bulamazsa bu fırsatı kaybedecek ve Michelangelo'yu cimriliğinden ötürü bir daha hiç affetmeyecekti.

Hem Kutsal Baba'sının hem de dünyevi babasının altında ezildiğini hissederek Antonmaria da Lignano'nun bankasına gitti. Figürleri, Papa'nın hizmetinde geçen iki yoksul seneyi ve acil ihtiyacını anlattı. Bankacı anlayışlı bir adamdı.

“Papa bana sadece malzemeleri ödemem için izin verdi. Ama huzur bir sanatçı için malzemeler kadar önemlidir. Ben gelecekteki masraflar için sana yüz florin vereceğim, sen de onu eve göndereceksin.”

Hazırlıkları izlemek için Aldovandini geldi. “Senin bu bronzun beni zengin bir adam edecek.” dedi. Bahçeyi cehenneme çeviren ocağın test edilmesini izlerken alındaki terleri silmeden duramıyordu.

“Nasıl olacak o?”

“Bolonya senin heykelinin dökümü yapılamayacak kadar büyük olduğuna dair bahse giriyor. Ben de bütün bahisleri alıyorum.”

“Dökümü yapılacak, Usta Bernardino'nun çalışmasını adım adım izledim. Ateş olmadan bronz yapabilecek.”

Ancak Haziran geldiğinde bir şeyler ters gitmeye başladı. Heykel beline kadar iyi bir şekilde çıkmıştı, ama heykelin geri kalanı, metalin neredeyse yarısı ocağın içinde kaldı. Birleşmediler. Onu dışarı çıkarmak için ocağı yıkmak gerekiyordu. Hiddetlenmiş olan Michelangelo:

“Ne ters gitmiş olabilir?” diye bağıırıyordu.

“Bilmiyorum bu daha önce başıma hiç gelmemişti.” Bernardino da Michelangelo kadar üzgündü. “Heykelin geri

kalanındaki bakır ve pirinçle ilgili bir sorun çıkmış olmalı. Çok utanıyorum.”

Michelangelo boğuk bir sesle, “Sen iyi bir zanaatkârsın, bu işe yüreğini koydun. Çalışan kişi bazen hata da yapabilir.”

“Kendimi kötü hissediyorum. Yarın tekrar başlayacağım.”

Bolonya’da da, Floransa ve Roma’da olduğu gibi haberler hızlı yayılıyordu. Bir anda Michelangelo’nun Papa’nın heykelini yapamadığı haberi bütün şehirde yankılandı. İnsanlar kendi gözleriyle görmek için saray bahçesine akın ediyorlardı. Aralarında Vincenzo da vardı. Ocağın tuğlalarına vurarak galibiyet çığlığı ile bağıırıyordu:

“Bolonya tuğlasını nasıl işleyeceğini sadece bir Bolonyalı bilir. Ya da Bolonya heykellerini. Floransa’ya geri dön, çelimsiz şey.”

Michelangelo demir bir çubuk bulmak için etrafına baktı. Aldovandini tam zamanında araya girdi. Önce Vincenzo’yu tersleyerek bahçeden çıkardı sonra da diğerlerini.

“Zarar ne kadar büyük Michelangelo?”

“Şadece yarısı. Ocağı tekrar kurar kurmaz kalıbı baştan dökebileceğiz. Madenler kaynaşırsa sorun çıkmayacak.”

“Bir sonraki sefere hâlledেকেসিন.”

Bernardino ertesi sabah bahçeye geldiğinde yüzü yemyeşil bir hâldeydi.

“Ne zalim bir şehir burası! Bizim başarısızlığımız onlara zafer kazandırmış gibi.”

“Sanırım Floransa’yı ve Papa’yı sevmiyorlar. Eğer başarısız olursak bir bronzla iki kuş öldürmüş olacağız.”

“Sokakta başımı kaldıramıyorum.”

“Tekrar dökene kadar bahçeden çıkmayalım.”

Bernardino gece gündüz bir kahraman gibi çalıştı. Ocağı yeniden kurdu. Test etti. Daha önce birleştirmemiş olduğu metallerle çalıştı. Sonunda Temmuz’un kör eden sıcağı altında tekrar döküm yaptı. Bunu bitirdikten sonra:

“Artık bana ihtiyacın yok. Şafak vakti Floransa’ya geri dönüyorum.”

“Ama heykel bittiği zaman nasıl görüneceğini merak etmiyor musun? Ya iki yarı güzel bir şekilde birleşirse? O zaman Bolonyalıların suratına gülen biz oluruz.”

Bernardino bu fikri hemen uzaklaştırarak, “İntikam istemiyorum. Sadece kurtulmak istiyorum. Eğer ücretimi ödersen gideceğim.”

Michelangelo sonuçları kendi başına beklemek zorunda kaldı. Şehir yanıp tutuşurken Argiento da her seferinde daha az meyve ve sebze bulabiliyordu. Michelangelo kalıp işleyebileceği sıcaklığa düşene kadar haftalarca beklemek zorunda kaldı.

Bernardino görevini yerine getirmişti. İki parça çok büyük bir iz kalmadan birleşti. Bronz kırmızı ve hamdı.

Ama kusuru yoktu. “Dolgusu ve cilası birkaç hafta daha alır.” diye düşünüyordu Michelangelo. “Sonra ben de yola çıkarım.”

Yanlış bir tahminde bulunmuştu. Ağustos, Eylül, Ekim geçip gitti. Su bulmak neredeyse imkânsızdı. O ve Argi-ento nefret ettikleri hâlde yapılacak işlere geçtikleri zaman bronzun doğasını çözemediklerini fark etmişlerdi. Burun deliklerine parçalar doluyordu. Devasa heykeli temizleme işi ise sonsuza dek sürecekmış gibi geliyordu.

Kasım’ın sonunda heykel bitti, daha koyu olan parlak bir renk almıştı. Bolonya’ya geldiğinden beri tam bir sene geçmişti. Michelangelo son bir kez kontrol edip azlini vermesi için Antonmaria’yı çağırdı. Bankacı sonuçtan memnundu.

“Papa’nın en büyük hayalinden de ötesini verdin.”

“Sizin korumanıza bırakıyorum.”

“Bırakamazsın.”

“Neden?”

“Papa’dan emir aldım. Bu heykeli San Petronio’nun ön yüzüne yerleştirmeni istiyor.”

“Ama anlaşılmamda bitirdiğim zaman gidebileceğim söyleniyordu.”

“Uymamız gereken emir Papa’nın son emri.”

“Papa bana ödeme yapılmasını da emretmiş mi?”

“Hayır sadece kurmanı emrediyor.”

Kimse gecikmenin sebebini anlayamamıştı. Kenarları bitirilmişti ve boyanmaya ihtiyacı vardı; Noel tatili yaklaşıyordu; sonra da Ocak Yortusu... Argiento ağabeyinin çiftliğine dönmeye karar verdi. Michelangelo'ya elveda derken yüzünde karmaşık bir ifade vardı.

“Sanatçı bir köylü gibidir. En büyük hasatı sorundur.”

Zaman öldürmüyordu. Zaman onu öldürmekteydi. Prota yatağında mermer ateşiyle yanmaktaydı. Eline çekicini ve keskisini alacağı, beyaz kristalli taşı işlerken burnuna dolacak tozları arzuluyordu. Clarissa'yı ve ona sahip olmayı özlüyordu. Bu ikisi mistik bir şekilde benzerlik göstermekteydi.

Sonunda, Şubat'ın ortalarına doğru heykeli taşıyacak olanlar geldi. Koruyucu örtüsünün altından çıkarılıp San Petronio'ya götürülecekti. Şehrin dört bir yanında çanlar çalmaya başladı. Heykel Della Quercia kapısının üzerindeki nişe yerleştirildi. Bütün şehir Maggiore Meydanı'nda toplanmış, çalınan trompetleri ve davulları dinliyordu. Astrologların Julius için uğurlu olacağını söyledikleri saat olan öğleden sonra üçte heykelin açılışı yapıldı. Halk coşkuya kapıldı. Yere çöküp istavroz çıkarıldılar. O gece meydanda havai fişekler patlatılıyordu.

Meydanın uzak bir köşesinde yıpranmış gömleği içinde kutlamaları seyreden Michelangelo fark edilmeden ortadan kayboldu. Atılan fişeklerin aydınlattığı heykele bakarken hiçbir şey hissetmiyordu. Rahatlamamıştı bile. En nihayetinde özgürlüğüne kavuşup kavuşamayacağını merak ederek geçirdiği uzun ve anlamsız bekleyişten ötürü tatsız, anlamsız, bitkin ve tükenmiş hissediyordu kendisini.

Bütün gece nerede olduğunu fark edemeden Bolonya sokaklarında gezindi. Soğuk bir esinti vardı. Tam tamına dört buçuk florini kalmıştı. Şafak sökerken Aldovandini'nin evine gidip vedalaştı. Aldovandini on iki sene önce yaptığı gibi ona bir at ödünç verdi.

Tepeye çıkarken, atıştıran yağmur fırtınaya çevirdi. Floransa'ya kadar hiç durmadan yağmur yağdı. Atın toynakları ıslak toprağı havalandırarak ilerliyordu. Yol uçsuz bucaksız görünmekteydi. Elleri gevşemeye, başı dönmeye başladı. Yorgunluk galip gelmişti... sonunda bilincini kaybetti, atından düşüp başını yere çarptı.

8

“Sevgili Michelangelo, sık sık çamurlara bulanıyorsun,” dedi.

Geriye yaslandı. İnce Mart güneşinin yüzünde oynasmasına izin verdi. Michelangelo günler sonra Soderini'nin kendisinden neden bu kadar memnun olduğunu öğrenme fırsatı buldu. Zeki, göçebe elçisi Niccolo Machiavelli aracılığıyla şehrin huzur ve refah içinde yaşamasını sağlayacak barış anlaşmaları imzalanmıştı. Machiavelli de kendisi gibi Lorenzo de' Medici'nin eğitiminden geçmişti.

“Bolonya ve Vatikan'dan gelen bütün haberler bize Julius'un ne kadar memnun olduğunu...”

“Gonfaloniere, Davut için beş yıl harcadım, Brüjlü Meriem Ana ve tondolar en mutlu olduğum çalışmalardı. Tek bir şeyin açlığını yaşıyorum: Mermer yontmak.”

Soderini masanın üzerinden eğildi, gözleri parıltıyordu. “Signoria nasıl teşekkür edeceğini biliyor. Sana güzel bir komisyon vermekle görevlendirildim; dev bir Herakles, Davut’una eş olacak şekilde. Heykellerin Palazzo della Signoria kapısının her iki yanını süsleyecek. Bizimkisi diğer şehir devletleri arasındaki en asil giriş olacak.”

Michelangelo soluğunu tuttu. Dev bir Herakles! Yunan klasik kültüründe en güçlü ve en hoş ne varsa kendisinde toplayan figür. Il Magnifico Floransa’yı Batı dünyasının Atina’sı yapmıştı. Bu Pericles ile Lorenzo arasında bir bağ oluşturmak için güzel bir fırsattı. Herakles’le ilgili geçmiş deneyimlerini kullanabilirdi. Heyecandan bütün bedeni titriyordu.

“Evimi geri alabilir miyim? Ve Herakles’i yaparken atölyemi kullanabilir miyim?”

“Şimdi kiraya verilmiş durumda. Ama yakın zamanda sözleşme bitiyor. Aylık sekiz florin kira alırım senden. Havarileri yapmaya başladığın zaman ev tekrar senin olacaktır.”

Michelangelo oturdu, kendisini yine güçsüzleşmiş hissediyordu.

“Hayatımın sonuna kadar çalışıp yaşayacağım yer burası. Tanrım bu sözlerimi duysun.”

Soderini endişe içerisinde sordu: “Roma’dan ve mozolelerden ne haberler var?”

“Sangallo’ya mektup yazdım. Roma’ya sadece sözleşmemi yenilemek ve mermerlerimi Floransa’ya getirmek

için geri döneceğimi Papa'ya açıkca bildirdi. Hepsini bir arada yapacağım: Musa, Herakles, St. Matthew, Tutsaklar...”

İçinde taşıdığı neşesi sesine yansıyor. Soderini, eşinin Floransa çatılarına kadar yükselen kırmızı sardunyalılarına baktı.

“Aile işlerine karışmak istemem ama artık babandan özgürlüğünü kazanmanın vakti geldi. Seninle notere gidip resmi bir azat etme belgesi imzalamasını istiyorum. Şimdiye kadar kazandığın para onundu. Özgürlüğünü elde ettikten sonra paran ve yönetimi sana ait olur. O zaman babana verdiğin hediye yerine geçer, zorunluluğun olmaz.”

Michelangelo sessizce oturuyordu. Babasının hatalarının farkında olmasına rağmen onu severdi. Onun Lodovico adıyla duyduğu gururu, Toskana sosyetesindeki yerini geri alma çabalarını paylaşırdı. Yavaşça başını salladı.

“Yararı olmayacak Gonfaloniere. Benim olsa bile parayı yine ona vermek zorunda kalacağım.”

Soderini ısrar etti. “Noterden randevu alacağım. Şimdi Herakles mermerine gelirsek...”

“Carrara’dan seçebilir miyim?”

“Cuccarello’ya, madenin sahibine yazıp sana Apuan Alp-lerindeki en büyük ve en saf mermer bloğunu bulmasını söyleyeceğim.”

Lodovico, noter Ser Giovanni da Romena’nın önüne çıkmaktan ötürü biraz kırılmıştı, çünkü Toskana huku-

kuna göre bir oğul ancak babasının vefatı durumunda özgür kalabilirdi. Eve giderlerken Lodovico'nun gözünde yaş vardı. Antik San Firenze Kilisesi'ni geçip, Via del Proconsolo'ya çıktılar.

“Michelangelo bizi terk etmeyeceksin değil mi? Buonaroto ve Giovansimone'ye bir dükkân açacağına söz vermiştin. Gelirimizi artırmak için daha fazla çiftlik almamız gerekiyor...”

Kâğıttaki birkaç satır, Michelangelo'nun babasıyla olan ilişkisini değiştirmemişti. Otorite kendisiydi, artık kimse başının etini yemeyecek ya da onu yönlendirmeyecekti. Yine de göz ucuyla bakınca, altmış dört yaşındaki Lodovico'nun on dakikalık resmî tören sonrası on yaş yaşlandığını gördü, başı öne eğilmiş, omuzları kamburlaşmıştı.

“Ailem için her zaman gücümün yettiğince çalışacağım, Baba. Başka neyim var? İşim ve ailem.”

Cauldron Birliği'nde olan arkadaşlığını yeniledi. Rosselli ölmüştü, Botticelli de katılamayacak kadar hastaydı. Bu nedenle aralarında Ridolfo Ghirlandaio, Sebastiano da Sangallo, Franciabigio, Jacopo Sansovino, yetenekli ressam Andrea del Sorto'nun da bulunduğu genç üyeler seçilmişti. Granacci'nin yıllarını alan çalışmalarını bitirmiş olmasından mutluluk duydu. Bunlar, Meryem Ana ile Bebek St. John ve Patmos'taki Evangelist St. John'du.

“Granacci, seni hain! Bunlar muhteşem. Renkler güzel, figürler hoş. Her zaman, eğer üzerinde çalışırsan büyük bir ressam olacağını söylemişimdir.”

Granacci'nin yüzü kızarmıştı. "Bu akşam villada parti vermeye ne dersin? Birliği de davet ederim."

"Vermiglia nasıl?"

"Vermiglia mı? Evlendi. Pistoia'dan bir katiple evlendi. Aile kurmak istiyordu. Ben de çeyizini verdim. Yeni bir kız var; saçı Tedesco'nunkinden daha kıvılcık, bir keklikten daha tombul..."

Contessina'nın durumunun biraz daha iyi olduğunu öğrendi. Roma'da Kardinal Giovanni'nin önemi ve popülaritesi artıyordu. Signoria, Ridolfi'ye tepenin üst kısmında, çok daha rahat ve geniş olan villaya taşınması için izin vermişti. Gereken malzemeleri ve parayı Kardinal Giovanni gönderiyordu. Contessina da istediği zaman Floransa'ya gelebilecekti. Ama Ridolfi'ye bu yasaktı. Roma'daki kardeşinin yanına gidebilirdi, ama Ridolfi hâlen bir Cumhuriyet düşmanı olduğu için Signoria onu gözünün önünden uzaklaştırmak istemiyordu.

Contessina, Michelangelo'yu yalın ayak Davut'unu seyrederken buldu.

"İyi durumda mı? Hâlâ onu sevmekten yorulmadın mı?"

Sesini duyar duymaz arkasına döndü. Her daim düşüncelerine saplanan delici kahverengi gözlerini gördü. Taze Mart havasında yaptığı yürüyüşten dolayı yanakları kızarmıştı; hatları da biraz daha belirginleşmiş, dolgun bir hâl almıştı.

"Contessina! Ne kadar iyi görünüyorsun. Seni görmek çok güzel."

“Bolonya nasıldı?”

“Dante’nin *İnferno*’su gibi.”

“Hepsi bu kadar mı?”

Sorusu masumane bir şekilde sorulmuş olsa da, Michelangelo saç diplerine kadar kızardı. “Adı neydi?”

“Clarissa.”

“Neden onu bıraktın?”

“O beni bıraktı.”

“Niye peşinden gitmedin?”

“Arabam yoktu.”

“O zaman biraz da olsa aşkı öğrendin?” diye ciddiyetle sordu Contessina.

“Tam olarak öğrendim.”

Contessina’nın gözü yaşlarla doldu.

“İzin ver de seni kıskanayım,” diye fısıldayıp gitti. Michelangelo onu takip edemedi hızla meydandan çıktı.

Gonfaloniere Soderini gelecek çalışması için iki yüz florin avans verdi. Genç Lorenzo Strozzi’yi görmeye gitti. Ailesi Herakles’i getirdiğinden beri onu tanıyordu. Lorenzo Strozzi, *Il Magnifico*’nun kız kardeşi Nannina ile Michelangelo’nun kuzeni Bernardo Rucellai’nin kızı olan Lucrezia Rucellai ile evlenmişti. Michelangelo, Strozzi’den erkek kardeşlerinin adına makul bir oranda yatırım yapıp yapamayacağını sordu. Böylece kar etmeye başladıktan sonra o da kazanmaya başlayacaktı.

“Eğer anlaşma işe yararsa, Efendi Strozzi, ben para topladıkça fon toplamaya devam edeceğim, böylece kardeşlerim de daha fazla para kazanabilecek.”

“Ailem için kabul edilebilir bir durum, Buonarroti. Kardeşleriniz ileride kendilerine ait bir dükkân açmak isterlerse, Prato’daki tezgâhlarımızdan yün de sağlayabiliriz.”

Duomo’ya yürüdü. Burada Beppe ve taş işçileri tarafından gürültüyle karşılandı. Sadece Lapo gelmedi.

“Senin için bir başka atölye yapmamı mı istiyorsun?” diye dişsiz ağzıyla kıkır kıkır güldü Beppe.

“Şimdi değil, Beppe. Carrara’ya gidip Herakles için uygun bir mermer bulana kadar bekle. Ama St. Matthew’i taşımakta bana yardımcı olmak istiyorsan senin önüne geçemem...”

St. Matthew’i seçmişti. Çünkü onunki Yeni Ahit’teki ilk İncil’di ve şiddetli bir sonla karşılaşmamıştı. Matthew’le ilgili ilk çizimlerinde bir elinde kitabı, diğer eliyle de düşünceli bir şekilde çenesini tutmuş, huzurlu bir bilge resmetmişti. Bloğun ön kısmından giriş yapmış olsa da yaşadığı belirsizlik onu daha fazla ilerlemekten alıkoymuştu. Artık neden devam edemediğini anlıyordu. Tarihsel bir Matthew bulamamıştı. Onunki yazılmış olan ilk İncil değildi, İsa’ya yakın olduğu söyleniyordu, ama İncil’ini İsa’nın ölümünden elli ila yetmiş yıl sonrasına kadar yazmamıştı...

Bu sorunu Başrahip Bichiellini’ye açtı. Başrahip’in yüzü bir anda buruşurken, merceklerin arkasındaki gözleri ise büyüdü.

“St. Matthew ile ilgili her şey tartışmalı.” diye fısıldadı sessiz kütüphanede. “Herod Antipas’ın hizmetindeki bir tahsildar, Levi miydi? Belki öyleydi belki de değildi. Yeni Ahit dışında ondan tek bahsedilen yer Yunanca’dır ve yanlış bir şekilde, Vahiyleri İbrani dilinde yazdığını söyler. Ama onlar Yunanca yazılmıştı ve Yunanca konuşan Yahudilere Eski Ahit’te İsa’dan defalarca haber verildiğini ispatlamak içindi.”

“Ne yapmalıyım, Peder?”

“Kendi Matthew’ini yaratmalısın. Aynen kendi Davut’unu ve Piéta’nı oluşturduğun gibi. Kitaplardan uzaklaş; ilim senin içinde. Matthew ile ilgili ne yaparsan doğru o olacaktır.”

Michelangelo başını sallarken gülümsüyordu. “Peder, sözleriniz çok ince; kimse bana bu kadar güven duymamıştı.”

Baştan başladı. Tanrı’yı dolambaçlı bir yolda arayan adamı sembolize edecek bir Matthew’in peşindeydi. Matthew’i yukarı doğru spiral bir şekilde, mermerden çıkmaya çalışıyormuşçasına betimleyebilir miydi? Bu yönüyle çok tanrıcılık dağında zincire vurulmuş bir hâlden kaçmaya çalışan insanı akla getirebilirdi. Matthew’in sol dizinin sert bir şekilde öne doğru uzanmış durmasını istedi. Vücudunu hapsedilmiş yerden kurtarmak istiyormuş gibi. Kolları bitişik, başı acı içerisinde uzanmış kaçış yolu arayacaktı.

Sonunda sütunun başına geçti. Tekrar bir bütün olmuştu. Usta olduğunu hissediyordu. Bu şiddetli sevinci, kes-

kiyi, mermerin içerisinde şimşek darbeleri gibi işlemesine neden oluyordu. Aletlerin tavlandığı ocaklardaki kadar yüksek bir ısıyla çalışıyordu; mermer ve Matthew'in bedeni bir bütün oldu. Matthew sırf kendi iradesiyle mermerin dışına çıkmış, Tanrı'ya ulaşacak bir ruh arıyordu. Her insan ölümsüzlüğe ulaşmak için anne rahminden çıkmak istemez miydi?

Daha şiirsel bir dilesusamış olan Michelangelo, Taddei'nin Hanımımız eserine döndü. Yuvarlak hatlara sahip çerçeveyi, Meryem'in dingin ve sevimli yüzünü, annesinin kucagında uzanmış olan küçük İsa'nın pürüzlü tenini yontuyordu. Sonrasında Papa'dan Floansa'ya bir haber geldi. Yeni St. Peters'in inşasına yardımda kullanılacak paranın toplanması için Floransa'da Suç ve Cezalandırma'nın yıldönümünün kutlanmasını emrediyordu.

Granacci, "Ben süslemelerden sorumluyum." dedi sevinçle.

"Granacci öyle güzel tablolardan sonra tekrar tiyatro sahnesine dönmeyeceksin değil mi? Yeteneğini boşa harcıyorsun. Buna itiraz ediyorum."

"Yeteneğimin çok vakti var," dedi Granacci. "İnsan biraz da eğlenmeli."

Bramante'nin kilisesini ödemek için yapılacak olan Jübi-le, Michelangelo'yu hiç de mutlu etmeyecekti. Nisan'da yapılmasına karar verildi. Şehirden kaçıp, Topolino'lar ile vakit geçirmeye yemin etti. Planlarını yine Papa bozdu.

"Papa Julius'tan resmi yazı aldık," dedi Soderini. "Görüyorsun, Fisherman halkasıyla mühürlenmiş. Roma'ya gitmeni istiyor. Sana güzel haberleri varmış."

“Mermer heykel yapmama izin vereceği anlamına geliyor bu.”

“Gidecek misin?”

“Yarın. Sangallo ikinci seferde gelen mermerlerin San Pietro Meydanı’nda, açıkta bekletildiğini yazmış. Onları kurtarmak istiyorum.”

9

Mermerlerini yağmur ve tozdan renk değiştirmiş bir hâlde, çıra gibi sıralanmış görünce gözleri yerinden oynadı. Giuliano da Sangallo koluna girdi.

“Kutsal Babamız seni bekliyor.”

Papalık Sarayı’nın küçük taht odalarını geçtiler. Büyük taht odasına geldiklerinde tahta doğru yaklaştı, Kardinal Giovanni de Medici’ye eğilerek selam verdi. Kardinal Riario’ya da resmî bir baş selamı verdi.

Papa Julius onu görünce Roma Valisi, Paris de Grassis ve kuzeni Francesco ile olan sohbetini yarıda kesti. Julius beyaz cüppesini, dar kollu dize uzanan pileli tuniğini, kürklü, dirseklerine kadar inen kırmızı kadifeden pelerinini giymiş ve yine kırmızı kadifeden başlığını takmıştı.

“Ah, Buonarroti, bize döndün artık. Bolonya’daki mermerden memnun kaldın değil mi?”

“Bize şeref verecek.”

“Görüyorsun,” dedi Julius. Zafer kazanmışçasına ellerini bütün odayı gösterecek şekilde uzatmıştı. “Hiç kendi-

ne güvenin yok. Sana bu harikulade fırsatı sunduğumda feryat etmiştin. “Benim zanaatım değil!” Papa’nın Michelangelo’nun hafif çatallı sesini taklit edişi saray erkânından onaylayıcı bir kahkaha ile yanıt buldu. “Artık, yaptığın güzel bronz heykelle zanaatını göstermiş oldun.”

“Çok cömertsiniz, Kutsal Babamız,” diye mırıldandı Michelangelo. Biraz sabırsızdı. Çünkü zihnini birkaç yüz metre ötede uzanan mermer bloklar kurcalamaktaydı.

“Cömertliğe devam etme niyetim var.” diye sesli bir şekilde devam etti Papa. Seni İtalya’daki bütün ressamlardan daha fazla şerefli edeceğim.”

“...resim ustaları?”

“Evet. Hemşerin Botticelli, Ghirlandaio, Rosselli’nin başladığı işi bitirebilecek en yetenekli sanatçının sen olduğuna karar verdi. Sistine Şapeli’nin fresklerini yapmaları için onları işe alan da bendim. Amcam Sixtus’un şapelinin tavanının süslenmesi görevini sana veriyorum.”

Kısa bir alkış tufanı koptu. Michelangelo donup kalmıştı. Midesi bulanmaya başladı. Sangallo’dan Papa’ya, Roma’ya sadece heykel yapmak için döneceğini bildirmesini istemişti. Heyecanla bağırdı:

“Ben bir heykeltıraşım, ressam değil.”

Julius umutsuzlukla başını salladı.

“Perugia ve Bolonya’yı fethederken, seni zapt etmeye çalıştığım kadar çalışmamıştım!”

“Ben Papalık Devletlerinden biri değilim Papa Hazretleri. Neden o değerli vaktinizi beni zapt etmek için israf ediyorsunuz?”

Oda sessizleşti. Papa ona bakıyordu. Sakallı çenesini öne çıkarıp, soğuk bir biçimde, “Din eğitimi nerede aldın da papanın kararını yargılıyorsun?”

“Bolonya’daki piskoposunuzun da dediği gibi, Papa Cenapları, terbiyesi olmayan cahil bir sanatçıyım.”

“O zaman başyapıtını Sant’Angelo’daki bir hücrede yontabilirsin.”

Julius’un muhafıza tek bir el hareketiyle emir vermesi üzerine yıllarca zindanda sürünebilirdi. Dışlerini gıcırdattı. “Mermer benim işim. İzin verin Musa’yı, Muzafferler’i, Tutasaklar’ı yapayım. Onları görmeye ve izin verdiğiniz için size teşekkür etmeye onlarca insan gelecek.”

“Kısacası, tarihte yerimi sağlamlaştırmak için senin heykellerine ihtiyacım var.” dedi.

“Yardımları dokunabilir, Kutsal Babamız.”

Tahtın etrafındakilerin zorlukla yutkundukları duyuldu. Papa kardinallerinin ve konuklarının yanına döndü.

“Duydunuz mu beyler? Ben, II. Julius, uzun zamandır kaybedilmiş olan Papalık Devletlerini Kilise için yeniden toplamış olan ve İtalya’ya istikrar getiren, Borgia skandallarından temizleyen, dinsel görevlerin satılmasını engellemek için yasa çıkaran, Kutsal Kolej’in edebini tekrar yücelten ve Roma’da modern mimariye ulaşan ben

tarihsel konumumu sağlamlaştırmak için Michelangelo Buonarroti'ye ihtiyaç duyuyorum.”

Sangallo'nun rengi attı. Kardinal Giovanni sanki orada değilmiş gibi pencereden dışarısını seyrediyordu. Papa pelerininin yakasını gevşetti, derin bir nefes alıp devam etti.

“Buonarroti, Floransa'daki habercilerim Signoria'daki panelini “dünya okulu” olarak tanımlıyorlar...”

“Papa Cenapları” diye sözünü kesti Michelangelo. Kendisini bu tuzağa düşüren Leonardo kıskançlığı için kendisine küfür ediyordu. “O bir kazaydı, öyle bir şey tekrar edilemez. Büyük Salon'un boş kalan yarısı için bir fresk gerekiyordu... oyalanmak için yapılmıştı.”

“Pekala. Sistine için de oyalayıcı bir şeyler yap. Floransa'daki bir salon için tablo yapabiliyorsun, ama bir papa şapeli için yapamıyorsun öyle mi?”

Odadaki sessizlik can alıcıydı. Papa'nın yanında bekleyen silahlı bir saray mensubu, “Kutsal Babamız bir emir verin bu küstah Floransalı'yı Torre di Nona'dan sallandıralım.”

Papa, karşısında nutku tutulmuş ama cüretkar biçimde davranan Michelangelo'ya sert sert baktı.

“Buonarroti, Sistine'nin tavanına On İki Havari'nin resmini çizecek ve kubbeyi geleneksel tasarımlarla süsleyeceksin. Bunun karşılığında sana üç bin büyük altın düka ödeyeceğiz. Sececeğin beş yardımcının ücretini ve masraflarını da biz karşılayacağız. Sistine tamamlandığında

Papa'n mermerlerine geri döneceğine söz veriyor. Oğlum, şimdi çıkabilirsin."

Daha ne söyleyebilirdi ki? Ülkedeki en üst sanatçılarından birisi ilan edilmiş, mozoleye devam edebileceği sözünü almıştı. Nereye kaçabilirdi ki? Floransa'ya mı? Gonfaloniere'nin "Senin yüzünden Vatikan'la savaşa giremeyiz!" diye bağırmasını mı dinleyecekti? İspanya'ya, Portekiz'e, Almanya ya da İngiltere'ye gidebilir miydi? Papa'nın gücü her yere ulaşmıştı. Papa çok şey talep ediyordu. Ama ondan alt seviyedeki bir papaz Michelangelo'yu çoktan aforoz etmişti. Ya Roma'ya gelmeyi reddetseydi? Bunu da denedi. Floransa'da boş boş geçirdiği yedi aya karşılık. Boyun eğmekten başka yapacak bir şey kalmamıştı.

Diz çöktü, Papa'nın yüzüğünü öptü.

"Kutsal Babamız nasıl isterse öyle olacak."

Sistine Kilisesi'nin ön girişinde durdu. Başı girdaptaymışçasına dönüyor, kendini suçluyordu. Sangallo tam arkasındaydı. Yüzünden bitkinlik akıyordu. Sanki defalarca kırbaçlanmıştı.

"Bunu sana ben yaptım. Papa'yı kendisine anıt yaptırması için ben ikna ettim. Ve heykeltıraşı olarak da seni gösterdim. Çektiğin bütün bu acı..."

"Sen bana yardımcı olamaya çalıştın."

"Papa'yı kontrol edemezdim. Hayır. Ancak Bramante hakkında daha gerçekçi olabilirdim. Yeteneğini...sihrini daha ciddi bir şekilde düşünmeliydim. .. Onun yüzünden ne ben artık bir mimarım, ne de sen heykeltıraş."

Sangallo ağlamaya başladı. Michelangelo, onu şapelde görünmeyeceği bir köşeye çekti ve titreyen omuzlarını tuttu.

“Sabır, dostum Kendimizi açmazdan kurtaracağız.”

“Sen gençsin, Michelangelo, zamanın var. Ben yaşlandım. Senin iskeleni kurmak için gönüllü oldum. Şapeli ben yeniledim ve iyi biliyorum. Ama bu konuda bile reddedildim. Julius, Bramante’yi bu işe atamıştı çoktan... Şimdi tek istediğim Floransa’daki evime dönüp ölmeden önce biraz huzur bulabilmek.”

“Ölümden bahsetme. Bu mimari ucubeyi nasıl halledeceğimizi konuşalım.” Umutsuzca ellerini Sistine’nin kubbesine doğru uzattı. “Bu... bu yapıyı bana açıkla. Neden bu şekilde inşa edildi ki?”

Sangallo, tamamladığı zaman bir şapelden çok kaleye benziyordu. Papa Sixtus, onu savaş durumunda Vatikan’ın korunması için kullanmayı düşündüğü için, topların ve askerlerin düşman üzerine taş atılabilmesi üstünde açık mazgalla tamamlanmıştı. Yakınlarındaki Sant’Angelo kale olarak güçlendirilince Papalık Sarayı’ndan yüksek bir duvarla ona geçilebilecek hâle geldi. Julius da, Sangallo’ya, Sistine’nin çatısını mazgallı parmaklığı örtecek şekilde uzatmasını emretti. Michelangelo’nun boyamasının emredildiği asker odaları ise artık kullanılmıyordu.

Üç uzun pencereden giren güneş ışığı Botticelli ve Rosselli’nin karşıda duran fresklerini aydınlatıyordu. Yan duvarla, kırk metre uzunluğundaydı ve üç bölüme ayrıl-

mıştı. Kubbe yirmi metre yüksekliğindeydi, en alçaktaki bölge goblenlerle örtülmüştü. Frizler ve freskler ikinci ve orta bölümde bulunuyordu. Bu fresklerin üzerinde geniş silme ya da pervaz vardı. Duvardan birkaç metre dışarı çıkıntı oluşturunuyordu. Üçüncü kat ise pencerelere ayrılmıştı, bunların her iki yanında Papaların portreleri bulunuyordu.

Derin bir nefes vererek boynunu uzattı, yirmi metre yüksekliğindeki tavana bakmaya başladı. Açık maviye boyanmıştı ve yıldızlarla süslenmişti. Bu koca alan süslenecekti. Duvarın üçüncü katında yükselen ve kavisli kubbeye çıkan tonozlar vardı. Bu tonozlar, gömme ayakların ve üçüncü kattaki sütun benzer açıdaki ayaklarının üzerine sabitlenmişti. Her bir duvarda beş tane, sol kısımda da bir tane olan tonozlar On İki Havari'yi resmedeceği açık alanları oluşturmaktaydı. Her pencerenin üzeri sepyaya⁷ boyanmış yarı dairesel aylama⁸ ile süslenmişti; tonozları dış hatları üçgenimsi kemer köşeliği oluşturmaktaydı. Bunlar da sepyaya boyanmıştı.

Bu komisyonun amacı gitgide açık bir şekilde ortaya çıkmaya başladı. Bunun amacı tavana, eski freskleri tamamlayacak görkemli resimler işlemek değildi, üçüncü kattan kubbeye doğru olan sert yapısal destekleri gizlemektir. Havariler ziyaretçilerin dikkatlerini biçimsiz mimari uyuşmazlıklardan uzak tutmak için yapılacaklardı. Bir sanatçı olarak sadece bir dekoratör değildi, aynı zamanda başka insanların beceriksizliklerini silmeye yarayacaktı.

7 Koyu siyah boya (ç.n.)

8 Duvar ya da kubbelerdeki hilal biçimli aralık (ç.n.)

Sangallo'nun yanına geri döndü. Günün geri kalanını mektup yazarak geçirdi. Acilen Roma'ya gelmesi için Argiento'ya, bir atölye kurmasına yardım etmesi için Granacci'ye, Roma'ya gelip mermer sütunlarını taşımasında ona yardımcı olabilecek bir taş ustası tanıyıp tanımadıklarını sormak için Topolino'lara mektup yazdı. Sabah Papa'nın bir uşağı geldi. Eski mermerlerinin iki yıl boyunca kaldığı evi kullanabileceği haberini getirdi. Guffatti'nin bahçesine geçti. Piazza San Pietro'daki taşları eve taşımaları için aileyle anlaştı. Küçük parçaların pek çoğu çalınmıştı.

Marangoz Cosimo'yu bulamadı. Komşuları onun Santo Spirito hastanesinde ölmüş olduğunu düşünüyordu. Ancak o gün öğleden sonra çilli yüzü olan Piero Rosselli yanındaki bohçaların ağırlığı altında sendeleyerek geldi. Yemek pişirecekti. Keklikotu ile yemek yavaş yavaş kaynarken Michelangelo ile Rosselli evi inceledi. Michelangelo iki sene önce acele içinde terk ettiğinden beri kullanılmamıştı. Mutfak boyanmamıştı, küçüktü ancak yemek pişirip yenecek kadar yer vardı. Önceden oturma odası olarak kullanılan oda orta hâlli bir atölyeye dönüştürülebilirdi. Kapatılmış verandaya da iyi istiflenmek suretiyle bütün mermer bloklar sığardı.

Mayıs ayında Sistine Kilisesi için olan sözleşmeyi imzaladı. Papalık kasasından beş yüz büyük düka ödendi kendisine. Balducci'ye olan vadesi geçmiş borcunu ödedi, Travestere'deki mobilyacıya uğradı ve Balducci'nin sekiz sene önce sattığı eşyalara şaşırtıcı derecede benzeyen ikinci el eşyalar aldı. Eve bakması için Romalı bir

çocuk buldu. Ama faturalarda hileye başvurunca göndermek zorunda kaldı. İkinci çocuk yakalanmadan önce Michelangelo'nun cüzdanından onlarca düka çılmıştı.

Hafta sonuna doğru Granacci geldi. Sarı saçlarını kestirmek için berbere uğramıştı önce. Novana Meydanı'nda beyefendilerin gittiği yerleri hemen öğrenmişti ve Michelangelo'nun evine siyah çorap, gömlek, altın işlemlili kalçaya kadar inen pelerin ve küçük nervürlü, hafif yandan takılan bir şapkadan oluşan yeni bir takım ile gelmişti.

"Hayatımda birini gördüğüme hiç bu kadar sevinmemiştim!" diye bağırdı Michelangelo. "Yanımda çalışacakların listesini oluşturmama yardım etmelisin."

"O kadar hızlı değil," dedi Granacci. Mavi gözleri dans ediyordu; "Bu Roma'ya ilk seyahatim. Etrafı görmek istiyorum."

"Yarın seni Kolezyum'a, Caracalla hamamlarına, Capitoline tepesine götürürüm..."

"Her şeyin zamanı var. Ancak bu gece rağbette olan tavernaları görmek istiyorum. Onların hakkında çok şey duydum."

"Öyle şeyleri nereden bileyim? Ben işçiyim. Ama ciddi ise Balducci'ye sorayım."

"Zevklerim hakkında her zaman ciddiyimdir."

Michelangelo mutfak masasına iki sandalye çekti.

"Ghirlandaio'nun atölyesinde çalıştığımız ressamı topla istiyorum: Bugiardini, Tedesco, Cieco, Baldinelli, Jacopo."

“Bugiardini gelecektir. Tedesco da. Ama Ghirlandaio’dan sonra yeni bir şeyler öğrenmiş midir orasını bilemem. Jacopo başkasının parasıyla her yere gidebilir. Ama Cieco ve Baldinelli’nin, hâlâ sanatla uğraşıp uğraşmadıklarından haberim yok.”

“Kimi alabiliriz?”

“Sebastiano da Sangallo, öncelikle. Kendisini senin takipçin olarak görüyor. Her gün Banyo Yapanlar’ın önüne geçip çizimlerini yapıyor ve yeni başlayanlara dersler veriyor. Beşinci kişi için araştırma yapmam gerekecek. Aynı anda boş olan beş ressam bulmak çok zor.”

“Gönderilecek renklerin de bir listesini vereyim sana. Romalıların kullandıkları renkler hiç güzel değil.”

Granacci kurnazca gülümsedi arkadaşına. “Roma’da hiçbir güzellik bulamadığını anlıyorum.”

“Hiçbir Floransalı bulmuş mudur?”

“Ben bulacağım. Baş döndüren villaları olan sofistike ve güzel metresler olduğunu duydum. Kubbeyi yapmana yardım ettiğim süre boyunca heyecan verici bir metres bulmalıyım.”

Bir mektup ona Francesco amcasının öldüğü haberini getirdi. Kırk yıldır Buonarrotilerle yaşayan yengesi Cassandra da aile evine geri dönmüştü. Çeyizinin geri verilmesi ve Francesco’nun borçlarının ödenmesi için Buonarroti’lere dava açmaya hazırlanıyordu. Michelangelo ile amcası arasında hiçbir zaman gerçek bir arkadaşlık var olmamış olsa da akrabalığa güçlü bir şekilde sadıktı.

Buonaroto büyüklerinden birinin daha gitmesine üzül-müştü. Aynı zamanda endişeleniyordu. Babası belli ki

Cassandra'nın davasına karşı savaştacak, bir noter kirala-yacak ve mahkemede hâletmeye kalkışacaktı...

Ertesi gün Sistine'ye dönmek için bütün cesaretini topladı. Bramante de oradaydı. Kubbe boyunca devam eden kırk borunun birbirine tutturulmasıyla oluşturulmuş iskelenin kurulumunda marangozları yönlendiriyordu.

“Hayatının geri kalanı boyunca seni güvende tutacak bir iskele var burada.”

“Sen nasıl istiyorsan öyle düşün. Ama sadece birkaç ay sürecektir.” Bramante zorlukla yutkundu. Papa kendi başına kalsa ona bu işi yüklemeyi düşünmezdi. İskeleyi inceledikten sonra kaşları çatıldı. “Çubuklar çıktıktan sonra tavandaki deliklere ne yapmayı düşünüyorsun?”

“İçini dolduracağım.”

“İskele kaldırıldıktan sonra nasıl dolduracaksın? Bir kartalın sırtında mı gideceksin?

“... onu düşünmemiştim.”

“İşimi bitirdikten sonra resimlerimin ortasında kalacak kırk çirkin boşluğu düşünmedin mi? Bu konuyu Papa ile konuşalım.”

Papa yazınanlarına resmî yazılar, davet müzekkerele-ri dikte etmekteydi. Michelangelo birkaç net cümleyle durumu ortaya koydu. “Anlıyorum,” dedi Julius. Kafası karışmış bir hâlde Bramante'ye döndü. “Tavandaki o deliklerle ne yapmayı planlıyordun, Bramante?”

“Öylece bırakmayı. Aynen binayı yaptıktan sonra iskele-
lenin çözülmesinin ardından kenarlarda kalan deliklere
yaptığımız gibi. Elimizden başka bir şey gelmez.”

“Öyle mi Buonarroti?”

“Elbette hayır, Kutsal Baba’mız. Tavana hiç dokunma-
yacak bir iskele tasarlayacağım. O zaman resim kusursuz
olacak.”

“Sana güveniyorum. Bramante’nin iskelesini kaldır, ken-
dininkini kur. Mabeyinci, Buonarroti’nin yeni iskelesinin
masraflarını sen ödeyeceksin.”

Michelangelo arkasını döndüğünde Bramante’yi dudağı-
nın kenarını ısırırken gördü.

Marangozlara iskeleyi indirmelerini emretti. Kalasların
ve halatların hepsi indirildikten sonra marangozların
kambur ustası Mottino:

“Kendi iskelen için bu malzemeleri mi kullanacaksın?”

“Halatları kullanmayacağım. Sende kalabilir.”

“Ama değerlidir. İyi bir meblağa satabilirsin.”

“Senindir.”

Mottino çok sevinmişti. “Kızımın çeyizini yapabilirim de-
mek oluyor. Artık evlenebilir! Roma’da, sizin zor bir adam
olduğunuzu söylerler Efendi Buonarroti. Şimdi bunun bir
yalan olduğunu görebiliyorum. Tanrı sizi kutsasın.”

“Tam da ihtiyacım olan şey, Mottino. Tanrının kutsama-
sı. Yarın geri gel.”

En iyi atölyesi olan evinde bu problemi düşünmeye başladı. Papa'ya söz verdiği şekilde bir iskele görmemiş olduğu için, kendisi icat etmeliydi. Kilise'nin kendisi iki parçaya bölünmüştü. Mino da Fiesole'nin oymalı bölme-siyle ikiye ayrılmıştı, yarısı rahip olmayan insanlar içindi.

Bu kısmı ilk olarak boyayacaktı. Daha geniş olan kısım presbiteryum, kardinaller için ayrılmış bölmeydi. Sonra sunak ile Papa'nın tahtına geldiler. Arka duvarda bir zamanlar düşmanı olan Perugino'nun freski bulunuyordu. Duvarlar kalın ve sağlamdı, her türden baskıyı kaldırabilirdi. Onlara yaslanan kalaslar kullandığı durumda iskeleye ne kadar yük inerse o kadar sağlam hâle gelecekti. Asıl sorun kalasların uçlarını sabitleme idi. Duvarlara niş yapmak imkânsızdı. Sonra çıkıntı yapan geniş silmeyi hatırladı. Çıkıntı iskeleyi ve üzerine çıkacak adamları taşıyacak kadar sağlam olmayabilirdi. Ama kalaslar için çapa görevini görebilirdi.

"İşe yarayabilir," dedi Piero Rosselli. Genelde kendi iskelesini kurmak zorunda kalırdı. Kalasların civatalanması ve köprünün kurulması görevinde Mottino'yu yönlendirdi. Michelangelo ve Rosselli test ettiler ve marangoz ekibini tek tek topladılar. İskeleye daha fazla yük bindikçe düzenek daha çok güçleniyordu. Coşku yaşandı. Küçük bir zaferdi, gerçekte; ama nefret edilen işe başlamak için itici bir güç oluşturdu.

Argiento ürünler hasat edilene kadar ağabeyinin çiftliğini bırakamayacağını yazmıştı. Granacci de ekibi mektup ile toparlayamayacaktı.

“Floransa’ya gidip işlerini bitirmelerinde yardımcı olmam gerekecek. Birkaç ay alabilir, ama istediğin herkesi getireceğime söz veriyorum.”

“Ben de çizimleri yaparım. Döndüğünde işe başlamaya hazır oluruz.”

Yaz aman vermeyecek bir şekilde bastırdı. Bataklıklardan zehirli buharlar yükseliyordu. Kimse nefes alamaz oldu. Baş ve göğüs ağrısıyla şehrin yarısı yataklara düşmüştü. Bu boğucu günlerde tek arkadaşı olan Rosselli de dağlara kaçtı. Şafak vakti merdivenle iskele sıpasına çıkıyordu. Çekiç ve keskiyi tekrar eline alabilmek için yanıp tutuşuyordu. Ama bunun yerine Havarilerin boyanacağı tonozların küçük boyutlarda modellerini çizmekteydi. Aylamaların ve kemer üstü dolgularının kâğıttan silüetlerini yapıyordu. Bunları Papa’nın geleneksel süsleme dediği şeylerle de doldurabilirdi. Öğleye doğru kubbe hamam gibi olmaya başlardı. Bu hâldeyken nefes alınmayacak bir yer hâline gelirdi. Öğle sıcağında bayıltılmış gibi uyur, akşamları da arka bahçede yenilenmesi ve güzelleştirilmesi gereken gökyüzü ve yıldızların çizimlerini geliştirmekle uğraşırdı. Sıcak günler ve haftalar yalnızlık içinde geçirdiği bunalıma dönüştü. Bu yalnızlık babasının Floransa’da bulduğu Settignano’lu eski bir taş ustası olan Michi tarafından bozuldu. Michi her zaman Roma’ya gelmek istemişti. Elli yaşlarında, yıpranmış, çiçek bozuğu bir suratı olan, nadiren konuşan, konuştuğu zaman da bir taş ustasının kesik, hırıltılı ve yüksek perdeden aksanıyla konuşan bir adamdı. Birkaç çeşit yemek yapmayı bilirdi. O gelmeden önce Michelangelo ekmek ve şaraba talim etmişti.

Granacci Eylül ayında bütün atölyeyi heybesine atıp gelmişti. Michelangelo eski çırakların ne kadar yaşlanmış olduklarını gördüğü zaman çok şaşırdı: Jacopo hâlâ zayıf ve sıırım gibiydi, pörtlek siyah gözleri, yağlı siyah saçlarıyla uyum içerisindeydi. Gülümsemekten oluşan kırışıklıklar derin yollar açmıştı bünyesinde. Tedesco'nun saçlarından çok daha turuncu renkte sakalı vardı ve sakarca hareketleri onu Jacopo'nun şakaları için iyi bir hedef hâline getiriyordu. Bugiardini hâlâ ay yüzlü ve yuvarlak gözlüydü. Başındaki keli Katolik papazların tıraş olunan tepe kısmını andırıyordu. Sebastiano da Sangallo gruba yeni katılmıştı ve Michelangelo onu son gördüğünden beri ciddi bir yüz ifadesi takınmıştı. Bu ifade ona Aristo lakabı kazandırmıştı. Amcası Giuliano onuruna şarklılarınkine benzer gür bir bıyık bırakmıştı. Michelangelo'nun tanımadığı tek kişi olan Donnino, Granacci tarafından seçilmişti ve ekibin en iyisi olduğu söyleniyordu. Uzun suratını ikiye bölen kemerli burnu ile bir şahini andırıyordu ve kırk iki yaşındaydı.

O gece Granacci metresinin hâlen onu beklemekte olduğundan emin olduktan sonra atölye için bir parti verdi. Granacci, Trattoria Toscana'da şişelerce beyaz Frascati ve tepsilerce yemek söyledi. Frascati'ten uzunca çektiği üç yudumdan sonra Jacopo bir hikâyeye anlattı. Genç bir adam her gece Floransa Vaftizhanesi'ne gider ve St. John'dan karısı ve oğlunun durumunu bildirmesi için sesli bir şekilde dua edermiş.

"Sunağın arkasına saklanıp bağırdım, 'Senin karın bir fahişe, oğlun da asılacak!' Ne cevap verdi biliyor musun?

“Seni yaramaz St. John her zaman yalan söyledin. Bu yüzden kafanı uçurdular.”

Kahkahalar dindiği zaman Bugiardini, Michelangelo’nun yüzünü çizmek için ısrar etti. Bitirdiğinde, Michelangelo “Bugiardini, hâlâ bir gözümü şakağımda çiziyorsun.” Sonra Donnino ile resim oyunu oynadılar ve onun kazanmasına izin verdiler. Bir sonraki yemeği o ödemek zorunda kaldı.

Michelangelo Trastevere’deki bir diğer geniş yatağı da satın aldı. O, Bugiardini ve Sangallo atölyenin dışındaki odada uyudular. Jacopo, Tedesco ve Donnino da salonun altındaki odada uyudular. Bugiardini ve Sangallo odanın ortasında altısının da çalışmasına yetecek kadar bir alan sağlayacak masa yapmak için testere sehпасı ve uzun tahta almaya gitti. Saat onda Granacci geldi. Jacopo “Herkes dikkatli olsun. Granacci’ye kara kaleminden daha ağır bir şey vermeyin. Yoksa yıkılıp kalıverir.” diye bağırdı.

Bu şaklabanlıkla resmen vaftiz edilmiş olan atölyede heyecanla işe koyuldular. Michelangelo önlerindeki masaya çizimlerini serdi. Kilisenin her iki ucundaki tonozu St. Peter ve St. Paul için ayırmıştı; daha küçük beş tonozda da Matthew, John, Andrew, Bartholomew ve Muhteşem James, karşiki duvarda James the Less, Yehuda, Philip, Sim’on ve Thomas bulunacaktı. Bir Havarî’yi tam olarak çizmişti. Yüksek bir tahtta oturuyordu, diğer tarafta dört köşeli sütun üzerinde c şeklindeki volütte⁹ kanatlı kadın figürleri ve madalyonlar vardı.

9 Kıvrım (ç.n.)

Ekim'in ilk haftasında evde kaos yaşanmaya başlandı. Kimse yatmayı, yemek hazırlayıp, evi temizlemeyi düşünmüyordu. Argiento, Ferrara'dan döndü. Günlerce yıkayıp ovaladığı, cilaladığı evde altı arkadaş daha bulduğuna çok sevinmişti. Michelangelo'nun komisyonuna üzülecek vakit bile bulamadan yemek işine girişti.

"Taş ustası olmak, taşla uğraşmak istiyorum."

"Ben de öyle, Argiento. Eğer sabırlı olup tavanı boyamakta bana yardımcı olursan bu da gerçekleşecek."

Asistanlarının her birine süslemeler için bir bölüm ayırdı: gülbezekler, cassettoni, daireler ve dikdörtgenler, ağaçlar ve çiçekler, inip çıkan hatların dalgalı görünümü, spiraller. Michi'nin renkleri karıştırmakta becerikli olduğunu gördü. Havarilerin bir çoğu için son resmi kendisi yapacaktı, ama Granacci birkaçını boyayabilirdi. Belki Donnino ile Sangallo da birer tane alırdı. Bugüne ulaşmak içi zaten beş ayını harcamıştı. Şimdi herkesi bir araya getirip işe başlatmanın zamanıydı. Bütün bir tavanı yedi ayda bitirebileceğinden emindi. Hayatından gidecek bir yıl daha demekti. Papa Julius'la görüşmek için Roma'ya geldiğinden beri geçen dört yıl. Mayıs'a kadar bunu bitirir, sonra da ya mozoleye devam eder ya da Gonfaloniere Soderini'nin Floransa'ya onun için getirttiği mermer bloktan Herakles'i yapardı.

Pek de düşündüğü gibi olmadı. Donnino, Granacci'nin söylemiş olduğu gibi iyi bir zanaatkâr olmasına rağmen çizimlerini panoya aktaracak cesareti yoktu. Jacopo onları eğlendirmeye devam ediyordu, ama on beşinde gösterdiği performansı otuz beş yaşında gösterememek-

teydi. Tedesco pek güzel resim yapamıyordu. Sangallo, Michelangelo'nun ona verdiği her göreve atılıyordu ancak hâlâ deneyimsizdi. Bugiardini en çok güvenilebilecek kişi idi. Ama o da Ghirlandaio'nun yanında yaptığı gibi düz duvarları, sütunları ve pencereleri boyayabiliyordu. Granacci ortaya güzel bir Havari resmi çıkardı, ama Roma'da çok eğleniyordu. Maaş almayı reddettiği için Michelangelo onu daha fazla çalıştırabilir miydi? Michelangelo düşündüğünden iki kat daha fazla çalışmaya başladı. Kasım ayı boyunca yavaş bir gelişme gösterdiler.

Aralık'ın ilk haftası sonunda geldi. Tavanın önemli bir kısmının freskini yapmaya hazırlardı. Havarilerin biri ondaydı. Yan tarafında St. John vardı. Karşıda da Granacci St. Thomas'ı boyayacaktı. İskeledeki diğerleri de Bugiardi'nin dediği şekilde Havarilerin arasındaki süslemeleri yapacaklardı. Piero Rosselli bir gün önce kalın bir kat alçı ile kapladı bu alanı. Sabah da, akşama kadar boyanacak olan kısmı alçıyla kaplayacaktı.

Gün doğarken Sistine'ye doğru yol aldılar. Michi eşiği sürüyordu. Araba kovalar, fırçalar, boya kutuları, çizim tomarları, kara kalemler, renkleri karıştırmak için kullanılacak çömlerle doluydu ve Rosselli alçıların ve kireç torbalarının ortasına oturmuştu. Michelangelo ve Granacci önden gidiyordu. Bugiardini ve Sangallo da tam arkalarındaydı. Tedesco, Jacopo ve Donnino en arkadan yürüyordu. Michelangelo pek neşeli değildi, ama Granacci tam havasındaydı.

“Kendini nasıl hissediyordun Efendi Buonarroti? Bir fresk komisyonu için atölyenin en önünde yürüyeceğini tahmin eder miydin?”

“Kâbuslarımda bile görmemiştim.”

“İyi ki sana karşı bu kadar sabırlı davranmışız. Ghirlandaio’nun atölyesinde malzemeleri nasıl kullanacağını öğrettiğimiz zamanları hatırlıyor musun? Mainardi sana zamklı boya ile ten rengini yapmayı öğretmişti, David de domuz kılından fırça yapmayı...”

“Cieco ve Baldinelli de bana sahtekâr demişlerdi. Çünkü meleğin kanatlarını yapamamıştım. Ah, Granacci kendimi neyin içine çektim. Artık bir fresk ressamıyım.”

11

Grup birlikte iyi çalıştı. Michi iskelenin tepesine çuval-ları yığıldıktan sonra renkleri karıştırıyor, Rosselli boyanacak alanı ustaca hazırlıyor, geri kalanlar da kuruma hızını takip ediyordu. Jacopo bile Bugiardini’nin kırmızı toprak boyası ile dış hatlarını çizdiği desenlerin renklerini tutturmak için büyük bir çaba gösteriyordu.

Boya oksitlenip kuruması için bırakıldığı zaman Michelangelo sonuçları görmek için tek başına kiliseye gitti. Tamamlanan yedinci kubbe ile freskin geri kalanı da yapıldıktan sonra nasıl bir görüntünün ortaya çıkacağını kestirmeye çalıştı. Papa’nın amacına ulaşılmıştı. Artık kimse çıkıntı yapan köşeliklerden, olduğundan daha kocaman ve daha korkunç görünen aylamalardan ve monoton bir şekilde uzayıp giden yıldız görüntüsünden rahatsız olmayacaktı. Tahtlarındaki Havariler canlı renklerle boyanmıştı, bu büyük alan her şeyi örtüp dikkat dağıtabilecekti.

Ama ya işin niteliği? Yapabileceğinin en iyisini üretme isteği iliklerine kadar işlemişti; yeteneklerinin de ötesine geçmesi gerekiyordu çünkü. Yeni, taze, farklı ve sanatının uzantısı olarak gösterilebilecek eserlerden başka hiçbir şey onu tatmin edemezdi. Kaliteden hiç ödün vermemişti. İnsan ve sanatçı olarak dürüstlüğü, üzerine hayatını inşa ettiği bir kaya idi. Eğer bu kaya kayıtsızlık, yapabileceğinin altında çalışmakla, vasatla memnun olmak yüzünden parçalanırsa geriye kendisinden ne kalırdı?

Papa Julius'un bronz eserini iki kat erken bitirebilirdi. Sadece heykeli yapması yeterliydi. Bu onun zanaatı olmadığı için ve zorla yaptırılan bir iş olması sebebiyle kimse de onu eleştirmezdi. Ama enerjisini tüketen aylar boyunca adına, ailesine ve bütün sanatçılara onur getirecek bir eser için çalıştı. Eğer o zaman işin kolayına kaçmış olsaydı belki şimdi de aynı şeyi yapması kolaylaşacaktı. O ve grubun geri kalanı pek sorunla karşılaşmadan işin geri kalanını da bitirebilirdi. Ama kalitenin vasat düzeyde olduğu açıktı. Giuliano da Sangallo'ya da bunu söyledi.

"Bu koşullar altında yapabileceğinin en iyisini yaptın." dedi arkadaşı.

Michelangelo, Sangallo'yu çizim odasına götürdü. Tedirgin bir şekilde ellerini omuzlarına koyup, "Bundan pek emin değilim." dedi.

"Seni kimse suçlamayacak. Papa sana bir görev verdi. Sen de ona göre çalıştın. Kim başka bir şekilde hareket edebilirdi ki?"

“Ben. Eğer tavanı bu şekilde bırakırsam, kendimden utanacağım.”

“İşleri neden bu kadar zorlaştırıyorsun?”

“Emin olduğum bir şey varsa elime çekiç ve keski aldığım zaman kendime saygımı yitirmemiş olmam lazımlar...” Sesindeki hüznü hissedilebiliyordu. Sangallo’dan bu düşünceyi onaylamasını istiyordu. “... sanatçı olarak, tükendim.”

Atölyeyi tavanın bir sonraki bölümü için pano hazırlamakla meşgul tuttu. Bu rahatsızlığından bahsetmiyordu. Ama kriz de yaklaşmaktaydı, atölyeyi iskeleye çıkarıp çalışmaya devam ettiremezdi. Sonraki resimleri orijinal boyuta getirmek için sadece on günleri kalmıştı. Bir karara varması gerekmektedir.

Noel’in gelişi onu bu durumdan biraz uzaklaştırmış oldu. Roma’daki kutlamalar oldukça erken başladı. Bu da işi durdurmak, içinde kopan fırtınaları dindirmek için bir fırsat yarattı. Stüdyo bu tatile çok sevinmişti.

Kardinal Giovanni’den bir not aldı. Michelangelo, Noel yemeği için ona katılabilir miydi? Papa ile olan o büyük tartışmalarından sonra ondan haber alamamıştı. Kendisine güzel bir yün gömlek, bir çift çorap, gözlerinin rengini daha çok ortaya çıkaran bej renkli bir pelerin aldı, yıllardır ilk defa bir şey almıştı. Damaso’daki San Lorenzo ayinine gitti. Kilise o muhteşem sütunlarından arındırıldığından beri o kadar ümitsiz bir hâldeydi ki, bu görüntü Noel ruhunu öldürüyordu.

Formasına Floransa zambakları işlenmiş bir uşak onu Kardinal Giovanni’nin Via Ripetta’daki sarayına kabul

etti. Devasa merdivenleri ile görkemli girişinden, kabul salonundan ve müzik salonundan geçerken Kardinal Giovanni'nin rahiplik pozisyonundan ne kadar yararlandığını görebiliyordu. Duvarlarda tablolar, Küçük Asya'dan kaideli antik heykeller, antik para bölmeleri, işlenmiş mücevherler vardı. Yavaşça yürürken bütün bunları inceliyordu. Babasının büyük dehasından sadece bir yönünü miras almıştı Giovanni: Kusursuz sanat zevkini.

Küçük misafir odalarının bulunduğu kısma geldi birden. Burada, bir kütüğün alevi önünde oturan, ellerini ateşe uzatmış Contessina'yı gördü. Kaymaksı tenine renk gelmişti. Başını kaldırdı.

"Michelangelo."

"Contessina."

"Nasılsın?"

"İdare eder."

"Settignano taş ustalarının dediği gibi."

"Nasıl olduğunu sormama gerek yok. Çünkü güzel görünüyorsun."

Yanaklarındaki renk arttı.

"Bunu daha önce hiç söylememiştin."

"Ama her zaman böyle olduğunu düşündüm."

Contessina ayağa kalkıp ona yaklaştı. Küçükken Medici Sarayı'nda kullandığı kokunun aynısını kullanıyordu. O mutlu günlerin anısı birden canlandı.

“Benim derin bir parçamsın. Heykel bahçesinde hayatımın başladığı ilk günlerden beri.” Gözleri hem acı hem de sevinçle doldu. “Aynen, benim bir parçam olduğun gibi.”

Etrafındakileri fark edip sesinin tonunu değiştirdi. “Luigi ve Niccolo iyiler mi?”

“Burada benim yanımdalar.”

“Ya Ridolfi?”

“Hayır.”

“O zaman kalmayacaksın?”

“Giovanni, Papa’yla görüşmeye götürdü. Kutsal Babamız Signoria’ya müdahale edeceğine söz verdi. Ama umutlu olamıyorum. Kocam Cumhuriyeti çökertmeye kast etti. Fikirlerini açıklama fırsatını asla kaçırmaz...”

“Biliyorum.”

Özlemle birbirlerine baktılar.

“Bu ketum davranacağı bir konu değil, hedefi.” Birden sustu, Michelangelo’nun yüzünü inceledi. “Ben kendimden bahsettim. Şimdi de senin bahsetmeni istiyorum.”

Omuzlarını silkti. “Savaşıyorum. Ama her zaman kaybeden ben oluyorum.”

“İşler iyi gitmiyor mu?”

“Daha değil.”

“Düzelecek.”

“Emin misin?”

“Elimi ateşe basarım.”

Ellerini çoktan ateşe girmiş gibi uzattı. Michelangelo bir an için de olsa kendi elleri içine almak istedi. Sonra Toskana’ya ait bu onaylama ifadesinin sertliği karşısında kahkahalara boğuldu. Kahkahaları birbirine karışmıştı. Onları yakınlaştırıyor, uyumlu bir şekilde bir diğerrinin kumaşına ve varlığına katıyordu. Bu da bir tür sahip olma idi; nadir, güzel, kutsal.

Campagna Romana, Toskana değildi. Onu günahlarından arındıracak şiirsel zarafetle doldurmadı. Ama güç ve geçmiş sahibiydi: Kilometrelerce uzanan düz ve verimli ovalar, tepelerden temiz su getiren Roma su kemerleriyle bölünmüştü. İmparator’un Yunanistan ve Küçük Asya’nın şanını yeniden yarattığı Hadrian Villası, Michelangelo’nun durup Perikles, Tivoli zamanlarından kalan heykellerin çıkarılmasını izlediği yer, görkemli şelalelerle İmparatorluk Roması’nın en gözde tatil mekanı; Castelli Romani, volkanik Alban tepelerinin eteklerindeki tuf ve lav yamaçlarına kurulmuş kasabalar; her bir kasabanın kendi zirvesinin bulunduğu, kraterlerle çevrelenmiş yer. Settignano’nun ötesindeki dağlar gibi yemyeşil uzanmış: Frascati, Tusculum, daha yükseklerdeki yerler, Cicero’ya ait villanın kalıntıları arasında gezindiği yerler, amfi tiyatro, forum, saklı mabet, kökeni zamanda kaybolmuş küçük taş köyler. Romalılarda, Etrüsklerden önce; Praeneste’deki duvarları bütün kasaba ile Kader Mağarası’nı ve mahzenleri kapsayan Şans Tapınağı, insanın kaç yaşında olduğu nasıl bilinebilirdi?

Geçmişte gittikçe derine indi. Volkanın uzun kenarında dolaşıyordu. Yere süt daması gibi yayılmış taş yapılarla karşılaştı. Bunların altında antik yerleşimler gömülüydü. Her gece küçük bir handa durdu ya da köylü ailesinin kapısını çalıp yemek ve kalacak yer talep etti. Bacakları arasındaki görkemli dağları, ayakları altındaki tüfü, tabanlarındaki, bileklerinden baldırlarına çıkan oradan da kasıklarına uzanan tatlı yorgunluğu hissediyordu.

Volkanik tepelerin ve medeniyetlerin geçmişine indikçe asıl problemi de daha görünür bir hâl aldı. Yardımcıları gitmek zorundaydı. Pek çok mermer ustası yardımcılara güvenli bir hat doğrultusunda bazı işleri yapmalarına izin verirdi. Ama o, köşeleri yontmalı, dört bir yanı düzlemeli ve her bir kristal tanesi ile kendi başına uğraşmalıydı. Ghirlandaio'nun mizacına sahip değildi. Ana figürü ve odadaki sahneleri yapıp kalanını atölyesine yaptıramazdı.

Geçen zamana hiç dikkat etmedi. Lavdan oluşmuş bu kayalar arasında geçmiş kayıp çağları düşündükçe günler toz zerresi gibi geliyordu. Bilincinde olduğu şey zamandan ziyade mekândı. Duccio bloğunun içine girdiği gibi şimdi de Sistine'nin bir parçası olmaya çalışıyordu. Böylece büyüklüğünü ve yoğunluğunu, ne kadarını kaldırabileceğini anlayabilecek ve hangi şartlar altında parçalanacağını çözecekti. Tarlayı sürmüş, temizlemiş, tohumu atmış ve artık güneş ile yağmuru bekliyordu. Hiçbir şey gerçekleşmedi; yeni hayatın başlangıcını müjdeleyen ince, parlak yeşil mucize zihninin yüzeyine çıkamadı.

Yeni yıl sabahı, ev sahipleri 1509 yılının ilk gününü kutlarken dağlardaki taş kulübeyi terk etti. Zirveye çı-

kana kadar bir keçi yolunu takip etmeye başladı. Hava keskin, temiz ve soğuktu. Donmaktan korunmak için ağzının etrafına sardığı atkısı ile zirvede dururken arkasından güneş yükseldi ve *campagna* ovaları soluk pembe-lerle ve sarıya çalan kahverengine bürünerek hayata döndü. Roma uzaklardaydı ve parılıyordu. İleri ve güneye doğru Tiren Denizi uzanıyordu, kış mevsiminin kırılğan mavi göğü altında pastel yeşildi. Bütün manzara ışığa boyandı: ormanlar, aşağıya doğru inen tepeler, kasabalar, bereketli ovalar, uyuklu çiftlikler, taş yığını yerleşimler, Roma'ya ulaşan deniz ve dağ, okyanustaki gemi...

Saygı içerisinde düşündü: “Tanrı evreni yarattığı zaman ne yüce bir sanatçıymış: Heykeltıraş, mimar, ressam; mekânı ilk düşünen, onu mucizeleriyle dolduran.” Tekvin’in ilk satırlarını hatırladı:

“Başlangıçta Tanrı göğü ve yeri yarattı. Yer boştu, yeryüzü şekilleri yoktu. Tanrı ışık olsun diye buyurdu... Tanrı, “Suların ortasında bir kubbe olsun ve suları ayırsın...” diye buyurdu. Kubbenin altındaki suları, üstündeki sulardan ayırdı...Kubbeye “gök” adını verdi...”

...gök... Tanrı da bir kubbe içinde yaratma ihtiyacı hissetmişti. Peki ne yaratmıştı? Sadece göğün katlarındaki ayı ve güneşi değil, onun altında dolup taşan dünyayı. Cümleler, ifadeler, Tekvin'deki betimlemeler zihnine sel gibi akmaya başladı:

...Tanrı “Göğün altındaki sular bir yere toplansın, kuru toprak görünsün...Kuru alana “kara”, toplanan sulara “deniz” adını verdi...Yeryüzü bitkiler, tohum veren otlar ve tohumu...Tanrı, “Sular canlı yaratıklarla dolup

taşın...ve yeryüzünün üzerinde gökte kuşlar ucsun... Tanrı, “Kendi suretimizde, kendimize benzer insan yaratalım,” dedi, “denizdeki balıklara, gökteki kuşlara, evcil hayvanlara, sürüngenlere, yeryüzünün tümüne egemen olsun.” Tanrı insanı kendi suretinde erkek ve dişi olarak yarattı.

Michelangelo her şey kadar net biliyordu ki. Tekvin kadar kubbesine yetecek başka bir şey yoktu. Evrenin yaratılışı. Tanrı'nın güneşi ve ayı, karayı ve denizi, erkek ve dişiyi yaratmasından daha asil ne olabilirdi? Evreni ilk defa yaratılıyormuş gibi Sistine'nin kubbesinde yaratabilirdi. Kubbeyi fethedecek bir tema! Mimarisinin çirkinliğini ve hantallığını hiç olmamışçasına gizleyebilecek ve onun yerine Tanrı'nın şanlı mimarisini getirecek tek tema.

12

Teşrifatçı Accirsio'ya Papa ile birkaç dakika yalnız görüşüp görüşemeyeceğini sordu. Teşrifatçı öğleden sonrası için bir görüşme ayarladı. Julius oldukça küçük bir taht odasında sessizce oturuyordu ve yanında Vatikan'ın en büyük düşmanı Venedik'e bir mektup kaleme alan bir katip kalmıştı. Michelangelo diz çöktü.

“Kutsal Baba'mız. Sizinle Sistine'nin kubbesi hakkında görüşmeye geldim.”

“Evet evladım.”

“Henüz bir bölümünü boyamıştım ki, kötü bir hâl aldığını fark ettim.”

“Neden öyle oldu?”

Çünkü Havarilerin yerleştirilmesi zayıf bir etki yaratacak. Tavanın bütününe göre oldukça küçük bir alan işgal ediyorlar ve kaybolup gidecekler.”

“Ama başka süslemeler de var.”

“Bu süslemelere başladım, aynen sizin emrettiğiniz gibi. Havarileri hiç olmadıkları kadar yavan gösterdiler.”

“Eğer bu senin son kararınsa sonuçta elimizde pek etki uyandıramayacak bir eser olacak.”

“Bu konu üzerinde uzunca düşündüm ve gerçek düşüncemi aktarıyorum. Tavan ne kadar iyi boyanırsa boyansın ikimize de pek onur getirmeyecektir.”

“Böylesi sakın bir şekilde konuşunca gerçeği söylediğini duyabiliyorum. Bunun yanında işten çekilmek istemeye gelmediğini de anlıyorum.”

“Hayır Kutsal Babamız. Bütün kubbeyi görkemli bir şekilde dolduracak bir kompozisyonum var.”

“Sana güveniyorum, bu nedenle tasarımının detaylarını anlatmanı istemeyeceğim. Ama ilerlemeni görmek için sık sık kiliseye uğrayacağım. Kendine üç kat daha fazla iş çıkarıyorsun değil mi?”

“...beş ya da altı.”

Papa tahtında kımıldandı. Ayağa kalkıp, odayı adımlayarak Michelangelo'nun önünde durdu.

“Tuhaf bir insansın Buonarroti. Fresk benim işim değil diye bağıırıyordun, neredeyse öfkenle beni yere serecektin. Ama şimdi, sekiz ay sonra kesinlikle daha fazla emek ve zaman alacak bir planla geri dönüyorsun. Seni nasıl anlayacağım?”

“Bilmiyorum,” diye yanıtladı Michelangelo. Pişmanlık içerisinde, “Ben bile kendimi anlayamıyorum. Kubbeyi boyamak zorunda olduğum için sizin önünüze vasat bir şey getiremeyeceğimi biliyordum. Benden sadece bu istenmiş olsa bile.” Julius beyaz saçlı ve beyaz sakallı başını şaşkınlıkla kaldırdı. Sonra elini Michelangelo’nun başına koyup onu kutsadı.

“Tavanı istediğin gibi boya. Sana ilk ücretin beş ya da altı katını veremeyiz, ama iki katı olan altı bin dükaya çıkarabiliriz.”

Bir sonraki görevi daha hassas ve daha zordu. Granacci’ye atölyenin sona erdiğini ve yardımcılarının evlerine dönmeleri gerekebileceğini söyleyecekti. İşkence gibi gelen yol boyunca bunu düşündü.

“Renkleri ayarlaması için Michi’yi ve pilasteri uygulaması için de Rosselli’yi yanımda tutacağım. Geri kalanını çoğunlukla ben yaparım.”

Granacci donup kalmıştı. “Hiçbir zaman Ghirlandaio gibi bir stüdyo yönetebileceğini düşünmemiştim. Ama sen denemek istedin ben de yardım ettim... Ancak iskelenin tepesinde tek başına Tekvin’i baştan yaratmaya çalışmak kırk yılını alır!”

“Hayır, yaklaşık dört yılını.”

Granacci arkadaşının omuzlarını tuttu ve şu alıntıyı yaptı, “Eğer bir aslan ya da ayı gelip koçlarımdan bir tanesini alırsa, avı ağızlarından kaparım. Bana saldırmaya kalktılar mı boğazlarından yakalayıp boğarım.” Bir sanatçı olarak Davut’un cesaretini taşıyorsun.”

“Aynı zamanda bir ödleğim. Diğerlerine söyleyemiyorum. Benim yerime sen söyler misin?”

Daha dikkatli bakmak için Sistine’ye döndü, mimari yapı yeni vizyonuna uymuyordu, yeni bir kubbeye ihtiyacı vardı. Fresklerini en güzel biçimde yansıtmak için tasarlanmış tamamen farklı bir kubbe. Ama Papa’ya dönüp tuğla, alçı, asker odaları ve katı çatıyı yıkmak için bir milyon düka istemekten daha iyisini düşünmüştü. Kendi mimarisine uygun olarak elinde işine yarayabilecek tek materyal ile tavanı yeniden inşa edecekti: Boya ile.

Safi yaratıcıkla tavanı dönüştürmeliydi, Duccio bloğunda olduğu gibi, sahip olduğu kusurları yaratıcı gücünü zorlamak için kullanabilirdi. Ya daha güçlü olacaktı ve kubbeyi yeniden şekillendirecekti ya da buna direnç gösteren kubbe onu yok edecekti.

Tavanı insanlıktan anılarla ve onu yaratan Tanrı ile doldurmaya kararlıydı. Soluk kesen güzelliği, zayıflıkları, yenilemez tarafları ile betimlenen insanoğlu, her şeyi mümkün kılan Tanrı. Şiddetli ve anlamlı bir canlılıkla evreni dönüştürmeliydi; kubbe gerçekliğin kendisi, ona bakanlar da birer illüzyon olacaktı.

Argiento ve Michi onun için buz gibi mermer zemin üzerine bir çalışma masası hazırladılar. Artık kubbenin

ne söylemesi ve neye ulaşması gerektiğini bildiğine göre yapabileceği fresk sayısını mimari rekonstrüksiyonu belirleyecekti. İçeriği ve içereni aynı anda yaratmalıydı. Üstündeki tavana baktı. Kubbe boyunca uzanan ana bölgede en önemli efsaneleri kullanabilirdi: Karayla Suyun Ayrılması, Tanrı'nın Güneşi ve Ayı Yaratması, Tanrı'nın Adem ile Havva'yı Yaratması, Aden Bahçesi'nden Kovulma, Nuh ve Nuh Tufanı efsaneleri. Uzun vadede San Petronio kapısındaki Istrian taşına oyulmuş muhteşem dini sahneler için Della Quercia'ya olan borcunu ödeyebilirdi.

Mimari olarak ortadaki alanı çerçevelemeliydi. Aynı zamanda dar, uzun kubbeyi tek bir darbe ile bir bütün olarak göstermeliydi. Bir tane değil üç tane kubbesi vardı. Bütünleştirici bir etki kazanabilmesi için bir sihirbaz olması gerekiyordu. Elementler birbirini destekler şekilde olmalıydı. Hiçbir figür ve sahne izole olamazdı.

İki haftalık bir konsantrasyondan sonra çözümü tavanın en sert kısıtlaması getirdi. Sekiz adet ağıt, zorlayıcı üçgen şeklindeki kemer dolgusundan iki tarafta dörder tane vardı. Doruk noktaları tavanın üçte ikisine çıkıyordu. Bunları ayarlamak için yüzlerce saat düşündü. Öyle ki bütün tavana egemen olmalarını istemiyordu. Oysa bunun tam tersini düşünmesi gerektiğini sonradan fark etti. Onları zengin heykeltıraşlık tasarımlarıyla süslemeliydi ki işine yarayacak alanlara dönüşsünler. O zaman duvar süsünün bir devamını meydana getirip, iç dizaynın dış çerçevesini oluşturlardı!

Fikirler birbiri ardına o kadar çabuk geliyordu ki, elleri bu fikirleri hemen gerçekleştirecek kadar hızlı olamıyordu.

Kemer dolgularının arasındaki on iki tonozu Peygamberler ve Kahinler için ayıracaktı. Bu tahtları da tavanın dört bir yanını dolanan mermer benzeri bir çıkıntıyla birleştirecekti. Böylece iç dizaynı oluşturan dokuz hikâyeye çerçeve sağlanmış olacaktı. Her bir tahtın iki yanında mermer görünümlü *putti*¹⁰ olmalıydı; onların da üzerinde dünyanın görkemli gençliği, yirmi nü, yüzleri devasa panellerden daha ufak olanlara doğru çevrilmiş.

Rosselli, daha önce fresk yapılmış olan pilasteri kırmak için çatal çekiç ile yukarı çıktığı zaman Michi de aşağıda, çadır bezinden bir torba tutuyordu. Argiento koşarak Michelangelo'nun yanına geldi. Çamurumsu kahverengi gözlerinde yaş vardı.

“Argiento, ne oldu?”

“Ağabeyim ölmüş.”

Michelangelo genç adamı omzundan tuttu.

“Çok üzgünüm.”

“Eve gitmem gerekiyor. Aile çiftliği artık benim. Onu çalıştırmalıyım. Kardeşim çocuklarını geride bıraktı. Köylü olacağım. Kardeşimin karısıyla evlenip çocuklarını yetiştireceğim.”

Michelangelo kalemini bir kenara bıraktı.

“Sen çiftlikte yaşamayı sevmezsin.”

“Uzun süre bu iskelenin üzerinde kalacaksın. Ben resim yapmayı sevmiyorum.”

10 Melek (ç.n.)

Michelangelo yorgun başını ellerinin arasında dinlendirdi. “Ben de sevmiyorum, Argiento. Ama bu figürleri taştan çıkmış gibi boyayacağım. Her biri tavandan çıkıp yere inecekmiş gibi görünecek.”

“Yine de boya.”

“Ne zaman ayrılacaksın?”

“Bugün, yemekten sonra.”

“Seni özleyeceğim.”

Argiento’nun alacağını ödedi. Otuz yedi altın düka. Bu neredeyse son parasıydı. Mayıs’tan beri Papa’dan para almamıştı. Dokuz ay ediyordu. Mobilyasını ve boyaları satın almıştı, tavanın bir bölümünü alçılıyıp, işledi, Jacopo, Tedesco, Sangallo, Donnino, Bugiardini’nin yol masraflarını karşılayıp dört ay boyunca onlara bakmıştı. Ve önemli bir kısmını bitirmeden Papa’dan para isteyemezdi. Peki bütün kubbeyi tasarlamadan tam bir paneli nasıl yapacaktı? İlk freskine başlamak için önünde uzun aylar olduğunu gösteriyordu. Tam olarak işin içine gömülmüşken artık ne yemek yapacak, ne yerleri süpürecek ne de bir gömlek yıkayacak kimsesi vardı.

Sessiz evinde çorbasını içti. Evin gürültülü ve neşeli olduğu, Jacopo’nun fıkralar anlattığı, Aristo’nun Banyo Yapanlar üzerine ders verdiği, Bugiardini’nin de Floransa’ya aşk şarkıları söylediği günleri hatırladı. Sessizliğe kavuşmuş olabilirdi, ama hâlâ boş kilisedeki iskelenin üzerindeyken yalnızdı.

Tufan'a başladı. Kilisenin girişine yakın yerdeki geniş bir resim olacaktı. Mart ayına kadar büyük resim tavana geçirilmeye hazır hâle geldi. Kış Roma'dan elini çekmemişti. Sistine'nin içinde keskin bir soğuk vardı. Yüz tane mangal bile alt kısımlarını ısıtmaya yetmiyordu. Burada sıcak çoraplarını ve gömleğini giyiyordu.

Rosselli, Orvieto'daki karlı bir iş için ayrılmadan önce Michi'yi alçıyı hazırlama ve uygulama konusunda eğitmişti. Michelangelo kum, kireç ve *pozzolana*,¹¹ volkanik tuf tozu, çuvallarını iskeleyle çıkan dik merdivenlerden taşımaya yardımcı oluyordu. Michi karışımını burada hazırlıyordu. Michelangelo *pozzolanadan* ötürü ortaya çıkan sarımsı kahverenginden hoşlanmadı. Bu nedenle daha fazla kireç ve mermer tozu ekledi. Bundan sonra Michi ile beraber arkadaki üç platforma yöneldiler. Rosselli bu kısmı hazırlamıştı, onlar da sıvayıp, boyamaya başlayabilirdi. Michi sıvayı uyguladı ve resmi sabitledi. Michelangelo da bağlantı noktaları için karakalem, kırmızı toprak boyası kullandı.

Michi aşağıya inip renkleri öğretmeye başladı. Michelangelo artık iskelenin tepesindeydi. Santa Maria Novella'da iskeleyle ilk çıktığı zaman henüz on üçündeydi. Dünyanın ve kilisenin zirvesinde yalnız başına... Otuz dördüne gelmiş olmasına rağmen o günlerdeki gibi baş dönmesi yaşıyordu. Başı tavandan sadece bir karış aşağıdayken kilise çok boş görünüyordu. Islak plasterin ve yeni çekilmiş boyanın sert kokusunu aldı, bu manzaradan başını

11 Lav (ç.n.)

çevirip işine döndü. Eline aldığı fırçayı sıkıca kavradı, sabahın ilk saatlerinde renkleri likit hâlde tutması gerekebileceğini hatırlıyordu.

Ghirlandaio'yu figüre tepeden başlayıp aşağıya ineceğini öğrenecek kadar izlemişti. Ama bir profesyonel gibi resim yapamıyordu. O da en hâkim bölgeden, kendisini en çok ilgilendiren yerden başladı. Sol tarafta sel sularından görünen son toprak parçası, sonradan Nuh'un Gemisi olacak fırtınanın vurduğu bir ağaç gövdesi, kıyıya çıkmaya çalışan son insanlar, kucağında çocuğunu taşıyan bir kadın, bacaklarından kavramış daha yaşlı bir kadın; çılgına dönmüş karısını sırtında taşıyan bir adam; kaybolan başlar, genç yaşlı, sulara teslim olan herkes. Ve onların üzerinde ağaç kütüğünü yakalamaya çalışan genç bir adam.

Onu, omuzları ve başını arkaya itmiş, gözleri önüne dikili bir hâlde resmetti. Yüzüne boya damlıyordu. Islak plasterin nemi dışarı sızıp gözüne kaçmıştı. Kolları ve sırtı bu pozisyondan dolayı hemen yorulmuştu. İlk hafta boyunca her gün Michi'nin küçük alanları sıvamasına izin verdi. Figürlerin bozulması ve ten renklerini, mavi ve yeşillerin, gül rengi elbiselerin renklerin doğru tonlarına ulaşma konusunda ihtiyatlı bir şekilde devam ediyorlardı. Küçük olanların çok fazla ize neden olduğunu biliyordu. Bu noktada Granacci'nin kırk yıl tahmini kendi dört yılından daha tutarlı görünüyordu. Devam ettikçe, aksiyon içindeki yaşam ile ölümü yansıtan resimler Ghirlandaio'nun natürmortlarından çok daha farklıydı. İşinde ustalaştıkça kendi yolunu bulmaktan mutluluk duyuyordu.

İlk haftanın sonunda kesici kuzey rüzgârı geldi. Uğultusu bütün gece uyutmamıştı. Sabah ağzına atkısını sarıp Sistine'ye giderken ellerinde fırça tutup tutamayacağını düşündü. Ama Rosselli'nin iskelesinin tepesine çıktığı zaman buna gerek kalmadığını anladı, çünkü çalışması mahvolmuştu. Alçı ve boyalar kurumuyordu. Bunun yerine fırtınada kalan ağacın kenarları, kıyıya çıkmaya çalışan adam, omuzundaki bohça neredeyse damlıyordu. Nem bütün boyayı saran bir küf oluşturmuş yavaş yavaş onu abzorbe ediyordu. Arkasında Michi'nin boğuk bir sesle:

“Alçıyı kötü mü yapmışım?” diye sorduğunu duydu.

Cevaplaması uzun bir zaman aldı, midesi bulanıyordu.

“Benim hatam. Fresk için boya nasıl hazırlanır bilmiyorum. Ghirlandaio'dan beri çok sene geçti. İlk peygamberimi Granacci ve diğerleri yapmıştı, tek yaptığım boyayı uygulamak oldu.”

Merdivende sendeledi, gözleri yaşlarla dolmuştu, yolunu göremeden Papalık Sarayı'na gitti. Soğuk bir kabul odasında geçen bitmek tükenmek bilmeyen bir bekleyişin ardından odaya alındığında tükenmiş bir hâldeydi.

“Ne oldu oğlum? Hasta görünüyorsun.”

“Başarısız oldum.”

“Ne yönden?”

“Yaptığım şey bozuldu.”

“Bu kadar çabuk mu?”

“Papa Hazretlerine bunun benim işim olmadığını söylemiştim.”

“Başını kaldır, Buonarroti. Seni hiç böyle...yenilmiş bir hâlde görmemiştim. Bana bağırıp çağırmanı tercih ederim.”

“Tavan damlatmaya başladı. Nem de küf oluşturunuyor.”

“Onları kurutamaz mısın?”

“Nasıl kurutulacağını bilmiyorum. Renklerim küfün içinde kayboluyor. Tuzlu kenarlar onları tüketiyor.”

“Başarısız olacağına inanamıyorum...” Uşağına döndü. “Sangallo’nun evine git, hemen Sistine’yi incelemesini ve bana rapor getirmesini söyle.”

Michelangelo soğuk kabul odasına ve sert sıraya geri döndü. Bu yaşadığı en kötü başarısızlıktı. Fresk üzerine çalıştığı yıllardan nefret etse de ustaca bir kavrama düzeyine erişmişti. Başarısızlığa alışkın değildi; alışık olmadığı şeylerle çalışmaktan daha kötü bir şey varsa sözlüğünde o da başarısız olmaktı. Freskteki başarısızlığı heykeltıraşlık yetilerinde değişiklik yapmamış olsa da Papa’nın ondan vaz geçeceği aşikardı. Mozoleyi yapmasına kesinlikle izin verilmeyecekti. Bir sanatçı böylesine rezil bir şey yaşadığı an her şey bitti demektir. Birkaç gün içerisinde bu durum bütün İtalya’da duyulur. Floransa’ya zafer kazanmış biri olarak dönmek yerine, gururunu bacaklarının arasına kısırmış yenik bir köpek gibi sürünerek girecekti. Floransa bundan hoşlanmazdı. Sanat dünyasındaki yerlerine zarar verdiğini düşüneceklerdi. Gonfaloniere Soderini’nin de yüzünü kara çıkaracaktı. Vatikan’da işe

yarar biri olmaktansa bir yük hâline gelecekti. Ve yine verimli çağından bir seneyi çöpe atmıştı.

Üzüntüsüne o kadar gömülmüştü ki Sangallo'nun içeri girdiğini duymadı. Kendisine gelemeden, o içeri alınmıştı.

“Sangallo, ne buldun?”

“Önemli bir şey yok Kutsal Babamız. Michelangelo ki-reci çok sulu bir hâldeyken uygulamış, kuzey rüzgârı da dışarı sızdırmasına neden olmuş.”

“Ama Ghirlandaio'nun Floransa'da kullandığı karışımın aynısı. Hazırlanışını izlemiştim.” diye atıldı Michelangelo.

“Roma kireci travertenden yapılır. Hemen kurumaz. Rosselli'nin sana öğrettiği *pozzolana*, genelde kururken tozlaşır. *Pozzolana* yerine mermer tozu kullan.”

“Renklerime ne olacak? Tavanın bir bölümünü kazımak zorunda mı kalacağım?”

“Hayır. Hava zamanla küfü tüketecek. Renklerine bir şey olmayacak.”

Eğer Sangallo gelip tavanın mahvolduğunu bildirmiş olsaydı, öğle vaktine kalmadan Floransa yollarına koyulmuş olması gerekecekti. Sabah yaşadıkları ızdıraplı bir baş ağrısı yaşatmış olsa da artık kubbesine dönebilirdi.

Rüzgâr dindi. Güneş yüzünü gösterdi. Alçı kurudu, yenilgi içerisinde Floransa yolunu arşınlamak zorunda kalan Sangallo oldu. Michelangelo, Scossacavalli Meyda-

nı'ndaki eve gittiğinde mobilyaların üstünün örtülmüş, özel eşyaların da toplanmış olduğunu gördü. Kalbi kırılmıştı.

“Neler oldu?”

Sangallo başını salladı.

“Yeni komisyonlar gelmedi. Ne Palazzo Giuliano'dan, ne Mint'ten, ne de yeni saraylardan. Şu anki tek sözleşmemin ne olduğunu biliyor musun? Ana caddelerin altına kanalizasyon döşemek! Papalık mimarı için asil bir görev değil mi? Çıraklarım Bramante'ye katıldı. Yemin ettiğini gerçekleştirdi ve benim yerimi aldı.”

Ertesi gün Sangallo ve ailesi ayrıldı. Gidişleri Vatikan'da fark edilmedi. İskelesinin tepesine çıkan Michelangelo Roma'da hiç olmadığı kadar yalnız hissetti kendisini. Son yeşil kara parçasının karşısındaki kayaların üzerinde umutsuzluk içinde bekleyen sanki kendisiydi.

Tufan otuz iki gün boyunca hiç durmadan çalışmaya mal oldu. Son haftalarda parası tamamen tükenmişti.

“Karnımızı mı kaşıyoruz sırtımızdaki kemiklere mi dokunuyoruz belli değil.” dedi Michi.

Kazandığı eski paralar, aile gelirini artırmak için çiftliklere ve evlere yatırılmıştı ve şu an kendisine tek kuruşluk faydaları dokunmuyordu. Aksine her bir mektupta ağıt vardı, dükkânlarını açmaları için neden kardeşlerine para göndermiyordu? Cassandra yengesinin davasını Roma'ya aldırıp ilgilenmemesinin sebebi neydi? Birden kendisini Nuh'un gemisine çıkmaya çalışan çıplak adamlardan biri

olarak düşündü. Acı içindeki diğer adamlar sopalarını kaldırmış, son kişinin güvenliğinden endişe duyuyordu.

Papalık bağlantıları olup da refaha ulaşamamasını anlamıyordu. Bramante'nin yakın zamanda Roma'ya getirdiği genç Rafael Sanzino, hemşerisi Urbino ve Sanzio ailesinden eski bir arkadaşı hiç vakit kaybetmeden özel komisyonlar almıştı. Papa işinin zarafetinden ve büyüünden o kadar etkilenmişti ki Stanze'nin, yeni evinin odalarını Raphael'e duvar süsü ile süsletmeye karar vermişti. Nefret ettiği Borgia dairesinden sonra buraya taşınacaktı. Signorelli ve Sodomo tarafından daha önce başlanmış fresklerin de kaldırılmasını emretti Papa, böylece sadece Raphael'in eserleri görülecekti. Papa tarafından cömert bir şekilde ödemesi yapılan Raphael, lüks bir şekilde döşenmiş bir villa kiraladı. Güzel bir metres ve onunla ilgilenecek hizmetçiler buldu. Çevresi şimdiden hayranları ve çırakları tarafından sarılmış, Roma'nın olgun meyvelerini istifliyordu. Papa av partilerine ve özel yemeklere onu da davet ediyordu. Her yerde görülüyor, seviliyor, herkes ona komisyon getiriyordu. Bu komisyonlar arasında bankacı Chigi'ye ait yazlığın dekorasyonu da bulunuyordu.

Michelangelo evinin boyanmamış duvarlarına baktı, çirkin, perdesiz, halısızdı. Etrafta sadece satın aldığı kullanılmış birkaç eşya vardı. Raphael, Roma'ya geldiğinde Michelangelo gelip selam vermesini beklerdi. Ama ne Sistine'nin ne de evini yolunu kat etmeye tenezzül göstermedi.

Bir akşam San Pietro Caddesi'nden saçına, yüzüne ve kıyafetlerine boya sıçramış hâlde geçerken, Raphael'in

kendisine doğru geldiğini fark etti. Çevresi hayranları, çıraqları ve asalaklarıyla sarılmıştı. Yanından geçerlerken, alaycı bir şekilde:

“Rektör gibi etrafı sarılmış bir hâlde nereye gidiyorsun?”

Raphael durmadı ama mayhoş bir ifadeyle:

“Ya sen nereye gidiyorsun, cellat gibi bir başına?”

Bu ifade içine dert oldu. Kendi rızasıyla izole olması da bir işe yaramazdı. Çizim masasına geri döndü. Açlığını ve yalnızlığını işe gömdü, bir sonraki freskin çizimine başladı: Nuh’un Kurbanı. Figürler hızla hareket eden parmaklarının ve zihninin altında ortaya çıkmaya başladıkça, Nuh ve karısı, Nuh’un çıplak üç oğlu, onların eşleri, Tanrı’ya kurban edilecek koç... Çalışma odası enerji ve canlılık, renklerle doldu. Açlığı, yalnızlık duygusu biraz dinmişti. Kendi yarattığı dünyadaki arkadaşlarından memnundu. Sessiz evine söylendi:

“Yalnız olduğumdakinden daha yalnız hiç olmadım.”

Sonra iç geçirdi. Kendi karakterinin kurbanı olduğunu biliyordu.

Papa Julius ilk freski görmeyi heyecanla bekliyordu. Michelangelo daha küçük boyutlu Nuh’un Sarhoşluğu freskinin her iki yanındaki çıkımda tahtlarına oturmuş Peygamber Joel ve Delphic Sibyl için on gün daha süre aldı. Papa’nın merkezde iyi figürler görmesini istiyordu. Julius merdivene çıktı. İskeleydeki Michelangelo’nun ya-

nına geldi. Elli beş adam, kadın, çocuk figürü inceledi. Bazılarının sadece başı, bazılarının da sadece omuzu görünse de hepsi tam olarak temsil edilmişti. Siyah saçlı Delphic Sibyl'in göz alıcı güzelliği üzerine yorum yaptı, ölü oğlunu kayalıklara taşıyan beyaz saçlı adam hakkınd sorular sordu. Arkadaki Nuh'un gemisi bir Yunan anıtı gibi duruyordu. Diğer alanlara neler resmedeceğini sordu. Michelangelo net cevaplar vermekten kaçınıyordu, çünkü ilerlerken değişiklik yapma özgürlüğü istemekteydi. Julius bunu önemsemeyecek kadar memnun olmuştu. Sakince:

"Tavanın geri kalanı da bu kadar güzel olacak mı?"

"Daha iyi olması gerekiyor Kutsal Babamız. Hâlâ bu yükseklikte resim yapmayı öğreniyorum."

"Aşağıdakilerden tamamen farklı bir fresk."

"Devam ettikçe bu farklar artacak."

"Senden memnuniyet duyuyorum oğlum. Hazinedarımı sana beş yüz düka daha vermesi için görevlendireceğim."

Artık feryatlarını dindirebilecek miktarda para gönderebilecekti eve. Kendi evine yiyecek, işi için de malzemeler alabilecekti. Aden Bahçesi, Tanrı'nın Havva'yı Yaratması, ve tavanın tam kalbinde duracak Tanrı'nın Adem'i Yaratması sahnelerine geçebilirdi.

Sakin geçen aylardan sonra Teşrifatçı Accursio, Michelangelo'ya Piéta'nın St. Peters'ten çıkarılacağına yönelik uyarıda bulundu. Böylelikle Bramante'nin iki yüz elli işçiden oluşan ordusu bazilikanın güney duvarını yıkabilir, ilk ayaklar için yer açabilirdi. Bunu duyar

duymaz koşarak Bazilika'ya gittiği zaman Piéta'nın, yan taraftaki daha küçük Mary of the Fever şapeline alınmış olduğunu gördü. Zarar görmemişti. Sıkıntı içerisinde, işçilerin güney kısımdaki antik sütunları bağlamalarını ve inanılmaz bir şekilde paramparça edilmelerini izledi. Enkaza dönüşen granit ve mermer sütunlar daha sonra kaldırılıyordu. Duvarın çökmesi ile güney duvarında bulunan eserler de, zemindeki antik mozaiklerle harap oldu. Düşük bir ücret karşılığında daha güvenli bir şekilde taşınabilirdi!

İki gün önce Bramante'nin sarayının kapısına bir not asıldı, harap eden anlamında kullanılmış bir kelime olan Ruinate, denmişti Bramante'ye. Şehirde bir hikâye doluşmaya başladı. Bramante, cennetin kapılarını yıkarak cennete girmeyi reddetmiş, kendisine, "Roma'daki tapınağımı neden yıktın?" diye soran St. Peters'e "Cenneti yıkıp baştan yapmamı ister misin?" diye cevap vermişti.

Bildiği kadarıyla Sistine'nin anahtarı sadece kendisinde ve Teşrifatçı Accursio'da bulunuyordu. Israrla böyle olmasını istemişti, çünkü kimse casusluk yapamayacak, işine karışamayacaktı. Zekeriya Peygamber'i çizerken, gece birisinin gelmiş olduğu hissine kapıldı. Somut bir kanıtı yoktu, hiçbir şeye dokunulmamıştı ya da hiçbir şeyin yeri değiştirilmemişti, ama bıraktığı gibi bulmadığını hissediyordu. Biri merdivenlerden çıkmış olmalıydı.

Michi'yle yakınlardaki bir kapı eşiğinde gizlendi. Gelenlerden Bramante ile Raphael'de anahtar olduğunu düşünüyordu. Gece yarısından sonra geç bir saatte geldiler. Michelangelo öfkelenmişti: Kubbesi halka açılmadan önce yeni teknikleri, figürleri Banyo Yapanlar'ı yansıtan

çizimler Raphael'in *Staze*'sinde olacaktı. Raphael devrim yapacak Michelangelo da onu mu kopyalayacaktı?

Teşrifatçı Accursio'dan Papa ile görüşme talebinde bulundu. Michelangelo suçlamasını sundu; yeni bir şey olmayacaktı, Raphael'in bilmesine imkân olmayan bir çıkış noktasıydı...

Bramante sessiz bir şekilde bekledi. Michelangelo anahtarın ondan alınmasını istedi. Papa Bramante'ye anahtarı Accursio'ya bırakmasını söyledi. Yeni bir krizle daha karşılaşmıştı. Kubbeye geri döndü.

Ertesi gün Kardinal Piccolomini'nin yeğeninden bir davet mektubu geldi. Piccolomini kısa bir süreliğine Papa III. Pius olmuştu. Piccolomini ailesi Siene sunağı için kalan heykellerin de tamamlanması konusuna ısrarcıydı. Jacopo Galli tarafından kendisine avans olarak sağlanan yüz florini göndermesi gerekiyordu. Bu durumda yüz florin çıkaramazdı. Bunun yanında, gönderdiği son figür için hâlâ ona borçluydular.

Lodovico mektubunda Settignano'daki evlerinde tadilat yaptıkları sırada Giovansimone ile kavga ettiklerini, Giovansimone'nin kendisine yumruğunu kaldırıp onu dövmekle tehdit ettiğini, sonrasında da evi ve ambarı ateşe verdiğini yazıyordu. Her iki yapı taştan olduğu için hasar küçüktü. Ama yaşadığı bu deneyim Lodovico'yu hasta etmişti. Michelangelo kardeşine sert bir mektubun yanında tamir için para gönderdi.

Bu dört olay onu derinlemesine yaraladı. Çalışmaya edemeyecek kadar. Mermer için duyduğu açlık onu öylesine

kıvrandırıyordu ki zayıf düşmekteydi. Campagna'ya yöneldi. Mola vermeden kilometrelerce yürüdü, ara sıra üç boyutlu olduğunu kendine ispat etmek için derin soluklar alıyordu. Bütün bu umutsuzluğun arasında Kardinal Giovanni'den bir mesaj aldı. Medici Sarayı'na yerleşmesini istiyordu. Yanlış giden daha başka neler vardı? Giovanni kırmızı elbise giymiş ve kırmızı bir kepe takmıştı. Solgun ve dolgun yüzü yeni tıraş olmuş, tanıdık Floransa parfümü kokuyordu. Giulio arkasında durmuştu. Esmer yüzü ile çok ciddi görünüyordu.

“Michelangelo babamın çatısı altında bulunmuş eski bir arkadaşın olarak, sana çok sıcak duygular besliyorum.”

“Ekselansları, her zaman bu duyguyu hissettim.”

“Bu nedenle hane halkımdan birini olmanı istiyorum. Akşam yemeğine gelmeli, av partilerinde yanımda olmalısın ve ben Domenica'daki Santa Maria'da ayin düzenlemeye giderken aracımı sen kullanmalısın.”

“Bunları neden yapmalıyım?”

“Roma'dakilerin, benim yakın çevremde bulunduğunu bilmelerini istiyorum.”

“Roma'ya bunu açıkça söyleseniz?”

“Kelimeler bir anlam ifade etmez. Din adamları, asiller, zengin tüccarlar bu saraya gelir. Senin de burada olduğunu gördükleri zaman himayem altında olduğunu anlayacaklar. Babam böyle olmasını isterdi.”

Michelangelo'yu kutsadıktan sonra odadan ayrıldı. Michelangelo, ileri çıkan ve yumuşak bir ses tonuyla konuşmaya başlayan Giulio'ya baktı.

“Biliyorsun, Buonarroti. Kardinal Giovanni asla düşman edinmez.”

“Bugünkü Roma’da deha gerektiren bir durum.”

“Kardinal Giovanni o dehaya sahip. Kardinaller Heyeti arasında en sevilen kişi. Bu iyiliğe ihtiyacın olduğunu düşünüyor.”

“Nasıl?”

“Bramante, seni Ruinante hikâyesinden sorumlu tutuyor. Ve her gün sana yeni düşmanlar kazandırıyor.”

“Kardinal Giovanni de benim için savaşmak mı istiyor?”

“Bramante’ye saldırarak değil. Eğer bu evde onun yakınları arasına girersen, Kardinal Bramante’ye öfkeli bir söz etmeden, seni küçük düşüren kişileri susturmuş olacak.”

Michelangelo, Giulio’nun zarif, güzel yüzünü süzdü. Giulio onun arkadaşlığına karşı çıksa da ilk defa onun için iyi duygular hissetti.

Janiculum’un sarmal merdivenlerini çıktı. Yukarıdan Roma’nın sivri, kahverenginde çatılarını izledi, Tiber bir S çizerek şehri dolanıyordu. Hem Kardinal Giovanni’ye katılıp hem de Sistine’nin kubbesini boyayıp boyayamayacağını düşündü. Ona yardım etmek istemesi sebebiyle minnettardı. Bu yardıma ihtiyacı vardı. Ama gece gündüz çalışmıyor olsaydı bile nasıl bir asalak olarak yaşayabilirdi? Sosyal ilişkilerde hiç kabiliyeti yoktu. Toplum içine karışmayı da sevmiyordu zaten. Sanatçının seviye-

sini bütün zanaatkârlarinkinden daha yükseğe taşımak istedi. Hâlâ sanatçının her an çalışması gerektiğine inanıyordu. Seneler o kadar kısa, sukut-u hayal o kadar çoktu ki gücünün son damlasına kadar çalışsa bile bir iş alanı yaratamazdı. Nasıl olurdu da sabah sadece birkaç saat çalıştıktan sonra yıkanıp, Giovanni'nin evine gittikten sonra misafirleriyle hoş sohbetler edip saatler süren lezzetli akşam yemeğine kalabilirdi?..

Kardinal Giovanni dikkatle minnettarlığını ve kabul edememe sebeplerini dinledi.

“Raphael bu kadar kolayca üstesinden gelirken bu iş senin için neden imkânsız? O da sonuçta yüksek kalitede işler çıkarıyor. Yine de her gün başka bir sarayda yemek yiyor, samimi arkadaşlarıyla vakit geçiriyor, oyunlara gidiyor. Hatta yeni metresi için Trastevere’de çok değerli bir ev satın aldı. Her gün yeni komisyonlar geliyor. Hiçbirini geri çevirmiyor. Neden o yapabiliyor da sen yapamıyorsun?”

“Cevabı gerçekten bilmiyorum Ekselansları. Raphael için bir sanat eseri üretmek *Campagna*’daki güneşli bahar gününe benzer; benim içinse dağ doruklarından uğuldayarak vadiye inen *tramontana*. Sabahın ilk ışıklarıyla çalışmaya başlayıp akşama kadar, gece de mum ya da kandil ışığında devam ediyorum. Sanat kötü sonuçlandığı zaman bir işkence ve elem, iyi sonuçlandığında da mest edici. Ama her hâlükarda beni ele geçiriyor. Günlük işimi bitirdiğim zaman boş bir çuvala dönüyorum. İçimdeki her şey mermere ya da şimdi olduğu gibi freske geçiyor. Bu yüzden başka bir yere verecek bir şeyim kalmıyor.”

“Senin kârına olsa bile mi?”

“Yaptığım en iyi iş benim kârım olacaktır. Diğer her şey gelip geçici.”

15

Başka hiçbir şeyin onu yolundan alıkoymasına izin vermemeye kararlı bir şekilde iskelesinin başına döndü. Ne Floransa'daki sorunlar ne de Roma'dakilerle ilgilenecekti. Kubbe için yaptığı çizimler büyük oranda bitmişti. Artık hepsi yaşamın canlılığı ile dolu üç yüz insanı yapmanın ve yeryüzündeymişlercesine üç boyutlu görünümüne ulaşmanın zamanı gelmişti. Onları yaratma dürtüsü içinden geliyor olmalıydı. Her karaktere otantik bit anatomi, ruh ve maneviyat kazandırmak, dünyada pek az insanın sahip olduğu anıtsal güç ile parlamalarını sağlamak günlerini, haftalarını ya da aylarını alabilirdi. Her biri sanatsal rahminden dışarı atılmalıydı, Michelangelo'nun kendi coşkun gücü ile hem de. Bu gücü kendi içinde toplamalıydı; çimlenen tohumu her yeni günle yaşam organlarından çıkıp mekâna karışmalı, tavanda yansımasını bulmalı ve sonsuz yaşama erişmeliydi. Tanrı Baba'yı yaratıyor olsa da kendisi Tanrı Ana idi. Asil bir soyun kaynağı, yarı insan yarı tanrı, her gece kendi yaratıcı doğurganlığı tarafından tohumlanan, bunları şafak vaktine kadar taşıyan sonra da tek başına yattığı gökyüzündeki yatağında ölümsüzler ırkını doğuran kişi.

Yüce Tanrı güneşi ve ayı yaratır, karayı ve denizi yaratır, bitkileri, sığırları, sürünen canlıları, erkeği ve kadını... O bile şiddetli yaratıcılıktan yorulmuştur. “Tanrı yarattık-

larına baktı ve her şeyin çok iyi olduğunu gördü.” Ama “Yedinci güne gelindiğinde Tanrı yapmakta olduğu işi bitirdi. Yaptığı işten o gün dinlendi.” O zaman, Michelangelo Buonarroti, sadece 1.62 boyunda küçük bir adam olan, kırk beş kiloluk ağırlığıyla Floransa sosyetesindeki herhangi bir kızıdan daha ağır olmayan ve aylardır yeterince uyuyup beslenmeden çalışan bu adam yorulmamış olsun? Dua ettiği zaman, “Tanrım bana yardım et!” diye dua ederdi. Tanrı’dan güç, bedensel ve ruhsal yenilmezlik, daha kahramanca bir dünya vizyonu yaratmak için dayanma gücü, takat isterdi.

Otuz gün boyunca sabahtan akşama kadar çalıştı. Nuh’un Kurbanı’nı tamamladı. Dört tane devasa nü erkek figürü onu çevreliyordu; Eritreli Sibylla tahtında, Peygamber İşaya karşısındaki tonozdaydı. Gece olunca Aden Bahçesi’ni genişletmek için eve döndü. Otuz gün boyunca kıyafetleriyle uyudu, botlarını bile çıkarmıyordu, bölümün tamamlandığı zaman tamamen tükenmişti. Michi botlarını çıkarıverdi, onlarla birlikte ayaklarının derisi de soyulup çıktı.

Kendiyle besleniyordu. Başı ve omuzları geriye atılmış, boynu arkaya doğru bükülmüş, kolları dikey tutma çabasından dolayı acımış, bir şekilde çalışmaktan başı dönmeye başlar, kısık gözlerle çalışmasına ve damla gelirken aynen mermer parçalarına yaptığı gibi hızlı bir şekilde kapatmasına rağmen gözleri yine de boyadan dolayı bulanırdı. Rosselli’ye iskeleyi yükselttirdi. Böylece dört katlı bir iskelesi oldu. Oturarak çizim yapabiliyordu. Denge için dizlerini karnına çekiyordu, gözleri tavandan sadece

birkaç santimetre uzaktaydı. Kalçaları iyice ezilene kadar acıya katlanırdı. Sonra dümdüz yatağına uzanır, dizlerini havaya diker, çizim yapan kolunu dinlendirmek için göğsünün üzerine doğru bükerti. Artık tıraş olmaya zahmet etmediğinden sakalı düşen boya damlaları için mükemmel bir torba görevini görmeye başladı. İster eğilsin, çömselsin, uzansın ya da diz çöksün, ayakta dursun, dizleri ve sırtı hep gergindi.

Kör olacağını düşünmeye başladı. Buonarroto'dan gelen mektupta bulanıklıktan başka bir şey göremiyordu. Mektubu bir kenara koydu. Yüzünü yıkadı ve Michi'nin onun için yaptığı fazla pişmiş makarnadan birkaç çatal aldı. Mektubu yeniden eline aldı. Bir kelimesini bile çözemedi.

Kendini yatağına attı, zar zor nefes alıyordu. Kendisine ne yapmıştı böyle? Papa'nın önerdiği küçük komisyonu reddetmiş, şimdi de kiliseden yamru yumru, bükülmüş, çirkin, kör bir cüce gibi, kendi devasa hatasından dolayı deforme olmuş ve yaşlanmış bir şekilde çıkıyordu. Torrigiani'nin yüzüne yaptığını, kubbe bütün bedenine yapıyordu. Onun açtığı yaraları ölene kadar taşıyabilirdi. Yeterli olanla neden mutlu olamıyordu? Papa'yla barışır, Floransa'ya döner, Lonca ile yemeğın tadını çıkarır, rahat evinde yaşarken Herakles'ini yapabiliirdi.

Uykusuz, acıdan sarsılmış, evinin özlemiyle tutuşan bir hâlde ve büyük bir yalnızlıkla mürekkep kadar karanlık gecede yatağından kalktı. Bir kandil yaktı ve eski bir çizimin arkasına yazarak acılarını hafifletmeye çalıştı.

"Kediler Lombardy'nin durgun sularından

Nasıl hastalık kaparlarsa

Ben de bu mağarada yaşamaktan hastayım

Yoksa başka hangi topraklarda

Dizi çeneye yaklaştırma şansları olsun?

Sakalım göğе yükselirken, ensem arkaya göçer

Belkemiğime bağılı göğüs kafesim

Arp gibi görünür hâle gelir

Zengin bir nakış yüzümü kalınlı inceli kıllarla doldurur

Karnıma yapışık belim, manivela gibi kıvrılır

Kalçam at sağırsı gibi yükümü taşır

Ayaklarım rehberе ihtiyaç duymadan yürür: bir ileri, bir geri...

Bedenimin önü gevşeyip uzar,

Büküldüğüm kısmın arka tarafı gerilip düzleşir

Suriye yayı gibi eğilirim.

Gel o zaman, dene bir

Ölü resimlerime ve şanıma yardımı

Çünkü iğrenç bir yoldayım, resim de benim utancım.

Kardeşi Lionardo'nun Pisa'daki bir manastırda öldüğü haberi geldi. Oraya neden götürüldüğü, orada mı gömüldüğü ya da hastalığı ile ilgili bir bilgi verilmemişti. Damaso'daki San Lorenzo'da Lionardo'nun ebedî istirahatı için düzenlendiğı söylenen ayine giderken cevabı da

biliyordu aslında, kardeşi taşkınlık seviyesindeki fanatiklikten ölmüştü. Kendi ölümüne de bu sebep olabilir miydi?

Michi akşamlarını ve tatillerini beraber geçirdiği bir grup Trastevere’li taş ustası buldu. Rosselli, fresk yapacağı büyük duvarları inşa etmek için güneyde Napoli’ye, kuzeyde Viterbo ve Perugia’ya seyahat etti. Ne kimse ziyaretine geliyor ne de onu dışarı davet ediyorlardı. Michi ile olan sohbetleri de renklerin karıştırılması ve iskeleye gerekli malzemelerden öteye geçmiyordu.

Santo Spirito’daki kardeşleri gibi gözlerden uzak bir keşiş hayatı yaşamaktaydı.

Julius’la görüşmek için Papalık sarayına da gitmiyordu artık. İkinci ziyaretinden sonra işe devam edebilmesi için bin düka göndermişti gerçi. Sistine’ye kimse gelmedi. Evden kiliseye doğru yürürken ya da bunun tam tersini yaparken meydandan neredeyse topallayarak geçiyor, başını önüne eğiyor, gözleri hiçbir şeyi görmüyordu. Yanından geçenler artık boyayla lekelenmiş kıyafetlerine, yüzüne, sakalına ve saçına dikkat etmiyorlardı. Bazıları ona deli diyordu.

“Delirtilmiş, belki de daha iyi bir kelime” diye düşündü. Tüm gün boyunca tanrı ve tanrıçaların ölümsüzlük sarayında bulunduktan sonra bu kötü dünyaya neden döneyim?”

Denemedi bile. Kendisi için öncelikli hedefini gerçekleştirmişti; tavandaki insanlar ve hayat gerçektir. Yeryüzünde bulunanlar suret. En yakın arkadaşları, dördüncü

panelde bulunan Aden bahçesindeki Âdem ile Havva idi. Âdem ile Havva ufak tefek, hassas, mahcup değil de sağlam yapılı, çevik, yakışıklı, yılanın dolandığı elma ağacından kendilerini kaya parçası kadar eski bir hâlde zayıf bir aptallık hâlinden çok sakın bir kabullenişle şeytana uyarlarırken resmedilmişlerdi. İnsanlık ırkını çoğaltacak çift tam karşıda duruyordu. Cennet'ten kovulup karşı paneldeki çorak dünyaya hapsedildiklerinde, baş meleşin başlarına doğrulttuğu kılıçtan korkmuşlardı ama sinmemiş, harap olmamış, sürünen yaratıklara dönüşmemişlerdi. Onlar Tanrı'nın yarattığı erkek ile kadının anne ve babasıydı. Michelangelo Buonarroti de onları asil bir çehre ve oran ile yeniden hayata getirmişti.

16

1510 Haziran'ında, bir yıl ve birkaç hafta sonunda Papa'ya Tufan'ı gösterdi. Kubbenin ilk yarısı tamamlanmıştı. Ortadaki bir bölmede Tanrı Havva'yı uyuyan Âdem'in kaburgasından doğrulturken, pembe renkli kıyafeti içerisinde görülüyordu; köşelerde de bu dramayı izleyen nü hâldeki dört oğlu vardı. Hemen altında Cumaeli Sibylle ve Zülküf peygamber vardı. Kubbenin yarısı artık görkemli renklerle kaplanmıştı: hardal sarıları, soluk su yeşilleri, gül kurusu, gök mavisi ve güneşte parlayan ten renkleri. Kimseye kubbenin yarısının tamamlandığını söylemedi. Ama Papa'nın hemen haberi olmuştu. Michelangelo'ya öğleden sonra Sistine'ye geleceğini bildirdi. Michelangelo, Julius'un iskelenin sonuna kadar çıkmasına yardım etti. Beraber bir tura çıktılar. Davud ve Golyat'ın hikâyelerini, Judith ve Holofernes'i, İsa'nın Ataları'ndan dört hikâyeyi.

Julius iskelenin kaldırılmasını ve dünyanın ne yüce bir şeyin yapılmakta olduğunu görmesini talep etti.

“İskeleyi kaldırma zamanı değil henüz, Kutsal Babamız.”

“Neden?”

“Çünkü bitirilmesi gereken çok şey var: Peygamberler ve Sibylle’nin arkasında oynayan çocuklar, yan tarafları dolduracak olan nü figürler...”

“İlk yarının tamamlandığını duymuştum.”

“Önemli bölmeler tamamlandı, ancak bitirilmesi gereken çok detay var...”

“Ne zamana hazır olacak?”

Michelangelo huzursuzlanmıştı, kısa bir cevap verdi:

“Hazır olduğu zaman.”

Julius öfkeden kıpkırmızı kesildi. Bağırırken Michelangelo’nun ses tonunu sert bir şekilde eleştiriyordu, “Hazır olduğu zaman! Hazır olduğu zaman!” Bastonunu öfke ile kaldırıp Michelangelo’nun omzuna indirdi. İki rakip birbirine bakarken bir sessizlik yaşandı. Michelangelo buz kesmişti, omzunun acısını anlayamayacak kadar şok olmuştu. Eğildi, duygudan tamamen yoksun bir ses ile:

“Papa cenaplarının istediği gibi olacak. İskele yarın indirilecek ve kilise sergilenmeye hazır hâle gelecek.”

Geri çekildi, Papa’nın merdivenden inmesine yetecek kadar bir alan bıraktı.

“Papa’yı göndermek sana kalmadı Buonarroti!” diye bağırdı Julius. “Sen kovuldun.”

Michelangelo merdivenlerden indi. Hiçbir şeye dokunmadan kiliseden çıktı. Demek sonu bu olacaktı! Acı, küçük düşürücü bir son. Köylü gibi bir sopa ile dövülmek. Sanatçıyı, Lonca’nın Papa’ya karşı çıktığı zaman iddia ettiği gibi yetenekli işçi konumundan alıp toplumun en yüksek seviyelerine getirmeye yemin etmişti. Ama şimdi bildiği hiçbir sanatçının olmadığı kadar aşağılanmış ve küçük düşürülmüştü!

Tanımadığı sokaklarda yolunu bulmaya çalışırken, sendiyor ve sinir krizi geçiriyormuşçasına sarsılıyordu. Dünyayı yeniden yaratmıştı. Tanrı rolü oynamaya çalışmıştı! Papa II. Julius onu ait olduğu yere koydu. Julius, Tanrı’nın yeryüzündeki elçisiydi. Tam da kardeşi Lionardo’nun söylediği gibi. Ve o, Michelangelo Buonarroti tarlada çalışan işçiydi. Tuhaf, bir sopa darbesi nasıl oluyor da bu illüzyonu dağıtıyordu!

“Resim benim utancım.”

Bramante zaferine ulaşmıştı.

Şimdi ne yapacaktı? Julius, kendisini kışkırttığı için Michelangelo’yu asla affetmeyecekti. O da içine düştüğü rezillikten dolayı Papa’yı. Bir daha asla eline fırça almayacak, kubbeye dokunmayacaktı. Raphael kalan yarıyı süsleyebilirdi.

Eve döndü. Michi oturmuş onu bekliyordu.

“Eşyalarını toparla Michi. “Hemen hazırlan, Roma’dan beraber ayrılacak iyi olur. Eğer Papa yakalanmamı emrederse seni de almalarını istemem.”

“Sana vurmaya hakkı yoktu. Senin baban değil ki.”

“O benim Kutsal Babam. Eğer isterse beni ölüme mahkûm edebilir. Önce yakalanmamı emretmesi gerekir sanırım.”

Bir bez torbayı çizimleriyle, diğerini de kişisel eşyaları ile doldurdu. Rosselli’ye not yazması bir dakikasını aldı. Elveda diliyor, eşyaları Trastevere’deki dükkâna geri satmasını söylüyordu. Tam bitirmişti ki kapı çaldı. Donup kaldı. Michi’nin gözleri arka kapıya yöneldi. Kaçmak için çok geçti. Kaçmayı başaramadan yakalanmıştı. Şimdi ne olacaktı? Yeni ceza ne idi? Aşağılanma? Acı acı gülümse-di. Kubbede geçirdiği on dört aydan sonra, Sant’Angelo hapisanesi çok rahat olmalıydı.

Kapı ikinci kez sertçe çalındı. Kapıyı açtı. Askerleri görmeyi beklerken, karşısında Teşrifatçı Accursio’yu buldu.

“İçeri girebilir miyim, Efendi Buonarroti?”

“Beni tutuklamaya mı geldiniz?”

“Sevgili arkadaşım,” dedi nazikçe, “Bu küçük olaylara çok önem vermemelisin. Papa’nın yürekten sevmediği birisine vurabileceğini düşünüyor musun?”

Michelangelo, Accursio’nun arkasından kapıyı kapattı. Ellerini masaya dayamış, koskoca gözlerle Papa’nın adasını dinliyordu.

“Dayak atmasının sevgisinden kaynaklandığını mı söylüyorsun?”

“Papa seni sever. Yetenekli bulmakla birlikte asi oğlu olarak düşünür.” Kemerinin altından cüzdanını çıkardı. Papa bu beş yüz dukayı sana getirmemi istedi...”

“... yaralarımı sarmak için teselli mi?”

“...ve özrünü anlatmak için.”

“Kutsal Babamız benden özür mü diledi?”

“Evet. Saraya döner dönmez. Bunun yaşanmasını istemezdi. İkinizde de korkunçluk olduğu için böyle bir şeyin yaşandığını söylüyor.”

“Papa’nın özürlerini sunduğunu senden başka kim biliyor?”

“O kadar önemli mi?”

“Bütün Roma’nın Papa’nın bana vurduğundan haberi olacağına göre, özür dilediğini de bilmeliler.”

Accursio omuzlarını silkti. “Kim bu şehirde sır saklayabiliyor ki?”

Julius, kubbenin ilk yarısının açılışını yapmak için Hz. Meryem’in Göğe Yükselmesi Bayramı’nı seçti. Rosselli, Mottino ve ekibinin iskeleyi sökmesini ve depolamasını yönetti. Sonraki haftalarda evde kaldı. Çizim yaparak Danyal ve Yeremya peygamberlerin, Libyalı ve İranlı Sibylle’nin resimlerini hazırlayarak geçirdi. Sistine ya da Papalık sarayının yakınlarından bile geçmedi. Huzursuz edici bir ara idi.

Zamanın izini süremiyordu. Hangi mevsimde, bazen de hangi ayda olduğunu hatırlayabiliyordu, ama bundan öteye gidemiyordu. Eve mektup yazdığı zaman tarih atamıyordu, sadece “Hangi gün olduğunu bilmiyordum, ama sanırım dün Cuma idi.” Ya da “Bugün günlerden ne, ama dün St. Luke Bayramıydı.” Papa törenler için onu kiliseye çağırmadı. Sistine’deki toplantılardan ilk defa, bir öğle vakti Raphael’in atölyeye gelmesiyle haberdar oldu. Masasına eğilmiş kemer dolguları için Haman ve Nehuştan çizimleri yapmaktaydı. Raphael’e baktı. Genç adamın oldukça yaşlı görüldüğünü, gözlerinin etrafında koyu halkalar oluştuğunu, teninin sarktığını fark etti. Pahalı mücevherlerle işlenmiş leylak rengine saten bir kıyafet giymişti. Bir hançer tasarlamaktan tutun da koca saraylar inşa etmeye kadar sayısız komisyon yağıyordu atölyesine. Raphael’in vakti kalmadığı zamanlarda eseri asistanları tamamlıyordu. Sadece yirmi yedisinde olmasına rağmen on yaş daha yaşlı gibiydi. Yorucu işler Michelangelo kadar çalışan Raphael’den parça parça götürüyordu. Her şeyin fazlası: yiyecek, içki, kadın, zevk, arkadaş övgüsü güzel görüntüsünü bozmaya başlamıştı.

“Efendi Buonarroti, kiliseniz beni aydınlatıyor.” dedi Raphael, gözlerinde ve sesinde hayranlık vardı. “Kötü davranışlarım yüzünden sizden özür dilemeye geldim. Meydanda o şekilde konuşmamalıydım. Daha iyi davranmamı hak ediyorsunuz.”

Michelangelo, Leonardo’ya gidip özür dilediği zamanı hatırladı.

“Sanatçılar birbirinin günahını affetmeli.”

Onu kutlamak için başka kimse gelmedi, sokakta kimse önünü kesmedi, kimse yeni bir komisyon teklifi ile yanaşmadı. Bir ölü kadar yalnızdı. Sistine'nin tavanındaki resim solgun Roma hayatının dışında, Michelangelo, Tanrı ve II. Julius arasında bir düelloydü.

Ve aniden Papa derin bir savaşa girdi.

Açılıştan iki gün sonra, Julius ordusunun başında Roma'dan ayrıldı. İtalya'nın kuzeyindeki Fransızları çıkarmak ve Papalık Devletlerini güçlendirmek istiyordu. Michelangelo ayrılışını izledi, atılgan bir savaş atının üzerinde İspanya Kralı tarafından sağlanan orduyu takip ediyordu. Napoli'nin kontrolünü verdiği için ona bu ordu sağlanmıştı; İtalyan paralı askerleri yeğeni Urbino Dükü'nün kontrolündeydi; Roma destekleri de yeğeni-nin eşi Marcantonio Colonna'daydı. İlk hedefi Fransa ile müttefik olan Ferrara'yı kuşatmaktı. Fethinde ona yardımcı olmak için on beş bin İsviçre askeri, çok sayıda Vatikan kuvvetiyle desteklenmişti. Kuzey yolunda fethe-dilmesi gereken bağımsız şehir devletleri vardı: Modéna, Mirandola, Muhteşem Pico'nun aile koltuğu...

Michelangelo endişelendi; Fransızlar Floransa Cumhuriyetinin yegane koruyucularıydı. Eğer Julius, Fransız birliklerini İtalya'dan çıkaracak olursa Floransa savunmasız kalacak. Bu durumda papanın sopasını sırtlarında hisse-decek olanlar Gonfaloniere Soderini ve Signoria olabilirdi. Çıkmaza düşmüştü, daha doğrusu kendisi buna neden olmuştu. Papa'nın teşrifatçısı para ve özür getirmişti, ama iskelenin tekrar kurulup, çalışmanın devam edeceği konusunda söz vermemişti. Julius, Michelangelo'nun Vatikan'a gelmesini bekledi, Michelangelo da Papa tara-

findan çağırılmayı. Papa aylarca geri dönmeyebilirdi. Bu sırada ne yaptı?

Babasından gelen mektupta kardeşi Buonarroto'nun çok hasta olduğu yazıyordu. Onun yanında olmak için Floransa'ya seyahat etmeyi isterdi, ama Roma'yı terk etmeye cesaret edebilir miydi? Bunun yerine Julius'un özür kesesinden aldığı parayı gönderdi. Sonra komisyon aramayı düşünmeye başladı, mermer ya da resim. Papa dönene kadar onu idare edebilecek bir şey. Ama hiç aramadı. Nasıl arayacağını da bilmiyordu.

Lorenzo Pucci adında Floransalı bir mahkeme görevlisinin Bolonya'da Papa'ya katılacağını duyduğu zaman adamı bulup Papa ile kendi namına konuşmasını rica etti. Kubbenin tamamlanan yarısı nedeniyle hâlâ kendisine borçlu olduğu beş yüz dukayı, iskele için bir miktar daha para ve diğer yarısına başlamak için izin almaya çalışacaktı. Deneyeceğini söyledi. Bunun dışında Michelangelo'yu idare edecek bir komisyon daha bulmaya çalışacağını söyledi.

Daha sonra Michelangelo, Papa'ya bir sone yazmaya başladı:

Güneşin halkalarının dolduğu ışık huzmeleri gibi kölenim senin,

Gençliğimden beri

Yine de benim boşa geçen zamanıma acımazsın.

Ne kadar çalışırsam, şefkatinden o denli uzaklaşıyorum

1511 yılına kadar resim yapmaya başlayamadı. Boş geçen aylar boyunca öfke ve hiddet fonunu doldurmuştu. Hareketsizliğe daha fazla dayanamayarak, Bolonya'daki Papa'nın yanına gitti. Vardığında Bentivoglio'ları tekrar yönetimi eline almış buldu. Papa Julius dertlerine o kadar gömülmüştü ki onunla görüşemedi. Buonarroto'yu ziyaret etmek için Floransa'ya gitti. Santa Maria Nuova hastanesinin yöneticisi, *spedalingo* ile emanete verilen geçmişteki birikimlerini geri alıp Papa'nın izni ya da parasına ihtiyaç duymadan iskelesini yeniden kurdurmaya kararlıydı. Buonarroto'yu iyileşmiş buldu. Ama çalışmayacak kadar zayıftı. Babası da Floransa tarafından resmî bir göreve atanmıştı, bu durum Michelangelo'nun yaşadığı dönem boyunca ilk defa bir Buonarroti'ye veriliyordu: San Casciano şehrinin valiliği. Giderken Michelangelo'nun haberi ya da rızası olmadan parasının bir kısmını da yanında götürmüştü, artık üzerinde yasal hakkı olmayan parayı... Babasından gelen özür mektubu bunu açıklıyordu.

“Floransa'ya dönüşünden evvel yerine koyabilmek umduyla almıştım. Şimdi yanıldığımı anlıyorum. Çok üzgünüm. Başkalarının tavsiyelerini dinlemekte hata ettim.”

Roma'ya eli boş döndü. Papa II. Julius da öyle dönecek gibi görünüyordu. Birlikler, Modena'yı almış olsa da Bolonya'da yiyecek stoğu düşüktü. Şehrin bir ucunda Bentivoglio'lar, birkaç mil ötede de Fransızlar siper kazmaktaydı. Ferrara, ciddi bir mağlubiyete uğratmıştı ordusunu, Fransızlar İsviçrelilere evlerine dönmeleri için

rüşvet vermişti. Venedik ve İspanyol birlikleri son anda yetişmemiş olsaydı yeğeni Pico della Mirandola'yı Fransızlarla teslimiyeti görüşmek üzere gönderecekti.

Görevli papaz Michelangelo'nun borcuyla, kilisenin ikinci yarısının tamamlaması için aldığı izin ve iskele için gerekli para ile geri döndü. Artık Michelangelo Tanrı'ya dört elle sarılabilirdi: Tanrı'nın Âdem'i Yaratışı, Güneşi ve Ayı Yaratışı, Kara ile Denizi Ayırışı, Işığı ve Karanlığı Bölmesi; Tanrı'yı öyle bir üstünlükle görselleştirecekti ki gören herkes, "Evet! Bu Tanrı! Başkası olamaz!" diyecekti. Bu dört panel kubbenin kalbini oluşturuyor. Her şey onlara bağlı. Tanrı'nın Adem'i yarattığı kadar inandırıcı bir şekilde Tanrı'yı betimlemediği sürece, kubbesi var olma amacından uzaklaşarak özünü yitirecekti.

Tanrı'yı her zaman sevmişti. En sıkıntılı anlarında, "Tanrı terk etmek için bizi yaratmadı!" diye haykırırdı. Tanrı'ya olan inancı devam etmesini sağladı. Şimdi bütün dünyaya Tanrı'nın kim olduğunu, nasıl görüldüğünü, ilahi gücünün ve zarafetinin nereden kaynaklandığını göstermeliydi. Onun Tanrı'sı özel, tuhaf ya da istisnai olmamalıydı. Bütün insanlığın kabul edebileceği, onurlandırıp, tapacağı İlah olmalıydı. Hassas bir konuydu, yine de böylesi bir Tanrı'ya ulaşacağına şüphesi yoktu. Yarattığı ilk insan, Âdem, elbette onun görüntüsünde olacaktı. Oğlu Âdem'i, Baba'sının gerçek yaratığını, mükemmel bir vücuda, asil düşünceye sahip bir şekilde, ılımlı maneviyata sahip, güzel, yerde ve gökteki her şeyin en iyisini gösterecek bir arketip olarak betimlediği zaman Tanrı'yı da betimlemiş olacaktı. Gür beyaz sakallarına uyumlu bir şekilde giydiği beyaz kıyafetin içerisinde Tanrı

Adem'e sadece sağ elini uzatmıyor, insanın ve dünyanın başlangıcını sağlayacak ilk nefes zerresine de ulaşıyordu.

Tanrı'nın Deniz'i Kara'dan Ayırması bölümünü yaptığı sürece Julius da fresk ustası ile rolleri değiştirdi. Bozguna uğrayan askerlere ayrılmış özel cehenneme dalmıştı. Ferrara kuşatmasında başarısız oldu. Kutsal Roma İmparatorluğu ile Fransa arasındaki ittifakı kıramadı. Gut onu öylesine yıktı ki Ravenna'ya bir öküz arabası ile taşınmak zorunda kaldı. Papalık ve Venedik kuvvetleri, öfkeli Ferraralılar tarafından o kadar ciddi bir yenilgiye uğramıştı ki ödenekleri tükenmek üzereydi ve sekiz kardinalliği tanesi on bin dükadan satarak seksen bin düka bulması gerekti. Fransalılar ve Ferraralılar Bolonya'yı ele geçirdiler ve Bentivoglioları yeniden görev başına geçirdiler. Julius ordularını, mühimmatını, ordu yükünü ve geriye kalan son kaynaklarını kaybetti. Yıkılmış bir hâlde Roma'ya geri dönmek zorunda kaldı. Döndüğünde bir grup öfkeli kilise adamının Pisa'daki Genel Konsey'ce, Papa II. Julius'un resmî davranışı hakkında soruşturma başlatılması için katedralin kapısında isyana başlamış olduklarını gördü.

Julius'un yenilgisi demek Michelangelo'nun yenilgisi demektir. Çünkü hayatı Papa'nınkiyle birbirinden ayrılmaz bir şekilde dolanmıştı. Bentivoglio'ların iktidara geldikleri an Bolonyalı'lar Maggiore Meydanı'na doluşup, bronz Julius heykelini nişinden çıkartarak parçaladılar. Ferrara'nın galip dükü sonra bu parçaları eritip, Julia adını verdiği topu döktürdü. On beş aylık emeği, yeteneği ve ızdırabı artık Maggiore Meydanı'nın kaldırım taşlarında, bir top hâlinde duruyor ve Bolonyalı'ların alay

konusu oluyordu. Ve Papa kuzeye ilerlemeye kalktığı an ona karşı kullanılacaktı. Vincenzo galip gelmişti.

Burada Roma'da, aynı şeylerin yaşanmaya başlayacağını düşünüyordu Michelangelo. Mayıs ve Haziran'ın güneşli, sıcak günlerinde iskelede günde yedi saat çalışıyor, aşağıya inmek zorunda kalmamak için suyunu ve yemeğini de yanına çıkarıyordu. Ruhu ele geçirilmiş bir adam gibi boyamaya devam ediyordu. Panellerin köşelerinde bulunan dört görkemli nü, kucağında kitabıyla genç Danyal Peygamber, karşısında pembe beyaz kıyafetleri içerisinde İranlı yaşlı Sibylle ve en güçlü portre, Tanrı, altın renkli güneşi yaratırken görülüyordu... umarak, dua ederek, hamisinin çöküp öfkeli halefler yerine geçmeden ve askerî ya da kilise alanında Julius'un egemenliğinden hiçbir eser kalmamasından önce işini bitirmek için çabalarak geçiriyordu ömrünü. Her an Sistine'ye bir adam gönderip tavandaki resimlerin üzerini badanalamak isteyebilirlerdi.

Ölüme karşı bir yarıştı. Öldürücü savaşının bir sonucu olarak Julius, Roma'ya İtalya'da en nefret edilen adam olarak geri döndü. Kaynakları o kadar azalmıştı ki Papalık tacını elbisesinin altına saklayıp bankacı Chigi'nin evine götürdü. Görünüşte yemeğe gidiyordu, ama aslında mücevherler karşılığında kırk bin düka alacaktı. Ona duyulan düşmanlık daha evvel yendiği ve cezalandırdığı bütün şehir devletlerine yayıldı: Venedik, Bolonya, Modena, Perugia, Mirandola... Romalı asilzadeler bile, ki bunların bazıları o yenik düşen ordunun başında bulunmuştu, Papa'nın karşısına geçtiler. Kendilerini birbirine bağlı ve yenilgiyi tanıyan kişiler olarak düşünen Michelangelo, Papa ile

görüşmesi gerektiğine karar verdi. Bu, Michelangelo'yu iskeleden indirebilecek tek zorunluluktu.

“Kutsal Babamız, saygılarımı sunmaya geldim.”

Julius'un yüzü hastalıklar ve öfkeden tahrip olmuştu. Yüz yüze karşılaşmaları fırtınalı gerçekleşmiş olsa da Julius, Michelangelo'nun intikam peşinde olmadığını hissetti. Papa'nın sesi samimi ve dostaneydi. Aralarında güçlü bir bağ vardı.

“Tavanın ilerliyor mu?”

“Papa Hazretleri, memnuniyet duyacağınızı düşünüyorum.”

“Eğer öyle olursa uzun zaman sonra beni memnun eden ilk kişi olacaksın.”

“Sanat, savaştan daha kolay değildir, Kutsal Babamız.” dedi Michelangelo.

“Seninle Sistine'ye geleceğim. Hem de şu anda.”

Merdivenden zorlukla çıktı. Son birkaç basamakta Michelangelo destek olmak zorunda kaldı. İskelenin en üst bölümünde durdu ve tepesindeki Tanrı'yı fark etti. Âdem'e cennet hediye etmek üzereydi. Çatlamış dudaklarına bir gülümseme oturdu.

“Tanrı'nın bu kadar selim olduğuna inanıyor musun?”

“Evet, Kutsal Babamız.”

“Ben de öyle olmasını umut ediyorum. Çok yakında huzurunda duracağımı düşünüyorum. Eğer senin betimle-

diğın gibiye, günahların karşılığında affedilebilirim.” Yüzünü Michelangelo’ya çevirdi. İfadesi canlı idi. “Senden memnunum evladım.”

Sıcak güneşin ışınları altında güneşlenip, Papa’nın içten gelen kabulünün tadını çıkarırken mutlu ruh hâlinden vazgeçmeye hiç gönlü yoktu Michelangelo’nun. Sıcaklığını ve huzurunu biraz daha sürdürebildi St. Peters’in yükselmeye başladığı meydana doğru ilerledi. Yaklaştıkça Bramante’nin geleneksel tarzda katı taş ve betondan oluşan katedraller yapmadığını gördü. Boşluklu yapılmış duvarların içini Eski Bazilika’dan çıkan moloz yığını ile dolduruyordu. Bu yığın sağlam bir görünüşe sahipti. Ancak böylesi bir yığını destekleyebilecek miydi?

Bu sadece bir başlangıçtı. Etrafta dolaşp, betonu hazırlayan adamları seyrederken kumun dörtte biri oranında çimento kullanılması gibi temel teknik kurallara uyulmadığını gördü. Bu karışımın ölümcül olabileceğine dair şüphesi yoktu. St. Peters’in sütunlarının arasını sıkıştırılmamış molozla desteklemek feci sonuçlara yol açabilirdi.

Doğruca Bramante’nin sarayına gitti. Özel kıyafetli bir hizmetli tarafından zarif bekleme odasına alındı. Bekleme odası İran halıları, paha biçilemez goblenler ve mobilyayla süslenmişti. Davet edilmemişti, ama acilen iletilmesi gereken bir mesajı vardı. Kütüphanesinde çalışmakta olan Bramante boğaz ve bel kısmında altın çengelleri olan ipek bir kıyafet giymişti.

Girizgâha ya da selamlamaya ihtiyaç duymadan “Bramante, sana bilmediğini düşündüğüm bir durum hakkında bilgi vermeye geldim.” dedi. “Yine de St. Peters’in

duvarları ufalanmaya başladığı zaman, aptal ya da ihmalkâr oluşunun pek de farkı olmayacak. Duvarların çatlayacak.”

Bramante bu ziyarete öfkelenmişti.

“Sen bir tavan dekoratöründen başka nesin ki gelip Avrupa’nın en büyük mimarına nasıl sütun yapılacağını anlatıyorsun?”

“Sana nasıl iskele yapılacağını gösterenle aynı adamım.

Biri seni aldatıyor.”

“Doğru mu? Nasıl olur?”

“Karışıma asgarinin de altında çimento koyarak.”

“Ah demek mühendissin!”

Michelangelo bu ifadeyi duymazdan geldi.

“Bramante, ustabaşını çimentoyu hazırlarken takip et. Biri faydalanıyor...”

Bramante öfkeden mosmor olmuştu, boğaninkilere benzeyen omuzları kamburlaştı.

“Bunu başka kime anlattın?”

“Hiç kimseye. Aceleyle seni uyarmaya geldim...”

Bramante ayağa kalktı. Bu dedikodu ile Papa’ya gider-sen, ellerimle boğarım seni. Sorun çıkarmaktan başka bir şey yapmıyorsun... Floransalı!” dedi.

Son kelimeyi çok fena bir aşağılama sözü gibi, neredeyse tükürerek çıkarmıştı. Michelangelo sakinliğini bozmadı.

“İki gün boyunca çimentoyu takip edeceğim. Bu sürenin sonunda güvenilir oranda kullanmıyor olursan, bu durumdan Papa’ya ve beni dinleyecek olan herkese bahsedeceğim.”

“Kimse seni dinlemeyecek. Roma’da hiçbir saygınlığın yok. Şimdi çık git evimden.”

Bramante malzemeyi değiştirmek için hiçbir şey yapmadı. Michelangelo, Scossacavalli Meydanı’ndaki hamamlarda gözeneklerindeki boyaları çıkardıktan sonra, yeni kahverengi gömleğini ve pantolonunu giyerek Papalık Sarayı’na gitti. Sesi sabırsızdı. Ama kibarlığını koruyordu.

“Oğlum, başkalarının işi ile kendini sıkmamalısın. Bramante ona yaptığın saldırıdan bana zaten haber verdi. Düşmanlığınızın sebebini bilmiyorum ama, sana fayda getirmez.”

“Kutsal Babamız, yapı hakkında gerçek korkularım var. Yeni St. Peters, Sangallo’nun Papa Cenapları’nın mozolesi için ayrı bir şapel yapma fikrinden doğdu. Sorumluluk hissediyorum.”

“Buonarroti, sen bir mimar mısın?”

“İyi olan her heykeltıraş bir bakıma mimardır.”

“Ama sen Bramante kadar iyi veyahut deneyimli bir mimar değilsin.”

“Hayır, Kutsal Babamız.”

“Senin Sistine’deki çalışmalarına o müdahale ediyor mu?”

“Hayır etmiyor.”

“O zaman neden resminle tatmin olup, Bramante’yi rahat bırakmıyorsun?”

“Eğer Papa hazretleri bir inceleme görevi verirlerse... Sadakatimden dolayı geldim.”

“Biliyorum evladım,” diye yanıtladı Julius. “Ama St. Peters’in inşaatı yıllar sürecektir. Eğer hoşuna gitmeyen her şeyde buraya gelersen...”

Michelangelo hemen diz çöktü, Papa’nın yüzüğünü öpüp ayrıldı. Papa haklı idi. Neden kendi işi ile uğraşmıyordu ki? Yine de St. Peters hakkında yansız olamazdı. Arkadaşı Sangallo’yu koltuğundan etmiş, Bramante’yi, Papa’nın gözünde yüceltmiş bu yüzden heykel işinden olmuş ve Papalık Sarayı’ndan kovulmuştu. Floransa’da kararsızlık içinde aylar geçirmiş, Bolonya’da bir senelik emeği çöpe gitmişti. Şimdi de kubbede yılları geçmekteydi.

Kafası karışık. Bramante en önemli eserini tehlikeye atmayacak kadar iyi bir mimardı. Bir açıklaması olmalıydı. Leo Baglioni’nin her şeyi bildiğini düşünerek kapısını çaldı.

“Açıklamak zor değil. Bramante gücünü aşan bir hayat sürüyor. Yüz binlerce düka harcıyor. Daha fazla paraya ihtiyacı var... kaynağı fark etmez. Artık St. Peters’in sütunları borçlarını ödüyor olmalı.”

Şaşkın Michelangelo bağırdı, “Papa’ya bundan bahsettin mi?”

“Elbette hayır.”

“Böyle bir konuda nasıl sessiz kalabiliyorsun?”

“Sen Papa’ya bundan bahsettin. Kendi işine bakman uyarısından başka eline ne geçti?”

18

Ağustos ayında, Havva’nın Yaratılışı paneline başlamak üzereyken, Ostia’ya avlanmaya giden Julius eve sıtma ile döndü. Özel dairesinin odaları, masa örtülerine kadar harap edilmişti. Romalı asilzadeler barbarın Roma’dan çıkarılması gerektiğini düşünüyordu; İtalya’nın dört bir yanından üst düzey insanlar yeni bir Papa seçmek için Roma’ya akın etti. Şehir dedikodu ile çalkalanıyordu. Kardinal Riario’nun sırası gelmiş miydi? Leo Baglioni onun özel vekili miydi? Bu sırada Fransız ve İspanyollar sınırlarda gezinip bu karışık dönemde İtalya’yı işgal edebilmeyi umuyordu. Michelangelo tedirgindi. Eğer Papa Julius ölürse Sistine’nin ikinci yarısı için yapılacak olan ödeme ne olacaktı? Julius’la sadece sözlü bir anlaşması vardı, haleflerinin uyması gereken yazılı bir metin yoktu.

İtalya’daki en sakin bölge Gonfaloniere Soderini sayesinde Floransa gibi görünüyordu. Şehri kavgaların, antlaşmaların ve savaşların dışında tutmuştu. Ortadaydı, hem Fransız hem de Papalık kuvvetlerine sığınak sağlıyordu, Julius’a karşı Pisa Protesto Konsey’ine ev sahipliği yapmayı reddetmişti. Ama Pisa’yı zor kullanarak çıkarma-

ya da çalışmamıştı. Michelangelo şu anda nerede olması gerektiğinden kesinlikle emindi. Bu kaos başkentinden uzakta olmalıydı.

Julius, Roma'yı kandırdı; iyileşmişti. Asilzadeler kaçıştı. Vatikan'ı sıkı kontrol altına aldı, içeri para akmaya başlamıştı. Michelangelo'ya da beş yüz düka daha verdi. Michelangelo ufak bir miktarını eve gönderdi, ama ödenin büyük kısmını Roma'da tutuyordu.

Michelangelo parayı getirdiğinde, "Onurlandım," dedi Balducci. İyi ve sakın yaşam onu heybetli bir hâle getirmişti. Şimdiden dört çocuk babasıydı. "İkiyüzlü bir Floransa bankasının dürüst bir Roma bankasından daha iyi olduğunu düşünmez miydin hep?"

"Balducci eğer en başından beri paramın kontrolü sende olsaydı, büyük sıkıntılardan kurtulmuş olurdum. Ne var ki sanatçılar parayı aptalca kullanma konusunda çok yaratıcılar."

"Şimdi bağımsız bir şekilde zengin olduğuna göre," diye takıldı Balducci, "Pazar yemeklerimize gelmez misin?"

Bütün mudilerimizi eğlendiriyoruz." Her zaman hoş mi-zacı vardı.

"Teşekkür ederim, Balducci, ama ortak olana kadar bekleyeceğim."

Michelangelo ikinci kez büyük bir yatırım teklifi yaptığı zaman Balducci'yi yeniden reddetti. Bankacı bir Pazar günü öğleden sonra elinde aşçısının yapmış olduğu pasta ile çıkageldi. İki senedir bu eve girmemişti; bu dağınıklığı görünce şaşkına döndü.

“Tanrı aşkına, Michelangelo bu şekilde yaşamaya nasıl devam edebilirsin?”

“Elimde değil, sürekli çırak alıyorum, öğrenmek istediklerine, eve bakacaklarına yemin ediyorlar, ama tembel ya da beceriksiz çıkıyorlar.”

“O zaman nasıl temizlik ve yemek yapılacağını bilen bir hizmetçi bul. Hayatın bazı rahatlıklarını da sana sunabilir.”

“Hizmetçiyi ne yapayım? Burada hiç yaşamıyorum. Öğle yemeğine de gelmiyorum...”

“Eğitilmiş bir hizmetçi ile ne mi yapacaksın? Temiz bir evde yaşayacaksın, doğru düzgün yemek yiyeceksin; gecenin bir yarısı eve geldiğinde senin için hazırlanmış sıcak suyla dolu bir küvet bulacaksın, temiz çarşafların olacak, soğuk şarap..”

“Balducci, yavaş yavaş, zengin bir adammışım gibi konuşuyorsun.”

“Cimrisin, fakir değil! İyi yaşayabilecek kadar para kazanıyorsun. Şey gibi değil şey... Sağlığını mahvediyorsun. Eğer Roma’da kendini öldürecekse Floransa’da zengin bir adam olarak bilinmenin ne faydası var?”

“Kendimi öldürmeyeceğim. Kayadan yapılmışım.”

“Hayatın o iskelenin üzerinde yeterince zor değil mi? Neden cimrilik ederek bu durumu daha fazla zorlaştırıyorsun?”

Michelangelo ürkmüştü.

“Haklı olduğunu biliyorum, Balducci. Biraz babama çekmişim. Ama şu sıralar iyi bir hayat sürmeye sabrım yok. O kubbede olduğum sürece, zevk ya da rahat bulamayacağım. Mutlu olduğun zaman iyi yaşarsın.”

“O ne zaman gerçekleşecek?”

“Mermere geri döner dönmez.”

Sonbahara çalışarak girdi. Pazar günleri ve tatillerde bile çalışıyordu. Çırak olarak aldığı Andrea adındaki bir yetim her öğleden sonra geliyor ve evle ilgileniyordu. Michelangelo, Bugiardini'nin Santa Maria Novella'da yaptığı birkaç koç başını ve kapı çerçevesini boyamasına, duvarları ve zemini düzeltmesine izin verdi. Michi'ye de korunmasız kürsü ve kornişlerin doldurulması görevini verdi. Çırak olarak kabul edilmek istenen genç Silvio Falconi'nin çizim yeteneği vardı. Uç kemer köşeliklerine gömülmüş renk süslemelerini yapmasına izin verdi. Geri kalan her şeyi, kubbenin tamamını kendisi yaptı. Her figürü, her kıyafeti, yüzü, nü figürlerin her uzvunu, ifadeyi, duyguyu, her bir meleş, Peygamberler ve Sbyller arkasındaki her çocuğu, güçlü ve görkemli İbrani Peygamberleri, son dokunuşu kendisi yaptı: Üç ilahi yıla sığdırılmış ömürlük devasa iş.

Dışarıda yeni problemler vardı. Papa Julius, yeniden güçlenmiş, Gonfaloniere Soderini'ye yönelmişti. Kendi yanında yer almadığı, ihtiyacı olduğu zaman birlik ya da para sağlamadığı, düşman askerlerine yataklık ettiği ve Pisa Konseyi'ni yıkmadığı için Floransa'ya yasak uyguluyordu. Kardinal Giovanni'yi Papalık sefiri, olarak Bolonya'ya atadı. Toskana'yı Vatikan yönetimi altına alıyordu.

Michelangelo, Via Repetta'nın sonunda Medici Sarayı'na davet edildi. Kardinal Giovanni, Kuzen Giulio ve Giuliano misafir odasında toplanmıştı.

"Kutsal Babamızın beni Papalık sefiri olarak Bolonya'ya atadığını duydun mu? Ordu toplama otoritesini de verdi."

"Piero'nunki gibi mi?"

Derin bir sessizlik oldu.

"Umarım öyle değildir," diye yanıtladı Kardinal Giovanni. "Her şey barışla sonlanabilir. Sadece tekrar Floransalı olmak, paramızı, saraylarımızı ve topraklarımızı geri almak istiyoruz."

"Soderini gitmeli!" dedi Giulio.

"Bu, planınızın bir parçası mı, Kardinal hazretleri?"

"Evet. Papa Julius, Floransa'ya çok öfkeli ve onu fetretmeye kararlı. Eğer Soderini giderse, bazıları Signoria üzerine uzlaşamaz..."

"Soderini'nin yerine yönetime kim geçecek?" duygularına hâkim olmaya çalışıyordu.

"Giuliano."

Michelangelo odanın karşısındaki Giuliano'ya baktı. Yanaklarının kızardığını gördü. Dahiyane bir fikirdi. Şimdi otuz ikisinde, uzun, hafif sakallı ve bıyıklı, zayıf ciğerlere sahip olduğu söylenen ama Michelangelo'ya göre güçlü olan Giuliano akıl, ruh ve mizaç olarak Il Magnifico'ya

benziyordu. Yıllarını disiplinli bir çalışmaya vermiş ve babasının imajı altında öne çıkmayı bekliyordu. Burnu daha düz ve yassı olmasına, ağır göz kapaklarına rağmen Lorenzo'dan daha yakışıklıydı ve Lorenzo'nun en iyi yanlarını almıştı: Zarif bir ruh, bilgelik ve şiddetten uzak durmak. Sanata ve öğrenmeye saygı duyuyordu, Floransa'yı, insanlarını ve geleneklerini derinden seviyordu. Eğer Floransa'nın seçimle başa gelmiş olan Gonfalioniere'den daha üstün bir yöneticiye ihtiyacı varsa o da Lorenzo'nun en küçük ve en yetenekli oğlu bunun için biçilmiş kaftandı.

Odadakiler Michelangelo'nun, Giuliano'ya duyduğu sevgiyi bilirlerdi. Ama o odada beşinci bir kişinin bulunduğunu bilmiyorlardı. Odanın ortasında, resmî kıyafetleriyle, uzun gösterişsiz yüzü, sarkmış burnu, az gören gözleri ve sarıya çalan beyaz saçlarıyla Michelangelo'nun fiziksel varlığını tamamen bu odada hissettiği kişi: Piero Soderini, Floransa Cumhuriyeti'nin bir ömür boyu görev getirdiği Gonfalionere'si.

Boyaya batmış ve kırılmış tırnaklarına bakarak sordu, "Bunu bana neden söylediniz?"

"Çünkü senin bizim tarafımızda olmanı istiyoruz," diye yanıtladı Kardinal Giovanni. "Medicilere aitsin. Sana ihtiyacımız olursa..."

İğne deliğinden geçer gibi Navona Meydanı'na, oradan Venedik Meydanı'na ve son olarak da antik Roma forumlarını geçerek kolezyuma girdi. Oraya buraya dağılmış sütunları hâlâ dik bir şekilde duruyordu. Ay ışığı ile oldukça aydınlanmış olan kolezyum, ev inşa etmek için

elle işlenmiş taşa ihtiyaç duyanlara bin senedir taş ocaklığı yapmış bir yerdi. Tepeye tırmandı, geniş tiyatroya bakan galerinin siperine oturdu. En aşağıdaki karanlık hücrelerde Hıristiyanlar, savaşçılar, köleler, hayvanlar dolduruluyor, en üstteki taş oturaklarda da Roma İmparatorluğundan insanlar kavga ve kan için bağrışıyorlardı.

.... Kavga ve kan, kan ve kavga. Zihninde yankılanıp durdu. İtalya'nın tek bildiği bundan ibaretmiş gibi. Tam da bu arada Julius, kuzeye ilerlemek için ordu topluyordu. Eğer Floransa direnirse, Papa, Giovanni'nin birliklerini oraya gönderecekti. Eğer Floransa direnmezse, Gonfaloniere Soderini ve bağımsızlıklarını yitirmeye karşı çıkan her Signoria üyesi sürülecekti. Ve şimdi ondan, bu durumun bir parçası olması isteniyordu.

Hem Gonfaloniere Soderini'yi hem de Giuliano de' Medici'yi severdi. Il Magnifico'ya, Contessina'ya ve Kardinal Giovanni'ye sadıktı. Ama Cumhuriyet'e bir inanç da beslemekteydi. Çünkü onu ilk tanıyan Cumhuriyet olmuştu. Kime karşı vefasızlık, nankörlük edebilirdi ki? Granacci ona, "Kim sana tarafını sorarsa, heykeltıraşlıktan tarafım de," derdi. "Sanatta cesur, dünya işlerinde korkak ol."

Böyle olabilir miydi?

1512'nin gri kış ayları boyunca, bütün yüksek pencerelerin aylamalarını boyarken gözleri o kadar fena iltihap kaptı ki kafasını arkaya atıp kâğıdı bir karış önün getirmeden okuyamaz oldu. Julius, Roma'da kalsa da

savaşları başlamıştı. Ordulara İspanyol, Napolili Cardona tarafından komuta ediliyordu. Kardinal Giovanni, Bolonya'ya gitti. Ama Fransızların rüşvet verdiği Bolonyalılar, Papa'nın birliklerini geri püskürttü. Sonrasında Fransızlar Papa'nın ordusunu Ravenna'ya kadar takip etti. Burada Paskalya zamanı nihai savaş yapıldı, on ila on iki bin arasında Papalık askerinin öldüğü bildiriliyordu. Kardinal Giovanni ve Kuzen Giulio tutsak alınmıştı. Romagna, Fransızların eline düştü. Roma'da panik hâkimdi. Papa da Sant'Angelo kalesine sığındı.

Michelangelo kubbeyi boyamaya devam etti.

Yine olaylar tersine döndü: Galip olan Fransız komutanı öldürüldü. Fransızlar kendi aralarında savaşmaya başladı. İsviçreliler, Fransızlar'la savaşmak için Lombardi'ye geldiler. Bir hile ile Giulio'yu kaçırmayı başaran Kardinal Giovanni Roma'ya döndü. Papa, Vatikan'daki yerini aldı. Julius yaz boyunca Bolonya'yı düzeltmeye çalıştı. Fransızlar ülkeden atıldı. Medici'lerin müttefiki İspanyol general Cardona, Floransa'nın sadece birkaç kilometre ötesinde Prato'yu bozguna uğrattı. Gonfaloniere Soderini istifa etmeye ve ailesi ile şehri terk etmeye zorlandı. Giuliano, Floransa'ya özel vatandaş statüsünde girdi. Arkasında Cardona'nın ordusuyla, Kardinal Giovanni vardı Faenza Kapı'sının yakınlarındaki Sant'Antonio bölgesindeki eski sarayına kavuştu. Signoria geri çekildi. Kardinal Giovanni tarafından Kırk Beşler Konseyi oluşturuldu ve yeni bir anayasa kabul edildi. Cumhuriyet sona ermişti.

Bütün bu süre boyunca Papa, Michelangelo'dan işini çabucak bitirmesini istiyordu. Çabuk! Çabuk! Sonra bir gün hiç haber vermeden iskeleye çıktı.

“Ne zaman bitmiş olacak?”

“Beni tatmin edecek hâle geldiği zaman.”

“Seni nasıl tatmin edecek? Dört yıldır çalışıyorsun zaten.”

“Sanatsal anlamda, Kutsal Babamız.”

“Birkaç gün içerisinde bitirmen de beni memnun edecek.”

“Bitecek Kutsal Babamız, sona geldiği zaman.”

“Bu iskeleden atılmak mı istiyorsun?”

Michelangelo aşağıdaki mermer döşemeye baktı.

“Bir Kasım Yortusunda burada ayin yapmak istiyorum,” dedi Papa. “İlk yarıyı kutsadığımdan beri iki yıl geçti.”

Michelangelo birkaç kıyafette ve gökyüzünde değişiklik yapmak istiyordu. Floransalı atalarının yaptığı gibi, altın ve lacivert tonlarıyla süslemek istiyordu.” Ama zaman yoktu. Michi ve Mottino’ya iskeleyi kaldırttı. Ertesi gün Julius uğradı.

“Bazı süslemelerin yaldızla süslenmesi gerekmiyor mu?”

Kendisinin de bunu yapmak istediğini anlatmanın bir anlamı yoktu. İskeleyi yeniden kurup çıkmayı da planlamıyordu.

“Kutsal Babamız o dönemde insanlar kendilerini yaldızla süslemiyorlardı.”

“Fakir görünecek.”

Michelangelo ayağını inatla yere vurdu, dişleri kilitlendi. Julius bastonuna dayadığı yumruğunu sıktı. İki adam cennetin altında durup birbirine bakıyordu.

“Fakir bir şekilde resmettiğim adamlar kutsal kişiler.” dedi sessizliği bozarak.

Bir Kasım Yortusu’nda resmi görevliler, Papa’nın Sistine Kilisesi’ni vakfetme törenine en güzel kıyafetleriyle gelmişlerdi. Michelangelo erkenden uyandı. Hamama gitti, sakal traşı oldu ve mavi pantolonu ile mavi gömleğini giydi.

Ama Sistine’ye gitmedi. Bunun yerine evinin revağından geçip arkadaki tenteyi kaldırdı ve yedi senedir yontmayı beklediği mermerleri seyretti. Sonra çalışma masasına gidip, eline kalemini aldı:

En iyi sanatçıların göstereceği bir düşüncesi yoktur

Aynen lüzumsuz kabuğu altındaki işlenmemiş taşın sahip olmadığı gibi

Mermerin büyüsunü kırmak için

Beynin yapacağını eller yapar

Zor kazanılmış özgürlüğün eşiğinde, pahalı gömleğine ve pantolonuna aldırmadan eline çekicini ve keskisini aldı. Pencereden içeri süzülen gün ışığı ilk mermer parçalarını aydınlatıyordu.

Sekizinci Bölüm

Mediciler

Papa II. Julius, Sistine tamamlandıktan sonra sadece birkaç ay hayatta kalabildi. Giovanni de' Medici Papalığa getirilen ilk Floransalı oldu.

Micheangelo, Roma'da yapılmış en müsrif töreni izlemek üzere San Pietro Meydanı'nı dolduran Floransa asilzadelerinin yanında yerini aldı. Önünde atlarına binmiş iki yüz mızraklı asker, Roma'nın on üç bölgesinden bayraklarını dalgalandırarak yürüyen yüzbaşılar, Papalık silahları ile bayraklarını taşıyan Kilise'den beş bayraktar vardı. Papalık ahırından çıkmış on iki tane süt beyazı atın yanında kırmızı ipeklere bürünmüş yüzlerce Floransalı genç asil vardı. Michelangelo'nun arkasında ise silahlı korumalarıyla birlikte yüz kadar Romalı baron, beyaz, sarı, yeşil üniformalarıyla İsviçre muhafızları vardı. Yeni Papa X. Leo, beyaz bir Arap atına binmişti. İşlenmiş ipekten bir tente Nisan güneşi altında ona gölgelik sağlıyordu. Yanında Rodos bayraktarı kıyafetleri içerisindeki Kuzen Giulio vardı. Yas hâlindeki yalnız figür ise Julius'un yegeni olan Urbino Dükü idi.

Üçlü tacın ve ağır mücevherlerle işlenmiş pelerinin altında ter döken iri cüssesi ile Papa X. Leo'ya bakan Michelangelo, Tanrı'nın çizdiği yolun ne kadar anlaşılmasız olduğunu düşünüyordu. Papa Julius öldüğü zaman Giovanni de Medici Floransa'daydı. Ülserden o kadar hasta idi ki, Roma'ya sedye üzerinde getirilmek zorunda kaldı. Kardinaller Heyeti havasız Sistine Kilisesi'ne çekildiler. Neredeyse bir hafta boyunca Leo Baglioni'nin Kardinal Riario'su ile Kardinal Fiesco ve Kardinal Serra arasında savaş verdiler. Heyette kimsenin düşmanlığını taşımayan tek kişi ise Kardinal Giovanni de' Medici'ydi. Yedinci gününde Heyet, ılımlı tavrı olan, alçak gönüllü ve arkadaş canlısı Giovanni de' Medici üzerinde oy birliği ile karar vermişti. Il Magnifico'nun on altı yaşında Badia Fiesolana'da Giovanni'yi kutsal bir göreve getirerek ulaşmak istediği amaç gerçekleşmişti.

Trompetçiler marşlarına St. Peters'ten başlayıp şehir boyunca devam ettiler. Leo, eski Bazilika'nın önündeki köşkte tacını taktı. Sant'Angelo köprüsü parlayan kıyafetlerle örtülmüştü. Via Papale, Papalık Yolu'nun başlangıcında, Floransa kolonisi Medici amblemleri taşıyan devasa bir zafer takı kurmuşlardı. Caddeleri dolduran güruhun ellerinde mersin ağacı ve şimşir dalları vardı.

Kuzeni Paolo Rucellai ve Strozziilerin arasında atını sürerken neşe içerisinde, inci işlenmiş eldiven giydiği ellerini insanları kutsamak için kaldırıyordu. Yanında yürüyen teşrifatçıları da kalabalığa avuç dolusu altın atıyordu. Her evin penceresinden sırma ya da kadife süsler sarkıtılmıştı. Roam'nın antik mermerleri Via Papale'ye sıralanmıştı: İmparatorların büstleri, havarilerin heykel-

leri, azizler, Meryem Ana ile pagan Yunan heykelleri ile yan yanaydı.

Öğleden sonra Papa Leo bir merdiven yardımı ile atından indi. Lateran'ın önündeki Marcus Aurelius heykeli-nin önünde durdu bir an. Sonra Kardinaller Heyeti geldi yanına. Kuzeni Giulio ve diğer Romalı ve Floransalı asil-lerle Lateran'a girdi, ilk papalar tarafından kullanılmış olan güç tahtı Sella Stercoraria'ya çıktı.

Michelangelo, Constantine Sarayı'nda verilen şölende servis edilenlerden pek az yedi. Gün batımında atına ye-niden atladı ve Vatikan'a dönen Papa Leo'yu takip etti. Campo dei Fiori'ye ulaştıklarında akşam olmuştu. Me-şaleleciler yolu aydınaltıyordu. Leo Baglioni'nin önüne geldikleri zaman Michelangelo atından indi. Dizginleri uşağa uzattı. Baglioni, geçit törenine davet edilmemişti; evinde yalnızdı, tıraş olmamıştı ve hüznünlüydü. Bu kez Kardinal Riario'nun papa seçileceğinden emindi.

“Demek benden önce Vatikan'a giriyorsun!” diye ho-murdandı Michelangelo'ya.

“Papalık sarayını tekrar görmesem çok mutlu olurum. Yerimi sana veriyorum.”

“Bu kazananın geri çekilemeyeceği bir oyun. Ben çıktım; sen girdin. Muhteşem komisyonlar gelecek.”

“Julius'un mozolesini yapacağım uzun seneler var önüm-de.”

Yeni evine döndüğünde vakit geç olmuştu. Capitoline ve Quirinal tepeleri arasında yüzyıllardır duruyormuş gibiy-

di bu ev. Kalabalık meydana süzülen Kargaların Mezbanesi, Macello dei Corvi'nin bulunduğu yerde Trajan sütununun yakınlarındaydı. Ölümünden hemen önce Papa Julius, Sistine hesabını kapamak ve mozole için iki bin düka ödemişti. Floransa'dan sürülen Gonfaloniere Soderini ve Signoria olmadan Herakles komisyonu geçersiz bir hâl almıştı. Michelangelo, sarı ateş tuğlasından yapılmış ana binası, bir yanda gölgeli verandası, arkada ahşap gölgelikleri ile bir ahıra, bir kuleye, defne ağaçlarının gölgelediği ormansı bir bahçeye sahip bu ev makul bir ücret karşılığında satışa çıktığı zaman satın alıp mermerlerini buraya taşıdı. Bir zamanlar yüzlerce tüccara ev sahipliği yapan, dünyanın her köşesinden alıcıları çeken Trajan pazarı terk edilmiş bir harabe olarak karşısında yükseliyordu. Artık meydan sessizdi. Dükkân yoktu, sadece kubbesi olmayan Santa Maria di Loreto'nun gölgesindeki ahşap birkaç ev kalmıştı. Gün boyunca insanlar Colonna Sarayı'na ya da diğer taraftaki Quirinale Meydanı'na veya Anibaldi Sarayı ve Vincoli'deki San Pietro'ya gitmek için buradan geçerci. Geceleri de eski bir *campagna*'daymışlarcasına sessizdi.

Evin iki ön kapısı vardı. İkisi de Macello dei Corvi'ye bakıyordu. Eskiden iki ayrı daire olarak kiraya verilmişti. Sokağa bakan büyük bir yatak odası vardı, arkada yemek odası, onun da arkasında büyük bir bahçe ve sarı tuğladan alçak tavanlı bir mutfak. Evin ikinci yarısında, iki odayı ayıran duvarı kaldırmıştı. Floransa'da kurduğu gibi büyük bir atölye kurdu. Kendine yeni bir yatak edindi. Yatak örtüleri, masa örtüleri, gömlekleri, mendilleri ve kıyafetleri aynı gardropta bulunduruyordu. Şehrin sert çakıl taşlı yollarında rahatça gidebilmesi için bir doru at

edinmişti. Güzelce kurulmuş masada yemeğini yiyor, sıcak havalarda satenle süslenmiş siyah Floransa kumaşından pelerinini giyip dışarı çıkıyordu. Silvio Falconi iyi bir çirak-uşak çıkmıştı.

Ahşap kaplamalı evlerde ve bahçesinin arkasındaki kulede asistanları mozoleye yardım ediyorlardı. Michele ve Basso Settignano'dan iki taş ustasıydı. Kendisini Andrea di Michelangelo olarak tanıtmaya iznini isteyen kişi ise unutulmuş, ama gelecek vaat eden bir zanaatkârdı. Federico Frizzi ve Giovanni da Reggio, bronz duvar süsleri için modeller hazırlıyordu, Pontassieve'ni Antonio inşaat bloklarını ve sütunlarını şekillendirmek ve süslemek için kendi ekibini Roma'ya getirmeyi kabul etmişti.

Geleceğinden endişe duymuyordu. Papa X. Leo "Buonarroti ve ben babamın çatısı altında beraber eğitim gördük." dememiş miydi?

1505 nisanında Papa Julius'tan kaçtığından beri ilk kez heykel yapıyordu. Tek bir mermer değil, üç ikonik sütun aynı anda. Oyuk açan keskiye vuran kolu ve nefesi arasında bir düzen vardı. Mermere yeniden dokunabiliyor olması onu sevinçten öldürebilirdi. Topolino'ların ona öğrettiği ilk ders aklına geldi:

"Taş sana uyum sağlar. Yeteneğe ve aşka boyun eğer."

Bu üç mermer bloğa tutkunun yanında iç huzuru ve emin olarak atıldı. Günde on dört saat yontuyordu. Bundan sonra yine dinlenmiyor, biraz uzağa çekilip onu izleyerek yenileniyordu.

Düz bir karık sürmekteydi.

Musa'yı yontarken, huzur iliklerine kadar nasıl işlemişse, beyaz toz da burun deliklerine doluyordu. Kendini gerçekleştirmiş bir adam gibi hissediyordu. Çünkü kendi üç boyutlu gücü, üç boyutlu taş ile birleşmişti. Duomo'nun merdivenlerindeki bir oğlanken heykelin resme üstün bir sanat olduğunu kanıtlayamamıştı; burada, kendi stüdyosunda Musa'dan, Ölen Tutsak'a ondan da Kahraman-sal-Asi Tutsak'a yavaşça geçerken çürütülemez gerçeği gösterebilirdi.

Bir kolu altında taş tabletleri taşıyan Musa iki buçuk metre yüksekliğinde olacaktı. Oturur pozisyonda olmasına rağmen devasa yapıdaydı. Yine de peşinde olduğu şey, görünürdeki heybet değil, ruh zenginliği ve ağırlığı idi. Bacağın birini sert bir şekilde arkaya iterek, sağ diz ve baldırdaki genişliğin neden olduğu yer darlığına karşın bir denge dinamiği yakalamıştı. Keskisi bir metre yirmi santim genişliğindeki giriş noktasında durmadan çalışıyordu, keskin bir şekilde sivriltilmiş sol bileğin ve fitilli önkol arasında. Bilekten işaret parmağına doğru düz bir hat diğer kolun altındaki taş tableti gösteriyordu.

Gece yarısı gönülsüzce de olsa kâğıttan kepini ve keçi yağı kandilini çıkardı. Colonna mutfaklarının arkasındaki çöplerle beslenen köpeklerin uzaktan gelen havlamalarından başka bir ses yoktu. Ay ışığı arka bahçenin kapısından girerek bloğu yarı aydınlıkta bırakıyordu. Bir sıra çekip kaba taslak belirmeye başlayan taş yığınının önünde oturdu. Musa'yı bir peygamber, âdemoğlu ve Tanrı'nın huzurunda halkının lideri ve ilahî mesaj verilmiş biri olarak düşünüyordu. Felsefesi olmayan bir heykeltıraş boş figürler meydana getirir. Hangi Musa'yı yansıtmak

istediğinizi bilmiyorsanız nereden giriş yaptığının ne önemi kalır ki? Heykeltıraşlık teknikleri kadar Musa'nın anlamı da onun değerini belirler. Musa'nın mekândaki yerini biliyordu, ama zamanın neresinde duracaktı? Sina Dağı'ndan dönüşünde halkını Altın Buzağı'ya taparken bulan tutkulu, öfkeli Musa'yı mı betimleyecekti? Yoksa geç kaldığına üzülen Musa'yı mı?

Figürle ilgili neredeyse akışkan hâle gelen fikirler arasında yüzerken, Musa'yı zamana hapsetmeyi reddetti. Tanrı'yı ve insanı tanıyan evrensel Musa'ya ulaşmak istiyordu. Tanrı'nın yeryüzündeki hizmetçisi, bilincinin sesi. Sina Dağı'nın tepelerine çağırılan Musa, Tanrı'ya bakmaya cesaret edemediği için yüzünü örtmüştü ve ondan on emrin yazılı olduğu tableti almıştı. Gözlerinin derinliklerinde okunan ruhunun haşinliği umutsuzluktan ya da cezalandırma isteğinden doğmamalı. Musa'yı harekete geçiren şey, insanları kendi kendilerini mahvetmekten alıkoyma ve Tanrı'nın tabletlere kazıdığı On Emir'i bildirme arzusundan kaynaklanıyor olmalıdır.

Balducci izin istemeden ön kapıdan girince bu düşleme bozuldu. Mozole sözleşmesinin yenilenmesini tavsiye etmeye gelmişti. Papa Leo, Urbino Dükü'nü ve diğer Rovere varislerini fiyatı yükseltme konusunda kendi gücünü kullanarak ikna etmeye alışıyordu. Michelangelo'ya çok, çok daha fazla para kazandıracaktı. Michelangelo eşikte duran arkadaşına heyecanla baktı. 1496 yılında Roma caddelerinden birinde karşılaştıkları zaman Michelangelo ile aynı görüntüye sahip olan Balducci artık baş ve ayak gibi uzuvlar dışında onun iki katıydı.

“Kâr etmekten mi kilo alıyorsun?” diye takıldı Michelangelo. “Yoksa şişmanladığın için mi kar ediyorsun?”

“Hem senin için hem de kendim için yemek zorundayım,” diye cevap verdi patlarcasına. İki avcunun içi ile midesine vuruyordu. “Santa Croce Meydanı’nda Doni’ye karşı futbol oynadığın zamanki gibi çelimsizsin. Yeni şartları kabul ettin mi?”

“Fiyatı on altı bin beş yüz dükaya çıkardılar. Yedi yıl da tamamlama süresi, bitiremezsem biraz daha uzayabilir...”

“Yeni mozolenin planlarına bir bakayım.”

Michelangelo gönülsüz bir şekilde lekelenmiş bir parşömen topundan çizimleri çıkardı. Baulducci karşı çıkıyordu:

“Boyutları küçülteceğini söylemiştin!”

“Küçülttüm de. Buraya bak, ön kısım neredeyse yarı boyutunda. Bir oda yapmak zorunda değilim.”

Balducci kâğıtları saymaya devam etti.

“Burada kaç tane heykel var?”

“Toplamda mı? Kırk bir.”

“Boyutları ne?”

“Gerçek boyutta olanlar var, normalin iki katı olanlar var.”

“Kaç tanesini kendin yapmayı planlıyorsun?”

“Muhtemelen yirmi beş tanesini. Melekler dışında hepsini...”

Tek bir mumun titreyen ışığında bile Balducci'nin kızaran yüzünü görebiliyordu.

“Bir delisin!” diye haykırdı. Zaten kendin yapmayacağın yapıları atmışsın. Sekiz sene önce Jacopo Galli'yi dinlememenden de kötü. O zaman daha gençtin. İmkânsızın sözleşmesini yapmak için ikinci bahanen nedir?”

“Julius'un varisleri daha azı ile yetinmeyeceklerdir. Bunun yanında neredeyse Galli'nin benim için istediği ücrete ve zamana sahip olacağım.”

“Michelangelo,” diye devam etti Balducci “Galli'nin yerini dolduramam ama bankasına müdür yapacak kadar saygı duyardı benim yeteneğime. Bu aptalca bir iş. Yirmi beş dev figür senin yirmi beş yılını alır. O kadar yaşasan bile son günlerinde bile mozoleye zincirli kalmak istiyor musun? Yonttuğun Tutsaklar'dan bile daha köle olacaksın.

“Şimdi iyi bir atölyem var. Sözleşme imzalandıktan sonra Settignano'dan daha fazla taş ustası getireceğim. Figürlerin bir çoğunu zihnimde çizdim bile, onları hayata getirememek zalimce bir müsriflik olur. İzle de mermer parçaları kumru sürüsü gibi etrafa nasıl dağılıyor gör.”

2

Sistine'nin tavanı Floransa'da Davut'un açılışına benzer bir etki yarattı. Avrupa'nın dört bir köşesinden Leo'nun papalığa yükselişini kutlamak için Roma'ya akın etmiş olan gelen her türden sanatçı tarafından, Michelangelo'ya “Banyo Yapanlar”la ilk defa kazandığı unvan yeniden verildi: “Dünya'nın Efendisi.” Sadece Raphael'in etrafın-

da toplanmış olan grup kubbe ile savaşımaya devam etti, sanatkârlıktan ziyade, anatomik, nefsanî, abartılı ve aşırı süslü olarak değerlendirdiler. Ama artık engellenmişlerdi. Çünkü Bramante artık Roma'nın sanat imparatoru değildi. St. Peters'in sütunlarında meydana gelen çatlaklar o kadar ciddi boyutlara ulaştı ki, inşaat durdurulmak zorunda kalındı. Temelin kurtarılıp kurtarılamayacağına dair geniş araştırmalar başlatıldı. Papa Leo, Bramante'yi resmî mimarlıktan uzaklaştırmayacak kadar kibardı; ancak Vatikan'ın üzerindeki Belvedere'deki işi askıya alınmıştı. Bramante'nin elleri felç nedeniyle o kadar kötürüm bir hâle gelmişti ki, çizimleri Antonio da Sangallo'ya bırakmak zorunda kalmıştı. Michelangelo'nun arkadaşı ve mimari öğretmeni Giuliano da Sangallo'nun yeğeni idi. Bramante'nin St. Peters ödülünü kazandığı gün Sangallo'ların evine çöken kötümser hava şimdi de Bramante'nin evine çökmüştü.

Bir şafak vakti Michelangelo'nun kapısı çalındı. Çalan kişinin girmek için sabırsızlandığı anlaşıyordu. Michelangelo karşısında dostane ela gözlerle turuncu ipek bir palto giymiş, Granacci'ninkine benzer sarı saçları ve güzel bir yüzü olan genç bir adam buldu.

“Efendi Bounarroto, ben Venedikli Sebastiano Luciani. İtiraf etmeye geldim ki...”

“Ben bir rahip değilim.”

“... ben aptal ve ahmak bir insanım. Bu çalış, bu kelimeler... Roma'ya geldiğimden beri ilk defa elimi ya da dilimi hissedebiliyorum. Size hüznü hikâyemi anlatırken yanınızda durabilirim.”

Venediklinin bulaşıcı olan hafif tavırlarından hoşlanan Michelangelo, onu içeri aldı. Sebastiano yüksek bir tabureye oturdu ve elindeki lavtayı çalmaya başladı.

“Şarkı söyle, her şeyin geçtiğini göreceksin.” diye mırıldandı.

Michelangelo da çalışma odasındaki bir sandalyeye kendini bıraktı. Bacaklarını önüne uzatmıştı. Elleri de başının arkasındaydı. Sebastiano bankacı Chigi tarafından villasını boyamak için nasıl Roma’ya getirildiğini anlattı.

Raphael’in fırçasının “resim tekniklerine uyum sağlayabilen, hoş renkleri kullanan, icatta hünerli, bir melek gibi tasarlanmış ve bütün ifadeleriyle büyüleyici,” olduğunu söyleyerek Raphael’in idolleştirilmesine biraz daha katkıda bulundu. Buonarroti? “Çizebildiği aşikâr, ama o renklendirmeler? Tekdüze! Figürleri? Bozuk anatomi. Sahneleri? Zarafetten yoksun...”

“Bu suçlamaları daha önce de duymuştum,” diye sözünü kesti Michelangelo. “Beni usandırıyorlar.”

“Olabilir! Ama Roma artık bu ağıdı benden dinlemeyecek. Bundan sonra Efendi Buonarroti’ye övgüler dizeceğim.”

“Bu değişikliğe sebep olan şey nedir?”

“Eklektik Raphael! Benimle kavga etti. Bellini’den ve Giorgione’den öğrendiğim her şeyi ezberledi, şimdi benden daha iyi bir Venedikli ressam! Ve ona öğretmenlik yapmama teşekkür edemeyecek kadar gönül fukarası.”

“Raphael sadece iyi olanı ödünç alır. İyi de yapar. Neden onu terk ediyorsun?”

“Artık sihirli bir Venedik ressamı olduğuna göre hiç almadığı kadar çok komisyon alıyor. Ben ... ben bir şey alamazken. Raphael beni yuttu. Gözlerim haricinde her şeyi. Son günlerde Sistine'deki tavanı izlemekle bayram yapan gözlerim dışında.”

Sebastiano başını lavtasına eğdi. Ayakları iskemlenin en üst basamağına kaldırılmıştı. Sesi odayı dinç bir gondolcunun sesi gibi doldurdu. Michelangelo önündeki Venedikli'yi inceledi. Neden ona geldiğini merak ediyordu.

Sebasiano sık sık müzik ve konuşmak için uğrardı. Müzmin bir eğlence ve kız avcısıydı. Av için de paraya ihtiyacı vardı. Düzenli bir gelir getirecek komisyon için yarıp tutuşurken portrelerden kazandığı para ile geçinmek zorundaydı. Zanaatkârlığı zayıftı ve yaratıcılığı yoktu. Ama çenesi düşüktü, eğlence doluydu. Gayri meşru çocuğundan bahsederken bile ciddi olmayı reddediyordu. Michelangelo bir yandan bu eğlenceli hikâyeleri dinlerken bir yandan da çalışmaya devam ediyordu.

“Benim sevgili manevi babam,” dedi Sebastiano, “üç bloğu aynı anda yontarken kafan karışmıyor mu? Figürden figüre geçerken ne yapacağını unutmuyor musun?”

Michelangelo kıkırdadı. “Keşke etrafımda büyük bir daire oluşturan yirmi beş bloğum olsa. Aralarında o kadar hızlı hareket ederdim ki beş yılda hepsini bitirirdim. Sekiz yıl boyunca bunları nasıl yontacağını düşündükten

sonra işe başlamak nasıl bir duygu bilir misin? Fikirler keskilerden daha keskindir.”

Sebastiano “Büyük bir ressam olabilirdim,” dedi düz bir ses tonuyla. “Bütün teknikleri biliyorum. Önüme bir resim koy birebir aynısını yaparım ve sen onu gerçeğinden ayırt edemezsin. Ama fikri nereden buluyorsun?”

Bu bir feryattı, neredeyse ıztıraptı. Michelangelo, Sebastiano’nun ciddi olduğu çok nadir zamanlar görmüştü. Tabletleri keskiyle yontarken, düşünceye daldı.

“Belki de fikirler zihnimizin normal işleyişinden kaynaklanıyor. Ciğerlerin nefesle dolması gibi. Belki de Tanrı onları oraya yerleştiriyor? İnsan düşüncesinin kökenlerini bilseydim en derin gizemlerimizden bir tanesini çözmüş olurum.

Musa’nın bileğine ve tablet üzerinde duran eline yöneldi. Parmakları, beline kadar uzanan sakallarına doğru kayıyordu.

“Sebastiano senin için bazı çizimler yapacağım. Senin renkleri kullanman ve gölgelendirmen Raphael’inki kadar iyi, figürlerin şiirsel. Senin Venedik paletini ödünç aldığına göre, sen neden benim tasarımlarımı ödünç almıyorsun? Bakalım Raphael’i alt edebilecek miyiz?”

Yontmakla geçen bir gecenin ardından çizim yapmak hoşuna gitmişti. Sebastiano’yu Papa Leo ile tanıştırdı, ona Sebastiano’nun yaptığı İsa’nın hayatından baş rahip sahnelerini gösterdi. Müziksel eğlenceler çok hoşuna giden Papa onun Vatikan’da hoş karşılanmasını sağladı.

Bir gece geç bir saatte Sebastiano hıçkırıklara boğuldu. “Haberı duydun mu? Raphael’e yeni bir rakip çıkmış! Venediklilerin en iyisi, Bellini ve Giorgione’ye denk birisi. Resimleri Raphael gibi zarafet ve büyüleyicilikle çiziyormuş! Ama Raphael’den daha güçlü daha yaratıcı bir zanaatkâr imiş.”

“Tebrikler!” dedi Michelangelo. Yüzünde yorgun bir gülümseme vardı. Sebastiano’ya, Montorio’daki San Pietro fresk komisyonu verildiği zaman, Michelangelo’nun dizaynlarını, büyük resim tablolarında o kadar iyi yansıtmaya çalıştı ki, Roma’lılar, Michelangelo’nun atölyesinin bir parçası olarak Sebastiano’nun ustasının eliyle çizmeyi öğrenmeye başladığını düşündü.

Sadece Roma’ya ailesiyle birlikte yeni gelen Contessina başka bir şeyler olduğunu anladı. İki yıl boyunca akşamları Michelangelo’nun yanı başına oturup çizim yapmasını seyrederdi. Yazısını tanıyordu. Papa için düzenlenen yemeğe katıldığı zaman ev sahipliği yapa Contessina onu Loranzo’nun atölyesinin sadık bir kopyası olan küçük çalışma odasına götürdü. Bir şömine, minyatürler, armalar vardı ve bunlar Michelangelo’nun gözlerini yaşla doldurdu. Contessina onu baştan ayağı süzdü. Koyu renkli giysileri parlıyordu ve talepkârdı.

“Neden Sebastiano’nun işini taklit etmesine izin veriyorsun?”

“Bir zararı olmaz.”

“Raphael önemli bir komisyonunu Sebastiano’ya kaptırdı bile.”

“Çok çalışmış ve bezgin bir adam için Tanrı’nın bir lütfu.” “Neden böyle bir hileye boyun eğiyorsun?”

Bakışlarına karşılık verdi, hâlâ ne kadar çok Contessina olduğunu düşünüyordu. Küçük Kontesin, gençlik hâlleri gitmiş; kardeşinin papalığa seçilmesinden beri çok değişmişti. Artık Büyük Kontes’ti. Kendisinden daha büyük olan Lucrezia Salviati ve Maddelena Cibo’dan gelecek müdahalelere tahammülü yoktu. Onlar da aileleri ile beraber Roma’ya yerleşmişlerdi. Papalık görüşmeleri ve Ridolfi ailesinin üyeleri ile tımar için savaşıyordu. Kuzen Giulio ile el ele çalışmaktaydı. Vatikan’ın politik ve ekonomik kontrolü onun elindeydi. Geniş bahçesine bir sahne kurdurmuştu. Burada Kilise’den ve şehir devletlerinden olan asiller için tiyatro gösterileri ve müzikaller sergileniyordu. Her gün daha fazla sayıda kilise dışından insan Contessina ile görüşmek için can atıyordu. Yıllar süren sürgün ve sefaletten sonra gücü eline geçirme ve ona hükmetme durumu Michelangelo için anlaşılabilir bir şeydi. Ama Contessina’da Michelangeo’yu rahatsız etmekte olan bir değişiklik vardı.

“Sistine’yi bitirdiğimden beri, belli başlı bazı insanlar bana gelip, “Raphael’de zerafet var, Michelangelo sadece azimli.” diyor. Pozisyonum için Raphael ile tartışmaya-
cağım, bu durumu eğlenceli buluyorum. Genç bir ressamın benim yerime bunu yapmasını tercih ederim. Ben işin içine karışmadan, Roma “Raphael’in cazibesi var ama Michelangelo’nun da derinliği var demeye başlayacak.” Eğlence düşkünü Sebastiano’nun lavta eşliğinde kubbem hakkında methiyeler düzüp bu değişimi gerçekleştirmesi hayret verici değil mi?

Michelangelo'nun sesindeki ironi iması karşısında Contessina yumruklarını sıktı.

“Eğlenceli değil! Ben bugün Roma Kontesiyim. Seni resmi olarak ... koruyabilirim... ağırbaşlılıkla. Sana karşı olanlara diz çöktürebilirim. Bu yolla ...”

Uzandı, birbirine kenetlenmiş yumruklarını kendi yıpranmış avuçları arasına aldı.

“Hayır Contessina bu doğru yol değil. Bana güven. Mutluyum ve çalışabiliyorum”

Öfkenin yerine şimşek gibi parlak bir gülümseme geldi. Çocukluk zamanlarından hatırladı bunu.

“Çok iyi, ama partilerime gelmezsen seni ve Sebastiano'yu iki şarlatan olarak anlatırım.”

Güldü.

“Kim Medici'lerin üstesinden gelebilir?”

Düşünmeden ellerini ipek elbisenin kabarık kollarına yerleştirdi, mimoza kokusunu arıyordu. Titremeye başladı. Gözleri kocaman açılmıştı. Zaman çözöldü, Roma'daki Via Ripetta'da bulunan çalışma odası Floransa'daki Medici Sarayı'nda bulunan çalışma odası oluverdi. Yıllarının yarısı tükenmiş olan Büyük Kontes ve Büyük sanatçı değillerdi. Kısacık bir süre için yaşamın eşiğindeydiler.

O gün Vatikan sarayındaki yemek için yeşil, beyaz ve sarı formalara bürünmüş olan İsviçre askerleri ellerinde Papa Leo'dan bir resmi yazı ile erkenden evine geldiler. İşinden uzaklaşmak başlı başına bir zorluktu ama Papa'nın davetini geri çevirmemek gerektiğini öğrenmişti. Silvio temiz çarşafları bıraktı, Michelangelo da Via de' Pastini'deki hamamlara doğru yola çıktı. Gözeneklerine dolmuş olan tozu temizledi ve saat on birde saraya ulaştı.

Muzaffer Floransalılarla dolu Vatikan'ı görünce Romalılar'ın "Roma Floransa kolonisiyle doldu." şikayetinin sebebini anladı. Neredeyse yüz davetliden oluşan güruhun arasından geçerken Vatikan Devlet Bakanı hümanist şair, Piere Bombe'yi; Orlando Furioso'yu yazmakta olan şair Ariosto'yu; neo-Latince uzmanı Sannazaro'yu; tarihçi Giucciardini'yi; Christiad'ın yazarı Vida'yı; kafiyesiz şiir şeklinde trajedilerinden biri Rosmundo'yu yazmakta olan Giovanni Ruccelai'yi; doktor-yazar Fracastoro'yu; diplomat, kütüphaneci, klasik edebiyat uzmanı, Latin şiirlerinin tuluatçısı Tommaso Inghirami'yi; artık Papalık Sarayı'nda Stanza d'Eliodoro'yu resmeden ve Papa Leo'nun hemen altındaki onur makamının sahibi olan Raphael'i; sarayın kapılarını ve panjurlarını Medici amblemleriyle süsleyen Siena'lı oyma sanatçısı Giovanni Barile'yi gördü. Misafirler arasında Sebastiano da bulunuyordu ve Michelangelo hamisi olduğu kişinin de saraya davet edilmesinden mutluluk duydu. Babasının kütüphanesinden pek çok eseri Floransa Cumhuriyeti'nden geri aldıktan sonra, Leo dünyada önemli el yazmaları arayışına girişen uzmanlar

buldu. Aynı zamanda Lascaris'i Roma'ya getirtti. Babası Julius zamanında ihmal edilen Yunanca el yazmaları konusunda bir avcı idi ve Roma Üniversitesi'ne yeni bir alan umudu veriyordu. Michelangelo yeni sarayın "Roma İmparatorluğu'ndan beri en kültürlü ve en parlak saray" olarak anıldığını duydu.

Uzun, gösterişli yemek boyunca hasta olduğu gerekçesiyle Papa pek az yemek yiyebildi. Güzel sesli, Brescia'nın Marone'si usta keman virtüözü Gabriel Martin ve ama balat şarkıcısı Raffaele Lippus'un eşlik ettiği Papa mücevherlerle bezeli eldiveninin içindeki tombul ellerini sürekli sallıyordu. Müzikal icralar arasında, soytarılar Leo'yu eğlendirmeye devam ediyordu. Saray soytarısı Il Magnifico'nun eski berberi peş peşe kırk yumurta yeme yarışmasından sonraki aralarda anatomik nokteler sıralıyordu.

Dört saatlik yemek Michelangelo'ya sonsuz uzunlukta gelmişti. Badem sütünde pişirilmiş tatlı pirinci, kızarmış horozu, tuzlu alabalığın küçük bir miktarını hazmetmeye çalışıyordu. Uzun saatler boyunca sandalyeye çakılı kalmıştı ve ne zaman serbest bırakılacağını düşünüyordu. Papa Leo için bu yemek akşamüstü ve akşam saatlerindeki eğlenceye bir ön hazırlıktı. İtalya'nın en iyi şairleri şiirlerini okumak için gelmişler, bundan başka bir balet ve Camillo Querno'nun hesabına gelmiş olan başka bir soytarı vardı. Leo onu lahana yapraklarıyla taçlandırırken, vahşice bir destandan alıntılar yapıyordu. Leo gözlerini açık tutamayacak hâle gelene kadar eğlenceler devam edecekti.

Karanlık ve boş sokaklardan evine dönerken, Michelangelo, Leo'nun taç giyme töreninden hemen sonra Giulio'ya söylediği sözü hatırladı:

“Tanrı bize Papalık verdiyse keyfini çıkaralım.”

Birkaç papanın sağlayamadığı kadar huzurluydu Roma. Vatikan'dan dışarıya görülmemiş oranda para akışı olduğu doğrudur. Michelangelo defalarca Leo'nun şarkıcılara ve icracılara içinde yüzlerce florin bulunan para keselerini attığını görmüştü. Bu durum üzerine aklı başında komşularından biri:

“Bir taş havada uçabilir ama, Papa bin dükayı elinde tutamaz.” demişti.

Leo'nun paraya ihtiyacı olacaktı, milyonlarca dükaya, sanata ve zevklerine Julius'un savaşta kullandığından daha çok para harcıyordu. Vatikan'ın kaynaklarından sorumlu olan Kardinal Pucci'ye Kilise'ye bir leke getirilmemesi, makamların para karşılığında satılmaması konusunda yalvardığı zaman, Kardinal irkilip şöyle söyledi:

“Kutsal Babamız, bu dünya çapındaki işi yürütme görevine beni atadınız, ilk görevim onu borçlarını ödeyebilir bir hâle getirmektir.”

Gece yarısı çanları çalarken Michelangelo, Macello dei Corvi'ye gitti. İş kıyafetlerini yeniden giydi, toz ve ter üzerinde o kadar uzun süre beklemişti ki ayrı bir katman daha oluşturmuştu. Rahat bir nefes alarak keski ve çekicini tekrar eline aldı. Ağırlıklarına alışkın olan elinde dengeliyordu. Bütün gününü israf ettiği son gün olacağına dair yemin etti. Papa'nın en sıradan işleri için bile gece

ya da gündüz evinden alınan, Leo'nun yeni banyosunun dekorasyonu konusunda fikri alınan, yazmalar hakkında fikri sorulan tombul suratlı Raphael'e karşı sempatisini yitirmişti. Çalışma saatlerinin elinden alınmasına ve uykusuz bırakılmasına karşın her zaman kibar ve ilgiliydi.

Bu iş ona göre değildi. Çekici bir adam da değildi. Eğer öyle olsa sonsuza kadar lanetlenmiş olmayı dilerdi zaten.

Roma'yı dışarıda tutabilirdi. Ama İtalya artık Medici dünyası demekti. Ve kaçamayacak kadar sıkı bağları vardı bu aile ile. Yenilgi Medici oğullarından en çok sevdiği olan Giuliano'yu alt etmişti. Ailesinden ve Granacci'den Giuliano'nun şehri ne kadar iyi yönettiğine dair mektuplar geliyordu. Kanaatkâr, kibar, sıcak yürekli, sokaklarda tek başına gezebilen, Medici Sarayı'nı bilginlere ve sanatçılara açan, Platon Akademisi'ni yeniden canlandırarak yönetimi ve adaleti seçilmiş insanların eline veren Giuliano'nun bu tarzı Papa Leo'ya ve Kuzen Giulio'ya uymuyordu. Papa, Floransa'daki kardeşini yanına çağır-
dı. Eylül ayında da Michelangelo, Giuliano'nun Roma Baronu ilan edileceği tören için hazırlanmaktaydı.

Tören antik Capitol Tepesi'nde düzenlendi. Burası Michelangelo'nun evinin tam üzerindeydi. Medici ailesi ile, Ridolfi, Contessina ve üç oğlu ile oturdu. Niccolo on ikisindeydi ve on altısına geldiği zaman kardinal olacaktı. Contessina'nın ablası Maddalena Cibo, kocası ve beş çocuğuyla gelmişti. Innocenzo da kardinal olacaktı. Bunun dışında Lucrezia Salviati'nin oğlu Giovanni de sıradaydı. Sangallo'nun Michelangelo'yu harabeleri resmetmesi için götürdüğü tepeye Leo bir sahne hazırlatmıştı.

Pürüzlü topraktan oluşan meydan ahşap bir zemin ve onlarca sandalye ile kaplanmıştı. Roma Senatosu'ndan Giovanni'yi karşılama konuşmalarını, Latince destanları, Floransa geleneğinde bulunan bir dizi maskeli piyes ve hicvi dinledi, Roma'yı temsil etmek üzere altın kıyafet giymiş kadının Giuliano'nun tahtına götürülüp şehrin komutanı olmayı kabul ettiği için ona teşekkür edişini seyretti. Plautus'un müstehcen bir komedisinden sonra Papa Leo Roma'ya uygun gördüğü bazı imtiyazları açıkladı. Tuz vergisini azaltmıştı, çıplak tepeleri dolduran binlerce insandan gök gürültüsünü andırır şiddette alkışla karşılandı. Sora Caligula ya da Neron zamanından beri Roma'da görülmemiş altı saatlik bir yemek verildi.

Şölenin sonunda, yukarıdaki cümbüşten arta kalanları yemek için bekleyen kalabalığı yarararak Capitol'den aşağı indi. Ne o, ne Giuliano, ne de Roma bu performansla kandırabilirdi. Bu şov Floransa Cumhuriyeti'ne âşık olan bilge Giuliano'nun, Piero ile hırslı Alfonsina'nın yirmi bir yaşındaki oğlu Lorenzo'ya yerini 'kaptırmasını gizlemek için kurulmuş bir oyundu. Genç Lorenzo, Floransa'ya giderken yanında, seçimleri nasıl yöneteceği, kendi Konseyini nasıl atayacağı, hükümetin görevlerini nasıl üstleneceğini anlatan bir mektup vardı.

Papa'nın arkasındaki figür olarak Giulio'nun rolü büyüyordu. Leo tarafından atanan bir komisyon, Giulio'nun meşru çocuk olduğunu ilan etti. Çünkü Il Maginfico'nun kardeşi Giulio'nun annesi ile evlenmeyi kabul etmişti, ancak katedraldeki suikast onun bu eylemi gerçekleştirmesine engel olmuştu. Meşru olmakla da kalmadı, kar-

dinal atandı. Kiliseyi ve Papalık Devletleri'ni yönetmeye yetecek resmî gücü vardı artık.

Leo'nun ya da Giulio'nun Medici kontrolünü bütün İtalya'ya yayma arzusu, Michelangelo'yu işinden uzaklaştıramadı. Rovere'nin yeğeni ve Papa Julius'un varisi olan Urbino Dükü'nü uzaklaştırmak istemekteydiler. Bugün Papa Leo, Urbino Dükü'nü Giuliano'nun yararına olacak şekilde Kilise sancaktarı görevine indirdi. Artık onun topraklarını zapt edebilecekti. Sert bir adam olan Urbino Dükü, Michelangelo'nun mozoleyi yapmakla sorumlu olduğu kişiydi. Medici'ler ile Rovere'ler arasında çıkan savaş Buonarroti'lere sorundan başka bir şey getirmezdi.

İlîk geçen kış ayında Contessina'nın resepsiyonlarından zaman çalarak, onu ortaya çıkmaya başlayan figürleri göstermek için atölyesine getirdi. Leo'nun eğlencelerinden de sonunda izin almasını sağlayacak bin bir bahane ile kurtulmuştu. Üretken geçen uzun haftalar boyunca yakınlık kurduğu kişiler bahçesindeki yardımcılarıydı. Yegane eğlencesi de tekrar Duomo'yu görme arzusunda birleşen birkaç Floransalı arkadaşıyla yediği yemeklerdi.

Orucunu sadece bir defa bozdu: Giuliano, Roma'ya çağırıldığı Leonardo da Vinci için düzenlediği resepsiyona katılması için atölyeye kadar geldiği zaman.

“Sen Leonardo ve Raphael, İtalya'nın en büyük sanatçılarısınız şu anda.” diye sakin sesiyle devam etti Giuliano. “Üçünüzün arkadaş olmasını istiyorum. Belki de beraber çalışırsınız.”

“Elbette resepsiyonuna geleceğim Giuliano. Ama beraber çalışmaya gelirsek... Biz birbirimizden kuşlar, balıklar ve tavuklar kadar farklıyız.”

“Tuhaf,” diye mırıldandı Giuliano. “Sanatçıların kardeş olmaları gerektiğini düşünürdüm. Erken gel. Leonardo’nun benim için yaptığı simya deneylerini sana göstermek istiyorum.”

Ertesi gün Belvedere’ye girdiği zaman Giuliano, Leonardo’nun amacına hizmet edecek şekilde düzenlenmiş bir çok çalışma odasını gezdirdi. Pencereleler daha fazla ışık almak için yükseltilmişti, kaynayan simya şişelerini takip etmesi için bir mutfak, vadiye, Papalık Sarayı’na ve Sistine’ye bakan bir teras yapılmıştı. Mobilyalar, Vatikanlı marangozlar tarafından üretilmişti. Sehpalı resim tahtası ve boya karıştırmak için stantlar vardı. Giuliano, Papa’yı resim komisyonu sağlaması konusunda ikna etmişti. Çalışma odaları arasında gezen ve mekânîk icatlarında Leonardo’ya yardımcı olmak üzere getirilen Alman demirciyi gören Michelangelo, Leonardo’nun sanat icra etmek için henüz bir hazırlığının olmadığını gördü.

“Şu konkav aynalara bak, yiv açma makinası da yeni. Pontine bataklığına götürdüğüm zaman birçok sönmüş yanardağın yerini tespit etti, alanın suyunu boşaltmak için planlar çizdi. Kimsenin not defterlerini görmesine izin vermiyor. Ama kavisli yüzeylerin düzeltilmesi ile ilgili matematik çalışmaları yaptığını düşünüyorum. Optik ile ilgili çalışmaları, botanik kanunları ile ilgili formleri inanılmaz! Leonardo ağaç gövdesindeki halkaların sayılması suretiyle ağacın yaşını belirleyebileceğimizi düşünüyor. Bir düşünsene!”

“Onu güzel freskler yaparken düşünmeyi tercih ederim.”

Giuliano, onu misafir odasına geri götürdü.

“Leonardo evrensel bir adam. Aristoteles’ten beri böyle bilimsel düşünen bir zihin geldi mi dünyaya? Zannetmem. Sanatı, insan yaratıcılığının sadece bir bölümü”

“Benim algımı aşıyor,” diye homurdandı Michelangelo. “Böylesi yeteneklerin bahşedildiği bir adam vaktini ağaç halkalarını sayarak zayi etmemeli.”

Leonardo, yanında hayat boyu arkadaşı olan seçkin ve genç Salai ile çıkageldi. Kolları dantel işlemeli süslü bir kırmızı kıyafet giymişti. Leonardo’nun kendisi hasta ve yorgun görünüyordu. Görkemli sakalı ve omuzlarına düşen saçları artık beyazdı. Birbirini hiç anlamayan bu iki adam, birbirini selamladı. Yine o yüksek perdeden sesiyle, Leonardo Sistine’yi incelemekle geçirdiği zamanı anlattı.

“Eserinizi inceledikten sonra, resim hakkındaki tezimde düzeltmelerde bulundum. Anatomi çalışmasının sanatçı için ne kadar önemli ve kullanışlı olduğunu bize kanıtlamış oldunuz.” Sonra gayri şahsi biçimde devam etti. “Ama bunun yanında büyük tehlikeler de görüyorum.”

Rahatsız olan Michelangelo sordu, “Ne türden tehlikeler?”

“Abartı tehlikesi. Sizin çalışmanızı inceleyen ressam kemiklere, kaslara, sinirlere bu kadar vurgu yaptıktan sonra ağaç olmamaya dikkat etmeli. Bütün duygularını açığa seren nü figürlere hayran kalmamalı.”

“Benimkilerin öyle olduğunu mu düşünüyorsun?” Michelangelo’nun sesi yükseliyordu.

“Aksine sizinkiler mükemmele yakın. Ama bunu aşmaya kalkışacak ressama ne olur? Eğer sizin anatominiz Sistine’yi bu kadar iyi hâle getirmişse o da daha iyisini yapabilmek için bunu abartacaktır.”

“Abartılar için kendimi sorumlu tutamam.”

“Değilsiniz de. Anatomik resmi sınırlarının dışına taşımak dışında diğerlerinin mükemmelleştirebileceği bir sınır kalmamış. Sonuç olarak ileride bozulacaklar. Gözlemciler, “Bu Michelangelo’nun suçu, o olmasaydı anatomik resmi yüzyıllarca düzeltip rafine hâle getirmekle uğraşabilirdik. Ne yazık ki bir tavanda bunu başlattınız ve sonlandırdınız.”

Diğer konuklar da gelmeye, odalardaki gürültü artmaya başladı. Michelangelo, Sistine’ye bakan pencerenin yanında tek başına duruyordu. Şaşırsın mı, incinsin mi bilemedi. Leonardo, icatlarıyla misafirlerini şaşırtmaya devam ediyordu. Hava ile doldurulmuş hayvanlar insanların başları üzerinde uçuyordu. Cıva ile doldurduğu kanatları üzerine yapıştırdığı canlı bir kertenkelenin başını yapay gözlerle, boynuzlarla ve sakalla süslemişti.

“Milano’da yaptığım mekanik aslan birkaç adım atabiliyordu” diye kendisine övgüler düzen misafirlerine anlatmaya devam ediyordu. “Dügmeye bastığınız zaman göğsü açılıyor, içinden bir buket zambak çıkıyordu.”

Michelangelo kendi kendine, “Pes artık!”

Aceleyle eve döndü, titreyen ellerine mermeri almak için sabırsızlanıyordu.

4

Baharda Bramante öldü. Sanatçıların peşinden Tempiettosu'nun, Beldevere Avlu'su, Castellesi Sarayı hakkında çok iyi şeyler anlatıyordu. Papa Leo daha sonra babasının en sevdiği mimar olan Giuliano da Sangallo'yu getirtti. Sangallo döndüğünde Via Alessandrina'daki sarayı kendisine geri verildi. Michelangelo duyar duymaz eski arkadaşını görmek için koşturdu.

“Yine karşılaştık!” diye haykırdı Sangallo, gözleri neşe ile parılıyordu. “Kovulduktan sonra hayatta kalmayı başardım. Sen de Sistine'deki yıllarından kurtulmuşsun.” Durdu, kaşlarını çatı. “Ama Papa Leo'dan ilginç bir mesaj aldım. Raphael'i, St. Peters'te yardımcım yapmamı istiyor. Raphael bir mimar mı?”

Michelangelo üzölmüştü.

“Raphael, St. Peter's'in merdivenlerini tamir ediyordu. Ve her zaman iskeleye çıkardı.”

“Ama işimi devralması gereken kişi sensin. Ne de olsa artık yetmiş yaşıdayım.”

“Teşekkür ederim, dostum; bırak Raphael sana yardım etsin. Ben de mermerlerimle özgürce ilgilenebilirim.”

Papa Leo, Floransa'lı bankacılar Gaddi, Strozzi ve Ricasoli'den St. Peter's'in devam ettirilmesi için yüklü miktarda borç almıştı. Sangallo binaya devam etti.

Michelangelo stüdyosuna birkaç misafir alıyordu. Eski Gonfaloniere Soderini ve karısı Monna Argentina, Papa

Leo tarafından affedilmiş ve Roma'da yaşamalarına izin verilmişti. Taddeo Taddei Hanımımız komisyonunu vermek istediğinden beri ilk defa özel komisyon önerilmişti. Bunlar, antik Roma kanından gelen, Metello Vari dei Porcai, Bernardo Cencio:

“Bizim için Göğes Yükselen İsa yapmanı istiyoruz. Santa Maria Sopra Minerva Kilisesi için.”

“Bundan memnuniyet duyarım, ama Papa Julius’la olan sözleşmem yeni komisyonlar almama mani oluyor...”

“Bu tek bir iş, istediğiniz zaman yapabilirsiniz.” dedi Mario Scappuci.

“Göğes Yükselen İsa mı?” Michelangelo’nun ilgisini çekmişti bu fikir. “Çarmıha germenin ötesinde mi? Nasıl bir parça düşünüyorsunuz?”

“Gerçek boyutlu. Kollarında bir haç olacak. Sizin belirleyeceğiniz bir tavırdadır olabilir.”

“Biraz düşünebilir bilir miyim?”

Çarmıha gerilme sahnelerinde İsa’ya haksızlık yapıldığını düşünürdü. Çarmının ağırlığı altında ezilmiş, yenik bir karakter olarak gösterilirdi. Böyle olabileceğine hiç inanmamıştı. Onun İsa’sı güçlü bir erkekti. Çarmıyı sanki bir zeytin dalı taşıyormuş gibi taşıyacaktı. Çizimlere başladı. İsa’nın elindeki çarmıh küçük bir hâl aldı. Komisyoncular bile gelenekselin dışına çıktığına göre kendisi neden kabul edilmiş konseptten uzaklaşmasın diye düşünmekteydi. Çizimleri önce karakalemle çalıştı. Sonra uzun uzun inceledi. Daha önce İsa’yı nerede görmüştü? Sonra

hatırladı: çıraklığının ilk yılında Ghirlandaio için çizdiği taş ustası figürüydü.

Roma'da huzur bulmaya devam etmesine rağmen, Floransa'daki ailesi onu sık sık tedirgin ediyordu. Yün dükkânına gerekli para yüzünden rahat vermeyen Buonarroto'dan bıkan Michelangelo yeni Rovere sözleşmesinin sağladığı fondan bin düka aldı, Balducci parayı onun adına Floransa'ya gönderdi. Buonarroto ve Giovannsimone dükkânlarını açar açmaz sorunların içine daldılar. Daha fazla anaparaya ihtiyaçları vardı. Michelangelo bin düka daha gönderemez miydi? Çok yakında kar etmeye başlayacaklardı... Bu arada, Buonarroto evlenmeyi düşünmediği bir kız bulmuştu, babası da büyükçe bir drahomayı kabul etmişti. Michelangelo'ya göre onunla evlenmesi gerekir miydi?

Buonaroto'ya iki yüz düka daha gönderdi. Buonarroto'nun eline geçmemişti. Paraya ne olmuştu? Lodovico'nun Michelangelo'nun hesabından alıp geri vermeye söz verdiği paraya ne olmuştu? Santa Maria Novella hastanesine depozito olarak verilen paralar; *spedalingo* parayı ödemeyi neden geciktiriyordu? Eğer ortaklar onlardan para çalmaya devam edecekse beş tane çiftlik sahibi olmanın ne faydası vardı?

Buonaroto'nun Anne Topolino'nun öldüğünü bildirdiği mektup Michelangelo'yu derinden sarstı. İşini bir kenara bırakıp ruhunun kurtuluşu için dua etmek üzere Damaso'daki San Lorenzo'ya gitti. Buonarroto'ya da bir miktar para ile Settignano'daki kilisede bir ayin düzenlemesi ile ilgili talimatları yazdığı bir mektup gönderdi.

Bahçesinin kapısını kilitlediği gibi zihninin kapılarını da kilitledi. Mermer ile çalışmak sadece bir zevk değil aynı zamanda bir avuntuydu. Güzel bir mermer parçası çok düşük bir ihtimalle bozulabilirdi. Rovere'lerin ona avans olarak verdiği paraları harcamıştı. Ek heykel ustaları, bronz dökümcüleri, marangozlar işe almış, bu kişiler bahçesini ağzına kadar doldurarak eserinin mimari bazını ve ön yüzünü hâll ediyorlardı. Michelangelo da çizimlere devam ediyordu. Pietra serena ustaları için Settignano'ya gitti. Muzafferler'i yapmaya başlamak için bir düzine dev mermer bloğu bulması gerekiyordu.

Aylar geçti. Çırakları yerel dedikoduları ona taşıyordu. Leonardo da Vinci'nin başı belaya girmişti. Yağları ve cilaları ile ilgili deneylere kendini o kadar çok kaptırmıştı ki, resim komisyonuna başlayamamıştı. Sinirlenen Papa, sarayda alaycı bir şekilde bağırıp, "Leonardo hiçbir şey yapmayacak. Çünkü işe başlamadan önce sonunu düşünüyor." dedi.

Sarayda bu hikâye yayıldı. Alay konusu olduğunu öğrenen Leonardo, Leo'nun komisyonunu bıraktı. Papa muhbirleri aracılığı ile Leonardo'nun, Santo Spirito Hastanesi'nde diseksiyon yaptığını öğrendi ve onu Roma'dan sürmekle tehdit etti. Bataklıktaki çalışmalarını sürdürmek için Belvedere'ye kaçan Leonardo, sıtma ile döndü. İyileşip kalktığında ise demir ustasının deneyini mahvettiğini gördü. Hamisi Giuliano, Papalık birliklerinin başında işgalci Fransızları Lombardy'den çıkarmak için ayrıldığı için Leonardo Roma'da daha fazla kalamazdı. Nereye gidecekti? Fransa? Yıllar önce oraya davet edilmişti...

Sangallo da ağır bir safra kesesi taşı ağrısı nedeniyle o kadar hastalanmıştı ki, hiç çalışamaz duruma gelmişti. Haftalarca yataktan çıkamadı, göz çukurları hardal sarısına dönmeye başlamıştı. Gücü de tükenmekteydi. Bir sedyenin üzerinde Floransa'ya geri taşındı. Ülkesine dönüş için artık çok geçti.

Michelangelo, Contessina'dan acil bir mektup aldı. Saraya gittiğinde oğlu Niccolo tarafından karşılandı. Michelangelo'yu Contessina'nın üst kattaki yatak odasına çıkardı. Havanın sıcak olmasına rağmen, Contessina birkaç tane şilteye sarılmıştı. Solgun yüzü tükenmiş bir hâlde yastıklara dayanmıştı. Gezleri ise içine çökmüştü.

"Contessina, sen hastasın."

Contessina yatağına çağırdı. Oturması için biraz yer açtı. Michelangelo onun beyaz ve kırılğan ellerini kendi avcuna aldı. Contessina gözlerini kapadı. Yeniden açtığında yumuşak kahverengi gözlerine yaşlar dolmuştu.

"Michelangelo ilk tanıştığımız zamanı hatırlıyorum. Heykel bahçesinde. Neden bu kadar öfkeli çalıştığını sormuştum. Seni yormuyor mu diye."

"Ben de taşları yontmak gücünü almaz onu sana geri verir demiştim."

"Herkes yakında öleceğimi düşünüyordu. Annem, kız kardeşim... sen bana güç verdin, dostum."

"Yanıdayken güçlüyüm demiştin bana."

"Sen de yanıdayken aklım karışıyor demiştin." Contessina gülümsedi.

“Giovanni onu korkuttuğunu söylerdi, beni hiç korkutmadın. Görünüşünün altında ne kadar hassas olduğunu gördüm.”

Birbirlerine baktılar. Contessina:

“Duygularımızdan hiç bahsetmedik.” dedi fısıltıyla.

Michelangelo parmaklarını yavaşça Contessina’nın yanaklarında gezdirdi.

“Seni sevdim, Contessina.”

“Seni sevdim, Michelangelo. Bu dünyadaki varlığını her daim hissettim.”

Gözleri bir an için ışıldadı.

“Oğullarım senin arkadaşın olacaklar...”

Büyük yatağını bile sarsan bir öksürük nöbetine tutulmuştu. Başını ondan çevirdiği zaman dudaklarına bir mendil götürdü. Michelangelo kırmızı lekeyi görmüştü. Aklına Jacopo Galli geldi. Contessina’yı son görüşü olabilirdi.

Bekledi, dökülmemiş tuzlu gözyaşlarını yutkundu. Başını ona geri çevirmeyi reddediyordu.

“Hoşçakal dostum.” diye fısıldayıp odayı terk etti.

Contessina’nın ölümü onu derinden sarstı. Musa’nın başı üzerine odaklandı. Bir bütünlük durumuna ulaşmak istiyordu: Ağzı, dolgun alt dudağı, yoğun sakalı o kadar açıklayıcı idi ki her an bir ses çıkabilirdi; sert bir şekilde

çıkış yapan burnu, alnındaki ifadenin patlayışı, yanaklarında çizgi oluşturan kasları ve son olarak başına sağlam bir şekilde oturtulmuş gözleri ile yüzünün etli ve kemikli yapısı birbirine zıtlık oluşturmaktaydı.

Sonra Tutsaklar'ın hassas, acılı yüzlerine geri döndü. Bir tanesi ölüme direniyor, diğeri de kendisini ölüme teslim ediyordu. Kendi acısını ve kayıp hissini onlara döküyordu. Contessina ve kendisinin beraber olabileceği bir hayatın var olmadığını biliyordu. Ama onun varlığını da her zaman hissedirdi. Bu durum da onu sevindirir ve beslerdi.

Çekiç ve keskisini bir kenara bırakıp, bronz friz için modeller yapmaya başladı. Dokuz tonluk pirinç satın aldı, eksiklerini Settignano'lu taş ustalarında tamamladı. Yapı taşlarını düzeltmek ve süslemek için Pontassieve ekibi ile çalışmalarını hızlandırdı. Carrara'ya gidip kendisi için daha fazla mermer alabilecek bir mermer ustası bulmak için Floransa'yı mektup yağmuruna tuttu.

Bir yıl daha çalışmasına yetecek kadar malzemesi vardı. Ön duvarın, tüm önemli kısımlarını , Musa'yı ve Tutsakları, nişlere yerleştirilecek Muzafferler'i, ilk kattaki bronz frizleri yapmaya hazırdı. Ruhu ele geçirilmiş bir adam gibi çalışabilirdi; ama onu ele geçiren mermer olduğu için, bu yararlı ve zararsız görünüyordu.

Papa her ne kadar savaşız bir yönetimi benimsemiş olsa da, bu durum zengin ülkesine saldırmak isteyen komşularını ya da birbirine ölümcül düşmanlık besleyen şehir devletlerini durduramıyordu.

Giuliano, Lombardy'deki Fransızları bastıramamıştı. Bu sırada hastalanmış, Fiesole'deki Badia manastırına kaldırılmıştı. Dedikodulara göre Contessina gibi o da ölecekti. Urbino Dükü Papalık birliklerine yardım etmeyi reddetmekle kalmamış, aynı zamanda Fransızların mütefiki olmuştu. Papa Leo Fransızlarla anlaşma yapmak için hemen kuzeye hareket etti. Bu anlaşma onun Urbino Dükü'ne serbestçe saldırmasına imkân tanıyordu.

Roma'ya döner dönmez, Michelangelo'yu Vatikan'a çağırdı. Leo, Floransa'da olduğu zamanlarda Buonarroti ailesine hep iyi davranmıştı. Onları asillik yolunda üst makamlara çıkarma yolundaydı ve onların Medici sembolü olan altı topu kullanmalarına izin vermişti.

Giulio ile kütüphanede oturan Leo, merceği ile Floransa'dan getirdiği mücevherleri ve oymalı armaları inceliyordu. Seyahatleri ona iyi gelmiş gibi görünüyordu. Şişliği biraz olsun inmişti ve tebeşir gibi beyaz yüzü renklenmişti.

"Kutsal Babamız aileme çok cömert davrandınız."

"Bir şey değil," dedi Leo. "Uzun yıllardır ailemizlesin."

"Minnettarım Efendim."

"İyi," dedi Leo, bardağını bir kenara bıraktı. Giulio da dikkat kesilmişti. "Bir Medici heykeltıraşı olarak seni istemediğimiz için, Rovere'ye çalışıyorsun."

"Ama sözleşme! Zorunluyum..."

Sessizlik çöktü. Leo ve Giuliano birbirlerine baktı. "Sana çağımızın en büyük komisyonunu vermek istiyorum,"

diye haykırdı Papa. “Aile kilisemiz olan San Lorenzo’nun ön yüzünü yapmanı istiyoruz... babamın planladığı gibi... görkemli bir yüz...”

Michelangelo ne gördüğünü ayırt edemedi pencereden dışarı bakıyordu. Sarımsı kahverengindeki çatıların kaotik karmaşasına... Kelimeleri ayırt edemese de Papa’nın arkadan konuştuğunu hissediyordu. Masaya dönmeye zorladı kendisini.

“Ama, Kutsal Babamız, Papa Julius’un mozolesi! Sözleşmenin sadece üç sene önce yapıldığını hatırlarsınız. Sözleşmeyi yerine getirmeliyim. Yoksa Rovere’ler beni dava ederler.”

“Rovere’lere yeterince zaman verildi.” diye hızlıca atıldı Giulio. “Urbino Dükü bize karşı Fransızlarla anlaşma imzaladı, Milano’yu kaybedişimizden kısmen o sorumlu.”

“Üzgünüm, bilmiyordum...”

“Artık biliyorsun!” Kardinal Giulio’nun esmer, sert hatlı yüzündeki haşinlik biraz dağıldı. “Bir Medici sanatçısı Medici’ye hizmet etmeli.”

“Öyle olacak,” diye yanıtladı Michelangelo. “İki yıl içerisinde mozole bitmiş olacak. Her şeyi planladım...”

“Hayır!” Leo’nun yüzü öfkeden kıpkırmızı kesilmişti. Nadir rastlanan, korkutucu bir görüntüsü vardı. “Rovere’ler için harcaabileceğim iki yılın daha yok. Derhâl hizmetimize gireceksin.”

Tavırları sakinleştirdi.

“Şimdi, Michelangelo. Senin arkadaşlarınız. Seni Rovere’lere karşı koruyacağız. Sana daha fazla zaman ve para kazandıracak yeni bir anlaşma imzalayacağız. San Lorenzo’nun ön yüzünü tamamladığın zaman Julius’un mozolesine dönebilirsin...”

“Kutsal Babamız, on yıldır bu anıt ile yaşıyorum. Yirmi beş figürün her birini zihnimde yonttum. Ön duvarı inşa etmeye, bronzları dökmeye, üç büyük heykelimi yerleştirmeye hazırız...” Sesi yükseliyordu; sonra da haykırma-ya başladı; “Beni durdurmamalısınız. Çok önemli bir an benim için. İşçileri eğittim. Eğer onları kovmak zorunda kalırsam, mermerleri öylece bırakırsam... Papa Hazretleri asil babanıza duyduğum saygı üzerine sizden bana bu korkunç şeyi yapmamanızı rica ediyorum...”

Bir dizini Papa’nın önüne eğdi ve başını eğdi.

“Planlanmış işi bitirmeme izin verin. Sonra Floransa’ya dönüp gönül rahatlığı ve mutluluk içinde işime bakayım. San Lorenzo için görkemli bir Ön Yüz yapacağım, ama zihnime ve ruhuma işkence etmemeliyim...”

Aldığı tek cevap sessizlikti. Yıllar boyunca geçirdikleri zamandan sonra önlerinde eğilen bu sanatçı hakkında ne düşündüklerini birbirinin gözünden okuyabiliyorlardı.

“Michelangelo,” dedi Papa, başını sallayarak, “hâlâ her şeyi çok ... çok karamsar bir şekilde ele alıyorsun.”

“Yoksa Mediciler için San Lorenzo’da çalışmak istemiyor musun?”

“İstiyorum efendim ama bu çok büyük bir görev...”

“Haklısın!” dedi Leo. “Bir an önce Carrara’ya gitmelisin, bloklarını kendin seç ve kesilirlerken başlarında dur. Floransa’daki Jacopo Salviati ile ödemeler için bin florin göndereceğim.”

Michelangelo Papa’nın yüzüğünü öptü ve Leo’nun huzurundan ayrıldı. Vatikan’ın merdivenlerinden inerken gözlerinden yaşlar boşalıyordu. Saray mensupları, piskoposlar, elçiler, tüccarlar, soytarılar, neşe ile geçecek günlerine başlamak üzereydi. Ona şaşkınlıkla bakıyorlardı. Ne gördüklerini ya da ne düşündüklerini umursamıyordu.

Akşam yalnız, sefil bir şekilde Balducci’nin hayat kadını aradığı bölgede yürürken buldu kendini. Kendine gelen genç, zarif, sarı saçları kaşlarını kaldırmak amacıyla yukardan sıkıca toplanmış bir kız yarı transparan bir elbise giymişti. Ağır incik boncuklardan oluşmuş kolyesi göğsü arasında derin bir meyil oluşturuyordu. Bir an karşısında Clarissa’yı gördüğünü düşündü. Bu görüntü hemen silindi. Çünkü kızın hatları kabaydı, hareketleri bozuktu; Clarissa’nın uçan giden hayali bile arzusunu uyandırmaya yetmişti.

“İyi akşamlar. Benimle gelmek ister misiniz?”

“Bilmiyorum.”

“Üzgün görünüyorsun.”

“Öyleyim. Hastalığımı iyileştirebilir misin?”

“Bu benim işim.”

“Geleceğim o zaman.”

“Pişman olmayacaksın.”

Ama oldu. Hem de kırk sekiz saat içerisinde. Balducci belirtileri dinledikten sonra bağırdı:

“Fransız hastalığına tutulmuşsun. Neden bana bir kız istediğini söylemedin?”

“İstediğimden haberim yoktu...”

“Salak! Roma’da salgın var. Doktorumu getireyim.”

“Buna kendim bulaştım, kendi başıma da iyileşeceğim.”

“Civa merhemleri ve sülfür banyosu olmadan yapamazsın. Hafif bir durum gibiydi. Belki hemen geçer.”

“Geçmeli, Balducci. Carrara’da zor bir yaşam var.”

5

Apuan Alpleri penceresinin önünde kara bir duvar gibi yükseliyordu. Gömleğini, çoraplarını ve tırmanmak için gerekli kibaraları da aldı ve eczacı Pelliccia’nın evinin arkasından çıkarak dairesini terk etti. Duomo Meydanı’na indi. Yanından bir ocak sahibi ve temsilci sessizce geçip gitti. Omuzlarına attıkları şalları bel kısmında bağlanmıştı. Meydandaki ahşap köprünün üzerinde iki papaz katedraldeki ilk ayin için kiliseye doğru gidiyorlardı. At nalı şeklindeki duvarları ve denize doğru kapanan ama dik dağ yamaçlarının olduğu kısma açık olan duvarlar içerisindeki Carrara uyumaktaydı. Roma’yı terk etmeyi istememişti ama materyalin kaynağında bulunması acısını hafifletiyordu. Kolunun altına sıkıştırdığı akşam

yemeği ile Porte del Bozzo'nun dar sokaklarında yürüdü. Halkının "Carrara, meydanlarını mermerle döşeyecek kadar zengin tek şehirdir." diyerek gururlandıklarını hatırladı. Kül rengi aydınlıkta zarif mermerden yapılmış pencere çerçeveleri ve sütunlarıyla mermer evleri gördü. Floransalı'ların *pietra serena* ile yaptığı üstün eserleri Carraralı taş ustaları mermerden yapmıştı.

Michelangelo onları severdi. Kendisi de taş adamı olduğu için burada evindeymiş hissine kapılırdı. Yine de onların en doğal, şüpheli, açık sözlü insan grubu olduğuna şüphe yoktu. Güneylerindeki Toskanalı'lara ya da kuzeydeki Ligurian'lara benzetilmeyi reddederlerdi. Birkaçı dağılıp bu bölgeden ayrılmıştı, hiç kimse dışarıdan evlenmezdi; altı yaşına gelen erkek çocuklar babalarının yanında, ocakta işe başlardı ve ancak ölüm onlarını buradan ayırabilirdi. Nesillerdir giriş iznine sahip çiftçilerden başka kimse Carrara pazarına giremezdi. Bir taş ocağında yeni birine ihtiyaç duyulsa tanıdık ailelerden seçilirdi.

Carrara ve Massa en büyük komşu şehirlerdi ve hatırlayamadıkları eski zamanlardan beri birbirine düşmandı. Etrafındaki küçük kasabalar *campanilismo* geleneğiyle yetiştirilmişti. Her grup kendi içerisinde dost, dışarıya karşı düşmandı.

Carrara'da tek bir ürünün hasatı yapılırdı: Mermer. Her gün Carraralılar gözlerini kaldırdıkları zaman tepelerdeki güven veren beyaz yarıkları görürdü, yazın kavurucu sıcaklarında bile kara benzeyen parçalar... ve bunun varlığından dolayı Tanrı'ya şükrederlerdi. Hayat ortaklaşaydı: birisinin zenginleşmesi demek hepsinin zenginleşmesi, birisinin açlık çekmesi de hepsinin açlık çekmesi

demekti. Taş ocağındaki yaşam o kadar tehlikeliydi ki ayrılırken birbirlerine “Güle güle” değil “*Fa a modr, dik-katli git*” derlerdi.

Carrione nehri boyunca ilerledi. Eylül ayı keskin ve tırmanışa müsaitti. Aşağıda Rocca Malaspina Kalesi’ni görebiliyordu. Yanında da yüzyıllardır yan yana durup da genişlemeyen evlere gözcülük eden çan kulesi. Çok geçmeden dağ köyleri görünmeye başladı, Codena, Mi-seglia, Bedizzano. Her bir küme erkek nüfusunu yukarı gönderiyor, taş ocağı nehirlerini insan akışı ile yukarı doğru besliyordu. Bu adamlar ona kendi kardeşlerinden de daha fazla benziyorlardı: ufak, zayıf, yorulmak bilmez, taşı ilk işleyen adamların ilkel gücü ile dolu sessiz sakin insanlardı. Torana boyunca, adamlar, omuzlarına attıkları *matalo* ya da ceketleri yukarı doğru iterlerdi.

Uyku, dillerini ele geçirmişti. Tepelerin arkasından süzülen ilk ışıklarla tek heceli çekiç darbeleriyle konuşmaya başlarlardı. Mahallî Carrara dilini Michelangelo’nun öğrenmesi gerekti. Çünkü Carraralılar blokların etrafındaki fazlalıkları kesip attıkları gibi sözcükleri de yontarlardı. *Casa* olurdu *ca*, *mama*, *ma*’ya dönüşürdü. Köz anlamına gelen *brasa*, *ba*; tente anlamına gelen *bucarol*, *buc*’a. Tek heceli hızlı ve yararlı bir dil. Dün Grotta Colombarara ve Ronco’ya yaptığı keşifleri sorarlardı.

,

“Bulabildin mi?”

“Henüz bulamadım.”

“Bugün gelir.”

“Umarım.”

“Ravaccione’ye git.”

“Bir şey mi duydun?”

“Yeni bir blok çıkarıyorlar.”

“Bir bakarım.”

Soluk sarı gün ışığı, öndeki sert kayalıkların silüetini oraya çıkarıyordu. Mermer parçalarının süte benzer geçitleri, yüzyıllardır bir kenara atılmıştı. Artık metrelerce yüksektydiler. *Bacon* denilen çalılıklar, eski meşe kalıntıları ve kayın ağacı kerestelerinin arasından kolaylıkla ilerliyorlardı.

Daha yukarı çıktıklarında yazın koyunları besleyecek otlakları bulurlardı. Bunlara *paleri* denirdi. Ağaçların ve San Pellegrino çiçeklerinin ötesinde patikalar yüzeye çıkmış mermer kayalıklarını keserdi.

İki yüz ocaktan oluşan bu akarsuda babalar ve oğullar üç ana kola doğru ayrılırdı. Her birinin sevdiği yatak ayrı idi. İçine Polvaccio ocağını da alan Ravaccione; antik Romalıların açtığı Canale di Fantiscritti ve Canale di Colonnata. Ayrılan her kişi,

“*Fa a modr*, dikkatli git.” derdi.

“*Se Dio’l vora*, Tanrı’nın izniyle.”

Michelangelo on bir sene evvel Julius’un mozolesi için en iyi blokları bulduğu Polvaccio’ya giden grupla kaldı. Poggio Silvestre’nin ucunda olan Polvaccio heykeller için uygun beyaz mermer ürettiyordu. Ama çevresindeki ocaklar Battaglino, Grotta Colombara ve Ronco damarlı

sıradan mermerler üretmeye devam etmekteydi. Güneş Monre Sagro'nun üzerinde yavaş yavaş ilerlerken neredeyse bir buçuk kilometre yüksekliğindeki *poggio*'ya ulaşmışlar, adamlar ceketlerini derhâl bırakıp ve hızlıca çalışmaya başlamışlardı. *Tecchiaioli*, kule ustası, yukarıdaki sarp kayalıklardan halatlarını uzatır, gevşek çıkıntıları düzeltir, yüzlerce metre havada salınırken aşağıdakileri düşen parçalardan korumak için *subbie* ya da *mazzuoli* ile temizlik yaparlardı.

Devasa gövdesi sebebiyle fıçı dedikleri ocağın sahibi, Michelangelo'ya yürekten bir selam verdi. Çalışanları gibi okuma yazması olamayan bu adam İngiltere, Fransa, Almanya ve İspanyadaki bağlantıları sebebiyle neredeyse tam bir cümle kurabiliyordu.

“Ah Buonarroti, bugün muhteşem bir bloğumuz var.”

“Umarım öyledir.”

Fıçı, Michelangelo'nun koluna girdi, suya batırılmış ağaç çivilerinin v şeklindeki bir yarığa sokulduğu ve doğal şişme süreci sonunda katı mermeri açmaya zorlayacağı alana götürdü. Mermer yatay bir şekilde çıkarıldığından en üstteki bloklar çıkarılıyordu. Ustabası bağırdı: “Aşağıya düşüyor!” Bloğu kum ve su ile biçen işçiler *poggio*'nun kenarına kaçtılar. En üstteki blok düşen bir ağaç kütüğü gibi yerinden ayrılıp aşağıya öyle bir güç ile düştü ki, damarları ve *peli*, çatlaklarına göre parçalara ayrıldı.

Michelangelo yakınlaşıp koca kütleyi incelemeye başladığında hayal kırıklığına uğradı. Belki bir asırdır mermeri kaplayan toprak saf beyazın içinde damarlar oluş-

turmuştu. Fıçı bu özel bloğu Michelangelo'yu memnun etmek için kestirmişti.

“Güzel bir et parçası, değil mi?”

“İyi.”

“Alıyor musun?”

“Damarlı.”

“Kesimi mükemmele yakın.”

“Ben mükemmeli istiyorum.”

Fıçı'nın sabrı tükendi.

“Bize pahalıya mal olacaksın. Bir aydır senin için çalışıyoruz, ama daha bir *soldo* göremedik.”

“Çok iyi bir ödeme yapacağım... heykel mermerleri için.”

“Mermeri Tanrı yaratır. O'na şikâyet et.”

“Bunların arkasında daha beyaz bloklar olmadığından emin olana kadar şikâyet etmem.”

“Bütün zirveyi kesmemi mi istiyorsun?”

“San Lorenzo için harcamam üzere binlerce düka verilecek. Sen de payını alacaksın.”

Fıçı arkasına döndü. Asılan yüzüyle Michelangelo'nun anlayamadığı bir şeyler mırıldandı. Ama Koca Burun gibi bir şey demişti. Sesini yükseltmediği için Michelangelo onu yanlış anladığını düşündü.

Ceketini ve yemeğini alıp, eski bir keçi yolunu kullanarak Ravaccione'ye çıktı. Ocağa saat onda ulaştı. *Poggio*

katında iki adam boyundaki tomruk testeresiyle mermer bloklarını kesiyorlardı. *Bardi*, çıraklar ustabaşının yemeğe çağrısıyla çok katlı mermer tepelerinde yarık açmaya çalışan ustalar, aşağıdaki ahşap barakaya yemek için inerlerdi. Michelangelo da onlara katılı, zeytin yağı, sirke, tuz ve meyve tohumlarıyla tatlandırılmış kalın ekmekek dilimlerini çıkarırdı. Onları ortak su kabına batırarak iştahla yedi. Monna Peliccia, ekmeği için bir örtü önermişti ama Michelangelo kabul etmedi. Taş ustaları ne yiyorsa o da onu yiyecekti. Carraralılarla geçinmenin en iyi yolu buydu. Çünkü onlar özeldi. Kendilerinden bahsederken gururla, “Ne kadar çok kafa, o kadar fikir” derlerdi. 1505 yılında Julius’un anıtı için mermer bulmaya geldiği zaman diğer yabancı heykeltıraşlara yaklaştıkları ihtiyatla ona yaklaşmışlardı. Ama tonlarca ağırlıktaki blokları kesip, sadece ağaç çivilere bağlanmış halatların koruduğu parçaları aşağıya indirirlerken en az kendileri kadar yorulan Michelangelo’nun aynı zamanda bir taş ustası olduğunu düşünmeye başlamışlardı. Artık Carrara’da bir Carraralı olarak kabul ediliyordu. Akşamları erkeklerin toplanıp Cinquettere içtikleri ve *bastoni* oynadıkları tavernalara davet ediliyordu. *Bastoni* numaralandırılmış çubuklarla oynanıyordu ve her elin sonunda kazananlar ve kaybedenler içiyordu. Bu bütün taverna içki ve eğlenceden sarhoş olana kadar devam ediyordu.

Michelangelo kumar sandalyelerinin babadan oğula aile mirası gibi aktarıldığı bir yere kabul edilmekten gurur duymuştu. Tepede yan yana mermer dükkânlarının sıralandığı ön kapısı nehre bakan boş binayı görünce kendi kendine; “Neden hayatını heykele adamanın tuhaf değil de doğal karşılandığı Carrara’da kalıp, Floransa ya

da Roma'dan vazgeçmiyorum?" diye düşündü. Burada *smodellatori*, modelden bakarak çalışan uzman adamlar vardı. Asistan sıkıntısı da çekmezdi. Üstü başı mermer tozuna bulanmış bir hâlde Floransa ya da Roma'da dolaşırken alay edilmese de dikkatleri üzerine çekerdi. Kendine baktığı zaman ocaklardan inen adamlara ne kadar benzediğini gördü. Buraya aitti.

İkinci sabah Ravaccione'de yine hayal kırıklığına uğradı. Yeni kesilmiş, beyaz mermer dağından aşağıdaki *poggio*'ya atılmış blokta ince çatlaklar vardı. Dev figürlerinden biri için kullanamazdı.

"Güzel bir blok," dedi sahibi. "Alıyor musun?"

"Belki."

Kibar bir şekilde cevap vermiş olmasına rağmen satıcının yüzü asıldı. Michelangelo ikinci bir ocağa giderken, Grotta Colombara'dan gelen boru sesini duydu. Tepelerde ekolanıp, vadiye inen bu ses üzerine işçiler donup kaldılar, malzemelerini bıraktılar, sağ omuzlarına ceketlerini atıp tek bir kelime etmeden aşağı inmeye başladılar.

Arkadaşlarından biri ya yaralanmıştı ya da ölmüştü. Apuan dağlarındaki her işçi bir saatlik dönüş yoluna girdi. Kasabaya indiklerinde arkadaşlarının kaderini öğreneceklerdi. Ertesi güne kadar ya da katılınması gereken bir cenaze varsa o zamana kadar tek bir kelime etmezlerdi.

Michelangelo nehir kenarındaki yoldan aşağıya indi. Ocakların artıklarını dökmesi nedeniyle süt rengine bürünmüş nehirde çamaşır yıkayan kadınları gördü. Ka-

sabada biraz dolanıp domuz pazarına girdi. Eczacının arkasındaki iki odalı dairesine gitti. Eczacı Francesco di Pelliccia elli beş yaşında, pek çok Carraralı'dan daha iri yapılı, Pisa Üniversitesi'nde okumuş, kasabadaki en bilge ikinci kişiydi. Carrara'nın dışına adım atmış nadir insanlardandı. Yakın Doğu'ya karışım bulmak için gitmişti. Floransa'daki Davut'u, Sistine'nin tavanını, Roma'da Michlangelo'nun evinde bulunan Musa'yı görmüştü. Michelangelo daha önce de burayı kiralamıştı. İki adam hemen arkadaş oldu. Pelliccia önemli taş ocaklarının sahibiydi. Yine de arkadaşlığını Michelangelo'ya baskı yapmak için kullanmıyordu.

Pelliccia yaralı adama bakmaya gitti. Carrara'da bir doktor vardı, ama kimse ona görünmezdi. "Doğa iyileştirir, doktor da övgüyü toplar." derlerdi. Biri hastalandığı zaman aileden biri eczaneye gelir, belirtileri anlatır ve Pelliccia'nın reçetesini beklerdi.

Senyora Pelliccia kırklı yaşlarının başında dinç ve iri yapılı bir kadındı. Duomo'ya bakan yemek odasında masayı hazırladı. Öğle yemeğinden kalan taze balığı Michelangelo'ya ayırmıştı. Tam *minestronu* bitirmek üzereydi ki MassaCarrara bölgesinin lordu Markiz II. Antonio Alberico'nun Michelangelo'yu derhâl kaleye çağırdığını bildiren bir uşak geldi.

6

Rocca kısa bir yürüme mesafesinde Carrara'ya dağ çapası görevini gören kale burcuydu. At nalı şeklindeki tahkimatın karşı duvarı altında akan Carrione Nehri yüzünden zapt edilemez bir hâldeydi. On ikinci yüzyılda inşa

edilmişti. Savunma kulelerinde dişli mazgallar, bir hendek ve kalın duvarlar vardı. Çünkü Carraralı'lar yabancı-lardan nefret ederdi. Beş yüz yıl boyunca sürekli istilaya maruz kalmışlardı. Sadece son zamanlarda Malaspina Ailesi barışı sürdürebiliyordu. Eskiden yalın bir kale olan bu mekân Avrupa'da getirilen fresklerle ve süslemelerle şık bir mermer saraya dönüştürülmüştü.

Markiz devasa bir merdivenin başında beklemekteydi. Selamlaşırken bile Michelangelo merdivenleri süsleyen mermer sütunlara ve eşsiz mermer zemine hayranlık göstermekten kendini alamadı. Markiz uzun boylu, asil, uzun yüzüyle kalkık elmacık kemikleri ve gür sakalıyla hâkim bir görüntü oluşturunuyordu.

“Gelmeniz büyük incelik Maestro Buonarroti,” dedi yaşlı ve saygıdeğer bir şekilde. “Ailemizin bir misafiri iken Dante Alighieri'nin uyuduğu yeri görmek istersiniz diye düşünmüştüm.”

“Dante buraya konuk mu oldu?”

“Gerçekten. İlahi Komedya'nın bazı dizelerini burada yazdı. İşte burada da dizelerinin olduğu bir levha var.”

Sırtı midesinin hemen arkasında olan o adam

Bir zamanlar Luni dağında yaşamış Arunas'tır,

Carraralı çalışkan insanların pek yakınında

Kar beyaz mermerlerden oluşan mağarasından

Yıldızlar evrenini gözlerdi

Ve okyanusun mavi dalgalarına göz kırpardı...”

Sonrasında, Marki kütüphanesine geçerek ticari meselelerden bahsetmeye başladı. Öncelikle kendisi de bir Malaspina olan Monna Argentina Soderini'den gelen bir mektup gösterdi:

“Usta Michelangelo, eşimin derinden sevgi beslediği, Avrupa’da onun benzerini bulamayacağımızı düşündüğümüz çok dürüst, kibar ve düşünceli insan belirli bir kaliteye ulaşmış mermerleri bulmak için Carrara’ya gitmiştir. Olası her türlü yardımı ve yakınlığı ona göstermenizi yürekten dileriz.”

Marki Michelangelo’ya baktı. “Hoş olmayan bazı durumlar var.” diye mırıldandı.

“Hoş olmayan şeyler mi? Ne gibi?”

“Size isim takan ocak sahibini hatırlıyor musunuz?”

“Bana Koca Burun dediğini duyar gibi oldum. Bu ne anlama gelebilir?”

“Carrara dilinde bu şikayet eden kimse anlamına gelir. Size verileni beğenmeyen. Ocak sahipleri sizi ne istediğinizi bilmemekle suçluyor.”

“Bir bakıma haklılar.” diye üzüntülü bir şekilde kabul etti Michelangelo. “San Lorenzo’nun ön yüzüyle alakalı. Papa Leo ve Kardinal Giulio’nun sırf beni Rovere mozelesinden uzaklaştırmak için bu işi bulduklarından şüpheleniyorum. Mermerleri satın alınam için bin düka yollayacaklardı, ama hiçbir şey gelmedi. Bu nedenle ben de ağırdan almak zorunda kaldım. Onlara modelleri çezeceğime söz verdim, ama Roma’dan ayrıldığımdan beri

elime kalemi almadım. Sorunlu bir zihinden zayıf bir zanaatkâr çıkar Marki.”

“Bir öneride bulunabilir miyim? Mermerler için bir iki küçük çaplı sözleşme imzalayın. Sahipleri ikna olacaktır. Sizin için çalışan bazı ocak sahipleri çok fazla kesmiş olduklarından korkmaya başlamışlar. Bu halk az miktarda rezerve sahip. Birkaç haftalık fasulye ve un onları aç bırakır. Bu ince çizgiyi zorlarsanız düşmanları olursunuz.”

“Tehlikeli bir uçurum. Önerinizi yerine getirmeye çalışacağım.”

Sonraki haftalarda iki sözleşme imzaladı. Biri, iki buçuk metreden yüksek sekiz blok içindi. Buna ek olarak on beş küçük parça ve yüz florinlik bir depozito vardı. Solak Mancino’nun Polvaccio’daki ocağından üç parça beyaz mermer aldı.

Carrara’lıların endişelerini dağıtmıştı. Ama kendi endişeleri için hâlâ bir şey yapamıyordu. Rovere’nin varisleri Papa’nın önünde boyunlarını büküp, süresini dokuz yıla çıkarmaya ve boyutlarını küçültmeye razı olmuşlardı, ama içten içe çok öfkelenediklerini biliyordu. Papa Leo, Michelangelo’nun San Lorenzo için çalıştıktan sonra mo-zole ile ilgilenebileceğini onlara bildirmişti. Michelangelo bir yana kimse bu sözle kandırılmazdı. Vatikan’da Medicilerden bir Papa olduğu sürece Michelangelo sadece onlara çalışacaktı. Yarım kalan mozole Michelangelo’yu kemiriyordu. Sebastiano evine dikkat edeceğine söz vermişti. Yine de mermerleri ve çalışmaları için kaygı duyuyordu.

Floransa'dan gelen haberler de pek iç açıcı değildi. İlk kez Papa çıkararak şehirdeki mutlu hava özgürlüklerini yitirmeleriyle son buldu. Giuliano ölmüştü. Cumhuriyet elden gitmiş, seçimle başa gelen üyeler yasaklanmış, anayasa reddedilmişti. Floransalılar Piero'nun oğlu yirmi dört yaşındaki genç Lorenzo tarafından yönetilmekten hoşnut değildi. En küçük hareket bile Romalı annesi ve Kardinal Giulio tarafından dikte edilmekteydi. Giulio'nun Floransa'da Medici kontrolünü artırması bile şehri canlandıramamıştı. Buonarroto'nun dükkânı zarar ediyordu. Yatırım yapmak için iyi bir zaman olmadığı için bu onun suçu sayılmamalıydı. Buonarroto'nun daha fazla paraya ihtiyacı vardı ama Michelangelo bunu karşılayamazdı.

Kardeşi, karısı Bartolommea'yı evlerine getirmişti. Michelangelo'nun ondan hoşlanmasını ne kadar istediğinden bahsediyordu sürekli. İyi bir kadındı. Son hastalığında Lodovico ile çok güzel ilgilenmişti ve Il Migliore'nin ölümünden beri Lodovico'yla ilgilenen evin tek hizmetçisi Monna Margherita ile evi iyi bir şekilde çekip çevirebiliyordu. Michelangelo kadının fiziksel olarak pek güzel olmadığı ama yüklü bir drahoma ve tatlılığa sahip olduğu sonucuna vardı.

“Ondan hoşlanacağım, Buonarroto,” diye yanıt verdi kardeşine. “Dua edelim de oğulları olsun. Göçebe gibi yaşayan Sigismondo ve tembel Giovansimone yerine senin iyi yürekli Bartolommea'nın Buonarroto adını devam ettirmesi tek umudumuz.”

Lodovico gerçek bir soruna dönüştü. Aksi bir adam olmuştu, Tamamlamadığı Rovere mozolesi için fonları-

nı bitirmekle; bir sözleşme yapmadan Medici'lerin işini kabul etmekle Buonarroto'nun işine daha fazla yatırım yapamamakla; Floransa'da daha fazla ev ve çiftlik almayarak suçluyordu Michelangelo'yu. Talepte bulunmadığı, onu azarlamadığı ya da suçlamadığı tek bir mektup göndermiyordu.

Kış yağmurları dağ patikalarını birer nehre çevirmişti. Sonra kar yağışı başladı. Dağdaki bütün iş durmuştu. İşçiler evlerine çekilip olabildiğince az fasulye ve makarna tüketerek kışı geçirmeye çalışıyorlardı. Michelangelo bir araba yüküyle tomruk aldı kendisine ve şöminenin karşısına çalışma masasını kurdu. Baccio d'Agnolo'dan ve Sebastiano'dan gelen mektuplarla doluydu çevresi. Baccio ön cephenin ahşap işlerinde Michelangelo'ya yardım edecekti. Sebastiano da aralarında Raphael'in de bulunduğu bir düzine heykeltıraşın, San Lorenzo işini ondan almaya çalıştıklarını yazmaktaydı. Roma'daki Domenico Buoninsegni, Jacopo Galli ile ticaret yapan dürüst ve yetenekli bir adamdı. San Lorenzo işi için sözleşme yapmaya çalışıyordu. Papa Leo'nun çizimleri görmek için yaygaralar koparttığından bahsetmişti.

Michelangelo soğuk odada geziniyordu. Ellerini ısıtmak için koltuk altlarına sokmuştu. Il Magnifico'nun beni San Lorenzo'ya götürüp; "Bir gün öyle bir ön cephe yapacaksın ki bütün İtalya hayran kalacak" dediği zaman hissettiğim yüce duygulara dönmem lazım, diye düşündü.

Roma'ya döndüğünde, şehir Noel'e hazırlanmaktaydı. Öncelikle evine uğradı her şeyi bıraktığı gibi bulmasına çok sevinmişti. Musa hatırladığından da daha yakındı bi-tişe. Sadece bir aylık bir süre çalabilseydi...

Vatikan'da içten karşılandı. Kardinal Giulio, kilise üzerindeki kontrolünden artık daha emin görünüyordu. Michelangelo Papa'nın yüzüğünü öpmeye eğilirken, Leo'nun gıdığının yakasını daha da örttüğünü ve kırmızı yanaklarının genişleyerek ağızına yer bırakmadığını fark etti.

Leo, Michelangelo'yu Papalık kütüphanesine götürürken "Seni tekrar gördüğüme memnun oldum oğlum," dedi.

Parşömen kâğıtlarının aromatik kokusu Michelangelo'yu alıp Medici Sarayı'ndaki günlerine götürdü. Elinde mor ciltli bir el yazması ile dururken hatırladı Il Magnifico'yu. Sanki yirmi beş yıl önce değil de, bir hafta önce yaşanmış gibiydi. Lorenzo için bir eser yapma fikriyle büyüledi.

Masaya çizimlerini serdi. San Lorenzo'nun bitmemiş bir planı ile ön cephenin planları vardı. Yapı iki katlı olacaktı ve alt kısımda kilisenin üç girişi; Aziz Lawrence, Vaftizci John, Peter ve Paul'un büyük heykelleri vardı. İkinci kattaki nişlerde Matthew, Luke ve Mark'ın gerçek boyutların üzerinde heykelleri olacaktı. En üstte de doktor olarak gösterilmiş Damian ve Cosmos olacaktı. Medici kelimesi de bu anlama gelmekteydi zaten. Dokuz büyük figürü kendisi yontacaktı cephenin geri kalanı mimariydi. Dokuz yılını alacak bu plan süresince Julius'un mozalesini bitirebilirdi ve sürenin sonunda hem Medici'leri hem de Rovere'leri memnun edebilirdi.

"Cömert davranmaya hazırız," dedi Papa.

Giulio "Ama değiştirilmesi gereken bir şey var," diye ekledi sessizce.

“Nedir o Majesteleri?”

“Mermerler Pietrasanta’dan getirilmeli. Dünyadaki en iyi mermerlere sahipler.”

“Evet, Majesteleri ben de öyle duydum. Ama onların yolu yok.”

“Biraz daha fazla emek gösterilir.”

“Romalı mühendislerin böyle bir yolu açmaya çalıştıkları ama başarısız olduklarını söylerler.”

“Yeterince çalışmamışlar demek ki.”

Kardinal Giulio’nun çökük, esmer yüzündeki ifade konuşmanın son bulduğunu gösteriyordu. Michelangelo mermerin kalitesinden daha önemli şeylerin olduğunu anlatmaya çalıştı. Sorgulayıcı bakışlarla Leo’ya döndü.

“Pietrasanta ve Seravezza ile çalışsan daha iyi olacak, Carraralılar asi bir kavim, Venedik ile anlaşma yapmaya yanaşmadılar. Pietraserenalılar ve Seravezzalılar kendilerini sadık birer Toskanalı olarak görüyor. Taş ocaklarını Floransa’ya devrettiler. En iyi mermerleri sadece maliyeti karşılığında vereceklerdir.”

“Pietrasanta’dan taş çıkarılmasının mümkün olduğunu düşünmüyorum, Papa Hazretleri,” diyerek karşı çıktı Michelangelo. “Bloklar bir kilometre yüksekliğindeki parçalardan çıkarılmak zorunda kalacaktır.”

“Monte Altissimo’nun zirvesine bir seyahat düzenleyeceksin ve bulduğun şeylerden bizi de haberdar edeceksin.”

Michelangelo cevap vermedi.

Carrara'ya, Pelliccia'nın eczanesinin üzerinde bulunan odasına geri döndü. Papa'nın bin dükası Salviati tarafından sonunda gönderilmişti. Pietrasanta hakkındaki endişeleri zihninden temizledi ve mermer hastalığına tutulmuş gibi mermer almaya devam etti. Jacopo ve Antonio'dan domuz pazarında sergilenmekte olan üç bloğu, Mancino'dan da yedi blok. Yüz araba yükü mermerin çıkarılması için kaynak sağlaması amacıyla Ragione, Mantık ile ortaklık kurdu.

Baccio'dan istediği ahşap modeli "çocukça görüldüğünü" söyleyerek iptal etti. Kendisi bunun yerine bir şeyler yaptı... ama ondan daha iyi değildi. Settignano'dan bir taş ustası olan La Grassa'ya kil model yapması için ödeme yaptı... sonra onu da yıktı. Saviati Fransa'dan, Buoninsegni Roma'dan mektup gönderip Papa ile Kardinal'in hayal kırıklığını belirttiği zaman, Michelangelo, Francesco ve Torana'dan Bartolomeo ile elli yük arabası mermer için anlaşma yapmaktaydı.

Carrara Marki'si onu Rocca'daki akşam yemeğine davet etti. Geleneksel Carrara pastası *foccacio*, ikram edildi. Elenmiş buğday unu, yumurta, çam fıstığı ve kuru üzümle yapılıyordu. Yemekten sonra Papa'nın Pietrasanta ile ilgili planlarını sordu. Haberler Roma'dan dışarı hemen yayılmıştı.

"Emin olun, *signore*." dedi Michelangelo. "O dağlarda hiçbir iş yapılamaz."

Buoninsegni'den iğneleyici bir mektup gelmişti. "Kardinal ve Papa Pietrasanta'daki mermer işini ihmal ettiği-

nizi düşünüyor. Kasti olarak yaptığınız kanaatindeler... Papa Pietrasanta mermerlerini istiyor.”

Kimseye niyetinden bahsetmeden kendisini sahil yoluna indirecek bir at ayarladı. Carrara’lıların aksine Pietrasanta’lılar kendilerini duvarların içine hapsedmiyorlardı artık. Ama bir zamanlar buna önem verirlerdi. Pazarların kurulup festivallerin düzenlendiği geniş meydanın etrafına kurulmuştu evler. Batı kanadı muhteşem görüntüsü olan Tiren Denizi’ne açılıyordu. Pietrasanta çiftçileri yataklarında, çaresi olmayan yaşlılıktan ölüyorlardı.

Sabah, bir portakal almak için pazarda biraz vakit geçirdi. Yukarıda Monte Altissimo vardı. Pietrasanta ve Seravezza’daki insanlar için en yüksek dağdı. Dibinde yaşayanları cüceleştiren ve korkutan yükseklikteki safi kayalıklardan oluşuyordu. Carrara’lılar Monte Altissimo’nun en yüksek dağ olmadığını söylüyorlardı küçümseyerek. Carrara’nın yukarısındaki Monte Sagro, Pizzo d’Uccelo ve Pisanino andan daha yüksekti. Pietrasanta’lılar da kaba bir şekilde, Carrara’lıların zirveleriyle yarışıp onları geçebileceklerini, oyabileceklerini, ama Monte Altissimo’nun geçit vermeyen bir dağ olduğu cevabını verirlerdi. Taşa hükmeden Etrüskler ile Romalılar bu kayalıkları geçememişlerdi.

Pietrasanta ve Seravezza dağ köyü arasında dar bir yol vardı. Çiftlik ürünlerinin taşımacılığında kullanılmaktaydı. Michelangelo bu yoldan başlayıp vadileri ve tepeleri işleyen yüzlerce aile için yapılmış savunma kalesine doğru yürüdü. Burada her şey taştan yapılmıştı. Kaldırım taşı döşenmiş meydanın etrafındaki evler birbirine sırtını yaslıyordu. Gece kalabileceği bir oda ve rehberlik

edecek bir genç buldu. Adı Antonio idi, ama Anto derlerdi ona. Konuştuğunda görülen çok uzun, pembe diş etleri vardı.

“Ne kadar ödüyorsun? Anlaştık! Yarın ilk ışıkla başlıyoruz.”

Şafak vakti Seravezza’dan ayrıldılar. İlk bir saatlik yürüme çok zor değildi. Çünkü Anto alanı iyi biliyordu.

Ama keçi yolunun bittiği yerde çalıları bıçaklarıyla keserek ilerlemek zorunda kadılar. Koyu renkli taş tepelerini, tanrılara giden basamaklar gibi görülen taş oluşumlarını geçtiler, ara sıra ağaç gövdelerine tutunmaları gerekiyordu düşmemeleri için. Anto’nun Seravezza’daki dükkânı kadar karanlık yarıklara indiler, yüzyıllardır güneş yüzü görmediğinden buz gibi soğuk yerlerdi. Sonra dizlerinin ve avuçlarının üzerinde sürünerek araba girmemiş zirvelere çıktılar.

Öğleye varmadan funda kaplı tepedeydiler. Michelangelo ile Monte Altissimo arasında sarp bir domuz sırtı tepe vardı. Bu kanyonun ardında, *monte*’nin eteğindeki nehri geçmeleri gerekiyordu. Anto deri çantasından ekme çıkardı. Dışı ktır ktır olan ekmeğin içi yumuşacıktı ve bu kısmı alarak ekmeğin içine domatesli, soslu balık doldurdu. Beraberce yemek yediler sonra vadiden önceki son domuz sırtı tepeyi indiler.

Michelangelo iri bir kaya parçasına oturup, korkutucu Alplere baktı.

“Tanrı’nın ve bütün Fransa ordusunun yardımıyla bu noktaya kadar bir yol yapılabilir. Ama bundan ötedeki dik duvara kim ne yapabilir?”

“Mümkün değil? Neden uğraşıyorsun?”

“Mermerleri dışarı çıkarabilmek için.”

“Michelangelo’ya baktı. Pembe diş etlerini üzerinde du-dağını bir aşağı bir yukarı oynatıyordu.

“Mermerden hiç bahsetmedin. İşte *pazzesco!* Kimse mermerleri aşağı indiremiyor.”

“*E vero.* Doğru.”

“Neden geldin o zaman?”

“Emin olmak için. Haydi tırmanmaya başlayalım Anto. Aşağıya indiremediğimiz mermerler ne kadar iyi onu görmek istiyorum.”

Mermerler sadece iyi değil mükemmellerdi. Beyaz heykeller için harika ürünlerdi. Romalıların kazmış olduğu *poggio*’yu, çıkardıkları mermer bloğunun kalıntılarını gördü. Kar çizgisini geçtikten sonra yaşadıkları ayakta kalma mücadelesi sırasında imparatorların neden Carrara mermerini seçtiklerini anlamış bulunmaktaydı. Ancak yine de gördüğü en temiz mermerler buradaydı.

Carrara’ya ulaştığında akşam olmak üzereydi. Avenza’dan yola çıktığı yerde insanlar onu fark etmemiş gibi görünüyordu. Porta Ghibellina’ya girdiğinde dükkânlarının önündeki insanlar hemen bir şeylerle meşgul olmaya başladı. Duomo Meydanı’nda ise sohbet eden bir grup o geçerken birbirlerine iyice sokulup konuşmaya devam ettiler. Eczaneye vardığında Pelliccia ve oğlu yeni ilaçlar için karışım yapıyorlardı.

“Neler oldu? Dün sabah buradan bir Carraralı olarak ayrıldım, bugün Toskanalı olarak döndüm.”

Pelliccia hazırladığı karışımı bir mendile alıp siyahlara bürünmüş yaşlı bir kadına verene kadar konuşmadı.

“Monte Altissimo’ya yaptığın gezi.”

“Demek halkınız, kişi masumiyetini ispat edene kadar suçludur, şeklindeki Roma kanununu benimsemiş.”

“Korktular. Pietrasanta’daki ocakların açılması onların sonu olabilir.”

“Lütfen bu seyahatimin Papa’nın emri üzerine gerçekleştirildiğini bildir onlara.”

“Senin fikrin olduğunu düşünüyorlar.”

“Benim mi! Nasıl olur?”

“Hatasız mermer blokları istiyormuşsun. Koca Burun, Roma’da derdini anlattı desene.”

“Ama Carrara mermerleri alıyorum.”

“Carraralılar, senin *sanctrum sanctorum*, dağın saf beyaz ruhu peşinde olduğunu içten içe biliyorlar. Bu nedenle Papa senin Pietrasanta’ya gitmeni istedi. Seni tatmin edecek mükemmellikte taşlar bulman için.”

Michelangelo bir an için cevap veremedi. Papa ve Kardinal Giulio’nun Monte Altissimo’nun sahipliğini alıp, Vatikan karşısı Carraralıları cezalandırmak istediğini biliyordu. Ama Carraralılar içgüdüsel olarak onu anlamış olabilirler miydi? Geçen yedi ay süresince o kadar mermer almış olmasına rağmen bir kez olsun memnun olmamıştı. İmkânsız bir girişim gibi görünse bile Papa’ya Pietrasanta ocaklarını açması için yalvarıyor olabilir miydi?

“Papa Hazretlerine Monte Altissimo’dan hiçbir mermerin indirilemeyeceğini bildireceğim.”

“Sana güvenebilirler mi?”

“Şeref sözü veriyorum.”

“İyi bir haber olacak.”

Baccio d’Agnolo ve Bigio’ya beş yüz düka ödenip, Serevessa dağlarına yol açmaları için gönderildiğini duyduğunda endişelenmekten çok sevindi. Onları iyi tanıyordu, bir ölüyü bile gömemezlerdi.

Carrara için karlı bir bahar oldu. Heykeltıraşlar gelip mermer satın alıyor, Duomo Meydanı’nın karşısındaki kilise evinde kalıyorlardı: İspanya’dan Bartolomeo Ordonez, Mantua’dan Giovanni de’Rossi ve Maestro Simoni, Fransa’dan Domenico Gare ve İspanya’nın I. Charles’i adına çalışan Don Bernardino de Chivos. O da zenginleştiğini hissediyordu. Çünkü Mediciler ona yirmi beş bin düka ödemeyi kabul etmişti.

Medici bahçesinden eski arkadaşı Andrea Sansovino’nun çırağı Jacopo Sansovino da Carrara’ya yağmurlu bir öğleden sonra geldi. Sırtını kurutmak için Michelangelo’nun şöminesinin karşısına geçmişti. Jacopo, otuzlu yaşlarında kestane renkli saçları olan yakışıklı bir adamdı. Ustasının adını almıştı ve yetenekli görünüyordu. Michelangelo onu birkaç yıl önce Sansovino’nun atölyesinde görmüştü.

“Jacopo, bir Floransalı görmek ne güzel. Bu kötü havada seni Carrara’ya getiren şey nedir?”

“Sen.”

“Ben mi? Nasıl?”

“Papa Leo frizi bana söz verdi.”

“Ne frizini?”

“San Lorenzo’nun ön cephesindeki! Papa’ya tasarımı verdim o da büyülendi.”

Michelangelo, ne kadar şaşırdığını gizlemek için başını diğer tarafa çevirdi.

“Ama ben friz düşünmüyordum.”

“Papa katkıda bulunmak isteyen herkes için bir yarışma düzenledi. Ben kazandım. Üç kapının üzerinde Medici’lerin hayatından sahneler gösteren bronz bir bantla.”

“Ya senin frizin benim tasarımıma uymazsa?”

“Sen kendi işini yaparsın, ben de benimkini.”

Jacopo’nun tonu küstahça değildi. Bununla birlikte tartışma da kabul etmiyordu. Michelangelo sakın bir şekilde:

“Ben hiç iş birliği yapmadım, Jacopo.”

“Kutsal Babamız ne söylüyorsa o yapılacaktır.”

“Kesinlikle. Ama benim sözleşmemde herhangi birinin yapacağı hatayı düzeltmem gerektiği yazıyor.”

“Hata olmayacak. Bana güven. Baccio ve Bigio hakkında daha çok endişelenmelisin.”

“Baccio ve Bigio’ya ne olmuş?” Michelangelo kaskatı olmuştu.

“Süslenmiş taşları ve sütunları onlar yapacak.”

O gece uyumadı. Sürekli ateşe odun atıyor, zihninin derinliklerine ulaşmak için çalışıyordu. Neden onca ayı Papa ve Kardinal Giulio'nun onaylayacağı bir figür çizmeden geçirmişti ki? Cephenin ondan yavaş yavaş alınıyor olmasıyla ilgili haberlerle gelen Jacopo Sansovino, hatalı davranmakta olduğunu kanıtladı. Yerinde sayıyordu, bu durum bir sanatçı için ölümden de beterdi.

Fazla zaman yoktu. Bu işi kendisi yapmak istediğinden hemen çizimlere başlamalıydı: sütunlar, kirişler, sütun başlıkları ve azizler. Hepsini kendi yapmalıydı.

Roma'ya yazdı:

“Size söz veriyorum ki Kutsal Babamız, San Lorenzo'nun ön cephesi bütün İtalya mimarisini ve heykeltıraşlığını yansıtacak.”

8

Baharda Buonarroto'nun kızının doğumunu kutlamak için Floransa'ya döndü. Francesca adındaki kıza Cecca lakabını verdi. *Vin santo*, kutsal şarap ve kek için, arkadaşlarını Via Ghibellina'daki evine davet etti. Sonra Via Mozza'dan bir parça toprak almaya gitti. Santa Caterina'nın yakınlarında bir ev ve atölye yapmaya, hem Julius'un mozolesinin hem de cephenin mermerlerini almaya yetecek kadar genişlikte bir alan. Duomo'nun ağır topları ile uğraşmak zorunda kaldı. Toprak için üç yüz büyük altın istiyorlardı. Michelangelo, bunun ederinin altmış florin olduğunu biliyordu. Karşı çıktığında:

“Üzgünüm, satışla ilgili olan Papalık kanununun dışına çıkamayız.” denildi.

“O zaman fazladan istediğiniz altmış florinin karşılığında arkada kalan kısmı da bana verin.”

“Kutsal Babamızın emirlerine karşı gelmemizi mi istiyorsun?”

Ahşap modeli için olan tasarımı için haftalarca çalıştı. Konseptini genişlettikçe ücret de o kadar artıyordu ki, ön cephenin tutarı otuz beş bin dükayı geçecek gibiydi.

Papa bu duruma Buoninsegni aracılığıyla sert bir yanıt verdi:

“Yeni planın hoşlarına gitti. Ama tutarı on bin düka artırmışsın. Bu cephedeki genişlemeler için mi yoksa daha önce planlarda yapmış olduğun yanlış hesaplamadan mı kaynaklanıyor?”

Michelangelo hemen yanıt verdi: “Bu İtalya’nın hem mimari hem de heykeltıraşlık alanında mucizesi olacak! Ödemeler ne zaman yapılır?”

“Para kısıtlı, ama hemen şüpheye kapılma, sözleşmen imzalanacak. Kutsal Babamız hâlâ inşa etmemiş olmandan ötürü rahatsız.”

Jacopo Sansovino Roma’dan aldığı bir mektupta bronz frizlerin olmadığına söylenmesi üzerine Michelangelo’ya geldi. Saldırıya geçmişti.

“Bir gün de birisi hakkında iyi bir şey söylersen lanete uğrarsın zaten!”

“Bak, Jacopo, senin işin hakkında hep övgülerde bulundum. Sana Carrara’da anlatmaya çalışmıştım...”

“Senden başka hiç kimseye yer olmadığını söylemiştin. Her şey bu kadar.”

“Jacopo düşman olarak ayrılmayalım. Söz veriyorum sana bir komisyon bulacağım. O zaman bir sanat eserinin yamalı bohça olamayacağını anlarsın. Bir kişinin elleri ve zihni arasında kuracağı organik birliğin sonucudur.”

Bu sefer de Lodovico, Santa Maria Nuovo’daki fonları kendisine açmadığı için Michelngelo’yu azarlamaya gelmişti.

“Baba, bu sonsuz dırdırı bırakmazsan, ev ikimize yetmeyecek.”

Gece yarısında Lodovico ayrılmıştı. Odası bomboştu. Ertesi akşam Buonarroto geldi, babasının her tarafta kendi evinden nasıl kovulduğunu anlattığından bahsetti.

“Nerede kalıyor?”

“Settignano’daki evinin arkasındaki rençper evinde.”

“Hemen bir not göndereceğim.”

Lodovico’nun yuvarlak hesap masasına oturdu. Geleneksel yapıda kare şekilli bu odada tuhaf duran bir masa idi.

“Sevgili Babam. Benim hakkımda şikayet edip, seni evden kovduğum hakkında söylenti yayıyormuşsun. Doğduğum günden bu yana senin için zararlı hiçbir şey düşünmediğimden emin olduğum için bu durumu şaş-

kınlıkla izliyorum. Yaptığım her işi sana olan sevgim nedeniyle kabul ettim... bütün varlığımı sana hediye ettiğimi de biliyorsun.

Benimle ve kardeşlerimle ilgili otuz yıllık bir tecrüben var. Ve gücüm varken her daim senin iyiliğini düşünüp ona göre davrandığımı biliyorsun. Seni kapı dışarı ettiğimi nasıl söyleyebilirsin? Beni nasıl bir karaktere soktuğunu görüyor musun? Sorunlarımı kapatacak tek şey buydu. Sen de altında kalmadın.

Ama nasıl istiyorsan öyle olsun: Sana utanç ve rezillikten başka bir şey vermediğim fikrini kabul ediyorum. Beni... benim gibi bir haini affetmeni istiyorum.”

Lodovico Via Ghibellina'ya döndü ve Michelangelo'yu affetti.

Floransa sıkıntıdaydı ve Floransa'nın eğlence düşkünlüğü geleneği Leo'nun Roma'daki sarayına taşındı. Mut-suzluğu Banyo Yapanlar tablosunun ortadan kalktığını öğrenmesiyle bir kat daha arttı.

“Mahvedilmiş, yeterince doğru bir tanımlama olmaz,” dedi Granacci. Üzgündü. “İşaretlenmiş, yırtılmış, parçalanıp çalınmış.”

“Ama nasıl? O Floransa'ya ait bir eser. Neden korunmuyordu ki?”

Granacci detayları anlattı. Büyük tablo Santa Maria Novella yakınlarındaki Papalar Salonu'na götürülmüş, sonra da Medici Sarayı'nın üst katına çıkarılmıştı. Floransa'dan geçen yüzlerce kişi onun önünde denetlenmeden çalışma-

lar yapıyorlardı. Bazıları yanlarında götürmek için parça kesip almaktaydı. Perugino kavgasından sonra düşman olduğu heykeltıraş Baccio Bandinelli'de bunların pek çoğunun olduğu iddia ediliyor. Floransa'da kalan parçaları ise arkadaşı Strozzi tarafında satın alınmıştı.

“Demek Leonardo’ya ben de katıldım. Tablom kayboldu, aynı bronz Julius’um gibi.”

Sorunlarına başka bir perspektiften bakabilen tek kişi Başrahip Bichiellini oldu. Artık o kadar yaşlanmış ve hassaslaşmıştı ki, Santo Spirito’daki yatağından çıkamıyordu.

“Hayatını, birbirinden bağımsız parçalardan ziyade bir bütün olarak düşün.” diye öğüt verdi rahip. “Her bir süreç diğerinden doğuyor ve sen bundan sonra da bir süreç geleceğini biliyorsun.”

Eseri üzerine odaklandı. Katı bir model inşa etti. Yivli sütunlar, süslü başlıklar ve modelin son hâlini gösterecek balmumu figürler yaptı. Papa Leo kırk bin dükalık bir sözleşme imzaladı: Sekiz yıl süresince yılda beş bin düka, masraflar için dört bin ve San Lorenzo Kilisesi’nin yakınlarında ücretsiz bir konut. Ancak...

“Papa hazretleri, San Lorenzo’nun ön cephesi için yapılacak bütün heykellerin Pietrasanta’dan getirilen mermerlerle yapılmasını istiyor. Başkasını kabul etmiyor.” denmişti.

San Lorenzo mezarlığında başı açık bir şekilde Başrahip Bichiellini için yapılan töreni dinlemekteydi. Yeryüzündeki en sevilen ve en iyi adamın gittiğini hissediyordu.

Azizlere benzeyen rahip için artık başka bir süreç başlayacaktı: ödülü cennetteydi. Arkadaşının mezara indirilmesini seyrederken Michelangelo için gelen süreç cehennemden başka bir yer olmayacaktı.

Carrara'ya dönüşünden bir saat sonra büyük bir grup insan Duomo Meydanı'nda toplanmaya başladı. Domuz pazarının altındaki ovalardan, Carrione Nehri boyunca devam eden yoldan, Bozzo Limanı'ndan, Torano'da, Colonnata'dan, Forestieri'den, Polvaccio, Fantiscritti, Grotta Colombara ve Bttaglino'dai taş ocaklarından insanlar geliyordu. Yüzlerce Carraralı gelmişti. Eczacının evi önündeki meydanda saflar gittikçe sıklaşıyordu.

Eczacının yemek odasındaki pencereler yerden tavana kadar uzanıyordu. Ortadaki iki bölme cam kapıydı. Balkon olmamasına rağmen, kapılar açılabilirdi. Dışarıda ise kısa bir demir korkuluk vardı. Michelangelo üzerine perde çekilmiş kapının arkasında durdu. İşçiler meydana aktıkça yükselen sesleri dinliyordu. Sonra biri perdenin arkasında olduğunu fark etti. Kalabalıkta hareketlenme yaşandı. Herkes bağıırıyordu.

“Koca burun! Koca burun!”

Michelangelo ev sahibinin perişan yüzüne baktı. Halkına ve misafirine ihanet etme arasında ikiye bölünmüştü.

“Meydana insen iyi olacak,” dedi Michelangelo.

“Çok tehlikeli. Korktukları zaman çirkinleşirler. Seni ayaklar altında çiğneyebilirler.”

“Onlarla konuşmam gerekiyor.”

Cam kapıları açtı, iki adımlık korkuluğa yanaştı. Aşağıdan birisi bağırmaya başladı.

“*Figiol d’un can*’. Kancığın oğlu!”

Yumruklar ona kalkmıştı. Kollarını uzatıp sakinleştirmeye çalıştı.

“Senin onurla ilgili sözcüklerin koyun pisliğinden başka bir şey değil.”

“Bu benim yaptığım bir şey değil. Bana inanmak zorundasınız.”

“*Bastardo!* Piç! Bizi sattın.”

“Sizden mermer almadım mı? Yapılacak yeni sözleşmelerim var. Bana inanın. Ben bir Carrara’lıyım!”

“Sen Papa’nın uşağısın.”

“Sizden daha fazla acı çekeceğim.”

Kalabalığın üzerine bir sessizlik çöktü. Önlerdeki bir adam bastıramadığı öfkesiyle:

“O acıyı karnında hissetmeyeceksin.” diye bağırdı.

Bu haykırış bir sinyal görevi gördü. Yüzlerce el havaya kalkmıştı. Taşlar havada birer çivi gibi uçuyordu. Mermer parçaları cam kapılardan birini kırdı. Sonra diğerini.

Büyük bir taş alnına isabet etmişti. Donup kaldı; acıdan çok olayın yarattığı etki sebebiyle. Yüzüne kanlar süzülüyordu. Islaklığı kaşlarında hissetti, kıvrılıp gözünün kenarından aktı.

Akışı durdurmak için hiçbir şey yapmadı. Kalabalık ne olduğunu görmüştü. Meydanda uğultu yayıldı.

“Basta! Kanını akıttık.”

Kalabalık erimeye başladı. Geldikleri yollardan geriye dönüyorlardı. Birkaç dakika içinde meydan boşaldı. Geride kalan beyaz taşlar ve cam kırıntıları neler olduğunu anlatıyordu. Avcunun içiyle gözünü sildi, sızan siyah maddeye bakıyordu. Daha önce de mermer yüzünden kanı akmıştı: şevkle yonttuğu taşlar bazen yüzüne çarpardı, derisini delerdi. Ama ilk defa taşlanmıştı.

6

Pietrasanta Meydanı’nın deniz kenarına bakan kısmında bir ev kiraladı. Bir iskele yapmak için kat etmesi gereken neredeyse bir buçuk kilometre genişliğinde bir bataklık vardı. Kardinal Giulio, St. Peter’s ve Floransa’daki Duomo’nun tamiri için de mermer çıkartması gerektiğini yazmıştı. Yün Loncası yolu yapmak için bir uzman gönderiyordu.

Mart ayında, tepeleri kar ve buz ele geçirmeden önce kullanabileceği altı ayı vardı. Ocaklardan akan blokları ekime kadar kıyıya taşıyabilirse, işini hâletmiş olacaktı... tabii başlanırsa! İlk blokları Floransa’ya gönderebilirdi. Çünkü kış boyunca orada çalışacaktı. Güzel havalar yeniden gelirse bir ustabaşı ve ekiple yeniden gelip ocağı işletebilirdi.

İhtiyaçlarını listeledi, Carrara’ya yola çıktı. Duvarların dışında kalan tedarikçi dükkânlarına gitti doğruca. Nehir kenarındaki ilk dükkân olan kenevirciye girdi.

“İri bir halata ihtiyacım var.”

Dükkân sahibi ona bakmadan:

“Yok.” dedi.

Hırdavatçıların sokağa yöneldi. Nalbant örsü üzerinde metal dövmekteydi.

“Tav ocağı ve demir çubuk alacağım.”

“Hepsi bitti.”

Yandaki malzeme dükkânı şehrin en iyisiydi.

“Bana balta, iki kişilik testere... satabilir misin?”

“Az kaldı.”

Sözleşme imzalayıp yüklü miktarda para kazandırdığı dükkân sahiplerinin yanına gitmek için tepelere yöneldi.

“Benimle Pietrasanta’ya gel, Solak.”

“Büyük bir sözleşme. Buradan ayrılamam.”

Diğer kısımda Mantık’ı sıkıştırdı.

“Ustabaşını bana altı aylığına ödünç ver. Sana iki katını öderim.”

“Veremem.”

Daha yükseklere tırmandı, Carrara ile pek ilgisi olmayan uzaktaki taş ocaklarına gitti.

“Kendi ocağın yerine benimkinde çalış. Aynı kârı alırsın, ayrıca senin ocağındaki bloklar için de gelecek sene bir sözleşme yaparız. Ne dersin?”

Adamın gözleri fazladan nakit düşüncesiyle parladı; ama hevesi çabuk söndü.

“Borunun benim için çalınmasını istemiyorum.”

Ocaklarda şansı kalmadığı için keçi yolundan çabucak inip, eczacının evine arka bahçeden girerek arkadaşını aradı.

“Hayatın boyunca ustaları alıp eğittin. Birini bana yolla. Yardıma ihtiyacım var. Diğer herkes beni reddetti.”

Pelliccia üzgün bir hâlde, “Biliyorum, arkadaşını. Arkadaşlar birbirini yüzüstü bırakmamalı.”

“O zaman bana yardım edeceksin?”

“Edemem.”

“Etmeyeceğini kastediyorsun.”

“İkisi de aynı. Kimse gitmek istemeyecektir. Birbirlerini desteklerler. Fransız askerlerinin işgalinden beri karşılaştığımız en büyük tehlike. Ya bu dükkân? Sanki biri ön kapıya veba işareti koymuş gibi davranacaklar. Senden beni affetmeni istiyorum.”

Michelangelo gözlerini kaçırdı.

“Gelerek ben hata ettim.”

Yirmi saat mermer yontsa bu kadar yorulmazdı. Yeniden mermer döşenmiş kaldırımları, *scialima*, şala dolanmış ev hanımlarını geçti. Rocca Malaspina’ya kadar devam etti. Marki sadece pekçok oacağın sahibi değil, aynı zamanda

markizliğin tek hükümetiydi. Lafı kanun hükmündeydi. Marki onu düşmanca olmayan ciddi bir tavırla karşıladı.

“Papa’nın burada gücü yok. Adamları dağdan mermer kazmaya zorlayamaz. Bütün bölgeyi aforoz bile edemez.”

“Sanırım siz de onlardan benim için çalışmalarını isteye-mezsınız?”

Marki hafifçe gülümsedi. “Akıllı bir prens uyulmayacağına bildiği emirleri asla vermemeli.”

Odada oluşan sessizliği, Paskalya’ya özgü *pasmata*, fırınlanmış rulo ve şarap getiren uşak bozdu.

“Marki hâlâ ocaklarda bekleyen mermerler için bin düka ödedim. Onlara ne olacak?”

“Sözleşmeniz mermerlerin sahile taşınmasını kapsıyor muydu?”

“Evet.”

“O zaman geleceğinden emin olabilirsiniz. Sözleşmelerinizi yerine getireceğiz.”

Bloklar ve sütunlar arabalara yüklenerek dağdan indirildi. Ağır taşlar ise fren görevi görmesi için arka tekerler tarafında sürükleniyordu. Ancak hepsi deniz kıyısına indirildiği vakit Carrara’lı denizciler onları Floransa’ya götürmeyi reddetti.

“Sözleşmede yok.”

“Biliyorum. İyi bir ücret ödeyeceğim. Pisa’ya götürmelerini istiyorum, oradan da hâlâ yüksekken Arno Nehri’ne.”

“Olmaz.”

“Mavnalarınız burada boş boş duruyor.”

“Yarın dolu olacaklar. Yer yok.”

“Michelangelo küfrederek atına atladı. Spezia ve Rapallo’dan geçerek Cenova’ya gidecekti. Bu uzun ve zorlu bir yolculuktu. Orada çalışmaya istekli gemi sahipleri vardı. Gerekli olan mavnaya sayısını hesapladılar. Michelangelo peşin ödeme yaptı. Yüklemeyi yapmak için Avenza’da buluşmak üzere ayrıldılar.

İki sabah sonra Cenovalı mavnalar ufukta görüldüğü zaman bir Carrara sandalı onları karşılamaya çıktı. Michelangelo sahilde bekliyor gecikmeyi önemsemiyordu. Sonunda sandal Cenovalı kaptanla beraber geri döndü. Kaptan, Michelangelo’nun bloklarına ve sütunlarına baktı, yarım ağızla:

“Onları taşıyamam, çok büyükler.”

Michelangelo öfkeden kireç gibi oldu.

“Size sayıyı, ağırlığı ve ölçüleri bildirmiştim!”

“Çok fazla.”

Kaptan Michelangelo’ya bir para kesesi fırlatıp, sandalla ayrıldı. Sahilde duran Carraralılar ifadesiz bir şekilde bekliyorlardı. Sonra dönüp, uzun ovayı yavaş yavaş çıkmaya başladılar.

Ertesi gün, Pisa sahiline sürdü atını. Şehre yaklaştığı zaman arkaya doğru eğilen kuleyi gördü. On beş yaşında iken Bertoldo’yla buraya ilk gelişini hatırlıyordu. Öğret-

meni antik Romalıların Sentor Savaşı'nı taklit etmediğini kanıtlamak için Camposanto'ya götürmüştü onu. Artık kırk üç yaşındaydı. Vaftizhanedeki Nicola Pisano'nun heykellerini incelediğinden beri yirmi sekiz sene geçmiş olabilir miydi? Yaşadıkça Bertoldo'nun en ciddi uyarısını daha çok dikkate alıyordu. "Muhteşem bir eserler bütünü yaratmalısın."

"Nasıl?" diye düşündü. Yorgundu.

Güvenilir bir kaptan buldu, depozito ödedi ve Pietrasanta'ya döndü. Tekneler kararlaştırılan günde gelmedi... ertesi gün de ... bir sonrakinde de... O ve pahalıya mal olan ince ince seçilmiş mermerleri terk edilmişti. Onları Carrara sahilinden nasıl çıkaracaktı?

Başka nerede şansını denemesi gerektiğini bilmiyordu. Açması gereken bir ocak vardı. Şimdilik onları sahilde bırakıp, bir süre sonra tekrar almayı deneyebilirdi.

Settignano'nun pietra serena işçileri Michelangelo'nun ününün ona pahalıya mal olduğunu bilirdi. Yolu arşınlayan ince figürünü seyredelerken onu kıskanmıyorlardı. Ama tepeyi çıkıp da mavi-gri renkteki açılı taş katmanını görünce sırtımdan edemedi. Adamlar ön yüzü çalışıyorlardı. Duyguları canlandı. Aşağıda bir ekip pürüzlü yüzeyleri ağır çekiçlerle döverek satılabilir ölçütlere indiriyordu. Öğle yemeği vakti geldi. Küçük oğlan çocukları omuzlarına astıkları sopalarla çıkıp geldiler. Sopanın ucunda ağırlığı dengeleyecek şekilde asılmış, sıcak yemek tencereleri vardı. Taş işçileri mağaranın ağzında toplandı.

“Yeterince sipariş alamayan bir ocak var mı?” diye sordu. “Pietrasanta’da çalıştıracak adama ihtiyacım var.”

Eski bir arkadaşlarını reddetmiş olmak istemezlerdi ama ocaklar çalışıyordu ve burada iş varken kimse ayrılmazdı.

“Ne şans!” dedi. Ama benim için çalışmayacak demekten kaçındı. “Çevreden bulmayı deneyebilir miyim? Pitti Sarayı’nın arkasında? Prato’da?”

Adamlar sessizce birbirlerine baktı. “Dene.”

Diğer taş oyucuları ziyaret etti. *Pietra dura* ocağı olan Cava di Fossata’ya, Coverciano’ya, Lombrellino’daki *pietre forte* ocağına gitti. Adamlar çalışıyordu ve iş olduğu sürece kimse evini, ailesini bırakmak istemezdi. Umut-suzluk içerisinde Settignano’daki Topolino’ları görmeye gitti. İşçi oğulları yürütmekteydi. En küçüğü yedi yaşında olan torunlar da zanaatı öğrenmeye çalışıyorlardı. En büyükleri Bruno, kırılmış saçlarını kısacık kestirmişti, sözleşmeleri ayarlardı, ortanca olan Enrico ise büyükbabası tarafından daha hassas bir görevde yetiştirilmişti. Üçü arasındaki sanatçıydı ve sütunlar ile dantel işlenmiş pencerelerden sorumluydu. Üç oduncunun hızında çalışan Gilberto ise en azimlileriydi. Bu son şanstı. Eğer Topolino’lar da ona yardım edemezse kimse edemezdi. Konuyu açıkça anlattı, zorlukların ve tehlikelerin hiçbirini atlamadı.

“İçinizden biri benimle gelebilir mi? Güvenebileceğim birine ihtiyacım var.”

Üçünün de düşüncesinin bir merkezde toplandığını hissetti. sonunda bütün gözler Bruno’da toplandı.

“Seni yalnız bırakamayız,” dedi yavaşça. “Biri seninle gelmeli.”

“Kim?”

“Bruno olmaz,” dedi Enrico. “Tartışılması gereken sözleşmeler var.”

“Enrico olmaz,” dedi Gilberto; “Bitişi sadece o yapabiliyor.”

İki büyük kardeş Gilberto’ya baktı, bir ağızdan:

“O zaman sen kalıyorsun.” dediler.

“Ben kalıyorum.” Gilberto göğsündeki çalı gibi kılları kaşırken Michelangelo’ya bakıyordu. “En az yeteneği ama en çok direnci olan kişiyim. Ben geleyim mi?”

“Eğer gelirsen minnettar kalırım.”

“Minnettarlığı ailemin sofrasına karıştırma,” diye yanıtladı Enrico. Büyükbabasının becerileri kadar halk söyleyişlerini de kafasına kazınmıştı.

Diğer günlerde Michelangelo ekip kurmaya başladı: Roma’da onunla çalışmış olan Michele, üç Fancelli kardeşi: Domenico, ufak tefek bir adam ama iyi bir heykeltıraş, Michelangelo’nun yıllardır tanıdığı Zara ve en küçükleri Sandro. Onun için bir model yapmayı kabul eden Settignano’lu La Grassa da gelmeyi kabul etti. Bunun yanı sıra iki katı ücretin cezbettiği diğer taş ustaları. Ertesi gün kiraladığı çiftlik arabasına binmeden önce talimatları verdi. On iki taş ustası vardı artık. Ama tek bir madenci yoktu! Deneyimsiz ekibiyle o zorlu dağdan nasıl çıkacaktı?

Evedönüş yolunda bunları düşünürken Via Sant'Egidio'da yeni mermer blokların indirilmekte olduğunu gördü. Aralarında Donato Benti'yi gördüğü zaman şaşkınlığını gizleyemedi. Fransa'da başarılı işler yapan bir mermer heykeltıraşı idi.

"Benti! Tanrı aşkına, burada ne yapıyorsun?"

Sadece otuz yaşında olmasına rağmen, yaşlı bir suratla doğmuş olan Benti'nin gözaltlarında mor torbacıklar yüzünde de çenesine doğru toplanmış çizgiler vardı. Tavırları ciddiye. Ellerini sessizce ovuşturan Benti cevapladı:

"İnsanların ayakları altında çiğnensin diye küçük yontma işleri yapıyorum. Az yemek sorun olmasa da ara sıra mideme yemek gitmesi gerekiyor."

"Benimle Pietrasanta'ya gelersen sokaklarda kazanabileceğinden daha çok para veririm sana. Ne dersin? Sana ihtiyacım var."

"Bana ihtiyacın mı var? Baykuşunkilere benzeyen gözlerini inanamamış gibi açıp kapatıyordu. "Bunlar İtalyan dilindeki en hoş kelimeler olmalı. Seninle geliyorum."

"Güzel. Şafak vakti Via Ghibellina'daki evimde ol. On dört kişi yola çıkıyoruz."

O, gece Salviati yanında gri gözlü bir adamla çıkageldi. Vieri olarak tanıttığı bu kişi Papa Leo'nun yedinci kuzeniydi.

"Vieri, temsilcin olarak seninle Pietrasanta'ya gelecek. Yemeği, ulaşımı sağlayacak ve kayıtları o tutacak. Yün Loncası da onun maaşını ödeyecek."

“Ben de kayıtları kim tutacak diye endişeleniyordum.”
Salviati gülümsedi. “Vieri hesap tutma sanatçısıdır. Hesapları senin Davut’un kadar dengelidir. Yerinde olmayan tek bir *baiocco* olmaz.”

Vieri kelimelerle arası olmayan birinin kısıtlıymışçasına çıkan sesi ile konuştu. “Figürlerin sütunlarıdır usta olan... ta ki dengeye ulaşıncaya kadar. Ancak ondan sonra itaate zorlayabilirim onları.”

Mutlu bir şekilde ayrıldılar. Çünkü Bartolommea, Simone adında sağlıklı bir erkek çocuk dünyaya getirmişti. Uzun süreçte Buonarroti-Simoni adı güvende sayılırdı.

Vieri, Gilberto Topolino ve Benti, onunla birlikte Pietrasanta evine geçtiler. Vieri yatak odalarından birini ofisi yaptı. Sonrasında Michelangelo kalan dokuz işçi için geniş bir ev buldu. Ocak alanına giden olası en iyi yolu buldu, adamları, eşeklerin geçebileceği bir yol yapmak için çalıları kestiler. Birçok çiftlik çocuğu Anto’nun denetiminde çalışmaya geldi. Seravezza’daki bir nalbantın kendilerine yetmeyeceği açık bir hâl aldığı zaman Benti vaftiz babası Lazzero’yu çağırdı. Bodur, boyunsuz, boğa gibi yapılı bir adamdı. Hem ocağa hem de yola yarayacak bir demir ocağı kurdu. Mermer sütunlarını deniz kenarına indirmeye yarayacak demir destekli arabalar yaptı.

Michelangelo, Michele, Gilberto ve Benti maden araştırması yapıyorlar, Monte Altissimo’nun alt bölümlerinde çeşitli mermer tabakası arıyorlardı. Bir gün, zirvenin hemen altına vurulan darbe heykellerde kullanılabilecek saf mermer oluşumunu açığa çıkardı. Nefes alıcı şekilde beyazdı. Renk ve birleşim olarak kusursuzdu.

“Bu doğru!” diye Benti’ye bağırdı. “Dağda ne kadar yukarı çıkarsan o kadar saf mermer bulursun!”

Ekibini topladı. Anto’nun adamları rahat çalışılması için zirvede düz bir alan açtı. Mermer katı beyaz tabaka olarak arkaya doğru uzanıyordu. Bütün bir tepe alınmalıydı. Dış yüzeyi kar ve yağmura maruz kalmıştı, ama bu yüzeyin altı kesinlikle saf mermerdi.

“Şimdi tek yapmamız gereken, Tekvin’den beri burada var olmuş en büyük blokları kesip almak.” diye açıkladı.

“Ve onları dağdan indirmek” diye ekledi Benti. Yedi sekiz kilometre aşağıya, Seravezza ve Pietrasanta’nın ötesindeki denize bakıyordu. “Açıkçası mermeri çıkarmaktan ziyade yolla ilgili endişelerim var.”

Kazının ilk haftası tam bir kayıptı. Michelangelo adamlarına Carraralıların, suya basılmış odun çivilerini boşluklara nasıl soktuklarını, bunların sonra nasıl şişmeye başladıklarını ve mermeri çatlattıklarını gösteriyordu. Ama mermerler ve onun ustaları aşıklara benzerler. Birbirinin her hareketini, geçişini bilirler. Mermer her zaman sert dağ oluşumlarının huysuz kraliçesi olmuştur. Aynı zamanda hassaslığı ile hemen parçalanan: adanmışlığı ve hassaslığı gerektiren inatçı bir mücevher.

Settignano’lu taş işçilerinin bunlardan haberi yoktu. Ne Benti, ne Domenico da heykel yapmalarına karşın bilgisizdi. Michelangelo da deneyimle ve yanlışlarla, Carraralı ustaları yıllarca izlemiş olması gerçeğine dayanarak nesiller boyunca edinilmiş bu beceriyi birkaç ay içerisinde öğrenmeye çalışıyordu. Ekibi de elinden gelenin en

iyisini yapmaya çalışıyordu ama hataları da vardı. *Pietra serena* kesinlikle daha dayanıklıydı. Parlayan Taşı hâlledebilecek malzemeleri yoktu. Bir düzine daha marangoz ve nalbant getirse yeriydi.

Ustabaşı olarak Gilberto Topolino, enerji volkanıydı. Acele ediyor, telaşla koşturuyor, dağa saldırıyor ve diğerlerine korkutucu gelen bir hız tutturuyordu. Ama Gilberto dizlerinin arasında *pietra serena* işlemeyi biliyordu sadece. Şeker gibi dağılması gerekirken karşı koyan ya da *subia ve mazzuola* altında sert bir şekilde kalması beklenirken ufalanan mermerin doğası onu öfkelen-dirmişti. Çam yarması La Grassa şikâyet ediyordu:

“Bu, karanlıkta çalışmak gibi.”

Domenico'nun alt kısımda iyi bir şey bulduklarını söylediği zaman siyah damarlı olan işe yaramaz bir blok bulmuşlardı.

Vieri usta bir komisyoncu çıktı. Yiyecek ve malzemeler için en düşük fiyatta anlaşıyordu. Harcadığı her denaroyu gösteren faturası olurdu mutlaka. Ancak bir dükalık bile mermer çıkaramamışlardı. “Görüyorsun Buonarroti, rakamlarım mükemmel bir dengeye sahip.” dedi Vieri.

“Ama bu yüz seksen dükayı dengeleyecek mermerim nerede?” diye sordu Michelangelo.

“Mermer mi? Benim işim harcanan her kuruşu göstermek.”

“Benim işim de masrafları karşılamak için mermer çıkarmak.”

Neredeyse Haziran gelmişti. Yün loncası hâlâ yol için bir uzman gönderemedi. Michelangelo alanın dik oluşundan ve yolun büyük bir kısmının kazılması gerekliliğinden dolayı kış fırtınaları başlamadan bu işin bitirilmesi gerektiğinin farkındaydı. Sonunda yol ustası geldi. Bocca, Ağız, gençliğinde Toskana yollarında çalışmış okuma yazması olmayan bir adamdı. Nasıl harita çizileceğine, yol ekibine patronluk yapılacağına kasabalar ve köyler arasına nasıl yol döşeneceğine dair bitmeyen bir enerjisi ve hırsı vardı. Yün Loncası kaba saba, başından ayaklarına kadar kıl dolu Bocca'yı seçmişti. Michelangelo, tasarladığı yolun çizimlerini Bocca'ya gösterdi.

“Dağı kendim göreceğim. İyi bir yer bulduğumda yolu döşerim.”

Bocca kendisini iyi yetiştirmişti. On gün içerisinde Monte Altissimo'ya giden olası en basit yolu çizdi. Tek sorun bu rotanın mermer yataklarına doğru gitmiyor olmasıydı. Micheangelo Monte Altissimo'dan yirmi tonluk mermer indirse bile hâlâ yola yaklaşamamış oluyordu.

Kendisiyle en yukardaki yataklara, Polla ve Vincarella'ya gelmesi için Bocca'ya ısrar etti.

“Görüyorsun Bocca, bloklarımı o yoldan asla indiremem.”

“Monte'ye yol yapmam istendi ben de buraya yapacağım.”

“Eğer mermeri çıkaramayacaksam yolun ne anlamı alıyor?”

“Ben yolum sen de mermer.”

“Ama yolun sonunda mermerden başka bir şey yok,” diye bağırdı Michelangelo. Tükenmişti. Otuz iki boğanın çekeceği vagonlar olacak... saman toplamıyoruz ki biz! Yol, ocaklara çıkan en iyi rota olmalı. Bunun gibi mesela...”

Bocca telaşlandığı zaman kulaklarında ve burnundan dışarı uzayan birkaç santimlik kılları yolmaya başlardı. Başparmağı ile işaret parmağı arasına sülükdal alır, onlarla masaj yapardı.

“Sen mi yapıyorsun ben mi? İkimiz bir yolu döşeyemeyiz.”

Sıcak bir geceydi. Binlerce yıldız denizin üzerinde oynayıyordu. Michelangelo güney sahil kıyısında kilometrelerce yürüdü. Problemleriyle kapışırken uyuyan köyleri geçiyordu. Eğer mermeri indiremeyecekse yolun ne anlamı vardı? Sütunları denize indiremezse bu, onun hatası sayılabilir miydi? Bocca'nın yolu hiçbir yere varmaması sebebiyle işe yaramaz bir şeydi.

Papa Leo, Kardinal Giulio ve Salviati'ye şikâyetinde bulunup, kendisine yeni bir yol ustası buldurabilirdi. Ama diğer adamın da kendi seçtiği yolda directmeyeceği ne malumdu? Papa bunun kendi *terribilitas*ından kaynaklandığını, hiç kimse ile anlaşımadığını bile söyleyebilirdi.

Seçenekleri nelerdi?

Yolu kendisi inşa etmeliydi!

Acılı bir inilti sıcak havayı yarıdı. Etrafına bakındı. Denizle kendisi arasında sadece bataklık görüyordu. İtalya'nın en vahşi şehrinde kendine bir yol yapabilir miydi? Hiç yol inşa etmemişti. O bir heykeltıraştı. Bu konuları nereden bilebilirdi ki? Dayanılmaz zorluklara yol açacaktı bu iş. Bataklığı kurutup, ağaçları keserken, kayaları patlatıp yol açarken başında durması gereken bir başka ekibe daha ihtiyacı vardı. Sistine'nin tavanını yapmamak için karşı çıktığı zaman Papa Julius ne dediyse Papa Leo ve Kardinal Giulio'nun da aynı şeyleri diyeceğini biliyordu. Sonra işini dörte katlayan bir başka planla çıkagelmişti.

Leo ve Giulio'ya bağırırmıştı, "Ben madenci değilim!"

Şimdi de mühendis olmak istiyordu.

Leo şöyle söyleyecekti:

"Seni kim anlayabilir?"

Bu, kendisinin de yanıtlayamadığı bir soruydu. Pek fazla çıkaramamış olsa da Monte Altissimo'da yatan hazineyi görmüştü. Gerekli mermerleri eninde sonunda çıkaracağını biliyordu. O zaman doğru düzgün bir yola ihtiyacı olacaktı.

Yıllar boyunca bir heykeltıraşın hem bir mimar hem de bir mühendis olması gerektiğini öğrenmemiş miydi? Eğer Baküs'ü, Piéta'yı, Davud'u ve Musa'yı yapabildiyse, Papa Julius için bir mozole ve San Lorenzo'nun ön cephesinin hakkından gelebiliyorsa, sekiz kilometrelik bir yol yapmak neden daha zor olsundu ki?

10

Seravezza'ya giden tekerlek izlerinin oluşturduğu çiftlik yollarını kullandı. Vezza Nehri'ni ve vadiyi es geçmek için kuzeye dolanıyordu. İri kaya parçaları onu yolundan saptırıyor olsa da Monte Altissimo'ya doğrudan giden yolun haritasını çıkardı. Sera Vadi'sinden Rimagno'daki taş evlere kadar kazık döşedi, sık olduğu bir yerden Sera Nehri'ni geçti. Dik nehirden doğru nehir kenarından ilerliyordu. İki noktada yolu tepeye çıkarmayıp yılan gibi vadiyi dolanmaktansa tünel açmaya karar verdi. İstasyon olarak iki dağ geçidinin tabanındaki bir noktayı seçti. Vincarella ve Polla'dan getirdiği blokları buradan indirmeyi planlıyordu.

İki dükaya bir ceviz ağacı aldı. Ve Massa'lı bir araba ustasına blokları Pietrasanta ve deniz arasında taşımaya uygun iki tekerlekli demirle desteklenmiş bir araba yaptırdı. Üzgün suratlı Donato Belli'yi Pietrasanta'dan Monte Altissimo kanalının tabanına kadar olan yolun sorumlusu yaptı; Michel bataklığı doldurmakla görevlendirilmişti, Gilberto Topolino Vincarella'nın ustabaşısı olarak kaldı. Ocak Alplerin üç yüz dört yüz metre yüksekliydi. Çalışma alanı yapılmak üzere kazılacak *poggio*'nun bulunacağı uçurum kenarındaki olası son mevkiydi.

Haziran'ın sonunda Vieri katı bir yüzle karşısına çıktı.

“Yolu durdurmak zorundasın.”

“Durdurmak mı... neden?”

“Para kalmadı.”

“Yün Loncası zengindir. Masrafları onlar ödüyor.”

“Yüz florin gönderdiler. O da harcandı. Burada sütunların nasıl dengede durduğunu görüyorsun.”

“Görmek istediğim tek sütun mermer olanlar. Ve yol olmadan onları limana indiremem.”

“*Peccato*. Çok fena. Belki yakında para gelir. O zamana kadar...”

Vieri iki avcunu da havaya kaldırarak yenilgi ifadesi takındı. “... *finito*, bitti.”

“Şimdi duramam. Benim paramı kullan.”

“Mermerler için olan paranı mı? Onları yola harcayamazsın.”

“Aynı şey. Yol yoksa mermer de yok. Faturaları sekiz yüz dükalık hesabımdan öde.”

“Ama onları geri alamayabilirsin. Yün Loncası’nı erteleyemezsin...”

“Kimseyi ertelediğim yok,” diye yanıtladı boğuk bir sesle. “Mermerleri çıkarana kadar Papa heykeltıraş olmama izin vermeyecek. Paramı yola harca. Yün Loncası nakit gönderirse sen de bana ödeme yaparsın.”

Güheşin doğuşundan batışına kadar ayağı sağlam katırı ile dağı inip çıkıyor, ilerlemeleri gözlemliyordu. Benti yolu hızlı bir şekilde ilerletmişti. Ancak en ağır kayaları sona bırakıyordu. Gilberto, Vincarella mermer katmasının üzerindeki toprağı kaldırmıştı. Yarıkların içine ısılatılmış ahşap kazıkları çakıyordu. Yerel *carradori*, yük

arabası yapanlar, bataklığa tonlarca çakıl taşı döküyor, Michelangelo'nun limanını kurmayı planladığı yer yavaş yavaş gün yüzüne çıkıyordu. Yaz sıcağında çalışacakları yüz gün boyunca ön cephenin önemli parçaları için mermer çıkarabileceğini ve Eylül'e kadar yükleme platformuna getirebileceğini tahmin ediyordu.

Temmuz'da Vieri'nin hesaplarına göre hesabından üç yüz dükadan fazlası çıkmıştı. Pazar günü ilk ayinden sonra Gilberto ile Ponte Stazzemezz'e'nin ahşap korkuluklarında oturdu. Stazzema Köyü'nün üzerinden denizi seyrederlerken güneş de korumasız sırtlarını yakıyordu.

Gilberto gözünün ucu ile arkadaşına baktı.

"Sana söylemek istediğim... demek onlar ayrıldığında burada olmayacaksınız..."

"Kim ayrıldığında?"

"Ekibin yarısı: Angelo, Francesco, Bartolo, Barone, Tommaso, Andrea, Bastiano. Piero ödemelerini yaptıktan sonra Floransa'ya geri dönecekler."

"Neden?" Michelangelo şaşkına dönmüştü. "İyi ücret alıyorlar..."

"Korktular. Biz mermeri ele geçirecekken onun bizi ele geçirdiğini düşünüyorlar."

"Aptallık bu! İyi bir blok bulduk. Bir hafta içerisinde çıkartırız."

Gilberto başını salladı. "Güçlü bir damarlanma göründü. Ön tarafı işe yaramaz. Daha derine kazmalıyız."

“Nasıl?” diye bağırdı Michelangelo. “Ne yapacağını bilmeyen bir düzine adamla mı?”

Gilberto başını önüne eğdi. “Affet beni Michelangelo. Seni başarısızlığa uğrattım. Pietra serena hakkında bildiğim hiçbir şey burada işime yaramadı.”

Michelangelo, Gilberti’nin düşmüş omuzlarına elini koydu:

“Elinden gelenin en iyisini yapıyorsun. Yeni taş ustaları bulacağım. Bırakma lüksüm yok.”

Eylül’ün sonuna kadar üç devasa kayanın içinden tünel açmışlardı. Bir tanesi Seravezza kıyısında, diğeri Rimagno’nun hemen arkasında, üçüncüsü de eski dere yatağının olduğu yerde idi. Yolu bitmek üzereydi ve batıklık Tiren Denizi’ne yetecek kadar taşla doldurulmuştu. Vincarella’ya çıkarken altı haftalık fazladan çalışma gerektirirse de sonunda muhteşem bloğu çıkarmayı başardı. Ayrıca *poggio*’nun kenarında da bir sütunu vardı. Yeni gelen adamlardan bazıları uzaklaşıp, onları ne kadar çok çalıştırdığından yakınsa da bu yaz aldığı sonuçlardan memnundu.

“Size bitmeyecekmiş gibi göründüğünü biliyorum, Gilberto, ama *modus operandi*’yi kurduk. Yağmurlar başlamadan üç ya da dört sütun daha çıkarabiliriz.”

Ertesi gün devasa sütunu aşağı taşımaya başladılar. Aylardır mermer kırıntılarıyla dolmuş olan yollar ilerlemek için düz bir zemin sağlıyordu. Blok onlarca kez enine ve boyuna bağlandı kaldıraçla ahşap tekerleklerin üzerine alındı ve *poggio*’nun kıyısına çekildi. Burnu kanala çevril-

mişti. Çekmenin boyunca iki taraftaki zemine de kazık yuvaları yapılmıştı. Sütundan inen halatlar bu kazıkların etrafına bağlandı. Mermer üzerinde tutulabilecek tek yer burasıydı.

Aşağı indi, otuza yakın adam tutuyordu. Carrara işçilerini taklit eden Michelangelo ekibe şarkı gibi söylediği yönlendirmelerde bulunuyordu. Taş ilerledikçe arkadaki silindir ön kısma getiriliyordu. Kazık yuvalarındaki adamlar ise halatları sıkıca tutuyorlar, mermer geçtikten sonra da halatları bağlamak ve kazıkları çakmak için ön tarafa koşuyorlardı. Saatler geçti. Güneş iyice tepeye çıkmıştı. Adamlar terledi, küfretti, gerildi ve açlıktan öldüklerini söyleyerek şikâyetle bulundular.

“Durup yiyameyiz,” diye bağırdı Michelangelo. “Mermeri sabitleyecek bir şey yok. Elimizden kaçabilir.”

Dik yokuşu inerlerken, mermer kaydı, ekip bütün gücüyle onu geri tutmaya, hızını kesmeye çalışıyordu. Elli metre, yüz metre, iki yüz metre... Akşamüzeri Monte Altissimo'nun cephesine sadece birkaç metre kalmıştı. Michelangelo çok sevinçliydi. Çok yakında platformda olacaklardı, oradan da otuz iki boğanın çektiği özel bir yük arabasına alınacaktı.

Kazanın nasıl gerçekleştiğini hiç anlayamadı. Gino adındaki çevik bir Pisa'lı silindirleri ön kısma taşıyordu. Tam sütunun ön kısmına silindiri yerleştirmeye eğilmişti ki, bir ikaz çığlığı duydu. Bir şey koptu ve sütun kendi kendine hareket etmeye başladı.

Herkes bağıırıyordu: “Gino! Çekil! Hemen!”

Ama çok geçti. Sütun Gino'nun üzerine yuvarlandı, Michelangelo'ya doğru döndü. Kendisini kenara attı. Durana kadar birkaç kez yuvarlandı.

Kusursuz sütun hız kazanıp aşağıya doğru yuvarlanırken herkes şaşkınlıkla bakıyordu. Sonunda yükleme platformuna çarptı ve yol üzerinde yüzlerce parçaya ayrıldı.

Gilberto çocuğun üzerine eğilmişti. Yerleri kan kaplamıştı. Michelangelo çocuğun yanında diz çöktü.

“Boynu kırılmış.” dedi Gilberto.

“Hayatta mı?”

“Hayır. Hemen öldü.”

Zihninde zirveden zirveye yankılanan borunun sesini duydu. Gino'nun cansız bedenini kaldırdı, yolun geri kalanını yarı kör bir şekilde indirdi. Biri yükleme platformuna katırını getirmişti. Michelangelo üzerine çıktı, Gino hâlâ kucağındaydı. Diğerleri cenaze töreni için Seravezza'ya ilerledi.

Çocuğun ölümü bilincine ağır bir şekilde çökmüştü. Yaralı bir şekilde yatağına girdi. Fırtınaya benzeyen yağmur suları, meydanı sel suyu gibi doldurdu. Bütün işe son verildi. Vieri hesaplarını kapattı. Ekip evlerine döndü. Sene başında ona mermer için verilmiş olan sekiz yüz dükaya ek olarak üç yüz düka daha harcandığı ortaya çıktı. Tek bir blok bile yükleyememişti. Tek tesellisi, Carrara'dan bir grup işçi ve ocak sahibinin de Gino'nun

cenazesine katılmasıydı. Eczacı Pelliccia, mezarlığa giderken Michelangelo'nun koluna girmişti.

“Çok üzgünüz Michelangelo. Çocuğun ölümü aklımızı başımıza getirdi. Sana kötü davrandık. Ama biz de Papa'nın ocaklarından mermer almak için bekleyen alıcılar ve heykeltıraşlar sebebiyle kayıp yaşadık.”

Artık Carraralı tekneçiler, hâlâ Carrara sahilinde bekleyen mermerlerini Floransa'ya taşıyordu.

Haftalarca hasta yattı. Gelecek çok daha karanlık görünüyordu. Kendisine verilen görevde başarısız olmuştu; parayı hemen harcamış, bir yılını boşa geçirmişti. “Şimdi ne olacak?” diye düşündü. Ne Papa Leo'nun, ne de Kardinal Giulio'nun beceriksizlere karşı sabrı vardı.

Ekim'in sonlarına doğru arkadaşı Salviati'den bir mektup aldı.

“Olay sebebiyle çok üzgün olduğumu biliyorum. Böylesi bir girişimde bu tür kazalar olabilir. İnan ki hiçbir şey kaybetmeyeceksin. Ve Tanrı bu kazanın karşılığını sana ödeyecek. Unutma ki bu işi tamamladığında bütün Floransa sana ve ailene sonsuza kadar minnettar kalacak. Dürüst ve yüce adamlar zorluklar karşısında daha çok güçlenirler.”

Papa ve Kardinal tarafından başarısızlığı nedeniyle suçlanma korkusu Roma'daki Buoninsegni'nin gönderdiği şu mektupla biraz olsun söndü.

“Kutsal Babamız ve Lordumuz büyük miktarda mermer olmasından ötürü çok memnun. Durumun olabildiğince çabuk ele alınmasını talep ediyorlar.”

Birkaç gün sonra at sırtında bir gezi yaptı. Monte Altissimo'dan Vincarella'ya tırmandı. Güneş çıkmıştı. Havada sonbahar kokuları vardı. Mermer ocağındaki ahşap barakada bıraktıkları aletleri buldu. Çekiç ve keski ile bazı blokları işaretledi. İşçi bulup döner dönmez çıkarmaya başlayabilecekti. Pietrasanta'ya döndü. Birkaç eşyasını aldıktan sonra Pisa sahiline indi. Sonra da Arno'nun kıvrılan yatağına döndü. Kilometrelerce uzaktan Duomo'nun silüetini görüyordu.

Floransa'nın kazadan haberi vardı. Geciktirici bir kaza olarak görüyorlardı sadece. Dönen işçilerden bazıları onları ne kadar çok çalıştırdığından, büyük güçlüklerle sokuğundan şikâyet etseler de, diğerleri yolun bu kadar kısa sürede tamamlanması ve Pietrasanta'dan ilk defa mermer çıkarılması hususunda onu tebrik ediyorlardı.

Hâlâ yontamayacak kadar sarsılmıştı. En küçük bir işe bile kalkışmıyordu. Bu nedenle daha yararlı bir işin başına geçti. Via Mozza'da aldığı araziye yaptıracığı evin planlarını çizmeye başladı. Bu sefer eve bağlı bir atölye istemiyordu. Geniş, yüksek tavanlı bir stüdyoya kalınacak birkaç oda ekleyecekti.

Planı arazinin sınırlarını aşınca Santa Maria del Fiore'nin papazı Fattucci'ye gitti. Papaz:

"Papa kiliseye ait bütün toprakların olası en yüksek fiyata satılması gerektiğini bildirdi." cevabını verdi.

Eve dönüp Kardinal Giulio'ya şu notu yazdı:

"Eğer Papa kişinin çalmasına imkân tanıyan satışlar yapılmasına imkân veriyorsa. Ekselanslarından benim için de bir tane çalınmasını talep ediyorum."

Kardinal Giulio memnuniyet duymuştu, ama Michelangelo yine de fazla alanın parasını ödemek zorunda kaldı. Aceleyle evin işlerine girişti. İşçi tutuyor, kalasları ve çivileri marangoz Puccione'den, harcı kireç ocağı sahibi Ugolino'dan, çatı kiremitlerini Maso'dan, çam ağaçlarını da Capponi'den alıyordu. Kumu, çakıl ve taşları çekmesi için bir köylü buldu. Bütün gün işin başını bekliyordu. Gece de aynen Vieri'nin Pietrasanta'da tuttuğu gibi hesap defterlerini tutuyordu. Talosi cam çerçevelerine taşı doldururken kimlerin orada bulunduğunu bile yazdı. Kum taşıyıcısı Baggiana, Ponti ve yan evde yaşayan dul kadın.

Bir defa olsun Jacopo Galli gibi iyi bir iş adamı olmak istiyordu. Keyifsiz Buonarrotto'dan yıllar içerisinde aldığı varlıklardan gelen mütevazı gelirlerin listesini aldı...

"Bu notta Bastiano tarafından işlenmiş *podere*'den edindiğim üç yıllık geliri yazıyorum. Piero Tedaldi'den satın almış bulunmaktayım. İlk sene: yirmi yedi fıçı şarap, sekiz varil zeytin yağı, dört kile buğday. İkinci yılda: yirmi dört fıçı şarap, zeytinyağı yok, sekiz kile buğday. Üçüncü yılda: on varil zeytin yağı, otuz beş varil şarap, beş kile buğday."

Kış ılık geçiyordu. Şubat'a kadar çatı kiremitleri örtülmüştü, bronz ustası stüdyo için dört tane bronz kasnak yapmıştı. Julius'un mozolesi için kullanacağı iki buçuk metrelik Carrara bloklarını Arno'daki depodan getirtti. Böylece onlarla çalışmaya devam edebilecekti. Atölyesi tamamlandı, sadece Pietrasanta'ya dönüp San Lorenzo için ihtiyacı olan sütunları çıkartmak kaldı. Sonra yıllar boyunca atölyesinde oturup Rovere ve Medici'lere yapacağı eserlere kafa yorabilirdi.

Gilberto Topolino'dan ekrar ocağa gelmesini istemedi. Bu ona haksızlık olurdu. Ama geri kalan pek çoğu onunla gelmeyi kabul etti. Bunun yanında bir grup taş ustası daha katıldı. Artık yol tamamlandığı ve ocak açıldığı için Pietrasanta'dan korkmuyorlardı. İşin zor kısmı hâllolmuştu ne de olsa. İhtiyacı olan malzemeleri Floransa'dan satın aldı. Halatlar, kablolar, balyozlar ve keskiler. Gino'yu öldüren ve hâlâ anlaşılmayan kazadan rahatsız bir şekilde bloğun yüzeyine geçirebilecek demir levye halkaları ile bir sistem geliştirdi. Böylece daha sıkı tutulabilecekti. Lazzero halkaları yapabileceğini söyledi. Michelangelo, Benti'yi alabildiğince çok demir alması için Pisa'ya gönderdi.

İyi bir zamanda bloğu yatay bir şekilde çıkardılar. *Poggio*'ya yuvarlamalarına izin verdiler. Papa bilgilendirilmişti. Dünyaya bin yıl yetecek kadar kaliteli mermer vardı. Beyaz duvarlar açığa çıkınca bütün toprak, kaya parçaları, pislik, şist temizlendi. Kristal yamaçlar kolayca baş eğiyordu.

Demir tutacaklar olmadan indirip indirmemekte kararsızdı. Ama Pelliccia kazı çalışmasına başlamıştı. Yol boyunca kazıkları iki katına çıkardığını ve daha kalın ipler kullanılması gerektiğini söylüyordu. Silindirlerin sayısını azaltarak aşağı doğru olan hareketi yavaşlatmayı önerdi.

Artık kaza olmayacaktı. Devam eden haftalarda beş harika bloğu araba üzerinde kanala indirdi. Otuz iki boğanın çektiği yoldan ilerletildi. Seravezza, Pietrasanta, bataklık ve oradan da sahile götürüldü. İki mavna birbirine yanaştırılıp suda batana kadar kum ile doldurdular. Sütunlar kumların üzerine çekilebilecekti. Sonra da

mermer bloklar iyice yerleşene kadar kum yıkanabilirdi. Nisan'ın sonunda Lazzerio halkaları bitirdi. Beyaz mermerlerin güzelliği karşısında havalara uçan Michelangelo fazladan koruma sağladığı için rahatlamıştı. Altıncı sütun da taşınmaya hazırды. Devasa ağırlığı tutması için demir halkalar dikkatle bağlandı. Böylece onlarca halatın kalabalığından da kurtulmuş olacaktı.

Bu geliştirme onun felaketi oldu. Yarı yolda halkalardan biri çıktı. Sütun kurtuldu ve aşağıya doğru o kadar hız kazandı ki dere yatağına düşüp un ufak oldu.

Michelangelo bir anlık sersemlikten kurtulduktan sonra kimsenin yaralanmamış olduğunu gördü. Sonra da kırılan halkayı inceledi. Kalitesiz demirden yapılmıştı.

Hemen üst kısma tırmandı, ağır bir çekiç aldı ve Lazzerio'nun yaptığı demir halkaların bağlantılarına vurdu. Kurumuş kil gibi dağıldılar. Bütün ekibin ölmediğine şükretmek gerekirdi.

“Benti!”

“Efendim?”

“Bu demir nereden alındı?”

“...Pisa'dan... istediğin gibi.”

“Sana en kalitelisini alman için para vermiştim. Burada bir bıçak sapındakinden daha az demir var.”

“... ö... özür dilerim,” dedi Donato Benti, kekelemeye başlamıştı. “ama ben... ben gitmedim. Lazzerio gitti. Ona güvenirim.”

Fırında körükle çalışan demircilerin bulunduğu barakaya gitti.

“Lazzero! Neden emrettiğim gibi en iyi demiri almadın?”

“... bu daha ucuzdu.”

“Ucuz mu? Bana çok daha pahalıya mal oldu.”

Lazzero silkelendi. “Sen olsan ne yapardın? Herkes birkaç kuruş kazanmak ister.”

“Birkaç kuruş mu! Yüz düka değerindeki sütunu parçalayarak mı? Burada çalışan herkesin hayatını tehlikeye attın. Nasıl bu kadar ... bu kadar rüşvetçi olabildin?”

Lazzero tekrar silkelendi; rüşvetçinin ne anlama geldiğini bilmiyordu.

“Ne kaybedildi ki? Bir sütun. Orada binlercesi var. Bir başkasını kazıver.”

Haberler Vatikan’a hemen iletilmişti. Yün Loncası Michelangelo’yu Floransa’ya geri çağırdı ve Duomo’dan bir ustabaşını onun yerini alması için gönderdi.

Michelangelo ertesi gün at sırtında yola çıktı. Acilen Medici Sarayı’ndaki kardinal Giulio’ya rapor vermesi söylendi.

Saray yastaydı. Piero’nun oğlu Lorenzo ile evlenen Madeleine de la Tour d’Auvergne doğum sırasında ölmüştü. Careggi’deki Medici villasında hasta yatağından kalkıp Poggio a Caiano’ya at sırtında gelmiş ve hummaya yakalanmıştı. Çocuk da önceki gün ölmüştü. Cosimo de’

Medici tarafındaki son meşru erkek hayatını kaybetmiş oldu. Mediciler de artık iki tane gayrimeşru çocuk vardı: İppolito.

Ölen Giuliano ve Alessandro'nun oğlu olan ama Giulio'ya ait olduğu iddia edilen çocuk. Saray bunun yanı sıra Papa Leo'nun müsrifliğinin Vatikan'ı iflasın eşiğine getirmiş olduğu söylentileri sebebiyle de üzgündü. Onu finanse eden Floransalı bankacılar büyük sorun yaşıyordu.

Michelangelo temiz kıyafetler giydi, hesap defterini yanına aldı ve aşık olduğu Floransa sokaklarında yürümeye başladı. Via Ghibellina oradan Via del Proconsolo'ya, Duomo'yu geçip Karpuzlar Caddesine ve sol taraftaki Beş Lambalı Ev'i geride bırakarak, bakırcı ve zırhçılarla dolu Via de' Calderai'ye girdi. Son olarak Via Larga'dan geçip Medici Sarayı'na ulaştı. Tahta göz kulak olması için Leo tarafından gönderilen Kardinal Giulio, Benozzo Gozzoli şapelinde ölülerin ruhu için bir ilahi okuyordu. Michelangelo genç Lorenzo'nun ölümü üzerine ne kadar üzüldüğünü açıkladı. Kardinal onu duymuşa benzemiyordu.

“Ekselansları, beni neden çağırmıştınız? Birkaç ay içerisinde devasa dokuz sütunumu da Pietrasanta sahiline getirmiş olacağım.”

“Artık yeterince mermer var.”

Michelangelo kardinalin düşmanca cevabı üzerine Michelangelo'nun sinirleri bozuldu.

“Yeterli mi?.. Anlayamadım.”

“San Lorenzo işini bırakıyoruz.”

Michelangelo bembeyaz kesildi. Nutku tutulmuştu. Giulio devam etti. “Duomo’nun zemini yeniden döşenmeli. Duomo ve Yün Loncası Birliği yolun masraflarını karşılamış olduğu için senin çıkardığın mermerlerin hakkı onlara geçti.”

Michelangelo, gübreyle boyanmış botlarıyla bütün bedeninin Kardinal tarafında çiğnendiğini hissetti.

“Duomo’ya kaldırım taşı mı? Benim mermerlerimle mi? Şimdiye kadar çıkarılmış en mükemmel taşlarla mı! Beni bu yolla aşıyor musunuz?”

Kardinal Giulio buz gibi bir yanıt verdi, “Mermer mermerdir. Nerede ihtiyaç duyuluyorsa orada kullanılmalıdır. Şu sıralar katedralin kaldırım taşına ihtiyacı var.”

Michelangelo titremesini durdurmak için ellerini yumruk yaptı. Şapelin duvarında Gozzoli’nin yaptığı eşsiz Il Magnifico ve kardeşi Giuliano tablosuna baktı.

“Üç yıldan beri Papa Hazretleri ve siz Ekselansları beni Rovere anıtından uzak tuttunuz. Bütün bu zaman süresince tek bir heykel yapamadım. Bana iki yüz otuz düka gönderdiniz ama ben mermerlere, yola ve ocağa sekiz yüz düka harcadım. Papa’nın emri üzerine Julius’un mızolesinde kullanılacak mermerleri buraya getirttim. Böylece San Lorenzo’yu yaparken onlara da vakit ayırabilecektim. Şimdi onları Roma’ya göndermem gerekiyor, nakliye bana beş yüz dükaya mâl olacak. Yaptığım ahşap modeli saymıyorum, bu işte heba ettiğim üç seneyi saymıyorum! Bu işi yapmak için buraya getirilip sonra

da işten alınarak aşağılanmamı saymıyorum! Terk ettiğim ve içinde mermerlerim, mobilyalarım, yarım kalmış bana beş yüz dükaya mal olmuş heykellerimin bulunduğu Roma'daki evimi saymıyorum bile! Yaşadığım büyük kayba karşın bunlardan bahsetmiyorum bile. Şimdi tek bir şey istiyorum: Özgür olmak!”

Kardinal Giulio, Michelangelo'nun şikayet listesini dikkatle dinledi. İnce, pürüzsüz yüzü karardı.

“Kutsal Babamız, bütün bunları daha uygun bir zamanda düşünecek. Şimdi çıkabilirsin.”

Michelangelo topallayarak koridordan geçti. Bacakları onu bir zamanlar Il Magnifico'nun çalışma odası olarak bilinen odaya götürüyordu. Kapıyı hızla açtı. İçeri girip odayı seyretti. Lorenzo'nun uzun zaman önce ayrılmış ruhuna seslendi:

“Ben mahvoldum!”

Dokuzuncu Bölüm

Savaş

Harap olmuş bir adam nereye gidebilirdi? İşi dışında nereye, onun mahremiyetini koruyan askerler gibi güçlü stüdyonun kapısını sürgüleyip, duvarları çevreleyen bir düzine bloğun arkasında duruyordu.

Yeni stüdyo büyük bir mutluluk veriyordu; otuz beş ayak yüksekliğindeki tavanlar, kuzeye açılan uzun pencereler, aynı anda birçok mozele figürü oymasına imkân veren genişlik. Bu, bir heykeltıraşın ait olduğu yer, atölyesiydi.

Roma'da Metello Vari'yle Yükselen İsa'yı yapmak için anlaşma imzaladığında, ilk önce bu tek parçayı yapmaya karar vermişti. Çizen eli Yükselen İsa'yı resmedemeyeceğini ortaya koymuştu, çünkü onun zihninde İsa asla ölmemişti. Çarmıha gerilme de gömülme de olmamıştı; kimse Tanrı'nın oğlunu öldürememişti, ne Pontius Pilate ne de Galileo'da mevzilenmiş Romalı paralı askerler. İsa'nın bağlanmış kaslı kolları haçı hafifçe tutmuştu, çapraz çubuk bir adamın hatta bir çocuğun bile çivilenmesi için çok kısıydı, semboller oradaydı, bambu sırık

şiiisel biçimde kıvrılmıştı. Sünger sirkeyle ıslatılmıştı, beyaz mermerinde ıztırabına dair hiçbir işaret, çilesini hatırlatacak bir şey olmayacaktı. Via Sant' Antonia'daki merkez pazar yolundan Santa Maria Navello'ya doğru yürüdü, koro bölmelerine gitti. Taslaklarını çizdiği Ghirlandaio'nun gürbüz İsa'sına gözlerini dikti. Hiçbir zaman ruhsallığın solgun ya da güzel olması gerektiğine inanmamıştı.

Küçük kil model, ellerinin altında kolayca şekil aldı, sonra stüdyo Michelangelo'ya kutsal su gibi görünen uçuşan ilk beyaz talaş parçacıklarıyla kutsandı.

Bir grup eski arkadaş, Bugiardini, Rustici, Baccio d'Agnolo, ilk bloğa girişmesini kutlamak için geldiler. Granacci, Chianti'yi doldurdu ve bardağını kaldırıp:

“Ölünceye kadar özlenecek üç yıla içiyorum. Huzur içinde yatsın. Şimdi, bu cesur blokların hayat bulacağı yıllara içelim! Unutalım”

“Tebrikler, tebrikler.”

Üç yıllık orucundan sonra, Yükselen İsa, kolonunda hareketleniyordu. Vari'yi çıplak bir figür için anlamaya ikna ettikten sonra, keskisi dikilen bir erkeğin simetrik dengesinin dış hatlarını yontarken şakıyordu, baş, adamın üzerinde şiiresslikle aşağıya eğilmişti. İsa'nın huzur dolu, tatlı yumuşak, erkeksi yüzü tüm ona bakanlara:

“Tanrı'nın iyiliğine inanın. Ben çarmıhımı yendim. Ona karşı zafer kazandım. Siz de sizinkini yenebilirsiniz. Zulüm geçer. Sevgi kalır,” diyordu.

Heykel Roma'ya sevk edileceği için sol kolla gövde ve iki ayak arasındaki dokuyu bıraktı, saçı belirginleştirmeye girişmedi kırılabilceği ya da yolculuk sırasında çizilebileceği için yüze son cilasını yapmadı.

Gönderildiği gün, sosise benzer kırmızı derisinden büsbütün patlayacak gibi duran Soggi stüdyoyu ziyarete geldi.

“Michelangelo, ben dünya heykeltıraşlık yarışması düzenledim.”

“Oo, peki nerede düzenledin bunu?”

“Kafamda. Senin kazandığını söylemekten mutluluk duyuyorum.”

“Ne kazandım Soggi?”

“Benim yeni kasap dükkânımın önü için bir buzağı yontma hakkını.”

“Mermerden mi?”

“Elbette.”

“Soggi, kendi kendime eğer saf altından olmazsa asla bir buzağı yontmama sözü verdim. Aynı Musa'nın Sina Dağı'ndan indiğinde İbranilerin taptığı gibi.”

Soggi'nin gözleri büyüdü. “Altın! Bu olağanüstü olur. Nasıl bir incelikte bir levha kullanabiliriz?”

“Levha mı Soggi, çok şaşırdım. Sen sosislerinin içine sadece bir levha kadar mı et kokuyorsun? Senin dükkânının hakkını verecek bir buzağı, burnunun ucundan kuyruğundaki son kıla kadar saf altın olmalı.”

Soggi, yüzünden terler damlayarak:

“Sen tüm altından bir buzağının ne kadara mal olacağını biliyor musun? Bir milyon filorine, diye bağırdı.”

“Fakat seni meşhur edecek.”

Soggi başını sağa sola kederle salladı:

“Kokmuş etin arkasından ağlamanın yararı yok. Yeni bir yarışma düzenlemeliyim. Sen uygun değilsin.”

Sonraki yıllarda çok az kazanacaktı. Yükselen İsa ona iki yüz dükadan az kazandırmıştı, Julius’un mezarının figürleri peşin olarak ödenmişti. Hâlâ ailesinin tek desteğiydi. Kardeşi Buonarroto’nun iki çocuğu vardı, üçüncüsü de yoldaydı. Buonarrato hastaydı, çok az çalışabiliyordu. Giovansimone günlerini yüncü dükkânında geçiriyordu ama hiç iş anlayışı yoktu. Kardeşi Sigismondo savaş dışında hiçbir iş için eğitilmemişti. Lodovico hastalandığından beri daimi doktor ve eczacı faturaları vardı. Çiftliklerinden gelen gelir giderek azalıyordu. Giderek masraflarını kısıyordu.

“Buonaroto, şimdi ben Floransa’ya döndüğüme göre zamanını benim işlerimi idare etmeye harcaman daha iyi olmaz mıydı?”

Buonarrato sıkıldı. Yüzü beyazladı.

“Dükkânımızı kapatmak mı istiyorsun?”

“Para kazandırmıyor.”

“Ben hasta olduğum için. İyileşir iyileşmez her gün işe gideceğim. Giovansimone ne yapacak?”

Michelangelo için Buonarrato'nun ve Giovansimone'nin sosyal konumunu korumak için gerekli olduğunu fark etti. Onunla birlikte onlar tüccardılar, onsuz ağabeylerine bağımlı yaşarlardı. Ailesinin adını zedeleyecek bir şey yapmazdı.

Bir iç çekişle, "Hakısın Buonarroto" dedi. "Dükkân bir gün para kazandıracak"

Dışarıdaki dünyanın tacizine karşı stüdyosunun kapısını daha sıkı sürgüledikçe sıkıntının bir insanın olağan durumu olduğu gerçeği daha da açığa çıkıyordu. Leonardo da Vinci'nin Fransa'da, kendi vatandaşları tarafından istenmeyerek, değer verilmeyerek öldüğü haberleri ona ulaşmıştı. Roma'daki Sebastiano'dan gelen bir mektup, Raphael'in hasta ve tükenmiş olduğunu, gittikçe daha çok işini çıraklarına bıraktığını söylüyordu. Medici, zorluklarla kuşatılmıştı: Alfonsina, oğlunu ve Floransa'nın kontrolünü kaybettikten sonra ülserle boğuşuyordu.

V. Charles'in karşısında, I. Francis'in İspanya, Almanya ve Hollanda'nın Kutsal Roma imparatoru olarak seçilerek dönüşünden sonra Papa Leo'nun siyasi yargılarının geçersiz olduğu kanıtlanmıştı. Almanya'da Martin Luther, Papalığın egemenliğine karşı:

"Hristiyan inancı, Evrensel kilisenin bir başka liderine daha katlanabilir mi... İsa'yı koru." diye bağıırıyordu.

Kendini haftalarca hapsedtikten sonra Michelangelo, Couldron birliğinin akşam yemeğine katıldı. Granacci stüdyoya geldi, böylece Rustici'yle birlikte yürüdüler. Kendisine aile serveti miras kalmıştı ve Santa Croce'de

atalarından kalan bir evde iki çocuğu ve karısıyla ağırbaşlı bir saygınlık içinde yaşıyordu.

Michelangelo, Granacci'nin iş ilişkilerine kendini adanması karşısında şaşkınlığını ifade ettiğinde, Granacci resmiyetle:

“Her nesil aile mülküne karşı sorumludur,” dedi.

“Belki yeteneğine de aynı şekilde ciddiyet gösterirsin ve biraz resim yaparsın?”

“Ah, evet, yetenek. Sen yeteneğini ihmal etmedin ve ne hâlâ geldin. Hâlâ hayattan zevk alma niyetindeyim. Geçen bunca yıldan sonra geriye ne kaldı? Acı akisler mi?”

“Eğer yıllar geçtikçe gösterecek harika heykellerim olmasa o zaman anılarım gerçekten üzücü olur.”

Rustici hâlâ Via della Sapienzo'daki, David görevini kutladıkları stüdyoya sahipti. Piazza San Marco'yu geçerken Michelangelo tanıdık bir figür gördü. Bayılacak gibi oldu, Granacci'nin kolunu tuttu. Bu, on dokuz yaşındaki kuyumcu ve heykeltıraş çırağı Benvenuto Cellini ile konuşan, içtenlikle gülen ve kollarını iki yana açan Torrigiani'ydi.

Cellini, Rustici'ye gelir gelmez onlar da gelmişlerdi. Michelangelo'ya durumu açıkladı:

“Şu Torrigiani bir hayvan! Bana seninle eskiden, Massaccios'tan resim öğrenmek için birlikte Carmine Kilisesi'ne gittiğinizi ve bir gün senin onu kızdığını, onun da senin burnuna bir yumruk patlattığını ve parmak eklemlerinde kırılan kemikleri hissettiğini söyledi.”

Michelangelo'nun suratı asıldı.

“Niye bu hikâyeyi tekrarlıyorsun Cellini?”

“Çünkü onun sözleri, beraber İngiltere'ye gitmeyi düşündüğüm bu adama karşı, ki kendisi o zaman orada kurumlar için yardımcılık arıyordu, bende nefret uyandırdı, onu görmeye bile tahammül edemezdim.”

Onu, şirketle daha yakından kaynaştıracak Floransalı dost ve arkadaş grubuna sahip olmak iyi bir şeydi. Jacopo, Sansavino tarafından Pisa'da önemli bir göreve önerilmişti. Ve Jacopo onu, şimdi kullanılmayan ön cephe işinde yer almasına izin vermemiş olduğu için bağışlıyordu. Tabii, kakma ahşap mozaiklerinin güzelliğiyle ünlenmiş Baccio d'Agnola da Santa Maria Novella için St. Catherine şehitliğine bir atlar panosu yapmak üzere Palla Rucella'i'den bir ekiple gelen Bugiardini, çizimlerinde sorun yaşıyordu. Michelangelo birkaç akşamını eski dostuyla, ölü ve yaralı çıplak figürlerin, güçlü görünümünde ışık ve gölge farklılıklarını yakalayabilmek için onları öne ve arkaya düşürerek kara kalemle anahatlarını çizmekle geçirdi.

Tek üzücü ayrıntı, Michelangelo'nun olduğu tarafa bakmayan Baccio Bandinelli'ydi. Michelangelo, Perugino tartışmasından bu yana kendisiyle kavga eden bu adamı inceledi, otuz bir yaşında, köprüde daralan fakat deliklere doğru genişleyen bir burun, ağır göz kapaklarıyla aldatıcı bir uyuşukluğa sahip gözler ve Toskana'da en hızlı konuşan uyanık dudaklar. Medici'nin birçok kurumu tarafından ödüllendirilmişti, Kardinal Giulio ona daha yeni Orpheus ve Cerberus yapma görevi vermişti.

Michelangelo, Granacci'ye "Beni affedemediği şey nedir?" diye sordu. "Barthers için yaptığım çizimleri mahvettiği gerçeği mi?"

"Doğduğun, yaşadığın, nefes aldığın ve yonttuğun için. Michelangelo Buonarroti diye, havasını zehirleyen bir adam olduğun gerçeği için. Eğin sen olmasaydın, İtalya'nın en iyi mermer ustasının kendisi olacağına inanıyor."

"Olabilir miydi?"

"Signoria için yapılan trabzanın Hercules ve Casus'unu yüzüne gözüne bulaştırdı. Fakat yetenekli bir kuyumcu, babası yağma sırasında altın levhalarını koruduğu için de Medici'nin gözdesi. Ya onun kadar kötü bir heykeltıraş ol ya da onu senin gibi iyi yap. Bundan daha azı onu yatıştırmaz."

Kutsal Aileyi çizen Agnolo Doni, şirketin çok pahalı partilerinden birine sponsor olarak, gayriresmi bir üyelik koparmıştı. Michelangelo'nun ünü arttıkça, arkadaşlarının ünü de artmıştı. Doni, bunu, Santa Croce futbol takımının yenilmez birleşimi olarak elde etmişti. Michelangelo, Doni'nin sahip olduğu evde yaşadığı sürece Doni, onu sanatı için teşvik etmişti. Michelangelo'nun anladığı şey, on beş yıllık anlatma ve abartıdan sonra Doni'nin kendi masallarına inandığıydı. Doni, Aristotile da Sangolla'yla ilgili olarak, bir gece geç vakit sarayın yarı açık kapısını zorladığını ve sahiplerinin kimsenin kopyalamasına izin vermedikleri hâlde Michelangelo taslak çizerken ona mum tuttuğunu anlatırken, Granacci, Michelangelo'ya göz kırptı ve aldatıcı bir söyleyişle:

“Ne kadar harika bir hikâye Michelangelo. Neden bana daha önce anlatmadın?” dedi.

Michelangelo alayla gülümsedi. Doni’ye toplum içinde yalancı diyemezdi. Bu neye yarardı? Bunu başarısının bir ölçütü saymak en iyisiydi.

Aylar geçtikçe, dokuz ayaklı blokları her bir bloğun köşesinde tamamlanmış heykel biçimleri meydana getirmek için aynı anda dörde böldü ve çalışmak için onları diğer tarafa saat yönünde yığdı.

Bunlar lahitin üzerindeki Tutsak’ın parçaları olacaktı. Kaslı vücut şekillerini belirlemek için sabırsızlıkla, anatomik alanlar arasındaki mesafeyi ölçtü ve mermerin dışına küt bronz tırnaklar çizdi. Kendisini taşın yoğunluğuna alıştırmak için düzlemler kırptı, ellerinde talaş parçalarıyla kolonların çevresinde yürüdü. Her bir bölüm üzerinde detaylı çalışmaya başladığında sonuçta ne kadar olacağını biliyordu. Sadece bir çekiç ve noktayla, dişlerini geçirebileceği derinliği, iç ağırlığı kavrayabilir miydi?

Yontucu gözleriyle heykellerin ayrıntılarını biliyordu. Onun zihninde onlar dört ayrı şekil değil bütünleşmiş bir bağlamın parçalarıydılar. Taşlaşan zamanın tutsaklığından kendini kurtarmaya çalışan uyuyan Genç Dev, krizalit dağından açılan yıllar içinde bilgelik ve güçle dolmuş Uyuyan Dev, Tanrı’nın dünyasını omuzlarında taşıyan Atlas ve doğum ve ölümün devamlılığında dünyayı Genç Dev’e devretmeye hazır yaşlı ve yorgun sakallı Dev.

Eziyet dolu yollarında dönerek ve helezonlar çizerek, kapanmış bloklarından çıkmaya çalışan bu yarı tanrılar gibi o da zamanın ve mekânın hükümrانlığından olabildiğince uzak yaşıyordu. Güz ve kış günlerinde bıkmadan usanmadan yonttu. Şömine ateşiyle ısındı, Monna Margherita'nın bir kap içinde caddeler boyu taşıdığı çorba veya dana eti yiyerek, artık pençe keskinin ya da muştasının izini takip edemeyecek kadar yorulduğunda giysileriyle kendini yatağına atarak. Birkaç saat dinlenmenin ardından uyanıyordu, başlığına bir mum koyarak, figürlerini kabaca yontarak bacaklar arasında oyuklar açarak, noktalı keskiyle dört vücudu modelleyerek ve hepsini aynı ilerleme aşamasında tutarak çalışmaya devam ediyordu.

Baharla birlikte dört Tutsak Dev hayat bulmuştu. Genç Dev'in vücudu görünmeye başladığı mermer rahme hâlâ gömülü, bacakları şekillenmiş ve yükselmiş kolun altında korunmuş bir başın meydana çıkan yüz hatlarının kaba çizgileri belirmiş, vücut kendi ağırlığıyla canlanmış olsa da kan dolaşmaya başlamıştı. Atlas, başı, devasa kollarıyla kaldırdığı yontulmamış tümseğe benzeyen iri kaya parçasının altında gömülü, nabızı artar, kaldırdığı dünyanın cüssesini tam manasıyla hissediyor gibiydi. Sırtı ve kalçası çapraz hatlarla kakılmış Sakallı Dev, oyma kaleminin sert vuruşlarıyla derince yarılmış bir tabana karşı ağırca eğilmişti. Uyuyan Dev'in başı zorla bir tarafa itilmiş, kolları döngüsel bir hareketle atılmış, bir bacağı dizden şiddetlice bükülmüş, diğeri hâlâ bloğun içinde gömülüydü.

Onu cüce gösteren beş ayaklı blokların, devlerinin yanında durdu. Dördü de, onun yüksek gücü,yönlendirici

kuvveti, bir Hıristiyan papası için lahdi tutan dört pagan tanrısı yaratan uçan çekici ve keskisi karşısında hâlâ kamburlaşmış duruyorlardı.

Granacci:

“Taş ocaklarında geçen üç yılı şimdiden telafi ettin. Fakat bu gizemli yaratıklar nereden geliyor? Antik Yunan’ın Olimposları mı? Ya da Eski Ahit’in peygamberleri mi?” dedi.

“Her sanat çalışması bir öz portredir. Korkunç bir duygusal etkiye sahipler, kendimi onların bitmemiş şekillerinde tasarlamamı, kendi düşünce ve duygularımla tamamlamamı gerektirecek kadar zor.”

Eğer Granacci, Michelangelo’ya dört tutsağı tamamlanmamış bırakmayı teklif etmeyi kastetmediyse de Papa Leo ve kardinal Giulio ettiler. Babaları Il Magnifico ve kardeşi Giuliano’yu gömmek için San Lorenzo’nun üstüne kutsal bir oda inşa etmeye karar verdiler. Bu kutsal odanın duvarları önceki iki olay üzerine başladı. Michelangelo, bir başka ölü doğmuş Medici projesine dâhil olma niyetinde olmadığından, onlara bakmadan duvarcılar geçmişti. Ön cephe için onunla anlaşmalarını iptal ettikleri gerçeğinden utanmayan, Floransa’nın yetkisindeki Cordona kardinalliğini bıraktıktan sonra Vatikan’a dönen Kardinal Giulio ve Papa Leo, yeni şapel için Michelangelo’ya bir teklif sunmak için Salviati’yi gönderdiler.

Salviati kapısında belirttiğinde Michelangelo, “Ben artık onların heykeltıraşı değilim,” diye bağırdı.

“Baccio Bandinelli şimdi o yüce konumda oturuyor. Yılın sonunda bu tutsakları bloklarından çıkartmış olacağım. Böyle iki yıl daha çalışarak Julius’un lahdini tamamlayıp, kontrata uygun şekilde birleştirebilirim. Rovere ailesi bana sekizyüz elli düka kadar borçlu. Sen bunun dört yıldır bir lira kazanmayan bir adam için ne anlama geldiğini biliyor musun?”

“Medici’nin dostluğuna ihtiyacın var.”

“Paraya da ihtiyacım var, Medici’den alamadığım şeye. Onlar beni hâlâ tezgâha, harcasın diye haftada üç florin bırakılan on beş yaşında çocuk sanıyorlar.”

Kutsal odanın duvarları yükseldikçe Medici de baskıyı artırdı. Bir sonraki teklif Roma’daki Sebastiano’dan bir mektupla geldi.

Michelangelo, devlerini yontmaya devam etti. Genç Dev’in gerginlikle bükülmüş baldırlarını ve içe doğru dönmüş izlenimi veren, kayışlar tarafından bağlanmış, çökmüş bir ağaç gövdesine benzeyen bacaklarını. Bunlar, ilkbaharın son günlerinden, yaz boyunca Eylül’le birlikte dağlardan ilk soğuk rüzgârlar esene kadar onun hayatının gerçekleriydi.

Şimdi Lionardo adını verdiği ikinci erkek çocuk sahibi Buonarroto stüdyoya gelerek onu hiç göremedikleri için yakındığında ve arkadaşları ve ailesi olmadan gece gündüz çalışmanın yalnız hissettirip hissettirmediğini sorduğunda,

“Devler benim arkadaşım. Sadece benimle değil kendi aralarında da konuşuyorlar. Tıpkı Atinalıların meydanlarda yaptığı gibi tartışıyorlar da.”

“Kim kazanıyor? Sensin, sanıyorum.”

“Aman Tanrım, hayır! Bazen birlik oluyorlar ve beni alt ediyorlar.”

“Çok iriler Michelangelo, eğer onlardan birinin kolu kafana düşse...”

“...bir yumurtayı kırar gibi kırılır. Fakat onlarda şiddet yok, onlar saldırgan değil, dünyayı parçalamak yerine kaldırmaya çalışan kurbanlar.”

Niye kabul etmişti? Emin değildi. Ekim itibariyle Vatikan'ın baskısı yoğunlaşmıştı. Ekim'de

Buonaroto'nun hesapları gösterdi ki geçen yıl içinde, Via Ghibellina'daki mülklerin getirdiği kiradan, çiftliklerindeki şarap, yağ, arpa, buğday, yulaf, süpürge darısı, saman satışlarından alındığından daha fazla para harcamıştı. Ekim'de tüm gücünü olağanüstü bir şekilde dokuz aylık tutsaklara döktü. Raphael'in ölüm haberi onu savunmasız bırakacak şekilde şok etti, insanın kısa ömrünün ve yaratıcılık için sınırlı zamanının farkına vardı. Düşünceli ve üzgündü. Il Magnifico'nun hatırası ve onun zamansız ölümü yakasını bırakmıyordu.

Kendi kendine,

“Lorenzo de' Medici olmadan ben ne yapacağım?” diye sordu. “Ve şimdiye kadar karşılığında ne ödedim? Onun lahiti için yontmayı reddetmem nankörlük olmayacak mı?”

Tekrar lahit oymaları sorumluluğunun altına girecekse de, Carrara'nın üzerindeki dağlarda, bir çobanın obasın-

da yanan güz gibi zihnindeki yangını ateşleyen fikirler ve son derece yaratıcılık isteyen parçaları yontma özgürlüğü talep edebilirdi. Son itici gücü de, Papa Leo'nun açık düşmanca tavrı sağladı. Vatikan'daki Constantine Salonu'nu boyama işi için umutsuzca çabalayan Sebastiano, Papa'yı, Michelangelo'nun yardımıyla harikalar yaratabileceğine ikna etti. Leo:

“Hepinizin onun ekolüne bağlı olduğunuza hiç şüphem yok. Raphael'in çalışmalarına bakın, Michelangelo'yu görür görmez Perugino'nun üslubunu terk etti. Fakat Michelangelo, kötüdür ve hiçbir sebebi mantığı kabul etmez.”

Sebastiano şöyle yazdı:

“Senin bitirmen gereken işlerin olduğu için böyle olduğunu söyledim. Papalar da dâhil herkesi korkutuyorsun.”

Bu onu korkunçlukla suçlayan art arda ikinci din adamıydı. Bu doğru bile olsa, bunun sebebi onlar değil miydi? Şikayet etmek için Sebastiano'ya yazdığında, Sebastiano sükunetle cevapladı.

“Seni doğrusunu söylemek gerekirse yaşamış en büyük üstat olman, sanatın dışında korkunç olarak farz etmiyorum.”

Kısa bir süre sonra Julius'un mezarı için figürlerini, Rovere'leri tatmin etmeye yetecek kadarını tamamlayacaktı. Oradan nereye gidecekti. Vatikan'ın hoşnutsuzluğunu kaldıramazdı. İtalya'daki tüm kiliseleri hatta soyları ve onun sözlerine kulak veren tacirleri kontrol ediyordu. Üstelik Floransa da Medici tarafından yönetiliyordu. Ya

Medici için çalışacaktı ya da iş yapmayacaktı. Kendini, yeni kutsal odanın duvarlarıyla küçük, samimi şapel neredeyse tamamlandığına göre, zihninde tasarladığı sınırlı oymaların az bir güç gerektirdiği gerçeğine ikna etti. Jacopo Galli işin kapsamını onaylayacaktı!

Papa Leo ve Kardinal Giulio, o, aileye döndüğü için mutlulardı. Pietro Santa taş ocakları ve yol yüzünden doğan kötü duygular, belki de Duomo çalışma alanındaki işçilerin daha fazla mermer çıkaramayacak olması nedeniyle unutulmuştu. Taş ocakları kapatılmıştı. Beyaz beş sütunu kumsalda ihmal edilmiş hâlde yatıyordu. Salviati, Papalık işleri için Roma'ya gitmek üzereyken ona, uygulanabilir bir anlaşma sağlamak için yardım teklif etti.

“Eğer böyle bir şey mümkünse,” dedi Michelangelo, uysallıkla, “Papa’ya ve Kardinal’e söyle onlarla aylık, günlük kontratlarla ya da bir armağan olmak koşuluyla çalışırım.”

Ertesi sabah erkenden işçilerin ana girişinden yeni kutsal odaya gitti. İç duvarlar kaba çimentoydu. Kubbe daha eklenmemişti. Eğer Maiana’daki taş ocaklarındaki pietra serenayla iç kısmı dizayn ederse ne kadar hoş görüneceğini hayal etti. Sıkışık kiliseyi dünyada en çok sevdiği iki malzeme olan beyaz mermer ve karşısında mavi-gri pietra serenayla bir aziz kabrine çevirebilecek en parlak döşemeleri seçebilirdi.

Floransa’yı rüzgârla kuvvetlenen yağışla sel basmıştı. Çalışma masasını ateşin karşısına taşıdı ve dış planları çizdi. Papa, genç Medici, kardeşi Giuliana ve Piero’nun oğlu Lorenzo için de lahitler olması gerektiğine karar verdi.

Michelangelo'nun ilk şapelin ortasında dört mezarla desteksiz duran lahit fikri, Kardinal Giulio tarafından, şapelin zemini lahitleri ve heykelleri tutamayacak kadar küçük olduğu için reddedildi. Kardinal'in, kendi lahti merkezde yer almak üzere, her kemerin üzerinde duvarlarda bir mezarla, kemerler serisi fikri Michelangelo tarafından çalışılmaz bulunarak geri çevrildi.

Yeni konsept çizdi: Şapelin her iki tarafında da, birbirine dayanan iki alegorik figürü tutan bir görkemli mezar. Birinde Gündüz ve Gece diğerinde Şafak ve Gün Batımı, iki erkek, iki kadın, insanoğlunun hayatındaki döngüyü temsil eden yoğun fiziksel ve ruhsal güzellikle derin düşüncelere dalmış büyük figürler.

Plan kabul edildi.

Pietro Santa sahilindeki beş beyaz sütununu düşündü, fakat onlar Duomo'ya aitti. En uygunu boyutları ve kütleleri için ayrıntılı çizimlerini sağlamak amacıyla, Vatikan tarafından avans verilen iki yüz dukayı, en sevdiği taş ocağına, Carrara'daki Polvaccio'ya göndermekti. Bloklar geldiğinde, bunların heykel için yüksek kalitede ve doğru olarak yontulduğunu görmekten memnuniyet duydu. Bahar ve yaz aylarını, iç duvarları ve kubbeyi tasarlamak, lahitin üstündeki nişler için, Gece'yi, Gündüz'ü, Şafak'ı ve Gün Batımı'nı, genç Medici'nin iki hayat sürecek figürlerini ve mihrabın karşısındaki duvar için de Madonna ve çocuk çizerek geçirdi. Kardinal Guilio, istilacı Fransızlara karşı bir kez daha savaşıyan Papa'nın ordusuna katılmak için Lombardy'ye giderken Floransa'dan geçti. Michelangelo'yu, dostlukla karşıladığı Medici Sarayı'na çağırdı.

“Michelangelo onu bitirdiğinde tüm şapeli nasıl göreceğim ve ellerimle nasıl dokunacağım?”

“Majesteleri, size pietra serena kapılarının, pencerelerin, gömme ayak çiftlerinin, sütunların, nişlerin ve kornişlerin son çizimlerini vereceğim. Sonra modelleri ahşaptan tam mezarları gibi inşa edeceğim. Onları, belirlenen heykelleri, tam olmaları gerektiği şekilde bitirip, ölçülendirip kille yapacağım.”

“Bu epeyce zaman alır. Kutsal Babamızın acelesi var.”

“Hayır Majesteleri, çok az zaman alır ve az bir şeye mal olur.”

“Tamam, kararlaştırıldı o zaman. Buoninsegni’ye sana ihtiyaç duyulan parayı vermesini emredip ayrılacağım.

Kardinal böyle bir şey yapmadı; Michelangelo ne şaşırdı ne de karar değiştirdi. Modelleri yapmaya kendi parasıyla devam etti. Sonra dikkatini, taslaklar yaparak ve kubbe için planlar inşa ederek mimariye yöneltti. Ayrıca pencere sayısınca yakınlaştırmaya karar verdi.

Ara verdiği tek zaman, Buonarrato’nun üç erkek mirasçısıyla Buonarroto-Simoni adını güvenceye alan oğlu Buonarroto’nun doğumunu kutsadığı zamandı.

Kasım sonunda bir avda soğuk alan Papa, La Magliana’daki villasına döndü. 1 Aralık 1521’de ilk Papa Medici Vatikan’da öldü. Michelangelo, yas yortusuna, Granacci’nin yanında durarak, sarayda Giovanni’yle geçirdiği yılları, Giovanni’nin ilk büyük avı sonrasını, Giovannini’nin nezaketini ve Roma’da etkili bir kar-

dinal olduktan sora bile sadakatini hatırlayarak katıldı. Leo'nun ruhu için edilen dualara iştirak etti. Sonra Granacci'ye şöyle fısıldadı:

“Sence cennet Leo'ya onun kendisine Vatikan'da sağladığı eğlencenin bir kısmını sunabilir mi?”

“Şüpheliyim. Tanrı o kadar para harcamayacaktır.”

Poyraz sokaklardan buz gibi esti. Hiçbir kütük miktarı stüdyoyu ısıtmaya yetmedi. Leo'nun ölümüyle birlikte Medici Şapeli projesi soğudu ve rüzgârla süpürüldü. Roma'da Kardinaller Koleji'nin neredeyse yarım düzine grubu egemenlik için kavgaya tutuşmuşlar ve sonunda, V. Charles'a danışmanlık yapmış 62 yaşındaki pratik zekalı Flaman, Utrecht'li Adrian üzerinde anlaşmaya varmışlardı.

Kardinal Giulio, Papa Adrian yüksek ahlak sahibi bir din adamı olarak Medici Papalığını onaylamadığı, bunun önemli kısmından Giulo'nun sorumlu olduğunu bildiği için Floransa'ya kaçtı. Papa Adrian, Papa Leo'nun doğrularını ve yanlışlarını ortaya koyarak ve şimdiye kadar zarar görmüş herkesin sıkıntılarını tazmin etmeye koyuldu. Urbino Dükü'ne hâkimiyetini iade ederek işe başladı. Rovere ailesinin şikâyetlerini dinleyip, Papa Julius'un mirasçılarıyla olan sözleşmesini yerine getirmediği için Michelangelo Buonarroti'ye yasal bir hak iddiasında bulunmak konusunda hemfikir olarak konuyu bağladı.

Michelangelo kendini, noter Raffaella Ubaldini'nin evine giden sokaklarda yürüdüğü sırada sinirle seğirirken buldu. Ubaldini Papa Adrian'la bir görüşmeden yeni dönmüştü.

Michelangelo bağırdı.

“Niye beni mahkemeye çağırıyorlar? Lahti ben bırakmadım”.

Ubaldini, traşladığı yerleri maviye dönmüş tenli, gergin, ciddi küçük bir adamdı:

“Rovereler öyle yaptığını iddia ediyorlar.”

“Stüdyomda dört Tutsak var.”

“Yenilenmiş sözleşmende lahti geçen Mayıs bitirmek üzere anlaşmışsın. Yeni bir proje almayacağın konusunda da anlaşmışsın ama Medici kutsal odasını kabul etmişsin.”

“Kutsal odanın sadece çizimlerini yaptım... başka bir yılda verilmek üzere.”

“Urbino Dükü’nün senin sözlerine inancı kalmadı. Papa Adrian’a sözleşmeyi yapalı on yedi yıl olduğunu ve hiçbir şey teslim etmediğini gösterdiler.”

Michelangelo öfkeyle titreyerek “Papa Adrian’a mezarın masraflarını karşılamayı reddederek aslında beni durdurmanın Julius olduğunu söylediler mi? Bologna’da kendisinin bronzdan figürünü yapmam için beni zorlayarak on’beş ayımı ziyan ettiğini, beni dört yıl boyunca Sistine mahzeninde resim yapmam için tutan o Julius?..” diye karşı çıktı.

“Yavaş, yavaş, sakın sakın. İşte benim yerime otur.” Michelangelo boğuk bir sesle,

“Eğer Papa Adrian onların tarafını tutarsa, ben mağlup mu olurum?”

“Muhtemelen.”

“Benden ne isteyecekler?”

“İlk olarak paralarının tümünün iade edilmesini.”

“Geri vereceğim.”

“Sekiz bin dükânın üstünde.”

“Sekiz bin!..” Sandalyenin altında bir yangın başlamış gibi sıçradı. “Fakat sadece üç binim var.”

“Evrakları, faturaları var...”

Ubalдини, Michelangelo’ya hesabı gösterdi. Michelangelo’nun yüzü yeşile döndü.

“Julius’un ölmeden önce bana verdiği iki bin düka Sistine içindi.”

“Kanıtlayabilir misin?”

“Hayır...”

“O zaman mahkeme sekiz bin dükayı onaylayacak, bunca yıllık faiziyle birlikte.”

“O ne kadar olacak?”

“Yüzde yirmiden daha fazla değil. Ayrıca sözleşmenin yerine getirilmemesinden doğan maddi zararlarını da isteyecekler. Bu, mahkemenin el koymaya uygun göreceği herhangi bir miktar olabilir. Papa Adrian’ın sanatla ilgisi yok, bunu tamamen bir iş meselesi olarak görüyor.”

Michelangelo, gözyaşlarını gözkapaklarında zorla tutmak için güçlkle gözlerini kırttı.

“Ne yapmalıyım?” diye fısıldadı. Tüm çiftliklerim ve evlerim hep birlikte on bin florin zor eder. İflas edeceğim, hayat boyu biriktirdiklerim gidecek...”

“Açıkkası bilmiyorum. Mahkemede dostlar bulmalıyız. Senin sanatına hayranlık duyan ve Papa Adrian’la aracılık edecek insanlar. Bu arada, dört tutsağını tamamlamanı ve onları Roma’ya götürmeni önerebilir miyim? Julius’un mezarı için şimdiye kadar yonttuklarını mümkün olduğunca toplansan?..”

Hiçbir şeyi görmeyerek stüdyosuna geri döndü, vücudunu bir mide bulantısı istila etmişti. Üzerine çöken büyük felaketin haberleri Floransa’da yayılmıştı. Arkadaşları gelmeye başladı. Granacci ve Rustici altınla dolu keseler getirdi, Strozzi ve Pitti ailelerinin üyeleri onun adına Roma’ya gitmeyi önerdiler.

Kapana kısılmıştı. Rovere’ler parayla ilgilenmiyorlardı. Medici Şapeli ve cephesi için Rovere lahtini yarım bıraktığından onu cezalandırmak istiyorlardı. Roma’ya gelip lahiti tamamlama teklifini Sebastiano’ya yazdığında Urbino Dükü:

“Artık lahiti istemiyoruz. Buonarroti’nin mahkemeye çıkmasını ve yargılanmasını istiyoruz,” diyerek reddettiğini açıkladı.

Mahvolmanın üç boyutu olduğunu öğrendi. Üç yıl önce Kardinal Giulio onu Pietra Santo’dan geri çağırdığında ve ön cepheyi iptal ettiğinde çok yaralanmış ama çalışmaya dönmüş ve dört Tutsak’la Yükselen İsa’yı yontma-

ya başlayabilmişti. Şimdi gerçek bir felaketle karşı karşıyaydı; kırk yedi yaşındaydı. Bütün varlıkları alınacaktı ve halkın gözünde, bir işi bitiremeyen ya da bitirmek istemeyen bir kişi olarak itibarını kaybedecekti. Rovereler onu paralarını çalan, karşılığında hiçbir şey vermeyen bir hırsız olarak yaftalayacaklardı. Adrian, Papa olduğu müddetçe ona iş de yoktu. Bir sanatçı ve insan olarak hayatı artık beyhude olmuştu.

Kendi kedine konuşarak, kendine karşı komploları, kör talihin dolaplarını ve entrikalarını düşünerek, çoğu zaman nerede olduğunu bilmez hâlde kırlarda dolaştı, zihni bir hayalden bir hayale yön değiştiriyordu. Kendisini ikinci kez davet eden arkadaşı Tomasso di Tolfo'yla birlikte Türkiye'ye gitmek, kimliğini gizleyerek İtalya'dan kaçmak, Fransa Sarayı'nda farklı bir adla yeni bir hayata başlamak, kendine zarar verenlerden intikam almak, kendisine eziyet edenlerle tartışmak ve bunları şiddetle yaptığına dair hayaller, çok sarsılmanın yol açtığı tüm zihni olağandışlılıklar yüzünden geceleri uyuyamıyordu. Yemek boyunca masada oturamıyordu. Ayakları onu Pistoia'ya, da Pontassiveve'ye götürürken, zihni adaletsizliği ve aşağılamaları hazmedememiş biçimde; Roma'da, Urbino'da Carrara'da ya da Fransa'da tartışıyor, suçluyor, bağırıyor, vuruyordu.

Hasatı seyretti, buğday parke taşlı çiftlik avlularında dövüldü, üzümler bağlardan toplandı ve şarap için sıkıldı, saman yığıldı ve kış için depolandı, zeytinler toplandı ve ağaçlar kesildi. Ağaçlar sararmaya başladı. Santa Spirito'da durumunu tahlil ettiği gecelerde bir deri bir kemik kalmıştı. Vücudu yemeyi kaldıramıyordu.

“Bu nasıl olabildi? Ben ne zaman mermer karşı bu kadar aşkla doldum. Heykel için zanaatım için kendimi tükettim? Bu dünyada ne zaman başka bir şey istememeye başladım? Bana ne oldu? Nasıl yerimden oldum? Benim günahım neydi Tanrım?” diye yüksek sesle ağlamaya başladı. “Neden beni terk ettin? Daha ölmediysem nasıl olur da Dante’nin cehennemine giderim?” İnferno’yu okudukça karşısında Dante’nin bu kitabı kendisinin hayatını ve daha fazlasını açıklamak için yazdığını düşündüren bölümlerle karşılaştı:

“Ben hainler tarafından işkence edilen bir hırsız mıyım? Sefil kalabalığın bir parçası olmak zorunda mıyım? Her biri en garip şekilde bükülmüş görünüyor. Çeneyle göğsün başladığı yer arasında. Herkesin yüzü sırtına dönmüş. Bu hâlde geri geri yürümeye zorlanıyor.

Bu sefil kitlenin arasına geldim

Tanrı’nın ve düşmanlarının tiksindiği

Hiç yaşamamış bu aşağılık korkaklar

Çırılçıplaktılar, harıl harıl yanıyorlardı.

Korkunç sinekler ve eşek arıları üstlerine akın ediyordu.”

Gün boyu caddelerden, gürültülü, renkli pazarları ve fuarlarıyla kalabalık meydanlardan tıpkı Sistine’nin tava-nını boyadığı zamanlardaki gibi uzak durdu. San Pietro Meydanı’ndan eve doğru yürüdü: insanlar o yokmuş-çasına üzerine doğru geliyorlar gibi geldi. Canlılar arasında bir hayalet gibi dolaştığı ürkütücü fikrine kapıldı. Granacci’yi aradı:

“Bende olmayan şey ne? Muazzam işler veren Papalar tanıdım. Yeteneğim, enerjim, coşkum, disiplinim, tek bir amacım var. Neyi kaçıyorum? Şans? Şans nerede aranır?”

“Kötü günlere katlan dostum, sonra iyilerinin tadını çıkartmak için canlı olacaksın. Eğer kendini çürümüş, bir ağaç kütüğü gibi yakarsan...”

“Ah Granacci, senin en sevdiğin kelime: kurtuluş, ya birinin işi bitmişse?”

“Baban kaç yaşında?”

“Lodovico mu? Neredeyse seksen”

“Gördün mü? Hayatının sadece yarısı geçmiş. Demek ki işinin yarısını yapmışsın. Sadece yeterli inancı yok.”

Granacci’nin haklı olduğu kanıtlandı. Tanrı onu kurtardı. Kahredici yirmi dört aydan sonra Tanrı, Papa Adrian’ı sonsuz mükafatına gark etti. Kardinaller Koleji’nde yedi haftalık pazarlığın, anlaşmanın, sözlerin, taahhütlerin ardından, Kardinal Giulio de Medici seçilmesine yetecek oyu topladı, kuzen Giulio!

Papa VII. Clement taç giydikten hemen sonra emrini ilettil: Michelangelo şapeldeki işini bitirmeliydi.

Çok tehlikeli bir hastalık atlatmış ve ölümün yüzüne gözlerini dikmiş bir adam gibiydi. Bu bakış açısından, her şey zamanda yukarı doğru yapılan bir yolculuktu. Eğer kaderini kontrol edemiyorsa niçin doğmuştu? Sistine mahzeninin Tanrısı, Adem’e hayat kıvılcımını vermek üzereyken, kendi muhteşem varlığında hayata eşlik

eden özgürlük vaadini ima ediyordu. Kutsal oda için bu alegorileri, hayatın boşunalığını ve faydasızlığını bilen ve zorluğunu ve trajedisini tecrübe etmiş yaratıklar olarak yontmaya başladı. Köylüler “Hayat yaşanmalıdır.”, Granacci “Hayattan zevk alınmalıdır”, Michelangelo ise “Hayatta çalışılmalıdır.” der. Şafak, Gün, Alacakaranlık ve Gece “Hayatta acı çekilmelidir.” dediler.

Davut’u genç ve peşinde olduğu her şeye hükmedebileceğini biliyordu. Musa yıllar içinde olgunlaşmıştı ama milletleri şekillendirecek ve dağları hareket ettirecek içsel kuvvete sahipti.

Yaptığı bu yeni yaratıklarda acıklı, üzücü bir hale vardı, acıyla ve cevapsız dilemmalarla soruyorlardı. Ne amaçla dünyaya geldik? Döngümüzü yaşamak için mi? Onu sürdürmek için mi? Bir nesilden diğerine bu yükü aktarmak, yaşayan etin devamlı bir zinciri olmak için mi?

Öncelikli kaygısı mermerle ve ondan ne elde edebileceğiyle ilgiliydi.

Hapishaneden salıverilen ve elinde kalan tek neşesi dünyada bir iz bırakabilmek olan bir adam gibi çizdi, modeller yaptı ve yonttu. Zaman, kendisinden saf beyaz kristal yıllar çıkarabileceği bir taş ocağıydı. Geleceğin sarp dağlarında başka hangi maden vardı ki? Para? Para onu aldatmıştı. Ün? Ün de onu tuzaga düşürmüştü. İş kendi ödülüydü, başka hiçbir şey yoktu. Beyaz mermerden dünyada ya da cennette benzeri görülmemiş görkemli figürler yaratmak ve onlarla evrensel gerçekleri ifade

edebilmek, işte ücret buydu, sanatçının zaferi de. Bunun dışındakiler sadece yanılsamaydı, ufukta kaybolan duman gibi.

Papa Clement ömür boyunca ona aylık 50 dukalık bir maaş bağladı, San Lorenzo Kilisesi'nden geçen meydana-
daki bir evi stüdyo olarak kullanması için verdi. Urbino
Dükü ve Rovere varisleri davalarını geri çekmeleri için
ikna edildi. Şimdi, Papa ve Bakire haricinde tüm figürleri-
ni yonttuğu tek duvarlı bir lahit tasarlayacaktı. Julius'un
lahdi hakkında -Jacopo Galli'nin daha en başından bildi-
ği pratik bir sonuca ulaşması tam yirmi yılını almıştı.

Kutsal oda için Topolino ailesiyle, pietra serena kapıla-
rının, pencerelerinin, Corinthian sütunlarının, şapeli üçe
bölen -en alt seviyesinin devasa pilasterleri ikincisinin ince
nişlerine ve narin oluklu sütunlarına yol veriyordu, üçün-
cünün aylamaları ve tonozları kubbeyi destekliyordusütün
baştabanının kesme ve yerleştirme işlerini hâletmek üze-
re bir anlaşma yaptı. Bu kubbeyle başarmaya çalıştığı şey
Duomo'nun insan yapısı şekliyle olgun meyvenin soğan
biçimli yapısını bütünleştirmekti. Bir şekilde bu iş karma-
şık görünüyordu, çünkü daha önceden dikilen duvarlara
yerleştirilmeliydi, fakat heykeltıraşlıkta mimariyi bulmak
kadar mimaride de heykeltıraşlığı bulmaktan hoşlanmıştı.

Bir sarayın pencerelerinden tut da Bologna'da bir mezara,
Mantua'da bir villaya, Genoa'da Andrea Doria heykeli-
ne, Roma'da bir sarayın ön cephesine ve San Miniato'da
Bakire'yle Başmelek Mikail'e kadar her taraftan sipariş-
ler ve sözleşmeler gelmeye başlamıştı. Papa Clement bile
ona, Medici ailesinin el yazmalarının ve kitaplarının ko-
nulacağı San Lorenzo'nun eski kutsal odasının üstünde

bir kütüphane işi önermişti. Kütüphane için süslemelerde yine pietra serena kullanarak kabataslak bazı planlar çizdi.

Yeni çırağı arkadaşı Giovan Battista Mini'nin yeğeni, uzun, genç yüzlü, gözü ve ağzı ince yanakları için fazlasıyla yuvarlak ama iyi çizilmiş kemikli yapılı ve hayata karşı dingin tavırlı Antonio Mini'ydi. Modellere iletmede, çizimleri kopyalamada demir ocağında kesikleri yapmada ve eşlemede dürüst ve güvenilir, sadık ve Argiento'nun olduğu gibi iyi bir yardımcıydı, ama ondan hatırı sayılır derecede daha yetenekliydi. Michelangelo, şimdi Via Mozza'daki stüdyosunun düzeni için Monna Agnola adında bir kadın hizmetçiye de sahip olduğundan, romantik Mini, boş vakitlerini Duomo'nun merdivenlerinde kasabanın genç erkekleriyle, kabarık kollu ve yüksek yakalı elbiseleriyle vaftizhaneyi geçen genç kızların geçidini izleyerek harcayabilirdi.

Jacopo Galli, Aldovandini ve Salviati'nin asil soyundan tüccar ve akademisyen Giovanni Spina, Papa tarafından kutsal oda ve kütüphane işlerinde Michelangelo'yu kontrol etmesi için görevlendirilmişti. İnce uzun, düşük omuzlu, sıcak havalarda bile üşüyen, zeki yüze ve çok geniş olmayan uzun gözlere sahip bir adamdı. Stüdyonun kapısında durup;

“Roma Sarayı'nda Sebastiano'yla tanıştım. Beni senin Macello dei Corvi'deki evinde Musa'yı ve iki genç tutsağı görmem için ikna etti. Her zaman Donatello'nun sanatına tapmışımdır. Siz babayla oğul gibisiniz,” diyerek tanıttı.

“Dede ve torun. Ben Donatello'nun varisi olan Bertoldo'nun varisiyim. Biz Toskana kanının devamıyız.”

Spina, kulaklarına doğru taranmış saçlarını düzeltti. “Papa’nın Floransa’da hiç parası kalmasa bile bana bir yerden bulup getireceğim konusunda güvenebilirsin. Bitmemiş dört tutsağa yaklaştı, etrafında döndü, yakınlaşıp uzaklaştı, gözleri hayretle açılmış bir hâlde onları inceledi.

“Bu Atlas, kafasının sonunda ortaya çıkacağı bloğun tepesinde, omuzlarındaki yük, omuzlarının üzerinde baş taşıyan her adamın aslında dünyanın tüm yükünü taşıdığını mı anlatmak istiyor?”

Çalışma tezgâhına geçtiler ve Bologna’daki Della Quercas’ı ve Roma’daki Laocoon’u tartıştılar. Spina, “Ruccellai’lerin senin kuzenleri olduğundan haberleri yok, değil mi?” diye sordu.

“Bunu nereden biliyorsun?”

“Kayıtları kontrol ettim. Saraylarının bahçesindeki toplantımıza gelir misin? Plato Akademisi’nden geriye kalan sadece bizleriz. Bu Perşembe Niccolo Machiavelli, Signora tarafından kendisinden istenen Floransa Tarihi’ni okuyor.”

Daha tamamlanmamış kutsal odanın içinde Şafak, Günbatımı, Bakire ve Genç Lorenzo’nun blokları üzerinde çalıştı. Ilık sonbahar akşamları boyunca avluya açılan kapılara doğru oturarak, Medici figürlerinin tabanı için, gözyaşları ve acının sembolü nehir tanrıları için kilden modeller yaparak çalıştı. Sonra, yontmaktan ve kile şekil vermekten yorgun düştüğünde, uyumak için hiçbir istek duymamakla birlikte, gözleri açık, şafağa doğru çalan kilise çanlarını dinleyerek uzandı. Önünde Contessina’nın etkileyici yüzünü gördü, sesinin tınısını işitti ve aynı

anda yanında uzanmış kendine daha yakın tutmak için kollarını doladığı Clarissa'yı hissetti, bir şekilde aşktan uzak onca yılın ardından bu iki görüntü bir olana, aşkın kendisine dönüşene kadar birleşti. Hangi şekilde olursa olsun bir daha aşkı duyup duyamayacağını merak etti. Ayağa kalktı, kollar, kalçalar, göğüsler, ayaklar ve Şafak ile Gün Batımı'nın çapraz hatlarla hakkedilmiş çalışmalarıyla dolu kâğıtları ve çizimleri aldı, gecenin kalanında hislerini şiire döktü:

Aşkın Ocağı

Orada çakılan ve bir alevi tutuşturan
Çakmaktaşıdan yapılan ateş ne kadar da dost
Taşı yakar ve küllerden yükselir
O zamandan beri hangi hayatlar taşları bir araya getirir

Kireç ocağı katılığındadır, ayaza ve güneşe direnir
Bitmek bilmeyen günlerde değerlendirerek
Cehennemden övgülerle dönen arınmış bir ruh gibi

Kalbime iyice gizlenmiş
Ruhumdan gelen bir ateş darbesi
Yanana ve daha iyi bir hayata yükselene değin sönene
kadar
Beni sertleştirebilir

Sadece külden ve dumandan yapılsa da bugün yaşıyorum
Ateşle sertleştirilmiş benliğim sonsuza kadar yaşayacak
Demir gibi değil altın gibi, ruhum saldıracak ve dene-
yecek”

İlk ışıklarla birlikte kâğıtları bir kenara koydu, lavabosunun üzerindeki aynaya doğru yürüdü ve kendisi için poz vermek amacıyla tuttuğu karakteristik bir modele aitmişçesine görüntüsünü kaygıyla izledi. Tüm fizyonomisi derinleşiyor gibi geldi: Geniş alnındaki yatay çizgiler, kemikli kaşlarının altında gerileyen gözleri, şimdi her zamankinden geniş görünen burnu, düşüncelerini ve sözcükleri kilitlemiş gibi görünen sıkıca kapalı dudakları. Gözleri koyu kehribardı. Sadece saçları, zengin rengini ve dokusunu koruyarak, alnına doğru eskisi gibi kıvrılarak değişime direnebilmişti.

Medici'nin Papa olarak dönüşüyle birlikte, on yedi yıl önce Gonfaloniere Soderini tarafından Michelangelo'ya önerilen Signora'nın önüne bir Herkül yontma işi Baccio Bandinelli'ye veriliyordu. Michelangelo'nun canının sıkılmış olabileceğini bilen Mini, eve koşarak döndü ve stüdyoya ağlayarak daldı:

“Herkül için gereken blok şimdi geldi... ve Arno'da battı. İnsanlar, mermerin, Bandinelli tarafından yontulmaktansa kendini batırmayı tercih ettiğini söylüyorlar.”

Michelangelo içtenlikle güldü ve keskisini alarak Crepuscolo'nun kemikli dizinden Gün Batımı'nın kasığına kadar uzunca bir “Git” işareti yaptı.

Ertesi sabah Roma'dan bir katedral rahibi ona Papa Clement'ten bir mesaj getirdi.

“Buonarroti, Luigi della Stufa'nın yaşadığı yerin karşısındaki Medici bahçesinin avlusunun köşesini biliyorsun. Papa senden oraya seksen ayak yüksekliğinde bir Colossus dikmeni istiyor.”

Michelangelo alaycı bir şekilde, “Harika bir fikir,” dedi. “Fakat yürüyüş yolunun büyük kısmını kaplar. Neden bunu berber dükkânlarının olduğu tarafa koymuyoruz? Heykelin içini boşaltırız ve alt katını berbere kiralarız. Böylelikle kirası kaybolmamış olur.”

Perşembe gecesı Machiavelli’nin Mandragola’yı okumasını dinlemeye Rucellai Sarayı’na gitti. Papa Clement’e karşı olan topluluğun hisleri sertti, kendisinden inatçı, alçak ve Medici süprüntüsü olarak bahsediliyordu. Cumhuriyet’i yeniden kurma planının merkezinde Plato Akademisi vardı. Öfkeleri, Floransa hükümeti tarafından bakılan iki gayrimeşru Medici’nin sarayda yaşadığı gerçeğiyle daha da kabarmıştı.

“Bu bizim için aşağıının da aşağısı,” dedi Strozzi Clement’in oğlu hakkında, “Katırın katırı tarafından yönetilmek!”

Michelangelo, Clement’in tıpkı Leo’nun yaptığı gibi, hayati hatalar yaparak Medici karşıtlarını nasıl kuvvetlendirdiğiyle ilgili hikâyeler duyuyordu. Çevredeki uluslarla aralıksız savaşlarda ısrarla yanlış tarafın arkasında duruyordu, müttefiği Fransızların ordusu, görüşme istekleri Clement tarafından sürekli geri çevrilen Kutsal Roma İmparatoru tarafından mahvedilmişti. Söylemesi zor olsa da Clement, ne Michelangelo’nun ne de Avrupa’nın entrikalarını izleyemeyeceği bir sıklıkta taraf değiştiriyordu. Almanya ve Hollanda’da binlerce Katolik, Papa Clement’in yeniden düzenlemeleri kilise bünyesinde yürütmeyi reddettiği için dinlerini bırakıyor ve Martin Luther’in 95 maddelik tezi Wittenberg’de kale kilisesinin duvarlarına çivileniyordu.

“Tuhaf bir durumdayım,” diyordu Michelangelo Spina’ya, Monna Agniola tarafından hazırlanan kızarmış güvercini yemek üzere yemek masasına oturduklarında. “Cumhuriyet’i ipe çekiyorum, ama Medici için çalışıyorum. Kutsal odanın tüm kaderi Papa Clement’in onayına bağlı. Medici’yi ortadan kaldıracak bir harekete katılırsam heykellere ne olur?”

Giovanni Spina, “Sanat özgürlüğün en yüce dışavurumudur,” diye yanıtladı. “Bırak siyaset için başkaları savaşsın.”

Michelangelo kafasını mermere gömerek kendini kutsal odanın içine kilitledi.

Fakat Cortona’lı Kardinal Passerini Floransa’yı zorbalıkla yönetiyordu.

Bir yabancı, Floransa’ya karşı hiçbir sevgi beslemeyen biri gibi, anlaşılan Clement’te de bu sevgi kalmamış gibiydi, Signoria’dan ve eski ailelerden gelen, Floransalılar tarafından acemi, açgözlü ve kibirli bulunan bu adamı değiştirme çabalarını reddediyor ve yüksek vergilerle onların canlarını yakıyordu. Floransalılar yükselmek, gerekli silahları denkleştirmek ve Medici’yi bir kere daha şehirden uzaklaştırmak için lehlerine bir anı bekliyorlardı. Kutsal Roma İmparatorluğu, Roma’yı ele geçirmek ve Papa Clement’i cezalandırmak için güneyi süpürerek üç yüz binlik bir güçle Bologna’ya yürüdü, sonrasında Floransa’ya hükmetmek planlanıyordu. Şehir ayaklandı, Medici Sarayı’na doğru bir fırtına koptu ve gelen istilaya karşı kendilerini savunmak için silah talep ettiler:

“Silahlar! Halka silah verin!” diye bağırıyorlardı.

Cortona Kardinali yukarıdaki pencerede belirdi ve silah sözü verdi. Fakat ne zaman, Floransa'ya yaklaşan Papa'nın ordusuna Michelangelo'nun sabık muhalifi Urbino Dükü tarafından kumanda edildiğini öğrendiğinde sözünü yok saydı ve iki genç Medici'yi Dük'le buluşmaya gönderdi. Michelangelo, Signoria'nın sarayından Grannacci ve arkadaşlarına katıldı. Sarayda kalabalık,

“Halk, özgürlük!” diye sesleniyorlardı.

Signoria'yı koruyan Floransalı askerler, sivillerden oluşan komitenin hükümet sarayına girmemeleri için hiçbir engellemede bulunmadı. Büyük salonda bir toplantı düzenlendi. Sonra babası, Piero de Medici'yi def eden bir önceki hareketin öncüsü Niccolo Capponi balkonda durarak:

“Floransa Cumhuriyeti tekrar kurulmuştur. Mediciler sürgün edilmiştir. Bütün halk silahlı olarak Signoria'nın sarayında toplanacaktır.” diye ilan etti.

Kardinal Passerini yanında Urbino Dükü'nün bin süvarisiyle döndü. Medici taraftarları onlara bir geçit açtılar. Sarayın içerisindeki komite kapıları sürgüledi. Urbino'nun süvarileri kapılara uzun mızraklarla saldırdı. Pencerelerin iki tarafından ve mazgallı korkuluklardan aşağı Dük'ün askerlerinin üzerine binanın içinde atılabilecek ne varsa attılar, sıralar, masalar, sandalyeler, çanak çömlek, zırhlar yağmur gibi yağdı.

Ağır ağaç bir sedir korkuluktan aşağı hızla düştü. Michelangelo doğrudan Davut'un üzerine indiğini gördü.

“Dikkat edin!” diye heykeli kurtarabilecekmiş gibi bağırdı.

Çok geç kalmıştı. Ahşap sedir çarptı. Sol kol dirsekten koptu. Kol, Piazza'nın taşlarına düştü, kırıldı.

Kalabalık geri çekildi. Askerler bakmaya başladılar. Pencerelerdeki ve korkuluklardaki tüm hareket durdu. Kalabalığa sessizlik çöktü. Kendini heykele doğru ilerlerken buldu. Kalabalık, "Bu Michelangelo. Bırakın geçsin." diye mırıldandı.

Davut'un önünde, endişeli, dirençli ve yine de güzel bir yüzle bakarak durdu. Goliath onu yaralayamamıştı, fakat Floransa'daki iç savaş onu yok etmeye çok yaklaştı. Michelangelo'nun kolu da sanki kesilmiş gibi ağrıyordu.

Kalabalığın dışında, Giorgio Vasari, Michelangelo'nun genç çıraklarından biri ve Cecchino Rossi, Davut'a yaklaştılar, kola ve ele ait üç mermer parçasını alarak dar yan sokaktan aşağı kayboldular.

Gecenin sessizliğinde Michelangelo'nun kapısında parmak uçlarının sesleri vardı. Vasari ve Cecchino'ya kapıyı açtı. Hemen konuşmaya başladılar:

"Sinyor Buonarroti..."

"...üç parçayı sakladık..."

"Rossi'nin babasının evinde bir sandığın içinde."

"Güvendeler."

Michelangelo iki parlak genç yüze baktı,

"Güvende mi? Savaş ve kaosun dünyasında ne güvende olabilir ki?"

Kutsal Roma İmparatoru'nun ordusu Roma'ya ulaştı ve duvarları yıktı. Roma'yı aşan ücretli asker kalabalığı Papa Clement'i Sant'Angelo kalesine kaçmaya ve Alman, İspanyol ve İtalyan askerleri Roma'yı yağmalarken, kutsal sanat eserlerini parçalarken, adak taşlarını, Meryem'in, peygamberlerin ve azizlerin mermer heykellerini un ufak ederken, bronz heykelleri top, pencerelerin demirlerini kurşun yapmak için eritirken, Vatikan'ın işlemeli mermer zemininde ateş yakarken, resimlere göz koyarken, Papa Clement'in heykelini caddelerde sürükleyip parçalara bölerken bir tutsak olarak yaşamaya zorluyordu.

“Benim Pietam'dan ne haber? Sistine tavanım?” diye inledi Michelangelo. “Peki stüdyom? Musa ve iki tutsak? Bin parçaya ayrılmış yatıyor olabilir.”

Spina gece geç saatte geldi. Önce Medici sonra da Signoria'nın sarayında harareti birkaç toplantıya katılmıştı. İkna edilemez Medici yandaşları dışında Floransalılar Medici'nin haklarından yoksun bırakılması gerektiğinde hemfikir di. Papa Clement'in mahkûm edilmesiyle birlikte Cumhuriyet yeniden ilan edilip, İppolito, Alessandro ve Cortona Kardinali'nin barışçıl şekilde uzaklaşmasına müsaade edilecekti.

Spina düşünceli bir şekilde toparladı, “Bu Medici hâkimiyetinin uzun bir süre için sonu oluyor.” Michelangelo sessizdi.

“Yeni kutsal oda?”

Spina başını salladı:

“Kilitlenmeli...”

Iztırap içinde yakındı: “Medici benim ezeli düşmanım. Leo ve Clement için bunca yıllık çalışma, peki ben ne gösterebilirim? Altı yontulmamış blok, bir şapelin yarı bitmiş içi... Clement’in mahkûm olmasıyla Rovereler bana tekrar saldıracaklar...”

Çalışma tezgâhına sertçe oturdu. Spina yumuşak bir tonla, “Seni Cumhuriyet’in bir dairesi için teklif edeceğim. Hükümetimiz güvende olduğunda, Signora’ı’yı, şapelin bütün Toskanalıların saygı duyduğu Il Magnifico için yapıldığına ikna edeceğim. Ondan sonra kapıları açıp tekrar çalışmak için izin alacağız.”

San Lorenzo’daki evi, çizimleri ve kil modelleriyle birlikte kapattı, Via Mozza’ya döndü ve Julius’un lahdin asıl tasarımlarında olan Zafer’i tanımlayan bir bloğa gömüldü. Eski yonttukları gibi kaslı olmasa da iyi oranlanmış klasik bir Yunan genci olarak ortaya çıkmıştı. Elleriyle iyi çalışıyordu, keski uysal mermeri kazıyordu, fakat çok geçmeden fark etti ki tüm zihniyle çalışmıyordu.

Zafer? Kimin üzerinde? Neyin üzerinde? Galibin kim olduğunu bilmeseydi, bozguna uğrayanı nasıl tanımlayabilirdi? Zafer’in ayaklarının altında yenilmiş ve ezilmiş, yaşlı bir adamın yüzünü yonttu, kendisi miydi? Şimdi on ya da yirmi yıl ileriye baktığında sakalının bembeyaz uzadığını gördü. Onu alt eden neydi? Yaş? Genç olan Zafer miydi, sadece bir galibin olacağını anladığından beri, yenilmiş olan tecrübeye, derin bir bilişe sahipti ve acı çeker bir ifadeyle gençliğin dizinin dibinde eğilmişti. Tecrübenin ve bilgeliğin başına gelen bu muydu? Za-

manla gençliğin maskesi tarafından ezilip parçalanacak mıydı?

Stüdyosunun dışında Floransa Cumhuriyeti zaferini kazanmıştı. Niccolo Capponi, Soderini geleneğini sürdürmek üzere lider seçilmişti. Onun korumasında şehir eyaleti Machiavelli'nin devrimsel planını, Cumhuriyet'i istilacılardan korumak üzere eğitilmiş, silahlanmış ve teçhizatlı sivillerden oluşan milisleri yürürlüğe koydu. Floransa sadece Signoria tarafından değil, eski aileleri temsil eden Seksenler Konseyi tarafından yönetilecekti. Ticaret canlıydı, şehir refah içindeydi, halk tekrar kazandıkları özgürlükleriyle mutluydu. Çok azı hâlâ tutsak olan ve en başta Torrigiani'ye çırak olmayı reddeden Benvenuto Cellini olmak üzere birkaç taraftarı tarafından savunulan Papa Clement'e ne olduğuyla ilgileniyordu. Michelangelo da Papa Clement'le son derece ilgiliydi. Kutsal odadaki sevgili işi için dört yılını vermişti. Kendini adanmış kilitlenmiş ve mühürlenmiş şapeldeki önemli ölçüde tamamlanmış bloklar ne olacaktı? Clement'in kaderini yakından izliyordu.

Papa Clement iki taraftan tehlike altındaydı. Kilise, ulusal planda parçalara ayrılmıştı, güç Roma'dan çekilmişti. Orta Avrupa'da hızla yayılanlar sadece Luteryenler değildi. İngiltere'de Kardinal Wolsey, Fransa'da, Kilise'nin yeni idaresini düzenlemek amacıyla hür kardinallerden oluşan bir konsey öneriyordu. İtalyan kardinaller Parma'da kendi hiyerarşilerini kurmak için toplanıyorlardı. Fransız kardinaller Papalık vekâletini düzenliyorlardı. Charles'in Alman ve İspanyol askerleri dörde bölünmüş, Roma'yı yağmalıyor, harap ediyor ve ayrılmak

için fidye talep ediyorlardı. Sant'Angelo'dan Clement, parayı bulmaya, düşmana karşı rehinelerden fedakârlık etmeye çalıştı Jacopo Salvati dar ağaçlarına doğru cadde-ler boyu sürüklendi, neredeyse asılacaktı. Aylar geçtikçe her ülkede, gücün bölüşülmesi, yeni bir papa, bir konsey ve reform etrafındaki entrika büyüdü.

Kutsal Tanrımızın 1527. yılının sonunda akıntı tersine döndü. Öldürücü bir salgın Kutsal Roma İmparatoru'nun ordularının büyük kısmını yok etti. Alman askerleri Roma'dan nefret ediyor ve evlerine dönmekte acele ediyorlardı. Bir Fransız ordusu Kutsal Roma İmparatorluğu ile savaşmak için İtalya'ya saldırdı. Clement işgalcilere üç ay içerisinde 300 bin duka vermeyi kabul etti. İspanyol ordusu Sant'Angelo'daki üstün çekildi. Yedi aylık bir tutsaklığın ardından Papa Clement kaçtı ve Orvieto'da kendi yolunu çizmek için tüccar kılığına girdi.

Michelangelo Clement'ten hemen bir haber aldı. Michelangelo hâlâ onun için çalışıyor muydu? Yeni kutsal odadaki heykellere devam edecek miydi? Eğer öyleyse Papa Clement'in elinde öncelikli ihtiyaçları karşılaması için ona bir ulakla gönderebileceği 500 dukası vardı.

Michelangelo derinden duygulandı: hiçbir kaynağı, takipçisi, gücünü tekrar kazanacağına dair umudu olmayan son derece bitkin Papa, tıpkı ailesinin diğer üyelerinin yapacağı gibi ona yakınlık dolu sözler ve güvence veriyordu.

Via Mozza'daki stüdyoda konuşurlarken Michelangelo, Spina'ya "Giulio'nun parasını kabul edemem dedi, "fakat ara sıra yontamaz mıyım? Görünmeden, geceleri? Bu Floransa'ya zarar vermez."

“Sabır, bir iki yıl daha. Seksenler Konseyi Clement’in ne yapacağı konusunda endişeli. Senin şapeldeki işini bir sadakatsizlik olarak yorumlayabilirler.”

Sıcak havayla birlikte salgın Floransa’yı da vurdu. İnsanlar, ezici baş ağrısı, kol ve bacaklarda, sırtta ağrı, ateş, kusma ile geliyorlar üç gün içinde ölüyorlardı. Caddelerde yığılıp kalanlar orada bırakılıyor, eğer evlerinde ölmüşlerse aileler kaçıyorlardı. Binlerce Floransalı mahvolmuştu. Şehir morga dönmüştü. Buonarroto kardeşini Via Ghibellina’ya çağırırdı.

“Michelangelo, Bartolommea ve çocuklar için endişeleniyorum. Senin Settignano’daki evine taşınabilir miyim? Orada daha güvende oluruz.”

“Tabî ki. Babayı da birlikte götür.”

“Gitmeyeceğim,” diye homurdandı Lodovico. “Seksenlerin ortasına gelmiş bir adamın kendi yatağında ölmeye hakkı vardır.”

Kader, Buonarroto’yu Settignano’da doğduğu odada bekliyordu. Michelangelo geldiğinde Buonarroto hezeyan hâlindeydi, dili şişmişti ve kuru, sarı bir tüyle kaplıydı. Giovansimone Buonarroto’nun karısını ve çocuklarını bir gün önce güvene almıştı. Hizmetçiler ve köylüler kaçmıştı.

Michelangelo, kardeşinin yatağına doğru bir sandalye çekti, hâlâ birbirlerine ne kadar benzediklerini düşünüyordu. Kardeşini görünce Buonarroto’nun gözleri korkuyla parladı:

“Michelangelo, durma burada, veba...”

Michelangelo, kardeşinin kavrulmuş dudaklarını bir parça bezle ıslattı, “Seni terk etmeyeceğim. Ailemizin beni seven tek üyesisin.” diye mırıldandı.

“Seni her zaman sevdim... Fakat bir yük oldum. Affet beni.”

“Affedilecek hiçbir şey yok Buonarroto. Seni bunca yıl yanı başımda tutsaydım daha iyi olurdu.”

Buonaroto hâlsizce gülümsemeye çalıştı.

“Michelangelo... sen her zaman iyiydin.”

Günbatımında Buonarroto ölüyordu. Michelangelo, onu sol koluyla kucakladı, kardeşinin başı göğsünde dinleniyordu. Buonarroto sadece bir kez uyandı, Michelangelo’nun yüzünü kendi yüzüne kapanmış gördü. Acının neden olduğu izler hafifledi, teslimiyet sakinleştirici bir ilaç gibi yayıldı. Birkaç dakika içinde ölmüştü.

Michelangelo kardeşini kilisenin arkasındaki mezarlığa bir battaniye içinde taşıdı. Ne tabut ne de mezar kazıcıları vardı. Bir mezar kazdı, Buonarroto’yu çukura indirdi, rahibi getirdi, Buonarroto’ya kutsal su serpilip kutsanana kadar bekledi, sonra kürekle toprak doldurdu.

Via Mozza’ya döndü, arka avluda kıyafetlerini yaktı, ahşap küvetinde dayanabileceği kadar sıcak suyla kendini ovdu. Bunun vebaya karşı yardımı olup olmadığını bilmiyordu, umurunda da değildi. En büyük yeğeni, Simone’nin de vebadan öldüğü haberi geldi. Michelan-

gelo, “Belki şanslı olan Buonarroto’ydu.” diye düşündü. Hastalığa yakalandıysa işlerini yoluna koymak için birkaç saati vardı. Buonarroto’nun karısına evlenirken getirdiği drahomayı geri veren bir kâğıt hazırladı, genç bir kadındı, yeniden evlenmek için ihtiyacı olabilirdi. On bir yaşındaki yeğeni Cecca için, Boldrone Manastırı’na yerleştirilmesi, kalması ve eğitimi için çiftliklerinin ikisinin gelirini tahsis etti. Kalan gelirlerini yeğenleri Lionardo ve küçük Buonarrotino için düzenledi. Granacci kilitli kapısını çaldığında Michelangelo,

“Git buradan. Bana veba bulaşmış olabilir. Yakalanmış olabilirim.” diye bağırdı.

“Aptal olma. Ölmek için fazla huysuzsun. Aç, kötü ruhları kovmak için bir şişe şarabım var.”

“Granacci evine dön ve kendi başına iç. Senin ölümüne sebep olmayacağım. Hayatta kalırsan belki iyi bir resim daha çizersin.”

“Şimdi bu kandırmaca değil mi? diye güldü Granacci. “Hoşçakal, yarına sağ salim çıkarsan gel ve yarım Chianti’ni bitir.”

Veba hafifledi. Halk tepelerden süzülüp indiler. Dükkanlar yeniden açıldı. Signoria şehre döndü. İlk kararlarından biri Michelangelo Buonarroti’ye, yirmi yıl önce Soderini’ye ısmarlanan, Bandinelli’nin eline yüzüne bulaştırdığı Herkül heykeli işini vermek oldu.

Bir kez daha Papa Clement ortaya çıktı. Kutsal Roma İmparatoru’yla bir ortaklık kurup Vatikan’a dönerken, dönek İtalyan, Fransız ve İngiliz kardinallerden gücü

geri aldı, Urbino Dükü'nün, Colonna ve İspanyol askerlerinden oluşan bir ordu kurdu. Bu ordu Cumhuriyet'i ortadan kaldırmak, Medici düşmanlarını cezalandırmak ve ailenin gücünü tekrar kurmak için özgür Floransa'ya doğru gönderildi. Spina, Medici'yi ve Papa Clement'i hafife almıştı. Michelangelo, Signoria tarafından çağrılmıştı. Kumandan Capponi etrafı Seksenlerle çevrili şekilde Soderini'nin masasına oturuyordu.

“Bir heykeltıraş olduğunuz için Buonarroti, dedi hızla, “aynı zamanda bir savunma mühendisi olabileceğinizi tahmin ediyoruz. Duvarlarımızın yıkılmaması gerekiyor. Onlar taş, siz de bir taş ustası olduğunuza göre...”

Michelangelo yutkundu. İşte şimdi her iki tarafa da dahil olmuştu.

“Kendinizi şehrin güneyiyle sınırlayın. Kuzeyden zapt edilmemiz mümkün değil. Mümkün olduğunca hızlı rapor hazırlayın.”

Doğudan, San Miniato Kilisesi'nin yamacından başlayıp, Arno'ya dönmeden hemen önce batıya doğru yılankavi kıvrılarak birkaç mil boyunca gözlem yaptı. Ne duvarlar ne de savunma kuleleri iyi durumdaydı, dışarıdaki oyuklar düşman saldırısını olduğundan daha yıkıcı hâle getirecekti. Taşlar düşmüştü, iyi fırınlanmamış tuğlalar çökmüştü, kulelerin daha çok topa ihtiyacı vardı, eklenen uzunluklar seviyelendirme işini uzatıyordu. Savunma hattının çıpası düşman askerlerinin taarruz edeceği bölgeye hâkim olacak yükseklikteki San Miniato çan kulesi olacaktı.

Kumandan Capponi'ye ve Signoria'ya, duvarları daha korunaklı yapmak için gereken taş ustası, tuğla yapıcısı, arabacı ve köylü sayılarının hesaplandığı raporuyla döndü. Kumandan sertçe karşılık verdi:

“San Miniato'ya sakın dokunma. Bir kilisenin güçlendirilmesine ihtiyaç yok.”

“Her ihtiyaç Majesteleri, düşmanın duvarları yıkmaması için gerekli. Yan savunmamızı burada San Miniato tepesinin doğusundan püskürtecekler.”

Mümkün olan en iyi planın bu olduğunu ispatlaması için izin verildi. Herkesi hizmet için zorladı: Granacci'yi, Cauldron şirketini ve Duomo iş alanından işçileri. Nasıl taşırayı önceden heykeli ya da resmi bir figür, bir yüz, güçlü bir kol veya güneş yanığı uzun bir boğaz için aradıysa şimdi de taş ustalarını, Maiano ve Prato'daki taş ocaklarını, marangozları, tuğla yapanları, teknisyenleri savaşın önüne set çekmek için arıyordu.

Papa'nın eğitilmiş askerlerden ve silahlardan oluşan korkunç ordusunun pek çok taraftan Floransa'ya hareket ettiği haber verildiği için iş tüm hızıyla devam ediyordu. Michelangelo adamları ve malzemeler için nehrin üzerine bir köprü inşa etti, San Miniato'nun San Giorgio'ya doğru olan çıkışının dışındaki ilk kuleye hayati savunma hattını kapatmak için dövülmüş toprakla keten, kösele veya sıgır gübresini karıştırarak, gruplar hâlinde yüz işçi çalıştırarak, kare tuğlaları mümkün olduğunca duvarlara doğru yükselterek burçları yapmaya başladı. Taş ustaları kestiler, böldüler, şekil verdiler, zayıf parçaları alttan desteklediler, duvar ve kulelerin boyunu yükselttiler, daha dayanıksız noktalar için yeni bölümler diktiler.

İşinin ilk aşaması bittiğinde Signoria bir teftiş yaptı. Ertesi sabah Piazza della Signoria'ya ve Floransa'nın sık dokunmuş çatılarına bakan köşedeki ofisten içeri girdiğinde tebessümlerle karşılandı.

“Michelangelo Nove della Milizia'ya seçildin, Dokuzuncu Milislere hükümet tahkimat kumandanı olarak.”

“Bu büyük bir onurdur kumandan.”

“Ve daha büyük bir sorumluluk. Senden Pisa ve Livorno'ya, deniz tarafındaki savunmamızın güvende olup olmadığından emin olmak için bir teftiş gezisi yapmanı istiyoruz.”

Artık heykeltıraşlığı düşünmenin yeri yoktu. Ya da “Savaş benim işim değil,” diye ağlamanın. Yapılacak belirli bir işi vardı. Floransa zor zamanında onu çağırıyordu. Kendisini hiçbir zaman bir kumandan, bir düzenleyici olarak görmemişti, ama şimdi girift sanat çalışmalarının ona bir sonuca ulaşmak için yığınla detayı nasıl düzenleyeceğini öğretmiş olduğunu gördü. Leonardo da Vinci'nin makineler konusundaki yaratıcılığına sahip olmayı arzu etti.

Pisa ve Livorno'dan dönüşünde, barikatlar için kazılmış toprağı ve kayaları kullanarak hendek büyüklüğünde sıralanmış çukurlara başladı. Bir sonraki hamlesi Papa Ordusu'nun saldıracağı bölgeye, güneye bir mil mesafedeki alanda, savunma duvarlarıyla onu çevreleyen dağ eteğindeki tepelerin arasındaki binaların hepsini aynı seviyeye getirmek için gerekli izni temin etmektir. Milisler, çiftlik ve kasaba evlerini yıkmak için eskilerin kullandığı

gibi dövme silahlar kullandılar. Çiftçiler yüzyıllardır ailelerine ait olan evlerini yıkmak için yardım ettiler. Zenginler saraylarının yıkılmasına karşı koydular, sebepsiz de değildi üstelik, Michelangelo'nun da kabul ettiği gibi çok güzel inşa edilmişlerdi. Küçük şapellerin yıkılması için sadece birkaç askeri teşvik edilebildi. San Salvi'nin yemekhanesine geldiğinde, yarı yıkılmış duvarlarda Andrea del Sarto'nun Son Yemek'ini tüm berraklığıyla parlıyor gördü, neredeyse ağlayarak:

“Varsın kalsın. Yok edilmek için fazlasıyla büyük bir sanat eseri.”

Via Mozza stüdyosuna zorla girildiğini duyduğunda kademelendirme işi neredeyse bitmişti. Modeller yerlere atılmıştı, çizimlerin folyoları ve taslaklar büyük bir karmaşada dağılmıştı, balmumu dört model gibi çoğu da kayıptı. Yerde bir metal parıltısı gördü. Kâğıt destelerinin arasından eğilerek keskiyi aldı. Kuyumcуда kullanılanlar gibiydi. Yerli kuyumcuları bilen arkadaşı Piloto'nun evine doğru yürüdü.

“Bu keskiyi hatırlıyor musun?”

“Evet Bandinelli'ye ait.”

Taslaklar ve balmumu modeller büyük bir sessizlik içinde iade edildi; Michelangelo Mini'yi stüdyonun korunması için tembihledi.

Signoria onu, Ferrara Dükü'nün savunmasını incelemek üzere Ferrara'ya görevlendirdi. Taşıdığı notu ona okudu:

“Ferrara’ya halkın da ağzında dolaşan belirli amaçları açıklamak için kutlu Michelangelo Buonarroti’yi -nadir bulunan niteliklere sahip bir adam olduğunun bilincindedir- gönderdik. Sevgiyle anılan ve verilen kıymeti hak eden, bizim tarafımızdan da saygın bulunan bir insan olduğunun anlaşılacağını umut ediyoruz.”

Este ailesinden; görgülü ve resim, heykel, şiir, tiyatroya da son derece hevesli bir adam olan Ferrara Dükü ona sarayda kalması için ısrar etti. Michelangelo zarif bir şekilde reddetti. Michelangelo’nun elini öpmeleri için dokuz çocuğunu getiren Argiento’yla epeyce şamatalı şekilde tekrar bir araya geldiği bir handa kaldı.

“Çok iyi Argiento, iyi bir çiftçi oldun mu?”

Argiento yüzünü ekşitti: “Hayır. Fakat ben ne yaparsam yapayım toprak bir şeylerin büyümesini sağlıyor zaten. Çocuklar benim asıl hasatım.”

“Benimki ise hâlâ dert Argiento.”

Michelangelo, Ferrara Dükü’ne savunma stratejilerini açıkladığı için teşekkür ettiğinde Dük;

“Bana bir resim yap. Ben de mükafatımı almış olayım.”

Michelangelo sırtıttı: “Savaş biter bitmez.”

Floransa’ya geri döndüğünde General Perugia’lı Malatesta’nın komuta edecek generallerden biri olmak üzere şehre getirildiğini öğrendi. Öncelikle Michelangelo’nun Ferrara’da öğrendiği tarzda taş destekler inşa etme planı hakkında hır gür çıkarttı.

“Zaten şimdiden bu kadar duvarla bize yük oluyorsunuz. Köylülerinizi alın ve gidin, Floransa’yı bırakın da askerlerim savunsun.”

Malatesta soğuk ve hilekar görünüyordu. O gece Michelangelo kale duvarlarının temellerini dolaştı. San Miniato duvarını savunması için Malatesta’ya verilen sekiz parça ağır silahı gördü. Savunma hattının içerisinde ya da korkulukların üzerinde olmaları gerekirken, duvarların dışında korunaksız duruyorlardı.

“Ağır silahlarınızı böyle ifşa ederek ne yapmaya çalışıyorsunuz? Siz gelene kadar onları hayatımız pahasına koruduk. Onlara rastlayan herhangi biri tarafından çalınabilir ya da zarar görebilirler.”

Malatesta öfkeyle, “Sen Floransa ordusunun kumandanı mısın?” diye sordu.

“Sadece savunma duvarlarının.”

“O zaman git sığır gübresiyle tuğlalar yap, bir askere nasıl savaşması gerektiğini söyleme.”

San Miniato’ya dönerken Michelangelo, General Mario Orsini’yle karşılaştı:

“Sorun nedir arkadaşım? Yüzün alev gibi.” Michelangelo durumu anlattı. Bitirdiğinde Orsini, “Onun ailesindeki herkesin hain olduğunu biliyor olmalısın. Zamanı geldiğinde Floransa’ya ihanet edecek.” dedi üzüntüyle.

“Bunu Signoria’ya söyledin mi?”

“Ben tıpkı Malatesta gibi tutulmuş bir subayım, Floransalı değilim.”

Sabahında Michelangelo büyük salonda komutanın bürosuna kabul edilene kadar bekledi. Signoria etkilenmemiş gibiydi.

“Subaylarımız hakkında endişelenmeyi bırakın. Duvarlar hakkındaki yeni planınıza yönelin. Geçilmemeliler.”

“Malatesta onları korurken böyle bir şeye gerek kalmayacak.”

“Çok bitkinsin. Git biraz dinlen.”

Duvarlara geri döndü, Malatesta'yı zihninden çıkarmadan kavurucu Eylül güneşi altında çalışmaya devam etti. Gittiği her yerde generalle ilgili hikâyeler duyuyordu: Perugia'yı hiç savaşmadan teslim etmişti, adamları Arezzo'da Papa'nın ordusuna karşı savaşmayacaktı, ordular Floransa'ya ulaştığında Malatesta şehri teslim edecekti...

Zihninde Signoria'ya tekrar gittiğini, Malatesta'nın Papa'nın ordusuna açarsa işçilerinin zapt edilemez duvarlar yapmalarının hiçbir şeye yaramayacağını anlayıp Malatesta'yı alması için rica ettiğini kurdu. Ya da protesto ettiği gerçekten kumandan Capponi miydi? St. Peter için Bramante'nin duvarlarının az çimentoyla yapıldığını ve çökeceğini söylediği Papa Julius değil miydi? Malatesta mı “Sen ordunun kumandanı mısın?” diye sormuştu? “Sen mimar mısın?” diye soran Papa Julius değil miydi o?”

Tedirginleşti. Papa'nın askerlerinin Roma'yı olduğu gibi Floransa'yı da sanat eserlerini yağmalayarak, yıkıp dökerek harap ettiğini düşündü. Uykusuz, yemek yemeye ya da taş işçilerini yönlendirmeye yoğunlaşamayarak,

Malatesta'nın subaylarını Floransa aleyhine komplolar kurmak üzere güney duvarında topladığına dair yarım yamalak cümleler duymaya başladı.

Dinlenip beslenmeden altı gün geçirdi, kaygılarını kontrol edemiyordu. Bir gece bir ses onunla konuştu. Korkuluklara fırladı:

“Kimsin sen?”

“Bir dost.”

“Ne istiyorsun?”

“Hayatını kurtarmak.”

“Tehlikede mi?”

“Hem de en kötü şekilde.”

“Papa'nın ordusu mu?”

“Malatesta.”

“Ne yapacak?”

“Seni öldürtecek.”

“Niçin?”

“İhanetini ortaya çıkarttığın için.”

“Kimse bana inanmaz ki.”

“Ceşedin kale zemininde bulunacak.”

“Kendimi koruyabilirim.”

“Bu bilinmezlikte hayır.”

“Ne yapmalıyım?”

“Kaç.”

“Bu ihanet olur.”

“Ölmekten iyidir.”

“Ne zaman gitmeliyim?”

“Hemen.”

“Burada görevliyim ama.”

“Hiç zamanın yok.”

“Nasıl açıklayacağım?”

“Acele et!”

“Emrimle... duvarlar...”

“Acele et! Acele et!”

Korkuluktan kayboldu, Arno'yu geçti, Via Mozza'ya döndü. Şekiller kalın siste yarı biçimsiz büyük mermer bloklara benziyordu. Mini'ye kıyafetleri ve parayı heybelerle koymasını söyledi. O ve Mini atlarına bindiler. Prato kapısında sorunla karşılaştılar. Bir asker:

“Bu Militia Nine'den Michelangelo. Bırakın geçsin.” diye bağırdı.

Bologna'ya, Ferrara'ya, Venedik'e ve Fransa'ya güvenle ulaştı.

Yedi hafta sonra küçük düşmüş ve rezil olmuş biçimde döndü. Signoria onu cezalandırdı ve Konseyden üç yıllığına uzaklaştırdı. Papa Ordusu üç yüz binlik güçle güney savunma duvarlarının önünde kamp kurduğu için onu görevine geri gönderdiler. Signoria diğer kaçanlar gibi onu da kanun kaçağı saydığı bir zamanda cezasını ertelettiği için Granacci'ye teşekkür etti. Granacci geçici

bir ceza hafifletimi sağlamıştı ve ona duvarları gözetim altında onarmasına yardım etmesi için Bastiano'yu göndermişti.

“Signoria'nın merhametli olduğunu söylemeliyim,” dedi Granacci sert bir biçimde, “senin isyancıların ihracı kanunundan tam beş hafta sonra döndüğün dikkate alınırsa. Toskana'daki tüm varlığını kaybedebilirsin, tabii kelleni de, tıpkı Ficino'nun Medici'nin şehre katkıları göz önüne alındığında hükmetmeye herkesten çok hakkı olduğunu söyleyen torununun başına geldiği gibi. En iyisi bir battaniye ve bir yıllık kuşatmaya yetecek kadar erzak alıp San Miniato'ya çıkman.”

“Kaygılanma Granacci, iki defa bu kadar aptal olamam.”

“Seni ne harekete geçirdi?”

“Sesler duydum.”

“Kimin?”

“Kendimin.”

Granacci sırtıttı:

“Venedik'te senin resepsiyonunda, Doge'nin Rialto üzerine bir köprü tasarlamayı istemesi ve Fransız elçisinin seni Fransa Sarayı'na getirmek için gösterdiği çabalar hakkındaki duyduğum dedikodular bana yardım etti. Signoria senin bir aptal olduğunu, ki öylesin, ama aynı zamanda muhteşem bir sanatçı, ki öylesin, düşünüyor. Senin Venedik ya da Paris'te kalmandan hoşnut değildi. Sadece mermer yontmayı bildiğin için talihine teşekkür et, yoksa Duomo'nun görüşü altında hayatta kalamazdın.”

Michelangelo, Granacci'nin üçüncü kat penceresinden, Brunelleschi'nin fırtınalı gün batımına karşı mekâna hakim olan göz kamaştırıcı kiremit kubbesine baktı.

“Dünyadaki en güzel mimari form gök kubbedir,” “ve biliyor musun, Brunelleschi'nin kubbesi de eşit derecede güzel!” dedi düşünceye dalarak.

5

Eşyalarını San Miniato'ya yerleştirdi, dolunayın tozlu aydınlığı boyunca bir mil ötede, savunma çizgisini çevrelemek için yarı daire şekli verilen temizlediği tepelerde kurulmuş sivri uçlu düşman çadırlarına baktı.

Şafakta top ateşiyle uyandı. Tam da beklediği gibi hücum San Miniato Kulesi'ne odaklanmıştı. Eğer yıkılabilirse Papa'nın ordusu şehre dolacaktı. Yüz elli pare top peşi sıra ateşlendi. Tüm tuğla ve taş kısımlar büyük top gülleleriyle yok oldu. Hücum iki saat sürdü. Bittiğinde Michelangelo bir tünelden dışarı çıktı, çan kulesinin zemininde durarak hasarı inceledi.

Taş ve çimento işini bilen gönüllüler aradı. Bastiano içerideki işle ilgilendi, Michelangelo bir grupla dışarıda Papa'nın askerlerinin görüş alanında olduğu hâlde, düşen, parçalanan taşları duvara yerleştirdi. Anlayamadığı bir sebepten ötürü, belki de ne kadar zarar verdiklerini bilmediklerinden düşman askerleri kampa çekildiler. Arabacılarına Arno'nun kumundan ve çimento çuvaları getirmelerini emretti, günbatımıyla kuleyi onarabilmek için taş ustaları ve işçileri toplamaları için adamlar gönderdi. Bütün gece çalıştılar fakat çimentonun sertleşmesi

zaman alıyordu. Eğer düşman topçuları çok erken ateş açarlarsa savunması yerle bir olabilirdi. Çana baktı, mazgallı pervazı kulenin gövdesinden dört ayak daha genişti. Eğer o korkuluklara kulenin gövdesine çarpmadan önce demir ve taş topların etkisini azaltacak bir şeyler asmanın yolu olsaydı...

Tepeye doğru ilerledi, Ponte Vecchio'yu geçti, korumaları yeni kumandan Francesco Carducci'yi uyandırmaları için zorladı, yöntemini açıkladı, yazılı bir emir ve milis kuvveti alabildi. İlk ışıklarla birlikte yüncü dükkânlarının, hırdavatçıların ve vergi işlemleri için tutulan yünlerin bulunduğu gümrük kulübelerinin kapılarını çalıyorlardı. Sonrasında şehri, dükkânları ve şahsi mülkleri yatak örtüleri aramak için dolaştılar, sonra malzemeyi taşımak için araba talep ettiler. Hızlı çalıştı. Güneşin yükselmesiyle birlikte yünle doldurulmuş ve halatlarla desteklenmiş düzinelerce dayanıklı örtüye sahipti.

Papa'nın subayları neler olduğunu öğrendiklerinde topları çan kulesine doğrulttular, ama çok geçti. Top gülleri güçlü dolgu maddesini vuruyor, etkilerine rağmen ıslak taş duvarlara ulaşamadan rotalarından sapıyorlardı. Şilteler Michelangelo'nun yeni çimento dökülmüş blokları için bir kalkan olmuştu. Top gülleleri zarar vermeden aşağıdaki çukura düşüyordu. Öğlene kadar ateş açtıktan sonra düşman hücumdan vazgeçti.

Akıllıca düşünülmüş yün korumalarının başarısı ona affı da kazandırdı. Stüdyosuna geri döndü ve aylar sonra huzurlu bir uykuya kavuştu.

Kuvvetli yağmurlar başlamıştı. Duvarlarıyla düşman arasındaki temizlenmiş bir millik açık alan bir bataklığa

dönüşmüştü. Artık bir hücum olamazdı. Michelangelo, Ferrara Dükü için bir Leda ve Kuğu resmetmeye başladı. Güzelliğin fiziksel yönüne tapınmakla birlikte, sanatına cinsel bir saflık sinmişti. Şimdi kendini zinde bir şehvete kapı aralarken buluyordu. Leda'yı, sedirde uzanmış, ayaklarının arasına bir kuğu kıvrılmış, uzun boynunun kıvrımı tek göğsünü kaplamış, ikisinin dudakları birleşmiş son derece çekici bir kadın olarak çiziyordu.

Çiğ kasvet devam etti. Günlerini korkuluklarda gecelerini kutsal odaya gizlice girip mum ışığında yontma fırsatı bekleyerek geçiriyordu. Şapel soğuk ve gölgelerle doluydu ama yalnız değildi. Figürleri tanıdık dostlarıydı: Şafak, Gün Batımı, Bakire. Daha tam anlamıyla doğmalarına rağmen mermerin içinde yaşıyorlar, düşünüyorlar, ona dünya hakkında ne hissettiklerini söylüyorlardı, tıpkı onun da onlarla ve onlar aracılığıyla sanatın insanoğlunun devamlılığı, sonsuzluğun geleceği ve geçmiş bir arada tutan bağ olduğu, bunun da ölüm karşısında zafer kazanmak anlamına geldiği, sanat yaşadıkça insanın yok olmayacağı hakkında konuştuğu gibi.

Baharda savaş sonuçlandı, fakat açlığa karşı verilen mücadeleye dışında hiçbir Floransa'da olmadı. Militia Nîne'deki yerini eski hâline getirdikten sonra Michelangelo her akşam raporlar almaya başladı. Arno'nun üzerindeki küçük kaleyi ele geçirmekle Papa'nın ordusu denizden gelen desteği kesmişti. İspanyol askerleri güneyden ve Fransız askerleri kuzeyden geldiler ve Papa Clement'in ordusunu genişlettiler.

Yemek kıtlığı arttı. Önce et bitti, sonra yağ, sebzeler, un, şarap. Kıtlık baş gösterdi. Michelangelo babasını hayatta

tutmak için kendi günlük karnesini Lodovico'ya verdi. İnsanlar şehirdeki eşekleri, köpekleri, kedileri yemeye başladılar. Yaz sıcağı taşları pişirdi, su kaynakları bitti, Arno kurudu, veba tekrar vurdu. İnsanlar soluyamıyor, düşüyor ve bir daha kalkamıyorlardı. Temmuz'un ortası itibarıyla şehirde beş bin insan ölmüştü.

Floransa'nın, ordusu Pisa yakınlarında olan kahraman generali Francesco Ferruci sayesinde kurtulmak için tek bir şansı vardı. Planlar onun Lucca ve Pistoia yoluyla saldırması ve kuşatmayı kaldırması üzerine kurulmuştu. General Ferruci batıdan saldırırken duvarların içindeki savaşabilecek son on altı bin adam yeminlerini tutup şehrin iki tarafındaki düşman kamplarına şiddetle hücum edeceklerdi.

General Malatesta Cumhuriyet'e ihanet etti. Ferruci'ye yardım etmeyi reddetti. Ferruci tam zafer kazanıyorken Malatesta'nın Papa'nın generalleriyle birlikte hareket etmesi yüzünden ağır darbe aldı. Ferruci yenildi ve öldürüldü.

Floransa teslim oldu. Malatesta'nın askerleri kapıları açtı. Papa Clement'in temsilcileri şehre girdi ve kontrolü Medici adına devraldı. Floransa seksen bin dukayı geri ödeme olarak Papa'nın ordularına vermeyi kabul etti. Hükümet üyelerinden başarabilenler kaçtı, diğerleri Bargello'dan sallandırıldı ya da Stinche'ye atıldı. Militia Nine'nin tüm üyeleri mahkûm edildi.

Bugiardini, "Hemen bu gece şehirden çıkmalısın," diye uyardı Michelangelo'yu. "Papa merhamet göstermeyecek. Ona karşı tahkimat inşa ettin."

“Tekrar kaçamam,” diye yorgun bir şekilde yanıtladı Michelangelo.

“Benim evimin çatı katına sığın,” diye önerdi Granacci.

“Aileni tehlikeye atmayacağım.”

“Resmî mimar olarak Duomo’nun anahtarları bende. Seni orada saklayabilirim,” dedi Baccio d’Agnolo.

Michelangelo düşünceliydi. “Arno’nun diğer tarafında bir kule biliyorum. Hiç kimse şüphelenmez. Malatesta askerleriyle birlikte ortadan çekilene kadar oraya sığınacağım.”

Arkadaşlarına veda etti, arka yollardan Arno’ya ilerledi, nehri geçti ve San Niccolo’nın çan kulesine doğru yavaşça süzüldü, Duomo iş alanından yaşlı Beppe’nin taş ustası oğullarına ait yan taraftaki evin kapısını çaldı ve onlara burada kalacağını haber verdi. Sonra kulenin kapısını arkasından kilitledi, ahşap döner merdivenlerini tırmandı ve gecenin geri kalanını tepeler boyunca serpiştirilmiş düşman kamplarını izleyerek geçirdi. Güneş doğarken hâlâ taş duvara dayanmış, şehri korumak için yerle bir ettiği araziye görmeksizin bakıyordu. Ruhuna ve geçmişine baktığında 55 yılı tıpkı aşağısındaki bir millik arazi gibi yerle bir olmuş ve işe yaramaz görünüyordu. Papa Leo’nun Julius’un mezarındaki işini bırakması için onu zorladığı yıllardan beri geçen yılların hesabını yaptı. Bu on dört yıl için ne gösterebilirdi? Yükselen İsa, ki Roma’dan Sebastiano, beceriksiz bir çırağın bacaklar arasındaki bağlantıyı oynattığı ve yine aptallıkla parlatırken yüzü fazla yonttuğu haberini gözyaşlarıyla haber veriyordu. Zafer bugün, bitirdiği günden daha karmaşık görü-

nüyordu. Dört Dev Via Mozza'da hâlâ blokların içinde kıvranıyordu. Musa ve iki genç Tutsak Roma'da bir evde istilacı bir ordu tarafından talan edilmişti.

Hiçbir şey. Hiçbir şey bitmemişti, hiçbir şey bir araya getirilmemiş, tamamıyla teslim edilmemişti. Tek kollu, sakat Davut, yenik Cumhuriyet'in bir sembolü olarak duruyordu.

Sadece şehirler kuşatılıp talan edilmiyordu. İnsan da kuşatılmıştı.

Lorenzo yıkım ordularının menzillerindeki her şeyi ve herkesi alt ettiklerini, her yerde olduğunu söylüyordu. Çatışma, Savanarola günlerinden beri bilinen bir şeydi. Belki de babası ve amcası Francesco ona biraz sağduyu kazandırmaya çabalarlarken haklılardı. Kimi zenginleştirmiş ya da mutlu etmişti? Ömrünü kendini paralayarak, sürekli doğasındaki hareket hâlindeki kötülüğü güzel mermerler, anlamlı heykeller yaratmak için harcamıştı. Heykel sanatına doğduğundan beri âşıktı. Sadece onu canlandırmak, yeniden yaratmak, yeni ve daha büyük anlamlara taşımak istiyordu. Kendisi ve çağı için çok mu şey istemişti?

Çok uzun zaman önce arkadaşı Jacopo Galli, San Dionigi Kardinali Groslaye'ye "Michelangelo çağımızın hiç bir ustasının daha iyisini yapamayacağı şimdiye kadar Roma'da görülen en güzel mermeri yapacak." demişti.

İşte buradaydı, eski bir çan kulesine sinmiş kendi kendini kapatan bir tutsak, gençliği boyunca pek çok kişinin asıldığı Bargello'dan sallandırılacağı korkusuyla aşağı

inmekten çekiniyordu. Bağrında yanan saf ışık için ne mükemmel bir son.

Gece yarısı çanlarıyla sabah arasında Arno'nun yukarısındaki çalılıklar arasında yürüdü, dönüşünde kendisi için bırakılmış su ve yiyeceklerle Mini tarafından yazılan güne dair haber notlarını buldu. Kumandan Carducci'nin, Bargello'nun avlusunda boynu vurulmuştu. Kumandan olarak başarı gösteren Girolami, Pisa'ya götürülmüş ve zehirlenmişti. Cumhuriyet yanlısı rahip Fra Benedetto, Sant'Angelo'da açlıktan ölmesi için Roma'ya götürülmüştü. Kaçanların hepsi kanun kaçağı ilan edilmiş mülkleri haczedilmişti.

Floransa nerede saklandığını biliyordu, fakat Papa Clement'e generallerine ve askerlerine karşı uyuyan nefret o kadar yoğundu ki, sadece ele verilmemekle kalmıyor bir kahraman da oluyordu.

Kuşatmanın en kötü safhasında Buonarroto'nun iki oğluyla birlikte Pisa'ya gönderdiği Lodovico, Buonarrotino olmadan döndü. Çocuk Pisa'da ölmüştü.

Kasım ortasında bir gün birinin yüksek sesle ve açıktan adıyla seslendiğini duydu. Çan kulesinden aşağı baktığında Giovanni Spina'yı büyük bir kürk mantoya sarınmış, ellerini ağzının iki yanına koyarak yukarıya doğru bağırırken gördü:

“Michelangelo aşağı gel!”

Bir seferde üç basamak atlayarak döner merdiveni indi, kapıyı açtı, Spina'nın parıldayan uzun dar gözlerini gördü:

“Papa seni affetti. Prior Figiovanni aracılığıyla, bulunduğunda iyi davranılacağını, maaşının verileceğini ve San Lorenzo tarafındaki evin...”

“Neden?..”

“Kutsal Baba senin kutsal odadaki işine dönmeni istiyor.”

Michelangelo eşyalarını toplarken Spina kuleyi inceledi.

“Burası buz gibi. Sıcak kalmak için ne yaptın?”

“Öfke,” dedi Michelangelo. “Bildiğim en iyi yakıt. Asla bitmez.”

Sonbaharın son güneşinde sokaklar boyu yürürken parmakları evinin pietra serena taşlarını takip ediyor, onların sıcaklığını aktarıyordu. Küçük kiliseye dönme düşüncesi nefesini hızlandırdı.

Via Mozza’daki stüdyosu onu arayan Papa’nın askerleri tarafından tamamen yağmaya uğramış, baca ve sandıklara bile bakılmıştı. Hiçbir şey çalınmamıştı. Şapelde yapı iskelesinin alındığını gördü, muhtemelen San Lorenzolu rahipler ısınmak için kullanmışlardı fakat mermerleri zarar görmemişti. Üç yılın ardından işine devam edebilirdi. Üç yıl!.. Alegorik bloklarının önünde dururken zamanın da bir araç olduğunu sezdi: Büyük sanat eserleri duygusal unsurlarının kalıplaşması için aylar yıllar istiyordu. Zaman bir mayaydı, Gün ve Gün Batımı’nın, Madonna’nın onu önceden yanıltan pek çok yönü şimdi berrak görünüyor, biçimleri olgunlaşıyor, anlamları çözülüyordu. Sanat eseri demek parçadan evrensele büyümek demekti. Bir sanat eseri için zaman, ebediyeti getiriyordu.

Lodovico'yla birlikte hafif bir akşam yemeğinden sonra Via Mozza'daki stüdyoya döndü. Mini dışarıdaydı. Bir yağ lambası yaktı, mobilyanın tanıdık parçalarına dokunarak stüdyoda yürüdü. Yeniden evde, tutkularının arasında olmak güzeldi: Centaurs Savaşı ve Merdivenlerdeki Madonna'sı arka duvarda asılıydı, bitmemiş dört Tutsak birbirlerine yüzleri dönük olarak stüdyonun ortasında sonsuz bir dairedeydiler. Çizimlerinin folyolarını kaldırdı, onaylayarak ya da küt bir kalemle düzeltici bir çizgi çekerek onları ayırdı. Ve bir çizim kağıdını çevirerek derin duygularla yazdı:

“Fazla iyi talih ıztıraptan başka bir şey değil
Sonsuz bir acıya mahkûm adamı öldürebilir
Umudu kaybetmişse ve her damarı donmuşsa
Ani bir af onu özgür kılmaya gelir

Bize cennetten getirilen güzel sanat
Doğaya hükmedecek ve her siniriyle çabaladığı
Kendisine ait bir güç sezecek

Eğer sanat için yapılmışsam, çocukluktan beri verilen
Parçalanıp yutulacak yanan bir güzellik için bir av,
Hizmet etmek için doğduğum kadını suçlarım.

Papa Clement'in yeni Floransa valisi Baccio Valori onu Medici Sarayı'na çağırdı. Michelangelo merak ediyordu: Valori, Soderini'yi 1512'de Floransa'dan çıkarmak için yardım etmişti. Fakat Valori Il Magnifico'nun Floransalılarının kaderini yönlendirdiği masanın arkasından gülücükler saçıyordu:

“Buonarroti, sana ihtiyacım var.”

“İhtiyaç duyulmak her zaman iyidir Senyor.”

“Benim için bir ev tasarlamamı istiyorum. Ki hemen inşa edebileyim. Ve bunun yanında avlu için en büyük mermer heykellerinden bir tanesini.”

“Bana fazlasıyla şeref verdiniz,” diye geniş basamaklardan inerken mırıldandı Michelangelo. Fakat Granacci memnundu.

“Düşmanı yuhalama sırası sende. Valori şirketten tiksiniyor. Bizim Medici karşıtı olduğumuzu biliyor. Eğer istediğini yaparsan hepimiz rahatlarız.”

Michelangelo, Via Ghibellina’daki eve doğru yürüdü. Mutfakta, yünle doldurulmuş saklama kabının içinde Beppe’nin getirdiği mermerle denemek amacıyla yonttuğu ayağı Goliath’ın siyah, kanlı kafasına konmuş Davut duruyordu. Biraz keskilenirse Goliath’ın kafası kaybolacaktı ve yeri yuvarlak bir küre olacaktı. Davut yeni Apollo olacaktı.

Ev boş ve terk edilmiş görünüyordu. Buonarroti’yu özledi. Son üç yıl boyunca Floransa ordusunun bir üyesi olan Sigismondo, Settignano’daki aile çiftliğinde yaşamak için izin istemişti. Giovansimone dükkânı yeniden açmak için Michelangelo’dan maddi destek almıştı. Lodovico güçsüzdü, en küçük torunu Buonarrotino’nun ölümüyle sarsılmıştı, çocuğa ne olduğunu anlatamıyordu. 11 yaşındaki Lionardo, Buonarroti ailesinin tek umudu ve tesellisi, aile isminin varisiydi. Michelangelo üç yıllık eğitim ücretini ödemişti.

“Michelangelo amca, sana çıraklık edebilir miyim?”

Michelangelo şaşkınlıkla, “Bir heykeltıraş olarak mı?”

“Sen bir heykeltıraş değil misin?”

“Evet. Fakat tek yeğenim için isteyebileceğim bir meslek değil. Eğer yün ticaretinde Strozzi’ye çıraklık edersen daha mutlu olurum. O zamana kadar stüdyoya gel ve babanın hesap defterlerini devral. Girdiler için birine ihtiyacım var.”

Çocuğun kehribar kısımlarıyla Buonarroto ve kendisinininkilere çok benzeyen kahverengi gözleri parladı.

Via Mozza’ya döndüğünde Mini’yi, Ferrara Dükü tarafından gönderilmiş cüppeli bir memurla eğlenirken buldu.

“Üstat Buonarroti, Düküme söz verdiğiniz resmi almaya geldim.”

“Tamamlandı.”

Leda ve Kuğu’yu getirdiğinde memur sessizce resme baktı. Bir süre sonra,

“Bu önemsiz bir şey. Dük bir başyapıt bekliyor.”

Michelangelo resme, şehvetli Leda’dan mutluluk duyarak baktı.

“Senyor, mesleğinizi sorabilir miyim?”

“Ben bir tüccarım,” dedi mağrurca.

“O zaman Dükünüz onun için kötü bir pazarlık yaptığınızı düşünecek. Stüdyomdan kibarca çıkın.”

Taş ustaları ve çimento işi için adamlar tutarak şapeldeki işini sürdürdü. Alegorilerinde değişen ışığı yakalamak için döner masada çalışmak yerine, onları lahitte figürlerin durdukları açığa ve en sonunda şapelde alacakları konuma göre göre ahşap bloklarla destekledi. Böylelikle çekecekleri ışık ve gölgeden son derece etkili biçimde yararlanmış olacaktı.

İki mezar için yaslanan dört figürün tasarlanmasındaki sorunu görsel ilgiyi tutmak ve onun mezarın yuvarlak dış yüzeyindeki kavislerden aşağı doğru kaymasını önlemektir. Bu sonuçta, büyük perspektifte, gövdede kıvrım yarattı; her figürün bir ayağı öne doğru eğim oluşturuyor, diğeri bloğun en uçtaki noktasına ayak parmaklarını uzatarak dışa uzuyordu. Bacağın alanına dayanan beklenmedik yukarı yöneliş omuz omuza olan figürleri hassas kornişlerinde tutuyordu.

Şapelin içi dışarıdaki yağmur ve tuğlalarla örülmüş pencerelerin yavaş kuruyan çimentosundan sızan suyun sebep olduğu içe işleyen rutubet yüzünden soğuktu. Mermerin çevresinde hızla hareket ederken bile bazen dişleri takırdıyordu. Gece kendi stüdyosuna döndüğünde kafasını mukusla dolmuş ve boğazını yara olmuş buluyordu. Zorlukları görmezden geliyordu, bu işin başka bir Julius mezarı vakası olmaması için kararlıydı.

Sebastiano, Roma'dan yazmaya devam ediyordu: Pieta şapeldeki tehlikeye maruz kalmıştı, fakat hiç kimse annesinin kucağındaki ölü İsa'ya zarar vermeye cesaret edemiyordu. Baküs, Jacopo Galli'nin ailesi tarafından eski

atölyesinin dışındaki meyve bahçesine gömülmüştü ve yeniden düzenlenmesi gerekiyordu. Sebastiano'nun kendisinin de Papa'nın mühürdarı olması kararlaştırılmıştı, iyi bir maaşla bir keşiş olmuştu ve artık Sebastiano del Piombo olarak anılıyordu. Macello dei Corvi'deki evin duvarları ve tavanın pilasterleri eğilmişti, döşemelerin çoğu zarar görmüştü, bahçenin köşelerindeki binalar yakacak odun için yıkılmıştı. Mermerleri güvendeydi ama evin bakıma ihtiyacı vardı. Değişikliklerin yapılması için Michelangelo para gönderemez miydi?

Michelangelo'nun gönderecek parası yoktu. Floransa daha savaşın yaralarını sarmamıştı, yemek ve eşya kıttı, ticaret çok zayıftı, aile dükkânı her ay zarardaydı. Valori zorbalıkla hükmediyordu. Papa Clement birçok grubu bir diğerrinin boğazına yapışmış hâlde tutuyordu. Şehir Valori'nin yerini Giuliano'nun tatlı yaradılışlı, kibar oğlu İppolito'nun alacağını umuyordu ama Papa Clement'in başka planları vardı. İppolito güçlü arzularına karşın kardinal yapıldı ve Türklere karşı savaşan İtalyan kuvvetlerinin komutanı olarak Macaristan'a gönderildi. Clement'in esmer teni ve kalın dudakları yüzünden Afrikalı Alessandro olarak bilinen oğlu büyük bir törenle Floransa'ya getirildi ve şehrin hayat boyu hükümdarı yapıldı. Sefahat düşkünü, doymak bilmez bir iştaha sahip kıt zekâlı çirkin genç, babasının askerleri emri altında olduğu hâlde, en küçük bir arzusunun gerçekleşmesi için zor kullandı, karşıtlarını güpegündüz öldürttü, şehrin gençlerine tecavüz etti ya da onları zevkleri için kullandı, özgürlüğün son kırıntılarını da silip süpürerek hızla anarşi devleti kurdu.

Aynı çabuklukta Michelangelo, Alessandro'yla tartıştı. Allesandro ondan Arno'nun üzerine bir hisar tasar lamasını istediğinde Michelangelo onu reddetti. Alessandro şapeli Napoli valisine göstermek için haber gönderdiğinde Michelangelo kutsal odayı kilitledi.

“Davranışın çok tehlikeli,” diye uyardı Giovanni Spina.

“Lahiti bitirene kadar güvendeyim. Kalın kafalı oğluna rağmen Clement açıkça belirtti, yoksa çoktan ölmüş olurum.”

Keskilerine doğru uzandı, yüzünden ve kaşlarından mermer tozunu sildi ve ona bakarak minnettarlıkla,

“Ben olmasam bile bu şapel Alessandro'dan daha uzun yaşayacak.”

“Sen olmayacaksın, bundan eminim. Bir deri bir kemik kalmışsın, eziyet veren bir öksürüğün var. Neden sıcak güneşin altında tepelere doğru yürümüyorsun, soğuk algınlığını tedavi ettirip kemiklerini biraz etlendirmiyorsun?”

Michelangelo iki bıçkı tezgâhının arasına konmuş tezgahın ucuna oturdu ve düşünceli bir şekilde;

Floransa'da düzene dair güzel bir şey kalmadı, sanat dışında. Elimde bir çekiç ve keskiyle bu mermer Gün'ün karşısında durduğumda Allesandro ve zorbalarının manevi aşağılamalarını tazmin etmek için, sanat aracılığıyla Musa'nın kanunuyla doluyorum tamamen. Hangisi hayatta kalacak, bu mermer heykeller mi, ahlaksızlık mı?”

“O zaman en azından müsaade et de mermerleri sıcak kuru bir odaya taşıyayım.”

“Spina onları burada, lahde konduklarında olacakları ışıktaki yontmak zorundayım.”

O gece stüdyoda Mini’nin amcası Giovan Battista’dan gelen bir bir istek buldu: Çocuk yoksul bir dulun kızına aşık olmuştu ve onunla evlenmek istiyordu. Amcası ülkeden gönderilmesi gerektiğini düşünüyordu. Michelangelo yardım edebilir miydi?

Mini gece eğlencesinden döndüğünde Michelangelo “Onu seviyor musun?” diye sordu.

“Tutkuyla,” dedi Mini.

“Geçen yaz da tutkuyla sevdiğin kız mı bu?”

“Tabii ki değil.”

“O zaman Leda ve Kuğu tablosunu al. Ve tüm bu çizimleri. Bunların parasıyla Paris’te bir stüdyo kurabilirsin.”

Mini şaşkınlıkla, “Fakat Leda bir servet değerinde,” dedi.

“O zaman onun için bir servet al. Bana Fransa’dan yaz.”

Mini çok geçmeden kuzeye doğru yola çıktı, sonrasında kendini Francesco Amadore olarak tanıtan yirmili yaşlarında genç bir adam stüdyonun kapısında belirdi.

“Gerçi Urbino olarak da bilinirim,” diye ekledi sessizce. “San Lorenzo’daki rahip bana birine ihtiyacınız olduğunu söyledi.”

“Nasıl bir iş arıyorsun?”

“Hiç evim olmadığı için bir ev arıyorum Senyor Buonarroti. Sonra evlenmeli ve kendi ailemi kurmalıyım, fakat önce yıllarca çalışmam lazım. Sıradan bir insanım ve sadece üzerimdeki kıyafetlerim var.”

“Bir heykeltıraş çırağı mı olmayı istiyorsun?”

“Bir sanat çırağı, efendim.”

Michelangelo karşısında duran adamı inceledi, kıyafetleri yırtık pırtık ama temizdi, dolu olup olmadığı bilememeyen çıkıntılı bir karnı, sabit gri gözleri, tozlu gri dişleri ve parlak küllü gri saçları vardı. Urbino’nun bir eve ve işe ihtiyacı vardı, tavrı saygılıydı ve iç huzuruna sahipti. Özsaygısı vardı anlaşılan, Michelangelo bundan hoşlandı.

“Çok güzel, deneyelim o zaman.”

Urbino’nun yaptığı her şeyi aydınlatan bir ruh asaleti vardı. Bir yere ait olmaktan fazlasıyla mutluluk duyuyordu, evi kendi mutluluğuyla dolduruyor, Michelangelo’ya bir baba saygısıyla davranıyordu. Michelangelo kendini genç adama karşı artan bir bağlılık hissediyor buldu.

Papa Clement, Julius’un mirasçılarını bir feragat anlaşmasına tekrar zorladı. Rovereler aşağılanmış ve ezilmiş hissetmelerine rağmen Michelangelo tarafından yontulmuş olan figürlerle bezenen tek yüzlü lahit duvarını kabul ettikleri hususunda sözlü olarak anlaştılar. Musa ve iki köleden vazgeçip, dört Tutsak’ı bitirip onları Zafer’le birlikte Roma’ya gönderecekti. Tek yapması gereken

diğer figürlerin çizimlerini yapmak ve gömütü tamamlamak için başka mermer ustasına ödeme yapacak olan Roverelere iki bin duka yetiştirmekti. 27 yıllık kaygı ve tek bir altın alamadığı sekiz büyük heykelden sonra kendini hapsettiği cehennemden kurtulacaktı.

Gereken iki bin duka için çiftliklerinden ya da evlerinden birini satamazdı. Toskana'da kimsenin parası yoktu. Düzgün bir teklif alabileceği tek bina Via Mozza'daki stüdyosuydu.

“Kalbim kırık,” diye bağırdı Spina'ya, “bu dükkânı çok seviyorum.”

Spina iç çekti: “Bırak da Roma'ya yazayım. Belki paranın ödenmesini geciktirebiliriz.”

Via Mozza'ya seyrek ziyaretlerinden biri için Giovansimone tam da bu vakti bulmuştu:

“Via di San Proculo'daki büyük evi istiyorum,” dedi.

“Ne için?”

“Birinci sınıf yaşamak için.”

“Kiralandı.”

“Kira parasına ihtiyacımız yok.”

“Belki senin yok, ama benim var.”

“Ne için? Yeterince zenginsin.”

“Giovansimone, Roverelere borç ödemek için uğraşıyorum...”

“Bu sadece bahanen. Babam gibi cimrisin.”

“Hiç bir şeyin eksikliğini duydun mu?”

“Hayattaki uygun yerimin. Biz asil kentlileriz.”

“O zaman asil davran.”

“Param yok. Sen biriktirip duruyorsun.”

“Giovansimone 53 yaşındasın ve hiç kendine bakmadın. Sana Savonarola’nın ölümünden bu yana 34 yıl boyunca baktım.”

“Görevini yerine getirdin diye övgü bekleme. Sanki kaba esnaflarmışız gibi konuşuyorsun. Bizim ailemiz Medici’ler, Strozzi’ler ya da Tornabuoni’ler kadar köklü. Üç yüz yıldır Floransa’ya vergi ödüyoruz.”

“Babam gibi konuşuyorsun.” dedi Michelangelo yorgun bir şekilde.

“Medici’ye diş gösterme hakkımız var. Via di San Proculo’nun önündeki evi düzenlemek, hizmetçiler tutmak istiyorum. Yaptığın her şeyin ailemiz için olduğuna sonsuza kadar karşı çıkıyorsun. Kanıtla o zaman, kelimeleri arayıp bul ve çukuru altınla doldur.”

“Giovansimone bir kâse sütün içindeki kara bir kargayı bile göremezsin. Senden Floransalı asil bir adam ortaya çıkarmamın imkânı yok.”

Sigismondo’nun Settignano’da köylü barakalarına taşındığını ve tarlada çalıştığını duydu. Tepeyi çıktığında Sigismondo’yu yüzü ve saçları kamış hasır bir şapkanın altında terden ıslanmış, botları tezekten kabuk bağlamış hâlde, bir pulluğun arkasında iki beyaz öküzü sürerken buldu.

“Sigismondo, tıpkı bir köylü gibi çalışıyorsun.” Sigismondo şapkasını çıkarttı, ağır bir hareketle kolunun tersiyle alnını sildi.

“Sadece tarlayı sürüyorum.”

“Fakat neden? El işlerini yapmak için kiracılarımız var.”

“Çalışmayı seviyorum.”

“Fakat işçi olarak değil. Sigismondo ne düşünüyorsun? Hiç bir Buonarroto üç yüz yıldır elleriyle çalışmadı.”

“Senin haricinde!”

Michelangelo kızardı. “Ben bir heykeltıraşım. Floransa’da insanlar benim kardeşimin bir köylü gibi çalıştığını düşünce ne diyecekler? Hem Buonarrotiler soylu kentli olagelmışlerdir, hanedan armamız var...”

“... hanedan arması beni besleyemez. Savaşmak için çok yaşıyım, ben de çalışıyorum. Bu bizim arazimiz, buğday, zeytin ve üzüm yetiştiriyorum.”

“Bunun için gübrenin içinde yürümen mi gerekiyor?”

Sigismondo aşağıya, kabuklaşmış botlarına baktı:

“Gübre toprağı bereketlendiriyor.”

“Tüm hayatım boyunca Buonarroto adını İtalya dışında da onurlandırmak için çalıştım. İnsanların Settignano’da öküz süren bir kardeşim olduğunu söylemelerini mi istersin?”

Sigismondo iki güzel hayvana baktı, tepkiyle,

“Öküzler güzeldir,” dedi.

“Güzel hayvanlar. Şimdi git ve banyo yap, temiz kıyafetler giy ve kiracılarımızın tarlayı sürmelerine müsaade et.”

İki tartışmayı da kaybetmişti. Giovansimone Floransa’da, kardeşi Michelangelo’nun ailesinin Toskana’da yüksek derecelerine uygun şekilde yaşamasına izin vermeyen para canlısı ve sonradan görme olduğu, Sigismondo da Settignano’da kardeşi Michelangelo’nun ailesinin namusuyla çalışmak için fazla iyi olduğunu düşünen bir snop ve aristokrat olduğu lafını yaymıştı. Sonuçta her iki kardeş de istedikleri şeyi aldı: Giovansimone harcamak için daha fazla para, Sigismondo da daha fazla toprak.

İki kadın figüre, Şafak ve Gece’ye yoğunlaştı. Madonnalar dışında hiç bir kadın yontmamıştı. Hayatın eşiğindeki genç kızları çizmek için hiçbir istek duymamıştı, doğurganlığı, insan ırkının devamını getiren cömert vücudu, vücutları yorgun ama dirençli çalışan ve çalışmış olgun kadınları çizmeyi istedi. Otantik kadınlar yaratmak için çift cinsiyetli mi olmak zorundaydı? Tüm sanatçılar çift cinsiyetliydi. Şafak’ı daha uyanmamış, rüya ve gerçek arasında geçişte kısılmış, başı hâlâ yorgun bir şekilde omzuna yaslanmış, göğüslerinin altına biçimsel güzelliklerini vurgulamak için sıkı bir kemer çizilmiş şekilde yonttu; karın kasları sarkmış, rahim hareketten yorgun düşmüş, hayatının tüm zorlu yolculuğu yarı kapalı ve yarı açık duran ağzında, sol kol eğilmiş ve güne yüzünü dönmek için başını omzundan kaldırdığı anda düşmeye hazır olarak havada asılı kalmış.

Şapelin karşısında Gece’nin görkemli ve şehvetli figürünü çalışmak için birkaç adım attı. Hâlâ genç, doğurgan, arzu duyulan, insanoğlunun beşiği; sıra dışı Yunan başı

özenle kavislenmiş boynunda dinleniyor, uykuya ve karanlığa çekilmek için gözler kapanmış, duysal nitelik vermek için parlatarak yükselttiği uzun uzuvlu etin elastiki aldatmacasındaki figürden yansıyan baskı. Işık dışı formları yoğunlaştıracak süte benzeyen mermerin konturlarında özgürce hareket ediyordu: Besin pınarı sert, olgun göğüsler, muazzam dirilikteki kalça, kol göğsü gururla dışa çıkarmak için keskin biçimde arkaya çekilmişti; her adamın rüyası olan, güzel, cömert dışı vücudu uyumaya mı, aşka mı, gebe kalmaya mı hazırdı?

Figürü, ataları Etrüsklerin lahit kapakları için nasıl birbirine dayanan taş figürler yonttuklarını hatırlayarak kamış ve sülfürle parlattı.

İki destansı figürü Şafak'ı Haziran'da ve Gece'yi Ağustos'ta, kulesini terk ettikten sonraki dokuz ay içinde, sıcak kuru yaz boyunca içsel kuvvetini katarak bitirdi, sonra erkek figürlere Gündüz ve Gün Batımı'na döndü, baştaki güçlü hatlanmış yüzeyleri doldurma ya da parlatma yapmayı bıraktı, çünkü onlardaki alet izleri coşkunun erkeksiliği ifade ediyordu. Gündüz'le birlikte, hayatın her yönünün acı ve zevkle geçtiğini bilen bilge, güçlü bir adam... başı geniş omzunu ve alnını silerken, kaslı gövdesindeki sırtın dünyanın yükünü kaldırıp taşıdığını yansıtırken yonttu.

Gün Batımı, içe çökmüş gözleri, kemikli burnu, sakallı yüzü, sanki ufka doğru batan güneş gibi çaprazlama dayanan başı, çok çalışmış ellerde yansıyan hatların eğri büğrü ifadeleri, kalkan ve çaprazlanan kuvvetle kalıplaşmış dizlerle, lahdin kendisinden dışarıya mermerin ince pervazından dışa uzanan ayaklarla onun kendi portresiydi.

İç fiziksel işleyişe aşinalık kazanmak için anatomi çalışmıştı, şimdi mermere kendine ait bir anatomiye sahipmişçesine muamele ediyordu. Bu şapele kendisine ait, zamanın silemeyeceği bir iz bırakmak istiyordu.

Gün Batımı'nı Eylül'de bitirdi.

Yağmurlar başladı, şapel soğudu. Eti kalmamasına, elli kilonun altında kemik ve kıkırdağa dönmesine rağmen, bir çekiç ve keski alıp, damarlarındaki kanı çekip içindeki ilik ve kalsiyumu oturan, derin düşüncelere dalmış Lorenzo'nun heykellerine, Gündüz, Bakire ve Çocuk'un damarlarına ve kemiklerine aktardı. Mermer, çarpıntıyla canlanıp, titreşimli, güçlü ve sağlam hâlde büyüdükçe o da buna paralel olarak kuruyordu; mermerlere aşılana onun içsel birikimi, arzu, cesaret, cüret, beyin ve onlardan gelen sonsuz enerjidi. Gücünün son parçasını mermerlerin ölümsüzlüğüne doldurdu.

"Yapmayacağım, biliyorsun." Bu sefer onu ayıplayan Granacci'ydi, şehrin talihsizliklerine yaslanarak büyüyen Granacci. "Fazla müsamahadan ölüm de bir çeşit intihardır, ister şaraptan isterse çalışmaktan olsun."

"Günde yirmi saat çalışmazsam asla bitiremem."

"Bu başka tarafı. Eğer iyice dinlenirsen de sonsuza kadar yaşarsın."

"Zaten sonsuzluk kadar oldu."

Granacci kafasını salladı: "57'inde 30 yaşındaki bir adamın gücüne sahipsin. Ben, bense hazdan paralanmış durumdayım. Sendeki şansla neden ölmenin yaşamaktan daha kolay olduğunu düşünesin ki?"

Michelangelo haftalar sonra ilk kez güldü.

“Granaccim, senin arkadaşlığın olmasa hayatım ne kadar yoksun olurdu. Bu heykeltıraşlık senin suçun, sen beni Lorenzo’nun bahçesine götürdün, sen cesaretlendirdin.”

Granacci kıkırdadı.

“Sen mezarlar yapmak istemedin, ama yine de hayatının çoğunu mezarlar için mermer yaparak geçirdin. Portreler yapmak istemediğin onca yılın ardından işte ikisiyle baş-baş kaldın, ömür boyu.”

“Hayal görüyorsun.”

“Nişler için portreler yontmayacak mısın?”

“Kesinlikle hayır. Bundan yüzyıllar sonra kim benim mermerlerimin genç Lorenzo ve Giuliano’nun portreleri olduklarını bilecek? Hareketin ve derin düşüncenin evrensel figürlerini yontacağım. Hem kimse hem de herkes olacaklar. Nesne, pazara heykeltıraşın düşüncelerini taşıyan bir çiftçi arabasıdır.”

Urbino’ya Castel Durante’deki rahipler okuma ve yazmayı öğretmişlerdi, zamanla hem evin hem de stüdyonun kahyası konumuna geldi. Yeğeni Lionardo, Strozzi’nin cıraklığını yaptığından Michelangelo defter tutma işini Urbino’ya verdi. Urbino faturaları ve maaşları ödüyor, gençliğinde Buonarroto’nun Michelangelo’nun hayatını daha kolay hâle getirme ve omuzlarından önemsiz yükleri alma ve koruma görevlerini sahipleniyordu. Michelangelo bu ilişkinin kalıcı olacağını hissediyordu.

Kil modellere geçtiğinde, kili daha yağlı hâle getirmek için onları giysi eskileriyle karıştırıyor böylece armatüre yapıştırmak için yapıtı yoğurduğunda, şekil vermek için daha elastik oluyordu. Kilin nemi şapelin nemiyle aynıydı, sanki şapelin içerideki ıslak alanına şekil veriyor gibi hissediyordu. Kili mermere aktardığında, mimari bir yaklaşım kullanarak, Şafak ve Gün Batımı'nın üzerindeki niş için, genç Lorenzo'nun bir heykelini yonttu, bu düşünceli figürü kendi içsel düşüncelerini dahil ederek durağan, sıkı, çekilmiş olarak tasarladı. Karşıtlık için Giuliano'nun düşünce ve hareket karışımını, karşı duvarda, Gün ve Gece'yi tutan mezarın üstünde geliştirdi: sebest, gerilimin döngüsüyle devam eden bir hareketle birlikte. Lorenzo'nun başı iyi yerleştirilmişti ve omuzlarına bastırılmıştı; Giuliano boynu, mekâna aniden itilmiş olarak oturuyordu.

Bugün zevkine ereceği şey Madonna ve Çocuk'tu. Ona ilahi bir güzellik vermeye ruhunun her bir teli ve köküyle can atıyordu. Yüzü aşk ve tutkuyla parlıyor, doğum yeri ve yeniden canlanan gelecek, sıkıntıların, trajedilerin ve sabrın karşısında insan ırkı aracılığıyla uluhiyet aracısı oluyordu.

Anne ve çocuk temasını daha önce yonttuğu sertlikte taze ve parıldıyor gördü. Yoğun tutku ve yoğun tatmin; çocuk anhesinin kucağında kıvrılmış, beslenmek için aranıyor, annesinin elbisesinin özenle hazırlanmış katları gerginliği yükseltiyor, tatmin ve aç, kabaca emen çocuğun verdiği acı duygusunu dışa vuruyordu. Kendisini nasıl olduysa Bruge tüccarları için Madonna yonttuğu ilk stüdyosunda, o güzel zamanlardaki gibi sersemlemiş hissetti.

Sadece yüksek ateşti. Geçtiğinde ayakları onu güçlükle taşıyacak kadar zayıflamıştı.

Papa, Floransa'ya, güneyin daha sıcak güneşiyle iyileşmesi ve tasarladığı heyecan verici yeni projesini dinlemek için Michelangelo'yu Roma'ya getirmesi için bir arabacı ve araba gönderdi. Papa, Michelangelo'nun Floransa kolonisindeki arkadaşlarını da davet etti, onu eğlendirmek için birçok komedi oynandı. Clement'in onun sağlığına gösterdiği ihtimam neredeyse sevgili bir kardeşinki gibi gerçektir. Sonra Papa arzusunu dillendirdi: Michelangelo, Sistine Kilisesi'nin büyük adak taşı duvarını resmeder miydi?

Michelangelo yemekte, Doni için resmettiği Yunan gençlerine benzeyen, fevkalade güzel bir genç adamla tanıştı. Pietra serena parlaklığında gri-mavi gözleri vardı, klasik bir burun ve ağzı Praxiteles tarafından et rengi mermerle yontulmuş gibiydi, iri kemikli, kusursuz bir derinliğe sahip yüksek, yuvarlak bir alnı, kavisli çenesi, kestane rengi saçları, uzun simetrik yontulmuş yüksek elmacık kemikli yanakları ve gençlere özgü gül rengi bronz teniyle Yunan ölçüleriyle yarışabilirdi.

Tommaso de' Cavalieri, 22 yaşında, iyi eğitilmiş, ciddi Romalı soylu bir ailenin mirasçısıydı. Birinci sınıf bir ressam olmak için hevesliydi, iştiaqla bir çırak olup olmayacağını sordu. Tommaso'nun gözlerindeki beğeni tapmaya kadar yükseliyordu. Michelangelo Floransa'ya dönüp Medici Kilisesi'ni bitirmesi gerektiğini söyleyerek yanıtladı, fakat Roma'daki zamanının bir kısmını birlikte resim yaparak geçirmemeleri için bir sebep olmadığını söyledi. Michelangelo'yu izlerken genç adamın yoğun konsantrasyonu, onun uçarı etkisi epeyce gurur okşayı-

cıydı. Michelangelo, Tommaso'yu yetenekli, itinalı bir işçi, tatlı ve sempatik buldu. Tommaso kuvvetli bir etkiye sahipti, aralarındaki 35 yaş fark birbirine karışmakla Tommaso'nun varlığı ona kendini genç hissettiriyordu, gülebiliyor, kendinden uzaklaşabiliyordu. Ayrıldıklarında birbirlerine yazacaklarına dair sözleştiler. Michelangelo, Tommaso'nun çalışabileceği çizimler göndermeye gönüllü oldu, Papa'ya ilişkin karar vermek için ayrıldığında söz verdi.

Floransa'ya döndüğünde kutsal odaya tazelenmiş olarak girdi. Baharla birlikte ölmekle ilgili düşüncelerini unuttu. İki erkek figürün son dokunuşlarını yaptığında kendisine ilk kez, bir kalemle Ghirlandaio tarafından öğretilen çaprazlama metodunu kullandı. İki dişli keskiyle bir dizi kaligrafik çizgiler bir dizi ugnetto çizgileriyle birleşiyordu, böylece sağ açılarda keskinin daha iyi diş izleri ağır düşmüyor ve ugnettonun izleri daha belirgin oluyordu.

Yaşayan dokuyu çekerek ve bütün baskıya sahip yüzeyin dokularıyla gün ışığına çıkardı. Madonna'nın yanaklarında yumuşak, çakıllı bir dokuya ulaştı.

Yüzünün güzelliği muhteşemdi.

7

Zarhan bir dağ değil nehirdi, akışının hızı kadar seyri ni de değiştirmişti. Kabarıyor, setlerden dışarı taşıyor ya da damla hâline gelecek kadar kuruyordu; yatağından doğru temiz ve saf akabilirdi ya da balçıkla dolup kıyı boyunca enkaz kusabilirdi. Michelangelo gençken, her günü parçacıklara ayrılmıştı, vücudu, içeriği, şekli vardı

ve numaralanabilir, kaydedilebilir ve hatırlanabilir şahsi bir varlık gibi göze çarpıyordu.

Şimdiyse zaman eriyordu, haftalar ve aylar her an artan bir hızla devam eden bir koşturmaca içindeydi. Çok çalışıyordu, ama zamanın dokusu onun için değişmişti, onun keyfi sınırları belirsizleşmişti. Yıllar birbirinden bağımsız bloklar değildi artık, ihtiyaç duyduğunda ayrı zirvelere ayrılan Apuan Alpleri gibiydi. Haftalar ve aylar mı daha kısa sürüyordu yoksa saymayı bırakıp başka bir ölçüt mü edinmişti? Önceden zaman kırılğan bir özelliğe sahip, katıydı. Şimdiyse sıvı. Manzarası Toskana'dan Roma'ya gidişi kadar farklılaşmıştı. Zamanın mutlak olduğunu tahayyül ederdi, her yerde her insan için her zaman aynı olduğunu; şimdi insan doğası ya da hava gibi çeşitli olabileceğini görüyordu. 1531'in 1532 olduğu gibi, 1532 de 1533'le birleşiyordu, kendi kendine sordu: "Zaman nereye gidiyordu?"

Cevap oldukça basitti: Şekilsizken Madonna ve Çocuk'un, Şafak ve Gün Batımı ve Gece'nin, genç Medici'nin hayat gücü hâline dönüşerek sabitleşiyordu. Anlamadığı şey zamanın tıpkı mekânın olduğu gibi küçük görünmesiydi. Toskana Vadisi'nin karşısındaki bir tepede ayakta durup baktığında önünün yarısı tüm anlaşılır ayrıntılarıyla açıkça görünüyor, yarıdan fazlası, geniş ve açık olmasına rağmen geniş ve engin tarlalar yerine dar bir kemer gibi sıkıştırılmış, bastırılmış, tıka basa doldurulmuş görünüyordu. Bu insanın uzak hayatı için de geçerliydi, geçen saatlere ve günlere ne kadar yakından bakarsa baksın hayatının müsrifçe savrulan hayatının ilk yarısıyla kıyaslandığında kısa görünüyordu.

Lahitin iki kapağını sert temiz hatlarla yonttu, inen kıvrımlar gösterişsiz sarılıyordu, destekleyici sütunların tepesine birkaç basit yaprak oyuldu. Nehir Tanrıları ya da Cennet ve Dünya sembolleri için hiçbir şey yapmadı, geliştirdiği fikirler daha başlangıç aşamasındaydı. Gece'nin dış taraftaki omzunun altına bir mask ve yükselen dizinin şekillendirdiği sağ açıya bir baykuş yonttu; bu kadar. Onun için insan güzelliği bir başlangıç ve sanatın bitimi olmuştu.

Kilisede denediği şey İtalya ve Avrupa boyunca yayılmıştı. O çalışırken taslaklar çizen ve notlar alan ciddi sanatçılar ağırladı, fakat artan ziyaretçi akını onun derisinin altına işliyordu. Özenle giyinmiş soylu bir adam sordu:

“Gece'nin bu kadar etkileyici figürünü yapmayı nasıl başardınız?”

“Burada gördüğünüz heykeli gizleyen bir mermere sahiptim. Tek yaptığım onu çevreleyen ve görülmesini önleyen küçük parçaları ortadan kaldırmaktı. Bunun nasıl yapılacağını bilen için hiçbir şey daha kolay olamazdı.”

“O zaman kayalardaki heykelleri araması için hizmetkârımı göndereyim.”

Lorenzo'nun oğlu Piero'nun kızı Caterina de' Medici ile Fransa veliahdının evliliğini resmileştirmek için yola çıkan Papa Clement'i ziyaret etmek için San Miniato al Tedesco'ya bir yolculuk yaptı. Clement'in hâlâ gözdesi olan Sebastiano del Piombo ve Papa'ya bağlı Kardinal İppolito'yla güzel vakit geçirdi.

Bunun dışında Medici kutsal odasıyla biçimlenen avlunun içindeki yonttuğu mekân, modellerini yaptığı cadenin karşısındaki ev ve yaşadığı ve Urbino tarafından ilgilenilen Via Mozza stüdyosundaydı. Kurumuş yağ ve kas olduğunu bilse de kendisine kiliseyi tamamlamasında yardım eden iyi heykeltıraşlarla çevrili olduğu için şanslı olduğunu hissetti: Michelangelo'nun modellerinden mermer Cennet ve Dünya'yı yontacak olan Tribolo, bir St. Cosmas yapacak olan Angelo Montorsoli, iki Piccolomini Papa'yı bitiren, Medici heykel bahçesinin soytarısı, eski arkadaşı Baccio'nun oğlu Raffaello da Montelupo. Bazen geceleri çizim aletlerini alıp Mahşer'le ilgili ne söylemesi gerektiğine dair zihnini araştırıp kendini tazeliyordu.

Bandinelli, Clement için yaptığı Herkül'ü bitirdi. Dük Alessandro, onun Floransa artık bir idare meclisi olmadığından Palazzo Vecchio olarak yeniden adlandırılan Palazzo della Signoria'ya Davut'un karşısına yerleştirilmesini emretti. Heykele karşı halkın protestosu o kadar büyüktü ki Bandinelli kurulması için Roma'ya gitmek ve Papa'nın emrini almak zorunda kaldı. Michelangelo, Urbino'yla birlikte Herkül'ü görmek için Piazza della Signoria'ya doğru yürüdü, gece rüzgârıyla kâğıtlar yapıpışmıştı. Bandinelli'nin anlamsız kas yığınınna baktığında ürktü. Birkaç mısra okuduktan sonra yüzünü ekşiterek:

“Bandinelli bu övgüleri okuduğunda mutsuz olacak.”

Sonra Leonardo da Vinci'nin Belvedere'deki öngörüsünü hatırladı:

“Ressam senin tavanını inceledikten sonra, katılaşmaya dikkat etmeli.

Leonardo'nun demek istediğini şimdi anlıyordu.

“Kendi devrimini tamamlama. Seni izleyenlere de bir şeyler bırak.” Fakat Leonardo’yu daha önce anlamış olsaydı da bu konuda ne yapabilirdi?

Carrarini gibi kilise cemaatinden biri olmuştu, sanki evrenin merkeziymiş gibi Giotto’nun çan kulesinin zemininde dolaşıp duruyordu. Fakat Floransa şimdi pasifti, özgürlüğü Alessandro tarafından boğulmuştu. Siyasî özgürlükle aynı kanlı yatakta sanat da boğulduğundan bu yana Cauldron Şirketi’nin pek çok üyesi başka şehirlere taşınmıştı. Medici’nin ilk zamanlarının Floransa’sı yok olmuştu. Verrocchio ve Donatello mermerleri hâlâ tüm görkemiyle Orsanmichele’nin nişlerinde ayakta duruyordu, fakat Floransalılar sokaklarda başları önde yürüyorlardı; bitip tükenmeyen savaş ve yenilgilerin sonunda, Afrikalı, katırın katırı son darbeydi. Piazza della Signoria’da Marzocchi’yi geçtikten sonra, Michelangelo kafasını çevirdi. Bir sanat ve fikir merkezi, Avrupa’nın Atina’sı Floransa’nın yüceliği kendisinin Cumhuriyet’e kadar göze alamadığı Davut’un kırılan kolunu tamir etme işini gerçekleştirmişti.

Haziran 1534’te Lodovico’nun 90. yaş günü neşe verici bir gün oldu. Hava sıcak fakat delici şekilde açıktı. Çatallı zirveli dağlarıyla Floransa değerli bir taş gibi parlıyordu. Michelangelo, Buonarroto geriye kalanları bir araya getirdi. Yemek masasında çok çelimsiz Lodovico yastıklarla desteklenmiş hâlde, uzun süren hastalıktan yorgun ve zayıf düşmüş Givansimone ve hepsinin doğduğu aile çiftliğinde yalnız yaşayan sessiz Sigismondo, Buonarroto’nun on yedi yaşındaki kızı Cecca ve Strozzi’nin yanındaki çıraklığını tamamlayan genç Leonardo vardı.

“Michelangelo amca, idare etmeye hazır olduğumda babamın yün dükkânını tamir ettirip tekrar açacağına söz vermiştin.”

“Yapacağım da Lionardo.”

“Yakında mı? Şimdi on beş yaşındayım, işi de epeyce öğrendim.”

“Evet yakında Lionardo, işleri yoluna koyar koymaz.”

Lodovico, titreyen elleriyle ağzına götürdüğü çorbadan ancak birkaç kaşık yiyebildi. Yemeğin yarısında yatağına götürülmek istediğini söyledi. Michelangelo babasını kollarına aldı. San Miniato’da duvarları korumak üzere kullandığı bir top çubuktan daha ağır değildi. Babasını yatağa koydu, bir battaniyeyle sarmaladı. Yaşlı adam yavaşça kafasını çevirdi, yuvarlak masasında hesap defterleriyle istif edilmiş kâğıtları görebildi. Kül rengi dudaklarında bir tebessüm belirdi.

“Michelagnolo.”

Takma adı. Lodovico yıllardır kullanmamıştı.

“Efendim baba.”

“Doksana kadar yaşamak istedim.”

“Yaşadın da.”

“...fakat çok zordu. Hayatta kalabilmek için... her an çalıştım.”

“Bildiğim her meslek kadar iyiydi.”

“Ama şimdi... yoruldum...”

“Dinlen. Kapıyı kapatacağım.”

“Michelagnolo.”

“Evet, baba?”

“Çocuklarla... Giovansimone'yle, Sigismondo'yla... ilgilenecek misin?”

Michelangelo düşündü, “Çocuklar! Ellilerinin ortasındalar.” Dışından, “Sahip olduğum tüm aileyle baba.” diye cevap verdi.

“Lionardo'ya ...dükkânını...verecek misin?”

“Hazır olduğu zaman.”

“Cecca'ya...drahoma?”

“Evet, baba.”

“O zaman her şey yolunda. Ailemi...bir arada tuttum. Babamın kaybettiği... parayı tekrar...kazandık. Hayatım...anlamsızca...geçmedi. lütfen Santa Croce'deki papazı çağırır mısın?”

Lionardo rahibi getirdi. Lodovico etrafında üç oğlu, kız ve erkek torunlarıyla çevrili hâlde sessizce öldü. Babasının yanakları Michelangelo'nun öldüğüne inanamayacağı kadar renkliydi, yüzü huzurluydu.

Tuhaf biçimde kendini yalnız hissediyordu. Hayatı boyunca annesiz ve baba sevgisinden, anlayış ve ilgisinden mahrumdu. Şimdi hiçbirinin önemi yoktu; babasını sevmişti, tıpkı Lodovico'nun onu Toskana'ya has sert biçimde sevdiği gibi. Onsuz dünya boş ve sahipsiz göründü. Lodovico ona sonsuz bir keder vermişti ama beş oğlunun

arasında tek para kazananın o oluşu Lodovico'nun suçu değildi. Yuvarlak masadaki hesap defterlerine hiçbir şey ekleyemeyen diğer dördünün açığını kapatmak için Michelangelo'yu çok çalıştırmasının da nedeni buydu. Michelangelo, Lodovico'nun hayallerini gerçekleştirebildiği ve babasının başarmış olarak ölmesine imkân sağladığı için gurur duydu.

O geceyi stüdyoda, büyük kapılar bahçeye açık biçimde bir yağ lambasının altında bir şeyler yazarak geçirdi. Birden bahçesi ve odası "İbrani Çölü'nden gelen ruhani gıda" olarak adlandırılan, başının ve lambanın etrafında bir ağ ören, kuşlar gibi uçan küçük binlerce beyaz güve tarafından istila edildi. Birkaç saniye içinde ölüyorlar ve stüdyoyla bahçeye hafif bir kar düşmüş gibi görünüyordu. Çalışma tezgahının üstündeki kalın böcek tabakasını süpürdü bir kalem alıp yazmaya başladı:

Ölüm Tanrı'ya bitkinlikle
 Tam olgunlaşmış hasat verene,
 Dolu ve berrak zihinle dönenden
 Daha kolay gelir

Hiç ağlamamış kalpler zalimdir
 Ona öncelik veren ve arka çıkan bu dünyayla ilgili
 Daha fazla şey görmemelidir

Yasımızın yoğunluğu, üzüntümüzün ağırlığı
 Her hissedene göre az ya da çoktur
 Ve bütün zayıflığımı Tanrım, sen bilirsin.

Tasarladığı ve inşa ettiği kubbenin altında, kutsal odada, çevresi pietra serena ve sevgiyle yarı birleştirilmiş mermer duvarlarla çevrilmiş hâlde ayakta yalnız başına durdu. Lorenzo, the Contempative, nişinin içindeydi, Giuliano zeminde oturuyordu, tam anlamıyla bitmemişti. Yedi figürden sonuncusu Gündüz'ün, omuzlarının altında tahta bloklarla duvarın karşısında duracağı yerde, güçlü erkek vücudu henüz bitmemişti. Kalkık omuzlarının arkasında yüzü temkinliydi, bir şahininki gibi derin içe çökmüş gözleriyle dünyaya sertçe bakıyordu, saç, burun ve bir granitten kesilmiş gibi sert, kabataslak kesilenmiş sakalı, tuhaf, devasa koruyucu omuzların belirginleştirilmiş tene temelde kontrast oluşturunuyordu.

Şapel bitmiş miydi? 14 yıldan sonra?

Her bir köşesinde iki dev figürü, Şafak ve Gün Batımı'nı, Gündüz ve Gece'yi, geniş yan duvarın karşısında, çıkmasına Çocuk'u oturtmuş hâlde güzel Madonna'yı tutan zarafetle yonttuğu tabanın ortasında ayakta dururken, yontmak istediği her şeyi yonttuğunu, söylemek istediği her şeyi söylediğini hissetti. Ona göre Medici Şapeli tamamlanmıştı. Il Magnifico'nun hayal ettiği bu kiliseyi ve cephesindeki mermer heykelleri onaylayacağına ve memnun olacağına inanıyordu.

Bir parça çizim kâğıdı alarak, Gündüz ve Gece'yi zeminlerine ve karşılıklarına da Şafak ve Gün Batımı'nı yerleştirmek için talimatları yazdı. Tahta masanın üzerine mermer parçasının altına notu bıraktı, arkasını döndü ve hiç arkasına bakmadan kapıdan çıkıp gitti.

Heybeleri Urbino topladı.

“Her şeyi aldın mı Urbino?”

“Çizim folyoları dışında her şeyi efendim. Bir kaç dakikaya hazır ederim.”

“Korumak için onları benim iç gömleklerime sar.”

Atlarına bindiler, şehri geçtiler ve Porta Romana'ya gittiler. Yükseltinin tepesinde durdu, Duomo'ya, Vaftizhane'ye ve çan kulesine baktı, Palazzo Vecchio'nun Eylül güneşinde parlayan esmer kulesine, kırmızı kiremitli çatılarının altında kıvrılan taş şehre baktı. Geriye dönmeyi hesap etmeden, altmışına yaklaşmışken bir şehirden ayrılmak çok zordu.

Tereddüt etmeden atları güneye Roma'ya doğru çevirdi.

“Hadi gayret edelim Urbino, Gece Poggibonsi'de bildiğim bir handa kalacağız.”

Urbino heyecanla,

“Bir sonraki gece de Roma'da mı olacağız?” diye sordu.
“Roma neye benziyor efendim?”

Roma'yı anlatmaya çalıştı, ama kalbi çok ağırlaşmıştı. Nefsiyle bitmek bilmez savaşı sona ermesine rağmen geleceğin onun için neler sakladığı hakkında hiçbir fikri yoktu. Porta Romana'nın etrafını çevreleyen astrologlar o geçerken, ömrünün henüz üçte birine, hayatının dört aşkından ikisine sahipken, en uzun, en kanlı savaşı göreceğini ve en iyi heykellerinden, resimlerinden ve mimari eserlerinden bazılarını yapacağını haykırsalardı Il Magnifico'nun onların sahte bilimleri hakkındaki aşağılamalarını hatırlar ve onlara gülerdi.

Fakat haklı çıkarlardı.

Onuncu Bölüm

Aşk

Atını Porta del Popolo boyunca sürdü. Roma, son savaşımdan sonra, onu 1496'da ilk kez gördüğünden daha kötü bir şekilde harap olmuş göründü. Macello dei Corvi'deki kırık dökük mülklerine doğru yürüdü. Mobilyaların çoğuyla birlikte yataklar ve mutfak eşyaları ile Julius'un mezarının taban blokları çalınmıştı. Musa ve iki Tutsak zarar görmemişti. Otların bürüdüğü bahçeyi ve odaları inceledi. Duvarlara alçı çekmeli ve onları boyamalı, yeni döşeme kaplamalı ve tüm evi yeniden onarmalıydı. Medici Şapeli'nde geçen on yılda kazandığı beş bin dukadan ancak birkaç yüzünü biriktirmeyi ve Roma'ya getirebilmeyi başarmıştı.

“Evimizi düzene koymalıyız Urbino.”

“Tamiratları ben kendi başıma hâlledebilirim efendim.”

Michelangelo'nun Roma'ya gelişinden iki gün sonra Papa VII. Clement, Vatikan'da öldü. Şehir taştan bir mutluluk doldu. Özenle hazırlanan cenaze töreni bo-

yunca gösterilmeye devam edilen Clement'ten duyulan nefret Roma'nın yağmalanmasında onun sorumluluğundan kaynaklanıyordu. Daha bir gün önce Michelangelo ve Benvenuto Cellini, Clement'i ziyaret etmişlerdi. İyi durumdaydı, Cellini'yle alacağı yeni bir madalya ve Michelangelo'yla da Kıyamet Günü tasarımını tartışmıştı. Yine de kuzen Giulio bazen acı çektiğini ve bu yüzden önemli ölçüde duyu kaybı yaşadığını Medici Sarayı'ndaki kalan son çocukluk arkadaşlarına söylüyordu.

Kardinaller Koleji'nin toplanmak ve yeni bir Papa seçmek için harcadığı iki hafta süresince Roma hareketsiz bekledi. Ama Floransa kolonisi değil. Michelangelo, Medici Sarayı'na geldiğinde sadece dış tarafa yas örtüsünün asıldığını gördü. İçerde sürgünler, sevinçten uçuyorlardı. Clement'in ölümüyle birlikte hiç kimse oğlu Alessandro'yu koruyamayacaktı, Giuliano'nun sevgili oğlu İppolito onun yerine getirilebilirdi.

25 yaşındaki Kardinal İppolito Michelangelo'yu karşılamak için Medici basamaklarında ayakta duruyor, simsiyah saçları ve soylu hatlı solgun çehresini etkili bir tebesüm aydınlatıyordu. Göğsü boyunca koyu altın düğmeli şeritli koyu kırmızı kadife bir palto ve pelerin giymişti. Michelangelo'nun omzuna bir kol dolandı, döndüğünde, annesinin belirsiz figürüyle parlak kahverengi gözlerini almış Contessina'nın oğlu Kardinal Niccolo Ridolfi'yle karşılaştı.

İppolito, "Evin tamir olana kadar burada sarayda bizimle kalmalısın." dedi.

"Annem de böyle isteyecektir," dedi Niccolo.

Bir düzine arkadaşı onunla selamlaşmak için toplanmıştı: Cavalcanti, Ruccelai, Acciajuoli, Olivieri, Pazzi, Baccio Valori, Clement'in Floransa vekili, Filippo Strozzi ve oğlu Roberto, büyük Kardinal Salviati, Kardinal Giovanni Salviati, Jacopo'nun oğlu, Bindo Altoviti. Alessandro'nun tüm mülklerini ve güçlerini gaspettiği Roma'daki Floransa kolonisi bu ailelerle genişlemişti.

Clement'in ölümüyle birlikte tedbirli olmaya da artık gerek kalmamıştı. Daha önce gizli saklı yapılan Alessandro'dan kurtulma planları şimdi açık bir harekete dönüşmüştü.

Kardinal Giovanni Salviati, "Bize yardım edecek misin Michelangelo?" diye sordu.

"Elbette. Alessandro vahşi bir yaratık."

Kesin bir onay fısıltısı duyuldu. Niccolo, "Sadece bir engel var, V. Charles. Yanımızda İmparator'la Floransa'ya yürür ve Alessandro'yu alaşağı edebiliriz. Halk ayaklanacak ve bize katılacaktır." dedi.

"Nasıl yardım edebilirim?"

Cevap veren Floransalı tarihçi Jacopo Nardi'ydi: "İmparator sanata çok az ilgi duyuyor. Yine de senin çalışmalarından etkilendiğine dair duyumlar aldık. Davamıza destek olacaksa onun için bir resim yapar ya da bir şey yontar mısın?"

Michelangelo yapacağına dair onları temin etti. Yemekten sonar İppolito, "Leonardo da Vinci tarafından babam için tasarlanan ahırlar tamamlandı. Onları görmek ister misin?" dedi.

İlk bölmede yüksek tavanlı kolonların altında bir Arap küheylanı vardı. Michelangelo hayvanın elinin altında sıcak, uzun boynunu okşadı.

“Tam bir güzellik. Hiç bu kadar kusursuz bir at sınıfı görmemiştim.”

“Lütfen bir hediye olarak kabul edin.”

“Hayır teşekkür ederim,” dedi Michelangelo aceleyle. “Urbino daha bu sabah son kalan eski ahırımızı yıktı. Onu koyacak bir yerimiz yok.”

Fakat eve döndüğünde Urbino’yu hayvanı dikkatle dizginlerinden tutmuş, bahçede dikilirken buldu. Michelangelo hayvanın zarif beyaz boynunu okşadı,

“Sence onu almalı mıyız?”

“Babam, yemek yiyen bir hediye asla kabul etmemeyi tembihlemişti.”

“Fakat bu kadar güzel bir hayvanı nasıl reddedebilirim? Biraz kereste almalı ve yeni bir barınak yapmalıyız.”

Kendine defalarca Kıyamet Günü’nün ezici yükünü omuzlarına alıp almamayı sordu. Sistine’nin sunak duvarının boyanması en az beş yıl alacaktı, İtalya’da tek bir freskle denenmiş en geniş duvar olacaktı. Paraları evinin tamiratı ve döşemesi için harcanacağından yakın zamanda tekrar paraya ihtiyaç duyacaktı.

Şimdi torunlarını bolluk içinde büyüten, uzun olduğu kadar da geniş, sıkı etli ve kırmızı yanaklı Balducci patladı:

“Tabî ki başın dertte! Tüm o yılları benim finansal becerilerim olmadan Floransa’da harcadın. Ama şimdi güvenli ellerdesin. Kazandığın parayı bana getir ben de sana maddi açıdan seni özgürlüğe kavuşturacak yatırımlar yapayım.”

“Balducci, bende parayı uzaklaştıran bir şey var. Paralar kendi kendilerine, ‘Bu adam bize çoğalabileceğimiz güvenli bir yuva vermeyecek. Hadi başka yere gidelim.’ diyorlar. Bir sonraki Papa kim olacak?”

“Sen tahmin et.”

Balducci’dan sonra Campo dei Fiori’deki aynı evindeki Leo Baglioni’ye gitti. Aslan yeleli ve kırışksız yüzlü Leo’nun, Papa Leo ve Clement’in güvenilir casusluğuyla yıldızı parlamıştı, Michelangelo, bir işin ona güven sağlayacağını söyledi.

“Artık emekli olmaya hazırım,” diyerek zarif döşenmiş yemek odasında yenen akşam yemeğinde, Michelangelo’yla sırrını paylaştı. “Bir adamın isteyebileceği neredeyse tüm para, kadın ve maceraya sahip oldum. Bir sonraki Papa’nın kendi ayak işlerini kendinin görmesine müsaade edeceğim.”

“Sonraki Papa kim olacak?”

“Hiç kimse bilmiyor.”

Ertesi sabah erkenden Urbino Dükü, peşinde Julius’un mezarına ait dört sözleşmenin bulunduğu bir kutuyu taşıyan bir hizmetkarla ziyarete geldi. Dük gaddar görünümlü bir adamdı ... Yanında öldürücü bir hançer taşıyordu. Yirmi bir yıl önce Leo’nun taç giyme tö-

reninden sonra ilk kez iki hasım karşılaşıyordu. Dük, Michelangelo'ya, Kardinal Rovere'yken Julius'un kilisesi olmak üzere, Vincoli'deki San Pietro'da Julius'un lahdi için duvarın hazırlandığını bildirdi. Sonra kutunun en üstünden 'Michelangelo'yu önceki tüm anlaşmalardan özgür kılan ve kurtaran' 1532 tarihli son anlaşmayı aldı ve Michelangelo'nun ayaklarına fırlattı.

"Artık seni koruyacak hiçbir Medici olmayacak. Gelecek yılın Mayıs'ında, anlaşmada belirtilen bu sözleşmeyi yerine getirmezsен 1516 sözleşmesini yerine getirmeye seni mecbur edeceğim. Yirmi beş heykel, hayatından da uzun. Parasını ödediğimiz yirmi beşi."

Dük öfkeyle çıkıp gitti, sağ eli hançerinin sapını sıkıca tutuyordu.

Michelangelo, biten dört devin ya da Zafer'in Floransa'dan getirilme işini ayarlamamıştı. Orijinal anıtın tek bir mezar duvarıyla değiştirilmesiyle sağlanan kurtuluşu sevinçle karşıladı, ancak bu devasa heykellerin şimdi mermer cephenin oranının dışına taşacağı için rahatsızdı. Roverelere borçlu olduğu üç ilave heykel için, bahçede sakladığı mermerle Bakire, Peygamber ve Kâhin Kadın yontmaya karar verdi. Bu figürler ne büyük, ne de zordu. Roverelerin memnun olacağına emindi, her koşulda tasarım hisleri bir değişikliği talep ediyordu. Sözleşmede belirtildiği gibi gelecek Mayıs'ta nispeten küçük üç figürü bitirebilecek ve işçileri de Vincoli'deki San Pietro'daki duvarı birleştirebileceklerdi.

Rovere lahtinin tamamlanması meselesinde talih Urbino Dükü'nün olduğu kadar Michelangelo'nun da karşısın-

daydı. 11 Ekim 1534'te Kardinaller Koleji Alessandro Farnese'yi yeni papa olarak seçtiler. Farnese, Lorenzo tarafından eğitilmişti, fakat Michelangelo'dan önce saraydan ayrılmıştı. Il Magnifico'dan hayat boyunca sürecektir sanat ve öğrenme aşkı almıştı. Müthiş güzellikteki kız kardeşi Giulia, Papa VI. Alexander tarafından metres olarak alındıktan sonra Farnese Kardinal yapılmış, Borgia Sarayı'nın ahlaksız hayatına girmiş, iki metresten olan dört gayrimeşru çocuğa beylik yapıyordu. Roma iğneleyerek ona 'eksik etek kardinal' adını takmıştı, çünkü mevkisini kız kardeşinin konumu sayesinde almıştı. Ancak 1519'da din adamı olarak atanınca tensel zevkleri bırakarak örnek bir hayat yaşamaya başlamıştı.

Papa III. Paul Macello dei Corvi'deki eve bir ulak gönderdi: "Acaba Michelangelo Bunarroti öğleden sonra Vatikan Sarayı'na gelir miydi? Kutsal babanın söylemesi gereken önemli bir şey vardı. Michelangelo, Via de' Pastini hamamlarına, berbere gitti, berber sakalını kıırttı ve saçını kaşlarına doğru öne taradı. Yatak odasındaki aynada kendine bakarken Urbino hardal rengi bir gömlek ve pelerine giymesine yardım ederken birden hayretle gözlerindeki kehribar renkli noktaların solmaya başladığını ve burnunun köprüsündeki kırık yamacın artık o kadar da derin olmadığını fark etti.

"Garip," diye homurdandı, "bu artık beni ilgilendirmiyor, eskiden olduğu gibi basit değilim."

Onun kendini incelemesini bir sırtışla izleyen Urbino, "Dikkatli olmazsan Michelangelo heykeline dönüşeceksin."

Michelangelo, Vatikan'ın küçük taht odasına girdiğinde, Papa III. Paul'u neşeli bir şekilde, görgülü Isabella d'Esta'nin oğlu, Mantua Kardinali ve çok zevkli bir adam olan Ercole Gonzaga'yla konuşurken buldu. Michelangelo diz çöktü, Papa'nın yüzüğünü öptü, gözleri hızla Papa'nın yüzünün eskizini çizdi: Dar bir baş, gözler zekice açılmış, uzun ince burnu karbeyaz bıyığından çıkıntı yapmış, içi boş yanaklar ve ince dudaklı ağız bir estete dönüştürmüş zevk düşkününü anlatıyordu. Bu güçlü bir yüzdü.

"Oğlum, benim papalığım boyunca iyi bir kahin gibi çalışacağını düşünüyorum."

"Kutsal Papamız çok ince."

"Kişisel bir ilgi meselesi. Benden önceki seleflerimin bir kısmı sana ortaya koyman için verdikleri sanat eserleri sayesinde hatırlanacaklar."

Michelangelo iltifattan önce tevazuyla eğildi. Papa içtenlikle ekledi:

"Hizmetimize girmeni istiyorum."

Michelangelo geri kalan taş ustalarını saymak için durakladı: Bir, iki, üç, dört.

"Size nasıl hizmet edebilirim Kutsal Papamız?"

"Kıyamet Günü işine devam ederek."

"Kutsal babamız o kadar büyük iş kabul edemem."

"Neden?"

“Papa Julius’un lahdini tamamlamak için bir sözleşmeyle Urbino Dükü’ne bağlıyım. Beni, eğer işi tam anlamıyla sonuna kadar götürmezsem bir felaketle tehdit etti.”

“Kutsal Baba’nın gözü bir savaş beyi tarafından korkutulabilir mi? Lahti aklından çıkar. Papalığımızın ihtişamı için Sistine Kilisesi’ni tamamlamanı istiyorum.”

“Kutsal Babamız, otuz yıldan bu yana o sözleşmeyi imzalamanın günahıyla işkence çekiyorum.”

Paul tahtında ayağa kalktı, hafif vücudu beyaz kürkle süslenmiş parlak kırmızı kadife pelerinin altında titriyordu.

“Ben de otuz yıldır seni hizmetime almak arzusunu duyuyordum. Şimdi Papa olduğuma göre bu arzumı yerine getirmeme izin verilmeyecek mi?”

“Mukaddes Papa, benim otuz yılıma karşılık sizinki.”

Heyecanlı bir el hareketiyle Paul, kırmızı kadife takkeyi kaşlarına kadar indirdi ve:

“Seni hizmetime almayı kararlaştırdım, ne olursa olsun.”

Michelangelo, Papa’nın yüzüğünü öptü, küçük taht odasından çıktı. Evine döndüğünde eski deri sandalyesine gömüldü. Kapıda keskin bir vuruş onu çökmüş vaziyetinden doğrulttu. Urbino, ertesi sabah kuşluk vakti, Michelangelo Buonarroti’nin Kutsal Baba III. Paul tarafından ziyaret edileceğini haber veren iki İsveç muhafızını, tek tip sarı ve yeşil giysili uzun sarışın devleri buyur etti.

Urbino soğukkanlılıkla, “Bir gündelikçi kadın bulacağım efendim,” dedi. “Kutsal Babamıza ve yanındakilere hangi içeceği servis etmek gerekir? Geçit töreninin dışında daha önce hiç Papa görmedim de.”

“Keşke, birini gördüğüm tek yer olsaydı,” diye söylendi Michelangelo. “Şarap ve kurabiye al. En iyi Floransa masa örtülerimizi kullan.”

Papa, Piazza del Foro Traiano’da hatrı sayılır bir heyecana sebep olarak, kardinalleri ve maiyetiyle birlikte geldi. Papa Michelangelo’ya sevecenlikle gülümsedi, hızla Musa’ya doğru yöneldi. Kırmızı papaz cübbeleriyle kardinaler figürün etrafını sardılar. Papa Paul’un Mantua Kardinali Ercole Gonzaga’ya attığı bakışla onun Vatikan’ın onaylanmış sanat otoritesi olduğu açıktı. Gonzaga, Musa’dan başı eğik, gözleri heyecandan tutuşmuş hâlde çekildi. Huşu, gurur ve memnuniyet dolu bir sesle:

“Bu Musa tek başına Papa Julius’u onurlandırmaya yeterlidir. Hiçbir insan daha görkemli bir anıt istemez.” diye açıkladı.

Papa Paul istekle, “Ercole, bunu keşke ben söyleseydim.”

Sonra Michelangelo’ya dönerek ekledi, “Görüyorsun oğlum, mantıksız davranmıyorum. Kıyamet Gününü benim için resmet. Senin elinden Musa’yı ve bu iki Tusak’ı kabul etmesi için Urbino Dükü’nü ikna edeceğim.”

Michelangelo dört Papalık boyunca kendi üzerinde ne zaman üstünlük sağlandığını öğrenemeden yaşamıştı.

Gençken zihni devasa projelere atlardı. Bir keresinde Carrara'da Tyrrhenian Denizi'ndeki balıkçılara yol göstermek için bütün bir mermer zirve yontmak istemişti. Fakat o gece yorgunlukla yatağında döndüğünde kendi kendine soruyordu: 'Ghirlandaio, Botticelli, Rosseli ve Perugino'nun biraraya getirdikleri Sistine panellerinden daha büyük bir duvarı kaplayacak gücü nerede bulacağım?' Arkasına yaslanıp da üzerindeki duvarı boyamayacaktı; duvar onu tamamen kurutana kadar uzun zaman alacaktı. Otuz yaşında hoşuna giden bu kamçılayıcı güçleri altmışında nasıl toplayacaktı?

Uykusuzluktan bitkin hâlde kalktı ve Damaso'daki San Lorenzo'ya sabah ayinine gitti. Evine dönüş yolunda köşede Leo Baglioni'ye rastladı. Her ikisi de günahlarını çıkardıktan ve cemaate katıldıktan sonra kiliseden ayrıldılar ve solgun Kasım şafağı yüzlerine vurduğu hâlde Campo dei Fiori'de durdular.

"Leo, sen içki aleminden çıkmıştın, bense ölümsüz ruhla güreşiyordum, ama yine de günah çıkartman benden az sürdü."

"Sevgili Mihelagnolo'm, bana göre zevk veren her şey iyi, acıya sebep olan her şey günahtır. Dolayısıyla vicdanım temiz. Senin yorgun görünüşünden anladığım kadarıyla dün gece kendine acı çektirmişsin, dolayısıyla affedilmesi gereken pek çok günahın var. bir bardak sıcak süt içmek için içeri gel de Kardinal Gonzaga'nın senin Musa'nı övüşüne kadeh kaldıralım. Roma bundan çok az bahsediyor."

Dostlukla geçen bir saat çok rahatlattıydı. Baglioni'den ayrıldı, Pantheon'un boş caddelerini yavaşça adımladı, heybetli kubbesini seyretti, sonra Via Recta boyunca Tiber'e ve Via Alesandrina'ya doğru St. Peter'e gitti. Giuliano da Sangallo'nun yeğeni ve Bramante'nin yardımcısı Antonio da Sangallo, St. Peter'in mimarı unvanını almıştı. Büyük kolon ayaklarının tamiri ve alçak temel duvarlarının inşası dışında Roma'da bulunmadığı 18 yıl boyunca çok az şey başarıldığını görüyordu. Tüm Hıristiyanlık aleminden gelen iki yüz bin duka betona dökülmüştü ama daha çok Michelangelo'nun öğrendiğine göre, St. Peter'i bir insanın yapabileceği en yavaş şekliyle yükselten müteahhit halkasının cebine dolmuştu. Michelangelo şimdiki oranla düşünüyordu, St. Peter'in Kıyamet Günü'yle birlikte bitmesi çok zordu.

Küçük Mary of the Fever Kilisesi haç şeklindeki kilise kanadına alan açmak için daha kaldırılmamıştı. İçeri girdi, kendi Pieta'sının önünde durdu. Meryem ne kadar da güzeldi. Ne kadar zarif ve yumuşaktı. Ve annesinin kucağındaki oğul, yüzü ne kadar da hassastı.

Dizlerinin üzerine köktü. Bir an kendi yarattığı şeyin önünde dua etmenin yanlış olup olmadığını düşündü; fakat bu heykeli çok uzun zaman önce daha 24 yaşındayken yontmuştu. İlk kez bir mermer heykeltraşı olduğu o uzak günlerden kaynaklanan bir duygu dalgası ile doldu taşı, bloğu yontuşu hakkında hiçbir ayrıntıyı hatırlayamadı. Sanki yüzyıllar öncesinden tanıdığı birini yapmış gibiydi.

Roma, tatil giysileri içinde sokaklardaydı, bugün festival için on iki zafer arabası Capitoline Tepesi'nden başlaya-

rak Piazza Navona'ya kadar geçit töreni yapacaktı. Bu sene bufalolar ve atlar arasında bir yarış olacak, sonra yirmi boğa arabalara koşulacak, Testaccio Dağı'nın tepesinden dik yamaçtan aşağı Balducci'yle birlikte seyrettikleri küçük domuzlarla birlikte tören için kurban edilecekleri yere srleceklerdi.

Adımlarının nereye ynlendirdiğinden habersiz, kendini Cavalieri ailesinin maliknesinde buldu. Saray Rione di Sant'Eustachio'da, kendi meydanına bakıyordu ve geniş bahçelerle çevriliydi. Kare kesimli, mazgallı siperlerle döşenmiş Cavalieri maliknesi yüzyıllar boyunca, Roma antikalarını, Hıristiyan kiliselerini, eşmeleri ve şehrin heykellerini korumaya gönüllü olan 'muhafazakr' Cavalieri nesillerinin merkezi olarak hizmet görmüştü.

Macello dei Corvi'deki kendi evinden dar Via di San Marco ve Via delle Botteghe Oscure zerinden Cavalieri Sarayı'na süren on dakikalık yolu gelebilmenin nelere sebep olabileceğini düşünmek  haftasını almıştı. Ağır giriş kapısının üstündeki metal kaidesine doğru ağır an tokmağını vurduğunda zihninde, Floransa'da geçen yorucu bir yıl içinde Roma'ya dönmek için can atmasının nedenlerinden biri olan büyüleyici genç arkadaşı Tommaso de' Cavalieri'yi çağırmasının neden bu kadar zaman aldığını düşündü.

Bir 'hizmetkâr kapıyı açtı, Michelangelo'yu sol tarafta, Roma'da antik mermer heykellerden oluşan en iyi özel koleksiyonlardan birinin bulunduğu yüksek duvarlı bir salona aldı. Michelangelo bir salkım üzüm tutan bir genç tanrıdan elinde köpek yavrularıyla bir kayanın üzerinde uyuyan bir çocuğa ve yunuslarla sarılmış, yarı rölyefte

üstüne bir kadının bindiği deniz atına doğru ilerlerken Tommaso'yla aralarında süren sevgi dolu mektuplaşmaları ve Tommaso'ya çalışması için yaptığı Ganymede ve Tityos çizimlerini hatırladı.

Arkasında adımlar duydu, döndü ve... soluğu kesildi. Tommaso'yu görmediği iki yıl içinde çekici bir delikanlıdan Michelangelo'nun hiç rastlamadığı görkemli bir erkek figürüne dönüşmüştü: Tommaso'yla kendi arasında duran antik Yunan disk atıcısı heykelinden çok daha güzeldi, geniş, kaslı omuzlar, ince bir bel, düz ince bacaklar.

"Sonunda gelebildin," dedi Tommaso kısık bir sesle, 24 yaşında biri için şaşırtıcı biçimde ciddi ve kibardı.

"Sana dertlerimi getirmek istemedim."

"Arkadaşlar sıkıntıları paylaşabilir."

Salonun ortasında buluştular, nazik bir hoşgeldin selamlaşması için birbirlerinin kollarına sıkıca sarıldılar. Tommaso'nun gözleri kobalt mavisine doğru derinleşmişti, yüz hatları zayıflamış, daha güzel bir kalıp almıştı.

"Seni daha önce nerede gördüğümü şimdi biliyorum," dedi Michelangelo, "Sistine'nin tavanında!"

"Peki Sistine'nin tavanına nasıl çıktım?"

"Seni oraya kendim koydum. Âdem, Tanrı'dan hayat kıvılcımını almak üzeredir. Açık kestane rengi saçının ensesine düşüşüne kadar hem de."

"Âdem'i çok uzun zaman önce çizdin."

“Yaklaşık yirmi dört yıl önce. Tam senin doğduğun zaman. Sen benim portremini gerçeğe dönüştürdün.”

“Arkadaşlarımdan arasında ne kadar yükseldiğimi görebiliyor musun?” dedi Tommaso kıkırdarak. “Neredeyse ben de mucizelere inanacağım.”

“Mucizeler imkânsız olmayabilir. Senin kapına ağır adımlarla ve kalp yorgunluğuyla geldim. Seninle on dakika geçirdim ve yaşımdan on sene eksiliverdi.”

“Tıpkı senin çizimlerinin benim sanatkar olarak olgunlaşmama on sene ilave ettiği gibi.”

“Yaşlı bir adamla bir gencin sanki Befana Günü’nde hediyeleşiyorlarmış gibi yılları değiş tokuş edebilmesi ne kadar harika bir şey.”

“Kendine yaşlı deme,” dedi Tommaso. Kızdığında gözleri mürekkep gibi siyahlaşıyordu. “Bu kadar sıradan düşünmene şaşırdım. Bir adam içindeki yaratıcı güç kadar yaşlıdır.”

Michelangelo’nun yüz hatlarına sıcak bir tebessüm yayıldı. Kafasındaki düğümler çözüldü ve göğsü ferahladı.

“Papa Paul için Kıyamet Günü’nü yapmak üzere olduğumu biliyorsundur.”

“Bu sabah ayinde duydum. Sistine için kubbeye eşleşecek muhteşem bir sonuç olacak.”

Michelangelo, kaban duygularını gizlemek için Tommaso’ya arkasını döndü, çıplak bir Venüs’ün harika postürlenmiş yanaklarına doğru ellerini uzatarak durdu. Bir mutluluk dalgası onu sardı. Arkadaşına döndü.

“Tommaso, şu ana kadar Kıyamet Günü’nü yaratacak cesareti toplayamayacağımı düşünüyordum. Şimdi yapabileceğimi biliyorum.”

Geniş açılımlı bir merdiveni çıktılar. Trabzanlara Cavalierler küçük ve ince oymalardan bazılarını kakmıştı; başının üstünde bir sepetle bir kadın, İmparator Augustus’un Roma heykeli, içinde çıplak bir figure olan açılmış bir deniz kabuğu. Tommaso de’ Cavalieri gününün yarısını kamu işlerinden sorumlu sıfatıyla vergi işlerine, diğer yarısını da çizime ayırıyordu. Atölyesi sarayın arkasında Torre Argentina’ya bakan ahşap atların üzerindeki uzun tahtaların dışında hiçbir şey yer almayan çıplak bir odaydı. Masanın üzerindeki duvarda Michelangelo’nun iki yıl önce yapıp Floransa’dan gönderdiği resimler vardı. Ahşabın üzerine bir düzine taslak yayılmıştı. Michelangelo onları inceledi,

“İyi bir yeteneğin var. Ve sıkı çalışıyorsun.” dedi.

Tommaso’nun yüzü bulutlandı.

“Geçen yıl kötü arkadaşların arasına düştüm. Senin de bildiğin gibi Roma cezbedici şeylerle dolu. Çok içtim, fahişelere gittim ve çok az çalıştım...”

Michelangelo, arkadaşının kendini suçlarken takındığı kasvetli ciddiyete şaşırdı.

“St. Francis bile genç bir adamken başıboşmuş Tomao,” dedi, güldürmek için adının çocuklar için kullanılan halini söyleyerek.

“Seninle çalışabilir miyim? Sadece günde iki saat.”

“Stüdyom senindir. Bana daha fazla ne mutluluk verebilir? Bak kaderin ve etkin bana şimdiden neler yaptı? Şimdi Kıyamet Günü’nü çizmeye başlamak için heyecanlanıyorum. Sadece arkadaşın olarak değil ustan olarak da hizmetinde bulunacağım. Karşılığında bana resimleri büyütme ve modellerimi paylaşmakta yardım edeceksin. Seni harika bir sanatçıya dönüştüreceğiz.”

“Sen sanatın ete kemiğe bürünmüş hâlisin. Bana gösterdiğin sevgi sanata âşık ve kendini ona adanmak isteyenlere duyulan sevgi. Sana şunu söyleyebilirim ki, hiçbir insanı seni sevdiğimden daha çok sevmedim ve hiçbir dostluğu seninkinden fazla istemedim.”

“Sana geleceğim gibi geçmişimi de verememek benim için sonsuz bir acı.”

“Karşılığında verecek çok az şeyim var.”

“Ah,” dedi Michelangelo yumuşaklıkla, “işte burada yaşıyorsun. Senin karşında bu çalışma masasında oturduğum şu anda ne yaşıyı ne de ölüm korkusunu hissediyorum. Bir adamın diğerine bundan daha değerli bir şey verebileceğine inanıyor musun?”

Artık ayrılmıyorlardı. Hava almak için kol kola Piazza Nova’da dolaşıyorlar, Capitoline’de ya da Forum’da Pazar günleri taslaklar çiziyorlar, günlük işler bittiğinde birbirlerinin evinde akşam yemeği yiyorlar akşamları resmin ilhamıyla sohbet ediyorlardı. Her ikisinin birbirlerine kattıkları neşe diğerlerini varlıklarıyla mutlu eden bir ışık saçıyordu, şimdi herkes tarafından tanınan iki arkadaşları, her yere birlikte davet ediliyorlardı.

Tommaso'ya karşı hislerini nasıl tanımlayabilirdi? Büyük olasılıkla güzelliğe olan bir tapma hissiydi. Tommaso'nun fiziksel varlığı onda büyük bir etki yapıyordu, mide çukurunda bir boşluk hissi veriyordu. Tommaso'ya karşı duyduğu hislerin, güç bela tanımlayabilse de, ancak aşk olarak tarif edilebileceğini fark etti. Hayatındaki aşklar arasında bunun yeri neresiydi? Hangisiyle karşılaştırılabilirdi? Ailesine karşı duyduğu bağımlı sevgisinden, Il Magnifico'ya duyduğu saygıdan, Bertoldo'ya karşı saygısından, Contessina'ya karşı uzun süren ama belirsiz aşkından, Clarissa'ya karşı unutulmaz tutkusundan, Granacci'ye karşı olan arkadaşça sevgisinden, Urbino'ya karşı hissettiği babacan sevgisinden farklıydı. Belki hayatına çok geç giren bu aşk tanımlanamazdı.

“Bende kutsallaştırdığın şey belki de kaybettiğin gençliğin,” dedi Tommaso.

“Rüyalarımda bile senin gibi bir şey görmedim,” diye yumuşakça cevap verdi Michelangelo. Şömine ateşinin önünde bir masada taslaklar çiziyorlardı. Sistine duvarı için her iki tarafta kimi cennete doğru yükselen, kimi cehenneme doğru aşağı düşen eş ağırlıklı figürler kullanarak ilk planının taslağını çiziyordu.

“Sadece dış kabuğum hakkında konuşuyorsun,” diye karşılık Verdi Tommaso. “Benim iç görünüşüm çok basit. Görüntümü senin dehanla seve seve değişirim.”

“Aptal olma Tommaso, fiziksel güzellik Tanrı'nın az bulunan armağanlarından biridir.”

Tommaso'nun yüzünün rengi soldu.

Kederle, “Ve en işe yaramazlarından biri,” diye ekledi.

“Hayır, hayır,” diye bağırdı Michelangelo. “Herkes mutluluk verir. Neden hayatımı mermerde ve resimde harika yaratıklar soyu yaratmaya adanmışımı düşünüyorsunuz? Çünkü Tanrı’nın ilahi niteliklerinden biri olan insan güzelliğine tapıyorum.”

“Senin insanların içlerine ruh aşıladığın için güzeller. Pieta’n, Musa’n ve Sistine karakterlerin, hepsi düşünüyor ve hissediyor, tutkuyu biliyorlar. O yüzden yaşıyor ve bizim için anlam ifade ediyorlar.

Michelangelo patlayan tutkunun altında ezildi.

“Ben yirmi dört yaşında bir gencin aptallığını gösterirken, sen altmış yaşındaki bir adam bilgeliğiyle konuşuyorsun.”

İlk ışıklarla kalktı, çizim tahtasının başına geçmek için heyecan duyuyordu. Zaman ilerledikçe güneş Trojan sütununun tepesine vurdu, Tommaso kuşluk vaktinde yemek için taze pişmiş ekmek paketiyle geldi. Michelangelo’nun çizimleri için Urbino’nun araştırmaları için tutulan modellerden her gün bir tanesi geliyordu. İşçiler, tamirciler, öğrenciler, asiller, her ırktan ve her vasıfta insanlar. Kıyamet Günü’nde kadın modeller de olacağından hamamlardan, genelevlerden, kimi heyecan için soyunan pahalı metreslerden çokça kadın da vardı.

Tommaso’nun da portresini çizdi, bir iltifat olarak birine yaptığı tek şeydi: Siyah bir tebeşirle, yumuşak yanakları, iyi modellenmiş kemik yapısı, antik bir giysi giymiş olduğu ve bir elinde bir madalyon tuttuğu hâlde.

“Kendini tanıyabildin mi Tommaso?”

“Resim mükemmel. Ama ben değilim.”

“Sensin, benim seni gördüğüm hâlinle.”

“Benim cesaretimi kırıyor... başından beri şüphelendiğim şeyi ispatlıyor, zevkim var, iyi eseri kötüsünden ayırt edebiliyorum ama yaratıcı ateşim yok.”

Michelangelo, bir sıraya çömelerek oturan Tommaso’nun önünde durdu. Tommaso’ya duyduğu aşk onu on beş ayak yüksekliğinde hissettiriyordu.

“Tomaio, Sebastiano’yu iyi bir ressam yapıp ona önemli işler sağlamadım mı? Ondan yüz kat daha fazla yeteneğe sahipsin.”

Tommaso çenesini hafifçe açtı. Kendi inançları vardı.

“Senin öğrettiklerinden bu sanatla ilgili derin bir kavrayış kazandım, fakat kendi başıma üretebilmek için gereken o büyük gücü daha değil. Benim hakkımda kaygılanarak vaktini boşa harcıyorsun. Buraya artık gelmemeliyim.”

Akşam yemeğinden sonra Michelangelo uzun masasına oturdu ve yazmaya başladı. Sabahla birlikte iki sone tamamlamıştı:

Işık Veren Aşk

Açık gözlerinde gördüğüm cezbedici ışık

Benim kör gözlerim boş bakarken

Ayağının dibinde oturmuş, taşıdığım yük

Benim aksak ayağıma bunların hepsi çok güç geliyor

Senin kanatlarına doğru kanatsız uçmak
 Senin ruhun beni Cennete doğru karışmaya zorluyor
 Tam da istediğin gibi kızarıyor ve tekrar soluyorum
 Güneşte donuyor, soğuk bir göğün altında yanıyorum.
 Senin arzun her şeyi kapsar ve benimkine efendilik eder
 Verilen kalbinle birlikte düşüncelerime hayat gelir
 Senin nefesinin altında kelimelerim solumaya başlar

Bir ay gibiyim, parlayamam
 Yalnız, gözlerim cennette hiçlik görür
 Yaşayan parlak güneşi koru

Tommaso stüdyoya geldiğinde Michelangelo ona ilk sonneyi verdi. Tommaso okudukça yüzü kızardı. Michelangelo çalışma masasından ikinciyi aldı ve “Yazdığım ikinci şiir,” dedi.

Bu gözlerde ölümlü bir güzellik görmüyorum
 Bu açık gözlerde bulduğum kusursuz bir huzur
 Ama içerisinde uzak, kutsal yerin olduğu
 Ruhum aşkı hissetti, göklerin yoldaşlığında

Tommaso başı öne eğik dikiliyordu, uzun bir süre böyle kaldı. Sonra gözlerini kaldırdı, berrak ve ıslık ıslıdı.

“Böyle bir aşka değmem, ama bunu hak etmek için mümkün olan her şeyi yapacağım.”

“Sadece hak ettiklerimizi almayalım,” dedi Michelangelo kibar bir gülümsemeyle, “yoksa Kıyamet Günü dayanılmaz olur.”

3

Sistine Kilisesi'inde başının üstünde fırtınalı görkemiyle Genesis olduğu hâlde, sunak duvarının inceledi. Duvarın bitimindeki mermer bir tahtta Jonah, eski Ahit'in peygamberi olarak Yeni Ahit'in İsa'sının yargıları üstünde başkanlık ederek oturuyordu.

55 ayak yüksekliğinde 40 ayak genişliğindeki duvar, en alt kısmındaki duvar halıları uzun duvardakilere benzer şekilde boyanmıştı, sunak masasının üzerinde iki Perugino freski vardı, Musa'nın Bulunuşu ve İsa'nın Doğumu, bir sonraki alanda bu yan duvarlara bağlı iki uzun pencereyle ilk iki Papa'nın St. Linus'la St. Cletus'un portrelerinden oluşuyordu, en tepede, dördüncü bölümde ise İsa'nın önceki atalarını resmettiği kendi iki aylaması vardı.

Duvarın altı yangın isi olmuş, boşluklar doğmuş ve ikinci yükseltide kırılmıştı, üstte rutubetten dolayı bozulmuş ve sunakta yakılan mumlardan ötürü oluşan toz, kir ve dumandan kirlenmişti. Perugino fresklerini ortadan kaldırmak hoşuna gitmiyordu, ancak kendi aylama resimlerini de sileceği için kimse kendisini intikamcı olmakla itham edemezdi. Farklı yönlerle açılan pencereleri de kapayacak, duvardan zemine doğru dışa bir ayak eğiminde yeni bir pişmiş tuğla duvar örecekti böylelikle toz, kir ve duman yapışmayacaktı.

Papa Paul, Michelangelo'nun inşa planlarına hemen onay verdi. Michelangelo, Papa Farnese'ye karşı gittikçe artan bir dostluk hissi besliyordu. Gençliğin aşırılıkları içinde yaşarken Paul bir Latin ve Yunan öğrencisi, iyi

bir konuşmacı ve yazar hâline gelmişti. Julius'un savaşlarından, Leo'nun sefahat âlemlerinden, Clement'in uluslar arası entrika ve acemiliklerinden uzak durmaya çalışmıştı. Üstelik Michelangelo'nun Vatikan'a çağrıldığı sırada öğrendiği keskin bir mizah anlayışına sahipti. Papa'nın iyi rengini ve gözlerindeki parlak ışığı kastederek,

"Kutsal Babamız bugün çok iyi görünüyor," dedi.

"O kadar yüksek sesle söyleme," dedi Paul alaycı bir alçak sesle, "Kardinaller Koleji'ni hayal kırıklığına uğrattacaksın. Onlar beni ölüm döşeğindeyim diye seçtiler. Fakat Papalık da benimle aynı fikirde, hepsinden uzun yaşayacağım."

Urbino'nun duvarlara bir parça renk katarak yenilediği stüdyosunda çizimlerle durağan geçen bu aylar boyunca mutluydu. Resim yapmak, tıpkı yemek, içmek ve uymak gibi bir adama kuvvet veriyordu. Eli çizimin ortasında iken tohum hâlinde bazı fikirleri kuyruklarından yakalamaya başlıyordu.

Hıristiyan inancına göre vaat edilen Son Gün dünyanın sonuyla örtüşüyordu. Mümkün olabilir miydi? Tanrı dünyayı terk etmek için mi yaratmıştı? İnsanı yaratma kararı Tanrı'nın yalnızlığı olmuştu. Sonra, Tanrı'nın, dünyayı kötülük ve şeytaniliğe rağmen sonsuza kadar yaşatmaya gücü yetmiyor muydu? İstemiyor muydu? Her adam ölümden önce kendini gerek günah çıkararak gerekse pişmanlık göstermeden öldüklerinde yargılandığından beri Kıyamet Günü, yargılamayı başlatmak için insanların arasına inen İsa'yla birlikte Tanrı'nın sonsuza kadar elinde tuttuğu yeni çağa ait bir kavram olmuyor

muydu? Kıyamet Günü'nü yaşanmış bir olay gibi çizeceğine inanmıyordu ama henüz başlamış bir olay gibi yapabiliirdi. Ancak sonra insanın acı verici öz değerlendirmesini çizebilirdi. Bahane, aldatma olamazdı. Her bireyin dünya üzerinde, kendi yargısıyla birlikte işlerinden sorumluluğu vardı. Alev alev tutuşan öfkesiyle İsa daha büyük bir intikama mı zorluyordu? Kayığında Dante'nin Charon'u, Acheron nehrinde imansızları, bir insanın kendi salt yargısından daha derin ve sonsuz bir cehenneme mi itiyordu?

Kaleminin kâğıda dokunduğu andan itibaren insan formunun kontürlerini gördü, her figür için tek bir çizgi, hareketlerinin arkasındaki umutsuz zorlamayı belirtmekten gergin hâldeydi. Tüyü, mürekkebe arka arkaya batırdı, doğrusal pasajının devamlılığının bölünmesinden kaygılı, biçim ve mekânda bir eşzamanlılığa ulaşmayı istiyordu. Kontür çizgilerinin içinde, kontürlerdeki gergin baskıdan etkilenmiş çeşitli basınç hâllerindeki kasların oyunlarını açıklayacak paralel bloklamaya ve kesit taramaya dayanan bir sistem uyguluyordu. Gördüğü figüre dair canlı havadan insan vücudunun keskin bir ayrışmasıydı, buna, mekândaki çıplak sinirleri araştırmasıyla ulaşmıştı. Her adam, kadın ve çocuk tam bir insan saygınlığına ulaşana kadar sade bir açıklıkta ayakta duruyordu, her biri bireydi ve değere sahipti. Bu bin yıllık karanlıktan sonra Floransa'da hüküm süren insan eğitiminin ve özgürlüğün anahtarıydı. Toskanalı Michelangelo Buonarroti asla, insanı ne yeni başlamış bir ayının ayrılmaz bir parçasına düşürecek, ne de Cennet veya Cehennem'e yöneltme sorumluluğunu alacaktı.

Kabul etmese de Medici Kilisesi'nde on yıllık devam eden yontma işinden sonra kolları tuhaftı. Sistine kubbesinde çalıştıkça resmin asil ve kalıcı bir sanat olduğuna daha çok inanıyordu.

Kendini yeniden döşenen Macello dei Corvi'deki evin stüdyosunda Alessandro'nun hükümranlığını sona erdirmek için uygulayacakları planlar için her öğleden sonra buluşan Floransalı gençlerin merkezinde buldu. Bunlar Kardinal Ercole Gonzaga'yla birlikte Roma'nın sanatçıları ve öğrencilerin yüksek sosyetesinin önderliğini paylaşan zeki, hayat dolu Kardinal İppolito liderliğinde, kibar ve sevimli Kardinal Niccolo, babası Giovansimone ve Sigismondo'nun yün işine girmesinde Michelangelo'ya yardım eden ve büyükbabası Michelangelo'nun ilk heykelini satın alan Roberto Strozzi ve Kardinal Riario'nun onu sallantıda bıraktığı zaman Roma'ya ilk ziyaretinde onu evlerine davet eden köklü Floransa kolonisinin çocukları ve torunlarıydı. Bir Pazar akşamı ziyaretinde kendini dikkatli ve heyecanlı bir topluluğun ortasında buldu: Heykeltraş Pierantonio, çok ünlü bir sıva işçisi ve dekoratör Pierino del Vaga ve öğrencileri Marcello Mantovano, Andrea del Sarto'nun Michelangelo'yu Roma'ya kadar takip eden genç Floransalı öğrencisi Jacopino del Conte, St. Peter'in mimarı ve Bolonya'da Michelangelo için çalışmış çan dökümcüsünün oğlu Lorenzetto Lotti. Bu 'gençler onun Büyük Lorenzo'nun oğlu, papaların karşısında durabilme cesaretine sahip bir adam olduğuna inanıyorlardı. Floransa'nın derinlere kadar alçaldığı, çocuklarının umutsuzluğa düştüğü bir zamanda Michelangelo'nun Altissimo Dağı gibi Avrupa'nın üzerinde yükseldiği fikrinin rahatlatıcılığına sahiptiler. Tos-

kanalı olmaktan dolayı gururlanıyorlardı, tek başına diğer sanatçıların toplamından daha fazla deha dolu eserler yaratmıştı. Eğer Floransa bir Michelangelo çıkarabilseydi Alessandro karşısında hayatta kalabilirdi.

Michelangelo birden acıyla ne böylesine bir kabulün mutluluğunu daha önce yaşadığını ne de ne olursa olsun yaşasa bile kabul etmişti.

“Tabiatım değişiyor,” diye yorumladı Tommaso’ya. “Kubbeyi boyarken Micci’den başka kimseyle konuşmamıştım.”

“Senin için mutsuz bir zaman mıydı?”

“Bir sanatçı güçlerinin zirvesinde çalışırken insan mutluluğunun üzerinde bir âlemde var olur.”

Tabiatındaki bu değişimin bir kısmının Tommaso’ya duyduğu hislerle oluştuğunu biliyordu. Tommaso’nun yakışıklılığına ve ruh asaletine hayrandı, ilk kez bir kıza âşık olmuş bir erkek gibi hissediyordu kendini. Bütün belirtileri gösteriyordu: Tommaso odaya girdiğinde baş edilmez bir neşe, o gittiğinde bir terk edilmişlik duygusu, onu tekrar görene kadar geçen acı dolu saatler. Kara kalemle yoğunlaşmış bir şekilde resim çizen Tommaso’ya doğru baktı. Ne hissettiğini söylemeye cesaret edemedi, bunun yerine gece geç saatte soneler yazdı:

Aşk her zaman zorlu ve ölümcül günah değildir
Güzelliğin

Yumuşak ve çocuksu biçimde kalpten ayrılacaksa
İçeri girmek için Tanrı’nın kendi zarafetinden hüzmeler
doğar

V. Charles'in gayrimeşru kızı Margaret'i Alessandro'yla evlendirme planları yaptığı haberleri Roma'ya ulaştı, bu İmparator ve Alessandro arasında bir ortaklık demekti ve Alessandro'yu güçlü kılacaktı. Floransa kolonisinin umutları alt üst oldu. Michelangelo için şahsi bir hayal kırıklığı da bir seyahatten yağ tulumu gibi dönen keşiş Sebastiano'ydu.

"Sevgili arkadaşım, seni tekrar görmek ne güzel! Montorio'daki San Pietro'ya gelmeli ve senin çizimlerini yağlı boyaya ne güzel aktardığımı görmelisin."

"Yağlı boya mı? Fresklerde çalışmalıydın."

Sebastiano'nun kırmızılığı aşağıya, büyük yer kaplayan gıdığına doğru yayıldı.

"Freskler hiçbir zaman hata yapmayan sizin için üstadım. Benim mizacım için yağlı boya daha uygun, bir düzine hata yapsam da onları silip tekrardan başlayabiliyorum."

Roma'ya tepeden bakan Montorio'daki San Pietro'ya çıktılar. Hava berraktı, Tiber'in suyu çatılardan dalgalanıyormuş gibi, kış göğünün altındaki açık mavi renkti. Avluda bir mücevher ustası olan ve Michelangelo'yu övmek için sürekli eğilen Bramante'nin Tempietto'sunu geçtiler. Kilisenin içinde Sebastiano gururla Michelangelo'yu sağdaki ilk şapele buyur etti. Sebastiano'nun kendi çalışmalarını genişleterek ustaca bir iş yaptığını gördü, çizimlerde seçilen renkler canlı ve değişmemişti. Duvarlara yağlı boya yapan önceki sanatçılar, usta Andrea del Castagno, Antonio ve Piro Pollaiuolo'nun bile sıklıkla figürleri soluyor ya da siyahlaşıyordu.

“İcat ettiğim yeni bir teknik,” diye gururla açıkladı Sebastiano. “Kireçle damla sakızı ve rezini karıştırarak kabataslak bir döküm yaptım, bunları ateşte erittim ve kızgın bir malayla onları duvarda yumuşattım. Benimle gurur duymuyor musun?”

“Kiliseden başka ne resmettin?”

“Çok fazla değil...”

“Ama yeni bir metot geliştirmekten fazlasıyla gurur duyuyorsun.”

“Papa Clement beni mühürdar atadığından beri çalışmaya gerek duymuyorum. İstedğim tüm paraya sahibim.”

“Resim yapmanın tek nedeni bu muydu?”

Sebastiano, Michelangelo’ya döndü ve baktı, velinimeti birden duygusuzlaşmıştı:

“Daha başka ne olabilir ki?”

Michelangelo sinirlenmeye başladı, sonra sevimli bir çocukla uğraştığının farkına vardı.

“Sebastiano tamamen haklısın. Şarkı söyle, oyna, lavtacı çal, kendini eğlendir. Sanat sadece kendilerine faydaları dokunmayan zavallılar tarafından icra edilmeli.”

St. Peter’in aksaması acı bir ilaç gibiydi. Yüzlerce adam çalışmasına ve Roma’ya geldiğinden bu yana tonlarca çimento karılmasına rağmen tecrübeli gözü ona inşaatın asıl gövdesinde ve kilisenin inşasında çok az gelişme kaydedildiğini söylüyordu. Floransa kolonisi para ve zaman israfının farkındaydı, ama üç genç Kardinal arkada-

şı Papa Paul'un şüphelenmediğini söylüyordu. Antonio da Sangallo St. Peter'in mimarlığına yirmi yıl boyunca o kadar sıkıca yerleşmişti ki kimse ona saldırmaya cesaret edemiyordu. Michelangelo, bir şey yapmadan durmanın gizlemenin bir parçası olduğunu fark etti. Ama St. Peter'in kendi projesi olduğuna duyduğu inanç ve başlama nedenlerinden biri olduğu için içten içe yanıyordu. Daha fazla sessiz kalamadı ve Papa'ya neler olup bittiğini anlattı.

Papa Paul uzun beyaz sakalını okşayarak sabırla dinledi: "Bramante karşısında da aynı suçlamada bulunmamış mıydın? Mahkeme senin Antonio da Sangallo'yu kıskandığını düşünecek. Seni zor durumda bırakacak."

"Hayatımın büyük kısmında zor durumdaydım zaten."

"Kıyamet Günü'nü boya Michelangelo, bırak Antonio da Sangallo St. Peter'i tamamlasın."

Hayal kırıklığı içinde eve döndüğünde Tommaso ve Kardinal İppolito ve Kardinal Niccolo'yu kendisini beklerken buldu. Her biri kendi çevresinde zemini adımlıyordu.

"Bir temsil heyetine benziyorsunuz."

"Öyleyiz," diye yanıtladı İppolito. "V. Charles Roma'ya geliyor. Sadece özel bir kişiyi ziyaret edecek, Pescara Markizi Vittoria Colonna. Kocasının Napoli'deki ailesinin uzun süredir dostuymuş."

"Markizi tanımıyorum."

“Ben tanıyorum,” dedi Tommaso. “Pazar öğleden sonraki toplantısına seni davet etmesini istedim. Gideceksin değil mi?”

“Nasıl olabilir?” diye cevaplayamadan önce Niccolo’nun Contessina gözleri, “Markiz’le arkadaş olup Roma’ya geldiğinde hükümdara takdim edilebilirsen bu Floransa için büyük kazanç olur,” diyordu.

İki kardinal gittiğinde Tommaso, “Aslında Vittoria Colonna’yla tanışmanı çok istiyorum. Burada yaşadığın onca yıldan sonra o Roma’da önde gelen bir kadın oldu. Nadir bulunan bir şair, Roma’daki en iyi zihinlerden biri, güzel. Aynı zamanda bir azize.”

“Bu kadına aşık mısın?” diye sordu Michelangelo. Tommaso iyi bir yaradılışla gülümsedi. “Ah, hayır, kırk altı yaşında bir kadın, harika bir aşk ve evlilik yaşadı, on yıldan beri de dul.”

“Benim üstümdeki Quirinal Sarayı’ndaki Colonnalardan mı?”

“Evet, Ascanio Colonna’nın kardeşi, ama sarayı çok az kullanır. Daha çok baptist St. John’un başını bulundurdıkları manastırda kalır. Anne ve kardeşlerle sade bir yaşamı tercih eder.”

İtalya’daki en güçlü ailelerden birinin kızı olan Vittoria Colonna, Pescara Markisi Napolili Ferrante Francesco d’Avalos’la ikisi de dört yaşındayken nişanlanımtı. 19 yaşlarına geldiklerinde İschia’da masraflı bir düğünle evlenmişlerdi. Balayıları kısa sürdü, Marki Kutsal Roma İmparatoru Maximilian’ın ordusunda görevliydi

ve savaşlar için ayrılması gerekiyordu. Evliliklerinin on altı yılında kocasını nadiren gördü. 1512'de Ravenna Savaşı'nda yaralandı. Vittoria bakıcılığını üstlenerek onu hayata döndürdü ama o komutasına geri döndü ve on üç yıl sonra Lombardy'deki Pavia Savaşı'nda savaş alanında büyük bir kahramanlık göstererek öldü. Yalnız Vittoria uzun ayrılık yıllarını Yunan ve Latin edebiyatlarına disiplinli bir şekilde çalışarak geçirdi, İtalya'daki en iyi öğrencilerden biri oldu. Kocasının ölümünde örtüye girmek istedi, ama Papa Clement bunu yasakladı. Son on yılını fakirlere hizmet ve manastırların inşasına yardım ederek, koca bulamadığı ya da drahoması olmadığı için evlenemeyen ve manastıra giren sayısız kıza destek vererek geçirdi. Şiirleri zamanın en önemli edebiyat olaylarından kabul ediliyordu.

“Ben kundura köselesi içinde dolaşan yalnız bir aziz gördüm.” dedi Michelangelo, “O da Prior Bichiellini’ydi. Kadın versiyonunun neye benzediğini merak ediyorum.”

Bu, Pazar öğleden sonra Tommaso onu çağırıp da birlikte bir tarafta Colonna bahçelerini, diğer tarafta Constantine Bahçeleri’ni geçerek, Leo Baglioni’nin görür görmez aldığı iki mermer Tamer adlarından adını alan Monte Cavallo’nun tepesinde Via de Cavalli’ye doğru yürüyene kadar Pescara Markizi Vittoria Colonna’yı düşünmemişti. San Silvestro al Quirinale Manastırının bahçeleri ılık bahar güneşiyle dolmuştu, gölgelenmek için defne ağaçları vardı ve eski taş banklar yeşil sarmaşıklarla kaplanmıştı.

Vittoria Colonna yarım düzine adamın ortasında otururken onu selamlamak için kalktı. Michelangelo epeyce

şaşkındı. Tommaso'nun onun yoksunluğunu ve acısını, azizeliğini tarifinden sonra siyahlar içinde, yüzünde trajedi emareleri gösteren yaşlı bir kadın bekliyordu. Onun yerine derin yeşil gözlerine baktığında şimdiye kadar gördüğü en hayat dolu, renkli yanakları, hoşgeldin için açılan sıcak dudakları ve hayattan son derece mutlu bir genç kadın ifadesi görüyordu. Sade fakat gösterişli bir etkisi vardı. Yalın robunun hafif kumaşının altında büyük tesirli gözleri iltifat gibi gelen olgun bir figür, bal rengi saçlarının uzun örgüleri boynundan aşağı düşmüş, dolgun kırmızı dudakları arasında güçlü beyaz dişler, düz bir Romalı burun ve nihayet iyi modellenmiş bir çene ve güzelliğine uyan ve yüzüne güç veren elmacık kemikler.

Savunmasız kadını kiralık bir model gibi elbislerinden soyduğu için kendinden utandı, kulaklarındaki uğultu yüzünden kadının selamını duyamadı.

“Bir azize yapmak ne fena.”

Pişmanlığı kulaklarındaki gürültüyü azalttı fakat gözlerini ondan alamıyordu. Güzelliği bir ikinci güneşi gibi ışıyla bahçeyi dolduruyor ve aynı zamanda gözleri kör ediyordu.

Bilgili bir Siena'lı elçi olan Lattanzio Tolomei, şair Sadoletto, Kardinal Morone, Michelangelo'nun saraydan tanıdığı Papalık sekreteri Blozio'nun ve toplulukla Paul'un mektupları hakkında konuşan bir rahibin kendisine takdimi ile kendine geldi.

Vittoria Colonna zengin melodik bir sesle konuşuyordu:

“Sizi eski bir dost olarak karşılıyorum Michelangelo Buonarrati, eserleriniz benimle yıllardır konuşuyor.”

“Öyleyse eserlerim benden daha şanslı Markiz.”

Vittoria’nın yeşil gözleri bulutlandı.

“İltifat bilmeyen açık sözlü bir adam olduğunuzu duymuştum efendim.”

“Doğru duymuşsunuz,” diye yanıtladı Michelangelo.

Ses tonu küçük odayı tartışmaya terk etti. Vittoria Colonna bir an duraksadı, sonra devam etti: “Fra Savonarola’yı tanıdığınızı duymuştum.”

“Hayır. Ama onu vaaz verirken pek çok kez dinledim. San Marco’da ve Duomo’da.”

“Bu tecrübenizi kıskandım.”

“Onun sesi katedralin geniş mekânından ve duvarların sınırlarından gelip benim kulaklarımda yankılandı.”

“O kelimelerin Roma’yı sarsınması çok kötü. Bundan sonra reformlarımızı Ana Kilise’nin içinde yapacağız. Çocuklarımızı Almanya ya da Hollanda’ya kaybetmeyeceğiz.”

“Fra Savonarola’yı takdir ediyor musunuz?”

“Davamız için şehit oldu.”

Onun etrafında oluşan gerilimi dinlediğinde, ruhban sınıfının kendi içinde reformu için arayış hâlinde olan, Kilisenin uygulamalarını eleştiren devrimci bir topluluğun ortasında olduğunu anladı. İspanya ve Portekiz’deki engizisyon daha az suçlamalar için binlerce can almış-

tı. Cesaretine hayranlık duyarak Markiz'e döndü, yüzü adanmışlıkla parlıyordu.

"Saygısız görünmek istemem Senyora, fakat Fra Savonarola, kendisi pişmanlık duymadan önce, 'kibrin büyük ateşi' olarak adlandırdığı güzel sanatlar ve edebiyat için şehit oldu."

"Bundan her zaman pişmanlık duydum Senyor Buonarroti. İnsan zihninin temizlemekle insan kalbinin temizlemeyeceğini biliyorum."

Konuşma genelleşti. Roma'da epeyce saygı gören Flaman sanatı ve İtalyan sanatıyla olan keskin karşıtlığı ve sonra Kıyamet Günü'nün kaynağı hakkında konuştular. Michelangelo Matthew 25:31-33'ten alıntı yaptı:

"İnsanoğlu bütün melekler de beraberinde şanıyla geldiğinde zaferinin tahtına oturacak ve tüm uluslar onun varlığı etrafında toplanacak, çobanın keçiyle koyunu birbirinden ayırması gibi insanları ayıracak, koyunları sağına keçileri soluna alacak."

Monte Cavallo'ya doğru altlarındaki şehrin renklerini koyulaştıran gün batımını seyrederek yürüdüklerinde Michelangelo,

"Tommaso, onu bir daha ne zaman görebileceğiz?" diye sordu.

"Bizi ne zaman davet ederse."

"O zamana kadar beklemek zorundayız o vakit."

"Beklemeliyiz, bir yere gittiği yok."

“Öyleyse bekleriz,” dedi Michelangelo, “hanım beni çağırmayı lütfedene kadar tıpkı sessiz bir yalvaran gibi.”

Tommaso’nun dudaklarının kenarında memnun bir gülümseme belirdi.

“Etkileneceğini düşünmüştüm.”

O gece Vittoria Collona’nın yüzü odada parlıyordu. Çok uzun yıllar önce bir kadının varlığı onu bu kadar ele geçirmişti. Kafasında gezinen şairin çizgileri Tommaso de’ Cavalieri’yle Pescara Markizi’nin yerini değiştiriyordu, horozların ötüşüyle uyandı ve yazmaya başladı:

Benim gözlerim hem yakın hem uzak olsun
Bu güzellikten akan hüzmeleri gören
Fakat, leydim, gözün gittiği yerde adımlar durmalı
Görür ama bir yıldıza tırmanamayız

Ölümlülüğümüz ve kanatlarımızın yokluğu bize engeldir
Uçuşunda bir meleği takip edemeyiz
Son menzilde bakış da bitkin düşer

Eğer cennet de dünya gibi seni içine alacaksa
Bırak da tüm vücudum gören tek bir göz olsun
Hiçbir azam bir görüntüyü kaçırmamasın

İkinci daveti almadan iki hafta önceydi. Bir şekilde onun figürünün heykele özgü güzelliği, güçlü ama şefkatli yüzüyle Medici Kilisesi’ndeki mermer Gece heykeliyle

benzerlikler bulmaya başladı. Markiz'in hizmetçisi Foao, ondan bir haberle geldiğinde ılık bir Mayıs Pazar'ıydı.

"Hanımım size, San Silvestro al Quirinale Kilisesi'nde olacağını ve kilisenin kapalı ve hoş olduğunu söylememi istedi. Gelmeye lütfedip günün bir kısmını onunla geçirip geçirmek istemeyeceğinizi soruyor."

Çok heyecanlıydı, Urbino'nun bahçe verandasına hazırladığı soğuk su dolu küvette tazelandı, koyu mavi bir gömlek ve böyle bir davet ihtimaline karşı satın aldığı uzun çoraplar giydi ve tepeye doğru ilerledi.

Onunla yalnız kalacağını umuyordu, fakat Vittoria Colonna saf beyaz ipek giymiş, başına dantel bir şal almış olarak onu selamlamaya geldiğinde kilisenin dolu olduğunu gördü. Vatikan Sarayı'nın meşhur üyelerini ve üniversite hocalarını tanıdı. İspanyol bir ressam, İspanyolların resim ve heykele çok az değer verdikleri ve para ödemeyi reddettikleri için İspanya'da iyi sanatın olmadığından dert yanıyordu. Adamlar kendi şehir eyaletlerindeki sanattan söz etmeye başladılar: Venedik'te Tiziano portreleri, Padua'da Giotto freskleri, Siena'da belediye senatosunun tek resmi, Ferrara'daki kale çalışmaları, Pisa'da, Bologna'da, Parma'da, Piacenza'da, Milan'da, Orvieto'da...

Michelangelo bu eserlerin çoğunu biliyordu, kusursuz cildine ebruli bir parıltı veren cam bir pencerenin önünde hareketsiz oturan Vittoria'yı seyrettiği için yarı dinler vaziyetteydi. Onu merak ederken buldu kendini, eğer Pescara Marki'siyle olan evliliği büyük bir aşk birleşmesiye on altı yılda neden sadece birkaç ay birlikte olmuşlar-

dı? Hiçbir savaş açılmamışken neden Marki uzun yağışlı kışlar boyunca İtalya'nın kuzeyinde kalmıştı? Marki'nin öldürüldüğü hangi kahramancasına koşullardı da o durumda çağırırken neden eski bir arkadaş yüzünü çevirmişti?

Birden kilisenin içindeki sessizliği fark etti. Bütün gözler ona çevrilmişti. Kardinal Ercole Gonzaga sorusunu kibarca tekrar etti: Michelangelo, Floransa'da en sevdiği eserlerin hangileri olduğunu söyler miydi? Yüzü kırmazmakla ve sesi ayarsız çıkmakla birlikte; Ghiberti'nin, Orcagna'nın, Donatello'nun, Mino da Fiesole'nin heykellerinin ve Massaccio'nun, Ghirlandaio'nun, Boticelli'nin resimlerinin güzelliğinden bahsetmeye başladı. Bitirdiğinde Vittoria Colonna:

“Michelangelo'yu alçak gönüllü bir adam olarak bildiğimizden Roma'daki sanattan bahsetmekten hepimiz kaçındık. Sistine'de yaptığı yirmi olağanüstü ressamın yapabileceği bir eserdir. Eminim ki tüm insanlık bir gün onun resimleri eliyle yaratıcılığı görüp anlayacak.”

Büyük iri yeşil gözleri onu tamamen içine çekti. Şimdi doğrudan ona doğru konuşurken, sessizce, gösterişsiz, sesi alışılmışın dışında bir gırtlak özelliğine sahip olmasına rağmen, dudakları onunkinden birkaç santim uzakta gibi geldi.

“Michelangelo, seni fazla övdüğümü düşünme. Aslına bakılırsa övdüğüm sadece sen değilsin, sadık bir hizmetkarın dışında hepsini övüyorum. Çok önemli görevler için Tanrı tarafından seçilmiş kutsal bir armağana sahip olduğunu uzun uzun düşündüm.”

Zihnini bir cevap bulmak için yokladı, fakat hiçbir kelimeyi düzene sokamadı. Sadece ona karşı ne hissettiği hakkında konuşmak istiyordu.

“Papa Hazretleri Monte Cavallo’nun ayağında genç kızlar için bir rahibe manastırı yapmama izin vererek bana büyük bir lütufta bulundu.” diye devam etti Vittoria. “Seçtiğim alan Neron’un Roma’nın yanışını seyrettiği söylenen Maecenas Kulesi’nin hasarlı kemeraltı tarafında. Böyle kötü bir adamın ayak izlerinin bu kutsal kadınlar tarafından temizlendiğini görmeyi çok istiyorum. Bilemiyorum Michelangelo, hangi biçim veya ölçü verilmeli eve, belki eski eserlerden bazıları yeniyi uyarlanabilir.”

“Eğer alana inmeyi isterseniz Senyora, yıkıntıları inceleyebilirsiniz.”

“Çok naziksiniz.”

Kibar olmakla alakalı bir düşüncesi yoktu, o ve Vittoria’nın eski tapınağa tek başlarına inebileceklerini, taş yığınları arasında beraber bir saat geçirebileceklerini umut ediyordu. Vittoria tepeden aşağıya doğru kendilerine eşlik etmeleri için tüm grubu çağırdı. Michelangelo onun yanında yürüme hakkını kendinde gördü, yakınlığıyla, duyularını içine çeken fiziksel, ruhsal ve entelektüel sızıntılarla çalkalanıyordu. Duygusal bulutlarından manastırın en iyi nereye konumlanabileceğine dair bir tahmin yapmak için uygun mimari alanı seçme güdüsü sayesinde yeterince sıyrılabilirdi.

“Markiz bence yıkılmış kemeraltı bir çan kulesi olabilir. Manastır için size bazı çizimler yapabilirim.”

“Daha fazlasını istemeye cesaret edemem.”

Minnettarlığının sıcaklığı onu saran iki kolmuşçasına uzandı. Kendini, Vittoria’nın kendisi ve çevresindekiler arasında kurduğu gayrişahsi engeli aşma stratejisi için tebrik etti.

“Bir iki gün içinde taslakları elde ederim. Onları size ne-reye getireyim?”

Vittoria’nın gözleri matlaştı. Konuştuğunda sesi garipti.

“Manastırda yapacak epeyce işim var. Boşaldığımda Foao size haber getirebilir mi? Bir ya da iki hafta içerisinde.”

Öfkeyle stüdyosuna döndü, bir şeyleri devirmeye başladı. Bu kadın ne tür bir oyun oynuyordu? Onu neredeyse ayağına götürmek için bu alışılmadık iltifatları mı ediyordu? Ona hayran mıydı, değil miydi? Eğer arkadaşlığını istiyorsa neden onu reddediyordu? Bir başka iki hafta daha onu başından atıyordu! Tamamen onun tarafından elde edildiğini anlamıyor muydu? Damarlarında insan kanı, göğsünde insani duygulara sahip değil miydi?

Michelangelo’nun rahatsız olduğunu gören Tommaso, “Anlamalısın,” diye açıklama yaptı. “Kendini kocasının hatırasına adanmış. Ölümünden sonra onca yıl sadece İsa’yı sevmiş.”

“Eğer İsa’nın sevgisi bir kadını diğer ölümlü erkekleri sevmekten alıkoysaydı İtalyan halkı uzun zaman önce ölmüş olurdu.”

“Sana onun bazı şiirlerini getirdim. Belki bunlardan onun hakkında daha fazla şey öğrenirsin. Şunu dinle:

Erdemli bir aşk ruhumu uzun süredir alıkoyduğundan
beri

Dünyaya ait şanın aptal aşkında

Şimdi Tanrım kim çare bulabilir

Ben hiçleşirim, bundan dolayı

Şimdi ben insan adımlarının kendi başına yükselemeye-
ceği

Uzak dağ zirvelerinden

Delos'u, Parnassus'u ve diğer kaynakları çağırırım

Ve bu da diğerinden:

Bu etkileyici ses tekrar edecek mi?

En derin ruhumun kutsal aksanlarında

İsa'nın adı; benim sözlerim ve eserlerim

Ona olan inancımı tasdik eder ve coşkun umudumu..."

Michelangelo işaret parmağını kaşının üstündeki kırışıklıkta gezdirerek birkaç dakika kelimeleri sindirdi. "Derinden yaralanmış bir kadın gibi geliyor."

"Ölümlle."

"Şüphe etmemi mazur gör."

"Neden o zaman?"

"İç güdülerim bir şeylerin yanlış olduğunu söylüyor."

Tommaso ayrıldıktan sonra Michelangelo, Urbino'dan yağ lambasını doldurmasını istedi ve sessizce kâğıt deste-

siyle birlikte içeriklerini incelemek için oturdu. Kocasına yazdığı şiirden okudu:

“Sen aşkı bilen, ben kaçış aramayan
 Senin tatlı hapisanenden, ne de hoşgörüsüz atılan
 Boynumdaki senin boyunduruğundan; hiçbir zaman geri
 çekilmedim
 Ne ilk gün, ruhum seni bağışladı.

Zaman, aşkın eski kesinliğini değiştirmede
 Düğüm hâlâ sıkı ve
 An be an büyüdükleri yerde meyve
 Sedef otu kadar acı
 Bırak güzel ağaç bana aziz gelmeye devam etsin

Ve sen senin okunun ne kadar keskin olduğunu gördün
 Ölümün kendisinin acı olmasına karşın
 Bir şevkle cezasını verir, sadık göğüs acıyla dolu.

Şimdi ruhumu doladığın bağları gevşet
 Daha önce önemsemediğim özgürlük için
 İşte şimdi özgürlüğümü geri kazanmak için hasret çekiyorum.

Afallamıştı. Neden Vittoria aşkını hapisane ve boyunduruk olarak tarif ediyordu? Neden tüm hayatını adadığı bir aşk için ‘özgürlüğümü geri kazanmak için hasret çekiyorum’ diyordu. Buna cevap vermeliydi: onu sevdiğini,

onu San Silvestro bahçesinden ilk gördüğü göz kamaştırıcı andan itibaren sevdiğini biliyordu.

Becerikli Leo Baglioni “Bilgi edinmenin yolları vardır,” diye temin ediyordu. “Roma’daki Napolililer arasında Marki’nin yanında savaşımlar var. Onların arasında bana borçlu olanları göreyim.”

Malzemeyi toplamak beş gün aldı, Leo stüdyoya geldiğinde tuhaf görünüyordu.

“Gerçekler üzerime sanki birisi Cennet’teki bir tıpayı çekmiş gibi yağmaya başladı. Fakat beni asıl yoran, bu şüpheli geçkin yaşında, gerçeği aşan efsanelerin oranı.”

“Urbino, Senyor Baglioni’ye en iyi şarabımızdan getirme kibarlığını gösterir misin?”

“Öncelikle, bu çok lirik bir aşk ilişkisi. Marki karısını hiçbir zaman sevmemiş ve düğünden birkaç gün sonra ondan kaçmış. İkinci olarak Napoli’den Milan’a giden yol boyunca zamparalık etmiş. Üçüncüsü yaratıcı bir kocanın asla karısıyla aynı şehirde biraraya gelmemek için bulacağı tüm bahaneleri kullanmış. Ve dördüncüsü, asıl Marki tarihteki en alçak çifte ihaneti yapmış, hem İmparatoruna hem de komplocu ortaklarına. Söylenti, savaş alanına uzak bir yerde zehirlenerek öldüğü yönünde.”

“Biliyordum,” diye bağırdı Michelangelo. “Leo beni dünyanın en mutlu adamı yaptın.”

“Şüphelenmeme izin ver.”

“Ne demek istiyorsun?”

“Bilgi hayatını kolaylaştırmaktan ziyade zorlaştırabilir. Vittoria Colonna evliliğiyle ilgili gerçeği bildiğini öğrenebilir diye hissediyorum.”

“Sen beni aptal mı zannediyorsun?”

“Âşık bir adam canını sıkan bir kadına karşı her silahı kullanabilir...”

“Canımı sıkmak mı? Daha onunla bir saat bile baş başa kalamadım.”

Evinin üstündeki Colonna Sarayı’nın bahçesine bir sonraki öğleden sonra davet etmek için Vittoia’nın hizmetçisi Foao girdiğinde, kâğıt, kalem, kara kalem, Charon’un hikâyesi açık biçimde Dante’nin İlahi Komedyası yığıldığı uzun masasının başında çizim yapıyordu. Onu bir kilise yerine atalarının evine çağırmasının nedeni yalnız olabileceğine inanmasını sağlamaktı. Bir beklenti ateşiyle sivri uçlu kalemle güreşiyordu:

“Hayır, lütfen söyle bana aşkım

Leydime baktığım zaman

Gözlerim onun güzelliğini görür

Gerçekte, o sevgili içimde yaşar

Zarafetini bine katlayarak

Colonna Bahçeleri yeşilliğini Michelangelo’nun kendi evinden görebildiği sık dikilmiş ağaçlarıyla Monte Cavallo’nun önemli bir kısmını işgal ediyordu. Bir hizmetkâr yasemin çiçeği kokusuyla ağırlaşmış bir yoldan onu buyur etti. Belli bir uzaklıktan seslerin uğultusunu duydu, epeyce hayal kırıklığına uğradı. Ağaçlarla

gölgelenmiş bir yaz evine geldi, şelale ve zambak göleti havayı serinletiyordu.

Vittoria onu karşılamaya geldi. Kulübedeki adamları selamladı ve aniden dantelli kafes işine yaslanarak köşeye oturdu. Vittoria gözlerini arıyordu, onu tartışmaya dahil etmeye çalıştı fakat o reddetti. Zihninde bir fikir parladı:

“Aşk tekrar reddetmesinin nedeni bu. İlk aşkı çok güzel olduğu için değil, çok çirkin olduğu için. Aşkını sadece İsa’ya sunmasının nedeni bu.”

Yukarı, beyin dokusunu ve kemiklerinin iliğini delip geçer yoğunlukta ona doğru baktı. Bir cümlenin ortasında durakladı ve endişeli bir şekilde dönerek,

“Yanlış bir şey mi var Michelangelo?”

Sonra başka bir şey daha sezdi.

“Hiç bir adamı tanımamıştı. Kocasını ne balaylarında ne de savaştan yaralı olarak döndüğünde evliliğini tamamlamıştı. Manastırlarına aldığı genç kızlar kadar bakireydi.”

Ona merhametle acıdı. Sonsuz aşk efsanesini kabul edecekti, bu başlangıç noktasından bu cesur ve arzu ettiği kadını keşfedebileceği güzellikte bir aşk duyduğuna ikna etmeye çalışacaktı.

5

Vittoria’ya olan aşkı, her sabah bir testi soğuk süt ya da bir sepet meyve taşıyarak Michelangelo’nun eleştirel gözü denetimi altında kendine ait iki saatte güneş ortalığı iyice ısıtmadan önce çizim yapmak için gelmeyi sürdüren

Tommaso de' Cavalieri'ye karşı hislerini değiştirmemişti. Michelangelo hiç memnun olmamış görünerek ama aslında Tommaso'nun gelişiminden memnun şekilde, ona taslaklarını bir düzineden fazla yaptıırıyordu. Papa Paul, Tommaso'yu saraya kabul etti ve onu Roma şelalelerinin koruyucusu olarak atadı.

Tommaso izim masasından doğru baktı, ifadesi açık, mavi gözleri ciddiye.

"Michelangelo, Roma'da, ataların onca suyu nasıl getirdiklerini bilen bir mühendis yok. Ya da su kemerlerini tekrar yapmaya cesaret edebileni de. İnsanlar nasıl bütün yeteneklerini öylece kaybederler? Artık ressam olmak istemiyorum. Bir mimar olmalıyım. Ailem sekiz yüz yıldır Romalı. şehir benim kanımda. Onu sadece korumak değil yeniden inşasına katkıda bulunmak istiyorum. şehrin en çok ihtiyaı olan mimarlar."

Sistine duvarının boydan boya çizimi tamamlanmıştı. Orijinal izimlerinden birleştirilmiş hepsi de hareketli  yüzden fazla karakter sayabilmişti: yakın i dairede İsa'nın etrafını saran düzensiz insan kalabalığı ve dışta uzakta duranlar, bir tarafta vücutların dikey eksenleri yukarı yönelmiş, diğer tarafta aşağıya, İsa'nın altındaki bulutlar boşluğu simgeliyordu. En aşağıda solda yüzyıllardır defin mekânı olmuş genişleyen cehennem mağarası, sağda Acheron Nehri vardı. Her gün bir normal ölçülü figürü resmetmek üzere kendine bir takvim hazırlamıştı, iki gün ayrılrsa hayatından da uzun sürecekti.

Bakire, annesinin uyumlu bir karışımında doğmuştu, Pieta ve Medici kadınları, kendi Havva'sı, tavandan aşağı-

ya doğru altı panelde, yılandan elmayı alır hâlde, ve Vittoria Colonna. Havva gibi genç, enerji dolu, hayat dolu bir dişi, diğerlerine benzer şekilde yüz ve figürü görkemliydi. Meryem, oğlunun insanoğluna karşı merhametsiz, ancak kendisine dokunmayan yargılayıcılığına doğru incelikle dönmüştü. Acaba o da kendi kaderinin yargılanabileceği ihtimaliyle birlikte, insanların yargılanması gerektiği inancının verdiği tutkuyla mı geri çekilmişti? Tanrı koyunu, öküzü, sığırı ve kuşları da mı yargılamıştı? Bir anne olarak oğlunun adil bir gazapla kalkmış kolunun altına sinen ölüme mahkûm insanlar için hiç mi acı hissetmiyordu? Kendini her ne kadar Tanrı'nın oğlu da olsa onun sorumluluğundan özgür bırakabilir miydi? Onu dokuz ay karnında taşımıştı, süt vermiş, yaralarını iyileştirmişti. Oğlu diğer annelerin oğullarını yargılıyordu. İyiler korunmalı, azizler cennete dönmeliydi, fakat günahkârların kalabalığı ile karşılaştırıldığında seçim çok az görülüyordu. Oğlunun yaptığı her şey kusursuzdu, yardım edemezdi, ama takip eden çekilecek acıya karşı acı duyabilirdi.

V. Charles Roma'ya gelmedi, onun yerine Barbar korsanlarına karşı Barselona'dan bir donanma gönderdi. Floransa sürgünleri ona, Floransa'yı yönetmesi için Kardinal İppolito'yu atamasını isteyen bir heyet gönderdi. Charles heyeti cesaret verici şekilde kabul etti ancak kararını savaştan dönene kadar erteledi. İppolito haberleri duyduğunda keşif seferinde Charles'e katılmaya ve İmparator'un tarafında savaşmaya karar verdi. İtri'de gemiyi beklerken Alessandro'nun casuslarından biri tarafından zehirlendi ve hemen öldü.

Floransa kolonisi derin bir acıya gömüldü. Michelangelo için acı daha da deliciydi, İppolito'da, İppolito'nun babası Giuliano'da sevdiği her şeyi buluyordu. Medici ailesine duyduğu sevgiyi devam ettirecek Contessina'nın tek oğlu kalmıştı. Niccolo da aynı şekilde hissediyordu, korku dolu günlerde birbirlerinin arkadaşlığına ihtiyaç duyular.

Sonbaharla birlikte, Roma'ya gelişinden bir yıl sonra, Sistine duvarı yeniden örülmüş ve kurumuştur, Matthew'in de dediği gibi tüm insan ırkından üç yüzden fazla çizim duvarın ölçüsüne uygun olarak büyütülmeye hazır. Papa Paul ona güvenlik sağlamak istiyordu, Michelangelo'yu ellisi Papalık hazinesinden ellisi de Po Nehri ve Piacenza arasındaki seferlerden olmak üzere ömür boyu aylık yüz duka maaşla tüm Vatikan'ın heykeltıraşı, ressamı ve mimarı olarak ilan eden resmi bir yazı çıkardı. Sebastiano del Piombo Sistine'de iskelenin önünde onunla birlikte durarak hevesle:

“Sıvayı benim sürmemi ister misin? Ben bir uzmanım.” dedi.

“Yorucu bir iş bu Sebastiano. İstedikinden emin misin?”

“Kıyamet Günü'nde benim de emeğim olduğunu söylemekten gurur duyacağım.”

“Pekala. Fakat Roma lavı kullanma, yumuşak kalıyor, mermere onun yerine toz koy, kireçle birlikte fazla su koyma.”

“Sana kusursuz bir yüzey sunacağım.”

Yaptı da, fakat Michelangelo sunağa yaklaştığında yanlış olan bir şeyin kokusunu aldı: Sebastiano, damla sakızı ve rezinle kireci karıştırmış birlikte demlendirmiş ve ateşte ısıtılmış bir duvar malasıyla pilasteri uygulamıştı.

“Sebastiano sen bu duvarı yağlı boya için hazırlamışsın.”

Sebastiano masumca, “İstediğin bu değil miydi?” diye sordu.

“Biliyorsun ki ben fresk çalışıyorum!”

“Ama bana söylemedin vaftiz babam. Montorio’daki San Pietro’muzun duvarını yağlı boya yapmıştım.”

Michelangelo, Venedikli’yi kel kafasındaki taçtan şimdi korkutucu şekilde şişmanlamış orta kısımlarına kadar süzdü.

“Ve bu seni duvarın bu tarafını boyamada uzman yapıyor öyle mi?”

“Sadece yardım etmek istemiştim.”

“Kıyamet Günü’nü boyamaya mı?” Michelangelo’nun sesi yükseliyordu.

“Sadece yağlı boya çalışmayı bildiğin için bir yağlı duvar hazırladın ve böylece benimle birlikte çalışabilecektin. Başka ne yaptın?”

“Şey, Papa Paul’le konuştum. Senin işlerine baktığımı biliyor. Artık resim yapmadığımdan şikâyet ediyordun. İşte senin fırsatın...”

“Seni kapı dışarı etmek için!” diye bağırdı Michelangelo. “Düşüncesiz kafan yüzünden tüm pilasteri indirmem gerekiyor.”

Sebastiano hızla kaçsa bile, Michelangelo yüzeyi kazımalarının günler haftalar alacağını biliyordu. Sonra asıl fresk bazı sürülmeden önce tuğla duvar kurumaya bırakılmalıydı. Onun da kuruması vakit alacaktı. Sebastiano aylarını ziyan etmişti.

Yetenekli Urbino sayesinde duvar onarılabilirdi, ama Papa Paul’un resmi yazısı yüzünden Michelangelo ve Antonio da Sangallo arasındaki karşıtlık hayatı boyunca devam edecekti.

Şimdi elli iki yaşında olan Antonio da Sangallo, ince yüzünü amcası Giuliano’nun doğuya has gür sakalının kopyasıyla süslemişti. St. Peter’de Bramante’ye bir çırak olarak katılmış, Bramante’nin ölümünden sonra Raphael’in yardımcısı olarak çalışmıştı. Bramante-Raphael kliğinin bir parçası olarak Sistine sunağına saldırmıştı. Raphael’in ölümünden beri Papa Leo sayesinde onu yardımcı mimarlığa mecbur eden Sienalı Baldassare Peruzzi’nin birkaç yılı haricinde Roma’nın ve St. Peter’in mimarı olmuştu. Michelangelo, Carrara ve Floransa’da çalışırken on beş yıl boyunca, kimse onun egemenliğiyle mücadeleye kalkışmamıştı. Papa’nın kararnamesi onu çılgına çevirmişti.

Sangallo’nun büyüyen öfkesine dair uyarıyı ilk yapan Tommaso oldu.

“Senin Vatikan Sarayı’nın resmî ressamı ve heykeltıraşı olman karşısında mücadelesi çok değil. Kötü yargının

büyük kısmına gülüyor. Zihninin yarısını resmî mimar olarak atama meşgul ediyor.”

“İradeyi çıkartmasını Papa Paul’dan ben istemedim.”

“Sangallo’yu bu konuda asla ikna edemezsin. St. Peter’i elinden almak için komplo yapmakla suçluyor seni.”

“St. Peter ne peki? On beş yıldır doldurduğu temeller ve ayaklar mı?”

Sangallo o gece kendisine Piazza del Foro Traiano boyunca fener tutan iki çırağıyla birlikte çıkageldi. Michelangelo onları içeri davet etti ve Sangallo’yu Floransa’da amcasının evinde yaşadıkları anıları hatırlatarak yatıştırma çalıştı. Sangallo teskin edilmeyi reddetti.

“Bana karşı Papa Paul’e karşı suçlamalarda bulunduğun daha ilk gün buraya gelmeliydim. Bramante karşısında kullandığın aynı kötü iftiralar.”

“Papa Julius’a Bramante’nin karışımının kötü olduğunu ve ayakların kırılacağını söyledim. Raphael onları onarmak için yıllarını harcadı. Doğru değil mi?”

“Papa Paul’u karşıma alabileceğini düşünüyordun. Seni Vatikan’ın mimarı yapmasını talep ettin. Beni uzaklaştırmak istiyorsun.”

“Bu doğru değil. Ben bina için endişeleniyorum. Döşeme ödendi bile ama kilisenin hiçbir bölümü ortaya çıkmış değil.”

“Şu yüce mimarı dinleyin hele! Medici Kilisesi’ne uyguladığın sefil tıknaz kubbeyi gördüm.” Sangallo kenetlen-

miş yumruklarını göğsüne bastırıyordu. “Yamuk burnunu St. Peter’den çek. Hayatın boyunca başkalarının işlerine burnunu sokan biri oldun. Torrigiani sana bir şey öğretemedi. Hayatına değer veriyorsan bil ki: St. Peter benim!”

Torrighiani’nin adı anıldığı için gerilen ve ilk defa öfkelenen Michelangelo dudaklarını sıktı, soğukça:

“Hiç de. Başlangıcında benimdi, bitiminde de pekala benim olabilir.”

Şimdi Sangallo açıkça savaş ilan ediyordu, Michelangelo, Sangallo’nun yürüyen modelini görmeye karar verdi. Tommaso, St. Peter görevlilerinin kaldığı büroya onu götürme işini ayarladı. Dinî bir tatil için ayrıldıklarından ortada kimse olmayacaktı.

Michelangelo, gördükleri karşısında donakaldı. Bramante’nin iç cephesi basitçe temizlenmiş ve basitleştirilmiş bir Yunan haçı şeklindeydi, ışık doluydu ve çevresindekilerden yalıtılmıştı. Sangallo’nun modeli, Bramante’nin ışıklılı formundan yoksun bırakılan ve kendi kendilerine ışık temin edemeyen şapel halkalarından oluşuyordu. Birbiri arkasına gelen sütun aralıkları, sayılamayacak kadar çok çıkıntılar, kuleler, önceki huzurlu sükûnetin kaybolduğu bölmeler doğuruyordu. Sangallo kaleler ve savunma duvarları inşa ettiğinden Hristiyanlığın ana kilisesinde hayal edilen ruhaniyette bir kilise nasıl yaratılacağı duyusundan mahrumdu. Sangallo’nun devam etmesine izin verilirse, zevksiz ve dağınık, hantal bir anıt yükseltecekti.

Eve doğru yürürken Michelangelo, Tommaso'ya kederle, "Papa'ya para israfı derken hata etmişim. Bu tehlikelerin en küçüğü."

"O zaman bir şey söylemeyeceksin?"

"Sesinden anladığım kadarıyla Tommaso yapmayacağı-mı umut ediyorsun. Aslında Papa'nın, 'Seni kötü bir duruma sokacak.' dediği gibi. Öyle olsun bakalım. Fakat St. Peter, Styx mağarası kadar karanlık olacak.

6

Tüm gördüğü Kıyamet Günleri duygu yüklü, gerçekçi olmayan çocuk hikâyeleri gibi, katı, hareketten mahrum ruhsal bir sınıflandırmada olduğu gibi mekânda tabakalanmış, soğuk natürmort bir İsa'nın tahtında oturduğu ve sorgunun tamamlandığı şeklindeydi. Michelangelo, onun için gerçeğin ölümsüz doğuşu olacak bir karar anı aradı: Goliath'la savaşmadan önce Davut, yaratıcı kıvılcımı Adem'e vermeden önce Tanrı, İsrailileri desteklemeden önce Musa. Şimdi dünyanın tüm uluslarının ve zamanın ona doğru yönelerek tam bir korkuyla, 'Bana şimdi ne olacak?' diye merak ederek yöneldikleri İsa'nın sahneye bir güç patlamasıyla çıkışını resmeden Kıyamet Günü'nün daha yapılmadığını görüyordu.

Bütün İsa'lar içinde en güçlüsü olacaktı, onu kendi, Michelangelo Buonarroti olduğunu anlayarak, Zeus, Herkül, Apollon ve Atlas gibi yaptı. Musa'da olduğu gibi, ağırlıkta bir dengesizlik meydana getirmeye ve tüm figürü gerilim yüküyle ortaya koymak için İsa'nın sağ ayağını boşluğa doğru çekti. Duvara İsa'nın korkunçluğuyla, onun korkutucu harikuladeliği hâkim olacaktı.

Kubbeye Genesis'ini parlak, dramatik renklerle resmetti. Kıyamet Günü sakın tek renklerle, etin renkleriyle ve kahverengiyle sınırlanacaktı. Tavanda keskin çizilmiş panellerle çalıştı, Kıyamet Günü'yle duvarı gözden kaybedecek ve sonsuz mekânı ortaya çıkaracak bir sihirbazlık numarası icra etmeye çalıştı.

Tüm o geleceğin belirsizliği ve yorgunlukla geçen yılların hisleriyle freskin kendisine başlamaya hazır-
dı. Tommaso'ya karşı duyduğu aşkla ısınmış ve rahat, Vittoria'nın aşkının peşinde kendinden emin hâlde canlılıkla, duvarın üstesinden geldi.

"Tommaso, sadece birkaç zavallı kurtulabilecekken bir adam dünyanın sonunu resmetmekten nasıl mutluluk duyar?"

"Çünkü senin mutluluğun lanetin kendisinden kaynaklanmıyor. Ecclesia kucağındaki genç kız ve ayıplanan suç kubbede resmettiğin her şey kadar iyi."

Çıplaklıktan çıplak gerçeği yakalamaya, insan figürünün ifade edebileceği her şeyi ortaya koymaya çalışıyordu. İsa'sı ufak bir peştemal giyecekti, Bakire leylak rengi bir rob, yine de güzel bacaklarını bütün leylak rengi ipekle örtecekti. Geri kalan tüm erkekler, kadınlar, çocuklar, melekler çıplaktı. Onları on üç yaşından bu yana istediği şekliyle, Tanrı'nın yarattığı hâliyle resmediyordu. Duygusal tepkilere ulaşmak için geleneksel ikonografiden uzak duruyordu, dinî resimden çok az törensel ifade vardı. Kendini dindar bir ressam ve Kıyamet Günü'nü de dinî bir resim olarak saymıyordu. İnsan ruhunun ölümsüzlüğüyle alakalı, Tanrı'nın insanın kendi kendini yargılayabilme gücüyle ve günahlarından kendini de sorumlu

tutar hâlde ruhsal bir eserdi. Aynı kaderle boğuşan tüm ırklardan tek bir insanlığın portresini çizmişti. Apostles ve azizleri bile fark edilmekten korkarak ellerinde şehitliğin diğer sembollerini tutar hâlde, İsa'nın Dante'nin onu tarif ettiği şekilde 'en büyük Jüpiter', suça karşı ateş yüklü yıldırımları fırlatmak üzere olan görüntüsüyle sarılmışlardı.

Kendini yanında sadece Urbino'yla Sistine'nin dünyasına kilitletiği günden itibaren yüksek iskelede kendinin önceki işlerini tamamen silerek aylamaları boyamaya başladı. Hemen altında arkasında altın güneş taht cennetin kayasının üstünde İsa vardı. Kilisenin zemininde durup yukarıya baktığında İsa'nın yükselen kolun görsel bir etki katılmasına ihtiyaç olduğunu gördü. Iskeleyi yükseltti, ıslak pilasterde, dıştaki çizginin ötesinde resmi genişleterek daha fazla hacim kattı. Sonra İsa'nın yanındaki Meryem'i resmetti, diğer tarafında da insan kalabalığını.

Geceleri İncil'i, Dante'yi ve Vittoria Colonna tarafından kendisine gönderilen Savonarola'nın vaazlarını okuyordu, bütünün parçaları gibi birbirine uyuyorlardı. Okudukça keşişin 40 yıl önce verdiği vaazları duyuyor gibiydi. Şimdi, Vittoria da söylediğinden şehit edilen papaz bir peygamber gibi tüm şanıyla karşısında duruyordu. Fra Savonarola'nın öngördüğü her şey gerçekleşmişti: Kilise'deki bölünmeler, Hristiyanlık çerçevesinde yeni bir inanç kurulması, Papalığın ve ruhban sınıfının mülk düşkünlüğü, ahlakın çürümesi, şiddetin artışı:

"Roma, muazzam bir savaş senin görkem ve gururunu soyup alacak, güçlü bir veba seni kibrinden ayrı düşürecek.

İşte Floransa, senin kaderin, eğer bir tirana sahip olursan. Ağızları mahkûm edilmiş senin insanın onu tabi kılıyor, onun mahvettiği senin değerlerin... her şekilde küçük düşürücü.”

Dışarıda Papa Paul için yargı günü gelmiş gibiydi. Sarayda şimdi en etkili kardinallerden biri olan Kardinal Niccolo, Michelangelo'ya haberler getiriyordu. İspanya'nın V. Charles'I, Fransa'nın I. Francis'yle bir kere daha birbirlerine savaş açtılar. Charles ordusuyla beraber Napoli'den kuzeye doğru yola çıkmıştı. Papa Paul'un dayanacak ordusu yoktu, kaçmaya hazırlanıyordu.

Tommaso öfkeyle, “Peki nereye?” dedi. “Charles'in askerleri yağmalarken Sant'Angelo'ya mı? Bir yağmaya daha dayanamayız, Carthage gibi unufak olacağız.”

“Neyle savaşacak?” diye sordu Michelangelo. “San Miniato duvarlarının önünde İmparator'un ordusunu izledim. Topları olan şövalyeleri, mızraklı süvarileri var. kendini korumak için ne kullanacaksın?”

“Çıplak ellerimizi!” Tommaso öfke doluydu, Michelangelo ilk kez onu böyle görüyordu.

Papa Paul sükûnet ve soylulukla savaşmaya karar verdi. İmparatoru, çevresinde muhteşem roblarının içinde kilisenin önde gelenleriyle ve üç yüz cesur genç Romalıyla çevrili, St. Peter'in merdivenlerinde karşıladı. Charles asil davrandı, Papa'nın ruhsal otoritesini kabul etti. Ertesi gün, arkadaşı Michelangelo Buonarroti'yi de beraberinde getiren, ailesinin arkadaşı, Pescara Markizi Vittoria Colonna'yı San Silvestro al Quirinale bahçesindeki toplantıya çağırdı.

Kutsal Roma İmparatoru, resmî ve mağrur monark, Vittoria'nın takdimini dikkate değer bir iyimserlikle kabul etti. Michelangelo, Charles'ten Floransa tiranı Alessandro'nun görevden alınmasını rica etti. İmparator çok ilgili görünmedi, ama Michelangelo tamamladığında, ona doğru eğilip alışılmadık bir içtenlikle:

“Floransa'ya vardığımda seni temin ederim.”

“Teşekkür ederim ekselansları.”

“Senin yeni kutsal odanı da ziyaret etmeliyim. Sarayındaki insanlar İspanya'ya dönüşlerinde dünyanın harikalarından biri olduğunu söylüyorlar.”

Michelangelo, devam edip etmeyeceğini anlamak için Vittoria'ya doğru baktı. Vittoria'nın yüzü sakindi, Michelangelo'nun ülkesi adına konuşmasına, İmparator'u hoşnutsuz etme tehlikesine rağmen izin veriyordu.

“Ekselansları, eğer kutsal odanın heykelleri iyiye ben Avrupa'nın sanat başkentinde yetiştiğim içindir. Eğer Alessandro'nun çizmelerinden onu kurtarırsanız Floransa asil sanat eserleri yaratmaya devam edebilir.”

Charles hoşnut tavrını devam ettirerek, “Markiz sizin tek başınıza tüm zamanların en iyi sanatçısı olduğunuzu söylüyor. Sistine Kilisesi tavanınızı gördüm, birkaç gün içinde de Medici kilisesi heykellerini göreceğim. Eğer duyduğum gibilerse kraliyet sözü veriyorum, bir şeyler yapılacak.”

Floransa kolonisi sevinçten çılgına döndü. V. Charles sözünü tuttu, yeni kutsal odayı ziyaretinden o kadar he-

yecanlandı ki kızı Margaret'le Alessandro'nun düğün törenlerinin Michelangelo'nun kilisesinde yapılmasını emretti. Bekleyiş Michelangelo'yu çalışamayacak kadar hasta etti. Mezar biçimli Via Appia boyunca bir gezintiye çıktı, var olan dünyanın zehirleyici tabiatını kusarak atmaya çalıştıkça onu tamamen kaplıyordu.

Evlilik kısa ömürlü oldu. Alessandro, Medici Sarayı'nın yakınındaki bir evde Lorenzino, bir Popolano kuzeni tarafından Lorenzino'nun iffetli kızkardeşinden bir randevu koparmaya çalıştığını öğrendiğinde öldürüldü. Floransa zorba tiranından kurtulmuştu Michelangelo dışında. Alessandro'nun tüm Toskana'da nefret uyandıran vücudu gece yarısı gizlice Şafak ve Gün Batımı'nın incelikle yontulmuş zeminine atıldı.

"Benim dışımda tüm Floransalılar Alessandro'dan kurtuldu." dedi Urbino'ya somurtarak. "İşte görüyorsun bir mermer yontucusu ne işe yarar, tiranlar için mezarlar hazırlamaya."

Tiksinti neşe gibi geçti gitti. Her iki kötü patlama onu Sistine'den bir iki hafta uzaklaştırdı. Yeğeni Cecca'nın ünlü Floransa tarihçisi Guicciardini'nin oğluyla evlenmesi gibi ya da Vittoria Colonna'nın günah çıkarıcı bir papaz ve öğretmen olan babası Reginald Pole'nin, reformcu gruba büyük güç kazandıran, kardinalliğe seçilişi gibi iyi haberler onu İsa'nın büyük öfkesinin arkasındaki tam bir aziz topluluğunu tablo şeklinde resmetmek için yeniledi: Bir parça tekerle Catherine, bir avuç dolusu okla Sebastiano, gök kubbede yukarı doğru esen hafifletilmiş yapılar, erkeklerin labirentiyle uyuşan görkemli kadın figürler. Fazla enerjisini Urbino Dükü'nün öfkesini yatıştırmak

için ona bronz bir at modeli ve süslenmiş bir tuzluk yapmak için kullandı. Medicilerin Popolano soyundan gelen nazik, düzgün on yedi yaşındaki Cosimo de Medici'nin, Medici Sarayı'nda olmasının rahatlığından faydalandı, birçok sürgün evlerine dönüyordu, arkadaşlarının genç oğulları ona hoşçakal demek için uğruyorlardı.

Il Magnifico Lorenzo'nun ani ölümüyle birlikte başlayan kötü akıbetin Floransa'yı sararak en son noktaya ulaşan trajedinin engellenemez etkisine doğru ilerleyişiyle paramparça oldu. Ahlakça iyi huylu olan Cosimo bir tirana dönüşmeye başlıyordu, yeni seçilen konseyleri zayıflatan kısıtlamalara gidiyordu. Floransa'daki genç adamlar bir ordu topladı, silahlar aldı, Fransa'nın I. Francis'ten kendilerine asker göndererek Cosimo'nun destekçilerini ortadan kaldırmak için destek istendi. V. Charles bir cumhuriyet istemiyordu, ordusunu Cosimo'ya ödünç verdi, Cosimo ayaklanmayı bastırdı. Her aileyi ölümcül kayıplarla başbaşa bırakarak Toskana'nın yüzlerce iyi zihni ve ruhu, liderler idam edildi: Filippo Strozzi bir kılıçla koşarken oğlu öldürüldü, Baccio Valori ve oğlu ölüme terk edildi, stüdyosunda toplanan, dönmek ve şehir eyaletleri için savaşmakta acele eden cesur bir düzineden fazla genç sürgünde, gençliklerinin güzelliğinde ve mutluluğunda öldüler.

“Günahları neydi?” diye bağırdı Michelangelo. Yargılandıkları şey yüzünden soğukkanlılıkla öldürülmeleri mi gerekiyordu? Nasıl acımasız bir vahşi hayatta yaşıyoruz ki duygusuzca işlenen suç cezadan muaf oluyor?”

Kıyamet Günü için kızgın ve hiddetli bir İsa koymakta ne kadar da haklıydı!

Çiziminin alt sağ köşesini, solda mezarlarından kalkan ölüleri yeniden düzenledi ve ilk defa cehennemin ağzına Charon tarafından götürülen hiç yoktan hükümlü bir grubu resmetti. Şimdi insanoğlu dünya üzerindeki yolu üzerindikileri hasat eden başka bir hayvan türüne benziyordu. Ölümsüz bir ruha mı sahipti? Ona çok az iyilikte bulunmuştu; cehenneme doğru beraberinde taşıyacağı bir başka muhtaca daha sahipti. Belki bu ruh ona Araf'a ve nihayetinde cennete doğru tırmanmasında yardım ederdi. Şimdiyse "Şüphe duymama izin ver" dediği Vittoria Colonna için zor zamanlar gelmişti.

Onun şüpheli hareketlerinden kuşkulanan ve yeni doktrinleri soruşturan, inancın savaşçısı Giovanni Pietro Caraffa kardinal seçilmişti. Dindar bir fanatik olarak, Kardinal Caraffa gücünü sapkınları, özgür düşüncelileri ve inançsızları temizlemek için İtalya'ya engizisyonu getirmeye kullanıyordu. Ve Vittoria Colonna davasında ise, bunlar kilisenin dışında Kilise'nin kendi kendisini yenilemeye mecbur bırakıyorlardı. Onu ve onun çevresindeki topluluğu tehlikeli kabul ederek olayı kolay anlaşılır kıldı. Buluşmalarında zar zor sekiz dokuz kişi olmalarına rağmen aralarında bilgi veren biri vardı. Kardinal Caraffa Pazartesi sabahı, Pazar öğleden sonraki tartışmaları hakkında tam bir rapor alıyordu.

Michelangelo, Vittoria'ya, "Bu senin için ne ifade ediyor?" diye sordu tedirginlikle.

"Hiçbir şey, kardinallerden bazıları uzun zamandır reformun lehine."

"Fakat Caraffa kontrolü ele geçirirse?"

“Sürgün.”

Michelangelo şok olmuştu. Kendi bembeyaz olurken onun kaymaktaş ı rengindeki yüzüne baktı.

“Dikkatli olman gerekmez mi?”

Düşünce sesini sertleştirdi. Bunu onun için mi kendi için mi istiyordu? Onun Roma’daki varlığının ne kadar önemli olduğunu biliyordu.

“Hiçbir işe yaramaz. Aynı uyarıyı ben de sana yapacağ ım.” Sesi keskinleşmişti. Bunu kendi için mi onun için mi istiyordu? “Caraffa Sistine’de yaptığın resimden hoşlanmıyor.”

“Nasıl bilebilir ki? Kilitli tutuyorum.”

“Burada ne söylediğimizi nasıl biliyorsa.”

Çizimlerini büyötmeye başladığından bu yana stüdyosuna Urbino, Tommaso, Kardinal Niccolo ve Kardinal Giovanni Salviati’den başka kimsenin, Sistine’ye de Urbino’dan başka bir ruhun girmesine izin vermediğ i hâlde duvarlara ne yerleştirdiğ ini bilen tek kiş i Kardinal Caraffa değildi. Tüm İtalya’dan yorum dolu mektuplar gelmeye başladı. En garibi Michelangelo’nun yetenekli bir yazar ve vicdansız bir alçak olarak tanıdığı, şantajlarla, kardinallerden hatta prenslerden, onları haklarında Avrupa’yı kötölüklerle dolu mektuplarla -o kadar inandırıcı ve esprili bir tarzdaydı ki bu iğrenç iftiralar Avrupa saraylarında bile eğlendirici anekdotlar gibi tekrar ediliyordu-, doldurarak ne kadar zarar verebileceğ ini göstererek şaşırtıcı faydalar ve yüklü paralar kazanan Pietro

Aretino'dan gelendi. Bazen hırsıyla canı sıkılır, şehveti yüzünden yoksulluk ve utanca düşerdi, şimdi Venedik'te önemli bir adamdı, Titian'ın yakın dostu ve kralların arkadaşısıydı.

Aretino'nun mektubunun amacı, Michelangelo'ya Kıyamet Günü'nü nasıl resmetmesi gerektiğini söylemekti:

“Kalabalıkta İsa karşıtlarını sadece senin hayal edebileceğin özelliklerle görüyorum. Yaşayanların yüzünde dehşet görüyorum. Güneşin, ayın ve yıldızların yok oluşunun işaretlerini görüyorum. Maddelerin eridiğini ve ortadan kaybolduğunu görüyorum, kirlenmiş doğanın temizlendiğini görüyorum... Korku dolu anarşi tarafından korkutulmuş hayat ve ölümü görüyorum... Korkunç yıldırımların ortasında Tanrı'nın Oğlu'nun ağzından çıkan ve ok gibi fırlayan kıyamet kelimelerini görüyorum...”

Aretino uzun mektubunu, Roma'ya dönmemeye yemin etmiş olsa da bunun Michelangelo'nun dehasını onurlandırma arzusuyla kırıldığı notunu düşerek bitiriyordu. Michelangelo işine burnunu sokan bu adamı başından atmak için alayla cevapladı:

“Sadece benim eserimi görme hatrına Roma'ya gelmeme sözünü çiğneme. Bu senden çok fazla şey istemek olur! Mektubunu aldığımda, hikâyemin büyük kısmını tamamladığım ve seninkini koyamayacağım için de ayrıca üzuldüm.”

Aretino can sıkıcı çizimler, çizim bölümleri ve modellerle dolu mektuplarıyla yaylını ateşine tuttu: “Benim adanmışlığım, senden heykel ve resim prensinden ateşe doğru savurduğun o çizimlerden birini almayı hak etmiyor

mu?" Michelangelo'nun arkadaşlarına da, Venedik'te tanıdığı Vasari'ye, Macello dei Corvi'deki stüdyosuna sıkça gelenlere, satabileceği bazı taslaklar elde etmesine yardım etmeleri için uzun mektuplar gönderiyordu. Michelangelo önce kaçamak yanıtlar verdi sonra da Aretino'yu tamamen görmezden geldi.

Bu bir hataydı: Aretino Kıyamet Günü tamamlanana kadar düşmanlığını gizledi, sonra biri neredeyse beş yıllık çizimini, ikincisi kişiliğini mahvedecek iki kapkara iftirayla vurdu.

7

Şimdi zaman ve mekân birbirine eşti. 1537'den 1538'e doğru kaç gün, hafta, ay geçtiğine yemin edemezdi, fakat ondan önce sunak duvarında, tam olarak alçak bulut seviyesinden Madonna ve oğlunun her iki tarafındaki kayalıklara kadar kaç figürün yükseldiğini söyleyebilirdi.

Başının üstünde yükselen koluyla İsa, öfke dolu suçlamasıyla özel bir yalvarışı dinlemiyordu. Merhamet için yalvaran günahkârlar için yapılacak bir şey yoktu. Alçaklar çoktan lanetlenmişti, havaya dehşet hâkimdi.

İnsan vücudunun hiçbir şekli bu kadar aşkla ve heyecanla resmedilmemişti. Böylesine asil bir kalede nasıl böyle acımasız bir ruh yaşayabilirdi? Et, yapı, güç, güzellik olarak tüm bu korkmuş ölümlülerin zihin ve ruhlarıyla başardıkları her şeyden nasıl daha güzel olabilirdi?

Urbino her sabah gereken alana sıvayı yayıyordu, akşam olduğunda Michelangelo orayı, cehenneme doğru düşen

bir vücutla ya da şimdi yaşlanmış Adem ve Havva portresiyle dolduruyordu. Urbino çizgiler görünmesin diye her günün pilasterini katmakta Rosselli kadar ustalaşmıştı. Her gün öğlen, kadın hizmetçisi, Caterina, onun iskelede bir maltızda tekrar ısıttığı sıcak yemek getiriyordu.

“İyi ye. Güçlü olman gerekiyor. Yağda kızarmış tavuk ve altta soğan, maydanoz, yumurta ve safranla üvey annenin pişirdiği gibi bir turta.”

“Urbino, işin ortasında yemek yemek için fazla sinirli olduğumu biliyorsun.”

“...ve geceleri de çok yorgun. Bak burada neyim var, ağızda şakıyan bir salata.”

Michelangelo kıkırdadı. Urbino’yu memnun etmek için yedi ve ne kadar iyi olduğuna şaşırdı, Il Migliore’ninkine ne kadar benziyordu. Urbino kurnazlığının başarılı olmasından memnundu.

Aylar süren yoğun çalışmanın ardından Michelangelo bitkin düştüğünde, onun evde kalmasını, dinlenmesini, ilgisini Roverelerin Peygamber, Sbyl ve Bakire’yi düzene koymaya yönlendirmesini sağlayan Urbino’ydu. Urbino Dükü öldüğünde, Michelangelo, bir başka adamın ölümünden bu denli mutlu olduğu için günah çıkarmasını gerektirecek kadar rahatlamıştı. Çok geçmeden yeni Urbino Dükü, Macello dei Corvi’deki stüdyoya geldi. Kapı önünde dururken babasının yüzünü taşıyan bu kişiye baktı.

“Aman Tanrım,” dedi, “Arkadaşlarım gibi düşmanlarım da miras kalıyor.”

Fakat genç Dük hakkında yanılıyordu.

“İhtilafa bir son vermeye geldim,” dedi sakince. “Büyük amcamın mezarını bitirmeyi başaramamanın tamamıyla senin suçun olmadığı konusunda babamla hiçbir zaman aynı fikirde olmadım.”

“Şimdi Urbino Dükü’ne arkadaşım diyebilir miyim?”

“Bir hayran. Babama Sistine Kilisesi ve Medici Kilisesi’nde olduğu gibi eserini bitirmene müsaade etmesini sıklıkla söyledim. Daha fazla yorulmana gerek yok.”

Michelangelo bir sandalyeye gömüldü. “Oğlum bana ne getirdiğini biliyor musun...”

“Ancak aynı iyi niyet hediyesiyle,” diye devam etti genç adam, “Bizim samimi isteğimizin amcam Papa Julius’un kutsal anıtını tamamlamanı istemek olduğunu anlamıştın. Papa Paul’e dudyduğumuz saygıdan dolayı freskini tamamlayana kadar seni bölmeyeceğiz, fakat bittiğinde kendini anıta vermeni zaman kaybını telafi etmek için çabanı ikiye katlamayı istiyoruz.”

“Tüm kalbimle. Mezarını alacaksın.”

Uzun kış geceleri boyunca Vittoria için çizimler yaptı: Kutsal Aile, güzelce ortaya konmuş bir Pieta. Duygularına yayımlanan şiirlerinin, Rime’nin ilk kopyasını ona sunarak karşılık verdi. Michelangelo için, tüm tutkularını ortaya koymayı arzu etmekle, ona karşı aşkına ve onun da kendisini derinden sevdiğine ikna olmasına rağmen bu tamamlanmamış bir ilişkiydi, yaratıcı güçlerini yükselen bir yerde, İsa’nın altında bulutlarda aşağıdaki

ölülerin hepsinin duyup mezarlarından çıkacağı cehen-nemden çıkmış gibi bir gürültüyle surlarını üfleyen dinç melekleri çizmeye ayırdı.

Kardeşleri, yeğenleri Lionardo ve Cecca onu ailede olup bitenler hakkında bilgilendiriyordu. Yirmisine yaklaşan Lionardo ailenin yün dükkânında ilk karını gösteriyordu. Cecca her yıl ona yeni bir yeğen takdim ediyordu. Nadiren, paranın alındığı onaylanmadığında ya da Giovansimone ile Sigismondo hangi çiftlikten kimin ne kadar buğday alacağına dair kavga ettiklerinde ya da Lionardo ona Floransa tarzı gömlek göndermek istediğinde Floransa'ya tedirgin edici mektuplar yazıyordu.

Lionardo güzel armutlar ve Trebbiano şarabı gönderdiğinde Michelangelo bir parça alıp Vatikan'a Papa Paul'e hediye olarak götürüyordu. Oruç arkadaşı olmuşlardı. Eğer Michelangelo'nun onu ziyaret etmesinin üstünden uzun zaman geçmişse, Paul onu işinden taht odasına çağırıyor ve incinmiş bir edayla:

“Michelangelo neden hiç beni görmeye gelmiyorsun?” diye soruyordu.

“Kutsal Babamız burada benim varlığıma ihtiyacınız yok. Sizin karşınızda tüm gün ayakta duranlar varken benim burada değil de işimin başında olup size hizmet etmem daha iyi olur diye düşünüyorum.”

“Ressam Passenti her gün burada kendini gösteriyor.”

“Passenti dünyanın pazarlarında sokak lambası olmadan da bulunabilecek sıradan bir yetenek.”

Paul iyi bir Papa olduğunu kanıtlıyordu, Kilise'nin içinde bir reforma kendini adanmış onurlu ve yetenekli adamları kardinal olarak atıyordu. Başına savaş ya da yağma gelmesin diye Charles'in ordu gücüne karşı Kilise'nin otoriter bir tavır takınmasını gerekli buluyordu. Sanata ve öğrenmeye adanmıştı. Buna rağmen uzayan Borgia rejiminin mirası oluşu onu saldırılar için hedef yapıyordu. Borgia Papa'sı olarak oğulları ve torunlarına duygusal olarak bağlıydı, bir düklük sağlamaya çalıştığı oğlu Pier Luigi'nin talihine yardım etmesinde alçakça bulduğu hiçbir hile yoktu. 14 yaşındaki torunu Alessandro Farnese'yi kardinal olarak atamıştı, Alessandro de' Medici'nin dulu V. Charles'in kızıyla evlenen bir diğer genç torunu için Urbino Düklüğünden Camerino düklüğünü alarak bir konum yaratıyordu. Bu davranışları yüzünden düşmanları onu alçak ve insafsız olarak adlandırıyordu.

1540'ın sona ermesiyle Michelangelo freskin yukarıdaki kısmının üçte ikisini tamamladı, iskeleyi alçaltması için marangoz Ludovico'yu tuttu. Papa Paul haberleri duydu, haber vermeden kilitli Sistine'ye geldi. Kullanması için ona şahsi kilisesi verilmişti böylelikle Michelangelo gizliliğe sahip oluyordu. Çalan kapıyı cevaplayan Urbino, Papa'nın isteğini geri çeviremedi.

Michelangelo, yeni, alçak iskeleden indi, Papa Paul ve Ayin Ustası Biagio da Cesena'yı içten sözlerle selamladı.

Papa, Kıyamet Günü'ne yüzü dönük hâlde, gözlerini hiç ayırmadan doğruca duvara yürüdü. Sunağa vardığında dizlerinin üzerine çöktü ve dua etti.

Freske dik dik bakan Biagio da Cesena böyle değildi. Paul ayağa kalktı, Michelangelo'ya sonra da Kıyamet

Günü'ne doğru haç çıkardı. Yanaklarında gurur ve teva-zu göz yaşları vardı.

“Oğlum egemenliğim için bir şeref yarattın.”

“Bu bir yüz karası!..” diye tükürdü Biagio da Cesena.

Papa Paul şaşırılmıştı.

“Ve tamamen ahlaksız! Azizleri günahkârlardan ayırt edemiyorum. Sadece özel bölgelerini gösteren yüzlerce çıplak var. utanç verici.”

“İnsan vücudunun utanç verici olduğunu mu düşünü-yorsunuz?” diye sordu Michelangelo.

“Bir hamamda hayır. Fakat Papa'nın kilisesinde! Skan-dal!”

“Eğer bir skandal öğrenmek istersen Biagio,” diye ce-vapladı Paul sakince. “Kıyamet Günü hepimiz Tanrı'nın önüne çıplak çıkacağız. Oğlum minnettarlığımı nasıl ifa-de edebilirim?”

Michelangelo, Ayin Ustası'na barışçıl bir hareketle dön-dü, freski için düşman kazanmak istemiyordu. Biagio sert çıktı.

“Bir gün bu günahkâr duvar senin altındaki güzel Peru-ginosları yok ettiğin gibi yok olacak.”

“Ben yaşadığım sürece asla” diye bağırdı Papa Paul kız-gınlıkla. “Bu şahesere dokunmaya kalkan kimseyi aforoz ederim.”

Kiliseden ayrıldılar. Michelangelo, sol göğsünün altında ağrıyan bölgeyi ovarak ayakta durdu. Urbino'dan bir miktar sıva karmasını ve duvarın sağ alt köşesindeki büyük boş bölgeye yaymasını istedi. Yapıldı, Biagio da Cesena'nın bir resmini Hades'in gölgelerinin yargıcı şeklinde, eşek kulaklı ve gövdesinin alt kısmının çevresine devasa bir yılan sarılmış şekilde, öldürücü, sivri burnu, dudakları ön dişlerine çekilmiş hâlde çizdi. Küçük bir intikamdı biliyordu, ama bir sanatçıya karşı bu davranış kabul edilemezdi.

Durum bir şekilde sızdı. Biagio da Cesena freskten önce bir toplantı daha istedi.

“Görüyorsunuz Kutsal Babamız,” diye ağladı Ayin Ustası, “rapor doğruymuş. Buonarroti beni freske çizmiş. Cinsel organımda iğrenç bir yılanla.”

“Bu bir örtü,” diye cevapladı Michelangelo. “Tamamen çıplak resmedilmek istemediğinizi sanıyordum.”

“Dikkate değer bir benzerlik,” dedi Papa göz kırparak. “Michelangelo portre çizemediğini söylediğini sanıyordum.”

“İlham aldım Kusal Peder.”

Cehennem ateşinin üstünde duran kendisi değil de resimdekiymiş gibi aşağı yukarı zıpladı Biagio da Cesena.

“Kutsal Babamız, beni ordan çıkartsın!”

“Cehennemden mi?” diye şaşırılmış gözlerle adama doğru döndü. “Seni Araf'a yerleştirmiş, seni kurtarmak için gü-

cüm dahilindeki her şeyi yaparım. Biliyorsun cehennemde pişmanlığın yararı yoktur.”

Ertesi gün Michelangelo öğrendi ki herkes gülüyordu. Alçaltılmış iskelede Charon’u pörtlek gözleriyle ve kulaklarında boynuzlarla, lanetlileri kayığından ateşli derinliklere doğru kırbaçlarken başı döndü, bir destek yakalamaya çalıştı, mermer zemine düştü. Acı dolu bir an oldu. Urbino’yu soğuk, kumlu su dolu bir kovayı yüzüne dökerken buldu.

“Tanrı’ya şükür kendindesin. Ne kadar kötü yaralandın? Bir yerin kırıldı mı?”

“Nerden bileyim? Eğer bu kadar aptal olmasaydım vücudumdaki tüm kemikleri kırmıştım. Bu iskelede beş yıldır çalışıyorum ve sonunda düştüm.”

“Kerestenin çarptığı bacağın kanıyor. Bir sedye bulayım.”

“Öyle bir şey bulmayacaksın. Kimse ne kadar aptal olduğumu bilmeyecek. Omzumun altına bir elini koy şimdi. Kalkmama yardım et. Eve giderken ata binebilirim.”

Urbino onu yatağa yatırdı, dudaklarına bir bardak Trebbiano koydu sonra yarayı yıkadı. Bir doktor aramaya gitmek istediğinde Michelangelo onu durdurdu.

“Doktor olmaz. Roma’nın alay konusu olmayacağım.”

Sıcak havlu ve pansumanla Urbino’nun yapmaya çalıştığı her şeye rağmen yara iltihaplanmaya başladı. Michelangelo’nun ateşi çıktı. Urbino korktu ve

Tommaso'ya haber gönderdi.

“Eğer ölmene izin verirsem...”

“Bu düşüncenin bedeli var Urbino. Bir daha iskeleye çıkmamam gerekir.”

“Nasıl böyle bir şey söyleyebilirsin? Belki de insan cehennemde sonsuza kadar dünyada yapmaktan en çok nefret ettiği şeyi yapmak zorundadır.”

Tommaso Dr. Baccio Rontini'ye gitti. Michelangelo onları ön kapıdan almaya engel olduğunda onlar da arka kapıyı zorladılar. Dr. Rontini öfkeliydi.

“Böyle bir huysuz aptallıkla Floransa'da hiçkimse rekabet edemez.” Enfekte olmuş yarayı temizledi. “Bir iki gün daha...”

Ayağa kalkması bir haftayı buldu, kendini bir un çuvalı gibi hissediyordu. Urbino iskeleye çıkmasına yardım etti, St. Bartholomew'ün altındaki gökyüzüne bir parça sıva yaydı. Michelangelo, boş bir derinin ortasında asılmış duran ve bir azizin eliyle yukarıya kaldırılan kendi kuru, hüzünlü yüzünü ve başını resmetti.

“Şimdi Biagio da Cesena kendini kötü hissetmesin.” Urbino'yu kendi boş, asılı vücuduna bakarken inceledi. “Şimdi ikimiz de yargılandık ve kayda geçtik.”

Duvarın üçüncü alt bölümünü boyadı, birkaç figür olduğu için en kolay kısmıydı; ölülerin -içlerinden biri bir iskelet onlara gökte katılmaya çalışıyordumezarlarından kalkışıyla sembolik mezarlar ve cehennem ve canlılar alevlere doğru sürülüyorlardı.

Vittoria'nın sıkıntılarının krize dönüştüğü andı. Kadınlar içinde en etkili ve yeteneklisi, büyük Ariosto tarafından şiiri, Papa tarafından da azizeliği için övülmüş, Roma'daki V. Charles'in en yakın arkadaşı, zengin Colonnaların ve evlilik yoluyla D'Avalosların bir üyesi, buna rağmen Kardinal Caraffa tarafından sürgüne gönderdiliyordu. Bu kadar yüksek bir konumda olan bir kadının zulme uğraması imkânsız görünüyordu.

Michelangelo, yardım etmesi için Medici Sarayı'ndan Kardinal Niccolo'yu çağırdı. Niccolo ona güvence vermeye çalıştı.

“Roma'daki herkes reforma ihtiyacımız olduğu konusunda hemfikir. Amcalarım Leo ve Clement çok otoriterlerdi, muhalifleri disiplinle hizaya getirmeye çalıştılar. Fakat Papa Paul, Lutheryen ve Kalvinistlerle anlaşmak için Markiz'in bir arkadaşını gönderiyor. Zamanla başarıya ulaşacağımıza eminim.”

Kardinal Caraffa onu geri çağırıp, İmparator V. Charles'le gizli bir anlaşma yapmakla suçladığında ve onu Bologna'ya sürdüğünde Kardinal Contarini Regensburg Meclisi'nde büyük bir başarının eşindeydi.

Vittoria, Michelangelo'ya bir mesaj gönderdi, hemen gelebilir miydi? Ona elveda demek istiyordu.

Sarhoş edici bir Nisan günüydü, Colonna bahçelerinde tomurcuklar patlamıştı, baharın vahşi kokuları duvarların arasında kalmıştı. Michelangelo onu şahsi bir an için yalnız bulmayı bekliyordu ama bahçe insan doluydu. Hüzünlü bir gülümsemeyle onu selamlamak için ayağa

kalktı. Siyahlar giymişti, altın saçlarını siyah bir şal örtüyordu, yüzü Pietrasanta mermer heykeli gibi yontulmuştu. Ona yaklaştı.

“Gelmen ne iyi oldu Michelangelo.”

“Boş sözlerle zamanımızı harcamayalım. Sürgün mü edildin?”

“Roma’yı terk etmemin daha akla yatkın olacağını anladım.”

“Nereye gidiyorsun?”

“Viterbo’ya. Orada St. Catherine manastırında yaşamıştım. Evlerimden biri farz ediyorum.”

“Seni bir daha ne zaman görebileceğim?”

“Tanrı ne zaman isterse.”

Birbirlerinin gözlerini arayarak, iletişim kurmaya çalışarak sessizce ayakta durdular.

“Senin Kıyamet Günü’nü göremeyeceğim.”

“Göreceksin. Ne zaman ayrılıyorsun?”

“Sabah. Bana yazacak mısın?”

“Yazacağım ve çizimler göndereceğim.”

“Ben de yanıtlayacağım ve sana şiirler göndereceğim.”

Aniden döndü ve bahçeden ayrıldı, kendini evindeki stüdyosuna kapattı, kaybetmişti. Uyuşukluğunun ardından yataktan kalktığında karanlık olmuştu, Urbino’dan Sistine’ye giderken ona fener tutmasını istedi. Floransa bölgesindeki evlerde yağ lambaları evlerin pencerelerin-

de parlıyordu. Sant'Angelo kalesi köprüünün diğer ucunda sanki silindir şeklinde yontulmuş taş bir dağ gibi belli belirsiz görünüyordu. Urbino Sistine kapısını açtı, önden giderek iskeleye taşıdığı iki mumu tutacak iki yer yapmak için fitille sıcak balmumunu damlattı.

Kıyamet Günü, kilisenin titreyen yarı dünyasında kendinde toplayıcı olarak beliriyordu. Kıyamet Günü, Kıyamet Gecesi olmuştu. Çoğu gün ışığında örtülü kalan üç yüz erkek, kadın, çocuk, aziz, melek ve şeytan, kilisenin kendi açık mekânında kendi mucizevi oyunlarını oynamak ve fark edilmek için âdeta baskı uyguluyorlardı.

Tavandaki bir şey ilgisini çekti. Yukarıya baktığında evreni yaratan Tanrı'yı gördü. Genesis'ten pasajlar geldi aklına:

“Her biri kendi türünde büyüyen ve tohumlanan verimli otlar, her biri kendi türünü çoğaltma kudretine sahip meyve veren ağaçlar. Tanrı bunları gördü ve hoşuna gitti.

Tanrı iki büyük ışık kaynağı yaptı, büyük olanı günü küçük olanıysa geceyi idare eden, sonra yıldızları yaptı. Hepsini, dünyaya ışık tutmaları, gündüzü ve geceyi yönetmeleri ve küreyi aydınlık ve karanlığa bölmeleri için gök kubbeye yerleştirdi. Tanrı bunları gördü ve hoşuna gitti.

Ve insanı kendi görüntüsünde, Tanrı'nın görüntüsünde yarattı. Erkeği ve kadını birlikte yarattı.

Ve tanrı yaptığı bütün şeylere baktı ve çok hoşnut kaldı.”

Michelangelo sunak duvarındaki resmine dikkatini verdi. Yaptığı şeyleri gördü ve çok hoşuna gitti.

On Birinci Bölüm

Kubbe

Tüm Azizler Günü arefesinde, Papa Julius'un tavanı özel bir törenle kutsamasından tam yirmi beş yıl sonra, Papa Paul, Nihai Hüküm'ün tamamlanmasını kutlamak için High Mass bestesini seslendirdi. 1541'de Noel gününde şapel halka açıldı. Roma, dehşete kapılmış, sarsılmış ve huşu dolu bir korkuyla Sistine'nin her tarafından aktı. Macello dei Corvi'deki stüdyo Floransalılar, kardinaller, saray mensupları, sanatçılar ve çıraklar tarafından doldurulmuştu. Son davetli de ortadan çekildiğinde Michelangelo iki grubun orada bulunmadığını fark etti: Antonio da Sangallo ve etrafını saran sanatçılar ve mimarlar ve Bramante-Raphael grubundan geriye kalanlar ve Kardinal Caraffa'yla takipçileri.

Çok geçmeden savaş ilan edildi. Papalıktan çıkarılmış olan Bernardino Ochino, Papa Paul'u şu sözlerle kınıyordu:

“Kutsallığınız nasıl olur da Michelangelo'nunki gibi müstehcen bir resmin, kutsal ilahilerin söylendiği bir şapelde bulunmasına izin verebilir?”

Fakat ertesi gün Michelangelo, Sistine'ye döndüğünde yarım düzine sanatçıyı alçak taburelere oturmuş taslak çizerken ve kopya ederken buldu. Papa, Sistine ve St. Peter arasında Antonio da Saglia tarafından tasarlanan ve tamamlanan kendi adının, Pauline, verildiği şapelin neredeyse yirmi metre karelik iki duvarını resmetmesini isteyerek desteğini yineledi. Şapel çok ağır ve hantaldı, üstteki iki pencere yetersiz ışık veriyordu, fakat duvarın kırmızıya çalan Corinthian sütunlar sayesinde güzelliği cezbedici bir biçimde ortaya çıkmıştı. Papa Paul, bir duvara Paul'un dine dönüşünü diğerine de Peter'in çarmıha gerilmesini resmetmesini istemişti.

Din değiştirme sahnesi üzerinde düşünürken Michelangelo günlerini çekiç ve keskiyle geçirmişti. Floransa kolonisinin ısrarla istedikleri Brütüs başı yonttu. Eski Ahit'in Musa'ya atfettiği ışık huzmelerini, iki boynuzun ön taraflarını yontarak Musa'nın başındaki kalın kıvrımları belirginleştirdi. Yaz ortasının sıcaklığıyla birlikte bahçenin taş terasına, Musa'nın yanındaki iki nişe, Kahraman Tutsak ve Ölen Tutsak'ı taşımak için çok küçük olan Julius'un tek duvarlı lahitini yeniden tasarlarken oluşan nişlere, Dalgın ve Hareketli Hayat'ı, Rachel ve Leah'ı yontmak için iki mermer taşıdı. Anıtı tamamlayacak Bakire, Peygamber ve Sybil taslaklarını bitirdi ve onları oyması için Medici Şapeli için St. Damian'ı yontan Raffaello da Montelupo'ya gönderdi. Çizimde artık yer almayan tutsakla birlikte tamamlanmamış dört dev ve hâlâ Floransa'da bulunan Barış, Ercole Gonzaga. Tek başına Musa, Julius'un lahitinin görkemi olacak ve onun en iyi eserini temsil edecekti. Kardinal Mantua'nın da dediği gibi herhangi bir adam için gerekli bir anıt mıydı? Mic-

helangelo, Jacopo Galli'nin asıl anlaşmada yer alan kırk yerine lahiti bir büyük eserle bitirmesine ne diyeceğini merak ediyordu. Urbino'nun özgürlüğünü hak ettiğine karar verdi.

“Urbino otuzunu geçiyorsun ve kendin için para kazanmanın zamanı geldi. Papa, o kiliseyi resmederken renkleri ezmesi için aylık sekiz duka vermeyi kabul etti. Mezar duvarının inşası için de ayrıca anlaşma yapmak ister misin?”

“Evliliğim için bir kenara para koymam gerektiği için evet efendim. Urbino'da benim aile evimi satın alan ailenin küçük bir kızı var, on yıl içinde iyi bir eş olur...”

Vittoria Colonna'yı çok özliyordu. Gecenin bir yarısında ona uzun mektuplar yazıyor, sıkça soneler ve çizimler gönderiyordu. İlk başlarda Vittoria hemen cevaplıyordu, ama mektupları ısrarcı olmaya başladıkça daha az sıklıkla cevapladı. Kederle ‘Neden?’ yakarışlarına şöyle cevap verdi:

“Yüce Usta Michelangelo,

Mektubunuzu daha evvel cevaplayamadım çünkü bu cevaplarımın sonuncusu olacak. Eğer benim sorumluluğuma ve sizin nezaketinize bağlı olarak aralıksız yazışmaya devam edersek, ben burada St. Catherine'yi ihmal ve kardeşlerimle birlikte toplanma saatlerinde bulunamayacak, siz de sabahtan itibaren gün boyu St. Paul'deki işinizden ayrı kalacaksınız. Böylece ikimiz de işimizde başarısız olacağız.”

Azarlanan küçük bir erkek çocuk gibi kendini parçalanmış, hüsrana uğramış hissetti. Ona tutku dolu şiirler yaz-

maya devam etti, ama göndermedi, Viterbo'dan seyyahlar tarafından getirilen bilgi kırıntılarıyla yetindi. Hasta olduğunu ve odasından nadiren çıkabildiğini öğrendiğinde kangren olmuş duyuları kaygıya döndü. Dikkatli bir tedavi görüyor muydu? Kendine iyi bakıyor muydu?

Yarım kalan işlerden tükenmiş, yorgun düşmüştü, yine de tüm yarım kalan işler bağlanmalıydı. Pauline Kilisesi'ne yeni bir pilaster yaydı, mezarda gösterdikleri gayret için Urbino ve Raffaello da Montelupo'ya ödenmesi için Montauto Bankası'na 1400 duka depozito yatırdı.

Paul'un Din Değiştirme'si için Paul yere doğru uzanırken cennetten gelen sarı ışık ekseninin vurduğu onu çevreleyen elli kadar yüz, mütevazı tasarımlar çizdi, ilk resmettiği Yeni Ahit mucizesiydi. Roblarına sarılmış sembolik figürü, iki şefkatli sevgi dolu kadını Rachel ve Leah'ı yonttu. Piccolomini heykellerinden sonra gerçek bir ilgi duymadan yonttuğu ilk figürlerdi. Çarpmadan, kendi içlerindeki enerji ateşiyle etraflarındaki mekânı yöneten ve ona baskın gelen ve duygusal bir yoğunlukla ıslanmış gibi göründüler.

Stüdyosu ve bahçesi Urbino ve Raffaello da Montelupo'ya mezarı bitirmeleri için yardım eden yarım düzine genç adamla, yoğun bir atölyeye dönmüştü. Bazıları Pieta için poz veren adamların oğulları ve torunları olduklarını söyleyen ve Musa'yı görmek için stüdyoya gelme izni isteyen Roma'lı Yahudileri bulmaktan memnundu. Gurur ve umutla resmedilen büyük öğretmenlerinin önüne gelmeden önce, Michelangelo'nun On Ahit yasakladığı için dua olmadığını bildiği, bir şeyler mırıldanıyorlardı.

Şimdi ve gelecek onun için yapılan işlere göre şekilleniyordu. Kaç tane sanat eserini yaşatabilirdi? St. Paul'un Din Değiştirme'si yıllar, St. Peter'in Çarmıha Gerilmesi ise daha fazlasını alacaktı. Günlerdense çalışmaları saymak daha iyiydi, böylece yılları, dikkatli bir tüccarın avucuna sayılan paralar olmakla suçlamayacaktı. Zamanı yaratıcılık olarak düşünmek daha basitti: İki Pauline freski, sonra büyük Carrara bloklarından kendisi için yontmak istediği "Çarmıhtan İniş". Tanrı yaratıcılığının ortasında bir sanatçıyı rahatsız etmekle ilgilenmezdi.

Zamanı bir bardak su içiyormuş gibi özüksedi, Paul'un korkuya kapılmış atını dizginleyen hizmetçisi birkaç gün, kanatsız meleği bir hafta, İsa'nın elindeki ışığın vurduğu Paul'u bir ay aldı; Paul'un bir tarafındaki büyük figürlerin, bazıları korkmuş bazıları kaçmaya çalışır hâlde bazıları da dehşetle yukarıya bakan askerlerin ve arkadaşların çizilmesi bir yıl demekti. Roma'da bir Engizisyon komitesi kuruldu. Borgia Papa'sının, VI. Alexander, yozlaşmış sarayında bir rahip olarak düzgün bir hayat süren Kardinal Caraffa, onun ve ona hizmet edenlerin isteği dışında gücü kendisine çekti. Kimseyle uyuşmamakla övünse de herkese iyilik istemek için döndü, asabi yaradılışlı ve yüz ve vücutça acı verecek kadar zayıf olmasına rağmen, Kilise'nin doğmaları için ateşli gayreti onu, Kardinaler Koleji'nin saygı duyulan, korkulan ve itaat edilen etkili liderlerinden biri yapıyordu. Engizisyon komitesi hemen, hangi kitapların basılıp okunabileceğine dair bir fihrist yayımladı.

Vittoria Colonna Roma'ya döndü ve Pantheon'un yakınındaki Capite'de San Silvestro Manastırı'na girdi.

Michelangelo, Viterbo'nun güvenliğini terk etmemesi gerektiğini aklına getirmede. Buluşmak için baskı yaptı. Vittoria reddetti. Onu zalimlikle suçladı, o nezaketle cevap verdi. Sonunda bütün ısrarlarıyla rızasını kazandı, ama sadece gücünü ve güzelliğini harap hâlde bulmak için. Hastalığı ve suçlamaların baskısı yaşına yirmi yıl daha eklemişti. Sevgi ve hayat dolu bir kadından yüzü çizgilenmiş, dudakları kurumuş ve solgun, yeşil gözlerini göz çukurlarına batmış, saçları zengin bakır rengini kaybetmiş birine dönmüştü. Manastırın bahçesinde yalnız oturuyordu, elleri dizlerinde bağlı, başı örtülüydü. Başarmıştı.

“Seni bundan korumaya çalıştım,” diye mırıldandı.

“Aşkımın o kadar basit olduğunu mu sanıyorsun?”

“Nezaketinde bile zalim bir intikam var.”

“Zalim olan hayat, aşk değil.”

“Aşk hepsinin içinde en zalimi. Biliyorum ki...”

“Sadece bir parçasını biliyorsun,” diye sözünü kesti. “Neden bizi birbirimizden ayrı tutuyorsun? Ve neden bu tehlikeli ortama döndün?”

“Kiliseyle barış yapmalıydım, ona karşı işlediğim günahlara karşı affını kazanmalıydım.” “Günahlar mı?”

“Evet, itaat etmedim, yüce kanunlara karşı kendi kibirli düşüncelerime gömüldüm, muhaliflere kucak açtım.”

Boğazı düğümlendi. Geçmişten gelen bir yankı daha. Plato Akademisi’ni yok eden Savonarola’dan günahlarını

bağışlaması için af dilenen ölüm döşeğinde acı içindeki Lorenzo de' Medici'yi hatırladı. Savonarola'nın Borgia Papasına itaat etmeyişini inkar eden kendi kardeşi Lionardo'yu duydu.

“Son isteğim huzur içinde ölmek,” diyordu Vittoria sessizce. “Bir çocuk annesinin kucağına nasıl dönerse ben de kilisenin kucağına geri dönmeliyim. Ancak orada pişmanlığı bulabilirim.”

“Hastalığın seni bu hâle getirdi,” dedi. “Engizisyon sana işkence etti.”

“Kendi zihnimin içinde ben kendime işkence ettim. Michelangelo sana insanlar arasında Tanrı vergisi olduğun için tapıyorum. Ama sen de ölümünden önce kurtuluşu aramalısın.”

Çiçek çanaklarında arıların vızıldayışını dinledi. Kalbi umutsuzlukla sızladı. Dünya yüzeyinde hâlâ canlılardı. Ama o sanki ölülmüş gibi konuşuyordu.

“Sana açıklamama izin vermediğin duygularım değişmedi. Güzel bir kadına âşık olan genç bir çocuk mu sanıyorsunuz beni? Zihnimde ne kadar büyük bir yer kapladığını bilmiyor musun?” dedi.

Gözü yaşlarla doldu. Hızla nefes almaya başladı. “Teşekkür ederim,” diye fısıldadı. “Çok öncelere uzanan yaralarımı iyileştirdin.”

Ve onu bir anda soğuyan bahçede ve taş bankta bırakarak bir yan kapıdan manastıra girdi.

Antonio Sangallo, St. Peter'in güney tarafındaki tribnne şapel halkaları için temel atmaya başladığında aralarındaki içten içe yanan çekişme tamamen açığa ıktı. Michelangelo'nun ölçümlerine göre Papalık Sarayı'na doğru kuzeye açılan kanat, zorunluluktan dolayı Sistine'nin bir bölümü ve Pauline şapeli'nin yerini alacaktı.

Michelangelo ona neler olup bittiğine dair bir plan çizdiğinde "Gözlerime inanamıyorum," diye bağırdı Papa. "Sangallo neden kendi tasarlayıp inşa ettiği bir kiliseyi yıkmak istesin?"

"Planları St. Peter'i genişletmek yönünde."

"Kendi şapelleri Sistine'nin ne kadarlık kısmının yerini alacak?"

"Yaklaşık olarak Deluge, Nuh'un Sarhoşluğu, Meçhul Sbyl ve Zekeriya'yla kaplı alan. Tanrı saklasın."

"Ne kadar da talihli," diye mırıldandı Paul. Papa, para yetersizliğine dayandırarak St. Peter'in işini askıya aldı. Fakat Sangallo buna Michelangelo'nun neden olduğunu anladı. Sangallo doğrudan saldırmadı. Bunu, Michelangelo'yla, San Lorenzo'nun başarısız cephe işinde çıkarılan babasından gelen uzun bir düşmanlık geçmişine sahip olan, yardımcısı Nanni di Baccio Bigio ile Michelangelo'nun uzun yıllardır Floransalı arkadaşı ve Toskana'daki en sözünü sakınmaz muhalifi Baccio Bandinelli'ye bıraktı. Sangallo'yu St. Peter'in mimarı olarak başarıya ulaştırmak isteyen Baccio Bigio, şimdi g-

revlendirildiği misilleme saldırısını, Kıyamet Günü'nün Kilise'nin düşmanlarına ve Lutheryenliğe dönüşe yardım ettiğine dair bitmek tükenmek bilmeyen sözlerle gerçekleştirdi. Sangallo ve Bigio, tıpkı kitapların olduğu gibi sanat eserlerinin de öncelikle komite tarafından onaylanmasına dair Kardinal Caraffa tarafından bir kanun yayımlatmayı başardılar.

Tıpkı III. Paul'un olduğu gibi seyyahlar Sistine'ye geldiklerinde freskin önünde günahlarından tövbe ederek dizlerinin üzerine çökseler, Modena'lı Molza gibi sefahat düşkününü şairler tövbe etse de. Michelangelo, Tommaso'ya yakınıyordu:

“İş bana geldiğinde benim için orta nokta yok. Ya dünyanın ustası ya da canavarıyım. Sangallo avanesi kendi kalpleriyle yaptıkları bir eşya görüntüsü veriyorlar bana.”

“Fare,” diye yanıtladı Tommaso onaylayarak, “Büyük Çin Seddi'ni alt etmeye çalışıyorlar.”

“Daha çok sinek gibiler,” diye karşılık verdi Michelangelo, “kan emmek için yeterince derinden ısırıyorlar.”

“Fazlaca kanın var.”

Son Floransa Konseyi'ne hizmet eden ve Roma'daki sürgünlerin önde gelenlerinden biri olan Bindo Altoviti, Michelangelo'nun yaptığı San Miniato savunma duvarlarını bir sanat eseri olarak ilan etmek için tam da bu anı buldu. Papa Paul daha önce atanmış bir komisyonla birlikte Michelangelo'yu Vatikan'ın korunması hakkındaki bir konferansa gönderdi. Oğlu Pier Luigi başkandı, Antonio da Sangallo mimar, savaş alanında uzman Ales-

sandro Vitelli ve mühendis ve topçu subayı Montemellino da vardı.

Sangallo düşmanca bakıyordu. Michelangelo, Papa'nın yüzüğünü öptü, diğerlerine takdim edildi. Papa, Sangallo'nun modelini işaret ederek,

"Michelangelo, görüşünü merak ediyoruz. Savunma duvarlarımız V. Charles'a karşı yetersiz olduğunu ispatladığından burada ciddi sorunlarımız var."

Michelangelo, bir hafta sonra araziye çalışmış olarak Papa'nın huzuruna geldi. Komisyon onun kararını dinlemek için toplanmıştı.

"Kutsal Babamız Vatikan'a gelişleri değerlendirmek için günler harcadım. Fikrim Sangallo'nun duvarlarının savunulamaz olduğu."

Sangallo ayaklarının üzerinde tepindi.

"Neden savunulamamış?"

"Çünkü daha geniş bir alanı savunmak için çizilmişler. Tepelerdeki bazı konumlar arkamızda kalıyor ve Tiber boyunca Trastevere'ye uzanan duvarlar aşılabılır."

"Sana bir şey hatırlatabilir miyim?", diye cevapladı Sangallo soğuk bir alaycılıkla, "insanlar sana ressam ve heykeltıraş demiyorlar mı?"

"Floransa'daki hisarlarım asla aşılamadı."

"Çünkü asla saldırılmadı."

“İmparator’un ordusu onlara saldırmayacak kadar saygı duydu.”

“San Miniato’daki küçük bir duvara dayanarak benim savunma hatlarımın yenisini yapabilecek bir uzman mı oluyorsun?”

“Yeter artık,” dedi Papa sertçe, “Toplantıya son verilmiştir.”

Michelangelo, Sangallo’nun planıyla ilgili eleştirilerini Leoinne şehrine ya da Vatikan bölgesine yeterli korumayı sağlayacak hangi onarımların yapılması gerektiğiyle ilgili ayrıntılı çizimlerle birlikte arkasında bırakmıştı. Pier Luigi Farnese ve Montemellino değerlendirmeye katılıyorlardı. Papa, güzel Doric çıkışıyla birlikte, Sangallo’nun nehre doğru perdeleme duvarlarından çok azına onay vermişti. İşin geri kalanı askıya alındı. Michelangelo, savunma komisyonuna danışman mimar olarak atandı, Sangallo’yla birlikte çalışmayı başaramadı.

Bir sonraki baskın, Papa Paul olmadan önce Kardinal Farnese olduğu dönemde uzun yıllar boyunca bölümler hâlinde inşa ettiği Farnese Sarayı’nın pervazı ve üçüncü kat pencerelerini düzenlediğinde geldi. Michelangelo sarayı, Leo Baglioni’nin evinden sadece bir blok ötedeki meydana baktığı için sıkça tadilatta görüyordu. Tasarımın hantal, katı taş kütlesi içinde inatçı güce sahip ancak yükselen bir güzellikten, yani ona kanatlar verecek heybetli parçadan mahrum, başka bir yüzyıla ait kale benzeri bir hisar olduğunu düşünüyordu. Şimdi Papa, Michelangelo’dan saray hakkında samimi bir eleştiri ka-

leme almasını istiyordu. Michelangelo, Vitruvius'un mimariyle ilgili kitabının bir bölümünü işaretleyerek onu Urbino'yla birlikte Vatikan'a gönderdi, sonra Farnese Sarayı'nın, 'hiçbir unsurun bütünlüğe sahip olmadığını, yani uyumlu bir şekilde düzenlenmediğini, eserin parçalarının tuhaf uyumunun birbirinden ayrı ve evrensel olarak yerleştiğini' kanıtlayan kabarık birçok sayfa yazdı. Ne tertip, ne zarafet, ne üslup, uyum, ne uygunluk, ne de konforlu olarak ayrıştırılmış mekânlara sahipti.

Sonuç olarak, akıllıca tasarlansaydı, üst pencere sıraları ve pervazı beğenilebilirdi.

Bunun neticesi olarak Papa, üst katın ve işlemeli pervazın tasarımı için bir yarışma açtı. Giorgio Vasari, Pierino del Vaga, Sebastiano del Piombo ve Jacopo Meleghino gibi sanatçılar, tabii Michelangelo da, esere hazırlandıklarını duyurdular.

"Dünyanın herhangi bir pazar yerinde lamba olmadan da bulunabilecek bu tür sanatçılarla yarışman senin çok aşağında," diye karşı çıktı Tommaso. "Kaybettiğini var say. Aşağılanma, prestijini yok eder."

"Kaybetmeyeceğim, Tommaso."

Pervazı yontulmuş ve zekice süslenmiş bir heykeldi. Pencere kavisleri ve ince sütunları devasa taş gövdeyi taşımak için ihtiyaç duyduğu zarafeti veriyordu.

Papa Paul kahvaltı masasında, Sangallo, Vasari, Sebastiano, Del Vaga yanındayken tüm tasarımları yan yana koyarak inceledi. Başını yukarı kaldırarak,

“Tüm bu zekice ve çok güzel çizimleri övmek isterim. Ama eminim siz de kutsal Michelangelo’nunkinin en doğrusu olduğunda hemfikirsinizdir.” diye açıkladı.

Michelangelo, Farnese Sarayı’nı sıradanlıktan ve aptallıktan kurtardı, ama dedikodular bunu Sangallo’nun St. Peter’deki yerini almak için yaptığını, şimdi tek yapması gerekenin Papa Paul’un taht odasına giderek işi devralmak istediğini duyurması olduğunu söylüyordu.

“Böyle bir şey yapmayacağım,” dedi Michelangelo, Kardinal Niccolo’ya bir Pazar öğleden sonrası Arap atıyla gittiği Medici Sarayı’nda.

Kardinal Caraffa’nın Engizisyon komisyonu klasikleri yeniden yazmaya ve yeni kitapların basımını engellemeye başladı. Michelangelo, şiirlerinin saygın edebiyat olarak sayılması ve Dante, Güzellik, Aşk, Heykel, Sanat ve Sanatçı üzerine olan sonelerinin çoğaltılarak elden ele geçmesi karşısında çok şaşırıldı. Aşk şiirlerinden bazıları bestelendi. Floransa’daki Platon Akademisi ve Bologna, Piza ve Padua üniversitelerinde profesörler tarafından şiirleri hakkında dersler verildiği haberleri ona ulaştı.

Urbino, Vincoli’deki San Pietro’da bulunan Papa Julius’un mezar duvarını topladı. Leah ve Rachel’i alçak nişlere, Bakire, Peygamber, Raffaello da Montelupo’nun Sbyl’ini aşağı duvara yerleştirdi. Michelangelo, anıtın bir başarısızlık olduğunu düşünüyordu, fakat Musa, mermer duvarın orta bölmesinde kiliseye hükmeder hâlde, Kıyamet Günü’ndeki İsa’ya ve Genesis’teki Tanrı’ya eş değer bir güçte oturuyordu.

Evin boş odasında bir mimarlık bürosu ayarladı ve Tommaso de' Cavalieri'yi Farnese Sarayı'nın çizimi işlerinin başına getirdi.

St. Paul'un Din Değiştirmesi'ni tamamladı, İsa, her iki tarafında da sayısız kanatsız meleklerle cennetleri yararak aşağıya doğru eğilmişti. Paul atından düşmüş, vahyin karşısında afallamış ve dehşete düşmüş, yanındakilerden bazıları onu ayağa kaldırmaya çalışıyor, diğerleri panik içinde kaçıyorlardı. Atın güçlü görüntüsü, tıpkı İsa'nın gökteki melekleri böldüğü gibi yerdeki asker ve seyyahları ikiye bölüyordu.

Urbino'ya Peter'in Çarmıha Gerilişi için taze bir kat alçı çektirdi. Kururken, çarmıha, bir tarafında Bakire'ye, diğer tarafında Mary Magdalena'ya, portrenin arkasında İsa'yı çarmıhtan indirmeye yardım eden Nicodemus olarak kendisine şekil vermek için dünyaya kapılarını kapattı.

Roma'da ün, bir adamın ceviz kırması kadar kısa zamanda ortaya çıkıyor ve kayboluyordu. Michelangelo, St. Peter için Sangallo'yla yaptığı mücadeleden çıkar sağlama-ya çalışmadığından şehir onu Farnese Sarayı'nı eleştirdiği için bağışladı.

Sonra Aretino'dan Venedik'e gönderilmiş bir mektup geldi. Bu adama hiç dikkatini vermediği hâlde, yaltakça övgülerle birlikte eğer Michelangelo, çizimlerini hediye etmeyi reddi sürdürürse onu mahvedeceğine dair tehditleri ikiye katlamıştı. Açılmamış yeni mektubu ateşe doğru savuracakken, üzerindeki Aretino'nun ismi dikkatini çekti. Mührü açtı.

Mektup Kıyamet Günü'ne bir saldırıyla başlıyordu. Michelangelo'nun, Aretino'nun önceki mektuplarında bahsettiği taslaklarındaki gibi, dünyayı ve cenneti şan, şeref ve dehşetle sunmasına dair tavsiyesini dinlememesi çok kötüydü. Bunun yerine, "Bir Hıristiyan olarak sen, bir manzaraya doğru şehitlerin ve bakirelerin arasındaki alçakgönüllülüğe zarar vererek inancı sanatın emrine verdin, sanki biz de kötü şöhretli evlerdeki yarı çevrili gözlerle sadece seyretmeye cüret etmeliymişiz gibi."

Buradan da Michelangelo'ya değersiz, Papa için bir mezar yapmayı kabul ettiği için paragöz ve sonra Papa Julius'un ona miras bıraktığı altın kümelerini alıp karşılığında Rovereler'e hiçbir şey vermediği için dolandırıcı ve hırsız diyordu. "Bu bir soygundur!"

Uzun mektubun birbirini izleyen öfkeli laf kalabalığı ve yalvarıcı tonu karşısında şaşırılmış hâlde, Michelangelo okumaya devam ediyordu: Eğer sözünü özenle yerine getirmen, sadece Gherardo veya Tommaso'nun senden nasıl cazip lütuflar elde etmeyi bildiklerini söyleyen şeytani ağızları da susturacaktır.

Michelangelo, soğuk bir ürperişle üşüdü. Hangi şeytani ağızlar? Hangi lütuflar? Sevdiği yerlere verdiği çizimler mi? Bunlar ondan elde edilmemişti ki.

Aretino'nun kaleminden çıkan sayfaları düşürdü ve kendini hasta hissetti. Yetmiş yıldır huysuzluk, kibir, sosyal olmamak, büyük yeteneğe, bilgiye ve mükemmelliğe sahip olanların dışındakilerle ilişki kurmayı snopça istemediği gibi pek çok şeyle suçlanmıştı. Fakat asla böyle bir imada bulunulmamıştı. Gherardo yirmi seneden fazla za-

man önce kendisine kara kalem birkaç çizim verilmiş eski bir Floransalı arkadaştı. Tommaso de' Cavalieri, asil bir ruh, akıllı ve İtalya'da olabileceği kadar iyi terbiye görmüş biriydi. İnanılmazdı. Elli yıl boyunca Argiento'nun kendisine geldiğinden beri, evine çıraklar, yardımcılar ve hizmetçiler almıştı, onunla çalışan ve yaşayan, geleneksel bir ilişki içinde onunla büyüyen en az otuz genç adam olmuştu. Ghirlandio'nun dükkânından başlayarak, genç sanat çıraklarıyla olan ilişkilerinde, davranışlarında asla uygunsuz bir söz ağzından çıkmamıştı. Kimsenin insafını talep edemeyeceği için şantaj için de hedefti.

Kıyamet Günü'ndeki bağlamın dine küfür olduğu davası ve Rovereler'i dolandırdığı iddiasıyla kolayca mücadele edilebilirdi, fakat hayatının bu kısmında yanlış bir yargıyla, çok önceleri Leonardo da Vinci'nin Floransa'da resmen suçlanmasına benzemeyen bir davayla karşı karşıya kalmak ona tüm o fırtınalı yıllarda yaşamadığı yok edici bir darbe gibi geliyordu.

Aretino'nun zehrinin Roma'ya sızması fazla sürmedi. Birkaç gün sonra Tommaso yüzü solgun, dudaklarını sıkmış olarak geldi. Ne olduğunu öğrenmek için Michelangelo ısrar ettiğinde sağ elinin parmaklarıyla, sanki ellerindeki çer çöpü atıyormuş gibi, sol avcunun için fırçalayarak, üzüntüden çok öfkeyle,

“Geçen gece saraydaki bir papazdan Aretino'nun mektubunu duydum,” dedi.

Michelangelo bir sandalyeye düştü. Boğuk bir sesle,

“Böyle bir yaratıkla insan nasıl baş edebilir?” diye sordu.

“Baş edemez. İsteklerini kabul edersin ancak. Dünyada böyle zenginleşiyor.”

“Çok üzgünüm Tommaso. Utanmana sebep olmak istemezdim.”

“Benim endişelendiğim sensin, Michelangelo, kendim değil. Ailem ve arkadaşlarım beni iyi tanıyor, bu söylentiyle dalga geçtiler ve görmezden geldiler... Fakat sen sevgili dostum, tüm Avrupa’da saygı görüyorsun. Aretino’nun asıl zarar vermek istediği sensin, senin sanatın ve konumun... Dünyada son istediğim şey sana zarar vermek...”

“Beni asla incitemezsin Tommao. Senin sevgin ve takdirin beni besliyor. Markiz Vittoria’nın hastalığıyla birlikte, dayanabileceğim bana güç veren sadece senin sevgin. Ben de Aretino’yu görmezden geleceğim. Tüm şantajcılara yapılması gereken gibi. Eğer arkadaşlığımıza zarar verirse beni yaralama amacının bir kısmına ulaşmış demektir.”

“Roma’nın ağzı bir tavuğu çiğnemektense taze bir dedikoduyu çiğnemeyi tercih eder.” diye uyardı Tommaso.

“Hayatımıza ve işimize devam edelim. Dedikoducular en uygun cevap bu olacak.”

3

St. Peter’in Çarmıha Gerilişi çizimlerinde resimde kendini cesurca ifade edecek bir yol buldu. Resmin ortasında ağır haçı barındıracak kazılmış bir çukur resmetti. Büyük bir kayaya doğru çaprazlamasına serili hâldeyken

Peter yukarıdan aşağıya ona çivilenmişti. Çarmıha gerildiği hâlde zarar görmemiş Peter'in suçlamasında kızgın manalı yaşlı, sakallı yüzü dünyaya –sadece çarmıha gerilmesi emrini alan askerlere ya da onu çarmıha doğru yükselten işçilere değil, daha ötedeki dünyaya, Kıyamet Günü'nde olduğu gibi kahredici tiranlık ve zalimlikle suçladığı dünyaya düşmanca bakıyor.

İki Romalı komutanın taslaklarını bitirirken ve Leonardo da Vinci'nin dehasıyla yaptığı gibi onları resmetmeyi dilerken, kilise çanları şehrin üzerinde yas tutuyormuş gibi çalmaya başladı. Hizmetçi kadın bağırarak stüdyoya daldı: "Efendim, Sangallo öldü!"

"Öldü mü?.. Daha inşa ediyordu, Terni..."

"Sıtmaya yakalanmış. Cesedini getirdiler."

Papa Paul, Sangallo'ya olağanüstü bir cenaze töreni düzenledi. Tabutu caddelerde, yıllarca çalıştığı ustalar ve sanatçılar eşliğinde büyük bir görkemle taşındı. Kilisede Michelangelo, Roma'yı inşa eden atalardan bu yana gelen en iyi sanatçılardan biri olduğuna dair yapılan övgüleri dinleyerek Tommaso ve Urbino'nun yanında durdu. Eve doğru yürürken Michelangelo,

"Övgüler, Papa Leo, Papa Paul Farnese Sarayı'nda ve St. Peter'de Sangallo'nun tüm işlerini durdurduğu gibi Bramante'nin işlerini durdurduğu hâlde Bramante için yapılanların kelimesi kelimesine aynı..."

Tommaso adımlarını durdurdu, Michelangelo'ya baktı:

"Sence?.."

“Ah hayır Tommaso!”

Heykeltraş, mimar ve Raphael’in öğrencisi iş müfettişi Giulio Romano Mantua’dan çağrılacak ve St. Peter’in mimarı olarak atanacaktı. Papa Paul,

“Michelangelo Buonarroti olacak. Başkası değil!” diye bağırdı.

Michelangelo, atını Vatikan’a doğru süren bir seyisle getirildi. Papa, kardinaller ve nedimlerden oluşan bir birlikle çevriliydi.

“Oğlum seni St. Peter’in mimarı olarak atamak için buradayım.”

“Kutsal Babamız, bu görevi üstlenemem.”

Paul’un zayıf ama hâlâ zekice açılan gözlerini kırparak,

“Mimarının senin işin olmadığını mı söyleyeceksin?”

Michelangelo kızardı. Papa Paul’un, Sistine kubbesini süslemesi için Papa Julius’un onu görevlendirmesine karşılık kendisinin kızgınlıkla, “Benim işim değil,” dediğinde Kardinal Farnese olarak aynı taht odasında olduğunu unutmuştu.

“Kutsal Babamız, Sangallo’nun inşa ettiği her şeyi yıkaabilir, onun müteahhitlerini kovabilirim. Roma tümüyle bana karşı çıkacaktır. St. Peter’in Çarmıha Gerilişi’ni tamamlamam gerekiyor. Yetmiş yaşından fazlayım. Hıristiyanlığın en büyük kilisesini temelden inşa edecek hayati gücü nereden bulacağım? Ben, 175 yıl yaşayan İbrahim değilim Kutsal Babamız...”

Papa Paul, Michelangelo'nun hüznü öyküsünden etkilenmemişti. Gözleri parlardı.

“Sen gençsin. Benim ilerlemiş yaşıma, yetmiş sekize geldiğinde, kendi yaşından bahsedebilirsin. Daha önce olmaz. O zamana kadar St. Peter'i yoluna koyacaksın.”

Michelangelo'nun tebessümü solmuştu.

Belvedere çıkışından Vatikan'dan ayrıldı, Monte Mario'ya doğru uzun bir tırmanış yaptı, dinlendikten ve gün batımını seyrettikten sonra St. Peter'in karşı tarafına doğru indi. İşçiler evlerine gitmişti. Sangallo'nun temellerine, güneye doğru uzayan şapel halkalarına doğru yöneldi. Sangallo'nun üzerine bir kilise sahnı ve iki koridor yapmak için yaptığı çok sayıda ağır ayaklar yıkılmalıydı. İki kuleye veya çan kulelerine yapılan geniş temel tabanları, yapılan ağır kubbenin tüm destekleri gibi ortadan kalkmalıydı.

Gözlemi gece bitti. Kendini, Mary of the Fever kilisesinde buldu, karanlıkta kendi Pieta'sının önüne gitti. İç mücadelesiyle yıkılmıştı. Papa Julius'a, Bramante'nin çimento karışımının aleyhinde olduğu günden itibaren yaptığı her hamle bu görevi almasının kaçınılmazlığına doğru onu zorlamıştı. Gerçekten de St. Peter'i Hıristiyanlığın görkemli bir anıtı yaparak kurtarmak istiyordu. Her zaman buranın kendi kilisesi olduğunu hissetmişti, onun için olmasaydı asla tasarlanmazdı. Bundan sorumlu değildi o zaman?

Görevin boyutunun, karşılaşacağı muhalefetin derinliğinin, zahmetli işle geçecek yılların farkındaydı. Hayatının

sonu daha öncekinin herhangi bir bölümünden çok daha zor olacaktı.

Kiliseye yaşlı bir kadın geldi, yanmış bir fitil alarak Madonna'nın önüne geçti. Michelangelo, mum sepetine doğru uzandı, bir tane seçti, yaktı ve diğerinin yanına yerleştirdi.

St. Peter'i mutlaka inşa edecekti! Hayat sonuna kadar çalışılan, acı çekilen bir şey değil miydi?

Papa Paul, giysilerinin sorumlusu Macello dei Corvi'yi yüz dukalık bir keseyle gönderdiğinde bile, mimar olarak hizmetlerinden dolayı ücret almayı reddetti. İlk ışıklardan akşam yemeğine kadar Pauline Kilisesi'nde resim yapıyor, sonra düzleme işlemine bakmaya St. Peter'e gidiyordu. İşçiler ona karşı asık suratlı ve karşı koyan bir tavırdıydı, ama belirlediği takvime uyuyorlardı. Umutsuzluğa düşmesine Sangallo, Peruzzi ve Raphael tarafından yıllar boyunca tamir edilen ve hâlâ kusurlu olan, tonlarca çimento konulsa da kubbeyi ve tribünleri desteklemeyen Bramante'nin dört ana ayağı tuz biber ekti. Ortada duran bariz zayıflığın ortaya çıkmasıyla Sangallo'nun emri altında çalışan iş sorumlularına ve müteahhitlere öfkelenildi. Yoluna birçok engel çıkardılar, Papa Paul bir mimar olarak harfiyen yerine getirmeleri için St. Peter'de çalışan herkese emir vermeye yetkili olduğuna dair karar çıkartmak zorunda kaldı. Michelangelo, dostane davranmayan müteahhitleri ve zanaatkârları işten çıkardı.

Bu dakikadan itibaren iş hızla yürümeye başladı, eğimin her iki tarafında da, malzeme taşıyan hayvanlarla, atlarının sırtlarına vurulmuş heybelerde gerekenleri getiren

adamlarla, sırtlarında işi elli misli hızlandırmak için aşağı yukarı malzeme taşıyan işçilerle inşa ettiği sarmal rampalara insanlar bakmaya geldikçe şaşırıyor ve hayrete düşüyorlardı.

Romalı Muhafazakârlar'dan bir komite çok etkilen-di ve Juno Moneta ve Jupiter Tapınakları'yla Roma İmparatorluğu'nun hükümetinin ve dinî yönetiminin oturduğu bölge olan Capitoline tepesini ve Campidoglio diye adlandırılan yokuşu kurtarmasını istediler. Bu ünlü nokta, Contessina'yla birlikte oturdukları ve Papa Leo'nun Giuliano de' Medici'yi Roma Baronu olarak ilan ettiği evlerinin hemen üstünde, yıkıntı hâlinde, eski tapınakların kaya parçalarına indiği, Senato Binası'nın ve eski kalenin hayvan otağı olduğu, kışın çamur denizi yazın ise tozla dolduğu bir yerdi. Michelangelo, Campidoglio'yu eski ihtişamına döndürmek için tadilat altına alır mıydı?

Komite değerlendirmesi için onu yalnız bıraktıklarında, "Yapar mıyım?" dedi Michelangelo, Tommaso'ya. "Keş-ke Giuliano da Sangallo da bilseydi! Bu onun hayaliydi. Bana yardım edeceksin Tomao. Senin Roma'yı yeniden inşa etme umudunu gerçekleştireceğiz."

Tommaso'nun gözleri rüzgârlı bir gecedeki yıldızlar gibi dans ediyordu:

"Eğitimin sayesinde işi yapabileceğim. Göreceksin iyi bir mimar olacağım."

"Büyük bir plan yapmalı, işi önümüzdeki elli sene için düzenlemeliyiz Tomao. Ben öldüğümde de planlarımıza uygun olarak işi tamamlayacaksın."

Şimdi gerçek bir mimar olarak çalışıyordu, Tommaso'yu yardımcısı olarak atadı, evinde ek mimari çalışma alanı ayarladı. Titiz bir teknik ressam olan Tommaso, şehrin genç mimarları arasında en iyisi olma yolunda ilerliyordu.

Vittoria'nın kardeşi Ascanio, Papa'yla bir tuz vergisi yüzünden çıkan münakaşaya dahil olmuş ve özel ordusu Papalık kuvvetleri tarafından saldırıya uğramıştı. Ascanio, Roma'dan sürüldü, Colonna ailesinin tüm mülkleri kamulaştırıldı. Kardinal Caraffa'nın Vittoria'ya olan düşmanlığı arttı. Onun eski tanıdıklarından çoğu Almanya'ya kaçtılar ve Lutheryenlere katıldılar, bu da Engizisyon Komitesi'nin gözünde onu suçlu duruma düşürdü. Şimdi, bahçelerin ve antik Pompei Tiyatrosu'nun sütun dizileri arasına gömülmüş Sant'Anna de' Funari Manastırı'na sığınmıştı. Michelangelo, onu bir Pazar öğleden sonra ziyaret ettiğinde bazen bir kelime bile söyleyemiyordu. Yanında ilgisini projesini yaptığı işlere çekmeye çalışan taslaklar getirdi, ama kendine geldiği tek an Sistine Kilisesi'ne gitmek için özel bir izin aldığı ve Kıyamet Günü'nün önünde durarak, hâlâ zihninde belirsiz ve hayali olan St. Peter kubbesi hakkında konuştuğu andı. Floransa'nın Duomo'su ve Pantheon'a olan ebedi aşkını biliyordu.

"Çünkü onlar safi heykel." dedi.

"Peki St. Peter'in kubbesi? Sadece yağmurdan koruyan bir çatı mı olacak?"

"Vittoria seni gülerken ve benimle alay ederken görmek güzel."

“Beni mutsuz sanmamalısın Michelangelo. Tanrı’yla buluşmayı kıpır kıpır bir neşeyle bekliyorum.”

“Sana kızmalıyım. Etrafında seni candan seven bizler varken neden ölmeye bu kadar heveslisin? Bu çok ben-cilce değil mi?”

Ellerini avuçlarına aldı. Aşkın ilk taşkınlıklarında ol-saydı bu mucizevi bir an olabilirdi; şimdi sadece derinin altındaki kemiklerinin ne kadar sert olduğunu hissedebiliyordu. Fısıldarken gözleri alev alevdi:

“Seni yarı yolda bıraktığım için beni affet. Bana gerçek-ten ihtiyacın olmadığını bilirsem kendimi affedebilirim. Mermerden yeni bir haç, Campidoglio için gösterişli ba-samaklar, St. Peter için bir kubbe, bunlar senin gerçek aşkların. Benle tanışmadan önce de görkemli şeyler yapı-yordun ve ben öldükten sonra da yaratacaksın.”

Bir sonraki Pazar toplantısına henüz zaman varken, bir Cesarini’yle evlenen bir Colonna kuzeninin evine, Cesari-ni Sarayı’na çağrıldı. Torre Argentina’yı geçti, bir kapıy-la karşılaştı ve bahçeden içeriye girdi.

Onu karşılamaya gelen doktora, “Markiz?” diye sordu.

“Gün doğumunu göremeyecek.”

Cennetler yörüngelerinde dönerken bahçeyi hızla adımladı. Saraya gelişinin 17. saatiydi. Vittoria yastığına se-rilmişti, bakır rengi saçları ipek bir kapşonla örtülüydü, en iyi pamuktan bir dantel yakalı elbise giymişti. Onun-la tanıştığı ilk andaki gibi genç ve güzeldi. İfadesi tüm dünyevi sıkıntılardan çoktan kurtulmuşçasına yüceydi.

Sant'Anna de'Funari başrahibesi Donna Filippa alçak sesle konuşarak katran kaplı bir tabut ısmarladı. Katran kaplı bir tabut. Michelangelo:

“Katran kaplı tabut da ne demek oluyor? Markiz, bu-
laşıcı bir hastalıktan ölmedi ki.” Başrahibe, “Misilleme-
lerden korkuyoruz.” diye mırıldandı. Markiz’i manastıra
geri götürmeli ve düşmanları cesedi talep etmeden önce
onu gömmeliyiz.”

Michelangelo, Vittoria’ı kaşından öpmek için eğildi. Ona,
elinden başkasını sunmadığının bilincinde olarak kendi-
ne hâkim oldu. Kafasının her kuytuğu ve vücudunun her
eklemi ağır hâlde eve döndü. Çalışma masasına oturdu
ve yazmaya başladı. Ateşe yakın olmak yanmak demek-
se, işte şimdi ateşe su verildi ve görünmedi. Onunla bir-
likte ziyan ettiysem... parça parça azalıp küle dönerken
Vittoria vasiyetinde başrahibenin, mezarını seçmesini is-
temişti. Kardinal Caraffa gömülmesini yasakladı. Tabut
neredeyse üç hafta manastrın kilisesinin köşesinde kaldı.
Michelangelo sonunda kilise duvarına gömüleceği bilgi-
sini aldı. Fakat kiliseye gittiğinde gömüldüğüne dair bir
belirti bulamadı. Başrahibe dikkatle baktı ve sorusunu
cevapladı:

“Markiz, Napoli’ye götürüldü. San Domenico
Maggiore’de kocasının yanında yatacak.”

Michelangelo ağzında ironinin acı yabancı ot tadıyla yor-
gun argın eve yürüdü: Evlilik hayatları boyunca karı-
sından kaçan Marki sonsuza kadar onunla yan yana ya-
tacaktır. Ve, hayatının en parlak aşkı olarak Vittoria’yı
bulan Michelangelo’nun buna erişmesine izin yoktu.

Projelerden geri kalmadı. Dünyanın gözünde o gerçek bir ustaydı. Papa kendisine Leonine Şehri'nde şehre büyük bir güvenlik sağlayacak savunma duvarlarının tasarımı ve inşasını ve Piazza San Pietro'daki Caligula obeliskinin dikilmesi işinin mühendisliğini vermiş, ona bir görev daha veriyordu.

Urbino Dükü şehir için heykeller yapması amacıyla Floransa'ya dönmesi için acele ettiriyordu. Fransa Kralı, onun adına Roma Bankası'na, bir gün onun için resim ya da heykel yapması için para yatırıyordu. Türkiye Sultanı, İstanbul'a gidip orada çalışması için ona eşlik edecek birini göndermeyi teklif ediyordu. Nerede ödüllü bir sanat komisyonu kurulsa Portekiz'de kral için Madonna della Misericordia, Milan'da Medici için bir mezar, Floransa'da düklük sarayı, Michelangelo'ya konu, tasarımı ve iş için uygun bir sanatçı hakkında danışılıyordu. Günün en verimli saatlerini Pauline'de; Peter haçtayken dehşete kapılmış yüzlerle onu seyreden kadınları, sonra da onun infazı sırasındaki görevi boyunca yasla sarsılmış sakallı, yaşlı askerinin portresini çizerek geçiriyordu.

Resim fırçalarından yorulduğunda, kendi içsel ihtiyaçlarını tatmin etmek için yontabilmenin ruh arınmasıyla çekiş ve keskinliğini alıyordu. Sadece heykel yontmak, ona üç boyutlu bütünlük duygusunu veriyordu. Leah ve Rachel'dan hoşnutsuzdu, onları dünyaya ikinci dereceden eserler olarak sunmaktan utanıyordu, hayat dolu mermer heykel sanatı için çok yaşlı olduğundan korkuyordu. Ama şimdi keski, tutulmuş İsa'yı ve beyaz sakalı, derine gömülmüş gözleri, basık burnu, başında şapkasıy-

la, hassas ve şiirsel ağızıyla Nicodemus'u yaratırken parlayan taşta, süregiden bir 'Haydi' diye şakıyordu.

Resim yaparken Pauline Kilisesi'ne kimsenin girmesine izin vermiyordu, fakat stüdyosu işe aldığı, cesaretlendirdiği, eğittiği ve onlara işler bulduğu tüm Avrupa'dan sanatçılarla doluydu.

Haftalar ve aylar boyunca bolca ortaya koyduğu enerjiden sonra birden anlam veremediği bir şekilde hastalandı: baldırlarında bir çekilme, kasıklarında delici bir ağrı, onu nefes almaktan alıkoyan bir göğüs zafiyeti ve böbrek hastalığı. Böyle zamanlarda beyninin çekildiğini hissediyor, sinirleniyor, en yakın arkadaş ve akrabalarına huysuzluk yapıyor, onun hastalığında Roma'ya bir gezinti yapan yeğeni Lionardo'yu tüm mülklerini elde etmeye çalışmakla ve müdürünü de para kazanmak için kopyalar satmakla suçluyordu. Konu hakkında ilk kitabını yazmakta olan, İtalya'nın en büyük anatomisti Realdo Colombo boş vakitlerini Macello dei Corvi'de, Michelangelo'ya Fiuggi'den gelen kaynak sularını serpeyerek geçiriyordu. İyileşiyor, zihni açılıyor gibi görünüyor, Tommaso'ya yakınıyordu.

“Neden bu kadar huysuz davranıyorum? Yetmişlerim bu kadar hızlı geçtiği için mi?”

“Granacci seninle ilk tanıştığında, yirminde de huysuz olduğunu söylemişti.”

“Öyledir. Tanrı hafızasını kutsasın.”

En eski arkadaşı Granacci, Balducci, Leo Baglioni ve Sebastiano del Piombo öldü. Her geçen ayla birlikte ölüm

ve yaşam döngüsünün girdabına daha da yaklaşmışa benziyordu. Lionardo'dan gelen bir mektup, kardeşi Giovansimone'nin öldüğünü ve Santa Croce'de gömüldüğünü haber veriyordu. Yeğenine Giovansimone'nin hastalığıyla ilgili ayrıntıları göndermediği için sitem etti. Yeğeni Lionardo'nun evlilik meselesini ileri sürerek, otuzuna yaklaştığını, artık bir eş aramanın zamanı olduğunu ve Bunarroti adını sürdürececek oğulları olmasını tembihliyordu:

“Floransa’da bir aile kurulacak, asil ama fakir aileler olduğunu düşünüyorum ve gururu olmayacağı için çeyizin olmaması da iyi olacaktır. İlişki kurabileceğin, yönetebileceğin ve her gün partilere ya da düğünlere koşturmayacak bir eşe ihtiyacın var. Bunları yapan kadınların yanlışa düşmesi çok kolaydır.

Kendini evlilikle birlikte asilleştirmen söylenebilir, ama Floransa’daki diğer asillerin üyeleri kadar eski olduğumuz iyi bilinmektedir.”

Tommaso de’ Cavalieri evlendi. Tommaso otuz sekiz olana kadar bekledi, sonra Romalı asil bir ailenin genç bir kızına evlenme teklif etti. Papa ve tüm sarayının, Roma asilzadelerinin hemen hepsinin, Floransa kolonisinin ve Romalı sanatçıların katıldığı görkemli bir düğünle evlendiler. O yıl içinde Senyora Cavalieri kocasıyla birlikte ilk oğlunu takdim etti. Doğumu hemen ölüm takip etti, bu, uslanmaz torunu Ottavio’nun, Parma ve Piacenza Düklüğünü yamadığı oğlu Pier Luigi’nin öldürülmesinin yasını tutan Papa Paul’du. Clement’in cenazesinin zıttına, şehir halkı Paul’un ölümünden samimi bir yas tuttu.

Kardinaller Koleji toplandığında, Floransa Kolonisi'nin kalplerinde, Contessina'nın oğlu Kardinal Niccolo Ridolfi'nin Papa olarak döneceğiyle ilgili beklentinin neşesi vardı. İtalya'da Floransalı Dük Cosimo'yla güçlerini paylaşan küçük bir grubun haricinde düşmanı yoktu. Ancak İtalya dışında kuvvetli bir düşmanı vardı: Kutsal Roma İmparatoru V. Charles. Sistine Kilisesi'ndeki kardinaller toplantısı sırasında her şey Niccolo'nun lehine gelişirken aniden şiddetli bir şekilde hastalandı. Sabaha ölmüştü. Dr. Realdo Colombo otopsi yaptı. Sonra Marcello dei Corvi'deki eve geldi. Michelangelo şaşkın gözlerle bakıyordu:

“Cinayet mi?”

“Tüm şüphelerin ötesinde.”

“Kanıt buldunuz mu?”

“Kendim zehirlesem Niccolo'nun ölüm sebebinden bu kadar emin olamazdım.”

Michelangelo başını eğdi, eli ayağı tutmuyordu. ‘Floransa için umutlarımızın bir kez daha sonu.’

Dış dünyanın olayları yüzünden kendini terk edilmiş hissettiği tüm zamanlarda olduğu gibi yine mermere döndü. Arkadaşlarının yerini alan umutlarla şimdi yonttuğu, ölümünden sonra mezarına konacak Köken'de garip bir sorunla karşı karşıya kalmıştı: İsa'nın sol ayağı resmi engelliyordu. Dikkatli bir değerlendirme sonrasında bacağın tümünü kesti. Sadece sol bacak olduğu gerçeğini, İsa'nın aşağıya doğru uzayan ve Madonna'yı saran elinde sakladı.

Kardinaller Koleji 62 yaşındaki Giovan Maria de' Cicocchi del Monte'yi III. Papa Julius olarak seçti. Michelangelo, uzun yıllardır onu sarayda tanıyordu, pek çok kere Julius'un mezarıyla ilgili anlaşmayı yeniden yazmaya yardım etmişti. 1527'deki kuşatma sırasında Kardinal Cocchi del Monte İmparator'un ordusu tarafından ele geçirilmiş ve Leo Baglioni'nin Campo dei Fiori'deki evinin önündeki darağaçlarına götürülmüş ve üçünde de son anda kurtulmuştu. Hayattaki ana ilgisi, hazdı.

"XI. Leo adını almalıydı," dedi Michelangelo, Tommaso'ya. Leo'nun savunmasını alıntılayarak muhtemelen, "Tanrı beni darağaçlarından Papa yapmak için üç kez kurtardı, bırakın da tadını çıkartayım," derdi."

"Sanatçılar için çok iyi olurdu," diye yanıtladı Tommaso. "En çok onların arkadaşlığından hoşlanır. Plan Porta del Popolo yakınındaki villayı genişletip gösterişli bir yer yapmak."

Michelangelo, Papa Giulio'nun şimdiden antik heykeller, sütunlar, tablolar ve çoğu şimdiden işler almış Michelangelo'nun arkadaşı villanın yeni mimarı Giorgio Vasari, Davut'un kolunu kurtaran Vasari'yle birlikte Cecchino Rossi, Guglielmo della Porta, Sebastiano'nun halefi Annibale Caracci de dahil tüm basındaki sanatçılarla dolu evine çok çabuk çağrıldı. Michelangelo tedirginlikle bekledi.

III. Julius'un mat gri sakalında ortaya çıkan tek hattı aşağı düşen uzun bir burnuydu. Müthiş bir yiyiciydi, bir dolu yiyeceği, sanki tuzağa düşürüyormuş gibi açık sakalından içeri doldururdu. Birden Papa sessizliğe davet etti. Yemek yiyenler sustu.

Sert, samimi sesiyle, "Michelangelo," dedi, "Yaşına hürmeten benim için çalışmanı istemedim senden."

"Neredeyse yirmi yıllık bir fark Kutsal Babamız," diye cevapladı Michelangelo alaycı bir alçakgönüllülükle. "Kendi Papalığınızı olağan dışı yapmak için ne kadar zorluklarla uğraşacağınızı bildiğimiz için, bu durumda bir af istemeye cesaret edemedim."

Julius sarkazımdan hoşlandı.

"Bizim için çok değerlisin sevgili Usta, eğer seninkine eklenebilseydi hayatımdan yılları seve seve verirdim."

Michelangelo, Papa'yı iyice doldurulmuş bir kazı parçaları larken izledi ve "Biz Toskanalılar zarif yiyicileriz, o yüzden uzun yaşıyoruz." diye düşündü.

"Sözlerini takdir ediyorum, ama bütün Hristiyan dünyasının bir iyiliği adına bu fedakarlığı yapmana izin veremem. Sonra oğlum, eğer senden uzun yaşarsam, hayatın doğal gidişatı bunun mümkün olduğunu gösteriyor, senin bedenini mumyalatıp yakınımnda tutacağım, böylece sanatın kadar uzun sürecek."

Michelangelo'nun iştahı kaçtı. İzin istemenin bir yolu olup olmadığını merak etti. Ama Julius onunla aynı fikirde değildi.

"Benim için tasarlamayı istediğim birkaç şey var, Belvedere için bir basamak ve çeşme, San Rocco'daki saray için bir cephe, amcam ve büyükbabam için anıtlar..."

Fakat St. Peter hakkında tek bir kelime etmiyordu.

Papa müzik ve oyunlar için arkadaşlarını üzüm bağına topladı. Michelangelo fark edilmeden uzaklaştı. Julius'tan tek istediği St. Peter'in mimarı olarak onaylanmaktı.

Papa işi sürüncemede bıraktı. Michelangelo, mteaahhitlere bir sonraki aşamanın bazı özelliklerinin tasarımlarını ve planlarını gizli tuttu. İş sryorken bu gizliliğe her zaman ihtiyaç duymuştu. şimdi gizlilik içinde çalışmak için sebepleri vardı, fakat bu onu belaya soktu.

Baccio Bigio ve işin hesaplarını tutan ıkarıcı Kardinal Cervini tarafından yönlendirilen işten çıkarılmış bazı mteaahhitler tazminat talep ettiler. Papa'ya yazılı bir belge sunuldu. Michelangelo Villa di Papa Giulio'ya çağırıldı.

“Seni eleştirenlerle yüzleşmekten ekinmiyorsun değil mi?” diye sordu Julius.

“Hayır Kutsal Babamız, ancak toplantının işin olduğu yerde yapılmasını isterdim.”

Fransa Krallarının yeni kilisesinin geleceği için toplanan büyük bir kalabalıktı.

“Buonarroti daha güzel bir kilise yapabilecekken onu yerle bir etti.”

“şimdiki durumun eleştirisine devam etmemize izin ver,” diye cevap verdi sevecenlikle.

Bir subay, “Kutsal Babamız, bize sormadan sonu gelmeyen harcamalar yapıldı. Ve hangi yapıya nasıl devam edeceğimize dair bizimle iletişim kurulmadı.” dedi.

“Bu mimarın sorumluluğu,” diye cevapladı.

“Fakat Kutsal Babamız, Buonarroti mesele bizi ilgilendirmiyormuş gibi davranıyor. Biz işe yaramaz durumdayız.”

Papa yarı şakayla karşıladı. Kardinal Cervini yapılan kemerleri işaret etmek için kollarını ileri doğru uzattı.

“Kutsal Babamız gördüğünüz gibi, Buonarroti bu enlemesine kavislerin her bitişinde üç şapel inşa ediyor. Bizim fikrimiz, bu ayarlamaya göre güneydeki yarım kubbede özellikle içe ulaşan çok az ışığa izin veriliyor...”

Papa’nın sakalının köşesindeki gözleri dikkatle bakmaya başladı.

“Eleştiriye hak vermek zorundayım, Michelangelo.”

Michelangelo, Cervini’ye döndü, sakince, “Mösyö, traverten sunağın üstündeki pencerelerin yanında üç tane daha pencere olacak.”

“Bunun hakkında hiç ip ucu vermedin.”

“Vermek zorunda değildim.”

“Ne yaptığımızı bilmeye hakkımız var.” Kardinal Cervini şimdi öfkeliydi. “Güvenilmezsın.”

“Lord Hazretleri size ya da bir başkasına niyetim hakkında bilgi verme bağlayıcılığı duymadım. Sizin işiniz parayı sağlamak ve çalınmamasını sağlamak. Binanın planı beni ilgilendirir.”

Büyük inşaatın duvarları, ayakları ve açık göğe uzanan kavisleri hakkında yaralayıcı bir sessizlik hissedildi. Michelangelo Papa'ya döndü.

“Kutsal Babamız, bu parayla ne kadar kusursuz bir bina elde ettiğimi kendi gözlerinizle görüyorsunuz. Eğer, herhangi bir ödeme almayı reddettiğim için bu eser de benim ruhumu kurtarmayacaksa boş yere zahmet çekerek kıymetli vaktimi harcadım.”

Papa elini Michelangelo'nun omzuna koydu.

“Ne sonsuz ne de geçici huzurun zarar görecektir. St. Peter'in yüce mimarısın.” Şikayetçi halkasına dönerek sertçe, “Ben Papa olduğum sürece devam edecek!” dedi.

Michelangelo için bu bir zaferdi. Böylelikle yeni bir düşünce edinmişti, Kardinal Cervini.

5

Papa Paul, Baccio Bigio'yu yatıştırmak için Michelangelo'yu Ponte Santa Maria'daki yeniden inşa işinden alıp onu yerleştirmişti. Bigio, köpürüyü aydınlatmak için antik traverten desteklerini kaldırıp çimento ve çakıl taşıyla tamamlamıştı. Michelangelo, at sırtında Vasari'yle köprünün üstünde giderken, “Giorgio köprü altımızda sallanıyor. Atlarımızı mahmuzlayalım yoksa biz üstündeyken yıkılabilir.”

Vasari şakayı tüm Roma'ya yaydı. Bigio öfkeden deliye dönmüştü.

“Buonarroti köprüler hakkında ne bilir ki?”

1551'in başında III. Julius sonunda Michelangelo'yu St. Peter'in resmî mimarı yapan yazıyı çıkardı, fakat birkaç ay sonra işi tümüyle durdurdu. Julius, Villa di Papa Giulio'ya ve kendini eğlendirmeye, St. Peter için öngörülen gelirin önemli kısmını döküyordu. Öfkeden mosmor olma sırası Michelangelo'ya gelmişti. Tommaso'dan çizim tahtalarını yüklenmesini istedi:

"Nasıl Julius'a gider de 'Kutsal Babamız hazza olan doyumsuz iştahınız bizi iflas ettiriyor. Kendinizi dizginleyin de St. Peter'i bitirebilelim.' derim"

"Seni Sant'Angelo'da bir zindana atar."

"O zaman sessiz ve acı dolu olurum."

Günün ilerleyen saatlerinde Köken'i yontmaya başladığında hâlâ sinirliydi. İsa'nın ön kolunu zımparaladı. Işıltılar keskinin altında uçtular. Öfkeyle ön kola devamlı sert darbeler indirdi, onu kırdı ve zemine düştü. Çekicini ve keskinini bırakarak evden çıktı.

Sanki yokuştaki kara deliklermiş gibi Trojan pazar yerinin tezgahlarını geçerek yürüdü. Mars Tapınağı'na doğru, tepeye çıktı. Kolu mahvettiği için üzgün olsa da baştan başlamaya karar verdi. Bu sefer bir Mezara Konma üzerinde. Sezar'ın Forum'unda bir taş avluya girdi, bir kornişin parçası olan, Palestrina bölgesinden mermer renkli kireçtaşı eski bir blokla yüz yüze geldi. Taşın büyük oyuklarına rağmen stüdyoya gönderdi, zihninde bir tasarım aramaya başladı. Yeni versiyonunda Nicodemus olmayacaktı, İsa büyük başı, kolları ve gövdesi ve önden kısaltılmış ayaklarıyla düşmüş, yükleri altında ezilmiş,

Meryem'in kafası ve elleri, ölmüş oğlunun ağırlığını çaresizce kaldırmaya çalışır görünecekti.

Rahatlamış ve yenilenmiş, Macello dei Corvi'ye döndü. Urbino onu endişeli bir ifadeyle bekliyordu.

“Efendim size daha fazla sorun getirmek istemiyorum ama sizden ayrılmam gerekiyor.”

Michelangelo, cevaplayabilmek için fazla şaşkıındı.

“Benden ayrılmak mı?”

“Urbino’da seçtiğim kızı hatırlarsınız, on yıl önce?..”

Michelangelo inanamadan başını salladı. Gerçekten on yıl olmuş muydu?

“Şimdi on sekiz yaşında. Evlenmemizin tam zamanı.”

“Fakat gitmek niye Urbino? Karını buraya getir, senin için bir daire ayarlar mobilya alırız. Karının kendi hizmetçisi olabilir...”

Urbino’nun gözleri Giotto’nun O’su gibi yuvarlandı.

“Emin misiniz efendim? Şimdi kırkımdayım bir an önce çocuk sahibi olmalıyım.”

“Burası senin evin. Ben senin ailenim. Oğulların benim torunlarım olur.”

Urbino’ya rahat etsin diye nakit olarak iki bin duka verdi ve ilaveten karısına bir oda ve yatak ayarlaması için bir miktar. Birkaç gün içinde Urbino karısı ev işlerinin idaresini eline alan ve iyi de yürüten sempatik bir kız olan

Cornelia Colonelli'yle döndü. Michelangelo'ya kocasının babasıymış gibi davrandı. Dokuz ay sonra Michelangelo adını verdikleri ilk oğulları oldu.

Floransa'daki yeğenini, bölgede 1500 ila 2000 dukaya mal olacak güzel bir ev alması için zorladı. "Bulur bulmaz parayı göndereceğim." diye yazdı. Öncelikle Lionardo iyi bir eve yerleştiğinde bir eş bulmalı, oğul sahibi olmanın ciddi yükümlülüğüne girmeliydi.

Lionardo, Contessina'nın evlenerek girdiği ve saygın bir üyesi olduğu Cassandra Ridolfi'yi seçti. Michelangelo o kadar mutlu oldu ki, Cassandra'ya biri elmas diğeri yakut iki yüzük gönderdi. Cassandra da ona sekiz güzel gömlek gönderdi. İlk oğullarına Lionardo'nun babası Buonarroto adını verdiler. Bir sonraki oğullarının adı Michelangelo'ydu, ama çabuk öldü, Michelangelo çok üzüldü.

Campidoglio'yu yeniden kurmak için birkaç yüz yıl önce kale benzeri Senato binasına çevrilen Roma tuz vergisi bürosunu aldı ve onu her iki taraftan yükselen şiiresel basamaklarıyla krallık resmi sarayına çevirdi. Senelerdir pazar yeri olan karenin her iki tarafı için eş tasarımlı iki saray planladı. Yüzeyi taşlarla döşemek için meydanı yıktı, zihnini meydanın ortasında kusursuz bir sanat eseri için yokladı. Lacoön'u, Belvedere gövdesini, Augustus'un devasa taş başını düşündü. Hiçbiri doğru gelmedi. Sonra, Constantine, ilk Hıristiyan imparator olduğunu düşündükleri için Lateran'daki St. John'un önünde yüzyıllardır zarar görmeden duran İmparator Marcus Aurelius'un heykelini hatırladı. Mükemmel biçimde canlı heykelin her iki taraftaki saraydan gelen ve giden insanların göz

hizasında olması için çok alçak bir platform yerleştirdi, Marcus Aurelius Senato'nun basamaklarından henüz inmiş ve Roma'ya doğru atını sürmek üzere binecekmiş gibi görünüyordu.

Mart 1555'te Tommaso, Vasari, Raffaello da Montelupo, Ammanati ve Daniele da Volterra sekseninci yaş günü için bir parti verdiler. Stüdyonun duvarları başka bir seksen yıl için çizim ve projelerle çevrilmişti...

İki hafta sonra Papa, hayatının yıllarını arkadaşı Michelangelo'yla paylaşamadan öldü. Michelangelo'ya hayret verecek şekilde, vaktiyle işin muhasebecisi olan Kardinal Marcello Cervini Papa seçildi. Il Marcelius unvanını aldı.

Ve bu yüzden Michelangelo kendisi için sonun geldiğini düşündü. Kardinal Cervini'ye St. Peter'deki işin onu ilgilendirmediğini söylemişti. Papa olarak onu epeyce ilgilendirecekti.

Kaderine sızlanmaya vakit harcamadı. Onun yerine banka hesaplarını ve mermeri Floransa'ya göndermek için ayarlamalar yaptı, Roma'daki işlerini tamamladı. Urbino'yu karısı yine hamile olduğu için evde bırakıyordu. St. Peter ve kubbe için yaptığı ilk çizimleri yaktı, heybelerini toplarken üç haftalık hükümranlığın ardından Papa Marcellus öldü.

Michelangelo Kilise'ye gitti, Cervini'nin ölümünden dolayı mutlu olmama gücü verdiği için Tanrı'ya şükranlarını sundu. Üç hafta sonra Floransa'ya dönmesinin daha iyi olacağına karar verdi: Kardinal Giovanni Pietro Caraffa, Papa IV. Paul olmuştu.

Kimse nasıl seçildiğini tam olarak bilmiyordu. Uzlaşılması mümkün olmayan, vahşi tabiatlı, hoşgörüsüz bir adamdı. Ne kadar nefret edildiğinin farkında olarak,

“Beni niye Papa seçtiklerini bilmiyorum, kardinallerin değil Tanrı’nın Papa’yı seçtiğine karar verdim.” diyordu.

İtalya’da aykırı düşünceyi silip süpürmenin arzusu olduğunu ilan ederek tüm Romalıların üzerine İspanyol Engizisyonu’nun dehşetini salıveriyordu. Vatikan yakınlardaki kale benzeri yapıda Engizisyon Kurulu suçlanan insanları yargılanmadan mahkûm ve onlara işkence ediyordu, zindanlardaki hücrelere hapsediyor veya Campo dei Fiori’de yakıyordu. Aynı zamanda Papa, ahlaksız yeğenini kardinal yapıyor ve diğer akrabaları için dükkânlar kuruyordu. Michelangelo, Leo Baglioni’nin evinin dışında yakılan ateşler için iyi bir yakıt olacağını düşünüyordu ama kaçmaya kalkışmadı. Papa onu rahatsız etmedi, ta ki hesap gününe kadar.

Papa Paul onu beyaza boyanmış ve olabildiğince az ve rahatsız mobilyayla döşeli küçük bir papaz odasına aldı. İfadesi robu kadar ağırdı.

“Buonarroti, sanatına saygı duyuyorum. Fakat Trent Konseyi’nin kesin kararı senin sunağında olduğu gibi sapkın fresklerin yok edilmesidir.”

“Kıyamet Günü’nün mü?..”

Papa’nın ahşap sandalyesinin önünde ayakta dururken, Santo Spirito’da ölü odasında bir ceset olduğunu ve otopsi yapanın henüz kafatasını kestiğini, beynini çıkarıp yere doğru fırlattığını hissediyordu. Bir sedirin köşesine yarı

oturdu, önündeki kireçlenmiş duvara görmeden bakmaya başladı.

“Yönetimimiz altındaki pek çokları senin saygısızlıkta bulunduğunu düşünüyor, bu Venedikli Aretino tarafından da yazılan bir yazıda doğrulandı...”

“Bir şantajcı!”

“Titian’ın, V. Charles’in, Benvenuto Cellini’nin ve son Fransa Kralı I. Francis’in, Jacopo Sansovino’nun arkadaşı... Roma’da elden ele dolaşanlardan birinin kopyası burada. Trent Konseyi’nin araştırdığından eminim.”

Michelangelo kağıdı Papa’nın elinden aldı ve okumaya başladı:

“Tanrı’nın kutsal tapınağında, oğlunun sunağının altında, dünyadaki en büyük kilisesinde, kardinallerin, keşişlerin ve İsa’nın vekillerinin olduğu yerde, Katolik törenlerinin ve kutsal ritüellerin, itirafların yapıldığı, İsa’nın kanına ve vücuduna tapıldığı, çok yüce bir nesne, alçakgönüllülük belirtisi görülmeyen melekler ve azizler ve çıplak bırakılmış kutsal süsler...”

Başını birden çevirdi.

“Kutsal Babamız, bu saldırı, Aretino’ya çizimlerimden ve taslaklarımdan vermeyi reddettiğim zaman yazıldı. Bana saldırmasının yolu...”

“Soylu insanlar, azizlerin ve şehitlerin çıplaklığı ve yüzlerce kadın ve erkeğin teşhir edilmesi karşısında şoka uğruyorlar...”

“Dar görüşlüler Kutsal Babamız, sanatın gerçek doğasını bilmeyenler.”

“Kutsal Baba’na dar görüşlü mü diyorsun Michelangelo? Ve cahil? Çünkü ben de onlardan biriyim.”

“Fresk şeytani değil. Tanrının aşkıyla nüfuz edilmiş böyle bir duvar daha olmamıştır.”

“Pekala, duvarın tamamen yıkılmasını istemeyeceğim. Basit bir sıva çekeceğiz. Sonra üstüne bir şeyler boyayabilirsin, herkesi mutlu edecek bir konu. Hemen yapabileceğin basitlikte ve dindarca.”

Karşılık vermek için fazlasıyla yıkılmıştı. Ama Roma değil. Arkadaşları, hayranları, Ercole Gonzaga tarafından yönlendirilen çok sayıda kardinalin de içlerinde bulunduğu saraydaki eski tanıdıkları duvarı kurtarmak için bir kampanya başlattılar. Tommaso, edindikleri yeni arkadaşlarla ilgili günlük haberler getiriyordu: Fransa’dan bir büyükelçi, Venedik’ten bir papaz, Romalı bir aileden bir asilzade.

Sonra, Roma’nın çok zekice bir uzlaşma olduğuna inandığı adı bilinmeyen bir aracı ortaya çıktı. Sodoma’nın yanında resim, Peruzzi’nin yanında da mimari çalışan, şimdi de Michelangelo’nun heyecanlı takipçilerinden Daniele da Volterra stüdyoya yanakları renk renk geldi.

“Usta, Kıyamet Günü kurtarıldı.”

“İnanamıyorum. Papa kabul mu etti?”

“Yok etmemeyi... Sıva olmayacak.”

Michelangelo deri sandalyesine gömüldü, zor nefes alıyordu.

“Dışarı çıkıp bana yardım eden herkese tek tek teşekkür etmeliyim...”

Daniele sözünü keserek, “Usta,” dedi, “Bir bedel ödemeliyiz.”

“Ne bedeli?”

“...Papa’yı yumuşatmak için... herkesin çıplaklığını örtmek şartıyla duvarı yıkmamayı kabul etti.”

“Örtü mü? Pantolon mu?”

Ve kadınlar için de etek. Bütün erojen bölgeleri örtmek zorundayız. Sadece birkaç kadının göğsünden yukarısı açık kalabilir. Hepsi kalçalardan dizlere kadar kapalı olmalı, özellikle arkaları kiliseye dönük olanlar. Sevdiği azizler rob giymiş olmalı, St. Catherine gibi Bakire’nin de eteği daha ağır olmalı...”

“Eğer gençliğimde kendimi sülfür kibrit yapmaya verseydim,” dedi Michelangelo, “şimdi daha az acı çekerdim.”

Daniele ürperdi, sanki vurulmuş gibiydi.

“Usta, bu konuda daha mantıklı olmaya çalışalım. Papa, saraya bir ressam çağıracaktı, ama onu işi benim yapmam için ikna ettim. Duvara mümkün olduğunca az zarar vereceğim. Eğer bir yabancıya izin verirsek...”

“Âdem ve Havva’yı incir yapraklarıyla beraber kapat ve kuşak yap.”

“Bana kızmayın Usta. Ben Trent Konseyi değilim.”

“Haklısın Daniele. Bu özel kısımları Engizisyona takmalıyız. Bütün ömrümü insan güzelliğini resmetmeye adanmışım. Ve tekrar utanç verici oldu, kibir ateşinde yanıyor. Bunun ne demek olduğunu biliyor musun Daniele? Geçmişin en karanlık, en cahil çağlarına dönüyoruz.

“Buraya bak Michelangelo,” dedi Daniele teskin ederek, “Senin ten tonlarınla uyum sağlayacak kumaş parçalarını, tülleri eklerim. Öyle ince bir boya kullanırım ki bir sonraki Papa tüm pantolonları ve robları altındaki hiçbir şeye zarar vermeden kaldırtabilir...”

Michelangelo başını salladı.

“Git o zaman, sargılarla onları sarmala.”

“Bana güvenin. Papa’yı her noktada alt edeceğim. Bu görev o kadar hassas ki, başlamaya cesaret bulmam bile aylar yıllar alabilir.” Daniele sıkı çalışan, orijinallikten yoksun ve o kadar itinalı ve yavaş ki işvereni hayattayken hiçbir işi bitirememekle ünlenmişti. “Belki zaman içinde Caraffa ölmüş ve Engizisyon da bitmiş olur...”

Korkuya kapıları kapatmanın en iyi yolu çekiç ve keskiyi alıp yontmaya başlamaktı. Altta ve tepede çıkıntıları olan düzensiz bir sütun satın almıştı. Bloğu düzlemek yerine, bu garip şekilden bir haç profiline ulaşmaya çalışacaktı. Belki blok ona yontmak istediği şeyi söyler umuduyla merkezin içine doğru baskı yapmaya çalıştı. Mermer, uzak, kararlı ve sessiz kaldı. Her ne kadar kendinden bir sanat eseri çıkarılacak parlayan bir taş olsa da ham malzemeden çok şey istemek olurdu, fakat karakter

sahibi sütunla mücadele etmek onda yeni bir enerji doğurmuştu.

Tıpkı otuz beşinde olduğu gibi seksende de hayatta kalmak aynı derecede gerekliydi, fakat biraz daha zordu.

6

Kardeşlerinin sonuncusu Sigismondo, Settignano'da öldü. Yaşıtlarından daha fazla yaşamıştı. Kendisiyle yirmi altı yıldır beraber olan Urbino'nun hastalığına da aynı derecede üzülmüştü. Urbino'nun ruhunun asaleti Michelangelo'ya ilk kez, "Ölmekten daha çok seni bu tehlikeli dünyada yalnız bırakmak beni üzüyor," diye fısıldarken parlıyordu. Urbino'nun karısı Cornelia, kocası gömülürken ikinci oğlunu doğuruyordu. Michelangelo onları, Urbino'nun vasiyeti ayarlanana kadar yanında tuttu. Anneleri onları da alıp Urbino'daki aile evine dönerken o da iki oğlanın koruyucusu ve öğretmeni oldu, ev terk edilmiş görünüyordu.

St. Peters'in yükselen tribünü için kendini çalışmaya zorladı, yeni Pieta'sını yonttu. Lionardo için bir başka çiftlik satın aldı. Cornelia, Urbino'ya istemiş olduğu yedi ölçülük hafif siyah kumaşı gönderdi, ruhunun kurtulmasına yardım edecek değerli bir fakir aramaya girişti. Sonra, İspanyol ordusunun olası bir istila tehditi karşısında durma ihtimali yüzünden St. Peter'deki yorucu işe hız verdi.

Seksenlerin bir insanın hayatındaki en hoş yıllar olmadığına karar verdi. Altmışında Floransa'dan ayrılırken hayatının bittiği korkusunu yaşamıştı; fakat aşk onu yeniden gençleştirdi ve altmışları uçup gitti. Yetmişleri boyunca ve Pauline Kilisesi'nin fresklerine, Köken'i

yontmaya, yeni mimari kariyerine, St. Peter'e o kadar gömülmüştü ki, işlerini tamamlamak için hiçbir gün yeterince uzun değildi.

Fakat şimdi 81 yaşındaydı ve 82'ye doğru ilerliyordu, saatler geçtikçe bir eşek arısı gibi canını yakıyordu. Eskiden olduğu gibi iyi göremiyordu, adımları kuvvetli değildi, dayanma gücü küçük rahatsızlıklarla aksıyor St. Peter'i bitirme ve ona görkemli bir kubbe yaratma isteğini baltalıyordu.

Sonra böbrek taşı nöbetleri yüzünden yatağa düştü. Dr. Colombo, onu Tommaso'nun yorulmak nedir bilmez ilgisinin yardımıyla ayağa kaldırmaya çalıştı, ancak aylarca yatakta hapsolmüştü ve yeni bina sorumlusuna şapel-lerin tasarımlarını devretmek zorundaydı. İyileştiğinde tekrar çalışmak için iskeleye tırmandı ve yapım esnasında planlarını yanlış anladığını ve ciddi hatalar yaptığını gördü. Utanç ve pişmanlıkla üstesinden gelmeye çalıştı, binanın on yıllık çalışmasında ilk hatasıydı. Ve sonunda, yeni bir nöbet için dinlenmek üzere Baccio Bigio'yu bir destek olarak getirdiğinde, mezarların oranlarında ne açıklayabileceği ne de kabul edilebilir bir özür dileyebileceği bir yanlışlık oldu.

Hemen Papa'yı çağırdı, fakat ne kadar acele ederse etsin Bigio ondan önce oradaydı.

Michelangelo'nun yüzünü gördüğünde Papa Paul, "Bu doğru mu?" diye sordu. "Kilise yıkılmak zorunda mı?"

"Çoğu Kutsal Babamız."

"Çok üzuldüm. Nasıl böyle bir şey olabilir?"

“Hastaydım Kutsal Babamız.”

“Anlıyorum. Bigio senin bu kadar ağır bir sorumluluğu taşıyamayacak kadar yaşlı olduğunu söylüyor. Kendi iyiliğin için bu ezici yükten kurtarılman gerektiğini düşünüyor.”

“Endişesi beni çok duygulandırdı. Senelerdir o ve arkadaşları beni bu yükten kurtarıp kendileri üstlenmek için epeyce uğraşıyorlar. Fakat Bigio’nun Santa Maria’sı selde çökmemiş miydi? Baccio Bigio’nun en iyi zamanlarında benim en kötü zamanlarımdan daha iyi olabileceğine inanıyor musunuz?”

“Kimse senin yeteneğini sorgulamıyor.”

Michelangelo bir anlığına sessizleşti, geçmişini düşünüyordu.

“Kutsal Babamız, otuz yıl boyunca temelleri dolduran iyi mimarları izledim. St. Peter’i yükseltemediler. Mimar olduğum on yıldan beri kilise bir kartal gibi yükseldi. Eğer beni şimdi uzaklaştırırsanız bu mabedin mahvoluşu olur.”

Papa’nın dudakları seğirdi.

“Michelangelo, savaşma gücün oldukça St. Peter’in mimarı olarak kalacaksın.”

O gece Macello dei Corvi’deki evde bir toplantı vardı. Tommaso, neredeyse ölmek üzere olduğu için onun eski dostlarını ve saraydaki koruyucusu Carpi Kardinali’ni kubbenin tam bir modelini inşa etmesi için ısrar etmek

üzere toplamıştı. Şimdiye kadar sadece parça parça taslaklar yapmıştı.

“Eğer seni geçen hafta kaybetseydik,” dedi Tommaso doğrudan, “senin ne tür bir kubbe hayal ettiğini kim bilebilecekti?”

“Senin, ölümünden sonra kimsenin değiştiremeyeceği kadar işin ilerlemesini istediğini söylediğini duymuştum,” diye ekledi Kardinal.

“Umudum bu.”

“O zaman bize kubbeyi ver,” dedi sanat öğrencisi Lottino. “Başka yolu yok.”

“Haklısınız,” diye cevapladı Michelangelo. “Fakat daha son kubbeyi tasarlamadım. Onu bulmam lazım. Sonra ahşap bir model kurabiliriz.”

Tommaso haricinde herkes ayrıldı. Michelangelo çizim masasına doğru ilerledi, bir ahşap sandalye çekti. Kalem yeni bir kağıdın üzerinde gezinirken sesli düşünüyordu. Pantheon ve Floransa’daki Duomo iki kubbeliydi, biri diğerinin içinde, biri diğerine destek olmak üzere yapısal olarak iç içe geçmişti. Kubbesinin iç kısmı heykel olacaktı, dışı mimari...

Kubbe, önemsiz bir kaplama değildi herhangi bir çatı faydacı bir amaç sağlayabilirdi. Kubbe, sanatın en önemli bölümüydü, mekânda yer değiştiren ve onu gökkubbeye eklemleneyen heykel ve mimarının mükemmel karışımı. Cennetin kubbesinin görüntüsü altında inşa edilen insanoğlunun kubbesi. Mükemmel kubbe, insanoğlunun zihninde ufuktan ufuğa gitmeli onu zarafetle kaplama-

lıydı. İnsanoğlunun, altında yıllarını geçireceği yüce bir biçim yaratma hevesiyle tüm mimari biçimlerin en doğal ve kutsalı olmalıydı.

Bir kilisenin kubbesi gökkubbeyle yarış hâlinde değildi, aynı babayla oğlu gibi aynı biçimin bir minyatürüydü. Bazı insanlar dünyanın yuvarlak olduğunu söylüyordu, bu onun gibi, seyahatleri Venedik ve Roma'yla sınırlanmış biri için kanıtlanması zor bir şeydi. Üstat Urbino'nun gramer okulunda, dünyanın Cennet'in kubbesinin yuvarlak sınırlarıyla geldiği yerde bitecek şekilde düz olduğu öğretilmişti. Fakat yine de o sözüm ona aşağıya doğru demirlenmiş ufkun farklı bir tarafı olduğunu gözlemlemişti, yürüdüğünde veya atını sürdüğünde eşit derecede geriye çekiliyordu...

Aynı kubbesinde olduğu gibi. Sona ermeyebilirdi. Altında duran hiçkimse onun sınırlarına dokunabileceğini düşünemezdi. Gök mükemmel bir tasarımdı, dünyada duran kimse, nerede olursa olsun kalben merkezdeydi, Cennet'in kubbesi ona eşit uzaklıkta açılıyordu. Lorenzo, *Il Magnifico* ve Platon Dörtlüsü, hümanistler ona insanın evrenin merkezi olduğunu öğretmişlerdi ve bu, başını kaldırıp yukarı yıldızlara baktığında ve kendini ne kadar yalnız ve terk edilmiş hissetse de onun desteği olmadan cennetlerin düşeceğini bilerek güneşin ve bulutların, ayın ve yıldızların katranlı muşambasını tutan merkez bir sırık olarak hizmet etmesinden daha fazla inandırıcıydı. Kubbeyi bir biçim, bir fikir, insanı barındıran simetrik bir çatı olarak ortadan kaldırıncaya geriye daha ne kalıyordu? Aynı üvey annesinin, *Il Migliore*'nin sıcak fırından aldığı ekmeği üzerinde kestiği gibi, sadece düz bir tabak.

İnsanın cenneti gökyüzüne yerleştirdiğine şüphe yoktu. Bir ruhu oraya doğru yükselirken görmüş olduğu ya da yukarıdaki Cennet'in koridorlarına bir göz attığı için değil, bir insanın zihninne ya da duygularına göre cennetin, insanın bildiği en ulvi yere konumlandırılmış olduğu için. Kendi kubbesinin de mistik olmasını istiyordu, sadece sıcak veya yağmurdan ya da fırtına ve şimşekten koruyan bir örtü değil fakat O'nun varlığının şok edici güzelliği içselleştirmek için, insanın sadece görüp hissedebileceği değil aynı zamanda nüfuz edebileceği duygusal bir biçim yapmayı amaçlamalıydı. Onun kubbesi altında insanın ruhu, vücudundan son kurtuluşunda olduğu gibi yukarı Tanrı'ya doğru havada süzölmeliydi. Hâlâ Dünya üzerindeyken bir insan Tanrı'ya ne kadar yakın olabilirdi? Aynı Sistine'de O'nu resmettiği gibi muazzam kubbesinde de O'nu resmederek.

Kendi ruhunu kurtarmak St. Peter'e kubbe inşa etmek işinin bir parçası olmuştu. Son büyük işi, Granacci'nin kendini, Ressamlar Caddesi'ni geçip Via dei Tavolini'deki stüdyoya götürüp, "Senyor Ghirlandaio, size bahsettiğim Michelangelo," dediği günden beri geçen 68 yıl içinde aldığı en zor görevdi.

Zihni ve parmakları berraklık ve güçle hareket ediyordu. Saatlerce çizdikten sonra dinlenmek için hilal şekilli bloğuna dönüyordu. İsa'nın başı ve dizlerinin zıt taraflara baktığı orijinal konseptini baş ve dizlerin kesiştiği fakat İsa'nın omuzları üstündeki Meryem'in başıyla karşıtlık oluşturduğu, daha dramatik bir zıtlık sağlayan yenisiyle değiştirdi. Kararsız kalmadan önce bloğun hilal şeklinde büyük bir figürü çıkarttı. Sonra kubbesine döndü.

Mutlak bir dengenin, çizgilerin, kavisin, hacimin, kütle-
nin, açıklığın, yoğunluğun, inceliğin kusursuzluğunun,
sonsuz mekânın derinliğinin peşindeydi. Yaşadığı çağı
sergileyecek bir sanat eseri yaratmayı arzuluyordu.

Kara kalemlerinin ve çim kalemlerine uzandı, ıslak kilin
resmedilmiş çizgilerin kesinliğinden daha çok manevra
kabiliyeti ve özgürlük verebileceğini düşünerek model-
lemeye başladı. Haftalar ve aylar boyunca düzinelerce
model yaptı, onları yok etti ve yeni modellere geçti. İlk
olarak anıtsallığa, sonra boyuta, sonra büyüklüğe, son-
ra basitliğe ulaştığı için vahye yaklaştığını hissediyordu,
ancak sonuçlar yine de ruhsallıktan çok sanatsallıktan
ortaya çıkıyordu.

On bir yıllık düşünme, çizme, dua, umut, umutsuzluk,
deneme ve yanılmadan sonra nihayetinde, tüm sanatıyla
bütünleşmiş, şaşırtıcı boyutlarda, ama yine de yuvadaki
bir kuş yumurtası kadar kırılgan, havada süzülen, cen-
nete doğru hareket eden, üç yüz otuz beş ayak yüksek-
liğiyle, güç istemeden ve müzikal olarak yukarı doğru
taşınan, Medici Madonnası'nın göğsünde olduğu gibi
armut şekilli hayal gücünün yaratımı... başka hiçbirine
benzemeyen bir kubbeydi.

"Geldi," diye mırıldandı Tommaso, tamamlanan çizim-
leri gördüğünde. "Nereden geliyor bu?"

"Fikirler nereden geliyor Tomao? Gençken Sebastiano da
aynı soruyu sormuştu. Sana ona verdiğim cevabın aynısı-
nı verebilirim, 82'imde 39'umda olduğumdan daha bilge

değilim. Fikirler zihnin doğal işlevidir, tıpkı akciğerlerin nefes alması gibi. Belki de Tanrı'dan geliyorlardır.”

Modeli kurması için bir marangoz, Giovanni Francesco'yu tuttu. Asıl ölçünün 15 binde birinde ıhlamur ağacından yaptı. Devasa kubbe, ayakların ve geniş bir çimento tabanda ya da dairesel bir silindirin üzerinde ayakları destekleyen kavislerin üzerinde duruyordu. Silindir, traverten kılıfına konulan tuğladan yapılacaktı, payandalar dövülmüş demirle çerçevelenmiş silindire tutunurken kubbenin dış pervazları Tivoli traverteninden, sütunlar ve yatay sütunlar da aynı şekilde travertenden yapılacaktı.

Alt silindir boyunca sekiz rampa kubbe duvarlarına doğru eşek sırtında taşınan malzemeyi destekleyecekti. Mühendislik planlarının çizimleri aylar aldı, ama Michelangelo'da yetenek vardı ve bu arada Tommaso bir uzman oluyordu.

Tüm iş büyük bir gizlilikle Macello dei Corvi'deki stüdyoda tamamlandı. İç kubbeyi Michelangelo kendisi kalıba döktü, dıştakini boyayla Francesco'nun yapmasına izin verdi. Çiçeklerle bezenmiş yontmalar ve süslemeler kille karıştırılmış talaş ve yapıştırıcıdan yapılmıştı. Küçük ve büyük heykelleri, Apostles'in sakallı yüzünü kesmesi için Battista adında güvenilir bir Carraralı ahşap yontucusunu çağırdı.

Papa IV. Paul aniden öldü. Roma'da Michelangelo'nun daha önce hiçbir Papa'nın ölümünde görmediği bir isyan patladı. Kalabalık, eski Kardinal Caraffa'nın yeni dikilmiş heykelini devirdi ve bütün halk beddualar yağ-

dırırken caddeler boyunca heykeli sürüklendi, sonra başı, Engizisyon'un idare merkezine, tüm mahkûmların serbest bırakılması, sapkınlıkla suçlananlara ait tüm evrakların ve kâğıtların yok edilmesi için hücum etmeden hemen önce, Tiber'e atıldı.

Çatışmadan ve kan dökülmesinden kaygılanan Kardinaller Heyeti, Medici ailesinin belirsiz Lombardy kısmından altmış yaşındaki Giovanni Angelo Medici'yi seçtiler. Papa IV. Pius bir avukat olarak eğitilmişti, makul mizaçlıydı. Profesyonel bir avukat olarak çok zeki bir arabulucuydu ve tüm Avrupa'da kısa zamanda saygın bir kimse hâline gelmişti. İtalyan karakterine yabancı olan Engizisyon sona erdirildi. Hukuki konferanslar ve anlaşmalarla Papa İtalya'ya ve çevre ülkelere aynı zamanda da Luteryenlere barış getirdi. Diplomasi kılavuzluğunda Kilise kendi içinde huzur sağladı, aynı zamanda Avrupa'da Katolikliği tekrar birleştirdi.

Papa IV. Pius Michelangelo'nun St. Peter'deki mimar pozisyonunu, kavisleri silindire doğru yukarı iten temeller sağlamak üzere tekrar onayladı. Aynı zamanda onu şehir duvarında Porta Pia olarak adlandırılan bir kapı tasarlaması için görevlendirdi.

Bu zamana karşı açık bir savaştı. Seksenlerinin ortalarına yaklaşıyordu. Çok para ve işçiyle silindiri iki belki de üç yılda yetiştirebilirdi. Sadece, kubbenin pencerelerini, sütunlarını dekoratif duvar süsleriyle ne kadar zamanda tamamlayacağını kestirmek güçtü ama on ya da on iki yılda yapabileceğini tahmin ediyordu. Bu onun için yüz yılı devirmek demekti. Hiçkimse o kadar uzun yaşamamıştı, fakat taş düşürmesine, baş ağrısına mide bozulmasına

neden olan kolite, sırtta ve kasıktaki ağrılara, aralıklı olarak baş dönmelerine ve günlerce yatmasına neden olan güçsüzlüğe rağmen gücünde gerçek bir azalma hissetmiyordu. Çan kulesi etrafında hâlâ yürüyüş yapıyordu.

Aynaya baktığında yüzünde renk kalmadığını gördü. Çatallanmış sakalında olduğu gibi çizgi çizgi beyazlamış olsa da başındaki siyah saçtan dolayı güçlü bir şok yaşadı. Gözleri berrak ve keskindi.

Kubbeyi yapabilecekti. Babası Lodovico doksana ulaşmamış mıydı? Babasından en aşağı on yılla daha iyi bir adam değil miydi?

Ancak bir yangınla daha çile doldurması gerekiyordu. İş sorumlusu bürosunda yüksek idari pozisyonda bulunan Baccio Bigio, Michelangelo'nun hastalığından kaynaklanan yanlışlığın ne kadara mal olduğunu kanıtlamak için figürleri ayarlıyordu. Bu bilgiyi St. Peter'in kötüye gittiğini kendi lehine hatta Michelangelo'nun arkadaşı

Carpi Kardinal'ini ikna etmek için kullandı. Bigio böylece Michelangelo yatağa düştüğünde işi başarabilecek bir konuma ulaşmayı başarıyordu.

Michelangelo artık iskeleye çıkacak gücü bulamadığı gün, genç yardımcılarında biri olan Pier Luigi Gaeta, iş yardımcısı olarak atandı. Onun yerine Baccio Bigio atandı. Bigio yapısal kolonları kaldırmaya, iskeleyi indirmeye ve işi yeni bir tasarım için hazırlamaya başladı.

Michelangelo, 87'yi geçmiş 88'e doğru giderken onu yatağından çıkarıp stüdyosuna yönlendiren haberlerle darbe almış acılar içinde zamanın iskelesinde kıvranıyordu.

“Fakat yapmalısın,” dedi Tommaso, onu rehavetten uyandırmaya çalışarak, “yoksa Bigio yaptığın her işi yok edecek.”

“Yararsız amaçlar için uğraşan büyük zafer kazanamaz.”

“Beni affet, Toskana atasözleri için iyi bir zaman değil.

Harekete geçme zamanı. St. Peter’e bugün gidemezsen kendi yerine bir vekil göndermelisin.”

“Sen gider misin Tommaso?”

“İnsanlar senin oğlun gibi olduğumu biliyorlar.”

“O zaman Daniele da Volterra’yı gönderirim. Sarayı, Kıyamet Günü’nün örtüleri konusunda o kadar uzun zamandır atlatıyor ki, belki iş sorumlusunun bürosundaki komplolarla da baş edebilir.”

Daniele da Volterra kabul edilmedi. Baccio Bigio’ya inşaatın tüm yetkileri verildi. Michelangelo, Papa’yla Campidoglio’da irşat sırasında karşılaştığında, huysuzca,

“Kutsal Babamız, bir değişiklik yapmanız için ısrar ediyorum. Yapmazsanız sonsuza dek Floransa’ya döneceğim. St. Peter’in yıkılmasına izin veriyorsunuz.” dedi.

Papa IV. Pius, sıkışık saray edası tavrıyla,

“Yavaş, yavaş Michelangelo, konuşabileceğimiz Senatörlük Sarayı’na gidelim.”

Papa dikkatle dinledi.

“Senin karşında yer alan iş üyelerini toplayacağım. Sonra akrabam Gabrio Serbelloni'den St. Peter'e gitmesini ve ücretleri araştırmasını isteyeceğim. Yarın Vatikan Sarayı'na gel.”

Papa tarafından kabul edilmeden çok önce geldi, Raphael tarafından o Sistine kubbesini boyadığı yıllarda resmedilen Stanza della Segnatura'yı merak ediyordu. Dört freske, önce Atina Okulu, sonra Parnassus, sonra İhtilaf ve Adalet'e göz gezidirdi. Daha önce Raphael'in eserine ön yargısız bakmamıştı. Onun, bu idealize natürmortları kavrayacağına ya da resmedebileceğine inanmamıştı, ama ustalığın saygınlığının gerektirdiği gibi incelikle yapılmışlardı, Raphael lirizm ve romantik çekiciliğin hepsinin ustası olmuştu. Stanza'yı zihninin felsefî salınımlarıyla terk etti.

Küçük taht odasına doğru kendisine eşlik edildiğinde Papa'yı, Gaeta'yı çıkaran ve Daniele della Volterra'yı kabul etmeyi reddeden iş komisyonunun üyeleriyle çevresi sarılı buldu. Birkaç dakika içinde Gabrio Serbelloni girdi.

“Kutsal Babamız Baccio Bigio tarafından yazılan bu raporda zerre kadar doğru taraf bulamadım. Evet inşa edilmiş fakat Buonarroti'nin fevkalade işi gibi değil, art niyetle yapılandırılmış, kişisel çıkarın dışında fark edilebilir başka hiçbir amaç gözetilmeden.”

Papa Pius, kararını açıklayan bir hâkimin sesiyle hükmünü verdi:

“Baccio Bigio St. Peter'den uzaklaştırılmıştır. Gelecekte, Michelangelo Buonarroti'nin planları en küçük detayda bile değiştirilmeyecektir.”

Katedralin yapısı, devasa sütunları, kavisleri ve cephesiyle yükselirken Michelangelo günlerini stüdyoda, Papa'nın isteği üzerine Porta Pia'nın çizimlerini tamamlamak, muhteşem Diocletian Hamamları'nın harabelerinin bir kısmını sevimli Santa Maria degli Angeli Kilisesi'ne dönüştürmekle geçiriyordu.

Hilal şeklindeki mermerini yontmasının üzerinden birkaç yıl geçmişti. Bir öğleden sonra yatağında dinlenirken, bloğu olgunlaştırmak için sadece figürlerin değil, heykelin kendisinin de yeni bir biçimi fikri doğdu.

Ayağa kalktı, en ağır çekicini ve keskisini aldı ve İsa'nın başını kaldırarak, Bakire'nin omzundan yeni bir yüz ve baş yonttu. Sonra İsa'nın sağ kolunu tam dirseğin üstünden vücuttan parça parça ayırdı, koparılan kol ve el, zemine giden destekleyici mermerin bir parçası oldular. Daha önceden sol omuz ve İsa'nın göğsünün bir parçası olan kısım Bakire'nin sol kolu ve eline dönüştü. İsa'nın, tüm vücudun beşte üçünü oluşturan çok uzun bacakları şimdi ölçüden çıkarılmıştı. Yeni inceltme işi duygusal bir duruluk, gençlik ve zarafet etkisi yaratmıştı. Şimdi tatmin olmaya başlamıştı. Uzun figürün biçimini bozarken, insanoğlu hakkında yeni bir gerçeğe ulaştığını hissetti: Kâlp yorulabilir ama insanlık, her daim genç bacaklarında onu taşır ve dünya üzerinde hareket etmeye devam eder.

“Ah keşke bir on ya da en azından beş yılım daha olsaydı,” dedi önünde duran heykellerin karşısında. “Tamen yeni bir heykel yaratabilirdim.”

Aniden etrafını karanlık sardı. Bir zaman sonra bilincini tekrar kazandı, ama kafası karışık. Keskisini aldı ve durup İsa'ya baktı. Düşüncenin tüm devamlılığı yok olmuştu. Mermerle ne yaptığını hatırlayamadı. Bir şey olduğunu biliyordu, ama düşüncelerini toparlayamıyordu. Uykuya mı dalmıştı? Tamamen uyanık değil miydi? Sonra neden sol kolunda ve elinde güçsüzlük ve hissizlik duyuyordu? Yüzünün bir tarafındaki kaslar çökmüş gibi hissediyordu?

Hizmetçisini çağırdı. Ondan Tommaso'yu çağırmasını istedi, konuşmasının ağzında gevelendiğini hissetti. Yaşlı kadın gözleri açık ona bakıyordu.

“Efendim, iyi misiniz?”

Yatağa gitmesine yardım etti, sonra sokağa çıkmak için bir omuz atkısı aldı. Tommaso, Cavalieri'lerin doktoruyla geldi. Michelangelo, onların ifadelerinden, sadece kendini aşırı yormuş gibi göstermeye çalışsalar da ciddi bir şeyler olduğunu fark ediyordu. Dr. Donati, ona kötü tatlı bir ilaç karıştırdığı sıcak bir içecek verdi.

“Dinlenmek her şeyin tedavisidir,” dedi doktor.

“Yaşlılık dışında.”

Başının altına bir yastık daha koyarken, “İlerleyen yaşın hakkında uzun zamandır bir şeyler duyuyorum, şimdi ciddiye almanın zamanı.” diye cevapladı Tommaso, “Uyuyana kadar seninle kalacağım.”

Penceresinin dışındaki karanlık geceyi görmek için uyanı. Yavaşça kalktı. Baş ağrısı dinmişti, hilal şekilli Pieta'da

yapılması gereken işi tüm açıklığıyla görebiliyordu. Ayağa kalktı, başlığına büyük bir mum koydu ve yontmaya döndü. Zihinindeki karışıklık geçmişti. Parmak uçlarında mermeri tekrar hissetmek çok güzeldi. Sağ tarafta omuz darbe indirirken çıkan uçan parçalardan sakınmak için gözlerini kırptı, yazıya benzeyen vuruşları mermerin gövdesinde atıyor ve mekânda eriyordu.

Şafakta Tommaso sokak kapısını dikkatle açtı ve kahkhalara boğuldu.

“Seni düzenbaz! Seni hileci! Seni gece yarısı, bir haftaya yetecek derin bir uykuda bırakıyorum. Birkaç saat sonra döndüğümde bir kar fırtınası buluyorum.”

“Çok lezzetli kokuyor değil mi Tomao? Beyaz toz burun deliklerimde piştiğinde çok iyi nefes alıyorum.”

“Dr. Donati dinlenmen gerektiğini söyledi.”

“Öbür dünyada arkadaşım. Cennet şimdiden heykellerle dolu. Benim için dinlenmenin dışında hiçbir şey olmayacak.”

Tüm gün çalıştı, Tommaso’yla öğle yemeği yedi, sonra kendini başlığına bir mum daha takıp sünger taşı ve sülfürle tekrar başlamak, sonra da İsa’nın uzun bacaklarına bir saten bitiş vermek için kalkmadan önce birkaç saat dinlenmek üzere yatağa attı.

Nöbetle ilgili her şeyi unuttu.

İki gün sonra mermerin karşısında ayakta durup uzatılmış figürü daha uzağa bırakmak için gereksiz kolu ve eli

kesmenin artık güvenli olduğuna karar verirken bir felç daha geldi. Çekicini ve keskisini düşürdü, yatağa doğru sendeledi, dizlerinin üzerine çöktü, yanağı battaniyenin üzerindeydi.

Uyandığında oda insan doluydu: Tommaso, Dr. Donati, Dr. Fidelissimi, Gaeta, Daniele da Volterra, Floransalı arkadaşları. Onu, kendine ait yaşam gücüyle kalbi atan kolsuz heykele doğru çevirmişlerdi. Dirseğin içinde, mekanda asılmış var olan, hayat ve kan dolu bir damar vardı. Aynı Laocoon'a gömüldüğü ve ilerlediği yüzyılların zarar verememesi gibi o da onu yok edememişti. Kendi dirseğinin içindeki damarına bakarken ne kadar düz ve bozulmuş olduğunu gördü. “İnsan geçicidir, sadece sanat eseri ölümsüzdür.” diye düşündü.

Ateşin karşısındaki bir sandalyeye oturmakta ısrar etti. Yalnız kaldığında omuzlarına bir rob aldı ve St. Peter yönünde yağınurda yürümeye başladı. Yeni çıraklarından biri Calcagni onu sokakta gördü,

“Üstat, böyle bir havada dışarıda olmak doğru mu?” diye sordu. Calcagni’nin onu eve götürmesine izin verdi fakat ertesi sabah saat beşte giyindi ve bir gezinti için atına bindi. Bacakları çok zayıftı.

Roma ona “Elveda” demek için geliyordu. Kabul edilemeyenler eşiğe çiçek ve hediye bırakıyordu. Dr. Donati onu yatakta tutmaya çalışıyordu.

“Beni acele ettirme,” dedi doktora, “Babam doksanıncı yaş gününe kadar yaşadı, demek hâlâ hayattan keyif almam için iki haftam var.”

“Kendini bu kadar cesur hissettiğin sürece,” dedi Tommaso, “sabaha bir binek arabasıyla bir gezintiye ne dersin? Son iş de tamamlandı. Doksanıncı yaş gününü kutlamak için kubbenin ilk çanını çalacaklar.”

“Şükürler olsun Tanrım. Şimdi kimse onu değiştiremeyecek. Fakat aynı zamanda ölmek de çok üzücü. Tekrar en baştan başlamak isterdim, hiç hayal etmediğim figürler ve biçimler yaratmak.” Kehribar noktalı gözleri sabitleşti. “En çok beyaz mermerde çalışmayı sevdim.”

“Keyfini çıkardın.”

O gece yatakta uykusuz, “Hayat güzeldi. Tanrı beni terk etmek için yaratmadı. Mermere ve resme aşıktım evet. Mimariyi ve şiiri de sevdim. Ailemi ve arkadaşlarımı da. Tanrı’yı sevdim, dünyanın ve cennetin biçimlerini ve insanları da. Hayatı sonuna kadar sevdim ve şimdi ölümü doğal bitişinde seviyorum. *Il Magnifico* benim adıma mutlu olacaktır, yıkımın gücü asla yaratıcılığın üstesinden gelemedi.” diye düşündü.

Karanlığın büyük dalgasıyla yutuldu. Bilincini kaybetmeden önce kendi kendine, “Tommaso’yu görmeliyim. Yapılacak şeyler var,” diyordu.

Tekrar gözlerini açtığında Tommaso yatağın ucunda oturuyordu. Michelangelo’nun altından bir kolunu uzattı ve onu kaldırdı, başını göğsünün karşısında tuttu.

“Tomao...”

“Buradayım dostum.”

“Ailemle Santa Croce’de gömülmek istiyorum...”

“Papa senin kendi kilisende St. Peter’de gömülmeni istiyor.”

“Orası ev değil... Beni Floransa’ya geri götüreceğine söz ver...”

“Papa bunu engelleyecektir, fakat Floransalı tüccarlar seni Prota del Popolo’dan değerli eşyalarla birlikte kaçırabilirler...”

“Vasiyetim Tomao.” Gücü azalıyordu. “Ruhumu Tanrı’nın eline adadım, vücudumu dünyaya, ve varlığımı aileme... Buonarroti’lere...”

“Hepsi hâllolacak. Campidoglio’yu tam da senin planladığın gibi bitireceğim. Bir uçta St. Peter diğesinde Capitol, Roma Sezar’ın, Konstantine’nin olduğu kadar Michelangelo’nun da olacak.

“Teşekkür ederim Tommaso, yoruldum...”

Tommaso, Michelangelo’nun kaşından öptü, ağlamaktan çekinmiyordu.

Gün batıyordu. Odada yalnız kalan Michelangelo yarattığı tüm güzel işlerin görüntülerini gözden geçirmeye başladı. Onları tek tek, ilk yaptığı gün kadar berrak, heykellerin, resimlerin ve mimarının birbirinin peşi sıra aynı hayatının yılları gibi gözünün önünden geçiriyordu:

Bertoldo ve *Il Magnifico* için yonttuğu ve saf Yunan olduğu için Platon Dörtlüsü’nün ona güldüğü Merdivendeki Meryem ve Sentor’ların Savaşı; Bologna’da Aldovandini

için yaptığı Aziz Proculus ve Petronislar; Başrahip Bichiellini için ahşap haç, Roma'daki arabulucuyu kandırmak için uyuyan Küpid, Jacopo Galli'nin meyve bahçesinde yonttuğu Baküs, St. Peter için Kardinal Groslaye di Dionigi tarafından verilen Pieta, Floransa ve Gonfaloniere Soderini için yaptığı Dev Davut, Agnolo Doni'yle alay ettiği Kutsal Aile, Leonardo da Vinci'yle yarışmak için yapılan ve Banyo Yapanlar diye adlandırılan Cascina Savaşı'nın çizimi, kendine ait ilk stüdyoda yonttuğu Brüz tüccarları için Meryem ve Çocuk, Papa II. Julius'un uğursuz bronz portresi, Sistine kubbesine II. Julius için resmedilen Genesis, şapeli tamamlamak için III. Paul'un istediği Kıyamet Günü, Julius'un lahti için Musa; Floransa'daki tamamlanmamış dört Dev'i, Medici Kilisesi için Şafak ve Gün Batımı, Gece ve Gündüz, Pauline Kilisesi için Paul'un Din Değiştirmesi ve Peter'in Çarmıha Gerilmesi, Campidoglio, Porta Pia, kendi için yonttuğu üç Pieta, zihninin gözünde resimler gibi geliyor ve karşısında duruyorlardı ve St. Peter's.

St. Peter's... Ön girişten kiliseye girdi, güçlü Roma gün ışığında geniş orta sahına yürüdü, kubbenin altında ayakta durdu, St. Peter'in mezarının üstünde. Ruhunun bedenini terk ettiğini, kubbeye doğru yükseldiğini, onun bir, parçası olduğunu, mekânın, zamanın, cennetin ve Tanrı'nın bir parçası olduğunu hissetti.

Notlar

Bu biyografik roman, Floransa'da, Roma'da Carrara'da ve Bolonya'da yıllar süren yaşamın ve kaynak malzeme arayışının sonucunda belgelere dayanarak oluşturulmuştur. Çalışma tam olarak altı yıl önce romana sağlam bir temel oluşturmak amacıyla, Michelangelo'nun İngilizce'ye Los Angeles'teki Kaliforniya Üniversitesi'nden Dr. Charles Speroni tarafından -bir teşebbüsten çok bir görevdi- çevrilen 495 mektubunun tümüne, tıpkı kayıtları ve sanat anlaşmaları gibi (Milanesi edisyonu, Floransa, 1875) ulaştığım zaman başlamıştı. Malzemenin kayda değer kısmı ilk kez burada yayımlanıyor. Kaynaklar şimdi Los Angeles'teki Kaliforniya Üniversitesi'nde kütüphanede kayıt altında bulunuyor.

Rönesans sahasındaki akademisyenlere derinden minnettarım. Sonra, muhteşem Bernard Berenson Michelangelo'nun bibliyografyası hakkında bana uzman danışmanlığıyla destek verdi ve I Tatti'deki büyük kütüphanesini kendi deyişiyle 'gece gündüz' açtı. Ludwig Goldscheider, otorite olmanın yanı sıra, sıcakkanlılıkla çok değerli malzemesini ve zamanını verdi. Aldo Fortuna, Floransalı aktivist, ömürlük Rönesans dokümanlarını paylaştı.

Kardinal Tisserant, Vatikan Kütüphanesi'ndeki zengin Michelangelo koleksiyonuna erişmemi sağladı. Profesör Giovanni Poggi, Michelangelo'nun doğumundan çok önceki yıllara uzanan Buonarroti aile kayıtlarını açtı. Floransa'daki Sanat Tarihi Enstitüsü müdürü Dr. Ulrich Middeldorf, tıpkı Roma'da Hertziana Kütüphanesi'ndeki yöneticilerin yaptığı gibi kütüphanesinde çalışmamızı kolaylaştırdı.

Carrara'da Bruno ve Mario Taverelli'ye taş ocaklarını yakından inceleme fırsatı ve Carrarino ağzı ve geleneklerinin dökümü sırasında yorulmak bilmeyen gayretleri için minnettarım. Bolonya'da Profesör Umberto Beseghi'ye en iyi Bolonya belgelerine yönlendirdiği; Siena'da Vittoria Colonna'nın varisleri, Markiz Pace Misciatelli ve Donna Ginevra Bonelli'ye Pescara Markiz'inin hikâyesindeki yardımları için müteşekkirim. Kanadalı heykeltıraş Stanley Lewis Michelangelo'nun teknikleri hakkında Floransa'da rehberimdi, orada bana ayrıca nasıl mermer yontulacağını öğretti. İş sırasında heykeltıraşın ne düşündüğü ve hissettiğiyle ilgili sonu gelmeyen sorularımı cevapladı. Charles ve Carmela Speroni el yazmalarını ve dizgileri bir görev aşkıyla düzelttiler.

Son olarak, Michelangelo'nun çalışmaları hakkında anıtsal beş ciltlik açıklamalı sanat tarihi çalışmasının sahibi Charles de Tolnay'a olan büyük minnettarlığımı ifade etmeliyim. Michelangelo'nun soneleri J. A. Symonds'un çevirisinden alınmıştır. Ovid'in Dönüşüm'ünden yapılan alıntılar Horace Gregory uyarlamasındandır. Dante'nin İlahi Komedyası'ndan yapılan alıntılar Lawrance Grant White çevirisindendir.

Bibliyografya

Michelangelo Buonarroti hakkında yayımlanan malzemenin oranı muhtemelen tek bir sanatçı üzerine yapılanların en geniş. 1927'de basılan yetkin bibliyografya, beşte biri İngilizce yazılmış, diğer üçte biriyse İngilizce'ye tercüme edilmiş, monografiler, tezler, makaleler ve kitaplar da dahil olmak üzere 21.000 civarında basılı eser listelemektedir. 1926 ile 1961 arasında yüzlerce yeni yayın olmuştur. Bu tarihler bizim ulaşabildiğimiz ve çalışmamızda ve çevirilerde kullandığımız basımların başlıklarından sonra verilmiştir.

Bu başlıklar kitapta kullandığımız belirli malzemeden listelenmiştir. Fransızca kaynaklarla bizzat çalışabildim, Latince, İtalyanca ve Almanca çeviriler İtalya'daki yardımcılarımla tarafından yapıldı. Beş bin daktilo sayfasını ve pek çok çizim ve el yazmasını içeren tüm bu araştırma malzemesi, Los Angeles'teki Kaliforniya Üniversitesi Kütüphanesi'ne emanet edilmiştir.

IZTIRAP VE COŞKU

II. CİLT

Irving Stone

“Sen benim rakibim olamayacaksın, yeteneğin olmadığından değil, renkleri önemsemediğinden.”

On üç yaşında cırak olabilmek için kapısına gelen Michelangelo’nun çizim yeteneğini keşfettiğinde böyle demişti usta Ghirlandaio. Michelangelo, sanatına Toskana’da toprağın sunduğu bereketli pietra serenayı işleyerek başlamış, kısa sürede Medici ailesinin koruması altındaki Heykel Bahçesi’ne girmeye hak kazanmıştı. Kendisini kanıtladığı ve her kesimden insanın saygısını kazandığı eseri Davud’dan sonra Papa II. Julius için üstlendiği ve “renklerle” taçlandığı Sistine Şapeli’nin tavan süsleriyle Ghirlandaio’nun, hakkındaki kehanetini de boşa çıkarmış olur.

Bizi Michelangelo’nun şaşırtıcı tezatlar içeren, soluk kesen bu yolculuğuna çıkaran Irving Stone, Floransa’yı, pietra serenayı, Rönesans dönemi sanatçıları ve sanatını aktarırken sanatçının ayak izlerini takip ettiği İtalya’da yıllar boyu süren araştırmalarından faydalıyor. Irving Stone, okuru sadece Michelangelo’yla buluşturmakla kalmıyor, Ghirlandaio, Ghiberti, Leonardo da Vinci, Raphael isimlerini de bu öykünün diğer kahramanları olarak sahneye çıkarıyor. Kitabın sayfaları arasında gezinirken, bu önemli zaman aralığında gerçekleşenleri detaylarıyla anlatan, sanatın yol açtığı acılara kulak kesilen yazarın çabasını siz de takdir edeceksiniz.

ISBN: 978-605-9147-18-7

